UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Pavli Segneri E Societate Jesu, Qvadraginta Sermones

Segneri, Paolo

Antverpiae, 1695

urn:nbn:de:hbz:466:1-52734

Visual Library



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

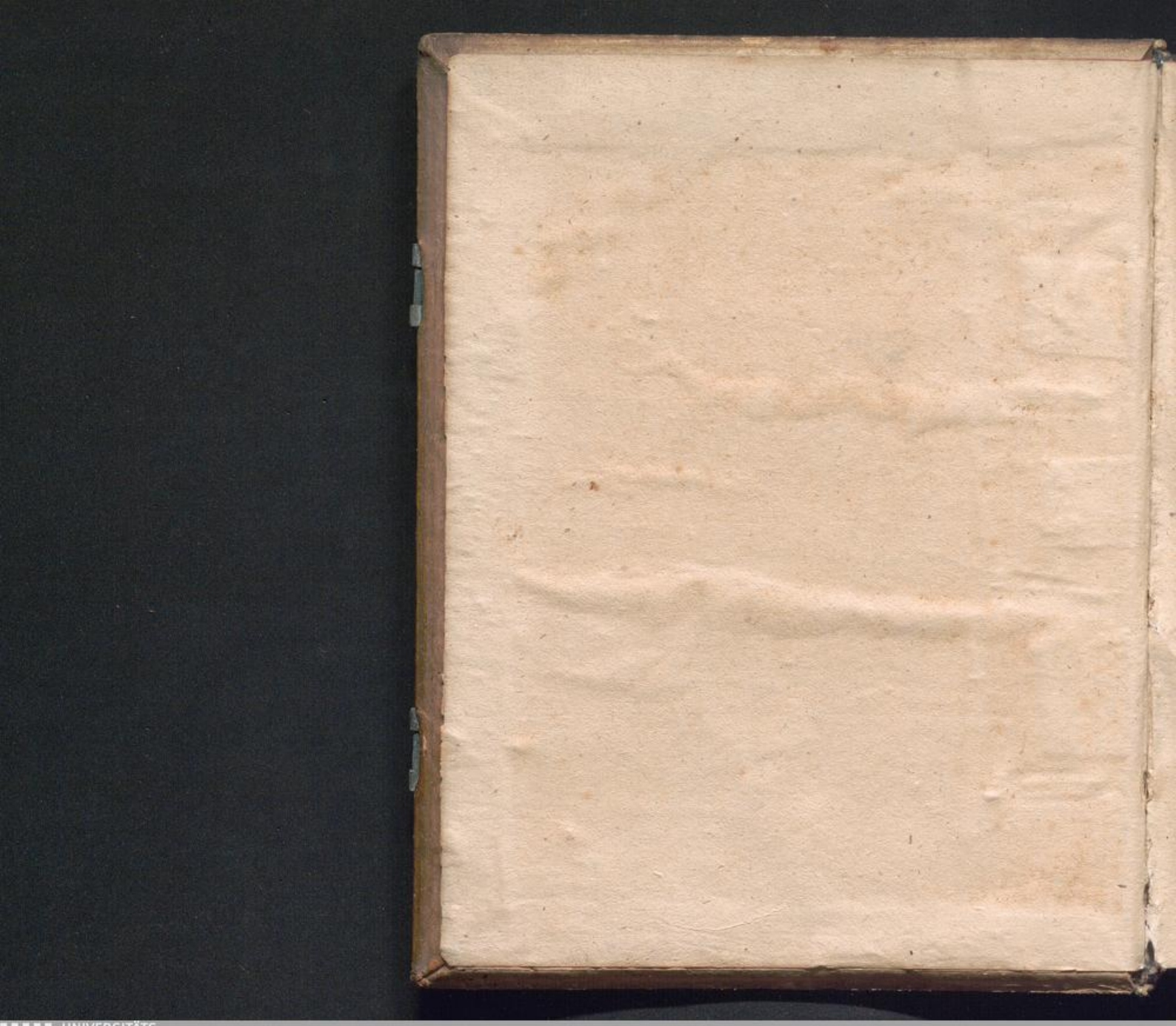
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

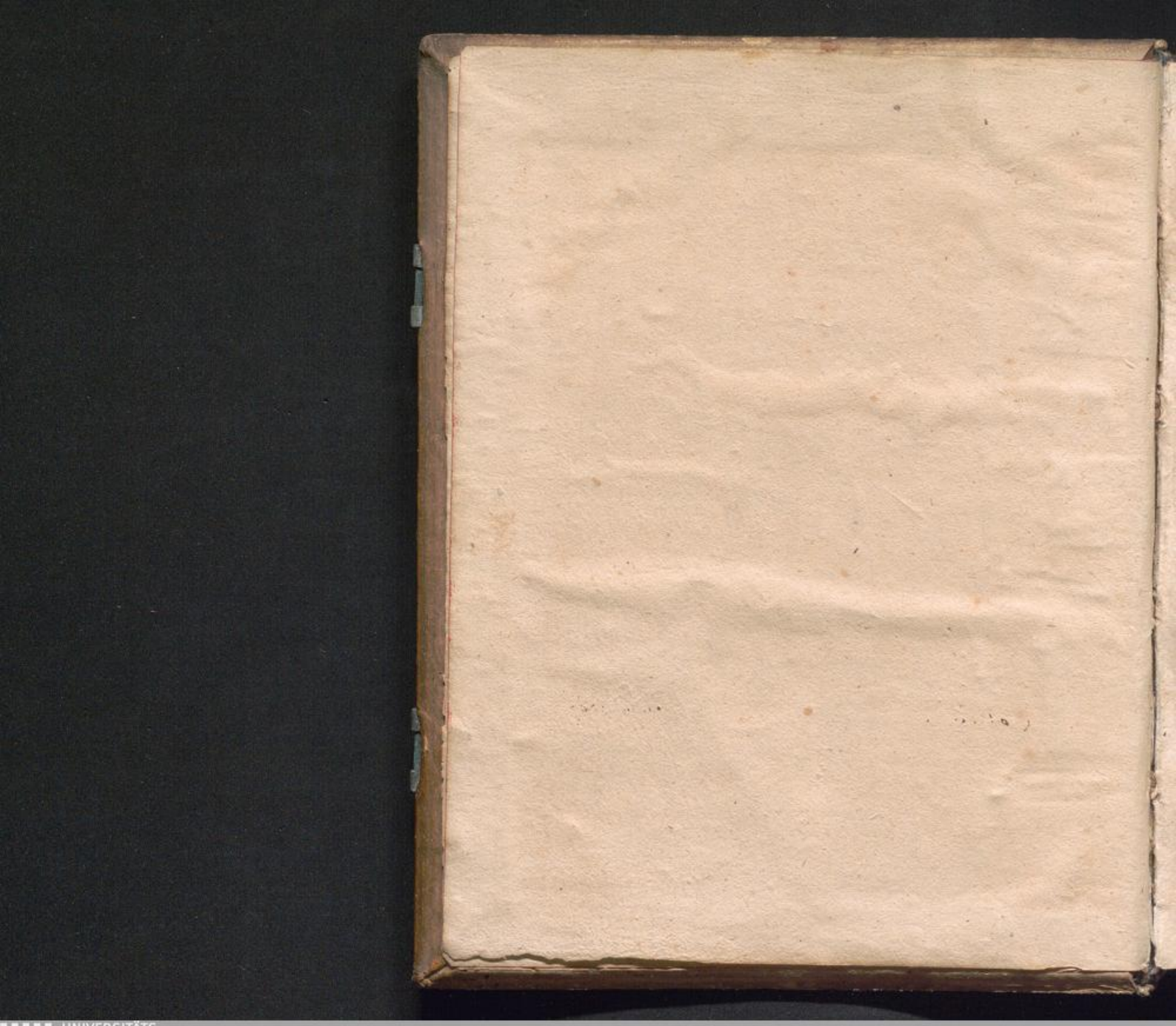
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. PAVLI

SEGNERI

E SOCIETATE JESU,

QVADRAGINTA

SERMONES

PER

Verni Jejunij tempus, Florentiæ, alijsque Italiæ Urbibus dicti,

Post plures Editiones ex Italico idiomate Latinitate donati,

A

R. P. UDALRICO DIRRHAIMER

Ejusdem Societatis.

EDITIO TERTIA.

Collegii S.I. Paderborna 1697.

ANTVERPIÆ,

Prostant apud BARTHOLOMÆUM FOPPENS.

Anno M. DC. XCV.

Cum permissu Superiorum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Auctor Lectori.

TAnta est hac ætate, nescio Oratorum solerti industriâ, an Auditorum insatiabili curiositate, è sacris pulpitis dicendi varietas, ut meritò timeam, Lector benevole, te vix dignaturum, oculos in hæc folia conjicere, nisi instituti mei rationem probè perspexeris. Compendio ergo meam tibi mentem expono. Probandam assumpsi in dies singulos Veritatem unicam, non tam Christianæ Legi conformem, quàm praxi destinatam, eamq; solidè ac nervosè demonstrandam. Nunquid pauculis verbis multa complexus sum? Et verò plurimæ se statim offerunt difficultates, in quas propositi hujus rigor me conjicit, nec desunt intricati laquei, in quos sponte me induo. Inprimis quidem, si proposito meo insistam, non licet mihi pedem inferre in silvam illam vastissimam, ex qua plurimi oratores materiam, cùm speculativis, tum scholasticis quæstionibus aptam depromunt; nôrunt enim experientiâ magistrâ, hujusmodi argumenta, altissima doctrinæ phaleris & pompâ instructa, ad excitandam in plebe admirationem, validissima esse. Verùm hoc ipsum animi mei decretis è diametro obsisteret, dum statui, veritatem, non Christianam dumtaxat, sed & practicam assumere demonstrandam. Neglectâ ergo omni ostentatione scientiæ, quæ mihi eminentis Theologi famam pareret: quam ego nec mereor, nec ambio, id unum mihi relictum video, ut orationum mearum themata, Christi & Evangelij sensis accommodem, quæ instar herbarum simplicium omne suum pretium non ab externa specie, sed à sola sanandi virtute & efficaciâ habent. Verùm hoc parvi facerem, si hæc ipsa, quæ dixi themata, plenam mihi relinquerent dicendi libertatem, quam ipsam tamen mihi ademptam video; video enim inconveniens, & à scopo meo penitus alienum esse, orationes meas fucato profanæ eruditionis stibio exornare; quantumvis eam non à Propertio aut Persio, sed à doctissimæ antiquitatis magistris mutuarem, injuriosum fore ratus Christianæ veritatis puritati, si ex vano illas concinnius adornandi pru-

vicu profanâ loquendi formâ eas convestirem. Ab hoc certè consilio me potenter abstterruêre Hugones, Bedæ, & Basilij, qui in exemplum ac typum sermonis scandalosè compti proponunt scelestam illam ac prostituti pudoris fœminam, quæ, ut juventutem curiosam magis, quàm cautam, magis cupidam quàm providam attraheret, cubile suum peripetasmatis & tapetibus, non ex officinis Palæstinæ, sed ex promptuarijs Ægypti adornavit: lectulum meum
Prov. 7. v. 17. stravi tapetibus pictis ex Ægypto. Vnde de eo solum ornatu mihi prospexi, quem familiaris librorum sacrorum usus subministrat, neglecto plurimorum sensu, quibus non aliæ merces, quàm peregrè advectæ arridenr. Verùm hic necdum est finis, sed initium tantùm incommodorum, quæ expertus sum.

Meministis enim, quòd in limine præmonui, propositum mihi esse, quidquid dicendum assumpsi, probare seriò & solidè; quod ipsum me cogit, ut ex libris etiam sacris non quævis promiscuè, sed grandi cum delectu ad usum meum pauca excerpam, cùm plurimæ inveniantur sacrarum scripturarum interpretationes, curiosæ quidem, & auribus titillandis opportunæ, sed à genuino sensu alienæ ac distortæ, cum quibus tamen, licèt immeritò, triumphatur in pulpitis, & popularis plausus colligitur; ego autem in meum emolumentum ijs uti neutiquam poteram; cùm enim palàm sit, hujusmodi expositiones spurias esse, & adulterinas, esto, quòd tenuis fortè authoritas aliquam veri speciem illis addat, meo tamen scopo servire non possunt, neque aptæ sunt ad probandum seriò & solidè. Ad hoc enim opus erat integro sacrorum textuum armamentario, sed non nisi talium, qui essent sinceri, clari, proprioq; in sensu & juxta litteræ significationem accepti, cui repugnare fas esse non posset; non quòd intelligentia mystica, si solido fundamento nitatur, non omni æstimatione sit digna, sed quia minùs est firma, minusq; robusta. In exemplum adduco Christum ipsum, qui perorans ad turbas, & Ioannem Baptistam Magnum illum Eliam esse affirmans, à Prophe-
Mal. 5. 1. Matth. 11. 14. ta Malachiæ promissum, non dixit præcisis verbis: ipse est; sed admirandâ cautelâ adjunxit: & si vultis recipere, ipse est Elias,

lias, qui venturus est. *Tanta debet esse moderatio, quâ ex mente & sensu doctissimi Cajetani modus iste explicandi scripturas genuinus quidem, sed à litterali sensu alienus, usurpandus est, ne ab auditoribus violenter extorqueatur consensus, quem quidem verba allegata mereri congruè possunt, sed non ineluctuabiliter evincunt.* Commen. in Evang. loc. cit.

Et quis est, ut, quod cœpi, prosequar, qui ignoret sensum litteralem minimi omnium fieri à rudi populo, qui minimè cogitat, nudam & strictam aciem ad feriendum aptiorem esse, præ pulchra & nitente? Qua de causa abstinendum pariter mihi erat, ab eo rationum genere, quod ingeniosum magis est, quàm solidum, & plus venustatis habet quàm roboris, & virtutis, tametsi enim inficias ire haud possim, gemmas adulterinas fulgore suo nonnumquam aptiores esse ad triumphum, de mente debili ducendum, hunc tamen non nisi per errorem extorquent. Nec objcias, etiam errorem talem laude suâ dignum esse, si in salutem potiùs, quàm damnum recipientis convertatur; nec id me latet; nihilominùs tamen, ut proposito meo insistam, in id potiùs incumbendum mihi est, ut Christum imiter, qui numquam assuevit alio tramite populos ad cælum ducere, quàm vitâ regiâ rationum solidarum: viam DEI in veritate doces. Luc. 20. 21.

Sed quis explicet, quantùm hoc ipsum difficultatem meam adauxerit? rationes enim veræ tritissimæ sunt, quia usu continuo currentis instar monetæ atteruntur; quanti ergo laboris est, cùm tales sint, conciliare ipsis eum splendorem & gratiam, quâ pollent, cùm recens officinæ monetariæ prælum egrediuntur? Verùm ultrà progrediamur: allegationes spissæ & densatæ Sanctorum Patrum, licet capacitati populi parum conformes, nihilominùs admirationem excitent, hypotyposes perpetuæ, prolixi verborum Meandri, Periodi laciniosæ, memoriæ tractus (ut appellantur) tam prolixi, ut & peroranti ob defatigationem, & audienti ob stuporem anhelitum ferè intercludant: videntúrne vobis adhiberi posse ab illo, cui seriò loqui statutum est? Ad loquendum enim seriò, si mea me

non fallit opinio, parùm conveniens esse videtur, ut nunc Philosophus, nunc Physicus, nunc Legum peritus, nunc Chymicus, aut Astrologus, aut Sector Anatomicus compaream, aut simul omnia repræsentem: certè, si eò collimâssem, specimen quidem mei, pro virium mearum tenuitate dedissem (tametsi etiam hoc extra ordinis, & officij mei metas) intrâssem simul semitam, nec ijs usitatam oratoribus, qui suæ potiùs gloriæ sunt Idololatræ, quàm veri numinis Adoratores; nec si hoc feciſſem, fideliter patrocinatus essem causæ tam seriæ, & sacrosanctæ, quam tamen defendendam suscepi, & verò, quam obsecro fidem in populis collegissent verba mea? Qui
Ioan. 7. 18. quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, non verò ille, qui propriam venatur.

Verùm concedamus tantisper, fuisse mihi animum ostentandi fundam eloquentiæ, continuis eruditionis, & facundiæ tractibus gyratam, numquam certè sperare potuissem, me primo ictu Gigantem Davidis instar prostraturum, qui de sola victoria obtinenda sollicitus eamdem absque fastu tractavit; quin potiùs contra omne artis magisterium, imminentem ictum, ut declinari posset, è longinquo ostendissem, ut, qui feriendi erant, cum veritate possent objicere, versos esse ob moræ tarditatem silices ipsos in paleas: versi sunt lapides
Iob. 14. 19. fundæ in stipulam, ut ait Job.

Omne quidem studium in Elocutionem contuli, sicut suo me exemplo docent Leones, Hieronymi, Chrysostomi, Cypriani & Patrum plures, qui tersè & nitidè locuti sunt; experientiâ enim constat sermonis culturam nulli antiquorum Patrum obfuisse, cùm tamen imperitum, & incultum Eloquium, non nisi contemptum reportet. Verùm circa hoc ipsum sistendum mihi erat intra limites dictionis facilis, quæ non parùm difficilis est, & operosa, quæq; dictionem similem reddat viæ, non quidem floridæ, sed planæ, & ad ambulandum accommodatæ. Et hic Eloquij nitor, si benè perpendimus, non ad demulcendas aures, sed in reverentiam Auditorum dirigitur, unde non videtur indecens, quamvis summo labore paretur. Linguam ipsam, quod attinet, officij mei esse judicavi, rigidis etiam illis legibus

bus me subjicere, quas omnes alij ut plurimùm reverentur ; ne illas per contumaciam & contemptum negligere viderer ; cum omni tamen hoc apparatu , quis non videt , si benè rem assequor , non potuisse me assumpto vocum illustrium & selectarum splendore, servire luxui , qui panegyricos duntaxat , non item serium ac grave dicendi genus decet , sed debuisse solum observare decorum, seligendo vocabula , quæ jus & approbationem illius urbis haberent , cui unicè cordi est , ad publicam utilitatem florem Eloquentiæ jactare , nec ab alijs quibuscumque animadversionis obelum formidare. Sume tibi librum grandem , *dixit quondam Isaias Prophetes , ut intelligat Orator Evangelicus, summi, quæ in mundo est , momenti materiem se tractare ;* sed adjunxit illicò , & scribe in eo stylo hominis , *ut unà doceatur , hanc ipsam materiæ magnitudinem stylum planum , & proprium exposcere , tum ad confirmationem integritatis , tum ad faciliorem intelligentiam conciliandam.* Isaiæ 1.8.

Tertius est, si benè meministi, Lector, obstrmâsse me animum, hunc dicendi modum constanter *tenendi. Putásne verbum hoc improvisò aut præter mentem mihi excidisse ? nequaquam : quin ego illud ex destinato inserui. Quid enim emolumenti in me redundaret , si acri dictionis impetu in scelus detonans , illud velut vibrato fulmine prosternerem , si mox in aliâ oratione ridiculus & jocosus comparerem ? O quàm modico opus est , ad perdendam omnem fidem in ministerio Apostolico , quale meum est ? certè vel verbulo perditur, ne dicam oratione integrâ? aut scurrili , aut imprudente , aut vanâ, aut inutili : tanta severitas est , quâ ut plurimum populi illum auscultant , qui in pulpito comparare statuit , non ut declamet ad pompam , sed ex legibus veritatis. Hac de causa studiosè in id incubui , ut in eadem oratione partes geminæ sibi mutuo responderent , & materiæ , & methodi , & styli æqualitate , ne prima esset seria , altera jocosa , aut vicissim ; nec enim me latebat , haud absque mysterio accidisse , dum DEVS in Levitici libro prohibuit , vestem assumi contextu duplici elaboratam;*

Levit 19 16. veſte, quæ ex duobus eſt texta, *id eſt lanâ & lino, inquit,* non induaris! *quid aliud per hoc intendit DEVS? quàm quod ad comparandam ſibi famam Oratoris, juſtitiæ, & veritatis amantis, nil magis conferat, quàm dictionis conformitas, ubi vel à primo Exordij verbulo, æquali contextu oratio labitur, eliminato quidquid alijs arridet, omni luxuriantis ingenij impetu, in proœmia diſparatiſſima, in modus dicendi inſuetos, & inutiles effuſo. Dicamus etiam, in exordia adeò pompoſa, ut dictionis Elegantiâ ipſis perorationibus antecellant. Id tamen non negaverim, promovendam ſubindè cauſam, quaſi de manu in manum argumentorum pondere fortiori, jam rationum momenta in favorem augendo, jam retundendo id, quòd opponi poſſet à parte contraria, ut tandem oratio, emolumento lucri continuo ſimilis evadat torculari, quod quò diutiùs circumvolvitur, tantò fortiùs ſtringit.*

Atque ego in primordio proluſionis hujus, Lector benevole, non ideò profuſior fui, ut captem gloriam ex ipſa operis hujus in finem perducendi arduitate, quam ego vel hic elaboratam, in ſuo tamen genere debiliſſimam agnoſco. In id unum ego mentem intendi, ut tibi fideliter ſcopi à me primò propoſiti rationes exponerem, neque id ad vanam voluptatem in populis excitandam, ſed potiùs ad conferendum ipſis ſalutis adjumentum; forſitan his inſuper habitis, erunt nihilominùs plurimi, qui etiam hoc propoſitum meum ſpernant magis, quàm approbent. Sed quid meâ intereſt? nec enim ego præſumo, ut in mei gratiam humanum genus mutetur, quod ſibi numquam concordat, ſatis id mihi erit, ſi, quod alij vilipendunt, alij ſaltem in ſuæ ſalutis emolumenta convertant. Quis enim tantæ temeritatis eſt, ut ſe Paulo Apoſtolo æquiparare audeat, Divina quondam facundiâ in Areopago peroranti? & vel hic tamen in tanta Philoſophorum turba, & varietate invenit quoſdam, qui fidem dictis aſtruerent, alios pariter, qui perorantem palàm

Act. 18. *irriderent:* Quidam irridebant, quidam crediderunt. *Id, quod*

ego

ego in fronte præsentis operis spectandum proposui, ut intelligatur, hanc fuisse semper præcipuorum Oratorum sortem, ut geminum hominum genus sustinerent, unum nimirum, quos habent dictis suis faventes, alterum verò eorum, quos experiuntur adversos. Vnde nullam dolendi causam habebo, si paria experiar, qui me inter sacros oratores infimum agnosco & profiteor: Certè hac ipsa de causa incultos hosce meos labores omnium censuræ & Crisi benignæ pariter, & pungenti liberè exposui (qui actus Viro sapienti maximè arduus videri potest) nolebam enim, ut metus ludibrij à nonnullis sustinendi prævaleret desiderio, alijs opitulandi: si formidaret irridentes, non perveniret Apostolus ad credentes. *Tract. contr. Epicur. & Stoicos.* *scripsit olim Augustinus admonitione ab ijs notandâ, qui se luci publicæ subducunt, non ex animi demissione, sed ex timore, ne præsentiam suam minùs reddant gloriosam. Illud scio, me totâ hac lucubratione illi Domino placere studuisse, cujus gratuitum donum est, quidquid hoc in opere Ejus oculis arridere potest. Hunc finem, si consequar, satis mihi & abundè est, tametsi reliqui omnes in mei contemptum conspirent.*

Id unum mihi restat admonendum, orationes hasce easdem ipsas esse, quæ à me ex pulpito fuerunt recitatæ, absque ulla notabili mutatione, quæ pro prælo & publica luce fieri assolet, sive ornatum earum, sive augmentum consideres; tametsi enim probè mihi perspectum sit, aures, & oculos, esse diversissimos judices, spero tamen, oculum ingenitam severitatem depositurum, quàm primùm viderit, auribus potiùs totum hoc operis fuisse destinatum, censori quidem minùs provido, sed & minùs aspero. Non legit oculus tantâ voluptate, quod tot theatra, ac scenæ proponunt, sive graves, & majestate vestitæ; & tamen hujus generis opera, si primarium finem intueamur, ad audiendum potiùs, quàm ad legendum parata sunt; nec penes me irrefragabilis regulæ locum obtinet, etsi forsan aliis ita videatur, id quod gratum auditu est, minùs esse gratum lectu: satis mihi est, si qui hæc legit, cogitet, non ea se legere sed audire.

SUMMA FACULTATIS

R.P. Provincialis Societatis IESV Flandro-Belgicæ.

EGo infraſcriptus Societatis Ieſu per Flandro-Belgicam Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad hoc mihi facta ab *Adm. R. P.N. Præpoſito Generali Thyrſo Gonzalez* concedo *Bartholomæo Foppens Civi & Typographo ac Bibliopolæ Antverpienſi*, facultatem ſic reimprimendi, & per ſe alioſque vendendi infraſcriptum opus, ex more noſtræ Societatis (quod hiſce atteſtor) recognitum & approbatum; videlicet *R. P. Pauli Segneri Quadraginta Sermones, ex Italico idiomate Latinitati donatos à Rev. Patr. Ludovico Dirrhaimer eiuſdem noſtræ Societatis Sacerdote*, alibi anteà jam bis ita excuſos, &c. Datum Antverpiæ 28. Maij 1695.

Ignatius Diertins.

AP-

APPROBATIO CENSORIS ORDINARII.

R. P. *Pauli Segneri è Societate Iesu Quadraginta Sermones ex Italico idiomate Latinitati donati, à R. P. Vdalrico Dirrhaimer ejusdem Societatis*, nihil continent orthodoxæ fidei contrarium, quare reimprimi posse censeo. Actum Antverpiæ 4. Iunij 1695.

P. V. Halmale, Canon. & Archid. Antv. Librorum Censor.

THEMATA

SEV

ARGUMENTA SERMONUM.

SERMO I.

In die Cinerum.

DEmonstratur summa illorum temeritas, qui cùm sciant, se esse mortales omni temporis momento, nihilominùs tamen peccati mortalis conscij vivunt, & eidem inhærent vel ad momentum.

SERMO II.

Die Iovis post Cineres.

Ostenditur, quàm DEUS longè fidelior Amicus sit, quàm homines,

SERMO III.

Die Veneris post Cineres.

Quisquis offensus veniam negat, rationum momentis convincitur, & Divinis & humanis, illam dandam esse, nisi stultus malit sibi ipsi nocere ampliùs, quàm inimico suo.

SERMO IV.

Primâ Dominicâ Quadragesimæ.

Ostenditur etiam inter Christianos Catholicos paucos esse, qui famem habeant Verbi DEI, unde non ampliùs mirum videri debeat, etiam inter ipsos Christianos, paucos salvari.

SERMO V.

Die Lunæ post primam Dominicam.

Distinctè explicatur horrenda confusio, quam in extremo die Iudicij experietur peccator, in ruborem datus, toto mundo præsente.

SERMO VI.

Die Martis post primam Dominicam.

Quanta sit peccatoris, quamque summa stultitia, sese contra DEUM opponere.

SERMO VII.

Die Mercurij post primam Dominicam.

Deploratur luctuosa plurium socordia, in negotio salutis æternæ.

SERMO VIII.

Die Iovis post primam Dominicam.

Animantur pij, ut animosè vincant respectus humanos sanctâ quadam impudentiâ.

SERMO IX.

Die Veneris post primam Dominicã.

Orator partes legati ex altero mundo assumit, & perorat in favore animarum in flammis purgantibus.

SERMO X.

Dominicâ secundâ Quadragesimæ.

Ad paradisi amorem excitandum inter fideles, non aliud ipsis pro debili nostra capacitate repræsentatur,

tur, quàm primus animæ beatæ ingressus in gloriam.

SERMO XI.

Die Lunæ post secundam Dominicam.

Error eximitur temerariis illis, qui pœnitentiam usque in mortis articulum differunt, ne ullus illorum tandem numerari debeat inter peccatores delusos.

SERMO XII.

Die Martis post secundam Dominicam.

Ostenditur, quanti momenti sit, ut ille, qui peccator esse perseverat, saltem modestus peccator sit.

SERMO XIII.

Die Mercurij post secundam Dominicam.

Detestabilis esse ostenditur ille amor, quo quidam Domum & familiam suam complectuntur, quam volunt potentem & divitem façere, mediis iniquis, cùm amor iste, si tamen amor est, crudelis vocandus sit.

SERMO XIV.

Die Iovis post secundam Dominicam.

Visitato Inferni carcere, non invenitur tantas inter pœnas, ullum solatium, unde concluditur, meritò fugiendum esse locum illum, in quo nil est, nisi purum malum.

SERMO XV.

Die Veneris post secundam Dominicam.

Ex calamitatibus nostri temporis & ætatis, quibus à DEO asperrimè flagellati sumus, omnis incredulus confunditur, docetúrque, si minis Divinis fidem porrò negare pergat, etiam ipsi fulmen expectandum.

SERMO XVI.

Dominica tertia Quadragesimæ.

Deridetur illius conversio, qui peccatum vult relinquere, nec tamen fugere occasiones. Hæc enim est conversio mendax.

SERMO XVII.

Die Lunæ post tertiam Dominicam.

Monstrosa illorum & exotica ingratitudo admirationem meretur, qui non horrent Divina beneficia, malefactis rependere.

SERMO XVIII.

Die Martis post tertiam Dominicam.

Eliditur prætextus ille inanis eorum, qui dicunt, correctionem proximi sibi non incumbere, cùm non sint ad id obligati, atque unà scribuntur milites generosi, qui Christum adjuvent in sua expeditione.

SERMO XIX.

Die Mercurij post tertiam Dominicam.

Explicantur Detractori & maledico, tria grandia damna, quæ eodem tempore infert illis, quibus detrahit, illis, cum quibus detrahit, & sibi ipsi detractori unaque exhibetur, melius ipsi esse, non obloqui, sed tacere.

SERMO XX.

Die Iovis post tertiam Dominicam.

Ad reprobandam victoriam cōpendiosam simul ab omnibus fidei & Religionis nostræ inimicis, omnes ad id solùm concedendum adiguntur, virtute solius luminis naturalis, hanc propositionem credere: *Christus est DEUS.*

SERMO XXI.

Die Veneris post tertiam Dominicam.

Unicuique salutis suæ verè studioso ostenditur, opportunitatem salutis debere in tempore suo, capillis arripi, hoc est, res modicas non esse negligendas.

SERMO XXII.

Dominicâ Quartâ Quadragesimæ.

Causa pauperū penes divites agitur, qui nec superflua quidem bonorum suorum ipsis elargiri volunt.

SERMO XXIII.

Die Lunæ post quartam Dominicam.

Ad pravam illam consuetudinē extirpandam, eorum, qui in Templis absque religione & respectu versantur, ostenditur, quàm grave delictum sit, quod à Christo Principe propriâ manu punitum est.

SERMO XXIV.

Die Martis post quartam Dominicam.

Docetur peccatorem non debere judicari secundùm formam externam, cùm numquam in illo vultus cordi respondere possit.

SERMO XXV.

Die Mercurij post quartam Dominicam.

Infelix eorum fæcunditas ostenditur, qui non agnoscunt, quantæ obligationis sit filium habere, aut si agnoscunt debito suo non satisfaciunt.

SERMO XXVI.

Die Iovis post quartam Dominicam.

Animantur Iusti, ut mortem, quacunque horâ adventantem læti excipiant, illiusque memoriâ, & monitis fructum faciant, illam in actionibus omnibus in Consiliariam adlegendo.

SERMO XXVII.

Die Veneris post quartam Dominicam.

Manifestatur tribulatis ad eorum solatium, adversa à DEO immissa nil aliud esse, quàm purum amorem sub odij schemate personatum.

SERMO XXVIII.

Dominica Passionis.

Illachrymatur Orator immensæ illorum stupiditati, qui, cùm peccati mortalis se reos sciant, adhuc rident.

SERMO XXIX.

Die Lunæ post Dominicam Passionis.

Ad liberandos bonos ab inquietudine, quam identidem ab impiis patiuntur, ostenditur istis, quàm inexcusabiles sint, & juxtà insani, dum, cùm ipsi mali sint, pati non possunt alios esse bonos.

SERMO XXX.

Die Martis post Dominicam Passionis.

Manifestatur mundi amatoribus, mundum

mundum Traditorem esse, omnium pessimum.

SERMO XXXI.

Die Mercurij post Dominicam Passionis.

Inter tempestates, quas in cordibus excitat mysterium tremendum humanæ prædestinationis invitantur Auditores, ut anchoram suam in hoc solo portu figant. *Neminem damnari, nisi qui sponte velit.*

SERMO XXXII.

Die Iovis post Dominicam Passionis.

Qui cum sancta Maria Magdalena à peccato vult resurgere, animatur hac maximi momenti veritate, nullum, quantumvis gravissimum peccatorem esse, qui, si modò velit, non possit ad magnam sanctitatem pertingere.

SERMO XXXIII.

Die Veneris post Dominicam Passionis.

Ad confusionem eorum Pseudopoliticorum, qui ætate nostrâ tot animas pervertunt, ostenditur, nihil utile esse, quod honestum non est, atque ideò graviter decipi illum, qui sibi persuadet, ad hoc ut felix sit, multum juvare esse impium.

SERMO XXXIV.

Dominica Palmarum.

Posteaquam plenè probatum est, meritissimò Christum in triumpho suo titulum mansueti assumpsisse, tandem illatione minimè expectatâ infertur: quàm grande malum peccatum sit.

SERMO XXXV.

Die Veneris sancta.

Ut condigna æstimatio fiat eorum, quæ Christus nostri amore pati dignatus est, ostenditur, in toto terrarum orbe, nunquam fuisse dolorem, qui cum Christi dolore comparari possit.

SERMO XXXVI.

Die solemni Paschatis.

Ut omnes in spem beatæ Resurrectionis animentur, ostenditur, quàm conveniens sit in paradiso & animam & corpus unà præmiari & gaudere.

SERMO XXXVII.

Die Lunæ post Pascha.

Timet Orator, ne Auditores jam è peccato resuscitati, iterum in illud relabantur, atque hunc relapsum impedire conatur.

SERMO XXXVIII.

Die Martis post Pascha.

Ad animandos Christianos ad vitam spiritualem, eisdem persuadetur, non esse asperam & ingratam, qualis apparet, sed volupem & jucundam.

SER-

SERMO XXXIX.

In Festo S. Iosephi.

Ex eo, quod inter omnes homines Divus Iosephus Virgini in Sponsum assignatus sit, colligitur, quantum gradum & gratiæ, & gloriæ verisimiliter in Cælis obtineat.

SERMO XL.

In Festo Beatissimæ Virginis ab Angelo salutatæ.

Indagatur, quousque Christus sibi in Virgine ejusque anima complacuerit, & ex hoc deducitur, unumquemque ad illam non quidem principale, primum tamen debere refugium habere.



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. SEGNERI QVADRAGESIMALE.

SERMO PRIMUS

DIE MERCURII CINERUM.

Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.

FUNESTISSIMUM vobis nuntium fero, Auditores, & ingenuè fateor, me non absque summa animi repugnantia hoc in loco dicendi munus admisisse: grave enim mihi videbatur, in ipso statim Sermonum meorum limine, & cùm primum vestram mihi præsentiam indulgetis, ingrato Vos tristique nuntio terrere. Si enim vel solâ mente concipiam, quod vobis nuntiandum est, sentio mihi capillos horrere, clausumque in venis sanguinem veluti glacie constringi. Verùm enim verò, tacere quid prodest? dissimulare quid juvat? dicam quod res est: Omnibus & singulis, quotquot hîc sumus, Juvenes, Senes, Domini, Servi, Nobiles, Plebeij, omnibus tandem moriendum est. *Statutum est omnibus semel mori.* Sed quid video? nemo vestrûm est, qui ad sententiam tam formidandam moveatur; nemo colorem, nemo vultum immutat; quin adverto potiùs, si non labra, saltem corda vobis insum solvi, quòd næniam, usque adeò decantatam, pro novitate vænum exponam: quis enim est, dicetis, qui ignoret, omnibus esse moriendum? *quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Hoc omnia pulpita in nos detonant, hoc tumbæ & sepulchreta loquuntur, hoc muta nobis cadavera inclamant, hoc scimus omnes; scimus enimverò. Itáne? morituros vos esse nôstis? adduci certè vix possum, ut hoc credam. Edicite enim, nunquid vos estis, qui hesternâ primùm die per civitatis compita festivi cursitâstis? hic Amantis personam indutus, ille phrenetici, hic Parasiti schemate larvatus? nónne vos estis, qui inter symposia in ludicros saltus & choreas pedes agitâstis? nónne vos estis, qui, laxatis ingenuorum morum repagulis, stultæ gentilitatis licentiam imitati, Baccho & crapulæ litâstis? nónne vos estis, qui theatrales inter ludos læti plausistis, & è Scenarum suggestu tantâ verborum & actionis licentiâ peroràstis? respondete, nónne vos estis, qui hanc ipsam, quæ diem

Hebr. 9. 27.

Psal. 8. 19.

Cinerum præcessit, noctem fregistis in ludicris, choreis, tripudiis, clamoribus & stultiloquiis? dissipâstis in cantibus, in sonitu fidium & citharæ? in profanis amoribus (& faxint Superi, ne etiam in deliciis, quæ honestatem jugulant) consumpsistis? Et vobis, inquam, perspectum esse credam, aliquando vobis esse moriendum? O cæcitatem! O amentiam! O delirium! O morum perversitatem! videbar equidem vobis admoturus stimulum efficacissimum ad excitandum in vobis pœnitentis animi sensum ac planctum, si tristem simul ac certam moriendi necessitatem vobis annuntiarem, & ideò huc me contuli, quasi à DEO missus Orator, per nebulas & pluvias, per ventos & paludes, per nives & glaciem eluctatus, hacque spe solâ inter devia & invia me solatus sum: *fieri nequit, quin unam saltem animam lucrer DEO, si mortis memoriam ingessero.* Sed heu me miserum, & elusas nimiùm spes meas! dum video, vos, spreto tam potenti stimulo, obfirmâsse animum in malo, nec ullâ ampliùs verecundiâ tangi, sed brutarum instar pecudum vivere, quæ ventri mancipatæ, omnisque disciplinæ impatientes, tunc maximè indulgent genio, perque rura ac prata luxuriantur, cùm sævior tempestas imminet, aut Cælum procellam minatur. Quid ergo mihi in hoc rerum articulo faciendum est? cædamne re infectâ, & aliò migrem, vosque velut conclamatos in profundo peccati deseram? Sed avertat hanc à me ignaviam propitium Numen! tantum enim abest, ut animo concidam, quin ex hoc ipso spem veluti certam concipiam, vos DEO lucrandi. Dicite ergo, numquid conceditis, è fragili luto vos formatos? nónne id agnoscitis, intelligitis, & sponte vestrâ confitemini? nec ad id opus est, ad tædium usque & lassitudinem ingeminare vobis: *memento homo, memento, quia pulvis es.* Hoc autem ipsum est, quod evincere statuebam: mearum nunc partium erit, ostendere, quàm temerarii sint & præsumptuosi, qui veritatem istam firmiter credunt, & tamen vel ad momentum, aut ictum oculi, vitam lethalis noxæ conscian, vivere audent. Sed quid dixi temeritatem, aut præsumptionem? præfractam debebam dicere audaciam, aut potiùs cæcitatem, omni rationis sensu destitutam, id quod in præsentiarum promitto demonstrandum.

Vos mentes Angelicæ, Custodes eorum, qui me auscultant; Vos Sancti DEI, sub hujus undequaque regiæ Basilicæ Aris conditi, Vos ego non hac dumtaxat horâ, sed quoties suggestum conscendero, supplex invoco, ut, quod de lingua mea promittere mihi non possum, pondus, momentum & efficaciam verbis meis concilietis. Tu verò cumprimis Magna virgo, Verbi Divini vera Genitrix, quod ardentissimo desiderio conceptum, fœcundo è sinu in totius mundi salutem peperisti, Verbumque absconditum, nostrisque anteà sensibus inaccessum, tractandum manibus, & oculis usurpandum subjecisti,

cisti. Tu mihi Virgo illabere, ut Verbum illud Divinum omni cum reverentia tractem, nec profanis verborum formulis contaminem, nec jocosâ faceti sermonis ignominiâ adulteratum corrumpam, nec exoticarum interpretationum fuco & falsitate pervertam, aut intorqueam, sed tam purum ac limpidum in auditorum corda transfundam, quale ex Virgineis viscerum Tuorum adytis primò egressum est. Nulla certè spe aliâ suffultus compareo, quàm vivacissimâ favoris Tui fiduciâ: Tu mentem illustra, Tu linguam dirige, Tu membrorum & gestuum compositionem rege, Tu pondus elouqentiæ adde, ut in DEI laudem & gloriam, & populorum salutem cedat, mihi verò in meritorum potiùs incrementum, quàm in perditionis æternæ materiam convertatur.

II. Humanus animus, Naturæ magisterio ita solet esse comparatus, ut cùm se in gravi aliquo discrimine constitutum videt, trepidè de remedio circumspiciat, non verò velut sui securus acquiescat: videre id est in navigio Jonæ, qui licet inter tonitruorum fremitus, & furorem turbinum, velut sui ac præsentis periculi oblitus, profundo sopori indulgeret, reliqui tamen omnes, aut clamabant, aut gemebant, aut consultabant, aut laborabant, ut imminenti naufragio se subducerent: *Homo enim*, ut ait D. Thomas, *magis inclinatus est ad timorem, quo mala fugit, quàm ad audaciam, quâ mala invadit.* Doctrinam hanc verissimam esse experimur, cùm de periculis temporalibus agitur, quæ minùs terribilia, minusque atrocia sunt; fallit tamen, cùm agitur de periculo æterno, quòd, cùm irreparabile damnum inferat, est omni alio terribilius: in hoc, inquam, solo discrimine quis crederet?) mortales ut plurimum sibi magis fidunt, nec illud magnoperè timent, sed spernunt, non fugiunt, sed spontè se ingerunt. Et quid tandem, O peccatores amarissimi! quid vobis de statu vestro videtur? perspectum vobis est, quod eodem temporis puncto, quo vel mente, vel linguâ, vel opere consummâstis scelus, jam intortum sit contra vos fulmen horribile damnationis æternæ, neque opus sit magno molimine, vel laborioso processu, ut executioni ocyùs mandetur; ardent enim jam flammæ illæ in extinguibiles, in quibus æternitate totâ jacebitis: *ignis succensus est in furore meo*, vox DEI est, *super vos ardebit*: parata jam sunt tormenta; prompti adstant tortores; quid ergo executionem moratur? nil aliud sanè, quàm ut rumpatur filum illud, quod vos supra apertum inferni hiatum suspensos tenet, *super puteum abyssi.* Et vos in hoc rerum articulo timoris omnis expertes, cænam cum gustu sumere, amicè colloqui, festivis salibus ac jocis indulgere, & ad profundum vos somnum componere potestis? an non hæc est temeritas intoleranda? respondete, obsecro! filum vitæ vos etiamnum sustinet, non diffiteor, idque forsitan robustum adhuc & ætatem ferens; sed quid si caducum, detritum & consumptum sit? cur ergo, amabo, in æquali utrinque incertitudine, illam potiùs partem eli-

Abulens. in Matt. c. 18. q. 27.

Ierem. 15. 14.

Apoc. 9.

Ex 2. 2. q. 171. a. 29. ad 3.

eligitis, quæ vos in spem animat, tanto conjunctam periculo? cur non alteram, quæ timorem vobis injicit tam salutarem?

III. Sed quid ergo æqualem dixi incertitudinem? erravi. Quid enim, obsecro, est, quod vel momentum vitæ adpromittere possit? an lapis Bezoar, à solis ortu petitus? an liquati uniones? an aurum potabile? an succi & Julepia gemmata? remedia sanè, quæ sola invenit ambitio, ut nec mori quidem absque luxu liceat: quàm innumera è contrario, quàm varia & quàm efficacia sunt instrumenta, quibus mors vestra accelerari, & vita omni momento abrumpi possit? blandiebantur sibi veteres, & credebant intra Ternarii numerum Parcas constringi, sed fabulæ hujus falsitatem detexit Seneca, qui illas innumerabiles esse docebat: *Eripere vitam nemo non homini potest.* *In Theb. Act. 1.* Aspicite, quotquot terrarum orbis continet creaturas, omnes Parcæ sunt, stricto ferro armatæ, omnes aptæ & habiles ad occidendum: quanquam nec opus est, Libitinam peregrè adventantem præstolari, in nobis ipsis sicarios & homicidas nutrimus; uti ferrum rubiginem sibi suam, lignum crucem; & pannus tineam generat, quâ consummantur, sic homo sensim sine sensu suam sibi mortem accelerat, nec id animadvertit miser: ut accidisse legimus famoso illi prioris sæculi Belli Duci, Caldoro nomine, qui cùm rara felicitate ex mille mortis periculis ad septuagesimum quintum ætatis annum evasisset, campo lætus suique securus inambulans gloriabatur, pari se etiamnum corporis robore valere, paresque animi vires experiri, qualem se viginti quinque annorum juvenem meminisset: subitâ autem apoplexiâ tactus, gloriari simul & vivere desiit, relicto posteris salubri documento, quàm cæcus sit homo & ignarus eorum, quæ intus & in seipso geruntur. Si hæc ita sunt, quâ tandem ratione, Auditores, in tanta, tamque formidanda vitæ incertitudine, vel ad ictum oculi vitam cum læthalis noxæ conscientiâ vivere audetis? hæccine cura animæ vestræ? hoc pretium, & æstimatio ultimi finis vestri? hæccine solicitudo felicitatis vestræ? scire ac nôsse, vos stare in margine præcipitij, & in mediis periculis versari, nec tamen moveri, aut expergisci? Mirantur meritò plurimi, quomodo Elias Propheta, furentis, ac potentissimæ Reginæ persecutione jactatus, in aperta campi planitie somno indulgere potuerit, *Projecit se, & obdormivit.* 3. Reg. 19. 5. Hoc ego minimè admiror: numquid enim palàm erat, fuisse sanctum? poterat ergo tutò dormire. Obstupesco potiùs, dormire potuisse Saulem, dormire Holofernem, dormire Sisaram, quantumvis tentorii umbrâ contectos: quid enim his spei superesse potest, si per insidias incauti obruantur & pereant? & tamen, faxint superi! ut ne eorum casus diebus singulis inter Christi assecias renoventur: Infinitus est eorum numerus, qui noxâ lethali polluti somno se credunt, nec attendunt ad gravissima vitæ pericula, quæ occupare illos subitò possunt, ne scilicet aut sanguinis exæstuantis

tis profluvio, aut cordis deliquio, aut catarrho suffocati, aut venenati animalculi morsu exhalent animas, & moriantur; & isti dormire, ac clausâ nictare palpebrâ securè possint, vel ad momentum? O stoliditas infinita! O stultitia immensa.

Memoriæ proditum est, certas inveniri belluas in regione Africæ, Oryges dictas, tauris silvestribus haud multum absimiles, tam stolidæ sui suarumque virium fiduciæ, ut, cùm in venatorum retia & plagas incidisse se vident, dormire præsumant, neque vel equorum hinnitu, vel infesto canum latratu turbari, aut excitari se sinant, ut maturè se laqueis expediant, & fugâ sibi consulant. An non hæc est stulta ac bruta temeritas? sed tanta omninò, imò major videtur mihi esse audacia peccatorum; & quid dico, *videtur*? certum id omninò est atque indubitatum: audite, quæso, Isaiæ oraculum: *Dormierunt in capite omnium viarum, sicut Oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.* Poterátne Propheta meliùs & efficaciùs id exprimere? Illi, illi, qui pleni sunt indignatione Domini, illi scelerum consuetudine inveterati, illi, qui injustè ablata, seu fortunæ, seu famæ & honoris bona non restituunt; illi, qui clandestina in sinu fovent odia, quique vel ex hoc ipso probè nôrunt, se laqueis inferni constrictos, illi, illi quid agunt? quid moliuntur? an experrecti surgunt? an circumspiciunt sollicitè? an laborant? an fugam meditantur? Illi, inquam, quis credat? dormiunt Orygum instar; *Dormierunt sicut Oryx illaqueatus.* O rem horrendam! *dormierunt sicut Oryx illaqueatus.* Fierine potest, eò temeritatis sanæ mentis hominem prolabi? Et quo sponsore scitis, ö miseri! an non forsitan in vestram perniciem indicta jam sit venatio; an non omnes jam creaturæ in vestrum interitum conjurent; an non solutis jam repagulis, ac capistris insiliant in vos equi infernales, an non jam ruptis loris Tartarei molossi, & vertagi in vos incurrant; & vos interea dormitis? dormitis, inquam, timoris & suspicionis expertes, *in capite omnium viarum*; dormitis non rarò, Samsonis instar, in sinu scortorum, & meretricum gremio consopiti: *dormitis in lectis eburneis & lasciviis.*

Isaiæ 51. 20.

Amos 6. 4.

IV. Hîc autem perpendendum insuper est, Auditores, quòd, si nemo hominum vel unum vitæ momentum sibi possit promittere, (tantus est DEI zelus & rigor, quo plenum sibi & absolutum jus temporis, præ omni in ceteras creaturas dominio vendicat) multò minùs promittere id sibi possit, qui peccato obnoxius vivit. Quis enim ignorat, mortem à peccato in mundum introductam? *per peccatum mors*: & hinc peccatum eam sibi potestatem etiamnum constanter retinet, ut mortem acceleret, maturet, & immaturum homini fatum conscisçat. Textus sunt sacræ paginæ innumeri, qui hanc veritatem confirmant: *Ne impiè agas multùm*, intonat Ecclesiastes, *ne moriaris in tempore non tuo.* Noli te in prædam dare vitiis; noli vivere tantâ morum libertate, vitæque licentiâ, nec juxta communem præ-

Rom. 5. 12.

miam, de omni herba fasciculum colligę, *ne moriaris in tempore non tuo Impius, antequam dies ejus impleantur, peribit. Iniqui sublati sunt ante tempus suum,* verba sunt Iobi. *Qui odit correptionem, minuetur vitâ,* affirmat Ecclesiasticus. Idem Salomon in Proverbiis ingeminat, & protestatur: *Anni impiorum breviabuntur,* cadentque instar labruscæ, citiùs putridæ quàm maturæ; instar lolij, celeriùs arefacti quàm adulti. Mentem advertite ad id, quod scelesto Imperatori Anastasio accidit: Indulgebat ille somno, solitis furiarum suarum facibus agitatus, quæ in quiete magis importunæ miserum torquebant, nunc umbrâ horridâ, nunc ferali larvâ & phantasmate objecto; cùm ecce comparet Persona aspectu terribili, calamum dextrâ, librum lævâ præferens: *En,* inquit, *ob perversitatem fidei tuæ quatuordecim tibi vitæ annos deleo!* Expergefactus ad hanc vocem Princeps attonitus & tremebundus, dubitabat primum, timere debeat hanc visionem ut oraculum, an risu prosequi, ut somnium: cùm paucis inde diebus cælum sudum & serenum in nubes cogi, fulgurare, fremere, fulminare, adstabat Anastasius fatali horrore percitus, nec abs re misero præsagiebat animus, in se hæc fulmina cudi: igitur, malè sibi conscij Caini instar, cursu præpete per palatium vagari, fugamque ex uno in aliud conclave capessere; sed nequicquam: excussum enim subitò fulmen, rectâ Anastasium ferit, qui in secreto quodam cubili, velut cuniculus in sua scrobe latitabat, & examinatum prostravit, illustri mortalibus documento, nullam esse laurum, nec regiam, nec Imperialem, quæ caput impium à vibrati fulminis ictu defendere possit, aut liberare. Ecce! *anni impiorum breviabuntur.* Nolite fidere, Auditores, nolite fidere; quantumvis enim mortem videatis insidentem equo strigoso, pallido & macilento, uti quondam Joanni in deserto Patmos comparuit, armata tamen ingreditur calcaribus, quæ si sonipedi imprimet, ad velocissimum cursum concitabitur. Quæ hæc sint calcaria, nostis, ut opinor, *Stimulus autem mortis peccatum est,* inclamat Paulus, *stimulus autem mortis peccatum est.* Scio, esse non paucos, qui credant, accelerandæ mortis calcar esse vitæ rigorem, & exercitium pœnitentiæ, atque ideò si quem contubernalium, aut amicorum suorum vident, iniquitatis pabula sibi subtrahere, fugere delicias, & in curam animi studiosiùs incumbere, illicò commiseratione tacti, exclamant: O te albæ mentis hominem? ut quid hac inconsultâ vivendi ratione vires atteris, sanitati noces, & mortem acceleras? sed veniam mihi date, Auditores, si acerbiùs vos increpem, dicamque meliori jure: O vos longè omnium simplicissimos! quibus stimulus mortis tam parùm perspectus est! non sunt jejunia, quæ mortem accelerant, quin potiùs oppositum promittit Ecclesiasticus. *Qui abstinens est adjiciet vitam:* non sunt corporis castigationes, non silentij rigor, non psalmorum cantus, non lectuli durities; si enim hoc dicamus, surget è tumba redivivus Romual-

Iob. 15. 32. Iob. 22. 16. Eccles. 19. 5. Prov. 10. Baron. in Annal. Tom. 6. anni 518. 1. Cor. 5. 19. Eccles. 37. 34.

mualdus, qui austeris pœnitentiæ operibus in centum annorum spatia vitam extendit, & mendacij vos arguet: idem facerent Hieronymi, Antonij, Arsenij; idem innumeri, & in carnem suam severissimi animadversores Anachoretæ; qui tamen vitam in longiorem protraxerunt ætatem, quàm quivis Lucullorum effæminatissimus. Ah! advertite animos! *stimulus autem mortis peccatum est*, sunt blasphemiæ, quas plurimi effræni linguæ audaciâ continuò evomunt; sunt furta, sunt doli & fraudes, sunt oppressiones pauperum, sunt Exomologeseos, & sacræ Synaxis sacrilegi abusus: pungentissimus denique mortis accelerandæ stimulus est summa nostra erga DEUM ingratitudo, qui nobis vitæ usum precariò concessit; est autem omnium gentium moribus ac legibus consentaneum, ut vasallus, qui debitum Directo Domino obsequium negat, de possessione Feudi dejiciatur, & locationis utilitate privetur. *De feud. l. 3. t. 1.*

V. Et ô utinam mihi per temporis angustias liceret! quàm libenter omnium ætatum inductione monstrarem vobis, impios ut plurimùm de vitæ statione deturbari, morte non solùm acceleratâ, ut audivistis, sed etiam penitus improvisa. Verùm ut intrà septa Divinarum Scripturarum sistamus, evolvite, si lubet, totam earum historiam, & videbitis, neminem eorum qui virtutis ac probitatis famâ celebres sunt, neminem, inquam, fato fortuito periisse, exceptis forsan patientissimi Jobi filiis, quos collapsæ domûs rudera subitò oppresserunt, cytharâ in luctum, & palatio in tumbam repentè commutatis? hoc ipsum tamen infortunium tunc eos oppressisse adverto, dum opiparo convivio læti assidebant, ac providus pater non vanè timebat, ne fortè offensum scelere aliquo Numen irritarent, probè gnarus, numquam juventutem magis, quàm inter symposia commaculari. Quod si verò in illos mentem reflectitis, quos consumata justitia conspicuos fecit, si Abrahamum, si Aaronem, si Isaacum, Iacobum, Josephum, Josuam, Samuelem: Moysen, Mathathiam, Tobiam, vel iis similes producimus, patebit perspicuè, omnes & singulos intra lecticuli sui cortinas, quietâ morte perfunctos. E contrario, si uno saltem oculi ictu impios obiter considerabitis, ô quàm miserè illos periisse deprehendetis? hunc aquarum vorticibus haustum, illum flammis in cineres redactum, alios à bestiis discerptos, aut mille aliis atque insolitis modis extinctos, obitu eò magis miserabili, quò fuit minùs prævisus. *Quomodo facti sunt in desolationem*, exclamat attonitus Propheta Regius, *subitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam*! Morte subitaneâ raptus interiit superbus Pharao, cum numerosissimo exercitu gurgite Erythræo absorptus, morte improvisâ sublati sunt helluones illi, qui ollas carnium, & Ægypti cacabos anhelabant; pari fato cessêre temerarij illi calumniatores, qui fictis criminationibus terram populo Israëlitico à DEO promissam proscindebant; pari morte improvisò malitiam suam luerunt plurimi *Psal. 72. 19.*

rimi alij, quorum longum catalogum sacra pagina texit, quique omnes *subitò defecerunt, pericrunt propter iniquitatem suam.*

Neque tamen ea, quæ dixi ita accipi volo, Auditores, quasi soli impii horrendo illo mortis genere, quod subitaneum appellamus, moriantur: palmarius foret hic error, cùm DEUS impiorum suppliciis ipsos etiam non rarò Sanctos subjiciat: vel ut virtutem eorum periclitetur, vel ut eos à levium peccatorum scoriâ purget, vel ne quis credere possit, justorum mercedem intra angustos hujus vitæ terminos absolvi. Id tamen asseverare ausim, si quam evidentia sacrarum litterarum testimonia fidem merentur, longè frequentiùs morte repentinâ perire impios, quàm justos: percipite verba Salomonis horrore plena, *Viro, qui corripientem durâ cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus.* Neque desunt rationes à naturæ lumine petitæ, quæ hanc veritatem confirment; sæpenumerò enim, qui vitiis dediti sunt, mortem sibi præmaturam vitæ intemperantiâ, aut voracitatis ingluvie accersunt; sæpè corpus effrænatâ libidine debilitant, ac meliores spiritus pessumdant; sæpè indomiti oris libertate ac maledicentia inimicos sibi generant, in lusu rixas suscitant, rivalium in se odia concitant, sæpè nimiâ fallacium promissionum facilitate, sæpè tacitis latentis invidiæ stimulis, aut rodentibus ambitionis curis, aut alio demùm vitiorum genere valetudinem lædunt; ab his omnibus periculis immunes ac liberi sunt justi, quibus teste Apostolo: *Omnia cooperantur in bonum*, dum ipse pœnitentiæ usus, & quod in affectus animi tenent dominium, ac passionum subjugatio, illos non rarò omni efficaciùs pharmaco servat à morte. Ut hoc familiari vobis exemplo declarem, persuasum vobis sit, DEUM non aliter agere cum hominibus, quàm agi solet cum arboribus cæduis, hæ enim cùm vel in fabricam scrinij cujusdam, aut contabulandum musæum, aut sculpendam statuam destinantur, studiosè attenditur, an maturæ sint, an solidæ, an tempus cædendo sit opportunum, quod lunâ decrescente fieri usuvenit; hac totâ curâ supersedetur, si ligna non alium in usum cædantur, quàm ut ardeant, tum enimverò nulla temporis habetur ratio, omnis hora convenit ad securim applicandam. Et verò peccatores obstinati, quæ ligna sunt? numquid ad incendia destinata? quis hoc ignorat? *excidentur, & in ignem mittentur*: cæduntur ergo omni horâ absque temporis delectu, ad quid enim tantæ cautelæ? ad quid tanta circumspectio? *non est respectus morti eorum, nec est qui eam observet!*

Prov. 29. 1.

Rom. 8. 28.

Luc. 3. 9.

Psal. 72. 4.

VI. Cùm ergo idipsum vobis accidere possit, ô peccatores unicè dilecti! ut fine tam miserando pereatis, vosque mors subitò occupet, aut profundo immersos somno, aut lusu distractos, aut quavis alia animi relaxatione distentos, an non denuò fateri necesse est, summam esse temeritatem, ac extremam dementiam, vel ad momentum vivere reum noxæ lethalis? Et quod, quæso, securitatis pignus habetis,

tis? quis suo vos chirographo certos reddidit? quis suam vobis fidem subarrhavit, mitiùs vobiscum agendum, quàm actum est cum tantis aliis? qui *ducunt in bonis dies suos*, augendo sceIob.21. 13. lus scelere, & peccatorum suorum pondere depressi, *in puncto ad inferna descendunt*? An fortè DEUS privilegio speciali fatalem vobis horam revelavit? an saltem spopondit, missurum se mortem, non furis instar laneis incedentem pedibus, sed cursoris instar aut veredarij, qui inflato eminus cornu monet, ut adventanti aperiatur? aut quid tandem est, quod vos reddit audaces? *Cur quasi* Conc. Trid. Sess. 14. *de certo extollitur*, dico vobis attonitus cum S. Gregorio, *cujus vita sub pœna incertitudinis tenetur*? Viri Ninivitæ, intellecto urbis suæ intra quadraginta dies excidio, illicò *plenam terroribus pœnitentiam egerunt*, vestiti cilicio, & cinere conspersi capita, non exspectato Regis imperio vel edicto, in cujus notitiam, ut aularum mos est, feralis nuntij fama omnium ultimò penetravit, sive animum sibi nemo sumeret, tam tristia denuntiandi, sive accessus ad Regem Prophetæ non pateret, seu metu exanimati cives, ac de sua solùm salute solliciti, Regis periculo parùm moverentur: unde ergo tanta pœnitentiæ celeritas, Auditores? nónne probè noverant, quadraginta adhuc dierum spatium & moras sibi concedi? *Adhuc quadraginta dies.* Cur ergo non solenne peccatoribus *cras, cras* sibi mutuò occinuerunt? cur non dixerunt: præstolemur paululum, & genio tantisper indulgeamus: placando Deo multis horis opus non est, momentum temporis sufficit; unicus contriti cordis actus, cùm quadragesimæ diei aurora illucescet, salutem nostram in tuto collocabit. Ita dicere poterant & epulas hilariter continuare, si mensæ forsitan tunc assidebant, vel ludum absolvere, cui tunc fortè vacabant. Sed fingite, hoc feciſse, quale vestrum esset super hoc facto judicium? an non vobis temerarij viderentur, præsumptuosi, protervi, indigni veniâ, quam modò in promptitudinis suæ præmium obtinuerunt?

Sed stultiùs longè agitis, O Peccatores! Ninivitæ saltem quadraginta dierum moram sibi poterant spondere, velut terminum decretorium ad pœnitentiam concessum, & ubi major erat securitas, minor fuisset temeritas, etsi diutiùs aliquanto in peccatis hærere, & pœnitentiam differre statuissent. Sed vos nec de tantillo vitæ spatio securi estis: *nescitis quando tempus sit*, ait Christus; forsitan excidium Matth. 13. 13. corporis vestri jam imminet: forsan hachebdomade, hachorâ, hoc momento? mors enim semper ense & arcu armata incedit: *gladium suum vibravit*, Ps. 7. 13. *arcum suum intendit*: gladio ferit senes decrepitos, arcu persequitur juvenes, qui superbi fugam meditantur, & in ea confidunt: quis ergo excusationis locus vobis supereſt, si brevissimam licet temporis moram inutiliter elabi permittatis? quid enim dicetis? quid respondebitis? quam excusatione periculosissimæ vestræ temeritatis prætendetis? Nempe accidit vobis, quod falconi, quem venator nunquam tanta façilitate suo insidentem pugno con-

tineret, nisi oculos eidem obnuberet; hac, inquam, arte dæmon vobiscum utitur; clausit nimirum vobis oculos, Auditores, clausit vobis oculos, atque ita à vobis impetrat, quod lubet.

VII. Unicam effugij rimam patere vobis video, si ducatis, nescire vos quidem, brevisne an longa futura sit vitæ vestræ tela, sperare tamen vos longam adhuc annorum ac vitæ seriem, nec deesse plurimorum peccatorum exempla, qui per hæc omnia recensita pericula ad extremum usque senium eluctati, ac tandem felici ac tranquillâ morte defuncti sunt: parem ergo sortem & vos exspectare potiùs velle, quàm ut aliorum interitum anxiè formidetis. Sed parciùs ista, obsecro! si enim sic loquimini, oblitos vos proditis illius, quod præ manibus habemus. Nunquid de anima nobis negotium est? de anima, inquam, vestra? & quidem de anima unica? de anima immortali? de anima, cujus jactura est irreparabilis? & de hac anima vos tam temerè & tam projectè ratiocinamini? ah *memento, memento*, ingemino vobis cum S. Chrysostomo, *memento, quòd de anima loqueris!* hàncne tam parvi facitis, ut incerto eventui committendam putetis? sed feliciter, dicetis, res cedere potest. Demùm id fieri posse; sed quid, si secùs fiat? respondete, obsecro, auditores, quid, si secus fiat? Quòd in caducis & terrenis negotiis dubiæ quandoque aleæ vos exponatis, non obsisto; veniam etiam fortassis meremini, quòd bona fortunæ, honorem, atque ipsam corporis sanitatē temerè prostituatis; hæc enim omnia bona sunt instar mercium, quæ postquam ex metu naufragij præcipiti nimiùm consilio in mare projectæ sunt, extrahi & recuperari post jacturam possunt. Sed alia longè est animæ conditio, & aliud pretium, quia animæ jactura æterna est, & remedium non admittit: quis ergò non videt, summè temerarium esse, qui in animæ negotio non est cautissimus?

VIII. Et verò, ō mentis inopiam! quid humanæ spei aut lucri est, cui non major adhibeatur cautela, quàm illi, quod æternum est. Hadrianus Imperator Oraculo doctus inaudijt, exitiale esse Dominatoribus Romæ, Euphratem trajicere; & ecce sponte suâ Persis Armeniam restituit, Assyriam ac Mesopotamiam universam à Trajano prius subjugatas cessit, & ne forte Regni negotia cum cogerent, per ominosas & infaustas Euphratis undas transfretare, ad ejus litora terminum Romano fixit Imperio. Sed quid ex antiquorum fastis veritatis hujus testimonia laboriosè conquiro? cùm passim suppetant obvia, domestica & quotidiana: vos ipsos appello! in componendis domûs & familiæ negotiis, levissimi non rarò momenti, quantâ circumspectione & cautelâ proceditis? si morbus aliquis vos lecto affigit, nequaquam Medicos accersere negligitis, esto, fieri possit, ut absque eorum operâ convalescatis. Si in militiam eundum, & cum hoste confligendum, testamenti tabulas sollicitè conscribitis, esto, quòd salvi forsan & incolumes redituri sitis. Si mutuum amico datis, num soli illius fidei, absque

Eutropius l. 8.

que alia cautione confiditis ? nónne Tobiam imitamini , qui à Gabelo, quantumvis integro, fideli, ingenuo, syngrapham nihilominùs popoſcit? *argenti pondus dedit ſub chirographo.* Si ſemina terræ credenda ſunt, diem aptiſſimam eligitis, ſi lis coram judice conteſtanda, expertiſſimum cauſarum patronum exquiritis; ſi mercaturæ vacandum, probatiſſimos commercij ſocios indagatis. Verbo, non eſt ullum negotium, in quo vos dubiæ ſorti viciſſitudini exponatis, cùm certa ac tuta ſuppetunt media, cur ergo negotium ponderis & momenti maximi, quale eſt negotium æternitatis, cur illud eventui committitis ? cumque nunc animi noxas ſeriâ pœnitudine delere poſſitis, cur dubias moras trahitis, atq; incertam futuri temporis horam exſpectatis ? Ah Chriſtiani, mihi credite, hæc temeritas captum meum excedit, cogorque attonitus exclamare cum S. Chryſoſtomo? *Incertis ergo eventibus teipſum committis ? incertis ergo eventibus teipſum committis ?* nec litem, nec depoſitum, nec ſpem minimam lucelli incerto caſui relinquitis, & relinquere animam audetis? Obſtupeſcite Cœli, & admiratione defixi ſtate Cœlites ad tam protervæ temeritatis facinus, & audaciæ monſtrum, quo horribilius Orbis non alit: *Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis Virgo Iſraël?*

Tob. 1. 17.

Hom. 24. in Epiſt. 2. ad Corinth.

Ierem. 18. 13.

XI. Hæc ipſa tamen temeritas veniam mereretur, ſi ullum ſaltem notabile emolumentum ſecum traheret: in omni humano negotio vim ſuam ſemper obtinuit receptiſſima Appiani ſententia, *ſummæ dementiæ eſt, ob res leves diſcrimen ingens ſubire*; hoc enim haud aliud foret, quàm hamo aureo piſcari, cujus jacturam vilis præda minimè compenſat : colonus multò ſementis modios telluri credit; nummularius ingens argenti pondus ſorti aut cambio exponit; qui lites tractant in foro, grandem non rarò ſummam in honoraria expendunt, idque rectè omninò & ſapienter, quia magnitudo lucri ſperati pretium jacturæ multùm excedit ; nec ullus unquam navarchus fuit tàm demens, qui extremas peteret Indias, luctaretur cum Auſtris & decertaret cum Aquilonibus, ut loco velleris aurei nil niſi navim ſabulo & arenâ oneratam referret. Vos autem Chriſtiani, quid agitis ? quo lucro, quo fructu tam grandibus periculis vos exponitis? appendite, quæſo, in ſtatera voluptatem, quam ex flagitiis hauritis, & miſeriam, quæ certò vos manet, ſi in iiſdem moriemini; quis æquus rerum arbiter præponderare illam cenſebit ? ſed eſt, ovos mors improviſa non occupet ; ſuccedat vobis ad votum voluptas una venerea, aut injuſtè accumulatum argentum, aut obtentus honor, aut vindicta ſatiata; ſi autem aliquando moriemini, ſi moriemini, inquam, nunquid illicò deſcendendum ad Orcum, & riſus brevis infinitorum ſæculorum luctu lugendus eſt ? Nunquid ergo breviſſimam voluptatulæ uſuram æternæ miſeriæ impendio emendam cenſetis?

De Bell. Hiſp.

Ah vos iniquos rerum æſtimatores, omniſque rationis expertes! *Menda-* Pſ. 1. 13.

ces filij hominum in stateris. Itáne corrupto vestro judicio bona caduca, fugitiva, frivola ac vana, malis æternùm duraturis antecellant ? quis unquam etiam in domo falsarij bilancem tam mendacem ac dolosam invenit ? Et hanc, credo, subesse causam, cur sacer textus non dicat, *mendaces stateræ in filijs hominum*, *sed mendaces filij hominum in stateris*, vos enim estis, qui rectæ rationis æquilibrium corrumpitis, & graviſſimarum rationum momenta violenter deprimitis ; *Ipsi fuerunt rebelles lumini*, teste Jobo. *Iob.24. 13.*

X. Itaque per JESU Christi amorem & viscera vos obtestor. *Nolite decipere animas vestras*, expergiscimini aliquando, & sapite ; excitate sopitum vel extinctum rationis vestræ lumen, & fructum, quem ex periculoso vestro statu colligitis, seriò considerate. Si lucrum periculo majus esse deprehenderitis, ridete ac exsibilate, quæ dixi: si autem absque ulla comparatione inferius agnoscetis, per animã vestram vos obtestor, resipiscite, ne aliquando cum afflictissimo Jeremia serò lamentari cogamini, *Venatione cœperunt me, quasi avem, inimici mei gratis.* *Ier.37.8.* *Thren. 30.52.*

Loquitur hîc Ptopheta in persona peccatoris, & erubescit, similem se fuisse aviculæ, ab aucupe miserè deceptæ ; & quo tandem illicio ? *Gratis, gratis* omninò, unius milij grano inescatæ : *venatione cœperunt me, quasi avem, inimici mei gratis.* Ah Christiani ! num vos quoque de horum numero esse desideratis ? quid enim sunt terrena bona omnia, malo æterno, in quod vos peccando induitis, etiam minimo comparata ? nil nisi granum milii, imò ne hoc quidem : & vos ob spem lucri tantilli insidiatores vestros ultrò sequimini, ut ab iis illaqueati & constricti pereatis æternum ? *O præsumptio nequissima ! unde creata es ?* liceat mihi dicere cum Ecclesiastico : sed vox me deficit, ad detestandam audaciam, tam insolitam, tam projectam ; unde stupore defixus conquiesco, neque aliud supersesse video, quàm ut eandem attonitus obstupescam. *Eccl. 37 3.*

PARS ALTERA.

XI. SI, ut hactenus ostendimus homini, qui pulveris instar omni flatu venti dissipari potest, summæ temeritati vertitur, vel ad momentum vivere reum peccati mortalis, quid vos in vestri defensionem, hodiernâ luce profæretis ? qui in his animi sordibus non ad momentum, diem, hebdomadam, menses, sed annos integros hæretis ? *diebus innumeris*, ut Jeremias loquitur. An hoc ad prudentiæ regulam, an ad rectæ rationis leges ? edicite, quæ vel verisimilis spes aut ratio ab æternæ damnationis metu vos absolvit ? *Nemo se tutò diù periculis offerret tam crebris potest*, ait Seneca : & causam subnectit : *quem sæpè transit casus, aliquando invenit.* Semel effugere decipulam, nec illâ stringi ; semel viscatis illabi virgulis, nec inhærere ; semel gustare toxicum, nec perire, non usque adeò magni operis est ; accidit id nonnunquam, aut benignâ cœli protectione, aut rarò fortunæ favore, cum autem non perire, qui venena instar aquæ haurit ; illum non inhærere *Ieremi. 2.* *Her. fur. act. 2. scen. 2.*

rére ; qui in viſcum velut in flores temerè involat ; illum non cadere, qui in præcipitiis choreas agit, & ſaltitat, velut ſolidâ baſi ſubnixus, candido rarius eſt corvo, & monſtro proximum. Si ergo infrunitæ audaciæ eſt, vel ſemel ac per momentum, damnationis periculo ſe exponere, quid de illo ſentiendum, qui tamdiu huic diſcrimini ſpontè inhæret, ut longè plures dies evidentis periculi, quàm probabilis alicujus ſecuritatis numerare poſſit?

Curioſa quæſtio Chriſtianos inter agitatur, pluréſne ſalvi fiant, an damnentur? Ego tantæ litis arbiter non ſum, & ſi, id decidere, mearum partium foret in mitem potiùs ſententiam propenderem, dicerémque majorem eſſe inter Catholicos Electorum numerum, quàm reproborum: in quam opinionem video plurimos, tam modernos quàm veteres Theologos conſpirare; neminem autem omnium ſcio, qui aſſerat, majorem partem eorum, qui peccandi conſuetudine laborant, ſalvari: oppoſitum enim tenent Gregorij, Auguſtini, Ambroſij, Hieronymi, celeberrimi inter Eccleſiæ Doctores Quatuorviri; certè Hieronymus in hunc modum apertè loquitur: *Vix de centum millibus hominum, quorum mala fuit ſemper vita, meretur à DEO habere Indulgentiam unus.* Nec quiſquam hoc admiretur; talis enim ut plurimùm moritur homo, qualis vixit: ſuccisa arbor in quam partem labitur? nónne in illam, in quâ inclinat, ſive ad dextram, ſive ad lævam? qui vitam ducunt ſceleſtam, ſemper ad ſiniſtram propendent; ſuccisi ergo mortis falce, nunquid ad dextram cum juſtis cadent? certè neceſſe foret, ut in eo articulo gratia tam vehemens allaberetur & afflaret, quæ furioſiſſimi inſtar turbinis, impetu prodigioſo in partem oppoſitam eos intorqueret. Sed quis unquam tam felix fuit, ut talis illi gratia concederetur? *vix de centum millibus unus.* An non ergo inſanæ temeritatis vos reos conſtituitis, dum periculoſiſſimum illum ſtatum ſponte eligitis, ubi veroſimiliùs eſt, vos damnatis quàm beatis aggregandos? quin etſi plures in eo ſalvi fierent, pauciores damnarentur, an non juſtiſſimè timendum vobis eſſet, ne ex horum potiùs quem illorum numero futuri fitis? quanto igitur horrore vos concuti oportet, cùm indubitatò conſtet, pauciores ſalvari, perire plurimos?

Gregor. l. 25. in Iob cap. 2. Auguſt. de verb. & falſ. pœnit. c. 17. Ambroſ. adhort. ad pœnit. Hier. relat. ad Euſeb. in Epiſt. ad Damaſ.

XII. Arnulphus Flandriæ Comes acutiſſimis calculi doloribus laborabat, cumque medici non minùs, quàm chyrurgi, adhibitis fruſtrà mitioribus remediis ad ſectionem animum adjeciſſent, ille tam acerbæ curæ periculum alieno in corpore fieri petijt: inventi tunc erant viginti, qui eodem morbo laborârunt, quique lithotomiam corúndem chirurgorum manu ſuſtinuerant, tam felici ſucceſſu, ut non niſi unicus inde mortuus ſit. Reverſi igitur alacres, ad ſectionem forti animo tolerandam Comitem animabant, ſed ille, audito vel unius infortunio, in quo artis magiſterium defecerat, pallore ſuffuſus, atque animo concidens ingeminavit: Ecquis è vobis ſecurũ me reddet, meq; à ſorte miſeri hujus incurren-

dâ absolvet ? sicque unius magis interitu timidus quàm novendecim salute securus, tam periculosæ vitam aleæ commissurum se negavit. Jam fingite, Auditores, ex hoc infirmorum numero, non unum tantùm mortuum & novemdecim sanatos, sed econtrariò novemdecim mortuos, & sanatum unicum: quid prudentissimum Principem in eo articulo responsurum fuisse arbitramini? nunquid & Archiatros & Chyrurgos, velut audaces & temerarios, à se cum stomacho repulisset? num unius fortunato successu allectus, tam periculosum sectionis remedium admisisset? Ah Christiani! hæc, quæ in corporis cura temeritas videri meritò possit, hæc ipsissima est, quam vos in animæ vestræ negotio committitis: Ecce enim sollicitè clamat ac monet D. Hieronymus, ex eorum numero, qui habitudinem scelerum contraxerunt, non dicam è viginti, aut triginta, sed nec è centum millibus unicum salvari, *Vix de centum millibus unus*: & tamen, quis credat? vos ob unius felicem sortem animosos; non autem ob nonaginta novem millium, nongentorum, nonaginta novem infortunium timidos ac cautos fieri video. Duodecim erant Josepho fratres, ad alimenta ex Ægypto asportanda profecti, & cùm vel unicum vinculis constringendum esse perciperent, ad unum omnes præ mœstitia tabescebant. Duodecim erant discipuli, ultimæ à Christo cœnæ admoti, & tamen cùm unicum perfidum, & proditorem fore audirent, omnes expalluerunt. Vobis autem perspectissimum est, plurimos eorum, qui vitam vestræ similem ducunt, æternùm damnandos, & tamen non trepidatis, metumque omnem securi excutitis. Hem verissimum, quod de peccatoribus pronuntiavit Jobus: *Dedit ei DEUS locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam* ! O fastum ! O superbiam ! sperare, se fore fortunatissimum illum unicum, qui in tanta plurimorum strage sit futurus superstes, novo privilegio tutus, quique in Paradisi quondam patria non sine prodigio possit digito monstrari, & dicier: *hic est: tamquam qui evaserit:* verba sunt Ecclesiastici, *tanquam qui evaserit in die belli.* Unde quæso evasit? ex conflictu prælij, & internecione universali. Indulgete mihi obsecro, ut ad Christi pedes abjectus sensum animi mei effundam & liberè aperiam. Job. 24. 23. Ecclesiastici 40.7

XIII. Jesu mi ! unde tanta audacia accrevit animis hominum ? quis tanto illos stupore fecit obrigescere? quis reddidit improvidos adeò, & inconsultos ? forsan tantum voluptatis hauriunt ex Tui offensâ, ut nihili faciant omne damnum, modò tibi displiceant? O quis me docebit modum, saniora illis consilia inspirandi, tam noxium errorem eximendi, tuæque voluntati eos integrè subjiciendi! Visne, ut illos obtester *in omni patientia*? obtestabor. Vis illos admoneam? admonebo. Illos terream? terrebo. In illos severus invehar, *& increpem illos durè*? increpabo. Ecce ad nutum adsto: impera, & factum puta; *Omnia quæ præcipies mihi, ego loquar*, Omnia, Omnia. Acclamationes non cupio, applausus non desidero, sed Tibi uni placere. Forsan hic erit postremus vi- 2. Tim. 4. 2. ad Tit. 1. 13.

tæ

tæ meæ, & quadraginta dierum labor. Ecce cinere aspersus caput, ac tota vocis contentione inclamo vobis. Pœnitentiam, populi mi, Pœnitentiam! Ah tandem mollitiem obscœnam abjicite, odia inveterata radicitùs tollite, scelus & flagitium animo dolenti deplorate. Heu obedire renuitis? Cineres, cineres appello, quibus vertices vestri adhuc albescunt; nunquid æqualiter eos video dispersos supra flaventem pariter, & canam cæsariem? His ergo causam relinquo decidendam; ipsi judicent, ipsi decernant, an ulla major possit esse temeritas, quàm se mortalem fateri, & vitam vivere, vel ad momentum ream culpæ lethalis.

SERMO SECVNDVS.

DIE JOVIS POST CINERES.

Audiens autem IESVS miratus est, & sequentibus se dixit, non inveni tantam fidem in Israel.

Matt. 8.

QUisquis hodiernam Christi admirationem non obstupescit, stupidum sanè se manifestat, & hebetem, ut qui claris argumentis prodit, se mente non assequi, quid sit sapientiam infinitam aliquid admirari. Et quis tandem, animadvertite Auditores! quis actus ille magnus virtutis erat, ex quo tantos sibi conciliavit applausus Centurio? an ille forsitan ad Christi conspectum, velut magni exercituum Domini subditus obsequiosus, subjectam sibi militiam stitit? an inclinatæ in humum vexilla, & inversas demisit lanceas? an tympanorum festivo sonitu, & tubis harmonicis eidem acclamavit? an erexit aras? dedicavit simulachra? victimas immolavit? an lauros fronti suæ ereptas ad ejusdem pedes projecit? an spolia illi & trophæa venerabundus prostravit, ea velut meritissimo victoriarum Domino in votum consecraturus? quid ergo tandem fecit? Ecce hoc unicum Tantùm confidit Christi potentiæ, ut crederet, etiam longis distantem spatiis servo sanitatem redditurum, si vel unius verbuli pignus in ejus salutem deponeret: *Tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus.* Et hac de causa prorumpat Christus in excessûs admirationis tam insolitos? tantis Centurionem encomiis mactet? tanto honore condecoret, ut & jurejurando interposito (quid majus dici potest?) ejus merita extollat? *Amen dico vobis,* confirmetque Authoritate suâ sacrosanctâ, ac Juris jurandi Religione, non invenisse se intra omnes, quàm latè pate-

pătebant, terminos Israëlis fidem æqualem: *Non inveni tantam fidem in Israël.* Ita reverà res se habet, Infidelitas nimirum ac diffidentia mortalium facit, ut prodigio similis videatur, qui DEO, ejusque potentiæ in rebus etiam non arduis plenè confidat. *Puto, non creditur DEO,* exclamat in simili magnus Præsul Salvianus, *& quid dico, puto? utinam ambiguè putarem, & non evidenter agnoscerem.* Manifestum est, homines DEO non confidere, mănifestum est. *Non creditur Deo, non creditur*; aut quòd Potentia illius non satis æstimetur, aut quòd de ejus benevolentiâ dubitetur. Certè rarissimi omninò sunt, qui non majori fiduciâ innitantur hominibus, quàm DEO ipsi. Veniam ergo mihi dabis, O DEUS, & Domine mi! si cogar, in præsentiarum, & ex hoc loco injuriâ te afficere, & quidem palmari ac publica; cogor enim, populo huic, qui mihi aures præbet, persuadere, ne horreat, ne horreat, inquam, Tibi confidere. Ita enim verò, ita est, chara Civitas! fieríne possit, ut omnem spem tuam in amico homine reponas, hunc sequaris, huic supplex accidas, huicq; salutem & interitum tuum concredas, amico autem Divino minimè confidas? Quis mihi det, hodiernâ die ab errore tam gravi liberare animos? næ ego efficerem, ut sacræ Basilicæ magis frequentarentur, quàm Aulæ, magis trita forent Cœlitum Sanctuaria, quàm Principum atria! partibus certè meis haud deero, & bonâ vestrâ veniâ evincam, DEUM solum esse, nec alterum inveniri amicum, cujus fidei integrè ac tutò inniti possimus; DEUS solus sincerus est, verax & unicus, cui parem alibi frustrà quæsiveris; ut adeò grande prodigium videri meritò debeat, neminem Christo teste reperiri, qui Centurionis exemplo DEO perfectè confidat, aut reperiri quenquam, qui illi non confidat. Attentos mihi animos præbere, dum hoc demonstrare aggredior.

II. Negari non potest, amicos hujus sæculi profusos & prodigos esse verbis ac lingua, parcissimos tamen manu & factis; quàm magnificis verborum formulis suam tibi servitutem & obsequia consecrant, sua offerunt bona, tua extorquent imperia, suam tibi indignationem minantur, si eorum servitio non utaris. Quisquis autem promissis tam grandibus fidem adhibet, deceptum illicò se deprehendit, videtq; Labanum in formosæ, quam promiserat, Rachelis locum Liam sibi suppositiam, Saulisq; perfidiam experitur, qui pro primogenita Merob natu minimam Michol substituit. Nihil hodierna ætate solemnius mundo est, quàm promittere multùm, præstare parùm, nubesque æstivas imitari, quæ post diuturnam siccitatem turgidæ, & aquarum copiâ prægnantes apparent, ac propterea maximam in spem erigunt colonos, mox tamen pauculis è se cribratis guttulis solvuntur. Alius longè est DEI genius, ille, ille verè dicere potest: *quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita*: quin perspectum vobis hodie faciam, cùm hominum facta, promissa nullatenus adæquent, DEUM è contrario multò plus præstare, quàm promittat. Promisit quondam DEUS Ezechiæ, formi- Ps. 88. 35

dandum

dandum illum Sennacheribi exercitum nec pedem quidem fixurum Hierosolymis, quin nec unius sagittæ jactu, nec structis aggeribus, nec excavatis fossis, nec tentato assultu eam infestaturum; in hunc enim ferè modum loquebatur: *Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus.* His ergo præmissis ut staret, nunquid satis erat, consternatos Assyrios, subitaneo casu per iter occurrente agere retrorsum? nónne satis erat, aut turbare Principem, aut inter Duces excitare discordiam, aut rebellionem inter gregarios? satis id liberalissimo DEO non fuit: audite igitur, quid fecerit: Angelum nocte intempestâ, stricto armatum ferro immisit in castra, qui lanienâ sanguineâ, & strage immani grassatus, centum octoginta quinque millium cadavera, in pabulum vulturibus destinata reliquit. Adhuc plus ultrà progressus est DEUS: ut fidem Salomoni datam exsolveret, satis ei non erat, solâ, quam ipse desideraverat, sapientiâ eundem exornare, sed divitiarum insuper immensam abundantiam adjecit. Ut Josaphati fiduciam exacueret; non solùm aquarum copiam exercitui illius opportunè subministravit, sed insuper victoriam in complementum adjecit. Scrutamini Scripturas, & pa lâm videbitis, DEUM non æquare solùm, sed etiam factis promissa superare: unde Chrysostomus benè in rem præsentem dixit: *promissa implet cum liberalitate.*

4. Reg. 19. 33.

II. Hæc, hæc fidelitas est, Auditores, ab ea, quam amici vestri jactitant, nimirùm quantùm abhorrens; sed unde tantam oriri diversitatẽ arbitramini? dicam: quia nimirum illi, qui se amicos fingunt, non sunt amici, ut sua dent vobis, sed ut vos vestris exspolient: finite mentem meam apertiùs declarem. Amicósne illos existimatis, qui sua in commoda obsequiosi, blandi alloquio, vultu & gestu ad omnem demissionem composito, latera vestra importunè stipant, ac limina vestra quotidiè terunt? hos, inquam, amicos vestros existimatis? O vos simplices, si creditis! dotem ambiunt, quam trapezitis ad collocandam optato connubio filiam locâstis in usuram; munus exoptant, quod à vestra sciunt manu conferendum; favorem aucupantur; quem à vestra sibi spondent benevolentiâ; amici vestri sunt, ut apiculæ florum, è quorum foliis nectar cogunt & mella; amici vestri sunt ut vites ulmorum, quibus inflexæ arrepunt altiùs. DEUS solus amicus ille est, qui sua vobis dare desiderat, quidquid est, & habet, in vestra cupit emolumenta convertere, vultque, ut mutua inter vos bonorum communicatio intercedat, juxta legem illam vulgatam, *Amicorum omnia communia.* Et ecce, communicationem inauditam! de suo in nos effudit divitias & gloriam, de nostro in se recepit egestatem & ignominiam; in nos transtulit, quidquid Divinitas habet magnificum, à nobis assumpsit, quidquid humanitas habet abjectum: nos suis ditavit meritis, propter nos seipsum exinanivit; suam nobis felicitatem communicavit, in se miserias nostras susceptit, nos reddidit immortales, ipse morti nostræ subjacere voluit; nos in consortium regni

sui elevavit, sibi verò miseriæ nostræ exilium elegit. *Venit ipse susc ipere infirmitates nostras*, ait Petr. Chrysologus, *& suas conferre virtutes, humana quærere, præstare Divina, accipere injurias, reddere dignitates.* Parémne alibi amicum invenictis, qui simili pacto mutuam vobiscum amicitiam ineat, ut à vobis nil aliud prætendat, quàm vestram miseriâ, vos verò suæ reddat participes gloriæ, & gaudiorum consortes? *Hom. 50.*

IV. Et quinam tandem illi sunt, ut ad propositam mihi metam gradum promoveam, quorum amicum se DEUS profiteturnemo nisi pauperes, afflicti, oppressi, despecti: *ad quem respiciam?* ingeminat DEUS per Isaiam, *nisi ad pauperculum?* Experti id sunt Israelitæ, quos DEUS nunquam teneriùs dilexit, nec majora amoris argumenta dedit, quàm cùm ab Ægyptiis oppressi, putridarum instar ranarum, in limo & luto marcerent. Sed quid solum Israëlem commemoro? Eliam aspicite! an unquam in ejus favorem prodigia magis admiranda operatus est DEUS, quam cùm Magnatum invidiâ & odio gravissimam persecutionem pateretur? nunquid de pluis è cælo flammis dilecti Prophetæ injurias est ultus? Elisæum contemplamini! nunquid DEUS defensionem illius apertiùs suscepit, quàm cùm puerorum cachinnis & contumeliis præscinderetur? nunquid tunc vindices è silvis belluas excivit? Respicite Lazarum, Marthæ & Magdalenæ germanum; & quando tandem Christo cœpit esse in amoribus, nisi dum horrori esset ipsis sororibus? *Ecce, quomodo amabat eum?* exclamabant Hebræi admiratione defixi, ob affectum singularem, quem DEUS misello ad tumbæ crepidinem exhibebat. Sed ö malignos & iniquos judices! Hebræis exprobat D. Thomas, cur dicitis, *amabat:* dicere debuissetis, *amat*, claris enim indiciis ostendit Deus, se amicum esse Lazari, etiam fœtentis: *Crevit miseria, non decrevit Amicitia.* Aliâ longè viâ amici mundi incedunt: Vix è fortunæ gremio excussos vos aspiciùt, cùm signa dant receptui, & retrocedunt, imò effusis habenis turpissimè fugiunt; quiq; vobis cœlo sereno thus & incensum adolebant, tempestate nubilâ nec agnoscunt vos amplùs. Faxit DEUS, ne tristis experientia vos doceat, nimis quàm vera esse, quæ loquor; perpetuam vobis bonorum abundantiâ apprecor, & stabilem fortunæ sortem exopto, verùm si quando tecta domûs vestræ ruinam minabuntur, primò statim fragore turmatim avolantes videbitis hirundines, domi olim vestræ nidulantes. O miseram Jobi conditionem! quid ille non fecit, ut opportunũ in fortunæ adversæ vicissitudine subsidium à fideli aliquo amico extorqueret? protexit viduas, defendit pupillos, vestivit nudos, pavit famelicos: ubi fortunâ suâ excidit, eò miseriæ redactus est, ut nec lares haberet, quibus à Cœli injuriis se tueretur, nec stratum aut tegetem paleis suffultam, quâ operiretur; sed canis instar rabidi in fimetum projectus est: *Fratres mei prætererunt me sicut torrens, qui rapidus transit in convallibus* Sed nunquid dicetis mihi, tres adhuc amicos tunc Jobus expertus est, *Io. 11. 36*

Opusc. de dilig. Deo & prox.

est, qui in ejus solatium accurrerunt, primoque illius aspectu in effusissimos gemitus, clamores & luctum prorupe-runt, pulvere capillos & caput con-sperši? Verissimum id quidem est; sed vel hoc ipso exemplo propositum meum clarè confirmatur: an non enim cum omni hac, quantumvis ad spe-ciem sincerissima compassione, Jobum in ea, quâ jacentem invenerant, nudi-tatis calamitate reliquerunt? an vel teruncium in opem, vel centonem in tegumentum porrexerunt? audite Jo-bum ipsum lamentantem! *Nunc ve-*
Iob 6.21. *nistis, & modo videntes plagam meam timetis?* timetis inquit, eccur hoc? quid enim timeant ij, quid amicum in tanta calamitate jacentem intuentur? forsan timebant, ne, simili miseriâ in-voluti, æquale fortunæ dispendium paterentur? Non ea timoris materia fuit, ut ingeniosè in hunc textum commentatur Lyranus, sed timebant, ne Jobus, præsenti necessitate pressus, paratæ pecuniæ subsidium ab eis flagi-taret; *Timebant*, inquit, *ne aliquid pro*
Lyranus in hunc locum. *sublevatione sua repeteret ab eis.* Risum hoc vobis fortassis movet Auditores? Sed nemo hanc interpretationem despiciat, velut ingeniosam magis, quàm veram; Iobus ipse linguæ suæ oraculo eandem confirmat, cùm enim primò dixisset, *Nunc venistis, & modò videntes plagam meam temetis?*
Iob. 6. 22. actutum subjunxit, *Nunquid dixi: afferte mihi, aut de substantia vestra donate mihi?* id quod clarissimè e-vincit, primam timoris causam fuisse, ne fortè manus crumenæ ad-movenda esset, & loculi aperiendi.

Jam hunc ergo in modum sermocina-ri mihi liceat: si Job ab amicis, quibus natura teneriorem animum, ac faci-liorem indolem dedisse videtur, qui-que tanto condolentiæ strepitu ad-venerant, aliud tandem subsidium non accepit, quàm inanium verbo-rum: quid obsecro, Auditores, ab iis sperare licebit, qui naturæ vitio magis immites sunt & inhumani? nunquid omni pietatis sensu destituti, vos in ærumnis vestris contabescere sinent? sinent, ah, sinent! nec amica vos salu-tatione, nec ictu condolentis oculi, nec ullo alio solatio dignabuntur; omnem vobis opem crudeles nega-bunt, imò factis ac verbis in calami-tatis vestræ incrementa conspirabunt, ijs similes, qui æstatis tempore sub amœna arboris umbra tripudiant, cæ-næ, choreis, lusibus & confabulationi lætùm indulgent, cùm verò hyemis inclementiâ exaruit arbor, securim levant, sævoque ictu caput ei & col-lum, truncum & ramos succidunt ac deartuant.

V. Sed demus, mitiores magisque humanos amicos vobis obtigisse; & quando tandem etiam ab his eximium aliquod beneficium accipietis, quod non cum liberalitatis suæ ostentatio-ne obtrudant, cum fastu dispensent, & cum spe majoris lucri vendant vobis potiùs, atque ad usuram concedant, quàm donent. Sed quid ego dixi *beneficia eximia*? nec minima qui-dem obsequia, & vilissimos favores ab hujusce farinæ hominibus ex-torseris, nisi priùs te in ruborem dederint, & erubescere coëge-

tint, palàm debitorem te profiteri, atque æternam obligationem testari debes. Neminem invenire est, qui liberalis esse cupiat & inobservatus; qui beneficium conferre velit, fluminum more, quæ ubi terram liberaliter irrigârunt, ocyùs fugiunt, & subterraneis sese meatibus abscondunt.

Eccl. 20. 15. *Exigua dabit*, (de talibus amicis ait Ecclesiasticus) *Exigua dabit, & improperabit multa.* Dispar omninò est divinæ in nos benevolentiæ ratio: *multa nescientibus donat*, eleganter de eo

Epist. 1. disserit S. Eucherius, *nec minor DEI in operto, quàm in aperto benignitas est.* Numerus certè iniri nequit eorum favorum, quos DEUS continuò, atque ita occultè, in nos confert, ut nec observemus, quod accipimus: quòd si palam nobis benefaciat, tam id modestè ac tranquillè exequitur, ut magnæ felicitatis loco habere videatur, sua nobis posse largiri. Attentâ ego mente sacram paginam evolvi sæpius, & studiosè in id incubui, ut vel unam gratiam à Christo collatam deprehenderem, quam non illicò virtuti ac meritis accipientis comiter tribueret. Chananææ mulieri salutem filiæ decernit, & statim subjungit, se id in fidei præmium fecisse. Sanguinis fluxum hæmorrhoissæ sistit, & actutum subnectit: *vade, Fides tua te salvam fecit*, Cæco visum restituit; & fidei meritum extollit. Lepram curat; & mundatam pellem fidei puritati attribuit. Magdalenæ culpas condonat; & fidei meritis hoc se detulisse affirmat: *Fides tua te salvam fecit.* Hoc erat demissionis sigillum, quo supplices miserorum libellos signare solitus est. Rogabatur Christus, ut vitam reddere dignaretur filiolæ Archisynagogi recèns defunctæ; annuit petitioni, & ad illum promptè se contulit: Superi! quantâ potentiæ suæ dissimulatione? non dicam, ejecisse illicò è domo turbam congregatam, & tibicines plangentes, obduxisse valvas, clausisse portas, petiisse secretum, & necessarium tanto operi silentium imperâsse; sed insuper jam vicinus cadaveri, ut inter dolentium gemitus æstimationem gratiæ imminueret, verè divinam æquivocationem apposuit, non perfunctam fato puellam, sed somno sopitam: *non est mortua puella, sed dormit.* An non qui tantam in se potentiam sciviſset, contrarium vobis facturus fuisse videtur? nunquid mortuam priùs signis evidentibus demonstrâsset? Ecce dixisset, experimini & observate, si ullum vitæ indicium in puella supersit, tentate arteriam, si etiamnum micet; cor, si palpitet; oculorum pupillas explorate; si nictent etiamnum; an subtilis adhuc è labris anhelitus spiret, explorate, en gelu glaciatam, en squalidam, regentem, & lethali livore obductam! Nunquid hac ratione beneficij magnitudinem exaggerâsset, & pro rei gravitate pondus authenticum gratiæ adjecisset? sed nihil horum Christus, nil aliud fecisse præ se tulit, quàm somnum è palpebris consopitæ filiolæ excussisse, ad confundendum eorum judicium, qui fastu ingenti & decumano, minutissima beneficia extollunt, dum

Matth. 9. 14.

Luc. 14.

Matt. 9. *Luc.* 7.

Matt. 5. *Matt.* 9. *Marc.* 10 *Luc.* 17. *Luc.* 18. 42.

ille

ille tantâ verborum moderatione beneficia tam grandia depressit. Dicam ampliùs ; adducite mihi vel unicum, à Christo portentosè & supra naturæ vires restitutum, quem vel in discipulum, vel amicorum, aut sequacium numerum adlegerit : nunquid sanitati reddidit hydrope tumentem in domo Pharisæi, & vix sanato abitum imperavit? an non curavit paralysi dissolutum in Nazareti confiniis, & domum illicò ablegavit? Juvenem sub porta Naim : virtute divina redivivum, sequi se noluit, sed maternam in domum redire jussit, nec aliter energumenum tractavit ; quem inquilino spiritu in Gerasenæ Regionis finibus liberavit; importunis ille precibus institit, ut Christum sibi terrâ mariqúe sequi liceret; verùm Is *non admisit eum, sed ait, vade in domum tuam ad tuos.* Solem nimirum imitari voluit Servator, qui tantam licèt lucem transfundat in stellas, illas tamen renuit habere sequaces, vel in grati animi signum assistentes, sed potiùs vult, ut quàm primùm fugiant, dum ipse comparet. Quid ad hæc dicitis, Auditores? quærite, si lubet, in toto, quàm latè patet, terrarum orbe similem amicum : è Cœlo petendus est, inter homines autem inveniri non potest ; isti enim vix gratiam paullò majorem conferunt, cùm sibi velut jure debitum exigunt, ut eos servorum instar sequamini, carpenta eorum comitemini, atque in ædium atriis inserviatis : quin volunt, ut, omni velut libertate exuti, eorum insignia, & arma gentilitia ubique erigatis, statuas iis dedicetis, inscriptionibus & lemmatis eosdem condecoretis, ac veluti si Deorum instar vobis vitam & spiritum dedissent, vos opera manuum suarum, suas creaturas, & esse & appellari velint.

VI. Verùm concedamus, in mundo hoc inveniri amicos tam magnificos, & à caduco utilitatis propriæ commodo tam alienos, ut gravis velint benefacere, nec agnitionis, aut obsequij, aut demissionis onera expetant : asseverare tamen pergo, nondum vos fideles amicos in mundo invenisse. Si causam exquiritis, illam attentis animis percipite ; quia nimirum accidere potest, ut nullâ vel levissimâ vestrâ culpâ, omnis amicitiæ obliti, amare vos cessent. Geminos aulæ Ministros, sibiqúe priùs percharos, vinculis & diuturno carceri mancipatos tenebat Rex Pharao, Præfectum pistorum, & Præfectum pincernarum ; ansam carceris & vinculorum præbuit, juxta sacræ paginæ exegesin, quòd in Dominum peccaverint : *Accidit, ut peccarent Domino suo.* Quis mihi jam piaculum illud grande declarabit, in quod se induerunt? forsan toxico Regem è medio tollere decreverunt? forsan fraude ac dolo Principem circumvenerunt? forsan conspirationis telam traditoriâ orditi sunt? aut enormi audaciâ concitârunt regni status? si fides Hebræorum traditioni danda est, nihil horum designârunt : quid ergo tandem commiserunt? culpa fuit fortuita, & casus improvisus : *Accidit, ut peccarent.* Culpa unius, & alterius erat, quòd rex in scypho muscam, in

Gen. 41.

Apud Lyranum in hunc locum.

1. *Reg.* 18

pane glaream aut lapillum invenerit. Et tantillum sufficiat, ad vitam homini eripiendam? Tantillum? imò tantillum. Amicitiæ inter homines dissolvendæ sufficit vel unica actio, leviter & sine ullo fundamento suspecta: unica satis est calumnia injustè imputata, ut Iosepho accidit, qui omni gratiâ Putipharis exutus est, ob calumniam ab impudenti Hera falsò illatam: sola id evincet æmulatio, & invidia de vo-
1. Reg. 18 bis concepta, ut Davidi contigit, quem profecta liberaliùs ab Hebræis mulieribus encomia omni Saulis benevolentiâ spoliârunt. Hanc vobis eripere potest ingenita humanis animis inconstantia, quâ ut plurimum mortales laborant; hanc unica contentio & rixa, etiam in lusu orta extinguit; hanc auferre potest innocens ac jocosum verbulum; hanc denique quævis in foro contentio, & leviſſima de proprio lucro orta controversia dissolvere valet: quæ enim amicitia fortiori nexu coaluit, quàm illa, quæ Lothum inter & Abrahamum, Abimelechum inter & Isaacum intercessit? nihilominùs tamen jurgium unicum, pascuorum causâ pastores inter unius & alterius de usu putei exortum, eò rem de-
Gen. 1. 23. & 26. duxit, ut Lothum ab Abrahamo, Isaacum ac Abimelecho avulserit, ut vel hoc solo exemplo abundè pateat, quàm facili negotio amicos separet commodi proprii Zelotypia. Auscultate, quæso, facinus notatu dignum: Refert Judicum liber, quendam Nobilem, Micham nomine, in suburbano suo Templum decens ac elegans extruxisse; huic sacerdotem præposuit hebræum, quem filij loco habuit, *quasi unum de filiis*, ait pagina sacra; huic habitationem congruam, vestitum duplicem, salarium largum, victumque diurnum assignavit; utque pecunias haberet in promptu, sacer codex adjungit, quòd *impleverat illi manum:* quâ beneficentiâ ita sibi devinxit animum sacerdotis, ut amore reciproco, uti par erat, Micham prosequeretur. Accidit autem, ut milites de tribu Dan, templum illud expoliaturi, irruerent: opposuit se sacerdos, ac neglectis strictorum ensium minis, frontem porrexit, temeritatem increpuit, violentos repressit, & solus supellectilem sacram ab infami expilatione defendit. *Quid facitis? quid facitis?* ingeminabat; an non hæc fuit animositas singularis, factumque generosum? sed percipite obsecro: vix resistentem sibi sacerdotem experti sunt milites, vah! absiste cæptis, exclamârunt; nónne vides te Clericum imbellem, & sacrificulum contemnendum? nostro te genio accommoda, silentium observa, & pinguiori ministerio te præficiemus. *Tace, & impone digitum super os tuum, veniq; nobiscum, ut habeamus te Patrem, & sacerdotem, quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, aut in una tribu, & familia Israel:* quis crederet? vix auribus percipit miser dignitatis promissæ incrementum, characterem muneris oblati sublimiorem, obmutuit non solùm (hoc unum milites postulabant) tacuitque, sed primus manum propriam admovit ad expilandum, nudavit aram, spoliavit pa-
Iudic. 18 19.

rietes,

rietes, expilavit abacum, thuribula sustulit & acerras, rapuit Idola, & fugam cum armatis passu concito capessivit. O amice, amice! siccine me prodis, deseris, ac tergum obvertis? inclamat Michas, & fugitivum revocet; sed perfidus sacerdos, fugâ jam procul abreptus, non audit, nec curat vocantem. Vestram perquiro mentem, auditores, potuitne Michas plus adhibere diligentiæ ad servandum sibi amicum fidelem? summis cum honoribus coluit, fiduciam in illo omnem collocavit, manus inunxit liberalissimè: *& impleverat illi manum.* Omninò: sed antiquus & communis est mos amicorum mundi, obvertere se parti plus offerenti muscarum instar, mensæ magis opiparæ, insidiantium, & columbarum more illuc advolantium, ubi electiori grano pascuntur. Sed forsitan inpræsentiarum mos iste exolevit? DEUM bonum! hoc mihi, quæso, non obtrudite, auditores, ne ansam arripiam, in tempora & mores nostros acriùs invehendi.

VII. Verùm ut ad propositum revertamur, quid tandem spei in amicis mundi collocabimus, qui etiam absq; culpa nostra non rarò nos deserunt? sed quid absque culpa dixi? ipsa sæpè beneficia amicos offendunt, nimius frequenter amor & benevolentia eos irritant. Audite Senecam, *eò, inquit, perductius est furor, ut periculosissima res sit, beneficia in aliquem magna conferre.* Si enim, qui beneficium receepit, facultatem remunerationis reciprocæ non habet, oculo obliquo, quo aspici creditores solent, benefactorem contuetur, fugit conspectum, fastidia concipit, & in inimicum convertitur ingratissimum, non aliam ob causam, quàm quia pudet, esse amicum, & simul ingratum. Hócne amicitiæ genus, Auditores, mereatur stabile, firmum & fidele appellari?

De Benefic.

VIII. Nunc ad DEUM redeamus, & comparationi cæptæ finem imponamus: An fortè aliquid eorum, quæ dixi, etiam de DEO nobis timendum est? an fortè amare nos desinit, nullius etiam culpæ reos? an dedignatur nos, velut amicitiâ suâ indignos? an periculum est, ne nos fugiat, etiam obsequentes & addictos? Hæc omnia alienissima sunt à divina in nos benevolentiâ: illud autem admiratione dignissimum est, quòd homini liberum sit, renuntiare DEI amicitiæ, absque omni ejus culpâ: DEUS autem libertatem non habeat, absque nostra culpa ex amicorum numero nos excludendi: *Non deserit, nisi deseratur.* Nullus in ipso locus est inconstantiæ, nullus livori, calumniæ, contentioni, suspicioni aut fugæ; sed nobis ipsis duntaxat cavendi sumus. Exclamavit quondam Apostolus, nullam in mundo potestatem esse, quæ illum ab amore JESU avellere possit, non Angelos, non Principatus, non Virtutes, non quidquid demum vel altum, vel profundum, forte vel debile, præsens vel futurum est: *Certus sum, quia neque angeli, neque principatus, neque virtutes, nec instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, poterit nos separare à charitate* ad Rom. 6. 38.

Serm. de dupl. Baptismo.

ritate DEI. Sed num advertistis, ait S. Bernardus, quòd inter hæc omnia seipsum non annumeravit? multa enumeravit Apostolus, minimè tamen adjecit: *nec ipsi nos*, cur isthoc? *quia soli DEUM deserere possumus propriâ voluntate*; *Præter hanc*, O verba speciosa! *præter hanc nihil est, quod timeamus*, nihil, nihil. Nos soli inferre nobis possumus illud damnum, quod DEUS ipse, totâ suâ, eaque infinitâ, Omnipotentiâ instructus inferre nobis non potest.

Hoc cùm ita sit, Auditores, an non magna felicitas est, non posse nos de quoquam altero, quàm de nobis ipsis queri, si amico tam sincero privemur? O solatium! ô pacem! ô securitatem! si hominem amore prosequor, cavenda sunt mille, ne illum avertant: si DEUM amo, mihi soli cavendus sum: promittant alij dona DEO magnifica proventus locupletes, redditus regios, nullum est periculum, ne ob hoc me ulli postponat, si modò ego quantumvis despectus & miser, alios amore præveniam. O quantum ille diversus est à Sacerdote Michæ, qui illi adhæsit, à quo plura speravit! DEUS autem munera non curat, sed se amantem complectitur. Illustre rei hujus specimen dedit, cùm de Apostolorum suorum numero aliquem ad supremum dignitatis gradum promoturus, non eligit, illum, qui abjecto propter Christum amplioris patrimonio, tanto se gradu dignum fecisset, hac enim ratione dignitatis apex Matthæo obtigisset; sed illum præfert, quem fervor affectûs & amoris præ cæteris eximium fecit. Pari modo egit, cùm geminas inter sorores ad quas diverterat, laudum vellet encomia partiri, neque enim primas Illa retulit, quæ ad Christi obsequium majores fecit expensas, sic enim encomia debebantur Marthæ: sed Illam prætulit, quæ teneriori erga ipsum affectu amoris languebat? Fastuosi etiam illi & profusi divites, qui magnam auri vim gazophylacio intulerunt, totâ hac munificentiâ nequaquam obtinuêre, ut inopi & pauperculæ viduæ, non dicam præferri, sed vel comparari mererentur, quæ non obtulit, nisi *duo minuta*. DEUS enim, quod sanè Divinum est, donis non capitur, nec amicos æstimat ex eo, quod dant, sed ex eo, quod sunt, *Hilarem enim datorem diligit DEUS*: non dicit, *largum, munificum, splendidum*, sed *hilarem*: non enim respicit manum, sed cor, non dantis munus, sed affectum.

Luc. 10.

Marci 12. 42.

Nec quisquam sibi persuadeat, forsan inde id provenire, quod DEUS hominum instar indignetur, si se videat multa debere? Contrarium omninò affirmat Chrysostomus, *non perinde*, ait, *delectatur suis debitoribus creditor, ut DEUS suis creditoribus*, quantùm enim nos delectat illius aspectus, à quo multùm exspectamus, tantùm delectatur DEUS, videre eos, quibus debet: audite tamen amænissimum discrimen: si quis, forte calamitosâ pressus secretas aliquando recepit Eleëmosynas ab inferiori, mox ubi mutatâ fortunâ divitem se, honoratum, sublimem ac felicem videt, erubescit illius oculos subire, cujus olim fores mendicus pulsavit, nec quidquam

Hom. 7. in Epist. ad Rom.

quam illam magis irritat, quàm si quis eorum per ostentationem, aut improperium dicat : Hem mihi istum tanto luxu diffusum ! illum ego probè memini, domum meam sæpiùs obeuntem, & nummum flagitantem. O quàm longè alius est DEI genius? ille ad sonitum tubæ de illâ suprema convocabit totum genus humanum : & quâ de causa ? ut in omnium notitiam veniat, vel minutissimus teruntius à nobis obtentus, nec tantâ coruscus gloriâ erubescet, suos quondam benefactores palàm agnoscere, & publicè testari, se, cùm terram olim pauperrimus obiret, ab hoc centonem ad vestitum, ab illo panem aut pomum ad victum, scyphum frigidæ in potum accepisse; *cùm venerit in majestate sua*, quid faciet ? *cùm venerit in majestate sua*, dicet : *Esurivi, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere.* Matth. 25.31.

O igitur amicum unicè fidelem! ô sinceritatem singularem ! ö candorem summum ! ô fidelitatem, omni comparatione majorem ! nónne videor vobis, Christiani in id jure meritissimo incubuisse, ut vilescere vobis facerem omnem alium amicum, præter illum, cui hodiernâ die sapientissimus Centurio plenè confidit ? vos ipsi dicite, si veritatem candidè fateri libet, nunquid multoties & vos in illa Salomonis verba prorupistis? *Virum fidelem quis inveniet* ? dicam compendio. Totus quàm latè patet orbis, amicum non habet, cui fidi possit, experientia ipsa vos docet, plures eorum traditores esse, impostores plurimos, qui instar accipitrum, prædæ desiderio, tunc è manibus nostris dilabuntur, cùm id minimè suspicamur. Verùm memori tantisper mente retinete, quæ dicta sunt, dum ego paululùm respiro, ac dissolvendum vobis dubium proponere aggrediar. Animos interea præparate. Prov. 20. 6.

PARS ALTERA.

XI. ECce dubium, quod vobis enucleandum proponere statui : Si solus DEUS veri amici nomen meretur, atque à reliquis omnibus, aut multùm, aut certè parùm aliquid perfidiæ timendum est, unde ergo fieri potest, ut in amici gratiam DEUS offendatur ? Nihil adhæc reponitis, Auditores? loquimini? fortassis mentem meam non satis vobis explicui? repetam : Undénam fieri potest, ut vel ad complacendum amico, vel ad respondendum malè invitanti, vel ad probanda ejus consilia, vel ad blandiendum ejus cupiditatibus, DEUM quis offendat, eidem displiceat, eumque contemnat ? ut fidelem se exhibeat amico infideli, & perfidus sit DEO fidelissimo? An indignum fortè ingeniis vestris hoc dubium videtur ? quid respondetis ? eja, solvite illud, & responso, vel ad speciem vero, satisfacite. Ah corda Christianorum ingratissima! palàm enimverò est, neminem vel hiscere audere; nullus enim est, qui delicti tam enormis non reum sese fateatur : vanitas nimirum, levitas, & dissoluta vivendi ratio ad tales nos excessus deducit. Quod si ita est, an non pudore

saltem propterea suffundi, & ingenuo rubore verecundiam testari oporteret? Magnis ubique laudibus extollitur Pericles, qui ab amico quodam sollicitatus, ut perjurium in sui gratiam faceret, respondisse fertur, se amicum quidem ejus esse, sed non nisi ad Aras: *Amicus usque ad aras:* & tamen ob hoc responsum Periclem non laude, sed vituperio dignum judicat Plutarchus, quod scilicet se nimium amico prostituisset: *usque ad aras? usque ad aras? Ah male feriatum*, inquit, *nimis propè accesserat*; quantùm enim mali permisisse credendus est amico, qui ei libertatem fecit, petendi sacrilegium? Percipite ergo, quod dico: Terminus amicitiæ non ara ipsa, quod nimium foret, statuenda est, sed propylæum Templi, ut scilicet familiaribus vestris non sit animus vos tentandi, utque omnes probè nôrint, majoris vos facere Deum, quàm ipsos: secùs enim nobilissimo vestro amico, qualis est DEUS, palmarem summamque injuriam irrogatis.

De vitioso pudore.

XII. Quâ enim fronte ante ejus conspectum vestris in ærumnis comparere audetis, quem tam delicato gravissimæ injuriæ sensu irritâstis? Ite, reponent vobis, sinite, opitulentur vobis amici vestri; ad illos recurrite, quos mihi præferre magisque æstimare præsumpsistis! illi, illi vos mortis nunc faucibus eripiant; illi sanitatem restituant; illi in Paradisum vos deducant; illi ex inferni barathro, vos extrahant; *ubi sunt Dy vestri, in quibus habebatis fiduciam?* eja, alacriter! *surgant, & opitulentur vobis, surgant, & liberent vos.* Vos autem Christiani, quid respondebitis? speratisne, illos forsan amicos vobis apud Deum patrocinaturos, in quorum gratiam illum offendistis? Quin potiùs primi erunt, qui contra vos insurgent, vos confundent, & accusabunt. Narrat sacra pagina, Absaloni, ab exercitu Ioabi victo, ac triumphato, turpique fugâ ac laxatis habenis per silvam densissimam effuso, triste infortunium accidisse; implicita enim arboris ramis, flante vento dispersa cæsaries, conterritum sonipedem ad velociorem cursum concitavit, hero interim miserandum in modum ex arbore pendulo, cui nec capillos rescindere, nec sese extricare amplius licebat: cùm ecce miles inimicus hoc spectaculo territus; cursu præpete & concitato Joabum de lugubri casu edocuit, qui audito hoc nuntio, eccur ergo, inquiebat, ensem pendentis pectori non immersisti? decem certè siclorum præmium à me tulisses, Absit à me, respondit miles, tanta temeritas! etsi millenos insuper spopondisses, Absalonem ego nec tactu minimo violâssem, quem regis Imperia incolumem servari voluerunt: quòd si ego temerarius magis, quàm mandati Regij reverens, & præceps magis quàm cautus fuissem, non solùm Regiam indignationem incurrissem, sed tu ipse, vel solatij, vel adulationis causâ more Aulicis antiquissimo, inter primos fortè Regis in me furorem concitâsses: *sed etsi feciſſem contra animam meam audaciter, nequaquam hoc regem*

Deuter. 32.37.

Ierem. 2.28.

3. Reg. 18.31.

gem latere potuisset, & tu stares ex adverso. O quàm benè, quàm sapienter ad sese extricandum gregarius iste locutus est! Tu ipse, qui ad hoc me facinus audendum animas, tu ipse tuâ me sententiâ velut veniâ indignum damnares, meque temerarium, impudentem, sacrilegum, scelestum proclamares, furcæ & laqueo adjudicares, *& stares ex adverso.*

XIII. Hoc ipsum est, Auditores, quod tacitè saltem cogitandum vobis est, si contubernalis vester aut blanditiis vos invitat, aut in sceleris societatem trahere conatur: nolite confidere, nolite credere, sed certò vobis persuadete, vos ante Divinum tribunal nullum accusatorem magis implacabilem, nec adversarium magis infestum, quàm hunc ipsum expertu-ros. Invitat ille te hodie amici instar ad spectandam comœdiam obscœnam & honestati contrariam; *mox stabit ex adverso*, dicetque, te propriâ & immoderatâ libidine ductum ad similia spectacula exarsisse. Allicit te ad designandum secum scelus infandum; *stabit ex adverso*, dicetque, te juvenili abreptum desiderio occasionem sponte dedisse, & obscœnis amoribus implicuisse. Animat te ille, ut contractū iniquum ac prohibitum ineas: mox *stabit ex adverso*, dicetque te avaritiâ insatiabili ansam sceleri præbuisse. Ad summam, quantùm poterit, primus omnium culpam ubique in te solùm exonerabit. Et ab iis, quos sceleratos, perfidos & proditores agnoscis, ad Dei offensam te trahi patieris? O cæcitatem, amentiam, stoliditatem, quibus quæso, meritis, quo titulo, quâ ratione pessimi hi amici tantùm apud te possint, ut in eorum gratiam DEO tergum obvertas, ad quem solum, in extremo aliquando vitæ ac salutis discrimine constitutus, recurrere debebis.

XIV. Videtisne Auditores; Christum è cruce pendentem, saucium, & vulneratum? Vagamini, quò libet; hîc tandem sistere necesse erit: veniet hora, cùm malis oppressi, derelicti à medicis, nil aliud de vita hac mortali reliquum habebimus, quàm pœnitentis animi dolorem, quod eandē pessimè impenderimus. Et quis tunc amicorum in vestrum solatium accurret? illorum fortè aliquis, qui locum in testamento sperat: de reliquo ingens circa vos erit solitudo; squallor cubilis ingrato pharmacorum odore infecti fætor carnis putridæ, gravisque anhelitus pientissimas etiam personas à lectulo vestro arcebit: parvula tantùm Christi pendentis effigies in manibus vestris hærebit, qui tantis in sordibus non horrebit, vel tangi à vobis, vel dissuaviari. Sed quis nobis tunc animi sensus erit, si mens malè conscia de tanto in eam usque horam DEI contemptu nos accuset? quæ angustiæ, qui dolores, qui fremitus nos occupabunt, cùm videbimus, nos undequaq; desertos, nec aliā nobis spē aut solatium supereſſe, quàm in Deo? & tamen vel inviti cogemur dicere: Ego te DEUS despexi, tibiq; displicere non horrui, ut ingratis mortalibus placerem! Tunc enimverò saltem inducias unius anni, unius anni exorabi-

mus, ut palàm facere omnibus possimus, nûlli nobis ampliùs curæ esse amicos mortales. O quot concipiemus laude digna proposita, quot pia vota: sed heu attigimus horam fatalem, jam supremus lentè meat anhelitus, moriendum est. Perpendite, quæso, quâ fronte, quâ animi verecundiâ ac rubore, quo doloris sensu Numen offensum intuituri simus: & faxit Deus, ne subito furore correpti, atque ab humani generis inimico in desperationis baratrum præcipitati, damnemur. Et quomodo pericula tam horrenda licebit evadere? Ecce in promptu remedium! firmissimo hodie & inviolabili decreto statuamus, Deum intimi deinceps, & dilectissimi amici loco habere: amemus parentes, sed infrà DEUM; diligamus Sodales, sed minùs DEO; observemus Superiores ac Dominos, sed magis DEUM, nec erubescamus, contra quoscunque, qui DEO contraria suadent, libero ore ac fronte protestari: *DEUS meus, in Te confido, non erubescam.* Quis enim ægrè ferat, si postponatur illi, qui nos creavit, redemit, atque æternùm beatos efficiet? & sit licet, quem hoc animi nostri propositum offendat, hac ipsa ex causa, velut affectu nostro indignus, ex amicorum numero excludi meretur.

SERMO TERTIVS.

DIE VENERIS POST CINERES.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.
Matth. 5.

SInt infinitæ grates sancto & supremo Ecclesiæ Præsuli Gregorio, qui peracutè advertit, Christum Piscatores ad Apostolatum vocâsse, cùm retia & sagenas in undas projicerent, non verò cùm easdem attraherent; *mittentes retia*, ut discat Orator Evangelicus muneris sui ac debiti esse, non reipsâ lucrari animas, sed omnem conatum eò dirigere, ut finem tam excelsum consequatur: laxanda sunt Verbi Divini retia in Auditorum animos, esto quòd arduus labor fatiget, aut frons sudore diffluat; an verò peccatores astutorum, piscium instar, aut insidias evitent, aut è plagularum sinuosis anfractibus sese expediant; id enimverò minimè illum angat, necesse est, sed Auditorum arbitrio permittendum: infelix Orator successu sinistro turbari non debet, sed eâ se spe ac cogitatione solari, quòd unusquisq; mercedem labori, non verò fructui com-

1. Cor. 3. 18. commensuratam accipiet: *Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem*, inquit Apostolus, *non secundùm* suum fructum. Certè hoc fuit, Auditores, quo ad suggestum hunc conscendendum induci me passus sum, fugam aliàs exemplo Ionæ capessiturus, *à facie Domini*, eo solùm discrimine, quod ille fugerit metu compulsus, ne homines converterentur, ego verò timore adactus, ne obstinati in malitia perdurarent. Sed quid inutiles moras traho? urget enim me DEI mandatum, ut Ejus loco ac nomine denuntiem atque imperem vobis, pacem cum inimicis servare, condonare offensas, & injurias remittere: *diligite inimicos vestros*. Tantúmne de vobis mihi hodie ausim promittere, ut me id obtenturum credam? clamare quidem potero lassò anhelitu ad ravim & sudorem usque, sed quo effectu aut fructu? tractandus enim est affectus animi tam ferox, qui nec rationes æstimet, nec sequatur consilia, nec preces moretur, ferocientis instar aspidis, quæ aures ad vocem incantatoris obturat, ne lethalem aculeum figere prohibeatur: meritò ergo dubio locus relinquitur, an absque existimationis & honoris mei jacturâ hinc discessurus sim. Ex parte altera adduci non possum, ut credam, homines tantæ sagacitatis & sapientiæ, qualem in vobis suspicio, eò furoris impetu abripi se passuros, ut dedignentur audire Oratorem, qui alium sibi finem præfixum non habet, quàm vestrum interesse & salutem. Quæ cùm ita sint, quid tandem à me expectatis? venire me forsan creditis hac horâ, & in pulpito comparere, ut in favorem inimicorum vestrorum perorem? absit id procul à me, nec enim vos vel agnosco, vel magnifacio, neque vos hactenùs malè de me meriti estis, ut eorum, qui in vos injurioši fuerunt, aut protectorem agam, aut Advocatũ: infelices illi, & malè feriati non nisi laqueo digni sunt, qui illis gulam suffocet, dum personas tot titulis claras, quales vos veneror, tam protervè lacessere ausi sunt: unde si merita & temeritatem eorum attenderem, primus omnium ego forem, qui vestrum in illos odium irritarem, ipsisque graviora omnia imprecarer, quàm à vobismet metuere possent, aut exspectare. Verùm, quod unicè me angit, est ardentissimum studiũ salutis vestræ, hæc est, quæ me ad dicendum impellit; hæc est, quæ stimulos mihi admovet, ut maximâ virium ac vocis contentione hodie verba facere proponam; video enim, ah video inexplicabilem malorum cumulum, & gravissima damna, quæ vobis imminent, si indomito affectui fræna laxatis, cæcoque & inconsulto impetu, vestram in adversarios indignationem effunditis. Id ergo solùm honoris à vobis exspecto ac rogo, ut, si vera dixero, benevolè me audiatis: tum verò, quod lubitum fuerit, decernite.

Ionæ 1.

II. Non me latet, Auditores, affectus animi, quos passiones appellant, intellectus aciem adeò obfuscare, ut, velut in Cimmeriis tenebris, aut nocte intempestâ, bonum à malo dis-

cernere non possit; *conturbatus est in ira oculus meus*, dicebat David; *caligavit ab indignatione oculus meus*, Jobus clamabat, pressiùs ad hoc alluſit Apostolus, dum dixit: *Sol non occidat super iracundiam vestram*: id est, *Sol non occidat*, ut interpretatur D. Thom. *non obtenebretur dictamen rationis.* Certè si vel unicus ac tenuis tam amœni solis radius in mente vestra reliquus foret, clarè videretis, vos longè plus mali vobis ipsis accersere per vindictam, quàm emolumenti vestris æmulis accrescat per veniam: esto enim, eam à vestra benevolentia non difficulter obtineant, non obtinebunt tamen ab inquietæ conscientiæ morsibus & animi furiis, qui sunt domestici tortores cujusvis scelerati; fugiant, quò lubet, nunquam vindices eorum manus effugient, & vel in hac, vel in altera vita illatæ vobis injuriæ majores longè pœnas dabunt, quàm quas à vobis pati possent aut exspectare. Econtrariò si vindictam sumere, decretum vobis est, quas non miserias, quæ damna incurretis? constat, iracundiam inter omnes animi affectus esse maximè cæcam & præcipitem; *Ira furor brevis est*: quisquis illa agitatur, nihil operatur prudenter, omnia temerariè, nihil illi videtur arduum, nihil periculosum; plana ac tuta sibi fingit omnia, omnesque eventus sibi faventes ac propitios credit, nec considerat, sæpiùs accidere, ut concidat victus, qui se victorem sperabat. Iram non immeritò cani comparavit Aristoteles, hic enim, si observâstis, vix ad domus limina pulsantem percipit, cùm subitò illum terret latratu, mox incalescens accurrit ad ostium, ut in accedentem insiliat, nescius, sintne pauci an plures, robusti an imbecilles, armati an inermes, quos aggredi parat; unde sæpiùs reverti cogitur demissa ac saucia cervice, id quod minimè ei eveniret, si furori suo moderari nôsset, & Antagonistæ sui vires priùs exploraret, ac tum demum vel latratu eum lacessaret, vel morsu infestaret. Idem accidit homini irato, qui canis instar improvidi in quemvis temerè insilit, nec priùs, uti oporteret, periculi, cui se exponit, magnitudinem perpendit, nec suas, nec alienas vires ponderat; unde dum parat offendere, retrocedit offensus, dumq; ulciſci cogitat veteres injurias, accipit novas. Et quo, obsecro, sponsore scitis, feliciori vos sorte usuros? demus enim, vos ad extremos usque Indos & Garamantas inimicum ejicere, nunquid supersunt alij, qui partes agant ejecti? rarò vindicta ad votum plenè succedit: extinxisti forsan inimicum; sed ejus familiam & fautores adversùm te suscitâsti, atque uno cadente, centum fortè alij in tuam perniciem resurgent. O quantos est numerare, quos vindictæ pœnituit! quantos, quibus doluit; fuisse victores! *Quoties pœnituit defensionis!* exclamat Tertullianus: putabant se victoriâ securitatem sibi peperisse, sed non adverterunt incauti, se unum duntaxat Hydræ caput demessuisse, novo indies periculorum incremento. O quàm molesta ac tædio plenissima vita ducenda est, dum quietè ac pacificè cum uno solum homine vivere recusas!

Por-

Psal. 30. 10.
Iob. 17. 7.
Ad Ephes. 4. 26. *S. Thom. in Epist. Ad Eph. c. 4. lect. 8.*
Horat. l. 1. Ep. 2.
De Pœnitentia.

Oportet, carere intimis non rarò amicis, seque omnibus illis offensum ostendere, qui inimicum sanguinis propinquitate vel familiari consuetudine contingunt; abstinendum honestis animi relaxationibus, ut eorum consortium fugiatur; quorum societatem adversarius frequentat, perdenda propemodum libertas, dum non licet ire, quò lubet, sed præmittendi identidem exploratores, ut constet, quinam ibi sint, fuerint, aut eò venturi sint: omnis aspectus novam suspicionem movet; quivis armorum strepitus timorem exacuit; cibum omnem latens fraudulenter toxicum reddit suspectum; omnem deambulationem locatæ alicubi insidiæ impediunt; somnus ipse periculosus est, & traditores sub lectuli sponda timentur: optimi proventus ac redditus expendendi sunt in servos, qui defendant; in exploratores, qui informent; in sicarios, qui insiliant; in pascendis illis stomachis, qui non nisi plumbo & pulvere nitrato pascuntur, parandis, dicam, sclopetis & bombardis ignivomis, *quæ nunquam dicunt, sufficit.* Et nunquid in dies videmus, infaustis hisce odiis illustres extingui familias, nobilissimas vastari parentelas, pinguissima patrimonia exhauriri? Et quomodo vitam vivere potestis tam miserandam, damno vestro certissimo & gravissimo, lucro omninò modico & dubio? Edicite, obsecro, edicite! jam enim abundè vobis perspectum esse arbitror, me non favere inimicis, sed eorum duntaxat, qui sanguine vobis aut amicitiâ proximè juncti sunt, imò vestram ipsorum causam unicè tueri.

III. Unum è duobus respondendum vobis supereſt: Primum, paratos vos esse, perdere omnia amore vindictæ. Sed, pace vestrâ dixerim, en, solem rationis in vobis extinctum, *sol occidit, occidit!* O mentis inopiam! ô insipientiam! nónne hoc est amentiæ singularis, qualis, teste Plinio olim fuit Drusi Tribuni plebis, qui ut Quinto Cepioni æmulo suo noceret, audite, quæso, quid egerit: fœtentis capræ sanguinem hausit, pestiferum non minùs, quàm hausto ingratum, ut sic venenum ac mortem, quam ipse præbiberat, æmulo afflaret. Nunquid hæc est stultitia consummata, & conclamata phrenesis, ut ait Chrysostomus: *quid stultius, quàm teipsum mulctare, dum te de altero credis ultione sumere?* Alterum est, si dicatis, eam esse vestram conditionem, ut nihil vobis ampliùs perdendum superſit, vos esse omni curâ solutos, & solos, non habere vos emolumentum, cujus amittendi metus vos retineat, nec familiam, cui providere necesse sit; sublato, aut saltem oppresso æmulo, non superesse, quem timeatis. Sed mitiùs, quæso, ista ac parciùs; si enim ita ratiocinamini, ignoscite, si dicam, non tantùm adversperascere, & ad occasum properare solem vestræ rationis, sed altissimâ vobis, & intempestam nocte incumbere. *Me ergo non timebitis, dicit dominus?* Si alius nemo supereſt, quem timeatis, nunquid DEUM agnoscitis, quem formidetis? O si nossetis, quàm gravem DEO injuriam irro-

Homil. de simuli. & ira Ducæo interprete.

Ierem. 5. 22.

irrogetis, cùm privatam de hostibus vestris vindictam sumitis, mihi credite, tam largas furori vestro habenas nequaquam laxaretis!

IV. Ponite vobis ob oculos Principem, potentiâ & pietate conspicuum, qui ad demonstrandam animi sui propensionem, subdito suo in hunc modum loquatur: Pactum tecum statuere animus est, amice, ausculta igitur, & benevolam mihi aurem præbe: edictum per omnes, quibus impero, status promulgabo, ut, quicunque demum injuriam tibi inferre præsumpserit, læsæ Majestatis reus habeatur: non aliter in illum, quàm si in meam personam injurius fuisset, animadverti jubebo; omnes injurias, contemptus ac despectus, qui ubi fient, tanquam meos interpretabor & ulciscar, eâ tamen conditione & pacto, ut jus ultionis & vindictæ mihi soli cedas; ego tuas injurias veluti mihi illatas accipiã, & velut proprias vindicabo. Edicite Auditores, si vili & abiecto suo vasallo hunc in modum Princeps loqueretur, nunquid summo id sibi honori duceret subditus? quòd si is conditionem istam, tanquam nimium gravem ac onerosam, respueret, nunquid stulti, barbari & inhumani hominis notam sibi inureret? an impudens hic servus tam benigni Principis gratiam aut benignum obtutum mereretur? an non indignus esset, ullam personæ suæ rationem haberi? quin an non dignissimus foret, quem Princeps procul à conspectu facessere juberet, & non tantùm ab æmulorum insultu non defenderet, protegerétve, sed atrociſſimè persequeretur? Ipsissimus hic casus est, in quo versamur. Universali lege DEUS cavit, omnem injuriam homini illatam, non aliter accipiendam, quàm si DEO ipsi facta esset: *Benignissimus & pissimus Dominus*, ait Salvianus, *cum servis suis communem sibi & honorem, & contumeliam facit, ne quis, cùm DEI servum ladit, hominem tantùm à se ladi arbitretur.* Nemo ergo nos offendit, quin DEUM offendat, neque unquam delinquitur in proximum, quin delinquatur in DEUM: *Qui vos spernit, me spernit.* Hoc cùm ita sit, patet, non potuisse DEUM majus sui erga hominem amoris argumentum exhibere. Verùm sicut contumelias nobis illatas velut suas interpretatur, ita pariter totum jus vindictæ sibi postulat relinqui: *mihi vindictam, & ego retribuam.* An non ergo bilem DEO & stomachum movemus, si legem hanc, velut iniquam, aut nimis arduam repudiemus? an enim hoc pacto commodis nostris obfuit? an intolerabile jugum imposuit, aut damnum nobis intulit? necesse omninò est, nos alterutrum ex duobus fateri, DEUM scilicet aut non posse nos ab inferenda injuria tueri, aut nolle illatas ulcisci. Sed quis tam stolidè deliret, ut hoc sentire vel dicere præsumat? percontemur D. Ioannem Chrysostomum, & audiemus, DEUM usque adeò delicatum habere nostrarum injuriarum sensum, ut faciliùs ferat suas, quàm ut nostras, dissimulet: *Sæpè enim mos est DEO, ut dimittat quæ in se peccata fuerint, verùm quæ in proximum, ea maxima exqui-*

ad Hebr. 10. 30.

Hom. 26. in Gen.

exquirat severitate. Duplici & palmari scelere se obstrinxit quondam Cainus, primò in DEUM, dum sacrificium Illi debitum impiè contaminavit; altero in fratrem, dum invidiæ stimulis agitatus vitam ei eripuit: quis non DEUM, ob primi delicti enormitatem, magis implacabilem futurum autumasset? primum enim id in mundo scelus erat, virtuti religionis adversum, & proinde pœnâ memorabili castigari merebatur, ut divini cultûs & nominis majestati consuleretur; & tamen, ait D. Chrysostomus, audite, quàm clementer DEUS, quàm leviter in illud animadvertit? totum supplicium intra unius exprobrationis limites stetit: *Peccâsti*; nec punivit illum ut Judex, sed ut amicus corripuit. Quamprimùm autem Cainus in Abelem deliquit, hîc enimverò furorem suum haud continuit, maledixit scelesto, è conspectu atque oculis parricidam fugavit, silvarum abditis conclusit, terroribus persecutus est, nec ullam ei per reliquos vitæ annos requiem indulsit, animo ejus tot furiis agitato, quot vel de die cogitationes, vel noctu somnia concepit. Et cuiquam adhuc animus sit, vel suspicandi quidem, injurias nobis illatas, DEO cordi non esse? cur non ergo omnes nostras causas justissimo DEI judicio decidendas committimus? cur, vilissima licèt mancipia, debitam supremo Domino authoritatem nobis arrogamus? nunquid hoc est divino tribunali rebelles fieri, ejusque forum repudiare? *Et quem honorem litabimus DEO, si nobis arbitrium defensionis arrogaverimus?* inquit Tertullianus. Si nos ipsos offensarum nostrarum Iudices constituimus, si progressum formamus, si sententiâ latâ decernimus, si executioni Iustitiæ manu nostra litamus, quid DEO reliquum est quàm otiosum dissensionum nostrarum spectatorem sedere? qui solus noster judex sine ullo appellationis remedio esse deberet. Frustrà igitur vobis ingemino illud Psaltis Regij; *DEUS ultionum Dominus: DEUS ultionum Dominus*: neque enim talem vos Eum agnoscitis, dum judicandi libertatem illi negatis: *DEUS ultionem liberè egit*, nec patitur telum sibi è manibus eripi, ut vos ad libitum illud intorqueatis. O quàm acerbè hunc sui contemptum sentiet! regalia enim sibi usurpare, & supremi Domini jura involare, est delicatissimi apud Principes sensûs. Videtis igitur totum lucri compendium, quod ex vindictæ desiderio in vos redundat: si enim Divino vos judicio submitteretis, DEUS vestrarum partium tutelam susciperet, & vindictam sumeret de inimicis vestris; cùm verò hanc vobis ipsis potestatem temerè arrogatis, DEUS de vobis gravissimàm vindictam sumet. Eligite ergo, quod placuerit: vultisne DEUM vestram adversùs æmulos causam tueri? an verò experiri adversariũ, & inimicos vestros tutari? maturo consilio rem perpendite, alterutrum necessariò est eligendum. Itáne verò omnis consilij & rationis expertes eritis, ut timeatis homines habere adversarios, omnique studio in eorum ruinam incumbatis.

Ps. 93. 1.

Hebr. 50.

7. 26. Gen.

De patient.

R. P. Segneri Quadragesimale.

nec tamen formidetis adversarium habere DEUM, illumque irritare non horreatis? *Quis tu*, DEUS ipse per Isaiam loquitur, *ut timeas ab homine* Isai. 51. 13 *mortali, & oblitus es Domini factoris tui?*

V. Facilè prævideo excusationes quas adducere paratis: actũ scilicet est, dicetis, de honore vestro, si vindictam negligitis; decet enim, ut offendat, qui offensus est; inferior adversario suo cẽsetur, qui inultus injuriam patitur, & à Superiore vindictæ subsidium petit. Enimverò grandem oppositionem! quin maximam, non negaverim. Sed ego vobis cumprimis gratulor, Auditores, si hæc prima est actio, quâ honoris vestri integritatem læsistis: quasi verò non magis indecorum ac turpe sit, Virum equestrem, eumque conjugij vinculis adstrictum, obscœnissima frequentare lupanaria? actoris munere infamibus in theatris perfungi? mercedem operariis debitam annis integris morari? tantam in verbis, factisque fallaciam præ se ferre? proprij commodi, modiciique lucelli studio personis longè inferioribus palpum facere, & turpiter adulari? innocentes ex livore & invidia calumniis onerare? bonum alterius malignè intervertere? næ igitur præclaros honoris vestri custodes! dum non erubescitis, tot turpissimas actiones in animæ vestræ perniciẽ admittere, nunc verò religioni vobis ducatis, vel unicam in summum ejus luerum operari? Sed unde, quæso, tantum honoris vestri præjudicium aut jacturam evincitis? quasi verò non potiùs habenda sit fides Salomoni, qui illud honorificum esse asseverat? *Honor est homini, qui separat se a contentionibus.* Prov. 20. 3. Constat personas etiam nobilissimas, frænato vindictæ desiderio, veniam offendentibus dedisse, quin ullam, ipso etiã mundo teste, natalium aut honoris sui maculam passi sint; cur ergo eorum exempla sequi dedignabimur! an infames dicemus Basilios, infames Nazianzenos, Athanasios, Chrysostomos, qui exempla veniæ tam memoranda reliquerunt? Tantæ mansuetudinis erat Gerardus Canodiæ Archiepiscopus, ut, cùm saxis à populo impeteretur, paternè illi benediceret: num infamis propterea haberi meretur Ambrosius Archipræsul Mediolanensis victum & alimenta longo tempore subministravit perfido traditori, qui vitæ illius insidias struxerat: num tantæ pietati, infamiæ notã inuremus? Achatius Amidæ Antistes tantæ fuit clementiæ, ut ad sustentandos quosdã gentiles, qui ei protervè illuserant, nec vasis sacris pepercerit; an & iste in infamium numero collocandus? Hos si infames censetis, censendus etiam erit Carolomannus Princeps, qui colapho percussus, nihil asperius in percussorem statuit, sed eum blandè compellavit: Infamis erit Leo, infamis Zacharias, Infamis Alexander, singuli totius Christiani populi suprema capita, quorum unus inimicum servavit in vita, alter ditavit opibus, tertius dignitates adjecit. Quid ad hæc respondetis? an hi omnes infamium catalogo adscribendi, quòd neglectis mundi legibus Christi doctrinam secuti sint?

vos

vos ipsos in hac causa judices appello. Fingite, hos omnes, quos memoravi inimicis suis veniam negâsse, in ipsorum perniciem & internecionem jurâsse, propriâ ipsos manu jugulâsse; an ob id majori in pretio habendos existimatis? dicite, num eos gloriâ digniores judicaretis, si manus sanguine inquinatas monstrarent, ut barbari Brasiliæ affolent, quàm si animos odij puros ostentent, ut decet Christianos? Verùm cur argumenta mea non eluditis? dicendo: omnes eas personas fuisse sacras, & Ecclesiæ obsequiis consecratas, atque adeò pro illis minimè militare rationes, quæ vobis patrocinantur: quasi verò, qui Aris inserviunt, non peræquè homines vobis similes sunt, suique honoris & existimationis rationem habere non debeant. Wenceslaum ergo, profanum Bohemiæ Ducem considerate, quem ad mortem usque persecutus est Boleslaus, sanguine quidem, sed nec religione, nec moribus Ducis Germanus, in quem cùm justo supplicio veluti Princeps animadvertere sæpiùs potuisset, magis tamen eum clementiâ & humanitate delinire studuit, quàm carcere & suppliciis domare; incassum tamen omnia; cùm enim de nocte solus pro more è Templo redit, habitu potiùs pœnitentis Eremi incolæ quàm Principis Majestati conveniente, eluctatus ex insidiis Boleslaus, stricto eum ferro aggreditur; primum quidem ictum dexterrimè Wenceslaus elusit, & licèt armis instructus non esset, inimicũ tamen stringit à tergo, mox terræ allisum sternit, & incredibili robore ensem è manibus extorquet. O factum perbenè! Ecce reum ad innocentis pedes! Quid modò Wenceslao, strictum vibranti gladium, agendum? eja, decernite! Nisi mavelit honoris jacturam pati, nunquid nocentis pectori immergendus est ensis? an purus à sanguine servandus? dicam ingenuè, quid fecerit; erectus cum fratre in pedes, sic allocutus est traditorem: ego, tametsi à te offensus, omni tamen te metu libero, id unum memori mente repone, præstare mori Abelis instar, quàm vivere similem Caino; si tamen Cainum potiùs imitari placet, effunde iram infelix, satia te, & inebriâre sanguine, quem sitis; ecce tibi ferrum restituo, ne tam dirâ voluptate te privem: dixit, projecit ensem ad talos; lentoque & ad majestatem composito gressu discessit, relicto fratre non tam præ rubore, quàm formidine factiq; novitate attonito. Sed fingamus, Wenceslaum partem oppositam elegisse, fingamus, dum subjectum potestati suæ perfidum fratrem teneret, ensem in pectus defixisse, aut jugulum secuisse, aut saltem armatâ manu immisâ, constrictum vinculis carceri mancipâsse, ac profundâ turri sepultum tenuisse, an glorioſiorem futurum existimatis, quàm fuit, dum unà cum ferro libertatem ei restituit? non me latet quidem, hanc ei pietatem vitæ dispendio stetisse, quantumvis enim frater barbarus & immanis placatum se fingeret & pœnitentem, non multò tamen post tempore, furiis infernalibus agitatus, destinatum ani-

Æneas Silvius in Bohem

mo parricidium complevit. Nunquid adhuc Wenceslaus inter infames cenſendus eſt, dum potiùs elegit, cum ſuo periculo veniam largiri inimico, quàm juſtâ vindictâ ſecuritati ſuę conſulere? eja, quid reſpondetis? non equidem crediderim, frontem vobis adeò perfrictam & protervam eſſe, ut, vindictæ cupiditate obcæcati, tam ſtultum judicium feratis: quòd ſi dicere fortè ſuſtineatis, ſimiles viros Divino quidem judicio ab infamia abſolvi, ex mundi tamen ſenſu imbelles & effæminatos habendos eſſe; non obſiſto quidem, ſed vos ipſos appello, num honor, tam corrupto judicio nixus, tam glorioſæ poſſit infamiæ æquiparari? quis enim cum tam præclaris viris infamis haberi dedignetur? eligant ſibi alii gloriam cum Adonibezeco, Abimelecho, & Roboamo, qui crudelitatis monſtra dicebantur; ego ſanè eorum ſorte contentus ſum, qui exemplum manſuetudinis erant; cum iis non horreo infamiæ notam: cum iis gaudeo infamis & dici, & haberi; novi enim perbenè: *quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante DEUM.* Et cujus authoris eſſe creditis ſententiam, quam allegavi? moderni, an veteris cujuſdam Doctoris? neutiquam; ſed ipſius eſt Chriſti: qui dubitat, Divi Lucæ caput ſextum decimum conſulat, & ſuismet illam oculis uſurpet. An plura adhuc inſenſati poſcimus? circumſpicite, quæſo; quid illud ſit, quod cum tanta hominum ſtrage paſſim ambitur & quæritur, dum cupiunt, inimicis dominari, eos proſternere, & ſubjugare, hæc enim, quæ juxta linguam ſtultorum mundi, *gloria* dicitur, in DEI oculis mera eſt *abominatio: Quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante DEUM.* An talem vos gloriam ambitis? lubens ego eam vobis cedo; tenete illam, & fruimini: ego infamis eſſe eligo; *vilior fiam, quàm factus ſum*, modò infamis ſim cum ſequacibus DEI mei: *melius eſt*, verba ſunt Salomonis planè divina, *humiliari cum mitibus, quàm dividere ſpolia cum ſuperbis.*

Luc. 16.

2. Reg. 22.

Prov. 16. 19.

VI. Quanquam nec hanc, quam ſperatis, gloriam concedere vobis plenè poſſim, tametſi enim qui veniam inimicis largitur, apud nonnullos aliquam famæ jacturam patiatur, nunquid qui ſe barbarè vindicat, apud plures alios honoris ſui maculam contrahit? quotquot enim ſapientiores ſunt, & ſaniori judicio pollent, inter Politicos quidem, ut appellant, eum numerant, ſed unà ſanguinolentum, furibundum, & beſtialem dicunt; iram veſtram muliebrem magis, quàm maſculam appellant, dum poſt tot officia vobis præſtita, poſt tot rationum propoſita momenta, tantum generoſi ſanguinis vobis non eſt, ut condonatâ liberaliter injuriâ cum inimico in gratiam rediretis, prout fecit cum Saule David, cum Cinna Octavianus, Philippus cum Nicanore, cum Catone Murena, & Cæſar cum Marcello: dicent, vos viperis & veſpis eſſe ſimiles, quæ pungunt, à quo punguntur. Hoc ſi vobis gloriæ vertitis, æquali laude digna erunt animalcula, maximè timida, quæ ſenſum iræ habere

habere ſolent magis delicatum. Quòd ſi igitur æquè ignominioſum eſt apud probos & ſapientes, ſumere vindictam, quàm apud ſtultos & impios, condonare offenſam; nunquid præſtat vos ab inſanâ plebe, quàm à ſenſatis & prudentibus contemni? dixi plebem inſanam; qui enim tandem ſunt ij, à quibus improperia timetis? an Conſtantini, Juſtiniani, Theodoſii, quos Chriſtianorum Lycurgos appellare meritò poſſumus? ſed iſti nihil in eos, qui veniam inimicis generosè indulgent, ſtatuerunt; probè enim inclyti hi viri noverant, quidquid honeſtum eſt, illud peræquè honorificum eſſe. Illi ergo, qui vobis formidinem incutiunt, certè alij non ſunt, quàm homines effrontes, ſemipagani, Idololatræ, & Athei, ſuperbi criminatores Evangelij, quod tamen profitentur. Ecce quo eos loco habeat gentium Apoſtolus, primâ ad Timotheum Epiſtolâ; *qui non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri JESU Chriſti, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt doctrinæ, ſuperbus eſt, nihil ſciens.* 1. Tim. 6. 4. En ſuperbos, ignorantes, ambitioſos nominat! & horum judicium, veluti vitæ regulam, vos adoratis? laudes veſtras ab ipſis quæritis? ab his mercedem ſperatis?

VII. Quòd ſi hiſce rationibus necdum convicti etiamnum creditis ignominioſum eſſe condonare, glorioſum verò ulciſci injuriam: permittam id vobis ſit ita, ut opinamini; quid porrò concluditis? num obedire divinis Chriſti imperiis detractabatis? Neceſſe enimverò eſt, cervicem inflectere; Deoque ſacrificare ambitionis infanæ, & vanitatis affectum. Sed hac ratione delicatum illud honoris veſtri punctum periclitatur: periclitetur ſanè, hæc ſola vobis patet ad Paradiſum via; aſpera quidem illa, difficilis & confragoſa, non negaverim! ſed quid tandem? an ulli unquam via floribus & roſis conſperſa illuc obtigit? nunquid omnes potiùs per ſpinarum aculeos eò eluctati ſunt? *Delicati mei ambulaverunt vias aſperas;* vox DEI eſt per Prophetam Baruch. Aſpicite cœlites utriuſque ſexûs, maximè delicatos, & delicatas; ah quo tramite cœlos petierunt? horrore concutior aſpectu ſolo: ut illuc Lidvvina pertingeret, triginta octo annorum ſpatio ſummos inter dolores lecto hæſit affixa, diſſoluta paralyſi, convulſionibus contrita conſumpta gangrænis, renum doloribus cruciata, viva mortis imago: *Ambulavit vias aſperas.* Ut illuc perveniret Britius, toleranda ei erat infamis dejectio à ſummo gradu dignitatis Epiſcopalis, non niſi per contumeliam extorta: *ambulavit vias aſperas.* Ut lauream arriperet Godoleva, mancipium egit patientiſſimum, gemens ſub capiſtro mariti omni humanitate exuti: *ambulavit vias aſperas.* Tiburtius ut illuc avolaret, accenſis inambulavit carbonibus; Vincentius candentes laminas ſupinas ſuſtinuit, Theodoretus liquatum plumbum hauſit, Clemens Ancyranus octo & viginti annis uncinos & equuleos, bitumen & faces, ac ſecurium carnificinam toleravit: *Delicati mei ambulaverunt vias aſperas.* Baruch. 4. 26.

Neque id consilij tantùm, aut supererogationis, sed debiti & obligationis opus fuisse existimetis; si enim tortoribus inclamassent, parcite, tanti paradisum non placet emere! certè non jam cum mentibus angelicis exultarent, sed fremerent cum damnatis. An ergo res tanti vobis momenti videtur, cœlum mundani honoris levi dispendio comparare? Sed credet mundus, vos à vindicta non virtutis amore, sed virium defectu & animi vilitate desistere! credat sanè hoc mundus, quid interest? nunquid æternum caduco ac temporaneo meretur comparari? *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

VIII. Sed antequam ad perorandum me accingam, argumentum unicum sinite vobis proponam, cui cupio responsum dari, quodque unà velut aculeum in cordibus vestris relinquam. Ad cum adducti estis articulum, ut unum à vobis eligendum sit, aut vestri vos honoris dispendium pati, aut DEUM sui: si vindictam negligitis, contemnet vos mundus, si vos ulciscimini, DEUS à vobis contemnitur: quodnam è duobus magis conveniens videtur, vestrum honorem pessumdari, an Divinum? Assequor nisi fallor, mentem vestram: patiatur, dicitis, Divinus honor; salva & integra stet fama nostra! optimè statuistis, nil quod adjungam, supereſt: dixi. O dignissime miseratione Redemptor! cur, quæso, tantum inutilis laboris ad lassitudinem usque insumpsisti, obsecrando, insinuando, iteratò commendando, ut ex tuî amore inimicis veniam demus? *Ego autem dico vobis, Ego autem dico vobis.* Ah, facesse cum illo, *ego dico*; quin optarem, pace tuâ dixerim, nunquam hoc tibi è labris excidisse. An speras, nos voluntati tuæ cessuros, subscripturos mandatis, parituros jussis? an sopienda credis odia, & gladios vaginæ reddendos? an cessabunt propterea homines, ruere in vindictam, in injurias, in ferrum, sanguinem, vulnera, mortem? Absiste, quæso, ingeminare: *Ego*; tui enim Christiani pluris faciunt vel tantillum honoris sui, quàm omnia tua desideria, consilia, imperia. Nónne vides impleri illud Jeremiæ? *Ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non susciepient illud.* Tace, obsecro, deinceps, mi JESU; aliàs recedes confusus, seque contra te erigent universi, insultabunt Tibi, & dicent, dura, factuque nimis difficilia, quin infamia & inhonora tua esse imperia. Ecquid eorum criminationi oppones? an os oppilabis solo illo: *Ego dixi*, fuit hęc quondam antiquorum jactantia, ut unicum illud: *ipse dixit*, ad omnia contra Pythagoræ doctrinâ emissa tela redundenda sufficeret: te verò tanti non faciunt; nobiles nostri meliùs intelligunt honoris punctum, quàm Tu; Tu in stabulo natus, educatus in officina lignaria, & si id ausim dicere, nostrî amore in crucis patibulo mortuus, & vituperijs confectus, quid punctum honoris sit, non intelligis. O Christiani! cor mihi rumpitur, zelo dicam, an tantæ impudentiæ abominatione! progredi ultrà

Jerem. 6. 11.

ultra haud possum. An & vos ex eorum numero esse vultis, qui Christum tàm profligatè confundunt? an & vos patiemini, ut Servator noster ita contemptus, despectus & pudore suffusus recedat, ne modicum de honore vestro decedat? *Sol non occidat super iracundiam vestram*, repeto, *sed non occidat super iracundiam vestram*. Ah, ne sinite, tam spissas vobis tenebras à passionibus vestris obduci! ego tantisper, dum vos prudentiùs decernitis, respirabo.

PARS ALTERA.

IX. ERunt fortè nonnulli Auditorum meorum, qui hac se orationi peti negabunt, ut qui nulla profiteantur odia, nullas inimicitias nutriant. Verùm dicunt; non enim profitentur apertè, sed fovent occultè. O quanti sunt, qui inimicitias in corde cuniculorum instar contegunt, absconditas quidem, sed suo tempore, nec sine fragore erupturas præstolantur horam commodam, & captant occasionem: *Ira in sinu stulti requiescit*, dixit acutissimè Ecclesiastes. Videbitis nonnullos, qui mundo sapientes audiunt, stulti DEO, simulatores iniqui, & liceat ita loqui, *Politici*, veteres injurias tantâ dexteritate obtegentes, ut iram omnem emortuam credas. Errâsti, non est mortua, *requiescit*. Eja, irrita eam paululùm, & videbis vigilantem, atque expergefactam. Nonnulli malum alteri non inferunt, virium defectu; at certè desiderant, rabiem nutriunt, rancoribus pascuntur, ad solum inimici nomen sanguis ebullit in venis: considerate modò, an suum illi alloquium sint indulturi, quem nec aure, nec oculo dignantur, cui omne humanitatis officium negant? quod si familiariùs interdum cum eo agunt, id ex composito faciunt, ut eum reddant incautum suique securum, sicque suam in illum rabiem certiùs effundant. Fallitur, quisquis credit, DEUM execrandis duntaxat vindictis, homicidijs, latrociniis, & quidquid atrox in æmulum decernitur, offendi, audite quid per Oseam loquatur: *Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis*: Ecce, non dicit, *in furoribus suis*, non *in facinoribus*, sed *in amaritudinibus*: Ipsæ amaritudines, quas nunquam radicitùs è corde tollitis, ipsæ enim verò DEO graviſſimè displicent. Non horretis, cum tali animi dispositione sanctissimis appropinquare mystriis, & Sacrâ Synaxi reſici, & Exhomologesin obire, veluti columbæ fellis expertes? enimverò columbæ estis, sed seductæ.

Eccl. 7. 10.

Oseæ 12. 4.

X. Sed edicite tandem, an non omnem, quem in corde nutritis, seu occultum seu apertum rancorem, DEO, per me id à vobis efflagitanti, hoc ipso momento consecrare parati estis? Ego concreditâ mihi legatione functus sum; *Diligite inimicos vestros*: quid responsi feram? vultisne parere, vos demittere, injurias condonare? edicite! an hæsitatis etiamnum? DEUM immortalem! an non Christo summè obligati estis? Ille vobis loquitur, Ille id à vobis efflagi-

tat

dat: *Dico vobis.* Si extraneos alloqueretur, in quorum gratiam nil unquam operatus est, dissimulari id fortè posset, sed à vobis id expoſcit, quibus corpus & animam, divitias, valetudinem, liberos, amicos, scientias, fortunam grandem, & quidquid demum in mundo hoc possidetis, concessit, à vobis, inquam, quorum amore tantas concoxit injurias, in quorum lytrum tantum Sanguinis profudit; & vel tantillum à vobis extorquere non possit? Potuit afflicta Abigail iracundiam Davidis mitigare, ut in sui gratiam injurias, à bardo & maleferiato Nabale illatas, remitteret; potuit à Gratiano impetrare Ambrosius, ut publicum Majestatis illusorem veniâ donaret; à Childerico Rege Genovefa, ut læsæ Majestatis reos absolveret; potuit sacræ paginæ objecto codice, ad vaticani palatij limina, & Totilæ genua prostratus Pelaguis Diaconus, à barbaro illo Christianæ Religionis hoste extorquere, ut clementissimè ignosceret Romæ, etiam inimicæ, etiam servæ; & Christus à vobis obtinere nequeat, ut in ejus gratiam æmulo veniam largiamini? injuriam, despectum, uno non rarò asperiori verbulo illatum condonetis? vultúsne Christum ipsum hanc à vobis gratiam, & supplicem, & in genua demissum postulare? quamvis ne hoc quidem detrectaturum credam; qui enim ad pedes Judæ perfidi & traditoris se abjecit, eos abluit, linteo extersit, basijs excepit, forsitan non erubesceret, provolutus ingenua supplex vobis accidere: an tanto conatu sit opus, ut, quod ipsi placitum est, vobis persuadeat? Ah viri nobiles & illustres! ignoscite, quæso, quod dicturus sum: certus sum, si hæc vel illa puella aut matrona, quam vos corculum vestrum appellatis, cujus vultum velut idolum adoratis, cujus nutum & sensa animi prævertitis, cujus gratiam ambitiosè prensatis, si, inquam talis femina à vobis peteret, quod Christus rogat, omnia à vobis haud difficulter impetraret, & DEUM vobis supplicem, vestrique amore cruci suffixum tamdiu suspenditis? ô confusionem! ô contumeliam! ô dedecus! an usque adeò vitæ integri, & puri sceleris estis, ut nec mente, nec ore, nec opere unquam in illum deliqueritis? quâ ergo ratione veniam ab illo tam promptam, tam clementem speratis? percipite divinas protestationes, & timete; *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cœlestis peccata vestra:* fides ergo vos certos reddit, quòd, si inimicis vestris veniam dederitis, vos quoque veniam à DEO accepturi sitis: *Si autem non dimiseritis, nec Pater dimittet vobis peccata vestra.* Iterum ergo fides vos docet, quòd, si veniam æmulo negaveritis, ea vobis quoque à DEO neganda sit. Quid ergo ad hæc? an perinde vobis est, placatum vel offensum Numen habere? an sponte ruitis in interitum, vosque ipsos petulantissimè in infernum præcipitatis? si ita est, frustra verba facio: Dehiscat tellus, pateant inferi, immergite vos desperati, immergite flammis, in quibus

Matth. 14.

bus æternùm ardeatis. Si verò miſericordiam à DEO exſpectatis, *quâ fronte, quâ fronte*, inquam, ſinite me expectorem cum D. Auguſtino, *quâ fronte indulgentiam peccatorum ſuorum ante Tribunal Chriſti obtinere poterit, qui DEO, præcipienti inimicis veniam dari, non acquieſcit?* & tamen ô dementiam! nulli difficiliores ſunt ad veniam hominibus dandam, quàm qui vel maxima neceſſitate premuntur, eam à DEO exorandi. Res mira! Sanctiſſimi quique, quibus cauſa ferè nulla eſt, à DEO rogandi veniam offenſi grates habent, maledicentibus dicunt benè, injuriis laceſſiti dona rependunt, timore unico inducti, ne DEUS pari in ipſos ſeveritate animadvertat, quâ ipſi in fratrem & nos ſcelerati ac infeliçes! in ſingula momenta in ignes æternos ruituri, niſi Divina nos clementia, velut comâ capitis ſuſpenſos retineret, nos, inquam, ſcelerati, ſacrilegi, malitioſi, de pace tractantibus tergum obvertamus? nulla nos ſatisfactio mitiget, nulla commoveat authoritas? imperet licet DEUS, roget, minetur; nil tamen niſi ſanguinem, & mortem crepemus, æmulum noſtrum mortuum & extinctum deſideremus, atque omne ei malum imprecemur? ſi glande non licet illum trajicere, atro ſaltem calculo in urnam immiſſo, ubi ſuffragia ferenda ſunt, notamus; ſi ſtricto enſe non licet, ſtricto ſaltem calamo eum petimus; quod verberibus fieri nequit, id verbis executioni mandamus: verbo, nec aſpectu, nec oculis, nec auribus eum dignamur, ſed implacabili ſuperbiâ dorſum obvertimus, veniam negamus. Ah Chriſtiani! in tanti momenti negotio tanta ſtupiditas? ita cæco affectu obſecundamus? ſalutem noſtram tantis periculis objicimus? Paradiſi nobis januam occludimus, & hiantes inferni fauces reſeramus? quin potiùs ad Chriſtum è cruce pendulum generoſo propoſito advolvimur, & ad ſacros Ejus pedes, uberrimo ſanguine manantes, cauſas noſtras deferimus: *quid dubitatis? ſi injuriam depoſueritis penes eum, ultor eſt, ſi damnum, reſtitutor eſt, ſi dolorem, medicus eſt; ſi mortem, reſuſcitator eſt.* Ita vos animat Tertullianus: an DEO diffiditis? nunquid ille obſequium tam nobile copioſiſſimâ remuneratione compenſabit? *De Pœnitentia.*

XI. Venite igitur, venite, ego ſanctiſſimis Chriſti pedibus adgeniculatus, arreptam pennam venerandis plagarum hiatibus intingam, hocque ſacro cruore reconciliationis formulam conſcribam. O DEUS & Domine mi, illius muneris authoritate, quo indignus hoc in ſuggeſtu fungor, ex præſentis populi voluntate palàm Tibi declaro, ad pedes tuos ſanctiſſimos omnes nos injurias, vel receptas vel recipiendas deponere: iram tibi noſtram & rancorem immolamus; in tuum honorem odia noſtra, velut in victimam, jugulamus, & quamvis durum accidat, vindictæ voluptate privari, ad tua tamen imperia parebimus; pacem etiam non petitam offeremus, & oblatam ocyùs acceptabimus. Tu eâ nobis pietate indulge,

quâ nos æmulis nostris culpas condonamus, & si flagitia nostra nos ad tremendi tribunalis tui subsellia reos accusabunt, Tu defensorem age, protectorem & Patrem. Estne vestrum reperire vel unicum, qui subscribere renuat? eja in medium prodeat, & seipsũ manifestet! tunc enimverò mutabo stylum, & justissimo quodam zelo correptus, hoc ipso sanguine damnationis formulam exarabo. Pereat miserandus, qui petitioni Christi tam æquæ, tam justæ adversatur! Sanguis iste, quo salvari debuerat, illum condemnet, & perdat! omni pietate & misericordiâ exuatur! cadat ipse, & æmuli prævaleant; vidua permaneat sponsa, orphani filij, nepotes extorres & exules dispergantur, laribus careant, queis recipiantur, nec cento supersit, quo tegantur; diruta mulctetur domus illius, dissipentur bona, & nomen ejus deleatur! *dispereat de terra memoria ejus, pro eo quòd non est recordatus facere misericordiam*: redeant in mentem Divinam cuncta delicta, quæ patravit, cumque ferro gravis & catenis onustus coram Divino tribunali sistetur, *judicium sine misericordia fiat illi, qui non fecit misericordiam*! vindictam de illo expetant creaturę omnes, sancti omnes Cælites, cacodæmones omnes: ultionem clament singuli, & universi! *Cùm judicatur, exeat condemnatus?* tollat DEUS è medio nostrũm hominem tam sceleratum, qui petitam à Christo gratiam contumaciter negat; facessat hinc procul & abeat! Nos autem, qui reliqui sumus, ad Christi pedes provoluti, veniam flagitabimus æmulis, veniam nobis, veniam cunctis peccatoribus, veniam! veniam!

Ps. 18. & 16.

Iac. 2.

SERMO QVARTVS.

DOMINICA PRIMA QUADRAGESIMÆ.

Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore DEI, Matth. 4.

I. IDem efficere Verbum DEI in animis, quod operatur cibus in corporibus manifestum est, si Divo Chrysostomo credimus: *Quod corporis cibus est*, inquit, *hoc animæ est Divinorum eloquiorum doctrina.* Si Gregorio & Ambrosio: *Cibus mentis est Verbum DEI.* Eâdem linguâ Sanctorum plurimi loquuntur; nec fine ratione: DEI. Verbum enim viralem animæ calorem conservat, ne extinguatur, nutrit famelicam, imbecillem confortat: macilentam impinguat, quin prærogativa

rogativâ prorsus mirandâ omni alteri cibo antecellit ; nam omne aliud alimentum, exquisitissimum licèt, salubre & optimæ substantiæ, nihil operari potest in corpore mortuo , sed DEI Verbum etiam mortuum ad vitam revocat. Nemo id mirabitur , si Christum hodie dicentem audiat: *Non in solo pane vivit homo , sed in omni verbo , quod procedit de ore DEI:* dicíque absque omni metaphora, & in sensu proprio potest , Verbo DEI totum pasci hominem , dum eodem pascitur anima , quæ est nobilissima hominis portio. Sed (pace Christi dixero) DEI Verbum cibo corporeo plurimum cedat, necesse est; nec enim tanta ejus inter homines fames est, nec desiderium tam universale & vehemens , quanto in corporis alimentum feruntur. Sed quæ fastidij hujus causa subesse potest ? nunquid enim DEI Verbum cibus est, & quidem omni corporeo melior; nunquid est delicatus , imò delicatissimus? nunquid ad delicias usque , & voluptatem hominem pascit ? cur ergo in tam paucis famem sui excitat ? nisi mea me fallit opinio , unica hujus nauseæ ratio est, quia gustare non potest *de omni verbo , quod procedit de ore DEI,* qui ventrem habet refertum *de omni eo verbo , quod procedit de ore dæmonis.* Nunquid enim quàm plurimos videmus, qui animam non alio cibo pascunt , quàm turpiloquiis & exhibitionibus impudicis ? quibus non sapit , nisi eorum librorum lectio, qui obscænitate velut fermento subacti sunt ? qui solis detractionibus, Satyrarum aculeis, jocis illiberalibus, & levitate pascuntur ? quid mirum ergo si destructum est palatum , & sanioris cibi appetitus jacet ? neque enim fieri potest, ut *à veritate non avertant auditum* , qui tam *frequenter ad fabulas convertuntur.* Quæcunque tandem causa sit , res tamen est copiosis dignissima lachrymis, quod in ipsis etiam Christianis tantus sit affecti animi languor , ut nullo vel certè modico desiderio in DEI Verbum ferantur. Utinam ea mihi hodie è cœlo gratia concedatur, ut ad publicam omnium confusionem, horrorem & terrorem demonstrem , non esse gravius supplicium , quo DEUS in homines animadvertit , quàm si orexin & famem Divini Verbi ab iis auferat. Hanc ergo veritatem probandam hodie sumam ; quantumvis enim non dubitem, esse aliquos è vobis singulari DEI favore , qui Verbum DEI avidè esuriant, ignoscite tamen, si metuam, dicamque, eos quàm pauciſſimos esse. 2. ad Tim. 4. 4

II. Vehemens & acutum desiderium fames est , excitatque miram omnium animalium sollicitudinem, appetitum hunc satiandi, adeò, ut nec timidissimi cervi in suis se antris contineant , nec capreæ imbelles in spelæis ; quin & aviculæ nidos ac cubilia sua deserant , & ex cibi desiderio in terram sese demittant , non sine periculo ; ne unius fortè grani amore in viscum se induant , & aucupibus in prædam cedant , qui inter frondium umbras miseris & incautis insidiantur. Liceat mihi modò ex vobis interrogare , an æquè anxia sollicitudo &

par Divini Verbi fames vos urgeat? nolite, quæso, vobis ipsis nimiùm blandiri: ignoscite, si dicam, jacere appetitum vestrũ, cùm videam, eum ita debilem ac languidum esse, ut non nisi rarò è vestris vos domibus in templum pelliciat, locum tam magnificum, tam securum, ubi sine ullius periculi, violentiæ, insidiarum, assultûs, aut alterius dispendii metu, Divino hoc alimento ad satietatem usque pasci potestis. Cùm famis tempore inaudisset Patriarcha Jacob, triticum in Ægypto caro licèt pretio vænum exponi, mente turbatâ ad filios conversus
Gen. 42. ait: *quare negligitis? quare negligitis?* quæ hæc est oblivio vestra? quæ, obsecro, negligentia? quæ mentis inopia? *Audivi, quòd triticum venderetur in Ægypto,* & vos pigri hîc loci marcescitis! *descendite, & emite nobis necessaria, ut possimus vivere, & non consumamur inopiâ.* Eia accingimini ad iter alacres, quid sibi vult veternus iste, dum arcta nos fames premit? Quid, quæso, dicturum putatis, si frumentum in Ægypto non pro pretio venumdari, sed gratis dari inaudisset? DEI Verbum non venditur, auditores, sed gratis datur:
2. Cor. 11. 7. *gratis Evangelium DEI evangelizavimus vobis*, ingeminat Paulus, nec auro opus est, nec argento, quod expendatis, & tamen incurij illud negligitis, nec de documentis tam opportunis, vel uti necessario animæ cibo, sollicitè vobis providetis. Ah quare, quare? liceat vos percontari, *quare negligitis?* quia scilicet nullam, quæ vos urgeat, famem experimini: *qui non quærunt, quod in promptu habent,* verba sunt Augustini, *fastidij languore marcescunt.* In Serm. tom. 5.

III. Intra domesticos se parietes continere, novi ego securissimum esse: non tamen eâ horâ, quâ DEI Verbum populo annuntiatur. Nec id viris dumtaxat dico, qui id temporis magna sollicitudine aut tribunalibus, aut mercaturæ negotiis impendunt, sed & fœminis: numquid de hoc sexu erat Sunamitis illa celeberrima, quietis ac solitudinis amantissima? & hanc tamen Elisæus, cùm famem prævideret, quæ Palæstinam depopulata est, nunquid jussit domi desidem residere, num egredi vetuit, & domesticis vacare negotiis? quin potiùs, *Surge,* inclamat, *vade & tu & domus tua, & peregrinare, ubicumque* 4. Reg. 18. *repereris.* Sed heu, sancte Propheta, quid agis? an ignoras, quantum solitudo conveniat fœminis, sexuique debiliori? cristallo sunt similes, quæ tum demum extra periculum est, cùm cautè custoditur; balsamum imitantur, quod odoris fragrantiam perdit, nisi tegatur. Cur ergo vagari jubes Sunamitidem: *Vade & peregrinare, ubicumque repereris.* Vagari fœminas inconveniens est, fateor? at non tempore famis: qui fame laborat, egrediatur, opituletur sibimetipsi, & inopiæ suæ media conquirat; necessitati enim non est lex posita. Sic enimverò executioni mandavit Prophetæ imperia Sunamitis, *Surrexit, & fecit juxta verbum hominis DEI, & vadens cum domo sua peregrinata est diebus multis:* insigni do-

documento, verissimum esse, quod
De excid. Ind l. 5. c. 18. Egesippus dixit, non esse ullum respectui, ullum verecundiæ locum, ubi fames dominatur: *Omnem affectum excludit fames, & maximè verecundiam.*

Sed quid ego solam Sunamitidem
Ruth. c. 1. & 2. propono? an non & Ruth fame pressa paternos lares deseruit? nunquid sola frequenter per campos vagata est? nunquid spicas collegit, messorum manibus elapsas? nunquid urgente fame Sara cum Abrahamo in Ægyptum descendit? nunquid eidem de causa Rebecca maritum Isaac in Geraram usque comitata est? Cur ergo fœminæ desides sacri eloquij tempore domi morentur, linum & lanam tractent, nec cibo Divino pascant & reficiant animas, solisque maritis id alimenti relinquant? Hoc avertant superi! hic enim non est solitudinis amor, sed vel Religionis defectus, vel mentis inopia, vel negligentia supina: quin non festivis duntaxat diebus accurrere deberent, ut sacro hoc pabulo saginentur, sed omnem omninò horam & occasionem avidè captare, spretis omnibus culturæ superfluæ ornamentis, in quæ plurimum illius thesauri, cujus pretium sola mors detegit, temporis nimirum, impendunt; hic enim vel maximè famelicum decet, omnis moræ esse impatientem.

IV Si suspecta fortassis vobis est dictorum meorum veritas, fingite, laurum & opiparum hospititibus plurimis adornari convivium, quale vel Samson amicis, vel Salomon ministris suis instruxit, quosnam omnium primos in cœnaculi loco comparituros censetis? numquid famelicos? qui enim tardius accedunt, aut appetitu carent, aut fingunt se carere, opulentiæ speciem affectantes. Dicámne igitur, eos Divini Verbi famem habere, qui non casu & fortuitò, sed consueto sibi more & ex composito serò ad sacras allocutiones accedunt, haud aliter quàm ad prandium jam inceptum fastidiosi hospites? minimè: nam illi solùm famelici dici merentur, qui nec horam quidem præstolari absque impatientia sustinent, sed primi omnium in Templo comparent, ut postposito sacris sermonibus omni alio negotio, quantumvis gravissimo, locum & subsellia occupent. *Doce justum*, Spiritûs Sancti vox est, *& festinabit accipere*: certè majori alacritate properabit ad recipienda sanæ doctrinæ documenta, quàm columbæ ad granum cimini, aut pisces ad escam hamo expositam. *Doce justum, & festinabit accipere*; correptionem admove, *festinabit accipere*; consilium suggere, *festinabit accipere*. Verbo, doce justum, doce, & festinabit accipere; *festinabit*, nullo temporis discrimine; *festinabit* diebus pro festis; *festinabit* diebus festis & solennibus: omnem locum, opportunitatem, famentis instar, *festinabit accipere*: certè quicunque famem patitur, nequit quiescere; servos & ancillas increpat, totamque familiam concitat, si cibos tempori non invenit paratos; difficillimè sub horam prandij accedentes admittit, impatiens moræ recusat

obsequia ; catellorum instar domesticorum , qui quantumvis delicioſi & amabiles , ſtimulati tamen fame blanditias non ſuſtinent, nullus ergo Verbi Divini famem ſibi opinetur ineſſe , quicumque , per plateas & compita otioſus , æris campani ſonitu ad Verbum Divinum vocari ſe præcipit , nec tamen feſtinat , ſed confabulationibus indulget ; aliorum concurſum videt , nec tamen eorum exemplo trahi ſe patitur, *non feſtinat* ; invitantes audit , ſed ſurdo fabula canitur , *non feſtinat* : nec ſedem relinquit , quâ conſidet, nec ſocietatem deſerit , cujus alloquio delectatur.

V. Et quis porrò dubitet , tenuem in nobis Divini Verbi audiendi famem eſſe , cùm hac ætate non niſi exquiſitiſſimi, & ad delicias uſque laborioſiſſimè conditi ſermones requirantur, *Ambitioſa non eſt fames* , ajebat Seneca, *contenta deſinere eſt* : quem fames vehemens urget , pompam in cibis haud æſtimat , condimenta non curat , flocci facit intinctus & embammata; quin, nullo ciborum diſcrimine, juxta Salomonis ſapientiſſimi oraculum , in amarum præ dulci involabit; *anima eſuriens*, inquit, *etiam amarum pro dulci ſumet* , & acerbas labruſcas de Galgala , velut racemos lectiſſimos de Engaddi vinetis arripiet: omne ceteroquin inſipidum alimentum fames palato gratum reddit & ſapidum. Artaxerxes Aſſyriorum Rex omnibus poſt infauſtum prælium impedimentis exutus , in ruſtico mapalli famem hordeaceo pane fallere coactus , cum Diis ſuis amicè queſtus eſt , quòd in eam uſque horam has ſe delicias ignorare paſſi ſint. Ptolomæus Ægypti Rex , relictis in itinere annonæ Regiæ curribus, famem in vili tuguriolo , pane furfuraceo ſatiavit, palàm teſtatus, ſe ad id uſque temporis cibum tam nobilem & delicatum nunquam guſtâſſe. Quid de Româ dicam , hodie tam delicatâ & inſatiabili ? Eam , refert Procopius, eò uſque famis anguſtiis redactam, ut non herbis ſolùm & gramine , ſed & urticis famem pellere coacta ſit : obſeſſa ab Alarico, equorum carnes, non ſecùs ac vitulos delicatos , recèns ab uberibus avulſos, avidè comedit : circumdata à Totila , canes eodem guſtu devoravit, quo ſapidiſſimos pratorum hædos. Memoriæ prodidit Plutarchus , unicum Athenis ſoricem, è lacunari conclavis in pavimentum deciduum , horrendo certamine Patrem & filium colliſiſſe, cùm hic parentem ſtricto ferro inſequeretur , quòd is hanc ſibi prædam præripere tentaret. Seſtij in Cherſoneſo funes de cannabe tortos in cibum adhibuêre , dum à Xantippo obſeſſi famem extremam paterentur. Rhegienſes in Calabriâ eò anguſtiarum à Dionyſio redacti ſunt, ut ſciſſi corij ſegmentis in cibum uterentur. Quod autem omnem humanam fidem ſuperat , Spartani pro cibo ſumpſerunt illos ipſos vaſti corporis ſerpentes, qui undarum exundantium alluvione agris ſuperfuſi , omni primum meſſis ſpe ſuccisâ , interfectis deinde defectu pabuli animalibus, eoſdem ad tam diræ famis tormentum ade-

Epiſt. 119

Prov. 27. 7.

Plutarch. in reg. apoph. Cicero l. 5. quæſt. Tuſcul. apud Sigonium. l. 10. & 19. Imp. Occid. Plutar. in Demetr.

Sabell. l. Enn. 3. Diodor. Sicul. 14.

Calius l. 8. c. 2. adegerunt. Usque adeò verissimum est, famem minimè esse ambitiosam: experientiâ id didicit Jobus, qui famis magnitudine adactus, pro deliciis admisit, quæ stomachabundus quondam in luxu & abundantiâ animus

Iob. 6. 7. nauseabat: *Quæ prius*, inquit, *nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt.* Quis ergo Divinum vos Verbum esurire credat, cùm nullus ferè sit sermo, qui expectationem vestram adæquet, aut gustui serviat? quin in dies singulos delicatiores evaditis: hic queritur, Orationem fuisse sterilem & siccam, alter inamænam stylo, hic incultam eloquio, ille vitâ & spiritu destitutam: Hæccine dicatur fames? Hæc enimverò fames non est, ô Christiani, hæc fames non est: id unum ergo curandum est, ut in locum tot condimentorum succedat fames, & omnes unâ horâ satiabimini; si enim convivium famelicis parandum, ait Seneca, longâ morâ opus

Epist. 7. non est, omnis coquus laudatur, omne ferculum commendatur: *facilè est pascere parvo, nil aliud desiderantes, quàm impleri.* Intra brevem morâ suis in campo messoribus prandium paravit Habacuc; facili negotio mensam super aratri transversa ruricolis instruxit Elisæus. Sed si nauseanti & delicato stomacho adornandum est, hoc opus; hic labor est; cùm Persiæ Monarchis præmium statuendum est iis, qui novas in mundo saporum species, & gulæ irritamenta inveniunt; sapores enim antiqui, & usu exoleti despectui habentur: *Anima saturata, calcabit*

Prov. 27. 7. *favum.* Necesse est, cum Apiciis luscitiarum, aut cum Heliogabalo psittacorum linguas conquirere, aut cum Vitellio murænarum intestina celerrimis navibus è mari Carpatio in subsidium vocare. Ingenuè igitur fateor, Auditores, si Verbum DEI esuritis, non diffido me vobis per sacrum hoc tempus placiturum, si verò vos fames non urget, penitus despero, ac certus sum, rarò vos ad me audiendum confluxuros, aut, si præsentiam mihi vestram indulgeatis, similes futuros illis, qui mensæ assident, appetitu destituti, & nauseâ pleni; hi nihil omninò vel primis labris degustant, nihil eorum palato arridet, nullo cibo pascuntur, solumque ferè in eo occupantur, ut apposita fercula aliis convivis distribuant, quæ suos in usus convertere debebant. Sinite, ut hæc apertiùs declarem.

Sueton. in vit.

VI. Qui esurit, non est sollicitus, ut partem ciborum ceteris ejusdem mensæ convivis distribuat, sed id unicè agit, ut sibi provideat, suæque fami consulat: quidquid ferculorum apponitur, sibi destinari existimat, & juxta dictum Ecclesiastici; *effundit se*

Eccles. 27. 32. *super omnem escam*, omnemque lancem avidè involat. Idem à vobis fieri cupio Auditores: si Verbi Divini papulum esuritis, totum illud in usus vestros convertite, & nolite imitari eos, qui, dum sacris sermonibus audiendis assistunt, in eo unicè occupantur, ut cibos in orbem distribuant, & quidquid audiunt, aliis applicent. O quàm hoc ad amussim, dicunt, quadrat aulico illi doloso! quàm vivis coloribus exprimitur Nobilis ille superbus!

perbus! quàm hoc appositè & graphicè tangit domicellam illam vanitati & otio deditam! Non ita, non ita: comedite potiùs, & cibum vestro ori admovete, quidquid enim aliis transmittitis, vobis decedit. *Verbum sapiens*, Spiritu Sancto teste, *verbum sapiens, quodcumque audierit scius, laudabit, & ad se adyciet.* Scitisne, quâ id ratione efficiat? Arborem Cinnamomi imitatur, quæ palustri solo implantata, in sui nutrimentum omnem quaquaversum humorem attrahit, ut vicina non rarò stagna exsiccet, æmulatur cypressum tellure herbosâ consitam, quæ omnem humoris succum ad se impinguandam attrahit, relicto circumquaque sterili solo. Si fructum igitur è sacris sermonibus desideratis, videte, ut magna cum fame eos excipiatis; sic eorum è numero eritis, de quibus Christus dixit: *Audientes Verbum retinent*; quidquid auribus haurietis, in vestrum emolumentum convertetis, vobisque solis intenti, ac de vestra solùm utilitate solliciti eritis; similes eritis Velleri Gedeonis, & rorem omnem è nubibus depluum ipsi fugetis, ut ne una quidem guttula frustrà intercidat.

Eccles. 21. 18.

Luc. 8. 15.

VII. Verùm omnis mali origo inde est, quòd fames & appetitus vester langueat, & paucos invenire sit, qui seriò sibi consultum velint, parumque æstiment, quòd dæmon, in nostra damna unicè intentus, omnia salutis documenta, omnemque Divini Verbi fructum è cordibus eorum auferat. In magnificis & genialibus epulis nonnumquam observaveritis, circumdari vos à ministris quibusdam famelicis, qui oculo in lances orbesque defixo Harpyiarum instar adstent, ut citò removeant, quod vobis appositum est: hoc ipsum faciunt dæmones è manibus rapere student cibum, vobis usque adeò salutarem, nec tantùm è manibus, sed & ex visceribus, ac corde ipso; *Venit diabolus, & tollit Verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* Et quis verbis satis exprimat artes & studia, quibus usi sunt, ad fructum sacræ prædicationis è populorum animis extorquendum? Evolvite sacrarum Historiarum volumina, & stupebitis: Verba fecit quondam magnus ille Christi Assecla Antonius Paduanus, tantâ nominis & famæ ubique deditæ celebritate, ut necesse fuerit, camporum planitiem cum Templis permutare, ad satisfaciendum populo, multitudine immenso, nobilitate eximio, qui exundantium instar fluminum ad eum audiendum affluxit, ecce, quid non livor dæmonum tentaverit! modò tabulati tigna ruperunt, quæ sancto Oratori præbebant suggestum, ut tumultum & strepitus in populo excitarent; aliàs cursorum & veredariorum habitu cõparebant, nobilibus fœminis literarum fasciculos apportantes, ut attentos animos distractionibus & curis laxarent; nec hoc contenti, nonnumquam aërem ipsum excitatis turbinibus coëgerunt in tonitrua, fulgura, procellas & grandines, ad consternandos & dissipandos Auditores. Perorante sancto Dominico, lacertularum specie monstrosâ in medio auscultantium comparuêre.

Luc. 8. 12.

Apud Surium in vita.

paruêre. Dicente sancto Vincentio sonipedum instar, in furias concitatorum, discurrerunt. Verba faciente Cutberto Lindisfarnense in publica populorũ pagi platea, grande in domo quadam excitarunt incendium, omnibus ad opitulandum dilapsis, usque dum lassus in revocandis ad se auditoribus Orator sacer, ignem dumtaxat fatuum esse demonstraret, & formato in aëre crucis signo, dissipatis fumo & flammis, velut remoto sipario præstigias amoveret. Eò usque scilicet maligni hostis nequitia pertingit, ut cibũ verbi divini etiam famelicis extorqueat, *ut tollat verbum de ore eorum.* Fateor quidem, hac ætate, ubi minor est sacri eloquij fames ac desiderium, tam insolitos, tamque palpabiles modos ad deludendos hominum animos non adhibere spiritus malignos; illos tamen an pigros & otiosos adstare putatis? Nunquid vos improvisò tædium nonnunquam sacris eloquiis intentos obruit? nunquid Oratoris sacri sermo, jam fastidiosus, jam importunus & intricatus, jam ad nauseam diffusus, vobis repræsentatur? nunquid jam somnus obrepit, jam phantasia turbatur, jam oculi lubrici præter animi intentionem diffugiunt, & figuntur in iis, qui aut ingrediuntur, aut exeunt? ne dicam arbitrari eos nonnunquam adventum dominarum nobilium, non aliter aç quondam reginam Vasthi advocavit Assuerus, non ut pascatur mensâ regali, sed ut oculos pascat. Quid ergo sibi volunt perbrevis horæ spatio tantę distractiones? dæmones sunt, maligni spiritus sunt, dolosè & nequiter vos infestantes, ut cibum animæ rapiant, & verbum illud, aut dicentis periodum, saluti vestræ destinatam, invertant, aut perdant: *Harpyiæ infernales sunt,* teste Divo Ambrosio, *ut auferant verbum de incuriosi, aut dissimulantis affectu.* Vultures sunt illis similes, qui in canistrum involabant, quem penuarius, seu promus condus Pharaonis quondam ferebat. Aquilæ sunt rapaces & temerariæ, quæ sacrificium quondam & victimas Abrahami infestarunt. Mentem ergo sedulam divino Verbo advertite, Auditores, si enim tot aves prædatrices & invisibiles, quæ vos obsident, admittitis, absque dubio finito etiam prandio jejuni domum concedetis; quin nec finem præstolabimini, Iudam imitati, qui dũrante mensa surrexit & abivit: *Exivit continuò*, ut sacer textus loquitur. Sed quomodo attenti eritis, si fames abest? hæc, hæc tandem est omnis detrimenti, & confusionis origo; hac absente, ignoscite mihi, grande vobis imminet infortunium, grande dispendium, loquar apertè, actum est de vobis.

in Psal. 118.

Gen. 40. 17.

Gen. 15. 11.

Io 13. 30.

VIII. An verbo hoc acerbo & duriusculo vos offendi? an improvidè forsan & absque ratione è labris id mihi excidit? Cassiodorum auscultate: *Grandis morbus & execranda calamitas,* inquit, *divinæ legis appetentiam non habere.* An corporis valetudo integra sit, & incolumis, fames & appetitus manifestat; an animo sua sanitas constet, signo indubitato alimenti spiritualis esuries declarat. Ita Sancti omnes unanimi consensu docent; Ita

apud Lorinum in Psal. 106 v. 18.

Chrysost. in Gen. hom. 4.

Chrysostomi, Bernardi, Ambrosij, Augustini, Gregorij; ita ipsum Christi Oraculum: cùm velut intento digito monstraret discrimen electos inter & reprobos, illos quidem divini verbi avidissimos, hos verò commoto stomacho nauseabundos affirmavit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*: mox ad miserandos Judæos conversus, annexuit: *propterea vos non auditis, quia ex DEO non estis.* Hæc via est & trames rectus, quo DEUS ut plurimum ad salutem dirigit electos, ut veritatem discant; *Audite, Audite,* inclamat per Isaiam, *& vivet anima vestra.* Potuit procul dubio aliis hominem salvare modis, potuit apparitionibus, potuit inspirationibus sacris, potuit illuminatione internâ, & lectione sacrâ, sed noluit: an ideò forsitan, ut benè observavit Bernardus, ut eâdem januâ ingrederetur vita, quâ mors subintravit? mors enim per aures ingressa est, fallacissimo Oratori serpenti in Paradiso apertas, eâdem ergo viâ ingredi debet Vita, dum aures panduntur Oratori veraci: *Auris prima mortis janua, prima aperiatur & vitæ* Nabuchodonosor, Babyloniæ Monarcha, suismet oculis cadentem vidit arborem fortunæ suæ Idæam & Symbolum; vidit marcentes fructus, flores elanguidos, frondes aridas; vidit fugientes feras & volatilia, paulò antè magno numero congregatas, ut sub ejus umbrâ quiescerent, & in ejus ramis exultarent; sed num solus oculorum obtutus commovendo regi suffecit? minimè sanè, sed necesse erat, Danielem Prophetam interpretem adhibere, & vivæ vocis oraculum ex ejus ore audire: David, quantumvis indole docili, non prius pœnitudine ductus est, ob mortem Uriæ milieri innocenti & strenuo illatam, quàm vocem Nathani corripientis audiret: Josaphatus, animi ceteroquin anxij & DEUM timentis, fœdus cum Achabo Principe sancitum non priùs detestatus est, quàm voce Iehu intonante corriperetur. Quòd si etiam extra sacræ paginæ historiam egredi, & intentum istud prosequi placeret, facilè mihi foret, demonstrare, inter centum illustriores animorum conversiones, quas accidisse legimus, novem divini verbi efficaciæ esse adscribendas. Fidem faciet exemplum Divi Augustini, Illustrissimi Ecclesiæ Doctoris, quem, ô rem miram! nec vasta illa ingenij capacitas, nec infinita lectio, nec studium, nec insatiabilis ille veritatis indagandæ ardor DEO peperit, sed opportebat illum multoties, infantis instar, ex ore perorantis Ambrosij pendere, nec antèà pravos suos mores exuit, quàm privatis publicisque cohortationibus persuasus, victas tandem manus dare coactus est. O fatuos, ô fatuos! frustrà speratis, vos aliâ ad DEUM viâ venturos, quàm regiâ & communi, ac plurimorum vestigiis tritâ: opus nimirum est prædicatione Verbi DEI, opus est prædicatione Verbi DEI, unicus ille sermo cui hac die, loco aut horâ aures dabitis, ille tandem vos emolliet, ille cor feriet, & deo triumphum aget; huic vestra conversio alligata est, si in scelerum sentina hæretis; hic vos in

Bern ser. 10. in Septuag. *Aug. tr. 47. in Ioan.* *Greg. Hom. 18. in Evan.* *Ioan. 8. 47.* *Isai. 55. 3.* *Serm. 28. in Cant.*

Gratia

Gratia ſtabiliet, ſi juſti, & DEO chari jam eſtis: non enim fruſtrà, mihi credite, Spiritus ſanctus tot modis & formulis inculcat; *Audi filia, & vide,* Pſ.44.11. *& inclina aurem tuam. Inclina aurem* Prov. 22. 17. *tuam, & audi verba ſapientum. Inclina aurem tuam, & ſuſcipe verba intel-* Eccl. 2.2. *lectûs. Non ceſſes fili audire doctrinam:* Prov.19. 27. nemini enim meliùs perſpectus eſt aditus, quo ſe animis noſtris inſinuet. Nôſtis, opinor, Auditores, in Sacris Oraculis ſtultorum nomine reprobos, ſapientum verò appellatione Electos deſignari, quemadmodum celebris illa Virginum parabola manifeſtat, quarum quinque ad ſponſum admiſſæ ſunt, quinque ab ejus aſpectu excluſæ. Noſtiſne etiam dotem illam ſapientibus propriam, & ſtultitiæ characterem fatuis peculiarem, Prov.12. audite quid dicat Spiritus ſanctus: *Qui* 15. *ſapiens eſt, audit conſilia.* Ecce dictum Prov. 18. Salomonis; in ſapientum favorem! 15. *Auris ſapientum quærit doctrinam.* Prov.15. 14. *Cor ſapientum quærit doctrinam.* Eccli.3. 31. *Auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapientiam.* Cùm autem de ſtultis ſermo eſt; en Verba, quæ Prov.18. 2. horrorem incutiant! *Non recipit* Prov.15. 5. *ſtultus verba prudentiæ. Stultus irridet diſciplinam. Stulti doctrinam deſpi-* Prov.1. 7. *ciunt. Qui illuſor eſt, non audiet, cum* Prov.13. 1. *arguitur. Cum dormiente loquitur, qui narrat ſtulto ſapientiam. Non amat pe-* Eccli.22. 9. *ſtilens eum, qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur.* Hæc certè tam denſata Prov. 15. 12. Salomonis oracula eò induxiſſe videntur Iſaiam prophetam, ut, cùm malorum apicem, quem rebelles Hebræi attigerunt, vellet deſcribere, non aliter eos compellaverit, quàm filios indociles, diſciplinæ expertes, & ad divinam legem audiendam induratos: *Filij no-* Iſa.30.9. *lentes audire legem DEI,* & hæc nomenclatura perditos illos ac deſperatos declaravit. Ut tandem vela contrahat oratio, quid cenſetis Auditores? num leve vobis & contemnendum morbi genus videtur, Divini Verbi fame carere? Imò verò hoc aliud non eſt, quàm conclamatum eſſe ab omnibus illis medicis, qui unquam vitæ mortiſque æternæ aphoriſmos ſcripsêre, iiſque non humani duntaxat, & errori obnoxij, ſed divini etiam, & infallibiles: *Initium rece-* De vit. Patr.l.5. c.10.n. 67. *dendi à DEO*, ſi Palladio fides eſt, *faſtidium doctrinæ eſt, & cùm quis non appetit illud, quod ſemper anima eſurit, quæ diligit DEUM.* Quid ergo faciendum vobis ſupereſt, Auditores, niſi funeſto damnationis æternæ prognoſtico notari velitis, quàm divinam hanc cœleſtis doctrinæ famem excitare in vobis, & acuere? deſerere ſcenas ac theatra, quæ nonnunquam, etiam diebus hiſce ſacris, audio teneri aperta; vitare converſationes inhoneſtas, fugere officia vana & inutilia; abjicere venenatos codices & libellos, palato & guſtui veſtro quondam tam gratos & frequenti, Sacræ prædicationis uſu piam ſanctamque Divinarum rerum orexin excitare. Hoc enim diſcriminis inter corporis, & animi cibum intercedit, quòd ad vitandam illius nauſeam abſtinentiâ opus eſt, & frugalitate; ad hujus verò famem acuendam nil æquè conducat, quàm uſus copioſus & quotidianus.

PARS ALTERA.

NOn me latent sensa animi vestri, Auditores, quæ ab hoc loco, domum digressi intra vosmetipsos volvetis : Zelum esse negabitis, qui me ad hæc dicenda impulerit, sed commodi proprij, & emolumenti studium. Cordi mihi nimirum esse copiosam populi frequentiam ac compressionem ; hinc illam me famem usque adeò exaggerare, quæ templum in dies densatis auditoribus refertum servet. Ecquid responsi à me præstolamini ? dicámne tantam hominum mihi displicere frequentiam ? id certè si dicerem, fatuè me ipsum Augustino sanctiorem esse jactarem, qui in suis super psalmos commentationibus, frequenter auscultantis populi alacritatem commendavit ; Sanctiorem Bernardo, qui in Sermone Dominicâ Septuagesimæ habito, monachos suos ob attentionis modestiam magnis laudibus extulit ; Sanctiorem Joanne Chrysostomo, qui rarissimè ad populum dixit, quin vel eorum paucitatem, & imminutum Auditorum numerum deploraret, aut eorundem copiâ & incremento exultaret, similem se matri dictitans, quæ vel uno charissimorum pignorum in mensa deficiente, cor sibi maternum sentit amaritudine obrui, & identidem ab aliis præsentibus anxia & sollicita causam absentiæ indagat : audite, quæso, Ipsummet loquentem : *refugit, & torpet circa doctrinam hanc*, inquit, *cogitatio nostra propter eos, qui non venerunt, sicut enim pia mater mensam apponens, non omnibus filiis præsentibus dolet & gemit, hoc & ego nunc patior.*

Absit igitur à me, ut ego miserrimus peccator perinde mihi esse dicam, pauci, an multi dicenti aures præbeant ; quin optarem, ut in dies, si fieri posset, præsentes forent universi. Id ergo quamvis verissimum sit, grandi tamen injuriâ me afficitis, si id honoris & popularis auræ desiderio ambire me creditis. Si demus id esse ; nec enim negaverim, quia novi, ambitionem tectam esse & profundam : *Est, qui nequiter se humiliat,* dicit Ecclesiasticus, *& interiora ejus plena sunt dolo.* Sperabo tamen de meipso meliora : an enim vos hortatus sum, ut ad me præ aliis audiendum confluueretis ? novi perbenè, hoc tempore Oratores, & doctrinâ & pietate conspicuos haud defore, qui prandium vobis lautius, mensamque magis opiparam instruant : in solam animæ vestræ salutem vos volo intentos ; illuc concedite, ubi solidius, sapidiusque animo pabulum speratis : id unum vobis supplex inculco, ne jejunam penitùs animam destituatis. An non dolendum sit, Auditores Christiani, tantam saginando corpori curam & impensas adhiberi, nullâ habitâ animæ ratione ? quis mihi lachrimas dabit ad tantam stultitiam dignè deplorandam ? quis verba, imò mugitus ac fremitus mihi suggeret, ad eam ritè detestandam ? Si unius diei intercapedine alimentum corpori subtrahitur, dolemus singuli, & animam dies integros, hebdomadas ac menses destitui, siccis oculis feremus ? O si sciretis,

Eccl. 19. 29.

tis,

tis, quantum vel unicus nonnunquam sermo prodesse possit, certè nec horror laboris, nec ullus incommodi metus ab eo abstrahere vos posset.

X. Paulo cuidam, cui nomen Simplici, in more positum fuisse fertur, ad Templi portam considere, omnesq; intrantes, pios æquè ac impios, attentè arbitrari: cùm ecce quodam manè spectaculo horrendo, peccatorem contuetur, vultu squallidum, deformẽ, & monstro haud absimilem, ferro & catenis gravem, & geminis dæmonibus stipatum, quos longo sejunctus intervallo Tutelaris genius, vultu tristi & pede lento sequebatur. Hic in lamenta primò effusus est Paulus; mox summo solatio perfusus est: cùm enim miser ille è templo egrederetur, non liberum solùm catenis, & infausto dæmonum consortio, sed vultu tam amœno, sereno ac splendido incedentem intuebatur, ut vix illum à cælesti illo Ephebo discerneret, quem Ejus lateri junctum facieque festivâ & nitentibus oculis exultantem conspexit. Hîc enimverò passu accelerato progressus sistit hominem: orat, adjurat, percunctatur, & tandem intelligit, auditis è pulpito prophetæ Isaiæ verbis: *si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur*, ita se animo compunctum, & in spem veniæ erectum, ut, ruptis omnibus vinculis, vitam flagitiis infamem cum meliori commutare, firmissimè statuerit. O si nobis quoque concessum foret, reduces à sacra concione arbitrari! quàm diversos ab illis intueremur, cùm ad auscultandum ingressi sunt? quæ prodigia, quas mutationes, quas metamorphoses vel in vobismetipsis deprehenderetis? Appositè in hanc rem advertit D. Chrysostomus, animalia, quæ arcam Noëticam ingressa sunt, talia exiviſſe, qualia intrabant, nec lupus lupum, nec corvus corvum, nec vulpes vulpem exuit, & histrix, animatis ingressa aculeis, cum iisdem reversa est, *Arca quidem qualia excipiebat animalia, talia conservabat*; verùm aliter accidit in Templis: *Ecclesia verò semel susceptа animalia immutat, non quidem variatâ naturâ, sed explosâ malitiâ.* Intravit quis fortè templum, corvo non admodum dissimilis peccator, qui dilatâ in longum pœnitentiâ obstinatus, corvinum illud, cras, cras, ingeminabat identidem; & ecce contra spem exit gemens instar columbæ. Intravit usurarius, voraci lupo non absimilis, sanguine pauperum saginatus; & ecce charitate liberali prodigus egreditur instar oviculæ, etiam lanam propriam paratus impendere, ut undis cedat in operimentum. Intravit vulpis instar dolosæ perfidus traditor, æmulorum ruinæ suâ celsitudine innixus; & ecce ut agnus egreditur, etiam extrema pati paratus, ut meritis conspicui promoveantur. Intravit delicatus quidam & impatiens, qui ad minimum sui actum aculeos, histricis instar, exeruit; & ecce similis catello delicioso egreditur, qui omnibus se tractabilem præbet, & mollem. Superi! quæ mutationes, quæ metamorphoses, non aliunde, quàm à divini

Invitit PP. apud Rosweidum l. 3. n. 276.

l. 13.

Isai. 1. 18.

Homil. 2. de pœnit.

Verbi efficacia efformatæ ! Circeæ & fabulosæ epulæ quondam homines mutabant in bruta ; sed longè veriùs & efficaciùs cibus iste beneficus , de quo disserimus , bruta ipsa transmutat in homines ; & quid dico in homines ? in Seraphinos. Hic certè Moysen quendam in Ægypto ex feroci sicario in devotum mutavit monachum, sermone unico , quem fortè fortunâ de inferorum pœnis audivit , commotum. Hic Pelagiam , infame scortum , in eremi incolam ; Thaidem propudiosam & discolam in pœnitentem transformavit. Et ô vos fortunatos ! Auditores, si metamorphosi æquali vos ex imperfectis Sanctos efficiat ! quis ergo cibum tam robustum , tam potentem & prodigiosum non appetat ? Iterum ergo omni virium contentione vobis ingemino : excitate in vobis hanc famem, hanc efflictim à DEO postulate, hanc acuite ; hanc , si experimini , postpositis omnibus aliis negotiis , explete , satiate. De miseris Sionis incolis , gravissima fame oppressis , affirmavit Propheta , quòd cibi amore pretiosa quæque prodigi effuderint, nullâ habitâ auri , aut argenti , aut gemmarum ratione : *dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandas animas.* Thren. Hoc & vobis agendum est : prodigenda sunt omnia , cælestis nutrimenti amore , *pretiosa quæque* , Auditores, *pretiosa quæque.* Cùm de Verbo Divino audiendo agitur , negligenda sunt corporis commoda , non curanda fortunæ bona , non vacandum litibus , non tempus amicorum visitationibus, nec petendis dandisve informationibus terendū est: certè Esau famelicus , nec jus natalium pensi habuit, sed illud non absque vituperio pulmento lentium postposuit ; alij in famis angustiis , & vestitum , & supellectilem pignori exposuerunt. Ægyptij regionem totam Josepho Proregi, & supremo œconomo cessêre ; eja, etiam animo sua præbeatur esca, insuper habito quocunque dispendio vel jacturâ.

SERMO QVINTVS.

DIE LUNÆ POST PRIMAM DOMINICAM.

Cùm venerit Filius hominis in majestate sua , congregabuntur ante illum omnes gentes.
Matth. 25.

I. QUo usque tandem abutemur DEI patientiâ, hactenùs tam paternâ & longanimi? an non ille, velut ad omnem surdus injuriam, ad hoc usque temporis continuit? sed nunquid scimus, irritatam diu patientiam in furorem degenerare? Eia! agite Angeli, mentes cælestes! tubæ sonitum date, diem illam supremam & horrendam promulgate, ut videant protervi, decretoriam adesse horam. Obscuramini cæli, & non nisi micantibus fulgetris lucete! flammis pluite voracibus, omnesque hominum possessiones in cineres redigite: dehisce tellus, & superba palatia absorbe! Erumpite è silvis feroces bestiæ, & miseros mortales, ex urbium ruina profugos, motuque consternatos! invadite, discerpite, lacerate, occidite! nemo furorem vestrum effugere se posse jactet impunè!

Verumenimverò quid ago? an non jam centies peccatoribus horum minæ suppliciorum nequicquam ingestæ sunt? ipse memini, me ætate magis juvenili, non sine studio & ornatu feralis eloquentiæ, diei illius terribilem apparatum descripsisse, nec tamen autim dicere, ullum expalluisse, aut trepidantis animi signa dedisse. In eam ergo hodie deveni sententiam, cùm de judicio finali perorandum sit, prætermissis omnibus aliis reorum suppliciis, unum duntaxat, homini soli proprium explicandum assumere, minùs id quidem vulgò cognitum, tam grave tamen & atrox, ut, quisquis ejus gravitatem probè intelligit ac penetrat, totis meritò artubus contremiscat, si vel modicum humanitatis & sani sensûs, reliquum habet. Dixi *proprium soli homini*: & quod illud supplicij genus esse creditis, quod soli homini proprium est? an fames, an verbera, flammæ, vulnera, mors ipsa? Nequaquam: horum enim malorum sensus brutis etiam communis est: quod autem soli homini dolere potest, est Confusio, erubescentia, pudor: *etiam jumenta percuti, occidi & cremari possunt, verecundari non possunt*; ut ingeniosè loquitur S. Thomas de Villanovâ, *tunc homo maximè, ut homo punitur, quando pro delictis suis publicè confunditur.* Conc. 1. Dom. Adv.

Non ergo à me hodie præstolamini, Auditores, ut, more aliorum oratorum, hypotyposin efformem exhalationum ignearum, per auras ferali aspectu volitantium, aut describam fragorem tonitruum, nimbos, fumum, ignitas pluvias, sagittarum grandines, solem lugubri & pullo obductum velamine, lunam sanguine stillantem, stellas in crinitos cometas degeneres, longum, velut in universali orbis luctu, radiorum syrma trahentes; hoc totum, inquam, à me minimè expectate. Unicum & horrendum hodierna die spectaculum vestros ante oculos statuam. Peccatorem scilicet totius mundi oculis expositum, erubescentem, & pudore ac verecundiâ confusum. An non supplicium isthoc omnium maximè formidandum, dolo-

dolorificum, & crudele arbitramini? sic enimverò vobis fatendum est, si homines estis, & quidem, quales vos suspicio, tam ingenui, atque ad omnem humanitatem compositi. Animum ergo commodate, & quisquis nullo se horrore concuti adverterit, haud abs re timere potest, se scelerum assuetudine immutatum exuisse hominem, & brutum induisse.

II. Si ullum unquam opprobrium, aut illatæ contumeliæ exemplum vidit mundus, illud certè fuisse censendum est, quò Ammonitarum Rex Hanon Davidis Regis legatos violato gentium jure despexit. Jussit ille singulis, mancipiorum instar, comam capitis novaculâ radi, truncari barbas instar scurrarum, vestes lumborum tenùs abscindi omnes, & sic ignominiosè denudatos comparere coëgit in regia, inter aulæ proceres & primi gradûs ac characteris ministros: mox per plateas & urbis compita immenso concurrentis populi ludibrio raptatos & sannis expositos, domum pudibundos reverti. Satis est, quod sacra de ipsis affirmant Oracula: *erant viri confusi turpiter valdè.* Ego mihi certò persuaserim, nec levare oculos, nec hiscere quidem præ pudore ausos, quin si immane hoc ludibrium morte sua redimere licuisset, non dubito, eos maluisse abscissum in ferali pegmate caput amittere, quàm adeò turpem ignominiam pati. Quem ergo reprobis animi sensuum futurum existimatis, quibus opprobrium longè atrocius sustinendum est, nec illud coram una duntaxat civitate, vel aulâ regiâ, sed in totius humani generis præsentia! Videbunt supremum Mundi Judicem, splendenti nube velut throno suffultum, Majestate tremendum, cælestium Procerum, velut assessorum, innumerabili coronâ stipatum. Videbunt Apostolos, Patriarchas, Prophetas, Martyres, in suos quemque ordines angusta inter subsellia divisos. Videbunt Confessorum cuneos, Virginum turmas, Anachoretarum agmina, & non dicam manipulos, sed integros angelorum exercitus, coruscantibus armis spectabiles, qui per immensum aëris spatium diffusi, Angustissimum hunc consessum, non numero solùm, sed & pompâ, magnificentiâ, ac majestate conspicuum & formidandum reddent.

2. Reg. 10. 2. Paral. 19. Gasp. Sanct. in hunc loc.

Coram hoc consensu, quem ausim appellare populum integrum è meris monarchis conflatum, velint, nolint comparere debent miseri damnati; comparebunt autem luridi, squalidi, turpes, abominabiles, nudi, & vilissimâ etiam lacernulâ aut centone destituti, quo ignominiam contegant, quamvis gravissimo pudore crucientur. Quæ hæc confusio, Auditores, in totius mundi præsentia? maximè cùm instar maleficorum & capitalium reorum, ab infernalium satellitum catervis se violenter raptari viderint, qui ereptam Cœlo prædam jactantes, ferociter in eos insilient, & nunc ludibriis & sannis, nunc stimulis & calcibus, nunc scuticarum & nervorum ictibus infesti, miseros urgebunt: an non verè adstabunt, *confusi turpiter valdè?*

valdè? certè tam confusi, ut in summæ gratiæ loco numerarent, violentas sibi manus inferre posse, ut, corpore, animoque in nihilum redacti, tanto se pudori subducerent. Piso nobilis Romanus, cùm quondam senatui sisteretur, sordidâ veste squalidus, quâ rei pro more induebantur, vix primo obtutu venerabilem Judicum consessum suæ intentum damnationi, senatores per subsellia longo ordine dispositos, accusatores in rostris ad perorandum paratos, populum densatis cuneis ad spectandum confluentem aspexit, cùm pudoris impatiens, & tantorum oculorum in sese conjectorum verecundiâ suffusus, hæsit paululum deliberabundus, mox arrepto, quem vestibus abditum gerebat, pugione seipsum furens interemit. Quid ergo miseros peccatores in supremo judicio facturos arbitramini, si arma illis præsto essent? quis eorum continere dexteras, frænare impetum, furorem reprimere valeret? Sed volent, nolent, ut testatur Ezechiel, totius judiciarij processus finis illis sustinendus est, *ut portent ignominiam suam*, quodque summum calamitatis est, *confundantur in omnibus, quæ fecerunt*. Ezech. 36. 54.

II. Quòd si vel comparere coram hoc tribunali tam gravem, quin & gravissimam verecundiam incutit; quid erit, cùm abscondita tenebrarum illuminabuntur? quando altâ & sonorâ voce processûs illius occultissima acta, delicta infamia, & secretissima facinora distinctè & minutim propalabuntur? nescio, quâ ratione melius hanc vobis confusionem explicem, quàm si dixero: fingite animo, me virtute Divinâ ad intimorum vestrorum, quanti quanti estis, notitiam introduci, & certâ instructum scientiâ, exclamare palàm; ecce tibi hanc fœminam, quæ tota ad modestiam composita est! adulteram esse scitote, quæ sub religionis velo, & fictæ devotionis larvâ juveni propudiosè adhæret! Hem illum truculentæ in Dominum noxæ, illum patrati fruti reum! Illum in angulo delitescentem nôstis? dicam vobis, præstigiator est, & inimico clàm è medio tollendo telam hisce diebus ordiri parat. Quòd si hæc omnia velut notissima promulgarem, quæ nemo inficiari, aut negando infringere posset, quæ pudoris incendia, quas flammas & favillas in vultibus excitarem? an non tumultuarentur adversùm me omnes? an non truci vultu ac gestu silentium mihi indicerent, terrerent aspectu aut clamoribus me compescerent? Plurimi versis in fugam tergis per templi fores se ocyùs proriperent, ut sese pudori subducerent. Et ubi tandem locorum sumus, Auditores? nunquid in una solùm civitate? nunquid unico in templo? tantine sit, coram paucula gente pudore suffundi, & aliquantulam famæ jacturam pati? Vobis ergo relinquo judicandum, quid in præsentia & conspectu totius mundi futurum sit. Eia dolosi? imponite alacriter Sacerdotibus Christi in secreto sacræ exomologeseos tribunali, culpas infames dissimulate, obscænas oc-

culite, fucum & ceruſſam delictis veſtris illinite, aurique lamellis, turpitudinem veſtram obducite ! an id etiam die illo ſupremo pariter vos facturos confiditis ? tunc enimverò etiam inviti confeſſionem non ſolùm ſecretam, ſed publicam facietis, vocéque elatâ ea omnia manifeſtabitis, quæ ex me modò audire graviſſimum & intolerabile videretur, adulteria, perduelliones, propriâ oris veſtri confeſſione patebunt. An mihi fortè non creditis ? audite igitur Oſeam Prophetam : *colligatæeſt*, inquit, *iniquitas Ephraim* ; Peccator malitiam ſuam eâ facilitate abſcondit, quâ furtim conceptus à puella fœtus initio celatur, ignorant parentes, neſciunt familiæ capita, celatur ipſos Chriſti Vicarios : *abſconditum peccatum ejus*, ſed præſtolamini paululùm : *dolores parturientes venient ei* ! Vidiſtíne unquam puerperam partui vicinam ? an illa continere ſe poteſt, & latens in viſceribus pondus diſſimulare ! imò vel invita cogitur, gemitibus & clamoribus ſe prodere. Ita peccatori accidet, Oſeâ teſte : *dolores parturientis venient ei, dolores parturientis venient ei* : pariet tandem iniquitatem, quam concepit : effundet publicam in lucem adulterinos partus, quos in conſcientiæ ſinu noxiè celavit, ſuamque turpitudinem ſummâ ſui confuſione & infamiâ manifeſtabit. Quis jam ruborem exprimat, inde emergentem ! Novi ego juvenculam, paucis abhinc annis amoris inſaniâ lapſam, gravi ſe implicuiſſe crimini, tanto dein confuſionis horrore concuſſam, quæ parturæ imminebat ; ut advocatum celerrimè amaſium ad eripiendam ſibi violentis manibus vitam impulerit. Erat ille tantæ humanitatis (audite miſeræ, & ſucceſſum fatalem veſani amoris perpendite!) erat ille, inquam, tantæ civilitatis, ut quamprimùm ſe ad gratificandum puellæ deſideriis accinxerit, ferale illi toxicum propinaverit, & velut officio ſuo bellè functus, miſerandam ad inferos ablegaverit. O puella infelix! O filia inconſulta, improvida, ſtulta! quid enim te excuſem ? Cogitate tamen, Auditores ! quid miſeræ omni conſilio deſtitutæ tunc accidiſſet, ſi poſt diſſimulatum, quem ferebat, uterum, & devoratas prægnantium moleſtias, die clarâ & ſolenni, in media Baſilica, quâ ingens hominum copia confluit, improviſi partûs doloribus fuiſſet obruta, & doloris vehementiæ ultrà reprimendæ impar, poſt contorſiones corporis, & mixtas clamoribus convulſiones, tandem infame pondus deponere, & velut per torturam, expreſſam ſceleris ſui confeſſionem facere coacta fuiſſet? idque eo ipſo in loco, in quo paulò antè ad omnem modeſtiam compoſita conſidebat ? Superi boni ! vos ipſi verecundiæ magnitudinem, populi concitationem, & totius cognatæ familiæ motus conſiderate ! an non furore amens ac percita ad mortuales Templi tumbas & ſepulchreta accurriſſet, ut ſub apertis ſaltem tumulorum monumentis ſe abſconderet ? Hæc tamen quantacunque confuſio, infinities minor eſt illâ, quam ſubi-

Oſea 13. 12.

subibit peccator, cùm non unum duntaxat scelerum partum, sed innumeros in lucem effundere cogetur, nec id paucùlos inter, aut junctos sanguine, sed mundo coram stante universo? Heu quibus singultibus pudorem testabitur, videns se in flagranti deprehensum, quos mugitus, quos fremi-
Ier.46.12 tus faciet? *Audient gentes ignominiam ejus*, dicam cum Jeremia, *& ululatus ejus replebit terram.* Invocabit amicos & notos, sed frustrà; nemo enim illius partes aut suscipiet, aut sustine-
Isa.13.8. bit *Unusquisque*, ait Isaias, *ad proximum suum stupebit.* Fortunatus esset, si saltem hiantia illum monumenta absconderent, petræ & marmora contererent, aut molares lapides in pulverem redigerent! Expositus ergo totius mundi oculis stabit confusissimus, & longè diversus ab eo, quem se olim mentiebatur, invisus nimirum, execrabilis, atque omnibus exosus, nec ululatus, nec clamores ei proderunt, ut vel ab invocatis montibus speret pietatem. An non ergo censetis, Auditores, peccatores die illâ suprema summum atque inexplicabilem pudorem passuros? nunquid verè
Iob.8.22. *confusione induentur*, ut ait Jobus? *nunquid confusionem portabunt*, ut dicit
Ezech. Ezechiel? nunquid ut regij psaltis lo-
39.26. quendi formulâ utar, à capite ad calcem *operientur sicut diploide confusione*
Psal.108. 29. *sua?* Heu ergo miseros nos! ut quid tanto studio & exquisitis artibus impietatem nostram abscondimus? quid nobis prodest, sub Zeli justique fervoris schemate invidiæ atque odio indulgere? cur sub justitiæ larvâ commodis & lucris iniquis inhiamus? quid interest, quòd tot obscœnissima facinora sub noctis & tenebrarum velo delitescant? quòd sub vultu ad amicitiam composito clandestina, diraque odia tegamus? quòd sub honestatis specie animum turpissimum circumferamus? tantò certè majus erit partûs tempore opprobrium, tantò major erubescentia!

IV. Nec opponatis mihi, confusionis istius magnitudinem nimiùm à me exaggerati, cùm omnibus communis futura sit. Palmaris enimverò, & gravissimus hic error est: nôstisne, cur homines modò ob flagitia sua parùm erubescant, cùm multos ejusdem turpitudinis socios ac complices se habere vident? quia nimirum peccati gravitatem, & erubescentiæ mensuram à corrupto vulgi judicio desumunt; vident enim peccati turpitudinem passim ita viluisse, ut plurimi gloriæ sibi ducant esse flagitiosos, sitque paulatim honoris & famæ materia, quæ ruboris & infamiæ esse deberet. Verùm aliud longè judicium ferent die illâ tremendâ: tunc enim suis peccatum meritis æstimabunt, atque ad rectæ rationis bilancem librabunt, ut peracutè observavit Doctor Angelicus; *nunc confusio respiciet æstimationem DEI, quæ secundum veritatem est de peccato.* Proh, quantum ergo erubescent miseri, cùm sese turpissimi hujus monstri authores agnoscent? perpendite, quæso, quanto rubore perfusa fuit illustris illa matrona, quæ, clavum Ecclesiæ tenente Martino quarto, si benè memini, Romæ fi-

3.p.q.88 supplem. a.2.ad 4.

lium peperit, instar ursi pilosum, aduncis unguibus, pilis hirtis, rictu bestiæ deformem. Matribus hoc judicium relinquamus, formosæ prolis tam cupidis, si nondum habeant, & tam superbis, si habeant, quantam credant infelicis illius fuisse confusionem? Ecquid ergo dicent reprobi, si se fœdissimi illius partûs, peccati nimirum authores aspicient? hoc enim monstrum est, cui nec Lernæa palus, nec lacus Asphaltidis, nec stagnantes Cocyti putei, simile unquam produxêre; cui horrore cedunt Gorgones & Scyllæ, Cerberi & Centauri, Sphinges & Hydræ, Geriones, Minotauri & Pilones; imò peccatum est illud monstrum, quod, quidquid in mundo monstrosum & terrificum est, genuit. Hoc illud monstrum est, quod spiritus Angelicos, tam excellentes priùs & nobiles, in fœdissima dæmonia commutavit; illud est, quod tantam in genus humanum infelicitatem induxit; illud est, quod cùm DEI filius indueret, tantum Divinis oculis horrorem injecit, ut leprosi instar, aut scabie malignâ correpti, etiam infamiam maledicti ferre debuerit, *factus pro nobis*, teste Apostolo, *maledictum*: an non ergo gravissimè confundendos creditis peccatores, cùm videbunt se monstri hujus esse progenitores, neque ullus eis modus supererit, aut partum celandi, aut fœtum abscondendi, aut persuadendi aliis, esse partum non suum, prout in cæteris monstrosi partubus fieri solet.

Ad Gal. 3.13.

V. Hæc tamen quantacunque verecundia comparari, me judice, cùm illa non poterit, quæ tunc illos obruet, quando à Christo, vultu ad majestatem composito, suam sibi ingratitudinem, Divinæ ejusdem personæ ac pretioso Sanguini tam injuriosam, audient exprobrari. Profectò Auditores non satis assequimur, quanti momenti opus sit, Christum pro nobis mortuum esse; sed cùm divino aliquando ejusdem conspectui sistemur, tunc enimverò nos maleferiatos, crudos & inhumanos fuisse agnoscemus, dum ejus amore non solùm pauperum subsidium negleximus, sed etiam debita Ecclesiis & Monasteriis jura subtraximus, aut injustè negavimus, Christumque in imagine sua ignominiosè despeximus; quâ non ergo confusione, quo rubore vultum operiemus? Alvarus Bassanus, supremus classis Archithalassus, non minùs navigationibus à se institutis celeberrimus, quàm victoriis de hoste reportatis eximius, in mandatis à Philippo Secundo Hispaniarum rege acceperat, ut formidandum illum cogeret exercitũ, qui, infaustâ subinde expeditione in Angliam motâ, disperiit; cumque navigia, tanto molimini necessaria, adornanda essent plurima, commeatûs & annonæ copia paranda, belli & armorum apparatus instruendus, miles insuper plurimus colligendus, non poterat Alvarus tantâ, quam rex animo conceperat, celeritate tantæ molis negotium absolvere, commotus ergo in Archithalassum rex, vocatum in regiam, vultu turbato, & voce gravi hunc in modum increpuit: *malè tu quidem pro benevolentiâ in te meâ, mihi*

Fam. Strad. de bell. Belg. dec. 2. l. 9.

mihi gratiam rependis! nec plura addidit; hæc sola tamen exprobratio, indomito ceteroquin cordi frangendo par fuit: egressus enim è conclavi regio Alvarus, vultum pudore suffusus, domum concessit, mox lecto infirmus decubuit, & paucorum dierum intercapedine vitæ terminum posuit. Nullum ego vestrûm, Auditores, tantâ mentis inopiâ laborare crediderim, ut Christi judicis & voci; & vultui, non plus Majestatis, & sacri horroris, quàm terreni Regis attribuat; quæ ergo mens, quis sensus vobis erit, si in Divinum conspectum admissi, offensi, Numinis vocem, omni tonitru graviorem audietis? *Loquetur in ira sua.* Nec ille vobis objiciet admissam in Divino servitio negligentiam, aut tarditatem, excusatione ac veniâ dignam, sed læsæ Majestatis crimina, suæ personæ contemptus, nullâ tergiversatione excusandos exprobrabit. Ego, inquiet, tui amore in crucis ligno mortuus, gratum aliquod à te obsequium sperabam: sed, edic ingrate! an tanti amoris excessui respondisti? quid econtrariò in meam injuriam non designâsti? nomen meum pessumdedisti, servos meos calumniatus es, templa profanâsti, verba mea ludibrio habuisti, blasphemiis sanguinem meam polluisti! an fortè nimiùm à te petii? imò illud duntaxat reverentiæ & honoris à te exspectavi, ut ne eò usque vilis ac contemptus tibi forem, ut tuis me obsequiis indignũ æstimares: centonem petii, quo calefierem tempestate frigidâ; panis frustulum, quo famelicus pascerer; tu autem, quid adhæc? ut tuas mihi opes impenderes, in obscœnis theatris dilapidâsti, profudisti, in consortiis vitæ dissolutæ & profligatæ, attrivisti luxu immodico, in infami lupanarium fornice dissipâsti! Ecce, quid à te potuerim impetrare, postquam ad te redimendum in cruce mortuus sum? ut scilicet nemo hominum esset, quem non magis diligeres; nemo, quem minùs æstimares, magisque contemptui haberes. Hæc Christus dicet, hæc exprobabit: & quis adeò imperterritus, frontisque tam perfrictæ erit, ut vel vultum levare, aut dicentis conspectum possit sustinere! *Ante faciem indignationis ejus quis stabit?* Ah populę Christiane! *frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere!* jam callum obduxisti, nec istæ criminationes tibi vultum & colorem immutant; mutabis tamen, mutabis die illâ, tantoque ruboris incendio tibi facies exardescet, ut ipsæ etiam inferni flammæ mitiùs urere videantur. Audi, quid S. Hieronymus tibi ingeminet, tantum nimirum damnatorum opprobrium fore, ut omne momentum mille eis anni videatur, summeq; desiderent, æternæ damnationis sententiam accelerari, ut se à Judicis præsentiâ proripere, & in abysso inferni abscondere possint: *melius enim esset*, inquit, *damnatis, inferni pœnam, quàm præsentiam domini ferre.*

Psal. 2. 5.

Nahum. 1. 6.

Ier. 3. 3.

VI. Sed præstolare paulisper, dum ipsimet Ethnici ac pagani ad confusionem tuam augendam advocentur, qui luce fidei destituti, & Sacramentorum subsidio privati tam atro-

cia tamen, ut tu, facinora neutiquam perpetrarunt. En! Illustris ex Romana Nobilitate Juvenis, Spurina nomine, se sistit, rarâ formæ elegantiâ præditus; quam cùm offendiculo esse intuentibus adverteret, generoso ausu ipsemet oblitteravit, vultu fædis vulnerum ac cicatricum notis deformato, maluitque minùs amabilis, quàm minus pudicus haberi. Quid ad facinus hoc, à D. Ambrosio relatum respondebis, Christiane! qui ornatu vano & lascivo aliorum oculos irritas? utque plures formæ, velut idoli cultores nanciscaris, fictam capiti cæsariem affigis, luxum in vestibus ostentas, genas fuco & cerussâ pingis? Prodibit Anaxagoras, tenuis, qui à patre ei obtigit, fundi possessor, qui hujus etiam dominio sponte se exuit, ut liberiùs & absque impedimento humanis scientiis vacaret. Tu verò quid dices, qui omne tuum studium in accumulandis opibus ponis, omnemque salutis tuæ curam negligis? Veniet Torquatus, qui unius duntaxat filij Pater, & filij quidem Romano consulatu insigniti, hunc ipsum propriâ manu mactare sustinuit, quòd disciplinam militarem, felici licet culpâ, turbârit. Et tu quid repones, qui effrænem filiorum licentiam toleras, ne fortè increpiti tristentur? Quid de Phocione Græcorum celeberrimo dicam? hic rerum gestarum gloriâ insignis, & per livorem ab æmulis ad mortem damnatus, antequam paratam sibi cicutam hauriret, interrogatus est, quid mandati filio relinqueret peregrè degenti? dicite illi ex me, respondit, ut omnis paternæ injuriæ oblitus, vindictæ sumendæ animam deponat, & inimicis bona pro malis rependat. Tu quid ad hæc? qui non contentus, ad discerpendum æmulum proprios dentes armâsse, consanguineos etiam & amicos omnes in partem odij advocas, & inimicitiam Vatinianam in hæredes transmittis? Age Christiane! edisseré! an non immensa erit ignominia tua, dum in gremio veræ Religionis enutritus, tot scripturarum oraculis, Patrũ documentis, Sanctorum exemplis eruditus, multos tibi barbaros & gentiles virtute videbis antecellere, adeò ut solâ fide exceptâ, quæ tamen sine operibus vituperio magis quàm gloriæ tibi erit, te nec justitiâ Aristidi, nec vitæ integritate Seleuco, nec castimoniâ Palæmoni, patientiâ Socrati, veracitate Pericli, mansuetudine Antigono, nec proprij commodi contemptu Epaminondæ comparare possis? & hi tamen omnes profundas inter tenebras cæcæ gentilitatis concepti, nati, educati, absque ulla æternæ vitæ notitiâ, ignari Evangelij, traditionum, dogmatum, prophetiarum, prodigiorum, Sacramentorum fuerunt, neque unquam noverunt, DEUM ex amoris excessu in eorum gratiam inter acerbissima tormenta mortuum, uti tu probè novisti. Quid ad hæc infelix respondes? quid reponis? an non ruborem hoc tuum augebit, totoque jam vultu diffusam verecundiam intendet? Certè nisi ita se res haberet, nunquam Christus tanto verborum pondere ad nos terrendos clamâsset: *Viri Ninivitæ*

Matt. 12. v. 41. & 42. *nivita surgent in judicio cum generatione istâ, & condemnabunt eam.* In quæ verba, quid Chrysostomus? nil aliud præter hoc unicum: *Veniat ergo in mentem, quanta erit illa derisio!* Christiano exprobrari à barbaris, Christi asseclam accusari à Turcis, & à gentilibus ipsis condemnari! quanta hæc est confusio, quod dedecus? *quanta derisio? quanta derisio?* quis illam satis explicabit? Boleslaus primus Poloniæ rex, cùm de belli ducibus nonneminem væcordem in prælio, & ignavum in conflictu se exhibuisse vidisset, colum fæmineam auro ornatam ei offerri, & fila ducere coëgit, quo vultu, quâ fronte donum hoc regium exceperit, vos judicate; certè digerendæ ignominiæ impar, in desperationem actus, funem collo inseruit, & sibi gulam fregit. Quid ergo fiet, si Christianus, ipsius Christi sententiâ, gentili & Ethnico comparabitur, nec sólùm comparabitur, sed postponetur? fortis nempe debili, amatus inermi, destinatus ad sceptra servo & mancipio ignobili? an non hæc ignominia sensu acerbissima, omnem aliam longissimè excedet? Nisi fallor, manu vultui admotâ nc agnoscantur, se operient, & in planctus ac lamenta effusi, cum Regio psalte ejulabunt: O nos miseros & infelices! *Confusio faciei meæ cooperuit me, à voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici & persequentis!* Psal. 43. 16

VII. Ne quis tamen fortè erret, advertendum est, gentiles, quos adduxi, nullum in reprobos potestatis judiciariæ actum exercituros, quâ ipsâ de causâ non dixit Christus: *Sedebunt, & condemnabunt*, quod proprium judicis est, *sed surgent & condemnabunt*, ut delatores; soli enim Christo Judici cælites assidebunt, Apostolo teste: *Sancti de hoc mundo judicabunt.* 1. Cor. 6. 2. In quosnam autem reproborum Cœlites judiciaria sua potestate usuros arbitramini? nunquid in omnes? Ita verò: in eos tamen maximè, à quibus, dum viverent, singulari aliquâ injuriâ affecti sunt; hi præ reliquis in judicum numerum & judici partes allegentur: *Stabunt justi in magna constantia adversùs eos, qui se angustiaverunt*: hos accurato examine discutient, in hos præcipuè fatalis decreti formulam conscribent, in hos sententiæ decretoriæ fulmen intorquebunt. Nunc ergo mecum considerate ignominiam Herodi sustinendam, dum judicem suum habebit Joannem Baptistam, cui caput demessuit? quàm probrosum erit Neroni judicari à Petro & Paulo, quos vinculis & infami cippo constrinxit? Diocletiano, judicem habere Sebastianum, quem palo alligatum sagittis confixit? Valeriano, habere Laurentium, quem craticulæ impositum assavit? Si enim magnanima Cleopatra, ne in Augusti, in quem arma moverat, triumphum duceretur, viperam nudo pectori admovere, ejusque morsu emori non dubitavit, quam tamen summis honoribus procul dubio coluisset Augustus, nec vivam iis defraudâsset obsequiis, queis vitâ functam veneratus est? quid ergo damnatos facturos & passuros existimatis, si sese quibuscunque impensis opprobrio Sap. 5. 1.

brio longè graviori possent subtrahere? in quàm acerbos ejulatus ac fremitus præ pudoris vehementia erupturos eos censetis, dum prostratos se videbunt ad pedes nudipedum illorum, excalceatorum, vilium & neglectorum, quorum vitam & opera, velut delira ac stulta quondam deridebant? O confusionem tremendam! O despectum atrocem! Quàm verum esse experientur Isaiæ vaticinium! *Adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi!* Ecce dignitate senatoriâ, consulatu & coronis inclytos, Fratercüli unius gratiam implorantes, quem olim non tantùm cum fastu repellere solebant, sed nec preces admittere dignati sunt? Ecce Epulones, Lazari favorem ambientes, cui anteà nec mucidi panis micas, canibus projectas indulgebant! Ecce Achabum Nabotho supplicem, cui quondam violento raptu vineam extorsit! Ecce Holophernem Achiori adgeniculatum, cujus olim admonitione superbo supercilio contempsit! Quæ major confusio vel mente concipi potest? Neque satis erit, impios æmulorum gloriam coràm intueri; sed necesse erit, eorum tribunali sisti, ad iisdem cum potestate examinari, judicari, confundi, &, quod omnem horrorem excedit, mortis æternæ reôs condemnari quam primùm enim de corpore delicti palàm constabit, seque ad ferendam sententiam Christus accinget, Cælites ad unum omnes, pleno veluti choro & festivo applausu se jungent, & amaro cum risu damnatis insultabunt, ac dicent: Apage infelix turma! *Discedite maledicti in ignem æternum!* abite præcipites & in abyssо inferni vos mergite! quid moras nectitis? *in ignem æternum, in ignem æternum!* procul hinc in malam crucem miseri! *discedite maledicti, discedite!* ad æterna incendia, ad flammas æternas, ite, ite, sepulti, immersi! actum est: *ite in ignem æternum, in ignem æternum!* Hæc domus vestra est, in omne retrò ævum parata! cælum enim, quod modò extremum suspicitis, æternùm desperate! *discedite maledicti in ignem æternum!* His clamoribus urgebunt miseros, nec cessabunt improperiis, ludibriis, & si dicere fas est, sibilis persequi perditos, usque dum hianti fatiscentis terræ barathro absorbeantur, atque ultimum confusionis complementum experiantur, quod psaltes regius expressit; *Erubescant impij, & deducantur in infernum.* Si enim tanta fuit Protoplastorum Evæ, & Adami erubescentia, dum sese è primi viridarij deliciis, paradiso, inquam, ejectos, & ad aratrum ac sulcos destinatos viderunt; si tanto pudore affecta est Agar, è laribus Abrahami unà cum filio Ismaële expulsa, & peregrè vagabunda; si tantus rubor Mariæ Aaronis sorori injectus est, quando se leprâ percussam, & papilionibus populi sui vidit ejectam, quantumvis intra septem dies redeundi spes ei facta esset: quid miseris illis accidet, qui angelicarum mentium exclusi consortio, cælitum societate privati, cælesti illâ & beatâ sedis Empyriæ regiâ exuti, infimo abyssi profundo se conclusos aspicient, æternitate

Isa. 60. 14.

Ter 40

Ps. 31.

totâ

totâ illic intra spirituum malignorum consortium vinctos ? *Dabo vos*, O verba Jeremiæ gravissima ! *dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam oblivione delebitur*, nunquam, nunquam!

Ier. 23. 40.

VIII. Agite, Auditores, & finem dicendo imponamus. An modò vestrûm aliquis est, qui non horreat, vel mente cogitare, ne tantæ aliquando confusioni exponatur ? Heu vos, si de honore agitur, tactûs adeò delicati estis, ut vel verbulo concitati assurgatis in iras, & unico linguæ aculeo irritemini, nec dubitetis, in indignatione præcipiti ferrum & arma corripere sanguinem, mortem & exterminium crepare, ut vel levem contemptum redimatis : interea autem ignominiæ tantæ periculum negligitis, certò vobis incubituræ ? ignominiæ, inquam, tam decumanæ, gravissimæ, nullaque unquam ætate finiendæ? *quæ nunquam oblivione delebitur* ? Omnis injuria, per hujus vitæ decursum illata, brevis est; hæc autem, de qua loquimur, an intelligitis ? erit æterna! semper enim per omnem retrò ætatẽ damnatorum oculis pudor ille & verecunda observabitur, quâ die illâ supremâ in totius mundi præsentia afficientur, &, si S. Basilio credimus, in novas identidem furias illos aget, ac velut à mente alienos & phreneticos perpetuò torquebit : *Longè horrendior, quàm ignis, erit ille pudor, quem perpetuò retinebunt.* Si ergo despectus longè levior adeò vos affligit, stupidi certè, insani, cæci, ac temerarij estis, si periculo longè graviori vos exponere deinceps præsumetis.

Orat. 21. de fut. jud.

PARS ALTERA.

I. SEd eja, dicite Auditores, nunquid concinnam vobis hodie fabulam & commentum proposuisse videor ? O Pater ! respondebitis, quæ hæc tua est percunctatio ? serióne, an joco nobis loqueris ? non utique fabulosa, sed nimis quàm vera hæc esse novimus. Verùm repeto meam interrogationem, vosque obtestor, ut ingenuè & absque rubore confiteamini, an non ingeniosam vobis fabulam me dixisse putetis ? Bilem vobis moveri video, & non sine commoti animi sensu respondere vos audio, majori apud vos in reverentia esse Historiam Evangelicam, & veritatis æternæ oracula, quàm ut ea inter Poëtarum fabulas numeretis : extremum mundi judicium, dicetis, non velut anile commentum ridemus, sed velut assertam fidei veritatem veneramur. O exoptatum responsum, si æquè verũ, quàm promptum foret ! ut enim sincerè mentem pandam, credebam ego, si non omnes, plures certè vestrûm in eam adductos sententiam, ut vos quoque fabulam crederetis, qualem esse plurimi alij existimant. Sed non Christiani, non Orthodoxi, non Catholici, dicetis: imò & isti. Ad quid ergo tribunalia Inquisitionis? Vos videritis: si enim omnes ad Inquisitionis subsellia rapi deberent, qui judiciũ extremũ fabulã credunt, forsan in te, ô amata civitas, anguśti nimiũ carceres & ergastula

forent ; occupandi essent horti ac campi, profanandæ Basilicæ, diruenda palatia, ut sat amplum carceribus spatium pararetur, imò dixissem propè per hyperbolem, si non veram, significantem tamen, obstruendæ forent omnes civitatis portæ ac aditus, ut unus ex ea carcer efformaretur. Verùm tam præsumptuosus & impudens ego neutiquam sum, ut de vobis hoc dicere vel credere ausim, cùm me minimè lateat singularis pietas & studium Religionis, quod hac in Urbe præ ceteris floret: illud duntaxat assero, præter Inquisitionis terrenæ tribunal esse & cæleste illud; solùm damnat incredulos, qui tales apparent, istud etiam eos, qui hominum oculis non apparent; & horum è numero multos vestrûm esse metuo, quamvis id pernegetis. Sed num plenam hodie dicendi libertatem mihi conceditis? ego autem etiam ultrò oblatam nolim admittere; eam enim licentiam in consessu tam nobili arrogare mihi non ausim, ubi tantos conspicio, quos annis & sapientiâ velut patres, & dignitate velut dominos meos suspicio: itaque partem orationis residuam cedo Præsuli, claritate natalium, antiquitate, doctrinâ, & morum sanctimoniâ conspicuo: non enim grave vobis accidet, si adductum è Marsilia Salvianum hoc in suggestu constituam, ut divinâ suâ facundiâ vos erudiat. Ejus decernat ille, more magistri; ego, ut discipulum decet, percontabor. Quid censes, Præsulum Sapientissime! Auditores hi mei, ad quos matutino hoc tempore verba feci, extremum Judicium verúmne an falsum, fabulam an historiam putant? loquamur perspicuè, credúntne, an non? abstrahit prudentissimus senex à vobis omnibus, &, ne ullum sigillatim offendat, in universum ita statuit: *Nemo est, qui se judicandum à DEO certus sit, qui non præstet, ut pro bonis operibus perennia bona capiat, vel ne pro malis mala æterna patiatur.* O dictum benè! & hoc mihi sufficit, nec habeo, quòd vestram deinceps offensam formidem. Dicite ergo: si judicium extremum creditis, quid agitis, ut, cùm dies illa affulserit, faustâ sententiâ potiamini, aut saltem, ne dirâ & infelici feriamini? idque tanto vestro decore, tantoque cum damno, quantum hactenùs demonstrare conatus sum? Cùm in tribunali terreno causam magni momenti agitatis, magna sollicitudine quæritis advocatos, remuneramini procuratores, demeremini causidicos, & officialium vobis benevolentiam conciliatis; dies noctesque inquieti discurritis, modò hujus, modò alterius Magnatis atrium teritis; modò hunc, modò alium è Doctoribus circa causæ vestræ merita informatis, legitis, speculamini, scribitis, recõdita tabularii scrima volutatis, ipsius etiam familiæ, & domesticarum curarum oblitis; jam manu loculis admotâ alium donis devincire, alium promissis demulcere satagitis, nullâ expensarũ habitâ ratione; Principum intercessiones & suffragia conquiritis, nihilq; intentatũ relinquitis, ut adversarium in lite vincatis, vel saltem ad spẽ victoriæ eluctemini, sed edicite, obsecro!

l. 3. ad Eul.

Lu. 9.

fecro ! an tantum laboris impenditis, ut ſententiam in veſtrum favorem à divino tribunali extorqueatis, ubi æternitatis negotium tractabitur? Eia, reſpondete ! cur hæſitatis ? cur moras trahitis ? edicite, inquam, tantúmne laboris & curæ negotio illi impenditis? Proh pudor ! erubeſco, vel verba ſuper hac re facere ! ſi ſemel quot menſibus ſacra Synaxis obeunda ſuadetur, id enimverò nimiùm vobis videtur: ſi in noxarum expiationem pœna ſalutaris injungitur, de ejus acerbitate queremini ; ſi ſtabile pietatis exercitium aſſumendum proponitur, moleſtiam cauſamini. Saltem pravum illud conſortium fuge : non poſſum, dicitis, luſum illum deſerere ; hoc equidem nolo. An non quadrantem horæ ſero veſpere animi ſcrutinio poſſes impendere ? capiti nocet. An non matutino tempore ſacræ lyturgiæ myſteriis intereſſe ? non vacat. Saltem egenos ſtipe modicâ impertire, ut in die judicij tuos patronos agant ; *facite vobis amicos de mammona iniquitatis* ; ære alieno gravor, numeroſam alo familiam, inſuper litibus exhauſtus ſum. Quis ergo injuriam vobis faciat, ſi dubitet, atque etiam neget, vos firmiter credere, quòd Divino aliquando tribunali ſiſtendi, & in maximi momenti negotio judicandi ſitis, cùm nec mediam laboris ac curæ partem pro illius Iudicij felici ſucceſſu impendatis, quam à terreno tribunali judicandi adhibetis? *Non creditis, Non creditis*, Salviani verbis utar, *& licèt credulitatem veſtram verbis velitis aſſeverare, non creditis.* Nunquid enim Divinum tribunal minùs humano metuendum cenſetis ? an minoris momenti negotium, adverſarios magis imbecilles, aut rationes magis expeditas arbitramini ? num Judicem minùs peritum, juſtitiam minùs incorruptam, aut locum appellationi faciliorem creditis? Id ergo unicum dicendum reſtat, non credere vos, quòd ſitis divino judicio ſiſtendi : *non creditis, non creditis, & licèt credulitatem veſtram verbis velitis aſſeverare, non creditis.* Et quid ultrà dubitamus ? Equidem lubens vobis concederem; vos id credere, ſi modò non eouſque pertingeretis, ut Judicem, cujus tribunal adire neceſſe eſt, peſſimis modis palàm habeatis. DEUM immortalem ! quis mihi det lachrymarum, verborum, fervoris & eloquentiæ copiam, ut hoc pro rei gravitate exaggerem. Itáne creditis, vos coram tribunali Chriſti comparituros ? & tamen, horreo dicere ! mihi ferè vilius, nihil abjectius & deſpicatius vobis eſt, quàm Chriſtus. Non ego hîc de probis ac timoratis loquor: Vos, appello, vos, inquam juvenes moribus diſſoluti, vos fœminæ vanæ ac luxui deditæ, vos manifeſti peccatores, quid reſpõdebitis? *quomodo credere vos futurum judicem dicetis ? apud quos nullus eſt minor, & deſpectior, quàm ipſe Judex?* A Chriſto vos judicandos creditis ? Benè eſt. Cur ergo huic inter luſus identidem maledicitis? cur concitati in iras, blaſphemiis eum laceſſitis? cur inter contractus perjuriis contemeratis ? cur illum inter omnes animi relaxationes offenditis? cur Chriſti offenſam minus, quàm alterius amici

Idem ibidem.

Luc. 16. 9.

æstimatis ? cur Christo potiùs quàm hujus vel illius personæ consortio renuntiare parati estis? cur prodigi fortunas dissipetis & nummos, scurras inter, parasitos & ardeliones? canes inter, & equos, & scorta cur Christo nihil ? an ita terrenum hominem, si judex vester est, tractatis? an eidem tantâ licentiâ in compitis & angulis obloquimini tantâ ei petulantiâ insultatis ? an pari temeritate & audaciâ illum in faciem contemnere audetis, quâ Christum domi suæ, in templo nimirum & Ecclesia, contemptui habere præsumitis ? quem, licèt sub Panis Eucharistici velo præsentem intueamini, in ejus tamen conspectu confabulari, garrire & risu solvi non dubitatis? quin nonnunquam Christi loco animatum Veneris simulacrum adorare non erubescitis ? Eja, quod lubet, reponite ; Christum judicem vestrum supremum, vos credere futurum, nunquam sanè persuadebitis: *Non creditis, non creditis*, dixi vobis, *non creditis, & licet credulitatem vestram verbis velitis adseverare, non credetis.*

X. Sed cur quæso, id non creditis, Auditores ? an non enim Fide Divinâ indubitatum est, coram ejus tribunali, nemine excepto, comparituros omnes ? *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi*, exclamat Apostolus. Quid ergo ? an speciale exemptionis privilegium jactatis ? an æstu vos subducere & declinare hoc forum confiditis? an fugæ locum fore speratis ? Heu toto cœlo erratis; falsissima est vestra fiducia, spes inanis ac stulta. Legitur Scytharum Rex, Itanura nomine, quondam Dario Regi capitali suo inimico munus misisse rarum ac insolitum, tria nimirum diversæ indolis animalia, glirem, piscem, & volucrem, cum sagitta veneno illitâ; ut significaret, Clemente Alexandrino teste, nisi se terræ cavernis instar talpæ abderet, aut piscis instar undarum fluctibus absconderet, aut admodum volucris in nubes & auras avolaret, manus suas & sagittam haud evasurum. Barbara hæc erat, & plena fastu jactantia. Sed dicite ! manum DEI effugietis ? nequaquam, si regio Psalti fides est: *Si ascendero in cœlum, tu illic es.* Si talpæ instar intra terræ viscera me recondam : sagitta DEI me sequetur : *Si descendero in infernum, ades.* Si Oceani fluctibus piscis instar me immergam; illuc etiam sagitta DEI penetrabit : *Si habitavero in extremis maris : illic tenebit me dextera tua.* Nimis ergo blanditur sibi, quisquis DEI manum confidit effugere; quocunque fugies, semper in DEI territorio, atque intra dominii limites deprehendêris; universali pollet authoritate, ubique ministris abundat, ubiq; cœlestis illi militia præsto est, nunquam DEI manus evades, *Tuam manum effugere*, ait divinæ sapientiæ oraculum, *tuam manum effugere impossibile est.* Et necdum horrent vobis capitis pili, necdum contremiscitis ? velut ignari aut increduli, *quod horrendum sit, incidere in manus Dei.* O DEUS meus ! illabere, quæso, eorum mentibus, atque animos flectel ego enim, quamvis eorum pedibus

2. Cor. 5. 10.

Strom. l. 5.

Psal. 38

Sap. 16 15.

Ad Heb. 10. 31.

adve-

advolutus ſupplex id peterem, fruſtrà tamen operam & verba perderem, idque ab ipſis me impetraturum minimè ſperarem. Deſpero, inquam, deſpero: ſed cur? an quia obſtinati ſunt, perfidi, & protervi? id quidem minimè mi DEUS! ſed quia ego peccator ſum. Quâ enim ratione hanc veritatem Auditoribus meis perſuadere confidam, cùm ego eos inter, qui me auſcultant, peſſimus ſim? Tu ergo, mi DEUS! defectum meum benignè ſupplere, illumque ſolum, quem ſupplex efflagito, favorem mihi concedere digneris: unicam nimirum animam ex tot ac tantis præſentibus mihi dona! Ita te per Sanguinem illum ſacratiſſimum, quem in Crucis trunco profudiſti, per liventes illas Vulnerum plagas, per tormenta & agonem meî amore exantlatum obteſtor! Fortunatum me, & felicem! ſi tantùm matutino hoc tempore mihi lucrum accederet; quas grates Tibi, quæ laudum encomia rependerem? quantùm bonitatem tuam prædicarem? Saltem ſperare id mihi liceat! Sed quæ illa tandem erit anima? tua forſitan, ô fœmina, quæ tanto tempore inter libidines emarcuiſti, nec iſto è luto eluctari potes? An tu forſitan, Iracunde & furore ſathanico effervescens, iuſor projecte, adulter impudens, aut perfide ſicarie? An tu, qui contra conſcientiæ ſtimulos, & animi remorſus gravem peccatorum ſarcinam, tanta annorum intercapedine nunquam integrè depoſuiſti? Animam volo Domine, & perditiſſimam quidem: an eam mihi negas? an forſan injuriam tibi feci, dum unam ſolam peterem? multas ergo ſperabo, & forſan omnes. An non enim, dilecti Auditores, an non in Ioſaphati valle ſinguli congregabimur? ne permittite ergo, ut eo in loco à nobis mutuò dividamur, aut ſeparemur; ſed in id unum incumbite, ut ad dexteram locati, ſalvi omnes & ſecuri, ad triumphum & gloriam deſtinati, nemine cum tanta ſua ignominia excluſo, compareamus.

SERMO SEXTUS.

DIE MARTIS POST PRIMAM DOMINICAM

Cùm intrâſſet Ieſus Hieroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens, quis eſt hic? & ingreſſus Ieſus in templum DEI, ejecit omnes vendentes, & ementes in templo. Matth. 21.

NEscio, equidem, unde evenerit, Auditores, ut deliri præteritarum ac infelicium ætatum homines, viles plerumque, & ignavos deos, potiùs, quam nobiles ac generosos adoraverint. Pervagamini, si lubet; diversos cæcæ gentilitatis populos, & videbitis, eos immensam stupidorum Deorum turmam, saxa motu carentia, truncos & metalla omni ratione ac sensu destituta coluisse. Ægyptum præ aliis delirâsse deprehendo, quæ vix colonum aut agricolam habuit, cui non Deus aliquis in horto suo nasceretur; ad generandos deos solo opus erat ligone; porrum omne germinans novum erat Numen; omnis cepa, rupto telluris utero enata, nova Deitas fuit. O animalia fortunata! quò magis sordida & abjecta, eò magis felicia! thus enim & incensum non adolebant aquilis, aut leonibus, sed lacertulis & vermibus. Turpiúsne aliquid reptilium & insectorum est scarabæo? hunc tamen antiquæ Sienis incolæ Deum habebant. Quid testudine ineptius? hanc Troglotytæ adorabant. Bove quid stupidius? hunc fumanti acerrâ Heliopolitani colebant. Quid olentius caprâ? hanc Mendani supplices coluerunt. Unde tanta stultitia, Auditores, cùm tantam ceteroquin mortalibus sciamus inesse superbiam? an non pudendum, lunato genu vilissimarum creaturarum quisquilias colere, easque tam deformes, tam abominandas adolere thura abjectissimis animalculis, quæ pedibus contrita calcantur? facile est, si mea me non fallit opinio, solutionem huic dubio invenire: impij illi Idolorum cultores, instinctu naturæ insuperabili agnoscebant, esse aliquod in orbe numen, quod rebus omnibus dominetur: malebant ergo se subjicere DEO vili ac debili, quàm nobili ac potenti. Scelerati oderunt divinam potentiam; sic DEUS, quisquis volet, stupidus licet ac sensu destitutus, modò sit impotens & imbellis ad vindictam, qualem sibi stultus Marcion finxit. Patrocinatur opinioni meæ Theodoretus, qui Philistæos muscam adorare affirmat, animal immundum & sordidum, eam solùm ob causam, quod inerme prorsus sit, & aculeo, aliisque armis careat; sic enim impunè peccare se posse arbitrantur, possuntque DEUM suum, si fortè adversum vel iratum eum sentiunt, vel manu abigere, vel flabello fugare, aut oris anhelitu dissipare, atque ideò *quem viventem flabellis expellunt, ejus figuram DEUM appellaverunt.* Tam stolidè delirum hac ætate quempiam esse, non crediderim: non est, O peccatores, non est DEUS, qualem creditis; multò Is potentior est, quàm velitis: timendus ergo & reverendus est. Videte, hodiernâ die quid agat, ut admiratione attonita tota civitas percunctetur, *Quis est hic?* Ecce enim mitissimus ceteroquin Servator, vultu ad severitatem composito, dexteram flagello armat, circumstantem turbam graviter increpat, invehitur asperè, contortis funiculis cædit, terret omnes, ac reverentiam docet, non tan-

q. 3. in 4. Reg.

tantùm suæ personæ, sed etiam parietibus templi DEO dicati debitam. Quid facietis miseri, ut ictum declinetis? quò abscondemini infelices? in quod asylum confugietis? ubinam tuti latebitis? quin meum potiùs consilium amplectimini, ut scilicet ab hoc loco pedem priùs non moveatis, quàm DEI potentiam cum timore & tremore agnoveritis, atque unà summam peccatoris dementiam, qui eò temeritatis, quis credat? pertingit, ut audeat se DEO opponere: *contra omnipotentem*, verba sunt Jobi, *roberatus est:* & insano fastu ac superbia *tetendit adversùs eum erecto collo.*

Iob 15. 28.

II. Et verò quis non expaveſcat hodiernâ die, dum intuetur Christum sævientem in turbas; evertentem scamna & sedilia, fugantem è templo pecudes & animalia, Ecclesiam confusione, civitatem horrore miscentem? illa potentia omni alteri meritò præfertur, quæ debilioribus contenta est instrumentis, & paucioribus subsidiis opus habet. Ut rem exemplo declarem: si dixero, Samsonem unius lanceæ gyro integrum Philistæorum exercitum stitisse, ac retrò egisse, id certè velut magnæ potentiæ argumentum accipietis, majoris verò, si id solo armatus ense effectum dedisset; maximæ, si clavâ: quid si dicam, illum temerè arreptâ demortuæ asinæ mandibulâ id effecisse? tum enimverò adeò obstupescitis, ut præ illâ potentia ludicram existimetis illam, quam in summis etiam Principibus veneramur. Errat enimverò, quisquis eorum potentiam ex eo metitur, quòd in campum egressi equitum peditumque multa millia cum lanciariis & catapultariis præmittant; hoc enim non potentiæ, sed debilitatis est signum: argumentum fortitudinis foret, si arreptâ Samsonis instar mandibulâ; inimicum exercitum in fugam agerent, strage & confusione hostilem campum replerent, tanto enim plus roboris ac potentiæ censetur quis habere, quantò vilioribus armis accinctus, majora & illustriora facinora patrat. Tale genus potentiæ hodiernâ die in DEI Filios relucet; atque ideò etiam judicavit Chrysostomus, DEUM tunc maximè Divinitatis suæ specimen dedisse, cùm superbiam Ægypti, non immissis belluis, aut evocatis è saltu bestiis, sed insectis vilissimis ex fœce paludum fregit: *grande spectaculum*, inquit, *DEUS universo orbi præstitit, cùm superbiam Ægyptiorum non de leonibus & ursis, sed de ranis domuit & muscis.*

III. Quæ, cùm ita sint, Auditores, unde quæso, tanta vobis, tamque proterva audacia, quâ DEUM irritare & offendere audetis? quis vobis suggerit animos, tantamque temeritatem, ut non contenti illatis, novas identidem, novasque injurias illi inferatis? nil interest, num fatentes vos reos habeam; facilè enim ipse animadverto, illam peccandi audaciam ut plurimùm à divitiarum copia, & bonorum abundantiâ oriri. Nec id mirum, *pecunia enim obediunt omnia*, ut Salomon testatur & vos ipsos quotidiana docet experientia

Eccl. 10. 29.

ſientia. Nullâ re indigeo, dicitis; à nutu meo pendent omnia; ſi litem forenſem placet evincere, ad genium meum ſerviet Notarius; ſi effræni libet litare libidini, facilè voluntati meę morigerantem habebo; ſi arridet, vindictam de æmulo ſumere, ad nutum præſto erit ſicarius. Ita nimirum protervi & audaces Deum ipſum aggredimini, ipſique Cælo inſultatis, nummis confiſi, quibus omnia obſecundant: *ſubſtantia divitis, urbs fortitudinis ejus*, in proverbiis legimus, *& quaſi murus validus circumdans eum.* Sed ſi omnia pecuniæ obediunt; num illum quoque ſubjectum cenſetis, qui pecuniæ Dominus eſt? edicite, quæſo, ſi DEO murum hunc veſtrum quantumvis opinione veſtrâ inſuperabilem demoliri ac dejicere lubet, an colubrinis, aut tormentorum currulium machinis opus habet? an non præcipuam bonorum veſtrorum medullam camporum ſulci contegunt, tempeſtati & auræ ſubjectam? an vobis ad incitas redigendis antiqua renovare prodigia neceſſe eſt, dum ætate præteritâ ſaxis Bononiæ, noſtrâ verò memoriâ Budæ plumbo pluit? ſed, advertite, quantulo opus ſit, ad vos omni ſpe exuendos! Satis erit, uti fecit Achabo, negare imbrem & pluvias, aut fundos veſtros grandini, nebulæ, & inſectis in prædam dare; una vermium phalanx, una bruchorum aut locuſtarum acies ſufficit, ut Codro fiatis pauperiores. O quot glorioſos ac ſuperbos divites per hos levis armaturæ milites demiſſus ſapere docuit! Nunquid ejectis hoc medio Cananæis Iſraëlem in eorum terras induxit? an non hiſce armis Perſarum exercitum, ſub rege Sapore ad Niſiben congregatum, profligavit? alium verò ſub Carolo Rege, ad Gerundæ mœnia explicatis ſignis fluctuantem, in turpem fugam conjecit? Diodorum percontemini, qualem in Media excitaverint famem minutiſſimi paſſeres; Sabellium interrogate, quomodo Thraciam ranæ parvulæ depopulatæ ſint, à Cromero diſcite, qualem ruinam Maſſoviæ viliſſimi grilli intulerint: è Plinio exquirite, quali ſtrage Franciam abjectiſſimæ muſcæ vaſtaverint; Sigonium ſciſcitamini, quâ victûs & annonæ inopiâ bruchi tenuiſſimi Italiam flagellaverint: & tum mihi dicite, quantùm DEO neceſſe ſit, ut vos inopes reddat, & miſerandos. Sed fortaſſis reddituum veſtrorum proventus annui non iſthac baſi ſubſiſtunt; nec ſiccitatem forſan, nec undarum eluviem, nec vermes, nec feras formidatis. Ubi ergo ſpes veſtras collocatis? an in cambiis, heu quantùm fallacibus! an in cenſu? ô quoties deficiente & caduco! in menſis nummulariorum? ô quàm infidelibus! in mercatura? ah quantis periculis obnoxiâ! nunquid navis illa inſtitoria, cui merces veſtras commiſiſtis, propitiis à DEO ventis impelli debet? quantâ non curâ opus eſt, ne allidatur ad ſcopulum, ne hæreat in arena, ne in prædam pyratis cedat? Quomodo ergo DEUM irritare & offendere audetis Inſtitores? & quidem eo ipſo tempore, quo commiſſa Oceano for-

Prov. 10. 15. & 18. 11.

L. 3. c.

L. 18.

L. 8. c.

fortunarum vestrarum pars maxima fluctuat? sed esto, jam portum jactâ anchorâ puppis vestra teneat, nec dum tamen timoris expertes vos esse oportet, cùm & in portu, ut Tertullianus ait, occulti non rarò vortices lateant, & infida sæpe undarum malacia navim submergat: *Vis est & illa navigiis*, quis ignorat? *cùm longè Capharæis saxis, nullis depugnata turbinibus, nullis quassata decumanis, adulante flatu, labente cursu, lætante comitatu, intestino repente percussu, cum tota securitate subsidunt.* Quid ergo, si alto etiamnum commissa mari navis vestra jactetur, ubi tanta DEO turbinum, fluctuum, voraginum, scopulorum, monstrorum, Tiphonum copia militat, *ut in spiritu vehementi rumpere possit naves Tharsis*? Sed ultrà progrediamur. Si favillam tectis immittat, nunquid in fumum & cineres abibunt casæ, unde tot lucra capessitis? si contagione greges inficit, nunquid deserta stabunt præsepia, unde tot opes colligitis? si humiditate & putredine flagellat granaria, nunquid fruges marcescent, in quarum abundantia, dum alii fame tabescunt, confiditis? sed esto, signati æris copia ferratis cistis conclusa, & durissimi chalybis repagulis custodita delitescat; satis tamen securitatis spondere vobis non potestis: an non enim DEUS est, qui flagro è funiculis texto accinctus, *mensas nummulariorum evertit*? O vos simplices, ô delusos! unica ab æmulis in vos concitata invidia, una calumnia, una in judicio lis intentata, vobis perdendis par est. An non DEUS jure meritissimo sibi illud Prophetæ vendicat, *meum est argentum, meum est aurum*? &, cùm hoc probè sciatis, tam protervè tamen eum offendere præsumitis? Eia, si Principum nonnemo omnes divitias vestras, ut Josephus quondam Ægyptiorum, suæ potestati subjectas teneret, illasque ad libitum vel dare posset, vel eripere, an palàm & apertè vos ejusdem inimicos profiteri stolidissimè auderetis? cur ergo in Deum id audetis? O stupiditatem! O amentiam! O cæcitatem! quia locupletes estis, DEUM offendendi audacia vobis crescit: ego autem hanc ipsam ob causam majori ipsum reverentiâ & honore dignum dico; si enim inopes essetis, levius supplicium mereremini; cùm autem divites sitis & copiosi, graviori longè supplicio subjacetis, ut scilicet ad mendicitatem & inopiam redigamini.

Lib. de anima c. 51.

Psal. 47. 8.

Aggæi 2. 9.

IV. Sed demus, DEUM plenam vobis proventuum vestrorum possessionem indulgere; nunquid illorum usu ac fructu privare vos facilè potest? divitiæ, ut philosophia docet, propter se desiderabiles haud sunt, sed propter ea solùm, quæ ex divitiis sequuntur, gloriam nimirum, amicitiam, honores, parentelas, convivia, lusus, voluptates; hæc tamen omnia Divinæ Potestati plenissimè subsunt, & ab illa manu dependent, in qua Divus olim Joannes vidit stellas septem, Planetas nimirum, omnis terrenæ felicitatis dispensatores. Longum esset, sermocinari de singulis; loquamur de uno solo, quod reli-

Apoc. 1. 16.

reliqua omnia complectitur. Sanitas & valetudo bonorum omnium fundamentum & basis est: *non est sensus super sensum salutis corporis*, ait Ecclesiasticus; ad quid enim suburbana magnifica, horti & palatia ad delicias usque exculta, si, lecto cum Rege Asa detenti, eis frui non possumus, ac medicè vivere necesse est? fructus bonorum, quæ mundus habet, non est eorum possessio, sed usus; hinc eodem Ecclesiastico judice: *melior est pauper sanus, & fortis viribus, quàm dives imbecillis & flagellatus malitiâ.* Pauper enim valens & sanus exiguo saltem, quod habet, fruitur & gaudet; dives autem infirmus inter opes, quibus abundat, velut Tantalus, torquetur: tametsi ergo fructus sapidissimi arborum vestrarum ramos gravent, vinea floreat racemis dulcissimis, penuaria vestra cupediis abundent delicatissimis; si appetitus prostratus est, si palatum corruptum, si plus nocumenti, quàm voluptatis hi cibi afferunt, cui bono hæc omnia? si acutis caput torquetur doloribus, ad quid literatura omnis & scientia? doctissimus erat Angelus Politianus, nihil tamen inde voluptatis aut commodi hausit, dum molestissimis, quæ cerebrum affligebant, punctoris confixus, caput parieti allisit: si vorax gangræna pectus arrodit, quid prodest omnis vestra potentia? potentissimus erat Herodes; nec tamen tueri se potuit adversùs vermium morsus, qui viscera ejus depascebantur, unde doloris impatiens ipse sibi cultro præcordia scidit. Quid juvant mollissimis instrati plumis lectuli, & grabatum pretiosis sipariis inumbratum, si misero Mecænati similes estis, qui trium annorum spatio, ne unius quidem noctis somnum lassatis ex tam diuturna vigilia palpebris potuit conciliare? Et quid plura? unica febricula fortunatissimum mundi Principem potest miserum reddere & infelicem, ut Augustinus ait: *quamvis humana*, inquit, *gaudia non sint gaudia, tamen qualiacunque sint, aufert omnia ista una febricula.* Edicite! an non languoribus hisce vestrum etiam corpus obnoxium est? Sed sumus, dicetis, juventâ floridi, valetudine prosperâ & firmâ? quid tum? Athleticum sit vestrum robur, nunquid tamen multo molimine opus est, ut DEUS illud enervet & prosternat? unico rheumate, unâ fluxione, uno calculo renes exulcerante de illo actum est, Unde ergo tam modicus DEI timor & reverentia, cùm tamen vitæ mortisque sit Dominus? *sanitas in pennis ejus*; leni solùm agitatione, uni illam eripit, & alteri confert, rursusque huic ablatam in alium transfert. DEUM immortalem! video terrenos judices subditis suis formidabiles se reddere, positis ob oculos equuleis, virgis, cippis, vinculis, funibus, & ceteris tormentorum instrumentis; DEUS autem immenso tristique morborum apparatu circumdatus, sui timorem à vobis extorquere non possit? quamvis identidem amicorum nostrorum corpora, intensissimo doloris sensu ac cruciatu, dentium, stoma-

Eccl. 30. 16.

Eccl. 10. 61.

Malach. 4. 2.

machi, renum, podagræ, ulcerum, & calculorum exerceri videamus. Certè judicum nullus in reos tam exquisitis suppliciis animadvertit; præfixum saltem à lege terminum habent eorum tormenta, & paucarum horarum spatio absolvuntur; quæ autem DEUS infligere potis est, nullis annorum limitibus circumscribuntur, suaque diuturnitate nonnunquam adeo intoleranda evadunt, ut plurimi mortem sibi violentam inferre, quàm cruciatum vitæ tam diuturnum ferre maluerint: scimus, id Titum, Aristonem & Silium Italicum fecisse, quos Plinius Junior, quamvis immeritò, summis propterea encomiis afficit. Speusippus Philosophus, paralysis doloribus impar, seipsum interemit; idem exemplum secutus est Orator Portius, ut lentas quartanæ molestias evaderet; idem fecit Clæonæus Timanthes, qui morte voluntaria diuturnos languores redemit; Sesoster Rex oculorum suorum orbitatem indignatus, omne sibi lumen illatâ morte sponte extinxit: nostrâ etiam ætate Antonius Quernus, Poëta non inamœnus, interno viscerum dolore excruciatus, forficis ictu sibimetipsi ventrem secuit. Si ergo Deo tantâ morborum varietate, illas sibi injurias vindicare, tam facile est; an non insignis stupiditatis est, tam perfrictâ in eum petulantiâ bacchari? Credo ego, multos sibi imaginari, se esse temperamenti tam sani, atque ex massa adeò robusta concretos, ut vulgaribus mortis telis sint impenetrabiles, ac periculis securi, nisi DEUS pestem immittat, qualis Philippi Francorum Regis tempore Germaniam depopulata est, eâ veneni atrocitate, ut aves contagionis horrore è nidis, feræ è spelæis, è foraminibus terræ serpentes profugerint, & homines intra viginti quatuor horarum spatium unà cum fætenti sudore, per apertos corporis poros fluente, animam exhalaverint: verùm non est opus tanto molimine, Auditores non est opus! nunquid enim celeberrimo illo Babyloniæ Colosso fortiores estis? & illi tamen diruendo lapillus parvulus suffecit. Optarem ego hodie, ut cujusvis nostrûm corpus pellucidum, & crystalli instar diaphanum foret, ad distinguendà minutim innumera ossa, musculos, nervos, venas, fibras, arterias, & cartilagines, è quibus humani corporis fabrica consurgit; quis vestrum non exhorresceret, si videret, quàm facile DEO sit, structuræ, è tot minutis partibus coagmentatæ, ordinem & symmetriam turbare? Ridebitis fortasis, memores fatui illius, qui corpus sibi vitreum esse credidit, pluribus propterea annis mollibus in plumis eodem corporis situ cubare, & procul ad se accedentes rogare solitus, ne propiori accessu in se impingerent, & vitream membrorum suorum compagem frangerent: ego verò potiori jure quæror, verè nos vitro esse fragiliores, & tamen robur æri campano simile aut firmius inaniter jactare. Sapienter advertit Augustinus, vitrum naturâ quidem fragilissimum esse, si tamen probè custodiatur, longam ferre ætatem: *tantâ fragilitate custodita durans* Hom. 18. inter 50.

rant per ſecula; cùm tamen homini, quàcumque cautelâ adhibitâ, pereundum ſit. Horrorem incutit, quod de illo Legum & Juriſprudentiæ oraculo Baldo narratur, qui, cùm catello, quem ut delicias ſuas in ſinu fovebat, blanditus oſculum daret, morſu ab eodem exceptus eſt, & tantillo è vulnere in furias actus ſubitò concidit, & expiravit. O temerariam ſanè hominum ſuperbiam! qui irritare DEUM audent, cui uſque adeo facile accidit, eos in momento delere. Quid *tam & contra DEVM Spiritus tuus*? liceat cum Jobo dicere: nunquid unica piſciculi ſpina Tarquinio Romanorum regi vitam eripuit? pilus unicus cum lacte hauſtus Fabio? racemi acinus Anacreonti? muſca potui mixta Adriano quarto ſupremo Eccleſiæ Præſuli? unica aciculæ punctura Luciæ Marci Marcelli filiæ Principi? Tu autem, inſenſate! Eum, cui tanta poteſtas eſt, nec honore, nec timore, nec reverentiâ proſequeris? *& DEVM*, verba ſunt Danielis propheræ pungentiſſima, *& DEVM, qui habet flatum tuum in manu ſua, non glorificâſti*! Memini me legere, Barbarum quendam, Munutamam nomine, Vaſco Nugneſio, inclyto illi Indiarum domitori, falsò delatum eſſe, velut læſæ majeſtatis reum; tentavit miſer necquicquam ad ſe purgandum, quidquid mortis timor dictaverat: tandem, quaſi peroraturus ad Ducis pedes ſe abjecit, manuque ejus gladii capulo reverenter impoſitâ, dixit; tunc credere aut ſuſpicari poſſis, tantum me ſcelus in te tentâſſe, aut cogitâſſe, cùm tamen te videam tam crudeli acinace accinctum, qui ictu unico hominem dividat medium? Sic natura ratiocinari barbarum docuit: nec enim credibile videbatur; hominem, qui more gentis nudo corpore, & non niſi ligneo enſe armatus inceſſit auſurum laceſſere illum, qui ferrum & chalybem rotaret. Ah Chriſtiani! quid reſpondetis? Vobiſne DEUM irritandi animus ſit, quibus apprimè perſpectum eſt, quantum vos inter, viliſſimos terræ lumbricos, & DEUM, qui abſolutiſſimus Dominus eſt, diſcrimen interſit? non ille tantùm gladium ad latus pendentem gerit, ſed quidquid fulminum nubes abſcondit, quidquid antra & ſpelæa ferarum nutriunt, quidquid toxici latet in herbis, quidquid eſt gurgitum in profundo maris, quidquid flammarum in Veſuvio ac Ætna exardeſcit, tot arma gerit faſtui veſtro retundendo; & hunc non formidatis? an armis hiſce elidendis clypeum fortè & parmam obtendetis? ſi uni febriculæ, uni fluxioni, gangrenæ, aut ſtillæ apoplecticæ imperat, actum eſt de vobis; quid ergo fiet, ſi manum fulmini, tonitruis, turbinibus, & terræ concutiendæ admovebit? an inanem viliſſimi homuncionis faſtum infringere non poterit, qui nutu unico vaſtos montes in pulverem disjicere, maria ſiccare, ſolis ſplendorem extinguere, totamque tellurem in nihilum redigere poteſt? Veriſſimè dixit Jobus, *vidi eos, qui operantur iniquitatem, flante DEO periiſſe*:

Job. 15. 23.

Dan. 10. 24.

Job. 4.

adver-

advertite: non ait: *fulgurante*, nec *fulminante*, sed *flante*; si enim DEO placitum fuerit, uno nos oris halitu difflabit: *spiritu labiorum suorum interficiet impium.* Isaiæ 11. 4.

V. Nec ille absolutissimus duntaxat vitæ Dominus est, eamque unico oris sui halitu, *spiritu labiorum suorum*, difflare potest; sed etiam id executioni dare potest modo ac tempore penitus insperato, cùmque id minimè suspicamur. Rectè observat Tertullianus, DEUM, dum homini mortem intentat, semper quidem se formidabilem reddere, tunc autem præcipuè, cùm mors nos occupat, quando vita maximè esset in votis: *multò enim violentior mors est*, inquit, *quæ tunc mors affert, cùm jucundius est vivere, in exultatione, in honore, in requie, in voluptate.* Ut quid ergo, juvenes lascivi & indomiti, alienæ castimoniæ insidiando DEUM tam graviter lacessitis? cur vos avari & eucliones, accumulandis per fas & nefas nummis intenti? cur vos ambitiosi, honoris fumos captando? cur vos, parentes improvidi, stabiliendis parentelis ac familiis? cùm tamen ille telam intentionum vestrarum, quam tanto studio texitis, unico ictu intercidere possit, cum totius tam laboriosæ texturæ jacturâ. Quis satis explicet, quantum laboris quondam insumpserit Bibulus, Senator Romanus, ut ad triumphum pertingeret, quantos exterorum, bello lacessitos, de vitæ statione dejecerit, quot non telis veneno illitis sustulerit, quantos acutis confoderit mucronibus: sed ecce, dum spei suæ apicem attigisse se credidit, modum Deus invenit ejus consilia evertendi: nec multis opus erat impensis; mortem ad Capitolii limina constituit, non romphæâ accinctam, aut telis instructam, non balistis & catapultis formidandam, sed unâ tecti tegulâ vel imbrice armatam: tecti tegula? enimverò, tecti tegulâ, quæ Bibuli, Capitolii limen gloriosè subeuntis, allisa capiti in curru triumphali sedentem occidit, atque unà laurum in cupressum, tripudia in luctum, plausus & acclamationes in lessum & næniam convertit. Unde ergo, ô peccatores! tantæ potentiæ tam modicus in vobis timor est, ut eam non solùm liberrimè irritare, sed eidem etiam superbè insultare audeatis? illorum vestigiis insistentes, de quibus Jobus ait: *Audacter provocant DEVM!* Ego, ut veritatem vobis ingenuè profitear, causam tantæ securitatis studiosè inquisivi, sed pace vestra invenire hactenus, etiam post longam indaginem haud potui. Videor tamen, ex impiorum numero aliquem respondentem audire: frustra te fatigas; nos ipsi hujus rei causam tibi aperiemus: & nobis initio formidabilis visa est DEI potentia, quam usque adeo hactenus exaggerasti, neque irritandi eam nobis animus fuit, sed experientia nos fecit audaces; patrato enim primo flagitio, nihil infortunii experti sumus, subinde animosiores facti scelera sceleribus cumulavimus, à stupris in incestus, ab odio in vindictas, à linguæ licentiâ in blasphemias nos præcipitavimus; & tamen etiamnum vivimus, Lib. de anima c. 42. Job. 12. 6.

opibus abundamus, longam liberorum seriem numeramus, copiosos amicos & clientes habemus, ipsimet æmuli & inimici nos reverentur, cur ergo timeamus illam potentiam, quæ, quantumvis fortè aliis, nobis tamen minimè timenda videtur? Quid? vobis minimè timenda? O DEUS! hunc tui contemptum dissimulas? hanc arrogantiam audis, & sustines? heu fructum longanimitatis tuæ! *Indulsisti, Domine, indulsisti*; sed quo emolumento? *nunquid glorificatus es?* Imò contraria omnia! &, ut Isaiæ verbis
Isa. 16. 15. utar, *Elongâsti omnes terminos terræ.* Ubi ergo morantur fulmina, quibus innoxia turrium cacumina, & templorum tholos nequidquam feris? in impios potiùs ea dirige ac torque: quorsum enim jubes, sacros oratores tui potentiam brachii populis annuntiare, si eam non manifestas, nosque pudore confusos, ac velut mendaces Auditorum ludibrio prostituis? Condolere jam possum prophetis tuis, Jonæ & Jeremiæ, quòd tuis imperiis refractarios se ostenderent, ne scilicet populorum fabula, & gentium ludibrium fierent. Credebam equidem, me hodiernâ die salutarem Nominis tui timorem & reverentiam Auditorum animis ingenerâsse, sed video iis crevisse audaciam, tuæque bonitatis noxiam eos fiduciam concepisse; ego autem, qui totâ die cum Propheta
Jerem. 20. 8. *vastitatem clamito, vastitatem*, stabo delusus, & Auditorum sibilis explodar. Sed, ô me fatuum! qui DEO delirus obloquor, cujus providentiâ & sapientissimâ dispositione omnia gubernantur! Eja peccatores! ultrò vobis permitto, quod objicitis! nullas hactenus DEO pœnas dedistis; felices vivitis & fortunati: quid ergo? an minùs propterea vobis timendus DEUS? O sequelam falsissimam! nego illam, & pernego: quin ex hoc ipso infero, vos Ei plus timoris & reverentiæ debere. Audite, quid dicam, & ego noxium vobis errorem eximam, vosque evidenti ratione convincam. Quòd DEUS hactenus in vos pro meritis non animadverterit, duabus de causis accidisse credendum est, quòd scilicet aut condonaverit vobis pœnam, aut quòd distulerit; alterutrum enim ex his duobus affirmare necesse est: Fingamus condonâsse, tantò ergo magis timendus est Deus; quantò enim facilior hactenus in concedenda venia fuit, tantò inclementiùs eam deinceps negabit, nam patientia irritata in furorem converti solet. Misericors est DEUS, sed unà est justus: *Dulcis & rectus Dominus*; cùm ergo clementia suo hactenus officio functa sit, suas etiam Justitia partes implebit: *quale enim est, ut DEUS præcepta constituat, non executurus; ut prohibeat, non vindicaturus?* clamat Tertullianus. Quis Principum est, qui nunquam puniat, & semper condonet? certè moderatus rigor custos est legum, obsequii exactor, innocentiæ tutor, & basis regnorum: & quemadmodum largiri interdum veniam, est clementiæ & pietatis argumentum; ita nunquam punire, ignavi animi signum est: quantò ergo plura tibi DEUS indulsit, tantò magis eum time.

me. Quodsi DEUS non condonavit, sed solùm distulit debitas peccatis tuis pœnas, ut eas vel in futura, vel in præsenti adhuc vita, citiùs aut seriùs exsolvas, hæc mora vindictæ neutiquam temeritatis, sed timoris materiam tibi præbet; timendum enim meritò est, ne fræna furori suo laxet, omnemque suam indignationem uno velut impetu, torrentis instar, in te effundat. Heu quàm terribilis erit Divinæ Justitiæ furor, toto tunc pondere capiti
Isa 8 15. tuo incumbens? *quasi flagellum inundans.* Cavete igitur, cavete! ne lenta divinæ dexteræ mora temerarios vos reddat & audaces, sed humiles potiùs, pavidos & cautos. Si secus feceritis, rupto tandem aggere exundabit
c. 39. 28. Divina Nemesis, ut Ecclesiasticus loquitur: *Quomodo Cataclismus aridam inebriavit, sic ira Domini gentes, quæ non exquisiverunt illum, hæreditabit.* Et quando tandem furoris impetum usque adeo horrendum in vos exonerandum existimatis? Dicam, sed quiescamus tantisper, ne longiori sermone vobis tædium pariam. Vos interim alteri sermonis parti vacuas aures servate, quæ, ut spero, non inamœna, nec ingrata vobis erit.

PARS ALTERA.

VI. QUodnam sumendæ de impio vindictæ tempus DEUS determinaverit, nemo sanè certâ conjecturâ assequetur, quò tardiori, eò graviori manu ferit: Hoc à secreto DEI judicio dependet, cujus notitiam
Actor. 1. 7. sibi soli reservavit: *Quæ Pater posuit in sua potestate.* Hæc de causa veteres dicere solebant, *Dii laneos pedes habent.* Tam inobservati enim imminent, ut eorum adventum nullâ diligentiâ prævertere possis. Si tamen, ut agnovit Hieronymus, *de præteritis futura noscuntur*; horam si non certam, saltem à certa non multùm distantem statui posse existimo. Perspectum vobis esse arbitror modum illum mirabilem, quo Civitas Hierichuntina à Josue fuit expugnata. Et Ducis imperio Arca fœderis civitatis mœnia septem diebus matutino tempore obibat, præcedentibus in fronte armatorum agminibus, populo inermi inter festivos tubarum ac lytuorum, quos sacerdotes inflabant, clangores ponè subsequente, usque dum dies septima illuxit, quâ, eodem tubarum sonitu perstrepente, tandem muri conciderunt, & urbs capta est. Hunc successum, cunctis notissimum, finite, quæso, more meo contempler, & expendam. Cùm Primâ die obsessi Hierichuntis incolæ instructam hanc aciem ordine suo procedentem è muris spectarent, cùm tubarum clangorem auribus exciperent, quo terrore consternatos fuisse miseros existimatis? an non dispertienda jamjam in turmas agmina ad assultum expedita, moxque in munimentis comparitura putaverint? cùm verò tantum apparatum nullo successu evanuisse intuebantur, an non ex metu respirâsse, & animos resumpsisse creditis? cùm secunda die eandem pompam instituri cernerent, obsessorum timor in admirationem versus est, neque capere poterant, quo fine tam insolitos vanosque

Paramiograph. 609.

noſque ſtrepitus hoſtis concitaret. Die tertia admiratio in riſum & cachinnos abiit, cùm frequenti jam experientiâ nôſſent, caſſa brutaque eſſe fulmina, quæ hoſtis minaretur. Quartâ, quintâ & ſextâ die, cùm animi creſcerent obſeſſis, vos mihi riſus, ludibria, ſannas, ſibilos & clamores cogitate, qui è murorum ambitu audiebantur! Dixerint enim verò: feſtivus ſanè eſt hic tubarum concentus, novum hoc ſcilicet ſtratagema, non machinarum vi, ſed inani ſono munitiſſimas velle urbes expugnare! Eia! clangite alacriter; nos ad muſicam veſtram choros ducemus. Num fortè ſtrepitu nos terrendos eſſe arbitramini, quos arma non terrent? erratis inſani; nolite nos ſtupidas volucres credere, quæ fragore & ſtrepitu conſternatæ decidunt. Eja! ſi animus vobis eſt, ponite tubas, manum capulo admovete, & tum milites vos eſſe credemus. Hunc in modum è muris & propugnaculis obſeſſos obſidentibus inſultâſſe veriſimile eſt; & ſi unquam vel formido minor, vel riſus effuſior erat, id die ſeptimâ crediderim accidiſſe, poſtquam tot jam ſecuritatis argumenta præceſſerant. Sed ecce! illo ipſo temporis articulo univerſalis murorum ruina incubuit: *Septimo circuitu clangentibus tubis muri illicò corruerunt.* Vos ipſi nunc judicate, num triſtis magis, magiſque inexſpectata hæc ſtrages accidere potuerit. Adhuc infelicibus riſus natabat in labris, cùm repentè labi mœnia, præcipitari turres, propugnacula inclinari, omnia ruinis involvi, audiri morientium gemitus, crepare ictus, hiare vulnera, diſcerpi omnia, confuſo clamore & ululatu miſceri cuncta viderunt. Interea hoſtilia Iſraelis agmina, aperto per murorum ruinas libero acceſſu, per obſeſſorum cadavera, priùs ſepulta quàm mortua, in Urbem penetrant, intorquent lanceas, ſtringunt acinaces, occupant vias, irruunt in domos, civiumque reliquias, nullo veniæ loco conceſſo, trucidant ac mactant, urbe tota ad extremam uſque internecionem deletâ.

Joſue 6. 20.

Ezech. 33.

VII. Ad propoſitum modò redeamus, Auditores: paulò ante ex me ſcire deſiderâſtis, & quando tandem impii ruinâ ſupremâ occupandi ſint? reſpondeo cum propheta Iſaia: quando minimè cogitabunt: *Subitò, dum non ſperatur, veniet contritio eorum*: convenit enim, tunc præcipuè DEUM injurias ſuas ulciſci, quando ſuî ſecuri, aut minas explodunt, aut Divinæ potentiæ illudunt, in vitiorum veterno, velut profundo ſomno conſopiti. En igitur, Zeloſi ſacerdotes Divini Verbi tubam inflant, obſtinatum humani cordis propugnaculum obſident, clamant, inſonant, minantur, exterminium annuntiant: *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.* Impii cùm primò perorantem audiunt, terrore conſternati arma ſacræ orationis arripiunt, Divinorum Sacramentorum clypeo ſe obtegunt, ut ruinam imminentem effugiant; cùm autem innoxiè evaſiſſe ſe vident, & eaſdem è cathedris minas ingeminari audiunt, timore in admiratio-

Jer. 17.

rationem verso: ecquid tandem, mussitant intra semetipsos, clamores hi Stentorei ac inanes, in dies nobis ingesti? cùm tertiò eandem sibi cantilenam occini intelligunt, admiratio mutatur in risum, risus in contemptum, contemptus in temeritatem, temeritas in aperta ludibria & sibila, passimque in conventiculis, & domibus oratores sacros cum cachinno explodunt: *Audiunt sermones Domini*, Ezechiele teste, *& in canticum oris sui vertunt illos*, quin in indiscretum eorum Zelum aculeatis criminationibus invecti; audistis, inquiunt, quàm bene buccinator iste hodie tubam inflaverit? & quò tandem collimant hi Stentores? an ut clamoribus, & corporis gesticulationibus nos terreant? credat illis, qui volet; ego rideo fabulosas eorum minas, videoque, antiquam illos crambem recoquere, eosdem modulos repetere, omniaque clamoribus ad tædium & nauseam usque ingeminatis absolvi. Ubi sunt calamitates, & malorum Ilias, quam minantur? *Vbi est Verbum Domini, veniat*! ubi morbi, ubi egestas? nos pinguiori Minerva, & meliori virium robore valemus, quàm ut fidem illis tam facilè adstruamus. Eja miseri & infelices! bene est; exspectate tantisper, exspectate, & experiemini, hanc ipsam esse horam, quæ vobis erit suprema. Cùm incredulitas vestra pertinaciæ apicem attigerit, tunc serò nimium cognoscetis, quid ille tubarum sonitus sibi voluerit; dum risus vobis adhuc in labiis natabit, DEI in vos ira incumbet, tuncque ineluctabili ruinâ oppressi, ne-

Ezech. 33. 31.

Jerem. 17. 15.

quidquam clamabitis; heu nos perditos! ecce sanguinem, stragem, excidium, desolationem, incendia, pestem, mortem! & hos inter ululatus attoniti vitæ finem facietis, damnati propè citiùs, quàm extincti. An fidem dictis negatis? Ocyùs sacrum Codicem arripite, & Divina oracula auscultate: Balthasar Chaldæorum Rex, dicite, quandonam fatalis in pariete manûs indicio mortis nuntium accepit? nonne tunc, cùm illum minimè exspectaret? assidebat enim mensæ opiparæ, concubinarum coronâ cinctus, vinumque ex ijs ipsis vasis libabat, quæ quondam è Templo DEI sacrilego furto abstulit. Nabuchodonosor Babylonis Monarcha, quandonam vocem cælitùs allapsam sibique tam funestam audivit, quâ ad bestias & silvas damnatus est; nunquid cum minimè sibi timeret, & inter assentatorum turbas, Regni sui magnificentiam superbè jactaret? Antiochus Syriæ Rex, quandonam morbo illo execrabili divinitùs percussus, & in desperationem actus est? nunquid cùm sui securus fastuque tumens, conscenso curru Hierosolymæ immineret, sanctæque illi Urbi excidium minaretur. Sennacherib Assyriorum Dominus, quando Angelica manu percussus, ac cum toto suo exercitu deletus est? nunquid cùm stolidâ arrogantiâ inflatus divinæ potentiæ insultaret, quasi verò Hierosolymam è manu sua, tot assuetâ triumphis, eripere non posset? Jezabel Israëlis Regina, quandonam intentatas sibi à Deo minas, quòd à canibus devoranda es-

Dan. 4. *& seq.*

2. *Mach.* 9.

4. *Reg.* 19. 45.

4. *Reg.* 9. 30.

set, adimpleri experta est ? nunquid cùm excluso, aut suppresso omni DEI timore, ad palatii sui fenestras superba consisteret, & iniquam Principatûs possessionem novi conjugii fœdere stabilire cogitaret. Atque ita, si totum illorum catalogum evolveritis, in quorum capita irritati Numinis furor gravius incubuit, id tunc accidisse invenietis, cùm aut improvidi id minimè timerent, aut temerarii & arrogantes DEO illuderent. Nunquid & nobis æquè tristis interitus exspectandus est, si pari insolentiâ DEUM provocare audemus ? minatur Apostolus : *cùm dixerint, pax & securitas*, pax nimirum de præsenti, & securitas in futurum, *tunc repentinus eis superveniet interitus.*

1. Thess. 5. 4.

VIII. Credamus ergo firmissimè, Deum nostrum non esse Deum stupidum, & imbellem, qualem antiquitas sibi finxit, & ideo potentissimam ejus manum summè esse formidandam, dum videmus, Eum solis armatum funiculis, id est, vilissimo armorum genere, funestam de nobis vindictam sumere posse. Id si huc usque distulit, non decrescere, sed augeri debet ejus timor & reverentia ; aut enim condonavit supplicium, & tunc Divina bonitas obsequiis est demulcenda, non irritanda novis flagitiis, ne graviore deinceps manu in nos sæviat ; si verò differt vindictam, uberiorem longè trepidandi materiam habemus ; periculosæ enim sunt istæ induciæ, soletque plerumque accidere, ut continuata prosperitas, & imaginaria impunitas, oblivionem pœnæ pariat, & peccati contemptum.

SERMO SEPTIMUS.

DIE MERCURII POST PRIMAM DOMINICAM.

Cum spiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit. Matth. 12.

I. EA quondam fuêre tempora, Auditores, ubi magnæ fortitudinis argumentum erat, si mortales feris silvestribus, quas vel saltuum latebræ abscondunt, vel pratorum viridaria nutriunt, innoxiè dominarentur ; summumque industriæ credebatur, ursorum ungues, aprinorum dentium falculas, viperarum morsus, scorpionum puncturas evasisse. Præsens, quam vivimus ætas, hanc antiquorum simplicitatem & mentis inopiam ridet ; nos enim audaciæ limites ampliùs exten-

extendimus, & ingenii felicitate plus ultra progressi sumus: nec enim sollicitè ampliùs laboramus, ut feræ nulli ampliùs nobis sint nocumento, sed nostris etiam emolumentis eas servire docuimus: novimus eorum pellibus vestiri, exuviis defendi, nutriri carnibus, quin & ossa eorum in nostra commoda, & venena in antidota convertimus, adeo quidem, ut hac ætate longè plures mortalium invenire sit, qui vitam suam belluis in acceptis referant, quàm illatam sibi ab iis necem, conqueri possint. Ad hunc sanè modum tractare nos dæmonem expediret, qui bellua est, absque omni dubio ferocissima: *fera pessima.* Nec satis esse debet, nos ab eo deffendere, eidem resistere, illum repercutere, & fugare; quin nostris etiam commodis, & lucris servire cogendus est. Sed quid lucri à Dæmone sperabimus? summum omnino, ut nempe ab illo animæ nostræ pretium discamus. Ille certè, ipsomet Christo teste, tanto illam zelo, curâque persequitur, ut, si raptam sibi è manibus videat, omnem illi recuperandæ sollicitudinem, & studium omne convertat: *Cùm spiritus immundus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem & non invenit.* Et nos flocci faciamus, si anima nostra in ejus denuo potestatem redigatur? Ecce, quantum non laboris insumat, ut suos nos faciat! dolis & fraudibus nos, ut Evam circumvenit; adversis nos lacessit, ut Christum; insequitur, adulatur, applaudit, & promissis lactat magnificis: nos autem è contrario omnem nostri curam deponimus. Ah Christiani! majorne dementia cogitari potest, quàm quòd quis animam suam tam parvi faciat, nullum illi pretium statuat, neque id saltem pensi habeat, ut illam damnationis æternæ faucibus eripiat? finite, quæso, effundam hodierno die animi mei sensa, & tam supinam ignaviam deplorem: Vos verò condolete ploranti; si enim dicentem benevolè sustinebitis, fateri cogemini, materiam istam omnino esse luctuosam, & lacrimis dignissimam.

Gen. 37. 33.

II. Et sanè Christianis exiguam salutis curam esse, nisi nobismetipsis blandiri velimus, nimiùm quantùm perspicuum est; indicium enim, quòd negotium aliquod cordi nobis & curæ sit, ab eo sumimus, si crebrò de eo sermocinemur, discurramus, & sollicitè inquiramus, qui nos dirigere sciant. Jacob, cùm Labanum peregrè degentem quæreret, sollicitè è pastoribus exquirit, à quibus aliquam Labani notitiam haurire se posse speravit. Joseph quærendis fratribus intentus, per aspera solitudinis, & viarum obscura vagatur, obvios ac viatores sollicitat, ut fratres inveniat. Saul ad quærendas asinas egressus, quæ à paternis ædibus aberraverant, quid non laboris impendit? transcendit montium juga, plana camporum pervagatur, indefessus per vicos currit & compita, oraculum consulit, & prophetam accedit, nec illum obvium & vulgaris notæ, sed eximium atque illa ætate summum, Samuelem nimirum: *eamus ad videntem.* Et

Genes. 19. 5.

Gen. 37. 16.

1. *Reg.* 9.

1. *Reg.* 9. 9.

quid vos, Auditores? dicamne salutem animæ vestræ vobis cordi esse, dum, vanis & inutilibus curis absorpti, hoc maximi momenti negotium negligitis, neque illud cum viris sanctitate & doctrinâ conspicuis conferre soletis? Divus Lucas refert, Joannis Baptistæ Auditores, cùm Ejus adhortationibus permoti aliquam salutis suæ sollicitudinem concepissent, ad eundem etiam in solitudinis horrore, & terræ cavernis latitantem anxiè confluxisse, magnaque sollicitudine interrogâsse, *quid ergo faciemus?* accurrerunt Joannis populares ac contribules, & sollicitè ingeminabant: *quid faciemus?* accurrerunt publicani, & dicebant, *quid faciemus?* quin & sagati milites manipulatim accesserunt, anxiè percunctati: *quid faciemus?* Vos autem, si, quod verum est, eloqui placet, an ex ullo unquam scisciscitati estis, *quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?* Invisitis quidem nonnunquam ad Religiosorum Virorum asceteria, sed quo fine? nunquid ut per eorum viridaria animi gratiâ deambulantes hortorum amœnitate pascamini? aut novorum, quæ passim accidunt, narratiunculis, Tartarorum victoriis, Transylvanorum cladibus, aut Hybernorum motibus tempus & animum fallatis? Ut verò sciscitaremini, quæ sit tenenda ad Cælum via, quæ salutis remedia adhibenda, nescio, an ulliùs unquam religiosi viri conclave importuni pulsaveritis. Sed quid mirum, tam parùm vobis de hoc negotio cum aliis sermonis esse, cùm nec vos ipsi ullam fere illius cogitationem aut curam unquam admittatis? certè cui negotium quoddam cordi est, mentem ac phantasiam, velit, nolit, ab illo avertere non potest, cervo saucio similis, qui telî, quo confixus est, cannam seu arundinem undique secum portat; noctes diesque illud cogitat, & alto licèt somno consopitus, curam animo præsentem gerit. Ita Themistocles Magnus Græcorum Dux, Cicerone teste, etiam per somnum Miltiadis æmuli victoriis & trophæis angebatur; ita, si Plutarcho fides est, Marcellus Romanorum inclytus Ductor, etiam dormiens Hannibalem inimicum ad arma provocare auditus est: atque ita plurimi alii, quos vehementior rei alicujus cura occupat, sopitis etiam somno sensibus eâdem moveri & angi solent. Testis est, si sacræ paginæ credimus, ipse Salomon, qui in somno, quam à DEO peteret, gratiam interrogatus, *postula, quod vis, ut dem tibi*, solam sapientiam efflagitavit: *Da mihi sapientiam!* hanc enim vigil omnibus votis exarsit; *optavi, & datus est mihi sensus.* Quis ergo credat, vos salutis vestræ in securo collocandæ desiderio premi, quibus non dicam noctes, sed dies etiam integri elabuntur, quin ulla illius cogitatio, aut species vestris animis obversetur, cùm tamen etiam in somnis vanitati vigiletis, recurrentibus identidem per soporem venationibus, ludis, choreis, conviviis, amoribus, theatris, & circis, *& cogitatis inutile in cubilibus vestris*, ut Michæas loquitur, nec ulla tamen cæli memoria etiam experrectos ac vigiles ad DEUM trahit.

Luc. 3. 19.

Matth. 19. 16.

Luc 14.

Mich. 2.

III. Sed

III. Sed longiùs progrediamur : dixi, atque omnino ita est, manifestum esse signum modicæ de anima & salute nostra sollicitudinis, nunquam vel rarò de ea cogitare : sed evidentius longè summæ nostræ incuriæ argumentum est, animæ pretium nosse, & illam tamen negligere, ac flocci facere. Nunquid enim quotidianâ deprehendo experientiâ, animi negotium omni alteri postponi, &, velut momenti inter omnia minimi in ultimis curis haberi ? clarius omnino hoc est, quàm ut ullâ possit tergiversatione celari : atque utinam oculos haberem tam promptos ad deplorandam, quàm perspicaces ad contuendam hanc miseriam ! Est fortè vestrûm nonnemo, qui mentem flagitiis oneratam circumfert, idque probè agnoscit, expensâque periculorum sibi imminentium gravitate, sentit sibi cor pungentissimæ inspirationis aculeo sauciari, atque identidem sibi intus ingeminari: vade miser, sacerdotem quære, & mentem noxis gravatam exonera ! *vade, ostende te sacerdoti.* Luc 5. 14. Ecquid respondet ? omnino, inquit, statutum est, animi sarcinam deponere : sed aliò me hodie negotia vocant ; hæc dies animo relaxando danda est ; cras id effectum dabo. Convenit, rei divinæ interesse: interero, si per tempus licebit, ubi priùs causidicum litis gratiâ convenero. Salubre foret, Divini Verbi præconem audire : audiam, ubi rationes cum mercatore composuero. Hæc ratio & norma vivendi etiam in cæteris solenne suum tenet ; quidquid concernit animam, dum tempus vacat, differtur : *in crastinum feria.* Et hanc ego salutis atque animæ curam dicam ? Eliezer, fidissimus Abrahami servus, itinere difficili perfunctus, ad Nachor civitatem Mesopotamiæ appulit, ut inde è Bathuelis domo honoratam Isaaco sponsam adduceret : exceptus est ibi summâ benevolentiâ, omniumque in se studia certatim expertus ; hic impedimentis exoneratum conduxit ad parata conclavia ; ille ex itinere lasso cibum potumque obtulit ; *& appositus est panis in conspectu ejus.* Gen. 24. 33. Quid ad hos apparatus Eliezer ? nequicquam, inquit, nequicquam laboratis ; ego enim sanctè asserо, nec gustaturum me buccellam panis, nisi legationis meæ negotio ad umbilicum perducto : *non comedam, donec loquar sermones meos.* Ita stans & viatorio etiamnum habitu indutus, longam sermonis telam orditur, in qua singillatim commissi sibi negotii seriem evolvit, Abrahami desideria, conditionem Saræ, dignitatem Isaaci, opulentiam domûs, colloquium cum humanissima Rebecca, ad putei marginem casu captatum, aquam ab illa oblatam, munera ei à se oblata descripsit : verbo, in hoc primo congressu non cæpit solum, sed etiam plenè absolvit conjugii tractatum, ratoque legitimè matrimonio futuras nuptias stabilivit, ac tum primùm loqui cessavit, cùm audiit ; *en Rebecca coram te est, tolle eam, & sit uxor domini tui !* Ibid. vs. 51. Verùm quid opus erat, Officialis fidissime, tantâ festinatione ? num fortè timebas, ne tempus labatur, ne opportunitas intercidat, aut ne parentes in-

terea alteri Rebeccam despondeant? quin præstolaris ergo paulisper, fatigatas ex itinere vires reficis, oblata honoris & benevolentiæ signa admittis, hospitalitate frueris, ac tum demum mandata exequeris? Verùm sollicitudo id minimè permittit? imperia Domini executione coronanda sunt; quod maximè premit, primò omnium expediendum est: absit, ut ille commodis suis indulgeat, ut vires instauret: *Absit, absit! non comedam, donec loquar sermones meos. In hoc ostendit* ut sapienter loquitur Lyranus, *in hoc ostendit, habere se negotium sibi impositum cordi.* Jam vos ipsos appello, Auditores, num vestrum, quod de anima habetis, studium sollicitudinis titulo appellari mereatur, dum illam non solùm necessariæ corporis refectioni, sed cuivis minimæ recreationi, lusui & jocis vanissimis postponitis? Et quem vestrûm unquam sic differentem audivimus? Ego hodie peccato me collutulavi, igitur *non comedam*, nisi toxicum istud Exomologesi sincerâ evomuero: mercede pauperem defraudavi; *non comedam*, nisi ex integro satisfecero: honori æmuli detraxi; *non comedam*, nisi palinodiâ cantatâ famam restituero: leges sacras violavi Præsuli meo contumaciter restiti; *non comedam, non comedam*, nisi animo in demissionem composito errorem correxero. Quis vestrûm, inquam, Auditores, hunc in modum agit & loquitur? an non potiùs hæc animi negotia in ultimum locum ablegantur? posteaquam nimirum omnes mundi getræ compositæ sunt, & appetitui ac genio satis indultum est?

in Gen. c. 24.

IV. Sed, quid dico? toleranda adhuc forent, quæ dixi; nunquid enim plurimi in seram usque senectutem animæ curam rejiciunt? tunc primùm ejus rationem habituri, cùm extremis in labiis stabit, è corpore propediem migratura. Quis ergo dubitet, levissimam esse, imò minimam, ac prope nullam animæ curam! O quàm longè aliâ ratione mundi negotia tractantur? filiam honestè collocare animus est? fiat illud quàm primùm, sine mora. Familiæ dignitas nova honoris accessione amplificanda est? amplificetur actutum. Dilatandi sunt dominii limites? dilatentur statim. Litibus finis imponendus est? omnis mora abrumpatur. Hæreditas adeunda est? adeatur quamprimùm. Et cur hæc omnia tanto impetu, celeritate tantâ? an non hæc curarum moles ad vitæ terminum differri posset? posset id quidem, respondetis, sed non expedit, nam adhæc expedienda opus est mente libera, mora diuturnâ, studio ac diligentia singulari! ad salutem verò animæ procurandam unicum vitæ momentum nobis sufficit. Ah Christiani, resorbete, quæso, dicta tam impia, tam stulta. O verba detestanda! O sensa enormia! O responsa, Christiano indigna! Sed, ne ab orationis meæ scopo recedam, sit ita, uti dicitis: nunquid saltem fatemini, salutis curam in extremum differre articulum, periculosæ rem aleæ esse, quæque non omnibus eventu pari succedat, & esto, uni fortè prosperè, plurimis tamen

tamen aliis infeliciſſimè : *Impoßibile non eſt, in extremis habere veram pa-*
in 4. Sentent. diſt. 20. *nitentiam*, ut ait ſubtilis Doctor, *hoc tamen difficillimum eſt, & ex parte hominis, & ex parte DEI.* Ex parte hominis quidem, cùm tunc vel maximè obſtinatus in malo; ex parte Dei autem, cum tunc vel maximè homini ſit iratus. An autem hoc ſollicitudinis ſignum ſit, potiùs velle ſalutem æternam fortunæ, & incerto eventui committere, quàm connubium filiæ, dignitatem familiæ, poſſeſſiones, lites, hæreditates ? cùm tamen indubitatum ſit, quòd, ut S. Eucherius
Epiſt. 1. loquitur, *ſummas ſibi ſollicitudinis partes ſalus, quæ ſumma eſt, vendicare debet.* Aliud longè vos docet pru-
Gen. 32. dentiſſimus Patriarcha Jacob : audite, quæſo, ejus factum prorſus memorandum. Revertebatur ille universâ cum familiâ in patriam Cana, unde viginti annorum ſpatio ſponte exulabat, ut implacabilem Eſau fratris natu majoris indignationem evaderet, cùm ecce non procul à deſideratæ patriæ termino eundem met ſibi occurentem videt, & quidem armatum, ac quadringentis facilè aſſeclis ſtipatum : has inter anguſtias deprehenſus Jacobus meritò timuit, ne antiquarum memor offenſarum frater vindictam pararet, quò magis tardam, eò magis acerbam & gravem, neque ſibi tantùm, ſed & conjugibus, ac liberis ſuis innocentibus incubituram. In præſenti ergo periculo quid conſilii Jacobo ? familiam diſpertitus eſt in turmas, ad inſtar agminis non contemnendi : in fronte collocavit ſervas, Balam & Zelpham, cum quatuor filiolis, quos pepererant ; pone ſubſequentem, ſtatuit Liam, quam ſeptem pignora comitabantur ; agmen clauſit formoſiſſima Rachel, cui ponè gratioſus Joſeph adhæſit, unicum tunc è Rachelis viridario germen. Nunc ego vos interrogo, Auditores, quid ſibi voluit hic agminis inſtructi ordo ? an manus cum fratre conſerere animus fuit, aut ſaltem primum irruentis Eſau impetum ſuſtinere ? ſed quid fœminæ imbelles & infantuli contra tot virorum aciem, qui ſolo illos aſpectu fugaſſent ? Enimvero probè noverat Jacob, ſe reſiſtendo parem non eſſe : illud ſolùm egit, ut, ſi pereundum foret, non omnem ſimul familiam diſcrimini objiceret, ſed chariora tutiori in loco collocaret. Atque ideo in agminis fronte ancillas poſuit, ut primos hoſtium inſultus ſuſtinerent ; Liam in medio ; Rachelem verò, quam ceteris omnibus tenerius dilexit, ultimo & ſecuriſſimo loco locavit. Audite Oleaſtrum eximiè commentantem : *Poſuit ancillas in principio, ut ſcilicet iram fratris minùs dilecta exciperent priùs ; quo docuit, minùs dilecta pro conſervatione eorum, quæ magis diliguntur, eſſe periculis objectanda.* Id ſi ita eſt, Auditores, quid dicam aut cogitem ? dum video, vos primò omnium animam veſtram diſcrimini objicere ; eàmque in agminis fronte & primis ordinibus locare : nunquid illam mancipii & ancillæ loco à vobis haberi meritò judicem ? pereat illa, modò dignitas familiæ, bona fortunæ, actiones & negotia profana, filii & filiæ, parentes & amici, quin & ſcorta, & mere-
In cap. 37. Gen. ad lit.

meretrices, ſonipedes & canes ſint ſalva! O amentiam! ô infamiam! ô portentum! ô brutalitatem! *furore*
Jer. 11 *Domini plenus ſum*, date veniam liberiùs loquenti, *furore Domini plenus ſum*: neque continere me ampliùs poſſum, *laboravi ſuſtinens*, quin cum Jeremia laxem zeli mei repagula; video enim, vos attigiſſe faſtigium iniquitatis, quam hodie deplorandam ſuſcepi.

V. Sed fallor! graviora longè dicenda ſuperſunt: ut enim Jacobi facto inſiſtam, ille quidem primo diſcrimini ſervas objecit, non tamen tam parvi eas æſtimavit, ut periculis ultrò exponeret: ſed tunc duntaxat, cùm nullus ijs vitandis locus ſupereſſet? non enim ipſe fratri bellum indixit, neque ſponte eum laceſſivit, ſed reſtitit ei ſolùm, cùm adverſùm ſe hoſtiliter moveret, nec ullus effugio locus pateret: vos autem omni mancipio viliùs habetis animam veſtram; ultrò enim eam periculis objicitis, hoſtes laceſſitis, animæque clades ac damna velut per ludum ſpectatis: illuc avidè ruitis, ubi nôſtis, miſceri colloquia maximè obſcæna; illuc cupidè properatis, ubi oculorum obtutus maximè lubrici, & copioſius laſciviæ pabulum, ubi converſatio ſummè flagitioſa, ubi dæmones non jam ex inſidiis, ſed aperto Marte decernunt, ac ſtrictis enſibus animam impetunt. Et credam, vos ullam animæ veſtræ, non dicam ſollicitudinem, ſed vel minimam rationem aut curam habere?

VI. Miſeram Tobiæ junioris peregre abeuntis matrem! filium illa ſuum Angelo comiti cuſtodiendum crediderat, tametſi illum non Angelum, ſed virum bonum, & prudentem eſſe crederet: de filii tamen ſalute ſollicita copioſis lacrimis inconſultum ſuum propoſitum damnavit, quòd filium unicum longinqui itineris periculis expoſuiſſet: *Flebat irre-* Tob.
mediabilibus lachrimis, quas ſuſpiriis, & ſingultu, & gemitibus interpolabat, *Heu, heu me fili mi! ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem proſperitatis noſtræ, omnia in Te uno habentes* (ô verba eximia) *omnia in te uno habentes, non te debuimus dimittere à nobis.* Ah, nunquam te in tanta debuiſſemus conjicere pericula; in te enim ſors noſtra omnis recumbit; ah nunquam, nunquam, tantis periculis, nunquam manibus alienis, nunquam alienæ cuſtodiæ te committere debuiſſem! ah non ſatis æſtimavi pretium tui! *Omnia in te uno habentes, non te debuimus dimittere à nobis!* Ita mater miſera ejulabat identidem, nec mœſta ſolatium admittebat, etſi maritus bono eam animo eſſe, & ductoris fidei confidere juberet, cui tutò & integrè inniti poſſent: *tace & noli turbari, ſatis fidelis eſt vir ille, cum quo miſimus eum.* Sed hæc incaſſum omnia; illa enim *nullo modo conſolari poterat*; quin diebus ſingulis, quaſi mentis inops ædibus egreſſa, viarum compita, & urbis aditus pervagata eſt, unde filii reditum ſperare poterat: quin conſcenſo nonnunquam vicini montis clivo, oculis in circumfuſam

fusam planitiem conjectis anxiè circumspiciebat, an non reducis tandem nati indicium deprehenderet: *Ibid. v. 7.* *ut procul videret, si fieri posset, venientem.* Cùm autem spe sua frustrari se videret, renovavit lamenta, auxit ejulatus, & sero vespere, expers solatii, domum reversa ingeminavit: ah certò periclitatur filius meus! forsitan miserus ex alto actus in præceps matris opem frustra inclamat! forsitan discerptus à feris, me velut parricidam accusat! Pari zelo, Auditores, pariqúe sollicitudine sua cuivis anima pensanda foret, ut ne angelo quidem eam committeremus, nisi probè cognito, ne fortè sub splendido & pretioso habitu fraus aliqua lateat: *1. Joan. 4. 2.* *nolite omni spiritui credere*, monebat in tanti ponderis negotio Divus Joannes, *sed probate spiritus vestros, si ex DEO sunt.* Quid ergo de iis sentiam aut dicam, qui se dæmonibus ultrò committunt? illos in hac mortalis vitæ peregrinatione viæ comites & duces sibi eligunt? seqúe ab illis cæcorum more dirigi, per aperta ac horrida salutis præcipitia, ad Veneris festa, ad scholas amoris impuri, ad obscænitatis prostitutæ conventicula, atqúe ad omnes damnationis proximæ occasiones circumduci se sinunt? dicámne, hos amare animam suam, eam æstimare, & bonorum suorum summam in ea repositam habere? id enim si foret, nunquam illam tam temere ac desperatè dæmonum manibus consignarent; imò nec cuivis homini sine sollicito delectu, cæco eam impetu committerent: *non omni spiritui crederent.* Si familiarem vitæ socium quærerent, non nisi vitiorum juratum hostem; si herum, non nisi virtutis famâ commendatum; si animi arbitrum, non nisi doctrinâ conspicuum eligerent; inter Theologos magis pium, inter consiliarios æqui magis tenacem præferrent, in cunctis denique negotiis tutissimâ semper viâ incederent, ne quod anima periculum patiatur. Sed heu mihi! quàm oppositâ prorsùs viâ plurimi gradiuntur? & ut Jeremiæ verbis utar, *dant dilectam animam suam in manu inimicorum ejus!* *Jerem. 12. 7.* Non placet illis socius, nisi moribus dissolutus, non herus, nisi vitæ licentiâ infamis; non animi arbiter, nisi incautus, & noxiè blandus; non Theologus, nisi amans laxitatis, non consiliarius, nisi partium studiosus: verbo, dant *dilectam animam suam* (ô horrorem!) *dant dilectam animam suam in manu inimicorum ejus.* Et hæc dicatur sollicitudo de anima, & non potiùs insana pereundi libido, in Cœli Deique despectum; an non hoc est salutis remedia vertere in damna, subsidia in pericula, antidota in nocentissima venena? Miratur ac dolet sapientissimus Salomon, esse aliquos tam stolidos, qui in propriæ suæ animæ perniciem retia explicant, & laqueos tendunt, *moliuntur fraudes contra animas suas:* *Prov. 1. 18.* quinam autem sunt illi, nisi de quibus in præsentiarum discurrimus? qui scilicet omnem lapidem movent, ut seipsos decipiant, quique securitatem conscientia sibi spon-

dent, eorum authoritate confisi, qui probitate & conscientiâ carent. Ah vos inconsultos! cùm enim illi parvi faciant animam propriam, an vestram majoris facturos arbitramini? sed hoc ipsum est, ut dixi, quod quæritis; vultis animas vestras iis committere, qui eas negligant, vultis eas periculis objicere, perdere, & in perniciem præcipitare, ut impleatur illud sapientis: *homo per malitiam occidit animam suam.* Heu me infelicem! quis det, ut lacrimarum torrens exundet ex oculis meis, quo stultitiam istam dignè deplorem! æquissimum enim est, *ut facies mea* cum Jobo *intumescat à fletu*, & cum Jeremia *deducant oculi mei lachrimas, & palpebræ meæ defluant aquis.* Dicite Auditores! an unquam attentè ac seriò cogitâstis, quid sit, beatum esse, aut torqueri æternùm? quid sit æternitas beata, & misera? quid Paradisus; ubi sunt gaudia æterna, quid infernus, ubi est miseria æterna? dicite, inquam, an unquam hoc in mentem revocâstis, si id hactenùs neglexistis, eia, ite actutum, & ex Isaiæ consilio sine mora in conclave vestrum concedite: *vade populus meus, intra in cubicula tua, & claude ostia tua*: ibique clausis fenestris, extinctâ lampade, tota animi contentione ad hoc expendendum incumbite, ac tum demum ad me reversi responsum date: certus sum, vos illis haud absimiles redituros, qui è famoso Trophonij Magi antro egressi, attoniti ac profundo horrore absorpti hærebant, neque ullius ampliùs hilaritatis aut lætitiæ sensum admittere poterant. Quodsi, uti non dubito, hæc aliquando seriò cogitâstis, potèstne ignavia magis supina magisque luctuosa concipi, quàm tanti momenti negotium incerto discrimini committere, nec ullâ ejusdem curâ aut sollicitudine tangi? an non vestra res, vestrum lucrum ac damnum agitur, idque gravissimum ac summum? Si, quod propitii avertant Superi, in damnationis aliquando barathrum præcipitemini, quis tantæ potestatis, aut clementiæ erit, ut inde vos eripiat? Absalon duro quondam exilio multatus purpuratum invenit, qui reditum impetravit; Joseph obscuro carceri mancipatus, tandem à pocillatore Pharaonis in libertatem assertus est; Jeremias, in cisternam luto & uligine plenam projectus, ut ibi morte lentâ ac fame tabesceret, Abimelecum nactus est, qui porrecto fune miserum extraxit: vos verò quis extrahet, *de altitudine ventris inferi*? quis funem porriget? quis brachium extendet? quis scalas applicabit? *qui descenderit ad inferos, non ascendet*, assertum Jobi est, *nec revertetur ultrò in domum suam; qui descenderit, non ascendit, qui ascenderit, non descendet*: nec vos ista cogitatis? *Ah fili!* inclamo vobis gemens cum Ecclesiastico, *fili serva animam tuam, & da illi honorem secundùm meritum suum.* Si ego matutino hoc tempore tanto authoritatis & rationum pondere persuadere vobis conatus essem rem privatis meis commodis utilem, exempli causâ, ut magnâ ad me audiendum frequentiâ con-

Sap. 16. 14.
Iob. 16. 17.
Ierem. 9. 18.
Isa. 26. 20.

confluatis, ut encomiis & plausibus me mactetis, ut liberalem labori meo mercedem statuatis, suspecta procul dubio esset fides mea: ego autem aliud non ago, nec quæro, nisi vos permovere, ut vestri ipsorum satagatis, & ut animæ vestræ commiseratione tangamini: *miserere animæ tuæ, miserere.* Si votis his meis excidero, quid tandem de vobis promittere mihi possum? *Nihil sanè durius vobis dici potest* (liceat cum Salviano exclamare) *nihil tam ferum, nihil tam impium, à quibus impetrari non potest* (audite prodigium!) *à quibus impetrari non potest, ut vos ipsos ametis?* quòd æmulos vestros non ametis condoleo vobis; quòd inimicos aversemini, veniam fortè meretur: sed nullo vos vestrûm amore tangi, quis ferat? *Peccantem*, ait sapiens, *peccantem in animam suam, quis justificabit*: si animæ vestræ pretium nescitis, satis vobis sit, quod in primordio sermonis admonui, considerare, quantum laboris impendat Dæmon, ut illam vobis eripiat; quantum artis & studii, ut vos decipiat, sollicitet, seducat, sopiat, securos atque incautos reddat: ille, ille est, cujus instinctu curam animæ negligitis, quam primam omnium esse oporteret. Dicite ergo, *quis furor est*, verba sunt citati Præsulis, *viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam Diabolus putat esse pretiosas, quis furor est, viles à vobis haberi?* si dominium mundi illi competeret, mihi credite, libentissimè illud cum anima vestra commutaret: *hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me*: & vos tam levi eam pretio, voluptatis brevissimæ, formæ caducæ & fallacis, unico domûs aut familiæ vestræ emolumento, venalem eidem exponitis? ne quæso, injuriam tam palmarem in animam vestram committatis: *ne adducas animæ tuæ inhonorationem*, sed meliori consilio summam deinceps illius curam gerite, *custodite sollicitè animas vestras.*

Ecclus. 30. 24.

L. 3. ad Eccl.

Matt. 4. 9.

Eccl. 1. 38.

Deuter. 4. 15.

PARS ALTERA.

VII. VEniam fortè & excusationem mereretur hæc, de qua diximus, vecordia, si salutis nostræ negotium adeò facile foret & expeditum. Sed, dicite, facilène illud arbitramini? O vos felices, si arduum & impeditum id vobis non videtur! Imò miseros vos potiùs dicam, qui in re tanti momenti nimiùm quantùm à vero aberratis! Salutis enim negotium non est peræquè facile, ut multis apparet, sed adeò lubricum est & anceps, ut viri sanctitate conspicui, qui summum in eo studium ac sollicitudinem posuerunt, præ metu ac formidine trepidârint, ac supremi illius Judicis sententiam anxiè exspectârint, qui est *terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.* Quanti stetit afflictissimo Hieronymo, ut in arduo salutis negotio aliquem fiduciæ ac spei sensum conciperet? quàm densis sese abdidit silvarum umbris? quàm profundis terræ cavernis vivum sese tumulavit? quàm asperâ pugnâ ad decrepitam usque ætatem cum sensibus deprælliatus est? & tamen: *Ego*, inquit, *peccatorum*

Psal. 88. 8.

Epist. 5.

L. 19. mor. c. 9. l. 16. de inter. dom. *sordibus inquinatus, diebus ac noctibus operior cum timore, reddere novißimum quadrantem.* Quod non lacrymis thronum Vaticanum inundavit Divus Gregorius? quos non rugitus ex sacro solitudinis Clarevallensis horrore edidit Bernardus? Augustinus ipse ex inferni metu trepidabat, *Ignem æternum timeo, ignem æternum timeo:* nec ingens illud, quo cor ejus exarserat, divini amoris incendium huic timori mitigando par erat. Sed quid hos commemoro? mecum, quæso, ad horridum illud anachoretarum antrum concedite, quod pœnitentium carcer nominabatur, appellandum rectiùs Pœnitentium infernus: eo enim in loco uni DEO placando studebant; nonnulli eorum noctes totas sub Jove frigido in genua provoluti orationi vacabant; alii incurvati, manibusque à tergo, reorum instar, revinctis, oculos in terram defixos tenebant, velut indigni, qui cælum tuerentur; alii cinere & pulveribus squallidi, turbatoque capillitio horridi, humi sedebant, vultuque infra genua demisso, *luctum unigeniti faciebant sibi, planctum amarum:* utque lugeri solet funus amatum, ita hi lamentis & ululatibus mortem animæ suæ plangebant; alii pugnis percutiebant pectora; alii crines vellebant; alii corpus flagellorum ictibus lacerum, carnemque sanguine ac sanie stillantem intuebantur, ut ex hoc spectaculo aliquod doloris ac metûs sui solatium caperent. Procul ab illis exulabant facetiæ, joci & risus; nil nisi misericordia! misericordia! venia! venia! ubique perstrepebat; solus iste concentus in cavernis illis resonabat, quamvis & ipse vix perciperetur, ob singultus, ejulatus & mœstissimos planctus: ibi prolixa jejunia, somnus arctissimus, nulla nec moderata quidem corporis cura: nonnulli diuturnâ siti exhausti difficilem anhelitum trahebant, exertâ canum instar linguâ aridi & exsucci; alii nudo corpore inter brumæ frigora, cœli & auræ intemperiem tolerabant; alii undis glaciatis immersi, alii nivibus obvoluti tremebant; alii quibus tanta patiendi animus non erat, præsuli supplices accidebant, ut ferro graves, & compedibus vinctos perpetuo carcere constringeret, usque dum fato functi efferrentur, & sepulturæ mandarentur. Verùm quam ego sepulturam dico? & hanc quoque multi deprecabantur, suaque cadavera inhumata corvis volebant & canibus objici, idque non rarò obtinuerunt, sine nullo psalmorum cantu, aut alio funebri apparatu, in fimetum temerè abjecti.

In Psal. 80.

Luc 20. Mat 22.

VIII. Quis dubitet, Auditores, vitam, quam hi vixerunt, tantâ sanctimoniâ consummatam, id saltem solatii habuisse, ut eos de salute sua quasi certos redderet, ac plus fiduciæ quàm timoris, plus spei quàm anxietatis illi afferret. Sed audite rem, ad cujus vel solam cogitationem pili capitis mihi horrent, & pavore totus concutior. Tantum abest, ut miseri illi, quasi securi, in spem salutis erigerentur, quin potiùs, cùm eorum nonnemo moribundus, & supra cineres extensus (hic enim lectus erat,

Ps. 1 5.

ibid.

erat, in quo ſupremum ſpiritum exhalabant) jaceret, reliqui certatim accurrerent, & *circumſtarent illum, æſtuantes & lugentes, ac deſiderio pleni interrogarent: quid eſt frater? quomodo tecum agitur? quid dicis? quid ſperas? quid ſuſpicaris?* an tenere tandem te credis ſalutem, quam tantis lachrimis quæſiviſti? *percepiſtine ex labore tuo, quod quærebas?* Edic, regnum te, an ſervitus manet? ſceptrum an catena? an vox illa amabilis cordi tuo allabitur: *remittuntur tibi peccata tua?* an inſonare videtur auribus horrendum illud: *ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores? quid ais frater, quid ais?* Hem rogamus te, & obteſtamur, ſortem tuam pande; inde enim facili conjecturâ aſſequemur, qualis noſtra futura ſit. Ad calamitoſas haſce percunctationes quid reſponſi à moribundis illis præſtolamini? nonnulli eorum ſereno ac blando vultu, oculiſque in cælum levatis, DEO grates habebant, *Benedictus DEVS, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum*; alii autem ſubdubij pendebant: *forſitan pertranſibit anima noſtra aquam intolerabilem*; ſperamus quidem, nos evaſuros in litus; ſed intumuit alveus, aqua turbida eſt, & periculum grave naufragii! Nec deerant, qui in ſonoros gemitus effuſi, *va* clamabant, *va*! rogati, ut apertiùs mentem panderent: *va* ingeminabant, *va animæ illi, quæ non ſervavit profeſſionem ſuam integram, & immaculatam; hæc enim hora ſciet, quid illic præparatum ſit!* Forſan fabuloſum hoc, quod vobis narravi, commentum videtur Auditores? & ô utinam foret tale! ſed heu! abſit palpus & adulatio; nimiùm quantùm id verum eſt! qui ſuiſmet hæc oculis uſurpavit, & auribus hauſit, Divus Clymacus eſt, montis Sinai Præſul celeberrimus, qui ſui temporis geſta poſteris conſignavit, turpem temeritatis notam ſubiturus, ſi de ſuo aliquid addere, mutare, aut quod nefas eſt cogitare, libris ſuis mendacia illinere præſumpſiſſet.

Luc. 5. 20. *Matth. 22. 13.* *Pſ. 113. 1.* *ibid. v. 5.*

IX. Hæc, ſi ita ſint Auditores, cur ergo tam facile nobis, tam expeditum ſalutis negotium fingimus, ut nulla propè illius ſollicitudine tangamur, quaſi beatitudinis ſecuri, & de ſalute certi eſſemus? *unde nobis iſta diſſimulatio eſt fratres mei?* liceat cum S. Bernardo dicere, *unde hæc tam periculoſa tepiditas? unde hæc ſecuritas maledicta?* Ego cum Salomone certè nulli alteri cauſam adſcribo, quàm ſocordiæ ſupinæ, quæ nos excæcat, & oculos obvelat, ne præcipitium, in cujus margine ſtamus, intueamur: *via impiorum tenebroſa, neſciunt, ubi corruant.* Quid ergo, dicetis, porrò nobis faciendum eſt? Alium, quæſo, conſulite: ego enim aliud & ſecurius conſilium vobis non ſuggeram, quàm quod ego ſecutus ſum. Eia, terga vertite mundo, & ſi etiamnum vobis licet, cum Lotho Pentapolim fugere, abrumpite moras, quia nec innocentibus tutò inter impios verſari conceſſum eſt: quòd ſi nec tantum animi, nec libertatis vobis eſt reliquum, ſtatuite ſaltem quot hebdoma-

Serm. in Iob. *Prov. 4. 19.*

domadis ea frequentare myſteria, quæ ſalutem vel maximè promovent; ponite faſtum, morumque ſuperbiam; ambitioni pabulum ſubtrahite; voluptates obſcænas fræno coërcete. Si mihi obſequi recuſatis, quid vultis reponam vobis? an quòd modica vobis ſalutis ſit cura? hoc equidem non dixero: quòd omnino nulla? minimè; eſto autem id diſertè non dicam, non dubito tamen, quin probè me intelligatis, idque ſolùm metuo, ut ne gravatè me audiatis. Verùm ſi aures mihi præbere dedignamini, ad haſce ſtatuas, ad hæc marmora, ad ſaxa iſta me convertam, ut die illâ ſuprema mei coram DEO ſint teſtes, quòd partibus meis non defuerim: quanquam nec hiſce teſtibus indigeo. Tu nôſti, DEUS meus! quo deſiderio ſalutem populi hujus exardeam populi tam Illuſtris! O me felicem ſi vitam & ſanguinem in ejus gratiam prodigere liceret, ut tu ipſe pro me profudiſti! Sed quia tantum audere non eſt facultatis meæ, ſaltem non deſiſtam, idque ſanctè tibi ſpondeo, palàm ſine fuco ſinceram eloqui veritatem. Tu effice, ut illam eo animo recipiant, quo ego propono: ego auribus eorum loquar, tu cordi; ego facem adhibebo intellectui, tu voluntatem inflamma; tu violentiâ amabili illorum ad te corda attrahe, qui longè à te fugiunt. Ego, quod unicè mihi reliquum eſt, Pharos ero, & facem inter noctis tenebras navigantibus præferam; tuum erit, ſanctam aſpirare auram, ut curſu proſpero ad ſalutis portum appellant.

SERMO OCTAVUS.

DIE IOVIS POST PRIMAM DOMINICAM.

Et ecce mulier Cananæa è finibus illis egreſſa, clamavit dicens, miſerêre mei Domine, fili Davíd! Matth. 15.

I. Milo Crotoniates robuſtiſſimos inter, quos jactavit antiquitas, numeratus, raræ ſuæ fortitudinis ſpecimen daturus, pomum pugno ſtrinxiſſe, omneſque alios provocâſſe fertur, propoſito etiam victori præmio, qui illud è manu ſua rapere aut extorquere valeret. Omnes id fruſtra tentârunt, præter fœminam quandam imbellem, quæ Miloni in amoribus erat; huic enim uni, & ſe ipſum, & pomum facilè ceſſit. Non me latet, Auditores, ſimilium factorum memo-

moriam, non nisi cum spe magni fructûs ex hoc loco revocandam: sed edicite, nunquid admirationem meretur, quòd gratiam illam, quam hodiernâ die Apostoli junctis viribus, totâque precum suarum violentiâ à liberalissima Christi manu obtinere non poterant, *dimitte illam, quia clamat post nos*, extorserit tandem mulier Chananæa: *O mulier, magna est fides tua! fiat tibi sicut vis.* Insigni apud Christum gratiâ pollere debuit hæc fœmina: ecquonam autem suo merito eam iniisse censetis? nullo certè alio, quàm Fidei. Sed nunquid paris fidei fuêre Apostoli, intercessores Christo tam accepti? id quidem non negaverim: sed si ultrà rimari placet, id quod Chananææ preces tam potentes effecit, credo, fuisse sanctam quandam impudentiam, & amicam importunitatem, à fidei magnitudine ortam. Videte, quæso, mecum modum, quem petendo tenuit: erat illa oriunda è populo infideli, & superstitionibus dedito; quantâ ergo animi magnitudine illi opus fuit, ut neglectis popularium cachinnis, & superato omni respectu humano: ad Christum accederet? idque non occultè, sed in publica & patenti via: & quamvis esset Matrona nobilitate conspicua, intrepidè tamen ad Christi pedes accidit, eumque, die clarâ, in maxima populi frequentia demissè adoravit, nil sollicita, quid alii de se dicturi essent: contempta perseverat, fugata persistit, nec verba moratur aspera, quibus illam Christus ad virtutis experimentum excepit, dum eam canis instar contemptim facessere jussit: *non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus.* An non tam eximia virtus omni vobis præmio digna videtur? Ego unicè optarem, Auditores, ut præclaro hoc exemplo disceremus, vanissimos illos metus & respectus exuere, qui non ratò nos retinent, ne Christi obsequio integrè nos mancipemus. Ad quid, quæso, inutilis sollicitudo, quid alii de nobis dicturi sint? cur levis derisio, jocus aut verbulum adeo nos moratur? dicant & sentiant alii, quod lubet, nec tamen idcirco à laudabili suo proposito quisquam deflectat. Fortunatos vos! si veritatem tam proficuam vestris hodie cordibus imprimere nôssem; certus enim forem, multos, qui modò defectibus scatent, fore bonos, & qui boni jam sunt, fore sanctos: sed rem quantocyùs & absque induciis aggrediamur.

II. Nolim tamen tam durus & inhumanus videri, Auditores, ut compati nesciam delicato illi dolori ac sensui, quem illusorum dicacitas solet excitare. Indignum sanè est, vixdum nobilem aliquam fœminam, virum purpuratum, aut civem, posito vestium luxu, moderato & frugali habitu contentum vivere, vana consortia vitare, vitam vivere solitudinis amantiorem, cùm illicò centum linguarum aculeis configi se vident. Indignum hoc est, inquam, sed unà cogor liberè fateri, malum illud esse immedicabile, nec remedium pati: consulite, si lubet, omnes vitæ sanctioris Magistros, & omnes uno ore affirmabunt, non posse vos odisse vitia, quin

vos

Prov. 29. vos oderint vitiosi, *abominantur impii eos, qui in recta sunt via.* Causam dat Salvianus, quia, ubi tanta est studiorum inæqualitas, ingens sit contrarietas affectuum necesse est: vita proborum perpetua est exprobratio improborum; quid ergo mirum sit, si eos oderint. Vos pietate vestrâ eorum in Templis petulantiam confunditis, vestrâ charitate eorum duritiem, vestrâ verecundiâ mores eorum dissolutos, vestrâ frugalitate eorum ingluviem; si ergo suiipsorum amantes sunt, osores vestri sint, necesse est. *Maxima enim causa discordiarum*, ait sanctissimus Præsul, *est diversitas voluntatum, quia fieri aut omninò potest, aut vix potest, ut eam rem in alio quisquam diligat, à qua ipse dissentit, itaque non sine causa vos oderunt, in quibus omnia sibi æmula, atque inimica esse conspiciunt.* Omnem turpitudinem suam impii in vobis, velut in speculo contemplantur; quid mirum ergo, si vos oderint, si spernant, si persequantur? Camelos illi imitantur, qui, cùm aquæ limpidæ & illimi appropinquant, pedum ungulis eam turbant, & lutum commovent, ne suam in ea deformitatem cogantur intueri. Nec tamen hoc vos conturbet Auditores; hoc ipsum enim, quòd molestia vestra remedio careat, præsentanea illi medicina est.

III. Si ergo fieri nullâ ratione potest, ut justi impiis placeant, facilè agnoscitis, vos nec primos fore, nec ultimos, qui in causa tam honorifica injustè patiamini; solatio vobis erit singulari, tot gloriæ vestræ videre socios, qui vobis animos addent. In Ægyptum si oculos conjicietis, Josephus occurret, maligno æmulorum livore catenis vinctus; Hierosolymam conversi Jeremiam videbitis, in cisterna sepultum; Si Susam conceditis, vicinum furcæ & patibulo Mardochæum videbitis; si Babylonem tenditis, Danielem leonibus objectum aspicietis? si Oculos in Bethulia figitis, Achiorem palo affixum contemplabimini; in Babylonem reversis Susanna occurret, ad lapidum grandinem condemnata. Tantumne linguis maledicis in vos licuit? mitiùs longè vobiscum agitur, solis linguæ aculeis flagellamini, sed *citra cruorem.* An non Magdalena sola matronis devotis insigni documento & solatio sit? quid illi acciderit, perspicuum vobis esse arbitror, nescio tamen, an omnes circumstantias satis expenderitis. Inaudierat illa, Christum à Simone quodam invitatum in illustri convivarum coronâ mensæ accumbere; accurrit illuc actutum, cum pretiosi odoris ungento, quod supra caput Servatoris, fracto in obsequii testimonium alabastro effudit; dixisses, veneno linguas accumbentium aspersas, ita unanimiter inter se murmurare, frendere & fremere: *Ut quid perditio hæc!* quæ prodigalitas? quod detrimentum? quæ profusio unguinis tam pretiosi? quod venditum multis familiis sustentandis sufficisset: *Et fremebant in eam*; parumque abesse videbatur, ne vivam dentibus discerperent. O rem Superi grandem! an non Magdalena sumptus majores, & vanissimos quidem fecit in unguenta, liquores & odores, quos sibi ipsi, velut Idolo

Idolo laſciviæ, adolevit? ad hoc certè trecenti denarii ſatis non erant, quantum de moſco, ambaro &c. balſamo, quantum ſucci odoriferi in ſolos capitis cyrrhos & cincinnos inſumpſit: quantas inſuper lemniſcorum ornatus, auri copia, gemmarum luxus? an non palàm erat, ſua jam ferè omnia Magdalenam, non tam veſtium pompâ, quàm munerum ſuperfluorum copiâ, conviviorum luxu, converſatione profanâ concoxiſſe? an nullus unquam contra eam infremuit? an in faciem & coràm prodigam ac decoctricem quiſquam compellavit? quin plurimos illa ad obſequia ſervos, ac demiſſo in terram uſque corpore ambitioſos ſui veneratores, putidè adulantes ac applaudentes habuit, quoties per Urbem obambularet. Cùm autem exiguum vanitatis ſuæ tributum Chriſto in donum offerret, en tibi ſubitò malignantis linguæ verbera, calumniæ & fremitus; omnes uno ore clamabant: Ecce hæc pingue patrimonium, ac familiæ ſuæ bona abligurit, decoquit, diſſipat & perdit! certè curatore opus habet: *Ut quid perditio hæc? ut quid perditio hæc?* Hinc concludite, parem ſemper fuiſſe eorum ſortem, qui ſeriò ſtatuerunt Chriſto ſervire: *Omnes*
2. Tim. 3. 12. *qui piè volunt vivere in Chriſto* IESV, *perſecutionem patientur*, ait Apoſtolus, *Omnes, omnes*! Nec tamen, ſi bene attendamus, dicit, *qui vivunt*, ſed *qui volunt vivere*; quantumvis enim nonnulli paulatim ſuperent vim livoris, retundant maledicentiam, ut tranquillitate ac pace fruantur; cùm tamen primò ſe Chriſto conſecrare ſtatuunt, *cùm volunt piè vivere*, nullus ſupereſt tergiverſationi locus, velint, nolint, acerba pati neceſſe eſt: *Omnes, qui piè volunt vivere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.* Quin plurimi ſunt, quos nullis conceſſis induciis, ſemper pati neceſſe eſt, Iſraëlitarum exemplo, qui non ſolùm ad primum ex Ægypto egreſſum Ægyptios, Amorrhæos, Amalecitas, aliòſque innumeros adversùm ſe inſurrexiſſe viderunt, ſed etiam intra Sionis mœnia & Hieroſolymæ confinia Jebuſæos pati coacti ſunt, qui ſi Origeni credimus, aliud linguâ noſtrâ non denotant, quàm *conculcatores*. Et quæ tandem par Mathildi innocentia reperiri poteſt, magni nominis, & famæ Principi? ejus tamen in Pontificiam Sedem reverentia obſcœni in Pontificem amoris contumeliâ proſciſſa eſt, quamvis palàm conſtaret, eam aſpero cilicio cingi, & rigidâ foris loricâ armari ſolere, quæ illam amoris profani telis imperviam, & ab omni laſciviæ ſuſpicione alieniſſimam reddere debebant. Quantùm non virtus Gregorii Septimi à maledicis vapulavit, qui tamen portentis & miraculis claruit? quantum Sergii integritas, ſuperis tam clara & pretioſa, ſuſtinuit? An non Divus Athanaſius ſtupri & homicidii reus accuſatus eſt? id ipſum Gregorio Taumaturgo accidit, cui malignæ obtrectantium linguæ crimen impuritatis affricuêre; idipſum Anachoretæ Palladio, quem Malevoli ſicarium proclamavêre; idipſum Stanislao Epiſcopo, quem furti reum arguerunt, idipſum innumeris aliis, quorum vita

quantumvis consummatæ sanctimoniæ famâ clariſſima, linguæ tamen mordacis jaculis expoſita fuit. Nec pluribus exemplis opus eſt; ſicut enim juxta Philoſophum minimè convenit, rei dubiæ ſtabiliendæ debilibus uti argumentis, ita à ratione longè alienius eſt, in re manifeſta, ſpiſſa ac copioſa rationum momenta condenſare. Quid ergo porrò ſtatuendum eſt? id unum certè, magnum rebus noſtris ſolatium eſſe; quòd parem cum tot tantiſque aliis ſortem experiamur, quodque malevolorum tela non tam noſtram perſonam, quàm noſtram virtutem, imò Chriſtum ipſum petant ac feriant.

IV. Sed ego vos hîc ſiſtere nolim, ſed gradum promoveo, ac liberè pronuntio, quòd, licèt in veſtra poteſtate ſitum eſſet, ob virtutem amari & laudibus extolli, odia tamen & contradictiones hominum eligere præſtaret? Paradoxum hoc vobis utique videtur: attentas tamen præbete aures, & palam id vobis demonſtrabo. Fingite, vos nec dicteriis proſcindi, nec odio haberi, ſed amore & laudibus mactari; fingite, neminem vobis obloqui, ſed vos paſſim in pretio eſſe, & ubique vobis applaudi? DEUM ne vobis, an vos DEO obligatos propterea eſſe exiſtimatis? Enimvero DEI potiùs debitores vos eſſe profitebimini, cùm ex ejus obſequio tam uberem fructum, tantamque nominis veſtri celebritatem percipiatis. Sin autem Ejus amore maledictiones tolerandæ, & moleſtiarum Ilias abſorbenda eſt, DEUM vobis debitorem habetis. Itane debitorem? debitorem enimverò; nec meis in hoc verbis, ſed Divo Joanni Chryſoſtomo velim credatis: *ſi propter DEVM*, inquit, *diligamur, honoris impenſi debitores illi ſumus; ſin verò ejus causâ odio habeamur, debitor ipſe ſit nobis.* Quid autem ab homine vel ſperari vel deſiderari poſſit majus, quàm DEUM ſibi habere debitorem? Liceat mihi igitur, doctorum Sanctiſſime, liceat mihi, Ignatii feras inſe provocantis exemplo, mordaciſſimos in me linguarum aculeos provocare: lacerent me maligni, mordeant, diſcerpant; aliud illi non efficient, quàm ut DEUM mihi faciant debitorem; meam in Ipſum fiduciam augebunt, ac liberiorem ad DEUM acceſſum mihi aperient, nihil enim Ille poſthac negare mihi poterit, quem meum habeo debitorem: *Qui deridetur ab amico ſuo, ſicut ego*, dicebat quondam Jobus, *qui deridetur ab amico ſuo, ſicut ego, invocabit DEVM, & DEVS exaudiet eum.* An parùm id vobis videtur? quin ego tanti æſtimo, ut non tantùm neglectæ propter DEUM popularis auræ, ſed totius mundi pretio comparandum cenſeam. Neque mirum eſt, DEUM hanc Juſtorum patientiam tantopere æſtimare; ex illa enim, tanquam Authenticâ ſervitutis noſtræ ſyngraphâ, colligitur, obſequia noſtra non è proprii commodi motivo, ſed ſinceriſſimæ charitatis affectu proficiſci; ex illa virtutis robur ac ſoliditas, animi puritas, & fidei rectitudo probatur, dum inde opprobria & ignominiam ferimus, unde laudis manipulos colligere debueramus. Et hoc ipſum eſt, quod D. Cyprianus fidelibus, perſecutione jactatis, frequen-

ter

Laud. ter inculcavit: *tunc omne fidei robur expenditur*, inquit, *cùm in sermones vulgi, atque in opprobrium veneris, cumque te contra illas populares insanias religiosâ mente firmaveris, convincens scilicet, & repugnans, quidquid super persona tua in injuriam Christi profanus sermo jactaverit.* Nostisne, Auditores, quid Abrahæ sacrificium adeo celebre fecerit: abscribunt id nonnulli perfectissimæ illi obedientiæ, quâ imperio summè arduo, nec hiscere quidem contrà ausus, obtemperavit; alii promptitudinem mirantur, quâ acerbissimum Dei mandatum absque mora executioni mandavit: alii integritatem fidei extollunt, quâ promissis ad speciem penitus contrariis absque ulla titubatione assensum dedit: & hæc quidem omnia perbene. Si verò placet Doctissimum Præsulem Zenonem ingenuè percontari, rarum prorsus & inexspectatum responsum accipietis: totum, ipso judice, virtutis meritum in eo positum erat, quòd animo intrepido obtrectantium se linguis exposuerit; quis enim non videt, factum adeo insolens barbari & inhumani hominis notam Abrahamo feciſſe, omniumque in eum linguas armâsse? tigridem illum appellârint humanis exuviis tectam, aut carnificem sub Patris larvâ latentem; illa ipsa animi constantia, quæ tantam illi gloriam peperit, malevolorum dicteriis eum objecerit. Ecce, dicturi erant, quâ frontis immotæ constantiâ tractavit ferrum? an vel lachrimulam sparsit, an vel uno suspirio dolorem testatus est? an librato jam ictu saltem vultum à tam crudeli spectaculo avertit? imò propriis unigenitum manibus ligavit, ipse supra aram composuit, oculos velavit, collum nudavit, & omnis expers pietatis caput demetere, ac multorum carnificum munere unus fungi non dubitavit. Neque ille adversùs hosce insultus divini præcepti scuto se tueri potuisset; quomodo enim genti, DEI notitiâ, & fidei lumine destitutæ, probâsset, se facinus istud cœlesti potiùs jussu, quàm propriæ crudelitatis instinctu designâsse? respondissent utique, DEUM tam rabidam famem non pati, ut humanis eam victimis petat sedari; latrantis eum Cerberi, non loquentis DEI vocem accepisse. Hoc ergo, si Zenoni credimus, incomparabile sapientissimi Patriarchæ meritum erat, quòd, insuper habitâ tantâ obloquentium malignitate, & sinistris vulgi judiciis, grande illud sacrificium intrepidè auspicatus, parique fidelitate executus sit: *non timuit. ne ei parricidium imputaretur, sed potius, ut devotioni par erat, latatur, hoc DEVM jussisse*, præoptans infamiam sustinere parricidæ, quàm meritum perdere obedientis. Illustri hoc exemplo discite, Auditores, tolerare æquo animo, si ob virtutis studium suos vobis dentes vulgus infigat: cùm Ecclesiæ Sacramenta solito crebriùs frequentabitis, id multi hypocrysin interpretabuntur; si amore verecundiæ vos domi continebitis, dicent, vos desperatione impelli. Si à conventiculis, & comessationibus temperantiæ amore abstinebitis, id avaritiæ tribuent; si inimicum amore DEI in gratiam admittetis, dicent, id vilitate animi, & mentis inopiâ

Serm. de Abraham.

factum ; si demissionis studio honores fugietis , ignaviæ adscribent. Rem arduam quidem à vobis requiro ; non negaverim : sed hic tandem
Eccl. 2. 5. lapis Lydius virtutis est , *in igne probatur aurum , & argentum* , ait Ecclesiasticus , *homines verò receptibiles in camino humiliationis.* Miserabilem quæso Jobum intuemini ? quem ei animi sensum inter tam graves ærumnas fuisse existimatis ? quid ei maximè doluisse censetis ? Illud , illud ei acerbissimum accidisse judico , quòd , cùm infanda scabie , & infami leprâ laboraret , passim creditum sit , Jobum juvenilium cupiditatum effræni licentiâ hanc sibi luem procurasse , cùm tamen ab illo crimine alienissimus esset : hæc quippe erat sathanæ rabies , ut cum Pineda commentatores doctissimi opinantur , Jobi corpus illâ morbi specie inficere , quâ ut plurimùm voluptuarii castigantur :
Iob. 2. 7. *ulcere pessimo* ; adeo ut miser sæpiùs audire cogeretur exprobrantes : vah homo carnalis , lascive , libidinose !
Iob. 19. 20. *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ suæ.* Summè quidem hæc opprobria doluêre Jobo , nec tamen destitit , DEO benedicere labris illis , quæ inter omnia corporis membra sathan reliquit , *derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos* ; sperabat enim Jobum evictâ tandem patientiâ in blasphemias erupturum. Pari petulantiâ aliorum quoque virtus exercita fuit : Moyses incredibili labore sexcenta hominum millia suæ curæ commissa regebat ; audiendis eorum querelis , & componendis discordiis intentus : cùmque laùdem inde speràsset , à petulanti pastore stultitiæ accusatus est quòd tantum in se oneris suscepisset ; *stulto labore consumeris.* Quid de Anna uxore Elcanæ dicam ? cùm ferventissimas inter preces piis in templo gemitibus Cœlum fatigaret , contumeliam temulentæ & bibulæ sustinere coacta est. Quid de Vasthi dicam , regii thori consorte ? hæc enim cùm modestiæ ac pudicitiæ studio , formæ suæ venustatem convivantium oculis prostituere recusaret , contumax & obstinata audiit. Sanctissimo illi Tobiæ ipsi etiam amici frequenter exprobrarunt , eum meritò cæcitate percussum , quod intempesta nocte per vicos & compita vagatus , mortuorum cadavera curârit , & tumulis intulerit. Ecce virtutis ac meriti apicem , ad quem Vos quoque aspirare opportet. O sortem vestram felicem , si ob virtutis amorem , & propter actiones omni encomio dignas vituperia & calumnias reportetis ! *Si exprobramini in nomine Christi , beati eritis.* Hoc beatitudinis vestræ certissimum pignus est , si Christi oraculo credimus . *Beati estis cùm maledixerint vobis homines ; Beati eritis cùm vos oderint homines.* Quodsi hanc veram esse beatitudinem negatis , omni alteri dogmati abroganda est fides , quia omnia eâdem basi , Christo scilicet ejusque infallibili authoritate nituntur.

V. Et quamdiu tandem , per vitam vestram vos obtestor , Auditores , quamdiu hæc dicteria vos passuros esse arbitramini ? an non tandem illuce-

luceſcet dies, quâ illi ipſi, qui ſannis & ludibriis ſimplitatem veſtram explodunt, eruht conſtantiæ veſtræ admiratores? *veniet, veniet dies illa, qua* Epiſt. 1. ad Hier. *corruptivum hoc & mortale incorruptionem induat, & immortalitatem*, dicam cum ſancto Chryſoſtomo: quantâ tunc affluetis lætitiâ, cùm ſupremo præſentati tribunali in totius mundi præſentia *ſtabitis in magna* Sap. 5. 1. *conſtantia adversùs eos, qui vos anguſtiaverunt*, & inſultantibus vobis inſultabitis? Cùm hanc veſtram lætitiam cogito, ſcitis, quam ejus ideam & imaginem mihi proponam? Noëmum arcâ ſuâ incluſum mihi repræſento? vos judicate, an convenienter: ſi quis unquam mortalium cachinnos & ludibria paſſus eſt, Noëmus fuit, ſi Chryſoſtomo fides eſt: Hom. 3. in Gen. *veriſimile eſt*, inquit, *eum ſubſannatum & irriſum ab omnibus.* Habitaverat ille in medio populi gentilis, flagitioſi, moribus diſſoluti, ac protervi; cùm DEUS, humani generis pertæſus, delere illud ſtatuit, & in mandatis dedit Noëmo, ut domum ſibi mobilem ædificaret, in qua velut tutiſſimo aſylo, communi ſe cladi ſubduceret. O quàm locupletem riſum & ſibilorum materiem hæc ſtructura petulanti populo ſuppeditavit! etſi enim initio territi ſint nonnulli, cùm novus Propheta Noë vicinum mundi interitum ex Dei imperio nuntiaret? cùm autem viderent, unius, duorum, trium, imò centum ferè annorum ſerie evolutâ, minas fanaticæ inundationis ac diluvii incaſſum recidere, & ſucceſſu carere, Noëmum verò nihilominus fabricæ ſuæ ſtrenuè inſudare, arcæ certatim circumfuſi in quot non cachinnos; & ſibilos prorupêre! O, inquiebant, te ſenem bis puerum! O prophetam mendacem, Cùm verò poſtea Noëmum ſudo ac ſereno die navim ingredi viderent, immenſo animalium & beſtiarum exercitu præeunte, tunc enimverò irriſiones & ludibria creſcebant; Ecce, clamabant, ecce ſenem delirum! qui, cùm aurâ liberâ, cæloque ſereno perfrui poſſet, ſe ipſum voluntario carceri mancipat! quæ ſtolida hæc libido eſt, vitæ tædio propriis ſibi manibus ſtruere tumulum, & veſpillonis officium ſponte prævertere? pulchrum profectò conſortium lupos inter & urſos, vulpes & apros! quæ catenæ tot belluas continebunt, ne impetu facto miſerum diſcerpant? O mente captum, ô territum? timet undas ne ſuffocetur, tigrides non metuit, ne ſuffocent, nec leopardos, ne jugulent. In hunc ferè modum ſubſannabant Noëmum, quando Arcam conſcendit. Cùm verò ſeptem evolutis diebus per laxatas cœli cataractas viderent delabi pluvias, intumeſcere alveos, ſtrepere torrentes, inundare flumina, effundi maria, jamque ſuperfuſa camporum planitie valles abſcondi, montes ipſos creſcentibus aquis æquari; ô quàm ſubitò, mutatâ ſcenâ, alia rerum facies ſucceſſit? fluctuabat in novo hoc Oceano ſecura & glorioſa Noëmi navis, atque inter nubium crebris tonitruis micantium Martiales fragores, inter ventorum ruinæ infrementium ſibila, fugientium tumultum, demer-

ſorum ejulatus & clamores, morientium gemitus, in communi omnium ſtrage illæſa, in univerſali exterminio tuta natabat: Noë verò in hac miſerorum clade nec inſultabat illuſoribus, nec eorum interitu exultabat, ſed pio miſerantis animi ſenſu pereuntibus condolebat. Liceat mihi tamen auditores, ut Ego Noëmi partes hodie agam, ac de alto montis vertice immenſum hoc naufragium contemplatus, exclamem. Ubi eſtis modò, ubi eſtis animi faſtuoſi, quibus paulò antè tam volupe fuit innocentis ſimplicitati illudere! erigite non nihil è procellis caput naufragum; Eja! agnoſcitis navem hanc victricem, veſtris inambulantem capitibus, ſecuram naufragii, morti dominantem? ubi modò ſunt ædificia veſtra ſuperba, turres & palatia? ecce Noëmum, quaternos inter ligni fragilis parietes ſecurum, cùm tamen vos robuſtiſſimorum murorum multiplicati ambitus ab interitu defendere non poſſint. Paulò antè, nunquid recordamini? riſu & ſibilis me excepiſtis, quòd veſtram vitæ licentiam deteſtarer, à faſtu & luxu veſtro abhorrerem, ac morum veſtrorum corruptelam reprehenderem. Senem me delirum, atrâ bile agitatum, & emotæ mentis hominem appellâſtis, qui ſe ipſum vivus intra natantis ergaſtuli anguſtias concluſiſſet: Eja, ſi animus vobis prurit, ridete nunc alacriter, nunc ſubſannate! En petulantiſſimi deriſores! en inter undas fluctuant corpora veſtra, mille fluctuum præda, omnem in partem jactata, nec conquaſſatis oſſibus deſerti littoris ora conceditur, quæ tamen etiam miſerrimo cuivis naufragium paſſo, indulgetur. Solus Noë in tam gravi tempeſtate non eſt de portu ſollicitus; hunc enim ſecum vehit, quocunque pergit; ſecuritatem ſuam ſecum portat; dumque vos omni retinaculo deſtituti mergimini, ille interritus alto mari inambulat. Sed quorſum iſta? juſtiſſimæ quidem ſunt hæ exprobrationes, ſed inutiles, & nequidquam illis ingeſtæ, quibus nec aures ampliùs patent ad audiendum, nec ſpatium & tempus ſuppetit, ad fructum inde colligendum: quin potiùs nobiſcum ipſis familiariter ſic diſcurramus & ratiocinemur. An non lamentabilis hæc vobis cataſtrophe videtur, Auditores? an non invidendam potiùs creditis ſortem illuſi, quàm impiorum illudentium? Talis etiam erit ſors veſtra, ſi maledicas aliorum linguas æquo animo tuleritis: rident illi vos quidem inpræſentiarum, & dicteriis laceſſunt, quòd intra Religioſi clauſtri anguſtias vitam trahatis, ſponta-
neo rigore corpus atteratis, delicias fugiatis, amicorum conſortia vitetis, vano futuræ mortis metu torqueatis, aut quòd diebus feſtis magis vobis cordi ſit, intra templorum parietes & ſacri Oratorii ſilentia latere, quàm per hortos campoſque cum Libertinis vagari. Sed heu brevem eorum riſum! cùm univerſali, non undarum, ſed flammarum correpti diluvio, omni ſe ſubſidio deſtitutos videbunt, tunc enimverò & illi angulum arcæ veſtræ ſuſpirabunt, quæ in ſapientiæ Libro con-

convenienter *lignum contemptibile* appellatur. Verum, mutata est scena; alius erit rerum status; videbitis brevi illos in abyssum præcipites; vos autem *stabitis, stabitis*, inquam, *in magna constantia adversùs eos, qui vos angustiaverunt*, & de cælorum culmine insultibus illorum insultabitis, & illudentibus illudetis. An non consideratio ista animum vobis facit, ad comtemnendos canum istorum latratus, qui latrare quidem possunt, nocere autem vobis non possunt? Latrent, latrent hi Cerberi, quantum lubet; crimenentur, calumnientur ad satietatem; veniet aliquando dies illa, quâ eorum audaciam ac temeritatem compressam videbitis.

VI. O Dies desiderata! dies chara! quando tandem illucescès, ut luce meridianâ clariùs pateat veritas illa, quam ego obscuris solùm coloribus adumbro? Eja Christiani! vita brevis est, tametsi modico tempore linguarum maledicarum metam esse oporteat, quid tandem interest; tanto major succedet gloria, ipsæ etiam Angelicæ mentes vobis applaudent, & licet pauci homunciones vos affligant, Deus tamen ipse consolabitur vos, Isaiâ teste: *nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum nolite metuere, sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic devorabit eos tinea, salus autem mea in sempiternum erit.* O vos felices, si tanti ponderis & momenti oraculum memori mente retineatis! Quid enim tandem sunt homines, etiam maximè præcipui? nunquid mortales, fragiles, lutei? & hos majoris DEO facietis? O confusionem, ô insipientiam, ô pudorem! ô quot vestrum sunt, auditores! ad omnem virtutem proni, ad Ecclesiæ mysteria frequentanda propensi, ad jejunia, corporis castigationes, librorum piorum lectionem affecti, ad concordiam inter discordes stabiliendam, & promovenda pietatis exercitia Zelosi, qui tamen id facere negligunt; & quâ de causa; non aliâ sanè, quàm earum linguarum timore, quæ intra paucos dies putrescent; quin plurimi ex humano respectu in mille flagitia se effundunt, vitam ceteroquin sceleris puram victuri: adest nimirum malorum incentor sociùs, atque, eja! ingeminat, quid tantos Declamatorum in pulpitis strepitus moramus? diem potiùs lusu frangamus; ubi chartarum folia? eja huc ocyùs admove! Et nemo vestrûm est, qui vel hiscere contrà audeat. Invitamini ad festa, ad symposia, ad choreas & saltus, imò nonnunquam ad lupercalia, prostibula, lupanaria; ne tunc quidem contradicendi vobis animus est; & hoc unius irrisionis timore. Ita vos amicorum scilicet blanditiis ad fauces inferni deduci sinitis, cur non abigitis eos potiùs, atque in faciem dicitis? Abi hinc infelix; facesse, & solus illuc te apage? Refert Plutarchus de quibusdam, eos ad cœnam invitatos, ubi insidias timere meritò poterant, illuc tamen concessisse, ne inofficiosi aut inciviles dicerentur; sicque trucidatum, ait, Dionem à Calippo, Antipatrum à Demetrio, & nescio quem Herculem ado-

Isa. 51. 7.

de vitioso pudore.

adoleſcentem ſimplicem à Poliperſo. An non majoris amentiæ vos reos proclamem? qui probè nôſtis, vos ad nefanda non rarò conventicula invitari, idque unicè agi, ut in manus ſathanæ tradimini; & tamen ne invitantes offendatis, illos velut bos ad macellum ſequimini. Cur, quæſo, eos non generoſè abigitis? cur non reſiſtitis, plurimorum exemplo incitati, qui inſignia vobis Chriſtianæ libertatis documenta reliquerunt? Xenophon, quamvis Ethnicus, cùm Laſſus nobilis adoleſcens animi vilitatem ei obiiceret, quòd chartarum luſum detrectaret, promptè *faſſus eſt, ad res inhoneſtas ſe timidiſſimum eſſe.* Et vos, Chriſtiani, in rebus flagitioſis, turpibus & abominandis proteſtari contra non audeatis? quin tandem apertè ſtatuitis: *vota mea Domino reddam coram omni populo ejus!* An tantâ tergiverſatione, tantiſque diſſimulationibus opus ſit? *In medio Eccleſiæ laudabo te, in medio multorum laudabo eum!* Hoc enimverò cùm Davide profitendum eſt: fortunatos vos, ſi hac ſancta impudentiâ armati domum concedatis. O quot fœminæ nobiles mundum muliebrem & inſtrumenta vanitatis abjicerent, quem nôrunt ſibi aliiſque nocivum, nec tamen à ſeipſis obtinere id poſſunt, illo ſolùm reſpectu abſterritæ, ne aliis pompâ & luxu cedere videantur? O quot cives magis devoti, quot illuſtres, ac nobiles modeſtiores forent, ſi peſtilens hic reſpectus abeſſet? Hæc enimverò illa impudentia eſt, quam jactavit Apoſtolus: *non erubeſco Evangelium*: ad hanc ipſam ego vos hodie exhortor; obſecro, ne vos pudeat utroque pòplite DEO in miſſæ ſacrificio ſupplices adgeniculari; quod DEUS ipſe in Salomone laudavit, *utrumque genu in terra fixerat.* Non erubeſcatis, decenti corporis compoſitione rei Divinæ aſſiſtere, aliis confabulantibus ſilere, ac precibus piè vacare, dum alii riſu & cachinnis ſolvuntur. Quin liberè DEO confitemini, *DEUS meus, in te confido, non erubeſcam!* Illudent alii, ſpernant, ſubſannent? ſatis mihi ſit, tibi ſoli placere: *maledicent illi, & tu benedices.* En ſolatium eximium, paucis à Davide verbis expreſſum: maledicent illi, *& tu benedices.* Illi ignavum me dicent: *& tu benedices.* Illi inurbanitatis me arguent: *& Tu benedices.* Illi incultis me moribus eſſe dicent: *& Tu benedices.* Dicent, me vitam à ſtatu & conditione mea abhorrentem vivere: *& tu benedices*: ad ſummam, *maledicent illi, & tu benedices.* Ita, ita vos ipſos ad virtutem animate, & D. Franciſci elogium ipſo facto comprobate, *Parùm eſt laudari ab homine, ſi à DEO vituperer; parùm eſt vituperari ab homine, ſi DEUS me laudet.*

Plutarc. ibid.

Pſ. 15. 14.

Pſ. 21. 23.

Pſ. 108. 20.

Ad Rom. 11. 6.

Eccl. 17.

PARS ALTERA.

VII. UT mordaces impiorum linguas juſti generoſè contemnerent, mulieris Cananææ exemplo perſuadere hactenus conatus ſum: jam verò continere me minimè poſſum, quin ad impios converſus, juſtoque Zelo accenſus, facinoris enormita-

mitatem proponam, dum datâ operâ, & ex compoſito aliorum virtutem labefactare conantur. Quis autem crederet, Auditores, eum, qui juxta Chriſti leges vivere deſiderat, à nemine plus perſecutionis pati, quàm ab iis, qui ſe Chriſti ſectatores profitentur? Si ne in ipſo quidem meditullio Chriſtianitatis, in medio, inquam populi DEI piis & virtuoſis eſſe licet, extra mundi limites exulandum eſt virtuti; ubi enim tutam ſibi ſedem ſperet, ſi noſtris è finibus excludatur? Hoc cùm probè agnoſceret magnus ille Salvianus, tantam impiorum temeritatem & deploravit multoties, & increpuit: *ſi ſtatim, inquit, ut quis melior eſſe tentaverit, deteriorum abjectione calcatur, omnes quodammodo mali eſſe cogentur, ne viles habeantur.* Hoc enimverò, ô impii, veſtrum ipſiſsimum eſt votum; ſic latere & abſcondi vos poſſe confiditis, juxta illud Eccleſiaſtis: *In populo magno non agnoſcar*; neque numeroſæ turbæ immixtos digitis vos monſtrare quis poterit. Eja impii, ratum ſit, quod ſperatis; auſcultate tamen & reſpondete: vos juſtum laceſſitis, jam linguæ aculeis, jam contumeliis & ſannis, ut tandem à virtutis ſtudio deſiſtat: an non hic veſter ſcopus eſt? fiat ergo, quod petitis, relinquat virgo illa modeſtam ſuam verecundiam; omittat adoloſcens ille exercitia conſuetæ pietatis; comitentur vos ad theatra, ludentium conſortiis ſeſe ingerant, immergantur obſcænis amoribus, inter fidium, ac cytharæ ſonum per urbis vicos vagentur; non ſit pratum, quod non luxuriosâ morum licentia pertranſeant, utantur, aut rectiùs loquendo, abutantur flore juventæ, & ubique iniquitatis veſtigia relinquant: quid tandem inde lucri obtinuiſſe putatis? dicam ego: immane detrimentum! Cogitate enim, infelicem hunc veſtro hortatu & ſollicitatione à ſalutis ſemita abſtractum, tandem veſtrâ culpâ damnari; nunquid eadem vos calamitas manet? Ita eſt Auditores, eadem vos calamitas manet; vos quoque æternùm peribitis! Sinite, per DEUM vos obteſtor, ut ſenſum vobis meum liberè aperiam, qui acutæ inſtar ſpinæ cordi meo infixus hæret. Horreo enimverò, ſi perpendo, ſomnum ſecurè capere poſſe illum, qui ſuâ culpâ vel unicam periiſſe animam meminit: unicam, inquam, ſuâ culpâ periiſſe animam proh quanti roboris ac doloris materia eſſe debet? quos enim miſera illa è damnationis barathro clamores, quos fremitus & rugitus emittet? anne unquam vindictam ceſſabit expetere de illo, quem primam & principalem ruinæ ſuæ cauſam agnoſcit? nunquid identidem ad Divinum tribunal appellabit, & de miſeriæ ſuæ authore vindictam expoſcet? Novimus certè juſtorum cineres è tumbis ſuis vindictam de tortoribus ſuis petere: *Intret in conſpectu tuo gemitus compeditorum, vindica ſanguinem, vindica ſanguinem Sanctorum tuorum, qui effuſus eſt!* Et tamen mors illa, quantumvis ſanguinolenta & barbara, fuit illis beatitudinis æter-

Eccl. 16. 17.

næ principium, ac, modò offensa DEI abesset, plus illi debent tortorum gladiis, quibus jugulati, quàm nutricum uberibus, quibus lactati sunt, ut meritò dixerit Augustinus: *Profanus hostis nunquam tantùm prodesse potuisset obsequio, quantùm profuit odio.* Quid ergo miseri illi dicent, quorum non corpora, sed animas occidistis? an nullum temporis momentum labetur, quo non ex inferni faucibus clament: *vindica, vindica!* cum enim quot septimanis animum noxis purgare in more positum haberem, ille dicteriis suis me absterruit, ut lethalis noxæ reus diem ultimum obirem. *Vindica, vindica!* Ejulabit infelix illa puella: *vindica, vindica!* cùm enim fugerem virorum consortia, & devotionis exercitiis vacarem, ille blanditiis & cohortatione ad vanitatem & lasciviam me pertraxit. *Vindica, vindica!* exclamabit alius, cùm enim à teneris unguiculis ad securum illum vitæ religiosæ portum aspirarem, hic sannis suis me avertit, ut à Paradisi semita aberrarem. Si hisce stridoribus contra nos infelices illi cælum infestabunt, quis ora eorum obturabit? an fortè Cerberos hos esse credimus, qui injecto melleo bolo sopiantur, aut ad suavem cytharæ sonum mitescant? Minimè enim verò: nam ut Spiritus Sanctus testatur, *Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec suscipiet pro redemptione dona plurima*; damnati enim alterius affectûs capaces non sunt, quàm odii, nec aliud ipsos delectat, quàm ultio & vindicta. An ergo unquam illos destituros credimus, usque dum pœnarum socios habeant, quos culpæ agnoscunt Authores? quin DEUS ipse (finite, eloquar!) importunis miserorum clamoribus fatigatus Paradisi nobis aditum negabit, & Talionis lege nos puniet: *qui ruinâ lætatur alterius, non erit impunitus*: quæ ergo supplicia illum manebunt, qui damnationis alienæ est author? Certè, cùm hæc cogito, horrore concutior, nec assequi valeo, quâ ratione, qui hæc in animum seriò demittit, aut dies vivere lætos, aut noctes possit dicere tranquillas, quin anima illa damnata, feralis instar furiæ viperis armata, conscientiam mordeat, suæque damnationis authorem affligat. Ah, cavete, cavete, Auditores, ne tanto vos periculo exponatis! facite, obsecro, quod infimus quidem vester servus, sinceriſſimus tamen, salutisque vestræ, ut qui maximè, studiosus dimisse à vobis efflagitat: hoc nimirum adhuc vespere, cùm, uti suppono, animi vestri latebras prævio ante somnum examini scrutabimini, in vos ipsos seriò inquirite: an ego aliquem persequor, quia probus & virtutis est amans? an odi quempiam, quia modestus est? an mordacis linguæ ictibus à me vapulat, quia innocens? si hujus culpæ puri estis, DEO grates rependite; sin verò vos reos deprehendatis, timete, timete, ne adversarius aliquando ab inferis surgat, qui coram Divino tribunali mortem, mortem! vindictam, vindictam! de vobis expetat.

Serm. 10. de ss.

Prov. 6. 34.

SER-

SERMO NONUS.

DIE VENERIS POST PRIMAM DOMINICAM.

Domine, hominem non habeo. Ioan. 5.

I. INfortunatus, si quisquam alius, fuit ille paralyticus, quem hodiernum proponit Evangelium. Jam triginta & octo annos, doloribus & ærumnis plenus, ad piscinæ probaticæ crepidinem jacebat, notissimus omnibus, quos illuc vel desiderium sanitatis, vel oculorum curiositas traxit. Erat ille ex diuturnitate morbi coloris emortui, oculis refugis, carne tabidâ, habitu squallido, estque creditu facile, illum voce gestuque flebili, quæ vel silices, & saxa moveret, subsidium rogâsse: neque opus erat aliis impensis aut labore, quàm modicâ unius hominis pietate, qui opportuno tempore eum in undas illas demitteret; nec tamen tot annorum intervallo, quis credat? ullum unquam invenit. An non hæc est insignis calamitas? si necesse fuisset, magnos facere sumptus in medicos & medicinas; si herbæ selectissimæ ac pretiosæ fuissent in succos liquandæ, aut margaritæ & uniones in medicatos pulveres conterendi, haud mirum videretur, in tanta miserum calamitate relinqui. Verùm cùm alio opus non esset, quàm modico conatu ipsum in aquas devolvere, mirum sanè dictu est, triginta octo annorum spatio, neminem amicorum aut propinquorum tantæ humanitatis aut benevolentiæ fuisse, qui vel tantillum opis in miserum conferret; maximè si verum est, quod gravium Authorum testimonio asseritur, angelum ad commovendas aquas cælo delapsum statuto semper tempore, Pentecostes nimirum, advolâsse: potuisset ergo eò faciliùs tempus opportunum, & hora propitia expectari. Hæc miseri hujus calamitas aliquam mihi considerationem movet, inexpectatam fortè, sed, ut spero, vobis non inamœnam aut ingratam: videtur mihi nimirum repræsentari illarum animarum misera conditio, quæ omni ope destitutæ piacularibus in flammis torquentur. O quæ hæc piscina Probatica, Auditores! ubi plurimi non triginta duntaxat & octo annorum spatio, sed hic centum, ducentis ille, mille alius annis, nonnulli quoque usque ad supremi judicii diem inter summos cruciatus, & inexplicabiles gemitus morantur: cùmque levissimus conatus sufficeret, sæpissimè tamen omni humana se ope destitutos lamentantur. Ego itaque, pro sincerissimo affectu & multiplici

titulo, quo me sanctis hisce animabus devinctum profiteor, earum hodie partes sustinere decrevi, vobisque earum nomine acerbam quidem, justissimam tamen querelam, tribus verbis contentam, proponere: *hominem non habeo.* Ignoscite, si ab eorum, qui de pulpito hodie verba faciunt, more nonnihil deflectam: neque enim longiùs ferre possum flebiles illarum, multisque singultibus interpolatas voces, quibus opem nostram efflictim exposcunt; cùmque noverim vos munificos, liberales, devotos, & ad clementiam propensos, futurum spero, ut copiosum atque efficax à vobis subsidium obtineant. Cur ergo moras trahimus? num videtis eas gravissimè interea torqueri, dum nos de ferenda illis ope deliberamus? Fateor (neque id me angit) me nec satis artis nec eloquentiæ habere, quâ in earum favorem perorem; scio tamen, me plurimùm habere fidelitatis; si enim juxta Salomonem, *Legatus fidelis ei, qui mittit illum, animam ipsius requiescere faciet*, forsan ego quoque quietis aliquid animabus illis conciliabo, si commissâ mihi legatione fideliter apud vos perfungar. *Prov. 25. 13.*

II. Denuntio igitur vobis, Auditores, personas vobis unicè dilectas in statu tam miserando esse constitutas, quo peiorem nec Dionysii Syracusis, nec Romæ Nerones, nec Radamanthi apud inferos excogitavêre. Faxit DEUS! ut ne unquam illum experiamini! fidem tamen, ut spero, dabitis de eo differenti, qui, licèt illum expertus non sit, certam tamen de eo notitiam habet. Lubetne eminus uno oculi conjectu eum intueri? Imaginamini ergo vobis profundissimum in terræ centro carcerem, tormentorum immanitate, tortorum crudelitate, & reorum suppliciis inferno parem, eoque solo dissimilem, quòd nullæ in eo blasphemiæ, nullæ in DEUM injuriæ audiantur; imaginamini, noctem Cimmeriam, densissima caligine mixtam, incumbere, aërem intermicantibus fulgetris scintillare, terram horrendis motibus concuti, antra gemitibus personare, monstra vipereis sibilis stridere; hæc tamen non nisi umbram flammæ purgantis esse credite, in cujus comparatione omnia mundi hujus tormenta refrigerium dixeris, ut S. Augustinus ait: *ille purgatorius ignis durior est, quàm quidquid in hoc seculo potest pœnarum aut videri, aut cogitari, aut sentiri.* Ponite, eò immigrare, quidquid barbari humana mens concipere potest; certè animæ illæ miserandæ velut ad delicias eò properarent. Statuantur illic famosi Phalaridis tauri; certatim se illuc immittent. Transferat eum in locum Mezentius cadavera vermibus scatentia; in gratiæ loco numerabunt, se illis alligari. Trahi eò jubeat Diocletianus fatales suas rotas; ultrò illas conscendent. Felices se crederent, si Jobum scabie & ulceribus plenum amplecti liceret, neque aliter ad illum, quàm apiculæ ad fragrantissimos flores, convolarent, ad fluentem è vulneribus tabem mellis instar avidè sugerent; in pocula

veneno

veneno mixta, velut nectar suavissimum sese immergerent, & quas nos spinas dicimus, illi ceu rosas amplecterentur; roris instar lamberent, quod nobis fœtet: verbo, essent amantium vota, quæ nobis sunt reorum tormenta. Et in hoc loco, ô filii, charissimæ vestræ genitrices; vestræ, O mariti, uxores; avi & proavi vestri, O nepotes; dulcissimi quondam Sodales vestri, O amici, arctè concluſi tenentur! Et vos illos opis inopes diutiùs relinquetis? Profectò non intelligitis, non creditis atrocissimos eorum dolores, cruciatus & tormenta! Sed demus, nil aliud vos eorum, quæ patiuntur, intelligere, nunquid satis est, eos acutissimo igne, quem Purgantem dicimus, torqueri?

III. Ignis vehementior, acrior, magisque activus non est, quam quo aurum & metalla liquantur: ipsissimus hic ignis est, de quo agimus; de hoc enim, Augustino interprete, sermo est, apud Prophetam Malachiam: *Sedebit conflans; & purgabit filios Levi, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum. Sedebit*, ait sacer textus, ut intelligamus, animas illas non obiter tantùm & perfunctoriè, sed lento & diuturno supplicio affligendas; sedebit autem, quasi insufflando & ignem animando: *Sedebit conflans*; ut conservet & nutriat ignem illum indefessum, prout eum vocat S. Hilarius, eoque in loco velut in furno & crucibulo animæ illæ excoquuntur, usque dum omni vetere scoriâ & retrimento purgentur: *Et purgabit filios Levi, & colabit eos, quasi aurum & argentum.* Quàm ergo acerbus, quàm intensus, quàm vehemens erit animarum illarum dolor! Neque credere vos velim, purgatorii ignem igni nostro elementari esse similem, aut dolorem ex igne purgante esse similem dolori, quem sentimus ex igne elementari: toto cœlo aberrat hæc comparatio, neque aptiùs exprimere vobis possum vehementiam illius ignis & illius doloris, quàm si dicam, illos esse quintam veluti essentiam omnis alterius ignis, & omnis alterius doloris. Notum vobis est, chymicorum industriâ ex quavis ferè re talem, ut loquuntur substantiam extrahi, quæ sit veluti medulla illius rei, quæque sit virtutis efficaciſſimæ & penetrabtis, quam propterea *spiritum* appellant. Fingite igitur mecum, ab Angelo quodam omnes illos dolores, quos experimur, in unum cogi, & quidquid in renibus, artuum juncturis, in homicranio, cholica, aut astmate doloriferum est, arte destillatoria *in spiritum* ac quintam doloris essentiam contrahi: superi quis pungentissimum illum dolorem satis explicet? si de cunctis malignis febribus, quæ viscera adurunt, subtilissimus eliquari posset *spiritus* ardoris febrilis; ô quàm penetrans ille foret, & ardens? si ex omni ulcere mordacissimo, quod carnes devorat & ossa absumit, *spiritus* ulcerosus exprimi posset; ô quàm foret ille crudelis? talem vobis imaginemini vehementiam ardoris in flamma purgante. Ne vero hoc, quod dixi, merum figmentum, & phantasiæ ludibrium existimetis, audite, quid dicat Isaias: *Abluet Dominus sordes filiorum* Isa. 44.

Lib. de Civ. Dei c. 15. Malach. 3. 3.

In Psal. 108.

Sion in ſpiritu judicii, hoc eſt, in rigore judicii immitiſſimi, vel ut alii legunt, in ſpiritu *ardoris*, *in* ſpiritu *incendii*, *in* ſpiritu *combuſtionis*. Uſque adeo verum eſt, auditores, ardorem illum non fore communem & obvium ſed ardorem deſtillatum, ſpiritum arte extractum tam penetrantem, tam potentem & efficacem, ut vel una ſtillula virtute & vehementiâ ſuperet, quidquid igneorum torrentium Veſuvius evomit. Et hæc nullum in nobis condolentis animi ſenſum excitent, ut animabus illis omni ſolatio deſtitutis opem feramus, flammæ illi extinguendæ, aut ſaltem refrigerandæ & mitigandæ opportunam! O animæ afflictæ & miſerandæ! quid prodeſt lamentabili nobis voce inclamare? *Miſeremini mei, miſeremini mei*; Ah nimiùm paucis dolor veſter perſpectus eſt; & utinam modum inveniam malis veſtris explicandis parem, ut viſcera commoveam, & audientium animos flectam.

IV. Sed heu, an adjicere quidquam poſſum ad ea, quæ dixi? poſſum enimverò! illud, illud, auditores, has animas maximè affligit ac torquet, quòd in paradiſi conſpectu patiantur. Aſpiciunt illæ beatam patriam, ad quam electæ ſunt; contemplantur ejus delicias, gloriam agnoſcunt: ſed quàm amarus eſt hic aſpectus conſtrictis, & quidem cum ſumma incertitudine, quando ruptis compedibus ſibi liceat eò avolare: hoc inquam, hoc illis vehementiſſimè dolet, atque integro lachrimarum oceano abſorptas immergit.

Ut pœnitentia Adami evaderet aſperior, quid fecit DEUS? *Habitare fecit ipſum è regione paradiſi voluptatis*; volebat, ut pœnitentiam ageret non procul paradiſo, & in tantarum deliciarum aſpectu vitam duceret laborioſam, & in ſudore vultus ſui terram coleret? *Adam è regione paradiſi habitare juſſit DEVS*, ait Chriſoſtomus, *ut aſſiduus conſpectus moleſtiam renovans exactiorem illi præberet ſenſum expulſionis à bonis.* Sed quid paradiſus terreſtris eſt cæleſti comparatus? & tamen in hujus aſpectu patiuntur animæ, quas tanta vobis contentione commendo; hîc ardent, hic ſtrident, hîc cruciantur! concluſæ *in lacu, in quo non eſt aqua*, ubi ſcilicet ſiti perpetua, ſummique boni deſiderio ardent, ſine ullo tamen ſitis hujus remedio: *Non eſt aqua, non eſt aqua.* O felices illas, ſi effracto carcere illuc liceret pertingere! continuò horrores Lernæi in Heſperidum delicias, clamores & gemitus in lætitiæ cantica, ſerviles compedes in Regia diademata, doloris officinæ in thronos Majeſtate plenos verterentur; triumpharent in veſtitu deaurato, radiis coronati ſplenderent, immenſi illius boni fruitione abſorpti, quod temporum curſu non exeditur, nec viciſſitudine alteratur, nec amarore mutationis aſpergitur, ac revelatâ facie Deum ipſum clariſſimè intuerentur. Perpendite ergo, quàm ardentibus deſideriis & anxiis votis eô ſuſpirent, & anhelent! Imaginemini vobis quendam, ad Romani Imperii Coronam electum, ſecundis velis primariæ jam urbi regnique ſedi appropinquare, ut imperii faſces, ac poſſeſſionem capiat; non procul tamen inde à pyratarum

rum classe obsideri, capi, catenis constringi & obscuri carceri mancipari: an non gravissima illi accident hæc vincula & intoleranda captivitas? Graviorem longè esse credite dolorem animarum illarum, quæ ad altius longè gloriæ genus electæ sunt. Detinentur illæ, arctissimis constrictæ compedibus in paradisi limine & conspectu; ubi parata illas Regia regumque omni ex parte beatum expectat: *E regione Paradisi voluptatis.* Quis ergo inconsolabiles illarum gemitus comprehendat? Nonnullæ earum cum mæstissimo Manasse vociferantur: *Incurvatus sum multo vinculo ferreo, & non possum attollere caput meum.* Aliæ cum Jobo dicunt: *ad DEVM stillat oculus meus.* Aliæ cum Jeremia: *defecerunt præ lachrimis oculi mei.* Aliæ cum Davide: *Oculi mei languerunt præ inopia.* Omnes cum Isaia, *præ contritione spiritûs ululabunt.* Absalon nullis constrictus vinculis, nec carcere clausus continebatur; sed in florentissima civitate Sionis, in aula regia, inter procerum & purpuratorum obsequia morabatur, quia tamen à facie regis exclusus erat: *Faciem meam non videat!* infelicissimum sese, multo clamore ac gemitu testabatur, palamque Joabo testatus est, malle se mori, quàm vivere: *Obsecro ergo, ut videam faciem regis, quòd si est memor iniquitatis meæ, interficiat me.* Quis ergo dolor erit illarum animarum, dum se ab augustiori longè & pulchriori facie extorres vident? & quidem igneo carcere constrictas in media damnatorum ac dæmonum societate: *In tenebrosis collocavit me, quasi mortuos sempiternos.* Et vos, cum illas in libertatem tam facili pretio asserere, atque ad tanti boni possessionem, Deique conspectum introducere positis, etiamnum tergiversamini? Ah cur opitulari illis negligitis, cùm se ipsas juvandi modus non suppetat? Ecce enim arctissimis vinculis manus, latera, pedes & collum stringuntur; cor solum & animus liber est. Sed id, quid prodest? *Vnâ re ad duas diversissimas coarctantur*, liceat cum Salviano loqui, *summa vis exigit, ut libertatem velint, sed eadem posse non sinit, qua velle compellit.* O igitur barbaros vos ac inhumanos! dum vestrâ facitis socordiâ, ut in tantis potiùs suppliciis tabescant, quàm ut ad unicè optatam gloriam evolent?

Orat. Manass.

Job. 16. 20.

Thren. 2. 11.

Psal 87. 10.

Isa. 65. 14.

2. Reg. 14. 32.

Thren. 3. 6.

V. Sed fortasis hæc gratia magnis vobis impensis stabit? Audite, & erubescite! Minori pretio stat, è flammis purgantibus unam liberare animam, quàm mancipium, è barbarorum jugo ereptum, restituere libertati. Quis vestrûm est, qui non ingenti gaudio afficitur, si mille scutatorum expensis filium, aut fratrem, aliamve personam propiùs conjunctam, è Saracenorum manibus, soluta infami compede eripere potest? Quodsi tantùm æris in promptu non habeatis, sollicitatis consanguineos, cum mercatoribus transigitis, compellitis debitores, gemmas & cimelia oppignoratis, bona venum exponitis, neque ullas in transmittendo lytro moras trahitis, ut eorum libertatem quàm maximè acceleretis. O sanctum fidei Lumen! perspicuum omnino est, nihil nos Tuî habere, quàm obscuri-

tatem

tatem & tenebras! Edicite, auditores, an non mille scutatorum impensis mediam quasi flammarum purgantium partem evacuare possetis? Et ô DEUM! quantum sæpe tergiversamini, vel unam argenti libram dare, ut unico ipsis sacrificio parentetis, unum cereum accendatis? Proh, quàm sordida est hæc parsimonia? & faxint superi! non sitis adhuc inhumaniores, &, dum salvis etiam loculis succurrere facillimè possetis, subsidium illis negetis. O quoties vel unius templi visitatione, unico Indulgentiarum lucro, una Synaxi devotè obitâ litrum præsto esset, uni animæ ex illo flammarum ergastulo redimendæ? vos autem amore lusûs, quem non placet deserere; aut negotii causâ, quod non vacat differre, sinitis eam sub ferri pondere gemere, cûm tamen facillimo negotio disruptis illam vinculis in libertatem asserere, aut laxare saltem compedes possetis, ut carceris calamitatem mitiùs ferret. An non hoc est crudelitatis, tyrannidis & barbariei portentum? illi simile, quod crudeli Babyloniæ Monarchæ exprobravit Isaias, dum Electo DEI populo vinculis con-
Isa. 14. 17. stricto, opitulari renuit: *Vinctis ejus non aperuit carcerem.*

VI. Meritò totius mundi odium incurrit execrabilis illorum memoria, qui, cùm levi incommodo eximium alteri beneficium præstare possent, id tamen facere neglexerunt. Veterum
Ex Cælio Rhodig. monumenta referunt, Athenis civitate gentili, quotannis ad tubæ sonitum & Præconis voce talibus fuisse maledictum; nec aliam ob causam matronæ Romanæ, teste Macrobio, à sacrificiis Herculis exclusæ sunt, & Lyciæ cives in ranas palustres conversi, ut Ovidius fabulatus est, quàm quòd illæ sitibundo Herculi, isti verò Latonæ haustum aquæ negaverint. Si autem, omissis fabulis, sacram historiam evolvere placet, quis non detestetur inhumanam indolem fæminæ Samaritanæ, quæ Christo, petenti haustum aquæ, vario prætextu offerre distulit, etsi jam putei ad crepidinem staret, & attractâ situla aquam hauriret? An non execrationem meretur Nabal, qui Davidi modicum annonæ subsidium negavit? an non indignamur Epuloni, Lazaro panis micas invidenti? quanto ergo gravior est nostra erga defunctos & supplices inhumanitas? ubi non agitur de levanda tantùm siti, aut fame hominis famelici, sed de æterna eorum beatitudine, qui interea gravissima sustinent tormenta famis, sitis, frigoris, ardoris, febris, convulsionum, ulcerum, & quidquid denique malorum in illo carcere est, ubi nihil inferni deest, præter solam pœnarum æternitatem, teste S. Gregorio: *eodem igne, & crematur damnatus, & purgatur electus.* An non hoc est de miserorum tormentis exultare, imò tormenta miseris inferre? *Qui enim non vetat, vetare cùm possit, jubet.* Nos ergo fovemus illarum animarum incendium, dum aquam, quæ in promptu est, non affundimus; nos ferrum illis & compedes injicimus, dum manum illis laxandis non admovemus; nos carcetis fores obseramus, dum vel teruntium in earum lytrum expendere recusamus.

An

An non igitur rigidum & immite judicium nobis accersimus? *Mortuo ne prohibeas gratiam*, Ecclesiasticus admonet; & nos non pudet, *prohibere gratiam*, *prohibere gratiam*? 7.

VII. Si in ullum mortalium divini judicii rigor unquam sæviit, certè præcipuos inter Mauritius Imperator fuisse censendus est; quis enim sine lacrimis interitum ejus à Nicephoro relatum legat? Sed audiamus eum in compendio; multum enim ad propositum meum conducet. Attigerat ille humanæ felicitatis apicem, cùm subitò totus ab ipso exercitus, levi irritatus offensâ, defecit, & sublatum, uti tunc moris erat, parmâ gregarium militem, Phocam nomine, Imperatorem salutavit. Attonitus ad tam feralem nuntium Mauritius, acceptis secum charis pignoribus, consensâ navi fugam corripuit, cùm subitò venti, velut cum seditiosis in Ejus interitum conjurâssent, Mauritii navim summa vi retrò actam ad vicinam maris oram ejecêre. Vix littus conscendit, & latibulum circumspexit Mauritius, cùm vehementissimis podagræ doloribus correptus in arena prosternitur, ibique fixus tamdiu acerbissimè torquetur, donec supervenientes Phocæ exploratores, repertum & agnitum, cum tota familia ad portum Eutropii captivum perduxêre; ibi miserrimus genitor suismet oculis quinque filiorum carnificinam intueri & regium suum caput securi subjicere coactus est. Nec tamen calamitatis finis? suffixum enim in erecta lancea Cæsaris caput, ac tabe defluum diu pependit, donec tandem tumulo illatum, & cum omnibus Augustæ domûs reliquiis æternâ oblivione sepultum est: miseram Mauritii fortunam secutus est superstes adhuc filius, Petrus germanus Ejus frater, Augusta thori consors, unà cum tribus filiabus, ætatis & Virginitatis flore spectatissimis. Tantæne ruinæ originem nôstis, Auditores? dicam vobis ex Nicephoro: Cajanus Avarum Rex post superatum infausto prælio Cæsarem, ingentem captivorum numerum abstraxit: actum deinde pro more belli de iis redimendis, ac certa monetæ species, modica illa & exigua in lytrum postulata est; hanc cùm negaret Mauritius, in minorem consensit hostis: cumque nec ad illam persuaderi posset Imperator, minimum tandem & vilissimum pretium pactus est Cajanus, quo rursus negato, in furorum actus Princeps barbarus omnium captivorum capita demeti jussit. Hem officinam, in qua tantum divini furoris incendium contra Mauritium exarsit! brevi enim postea Mauritius ad Divinum tribunal per visionem citatus, miseram interemptorum turbam circa se aspexit, qui sanguinem pro sanguine multis clamoribus exposcebant. Conversus igitur Judex ad Imperatorem pallidum, & metu propè exanimatum scisitatus est reum, in hac, an in futura vita castigari mallet: cùmque ille præsentem eligeret, latâ quamprimum sententiâ, manibus Phocæ adjudicatus, atque ab eodem ignominiosè, & imperio, & honore, & vitâ, & liberis, stirpe tota succisâ, exutus est. Videtis, Auditores! quanti re-

ferat, nolle exiguo noſtro diſpendio ingenti alterum beneficio devincire? perſuaſum autem habete, non niſi minutiſſimam exigi monetam, quâ detentas in flammis purgantibus animas in libertatem aſſerere, cælòque tranſmittere poſſitis: num ergo etiamnum dubitatis, moras nectitis, & *gratiam prohibetis*? Reſpondebitis fortè, nullo vos, uti Mauritium, ad eas redimendas debito obſtringi: ſed ſi de juſtitiæ titulo ſermo eſt, lubens id vobis permittam; ſin charitatis, nego & pernego. Sed quid dico de ſolo titulo charitatis? O ſi liceret ſcrinia veſtra, ciſtas & arculas ſcrutari! quantum fortaſſis æris ibi reperire eſſet, quod mortuis debetis? Eja, ingenuè fateaminì! an ad amuſſim ſatisfeciſtis voluntati ultimæ, & tabulis teſtamenti? an æs alienum expunxiſtis? an Eleemoſynas, ſacrificia, pia legata, perfeciſtis, procuraſtis? ad hæc omnia autem non charitatis tantùm, ſed etiam juſtitiæ lege tenemini. Adhæc: cujus impenſis vivitis? nonne mortuorum? an non ſuis illi ſudoribus veſtros proventus, ſuis vigilijs veſtra commoda compararunt? O quàm frugaliter miſeri illi, fraudato etiam genio ſuo, vixerunt, ut vos delicijs indulgere, & numeroſiorem familiam alere poſſetis? an tantum eos in veſtri gratiam facturos creditis, ſi vel ſuſpicari potuiſſent, vos omnem teruntium, eorum extremæ neceſſitati levandæ impendendum, rigidâ juſtitiæ & obligationis bilance libraturos? Siccine ſtatis promiſſis illis magnificis, quando decrepitis veſtris ſeniculis æternam beneficiorum memoriam ſpopondiſtis? recordamini, quàm ſollicitè vobis inculcaverint, quamque efflictim planctus inter & lamenta rogaverint, ne eorum poſt mortem curam negligeretis? Vos autem eodem in tumulo eorum memoriam ſimul & oſſa ſepeliviſtis, & quemadmodum erudite locutus eſt Guilielmus Pariſienſis, *duriſſimè in purgatorio permittitis flagellari, quorum bonis derelectis ſatiamini.*

VIII. Sed demus, nullâ vos obligatione, nec levi, nec gravi, nec facili; nec onerosâ, conſtringi: liceat vobis impune eſſe crudelibus in defunctos; demus, miſeris illis animabus nec ſupereſſe bilem, quam in vos effundant, nec manus, quas in vindictam extendant: nunquid tamen ſatis efficax ad ferendam illis opem ſtimulus ſit, vos eſſe orthodoxos, vos eſſe Chriſtianos, imo vos eſſe homines? quis enim alius, quàm ſolius humanitatis affectus tanta ab ipſis etiam Ethnicis amoris, reverentiæ, liberalitatis & obſequij erga defunctos monumenta extorſit? An non mortuorum honori urnas, pyramides & mauſolæa, orbis artiſque miracula conſecrârunt? Nec id ſatis erat Reginæ Artemiſiæ, ſed, uti ingenioſus eſt amor, modum inſuper invenit, ut animatum conjugis ſui ſepulcrum fieri poſſet; mariti enim cineres auro dilutos, ſuaviſſimæ inſtar ambroſiæ guttatim hauſit atque intra viſcera ſua tumulavit. Quid non feciſſet hæc matrona, ſi conſortem thalami, uti nos poſſumus, ad paradiſum, campòſque elyſios tranſmit-

mittere potuisset? an illa laboribus, expensis & industriæ pepercisset? an mariti animam inter gravissima ejulantem tormenta, surdis auribus neglexisset? Felicem profectò Hephestionem! si post fata eò migrâsset, unde redimi poterat; certè Rex Alexander ne momentum quidem neglexisset, qui ad concinanda ejusdem funeralia duodecim millia talentorum, quæ septem nostræ monetæ milliones excedunt, impendit; tantum enim eboris, peristromatum, panni pretiosi, odoramentorum & aromatum, auri & gemmarum rogo illi inflammando insumptum est, qui tam chari amici ossa absumpsit. An creditis, Alexandrum, si fidei luce irradiatus fuisset, ullum totius Asiæ altare privilegiatum fuisse præteriturum, quin illud floribus aspersisset, funalibus & ardentibus cereis accendisset, & Sacrificia charissimi amici cineribus obtulisset? næ ille Mathildis Christianæ Principis liberalitatem plurimùm superâsset, quæ conjugi charissimo integro sacrificiorum millione parentavit. Si matronis illis Romanis, quæ se ipsas in flammas & rogos præcipitârunt, ut earum cineres cum maritorum cineribus miscerentur: si, inquam, in flammas purgantes insilire, charòque conjuges extrahere licuisset, an illud neglecturas censetis? quin si Magistratus imperio armata militum manus maritorum corpora ac rogos cinxisset, persuasum omnino habeo, eas nec intentatis lancearum ictibus, nec præfixis ferro perticis arceri se passuras, quin amoris violentiâ omnes obices generosè penetrarent. Num ergo sumptibus parsuras creditis, quæ nec propriæ vitæ pepercerunt? Referunt Romani fasti, in more positum fuisse, ut circa rogos funebres, mæstùm sonantibus musicis instrumentis, choros ducerent viri juxtà ac fœminæ, consanguinei, amici & domestici, ac quovis gyro in rogi flammas aliquid de pretiosis mortui reliquiis conjicerent, annulos nimirum, inaures, gemmas, torques, berillorum lineas, monilia & vestes, quin etiam comam fœminis auro chariorem, quod tamen & fœminis tanto in pretio est, O Christiani! si vel minimam particulam eorum, quæ gentiles putridis suorum cadaveribus insumpserunt, liberandis è purgatorio animabus exposcerent; quis, obsecro, vobis sensus foret? Quid vos illustres ac nobiles dicturi essetis, si detractos digitis annulos in defunctorum memoriam abjici juberem? quid vos Ecclesiastici, vos sacerdotes ac Mystæ? ut nihil dicam de ijs matronis, quæ pietatem & devotionem palàm profitentur. An non indiscretum & malè sanum me proclamarent, si pulchros capitis cincinnos vellere, si colli monilia, si gemmatas aurium appendices, brachiorum armillas, pectoris cimelia, sericum, aurum, argentum, totùmque ornatum muliebrem, qui *mundi* sibi nomen mutuavit, quasi aliud non foret aptius nomen, quod universam vanitatis suppellectilem exprimeret & complecteretur; si, inquam, hæc omnia in defunctorum subsidium impendi juberem, Quid ampliùs di-

cam ? claruit olim Athenis quidam, cui Cimoni nomen, qui ad redimendum, ac tumulo inferendum Patris cadaver, se ipsum vendidit, ac pretiosam libertatis jacturam præclarè collocatam censuit, & vos ne frustillum æris, asserendis cœlo animis impendatis ? O crudelitatem, ô inclementiam, ô barbariem !

IX. Sed necdum satis : si enim rem pro meritis expendere placet, Ethnici illi ac gentiles nullam à defunctis gratiam aut favorem sperare poterant ; plerique enim, quamvis fatuè, unum corporis & animi interitum esse credebant. Nos autem, Christiani, quid non possumus nobismetipsis promittere, probè gnari, animas illas vivere, & vivere immortales ? O quantum ergo felicitatis nobis accederet, si, quocumque pretio vel impensis, plurimas è flammis in cœleste refrigerium educeremus ? an operi magis glorioso vestros proventus ac redditus possetis impendere ? certè totidem quasi novas in Cælo stellas accenderetis : totidem pro vobis apud Deum advocati, totidem vitæ vestræ custodes forent ; ipsæ etiam in flammis adhuc detentæ animæ, quæ aliquod sibi subsidio à vobis spondent, suas pro vestra incolumitate preces Deo offerrent. Tutelares earum, quas liberâstis, animarum Angeli sat dignas vobis haud possent referre gratias, ob devotos sibi clientulos cælo assertos. Cælites omnes vobis æternum manerent devincti, quòd, novo Divinæ laudis incremento novos Cælo Divinæ Majestatis encomiastas dederitis. Ipsa DEI Mater & virgo, quantùm vobis maneret addicta, si videret, animas adeo sibi dilectas, & Filij sui Sanguine redemtas vestrâ operâ cælo esse restitutas. Quid de Christo dicam, qui animarum amore vitam impendit ? quid de DEO ipso, qui in earum gratiam unicum filium donavit ? Summè vobis devincitis Divinam Justitiam, cui per vos celeriùs satisfactum est, Misericordiam, quæ suum officium vestrâ operâ implevit ; Charitatem, quæ per vos votorum suorùm summam attigit ; Cælum denique totum, quod unicè factum est ad beatitudinem mortalium. Quid ergo tergiversamini ? liceat ingeminare cum S. Bernardo : *surgite in adjutorium illis, interpellate gemitibus, implorate suspiriis, orationibus intercedite, satisfacite sacrificio singulari.* Quin hac hora modum decernitis, vos totos in favorem flammarum purgantium consecrandi ? *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* ; repetam denuo : *facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Ecquos putatis hic à Christo ex composito designari ? an pauperes, etiamnum in vita degentes ? minimè certè, si gravissimis interpretibus, quos Bellarminus approbat, credamus ; horum enim plurimi secum in Paradisum vos recipere non poterunt, cùm ipsi ab eo sint excludendi : miseri autem illi, qui flammis purgantibus cruciantur, illi, illi tantum vobis beneficium conferre poterunt, *cùm defeceritis*, ad vitæ mortalis limina constituti ; tum enim verò

ad

ad lecțuli vestri spondam stabunt, tunc vobis opitulabuntur, & certatim accurrent, ut vos triumphabundos ad æternorum bonorum possessionem introducant: *recipient vos in æterna tabernacula.* Hos ergo, si vobis consultum cupitis, hos vobis amicos facite! an eorum fidei, eorum gratitudini, authoritati, affectui, memoriæ diffiditis? Eja benefacite illis, & experiemini, num verè dixerit Ecclesiasticus: *benefac justo, & invenies retributionem magnam.* Sed ego, Auditores, defunctorum legatione mihi commissâ perfunctus sum, nec velim, ut linguâ mihi & ore, sed manu & opere respondeatis. Id unum cavete, ne si repulsam tulero, cogatis me Deum precari, ut parem aliquando parsimoniam & inclementiam ab aliis experiamini, quâ modò in alios usi fueritis.

PARS ALTERA.

X. ORdinata charitas, ut ait vulgaris paræmia, incipit à seipsa: cùm ergo hactenus egerimus de aliis è purgatorio eripendis, desiderarem modo, ut curâ in nos ipsos reflexâ circumspiciamus, quâ ratione pœnis hisce vel omnino subduci, vel ab iis maturè liberari possimus, nec ab aliorum, qui erga nos vel ingrati, vel ad opem ferendam tardi sunt, aut nostri penitùs oblivioși, voluntate ac benevolentia posthac dependeamus. Ad hunc terminum multis viis perveniri potest: eligat quivis illam, quæ magis arridet; securiorem tamen commonstrabo, quam intento nobis digito demonstrat Ecclesiasticus: *ante obitum tuum operare justitiam.* Hortatur nos nimirum, ut contractum apud Divinam justitiam pœnarum debitum voluntariâ corporis castigatione expungamus, ac pio jejunii, flagrorum, cilicii aut alterius austeritatis usu in nos ipsos animadvertamus, antequam mors nos occupet & Divinæ justitiæ ministris nos tradat. Ridebitis forsitan hoc meum consilium; hac enim ætate nomen *austeritatis* ad eremum & Religiosa claustra ablegatur, neque aliud placet, quàm quod corporis commoditates, delicias, luxum & mollitiem redolet: quid ergo magis paradoxum, quàm filios hujus seculi ad pœnitentiæ asperitates hortari? est enimvero, fateor insolita & audax hæc mea petitio: si tamen mea me non fallit opinio, rigoris & pœnitentiæ usus nemini magis, quàm secularibus, conveniens & necessarius esse videtur. Ne, quæso, indignemini, Auditores, si in vestram utilitatem vos non nihil offendam; quin majorem à vobis benevolentiam mereor, si ideo solùm vobis minùs gratus esse eligam, ut vestræ utilitati & commodo efficaciùs consulam.

XI. Ex duplici causa, si Angelico Doctori credimus, inductus est ab Ecclesia moderatus in carnem nostram rigor: *ut removeantur ab homine peccata præterita, & ut præservetur homo à peccatis futuris.* Hoc medio, inquit D. Thomas satisfacit homo pro noxis præteritis, quod vobis modò faciendum consulo, & præservat se à culpis futuris: nam ut acutè observat Laurentius Justinianus, contraria prorsus est indomitæ carnis, & ferocium bestiarum indoles? *Blandi-* 3. p. q. 48 a. 8. *De Discip. Monast. l. 4.*

tiis fera mansuescunt silvestres, caro autem protervior efficitur. Quod igitur primam austeritatis causam fructùmque attendamus, *ut removeantur ab homine peccata præterita*: quis, quæso, hoc medio magis indiget? an illi, qui in ætate tenera sacrorum Ordinum Asceteria ingressi, primævum vitæ candorem ac innocentiam, quem intulerant, conservarunt; an verò, qui in summa mundi licentia liberas cupiditatibus suis habenas laxant? qui carnem obscœnis voluptatibus marcentem, animum odiis intoxicatum, mentem vanâ gloriâ, ambitione, amoribus, sordibusque obscuratam circumferunt? & ubi sunt bona illa opera, quorum meritum ac pondus flagitiorum gravitatem justâ bilance adæquet? Si verò ad Religiosorum familias, in quibus Instituti amor viget, oculos convertimus, videbimus, alios infirmorum curæ distinatos, alios captivorum Redemptioni intentos, hos reducendis hæreticis occupatos, istos gentilium conversioni insudantes; hic inter lucubrationes & studia vigilat, ille decantandis psalmis lassatur; isti in scholis juventutem litteris erudiunt, illi in templis Sacramenta administrant; hi carcere & vinculis constrictos solantur, illi moribundos ad luctam supremam animant; alii per montium juga inter ferarum consortia venantur animas, ut excusatione digni videantur, etiamsi corpus suum mitiùs tractent. Econtrario qui in mundo degunt, nullo tali charitatis negotio occupati, an non magis opus habent pœnitentiâ, & carnis castigatione, quâ culpas præteritas expient? Quodsi alteram austeritatis causam perpendere libet, *ut præservetur homo à peccatis futuris*: quem hac cautelâ magis indigere censetis? an illos, qui claustris inclusi, aut in speluncis terræ abditi vivunt; an, qui *vivunt in medio nationis pravæ*? Nulla est comœdia tam profana, cui non interfint; nullum volumen tam obscœnum, quod non evolvant; nulla muliebris forma, cui non oculos lascivos indulgeant, atque interim nec salutaribus documentis, nec sacræ orationis praxi instructi sunt, quibus inter tot salutis pericula se servent illæsos? Nec tamen ego hæc ita accipi velim, quasi Viros Religiosos à sancto rigore & pio mortificationis usu eximere velim: minimè profectò! vel unum enim flagitium quo forsan se contaminârunt, continuam, rigidam & implacabilem pœnitentiam exigit: id ergo unum contendo, pœnitentiæ usum iis etiam, qui in mundo degunt convenire. Quis est autem illorum, qui catenâ ferreâ lumbos cingat, vestem asperam carni admoveat, aut sanguinis sui purpurâ flagellum tingat? Ah miserum me! quid dixi? quis eorum est, qui statas jejunii tempora ritè observet? an non passim videmus, quot eximi petant ab onere tam sacrosancto, non ex vera aliqua infirmitate, sed imaginaria solùm, & ex vanissimo secuturæ debilitatis metu. Et hoccine sit, ante fata & obitum *operari justitiam*? an non hoc est potiùs, abuti misericordiâ, tibique plus æquo blandiri.

XII. Pro-

XII. Probè mihi perſpectum eſt, vos inter delicias educatos, ac teneræ complexionis carniſque delicatæ eſſe, atque ideo ſimiles auſteritates minimè vobis convenire videri. Sed hoc ipſum, ſi rem bene expenditis, neceſſitatem vobis imponit, noxas veſtras in vita præſenti expiandi, ſi enim in futuram differtis, ò quàm gravia tunc & intoleranda vobis illa tormenta accident? Fertur Juvenis quidam Princeps de primis Italiæ, ſacrum aliquem Oratorem, ad viſendas palatii ſui delicias humaniter invitâſſe; aula enim ejus omnis Italæ Magnificentiæ compendium, & nobiliſſimum veluti theatrum fuit, quod peregrinorum oculos & curioſitatem paſcere poterat: cùmque vaſorum aureorum, argenteorumque ingentem copiam, menſas achatibus & rubinis accenſas, picturas penicilli rari & excellentis, ſculptūras inæſtimabilis prætii, ſpectanda exhibuiſſet, ad intima quoque veſtiarii reconditoria, & contuendam pretioſiſſimam eorum ſuppellectilem; inde ad conclavia aulæis auro intertextis ſuperba & ad conclavia exquiſitiſſimis lecticis inſtructa deduxit; mox per hortos & viridaria delicioſa, per ſilvularum & nemorum opaca, per antrorum conchiliatos receſſus, per aquarum arte Hydraulicâ ſalientium luſus, inter allabentes identidem Zephyrorum auras circumduxit: cumque omnia ad libitum luſtranda oculis ſubjeciſſet, ſingulari humanitate ſciſcitatus eſt Patrem, ecqui iſta placerent? actis demiſsè gratiis pro tanta in ſe benevolentiâ, blandè ſubriſit vir ille Religioſus, cumque ſe ex muneris & ſtatûs ſui ratione cenſeret obligari, omnem occaſionem ſalubris doctrinæ captandi, ſumma cum reverentia ad Principem converſus, ſubjunxit: ſi ullus in me, Princeps ſereniſſime, ex magnifico hoc deliciarum theatro, affectus excitatus eſt, fuit is tenerrimæ in veſtram Serenitatem commiſerationis, dum cogito, quàm longè graviora ſint futura flammarum purgantium tormenta, principi inter delicias enutrito, quàm pauperi, & auſteritatibus exercito fraterculo. Utinam pari hodie libertate mihi vobiſcum uti liceret, Auditores, atque orationem meam digno fine coronare! vobis naſci obtigit inter delicias & opulentiam; in hiſce pueritiam ac juventutem, virilem ætatem ac decrepitam attriviſtis; unde neceſſe eſt, vos minimè aſſuetos eſſe iis ſuſtinendis, quæ fututa vobis vita minatur. Quomodo enim ſupra ignitas & candentes laminas extenſi jacebitis, quibus etiam mollibus inſtrati cignis lectuli, duri & incommodi videntur? quo dolore ac ſenſu graviſſimas corporis punctūras feretis, quibus delicatiſsima quæque tela aſpera videtur? quomodo fætorem ſulphuris, vermium horrorem, & ebulliens bitumen tolerabitis, qui pulveri Cyprio, florum ac aromatum odoramentis, moſcho & ambaro aſſuevistis? Quid ergo conſilii Auditores? Pœnitentia, Pœnitentia: *ut indulgentiam abſolutionis æternæ* (liceat concinnâ Salviani eloquentiâ dicere) *ut indul-*

Lib. 1. ad Eccl.

dulgentiam absolutionis æternæ præsentis pœnæ ambitione mereamur. Quid impedit, etiam sub vestis pretiosæ tegmine, Cæciliæ, Melaniæ, Paulæ, Elisabethæ exemplo, setosum cingulum celare? cur nobilem etiam & militarem dexteram flagellum sanguine tinctum dedeceat quale Ludovici, Henrici, Caroli, Casimiri, Principes tam Illustres vibrârunt; Hoc meum est judicium, Auditores; ita ego sentio, nec quisquam vestrum inhumanitatis me arguat, si vos ad vestrimet odium videar adhortari; nullus enim vestri amor pio huic odio præstat, quod præ majori malo minus eligit. Audite eximium Divi Gregorii dictum, & memori illud mente tenete, cum quo & perorabo: *Audenter dico, salutari hostiâ post mortem non indigebimus, si ante mortem DEO ipsi Hostia fuerimus.*

SERMO DECIMUS.

DOMINICA SECUNDA.

Domine bonum est nos hic esse. Matth. 17.

I. AD cælum! ad cælum! fideles devotissimi! ad cælum! ad cælum! estne aliquis vestrûm, qui ad tantam gloriam concupiscat ascendere? Ecquid nobis porrò est cum isthac lachrimarum valle, ubi nil nisi singultus & gemitus, ærumnæ & miseriæ audiuntur? Locuples egenum, egenus locupletem, servus Dominum, Dominus servum criminatur, & nemo sorte suâ contentus vivit. Formosa est Rachel, sed sterilitate affligitur: Lia fœcunda est, sed formâ destituitur: Naaman locuples est, sed leprâ scatet: potens est Augustus, sed liberis caret: formidandum se præbet Tiberius, sed unâ amicis caret: verbo, nullius, quantumvis modici boni plena in hoc mundo & quieta possessio est, Potentiam principum infestant rebelles; aulicorum gratia invidiæ patet, litteratos livor æmulorum arrodit; divitum quietem fures perturbant; amantium voluptates corrivalium discordiæ intervertunt. Nil aliud mundus est, quàm invidiæ, rixarum, periculorum, sollicitudinum, & augustiarum coagulum. Et nos in tantarum miseriarum loco morari diutùs? Existimabat Seneca, naturam dolo ingenioso hominem circumvenisse, dum illum ratione privatum primò introduxit in mundum; si enim perspectam sibi mundi malignitatem ante ingressum habuisset, nullus sanè unquam adjecisset animum, eundem intrandi: *Nihil tam fallax*, inquit, nihil

bil tam insidiosum, quàm vita humana, non me Hercule quisquam accepisset, nisi daretur insciis. Nos autem diuturnâ mundum experientiâ probè novimus, & tamen eidem arctissimè adhæremus. Ad cœlum, ad cœlum! ô fideles mei ad cœlum! ad cœlum! si corpore illuc ascendere necdum licet, saltem animo licebit: si illic presentibus esse nondum datur, saltem mente eò adspirare concessum est. Sed quid agendum, ut ad locum tam excelsum possimus eluctari? nolite solliciti esse: mutuum, si necesse sit, currum accipiam: non illum Medææ, aut Triptolemi, quid enim mihi cum fabulis? sed currum Eliæ. Nolite tamen timere, etsi igneus sit, *Currus equorum igneorum*: Igneus quidem est, sed lucet solùm ac fovet, non amburit. Igneus autem sit, necesse est; non enim omne desiderium in cœlum nos rapit, nisi quod fervet. Cùm supra nubes paulatim levabimur, ac primum animæ in cœlos ingressum videbimus, liquidissimâ voluptate animus perfundetur, ut D. Petro contigit, cùm in Thaboræo vertice tenuem cœlestis gloriæ radium intueretur: paulatim verò tanto gaudii torrente exundabimus, ut cum Paulo exclamare cogamur: dissolvite catenas, rumpite compedes, & vincula, *quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Attentas ergo dicenti aures, præbete, & experiemini, quantum mihi, non dicendi facultate, sed argumenti magnitudine adpromittam.

3. Reg. 2.

Ad Rom. 7. 24.

II. Imaginetur sibi vestrûm aliquis, cui lubet, illum fatalis horæ articulum, quando à medicis conclamatus, terram cœlo propediem permutabit, fractaque jam voce supremùm dicet, valete genitores, consanguinei, amici! paradisus me expectat, *in domum Domini ibimus.* Imaginetur sibi posteà, spiritum, corporeis vinculis exsolutum, in paratum Prophetæ currum generoso sese saltu librare: ego me socium addam, & laxatis frænis, ac concitatis equis, volatu præpete in auras levabimur. O quale iter, quàm curiosum, unius horæ spatio emetiendum nobis erit? illud nimirum; quod anhelavit Propheta Regius, dum præsentis vitæ calamitates futurorum gaudiorum spe solatus, sæpiùs ingeminavit: *videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum, Lunam & stellas, quæ tu fundâsti!* Transibimus ergo primò per omnes aëris regiones; infimam quidem ex reflexis solis radiis calidam; supremam ex vicinia sphæræ igneæ calidissimam; mediam autem, utrinque licèt caloribus obsessam, admirandâ tamen antiperistasi nativum sibi frigus tuentem. In hisce regionibus vastissimam illam ventorum patriam admirabimur, & occultas irarum ac mutuæ discordiæ causas intelligemus, unde nimirum corpora subtilissima vim habeant, eradicandis silvis, diruendis ædificiis, totique telluri concutiendæ parem. Videbimus miram genesin Iridis, quæ nubes tam speciosè pingit; roris, quo flores lactantur? pluviarum, quæ campos & prata irrigant; nivium, quæ montium cacumina dealbant; grandinum, quæ sementem & segetes depopulantur:

Ps. 8. 4.

nec ullus erit, qui insultantis more nobis, ut Jobo, exprobret; *nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?* Tum primùm intelligemus, quid fuerint exhalationes illæ igneæ, quæ sub Cometarum nomine tantos Principes terruerunt; quid ignes illi fatui, dracones volantes, stellæ cadentes, igneï exercitus, hostiliter inter se mutuò intra nubes collisi: cumque officinas illas ingrediemur, ubi fulgura, tonitrua, & fulmina cuduntur, non opus erit longo studio; sed palàm videbimus fulgur non esse aliud, quàm ignem latè extensum, fulmen verò esse ignem arctè condensatum: tunc sciemus, cujus dexteræ impulsu excussa fulminis tela, *tanquam à bene curvato nubium arcu in locum certum ferantur*; tunc clarè dijudicabimus, an tonitru nil aliud sit, quàm titio in nube frigida subitò extinctus, ut deliravit Anaxagoras, an verò vapor vehemens è nubibus elisus, ut Aristoteles censuit. Nec timendum est, ne rerum istarum aspectu terreamur; tunc enim omni turbine ac tempestate superiores, neque solliciti amplius erimus, ne vinea grandine aut domus fulmine feriatur, neve possessiones nostræ undarum eluvione subsidant: timeant illi, qui in terris morantur, auræ cœlique injuriis obnoxii; nos verò omnem aëris regionem supergressi, innoxiè intramus sphæram ignis non jam furentis, uti in terra velut in exilii loco solet, sed placidi ac tranquilli, velut in patria ac propriâ suâ sede constituti. Hæc omnia prætervecti mirabimur, nos centum, viginti sex, sexcenta & triginti millia liariorum millia sine nullo lassitudinis sensu emensos, jamjamque vicinam lunæ sphæram hilari vultu salutabimus.

Job. 33. 22.

III. Hæccine illa est, dicemus, quæ quondam tam parva mihi videbatur, nunc verò tam grandis appareret? En facem illam admirandam, quæ tot fatigat ingenia, ac in rubo rem dare solet, quòd Planetam telluri vicinissimum assequi non possint. Jam tandem video, quid sint illæ maculæ, tantâ curiositate à criticis observatæ: jam tandem intelligo, unde lunæ eclypses & deliquia, unde incrementa, & imminutio, unde orbis plenus & cornutus, unde vultus toties mutatus ac discolor: unde tandem mira illa luminis & umbræ vicissitudo, quæ maximam quidem mortalibus utilitatem affert, aliam tamen ab ingratis mercedem non accipit, quàm inconstantiæ criminationem. O fatui philosophi! qui alium sibi mundum in lunæ concavo fabricati sunt, divisum in planities, sutos gentem in montes, effusum in maria, expansum in plagas inhabitatas; nusquam miseris illa felicitas obtigit, ut huc conscendere, & errorem dedicere possent. Quanto multi pretio hanc sibi scientiam compararent, quiego modò polleo, ut penetrare possent occultos & admirandos influxus, qui hinc in terram derivantur, ac clarè nôssent, an luna reciprocantem continuo fluxu ac refluxu impellat oceanum; cur ipsa singulari sympathiâ

Sapient. 5. 22.

eccl. 43. 5.

f. 18. &

thiâ argentum potiùs in terræ viſceribus gignat, quàm aurum ut Sol, aut ferrum ut Mars, ſtannum ut Jupiter, plumbum ut Saturnus, cuprum ut Venus, argentum vivum ut Mercurius, qui horum metallorum progenitores eſſe creduntur. Sic loquemur, Auditores, ut ſtupore abſorpti in veſtro jam cælo vos eſſe credetis: ſed eja, incitemus equos, altiùs, altiùs nobis migrandum eſt.

Superatâ Lunæ ſphærâ Mercurio propinquabimus, inde Veneri, nec diu in eorum contemplatione morati, ad Cœlum ſolare properabimus, confecto jam quatuor millionum milliariorum itinere; tanta enim juxta Aſtrorum peritos à ſuperficie terræ ad ſolem diſtantia eſt. Videbimus igitur molem, centies, ſexagies ſexies globo noſtro terraqueo majorem, *gloriâ Domini plenam*, formoſam, lucidam atque ornatam, quam ſacræ paginæ ad exprimendam ejus magnitudinem *gigantis* nomine compellant, ad deſcribendam verò pulchritudinem *ſponſum* indigitant. Videbimus, inquam, ſolem in quarta cælorum ſphæra locatum, ac Principis inſtar in medio territorii ſui reſidentem, ſuæque virtutis ac lucis radios quaquaverſum ita aptè diſpenſantem, ne aut vicinus nimiùm terram reſolvat in cineres, aut nimium remotus gelu & frigore eandem conſtringat. Videbimus, illum cor mundi eſſe, unde vita in plantas, flores, herbas, arbores, & animalia diffunditur; illum providere ſtellis ordinare dies, dimetiri annos, ſtationes dividere, atque ut Principem decet, non pigrum & immobilem, ut quidam Solem ſibi finxit, ſed ſtrenuum, indefeſſum, & in ſubjectæ telluris beneficium ſemper inquietum, motu continuo circumgyrari: *luſtrans omnia in circuitu*: adeo ut unius horæ ſpatio præter unum millionem centum ſexaginta milliariorum millia conficiat, curſu tantò magis rapido, quantò magis alto, & elevato. Ad hunc aſpectum exclamabitis, ubi eſt modò Eudoxus ille miſerandus, cui ſi vel ſemel ſolem in tanta contueri vicinia, ejuſque metiri magnitudinem, & obſervare motus licuiſſet, non horruiſſet ab ebullienti vapore vivus conſumi: en ego hac voluptate perfruor omnis periculi ſecurus! Indignabimini Democrito, Metodoro, Euripidi, & Anaxagoræ, quorum primi Solem fruſtum ferri candentis, reliqui glebam auro illitam, in primi artificis deſpectum eſſe credebant. O Divinam majeſtatem, & magnitudinem! exclamabitis, qualis erit viva tua pulchritudo, ſi tantus, ac talis in imagine mortua compares? Heu omnis mihi mora faſtidioſa eſt, & una dies mille anni videntur, dum accedam vicinior, & Te contuear: *quando veniam & apparebo ante faciem DEI?* Agedum ergo celeriter reliquas ſphæras volatu potiùs, quàm curſu permeemus. En vicini ſedi Empyreæ accedimus, ſedi, inquam, illi, de qua David meus prædixit: *videbitur Dominus in gloria ſua.*

Eccl. 41. 5.

ſ. 18. & 7.

Eccl. 1. 6.

Pſ. 101. 1.

V. Sed uno ſaltem oculi obtutu Martis, Jovis, & Saturni globum inſpiciamus; per horum enim ſphæras

transeundum est, eorumque magnitudine, influxu, & motu observato, cælum astriferum ingrediemur, quod ad mentem D. Augustini non ex eo, quòd motu careat, sed quòd solidissimum sit, *firmamentum* appellatur. Nullus dubito, quin locum tam amœnum Paradisum esse credatis: sed aberratis etiamnum, procul ille adhuc, ac longiùs à firmamento distat, quàm terra à firmamento, & tamen hoc à terra, juxta peritorum calculum, centum & sexaginta millionum milliariorum intercapedine dividitur. Quid vobis inter hæc de vastissimo illo cœli sinu videtur, intra cujus amplitudinem stellarum fixarum statio
Eccl. 43. 11. est? *non deficientes*, Ecclesiastico teste, *non deficientes in vigiliis suis*. Hem iste locus est, quem Græcia superba suam dixit esse coloniam, dum stellas singulas crimine aliquo infames, certique Heröis propriam sedem fecit. Amens certè est, qui sibi fingit, ibi morari Hercules, Perseos, Cepheos, Bootes, Andromedas & Ariadnas, ceterumque stellarum vulgus astronomis notum. Quin obstupescite temeritatem! in loco adeò delicioso, non solùm aquilas & cignos, sed ursos etiam, & dracones posuêre, fortassis ut hoc figmento Cœli horrorem & nauseam mortalium animis ingenerarent, pluresque in inferno pœnarum socios nanciscerentur. O quàm volupe erit, intueri purissimum illud aurum, sed nullâ mixtum scoriâ, ut est omne terrenum; illam crystallum, sed non fragilem, illam lucem, sed nunquam deficientem. Movebitur tunc vobis fortassis curiositas, conjecto adhuc uno in terram
a. 40 obtutu, ejus elegantiam cum Cœlesti
poc. comparare: sed ô quæ præcipitia, quæ distantia, quæ profunditas! tunc
1. 7. experiemini dictum illud Isaiæ: *oculi vestri cernent terram de longè*. Et ubi, dicetis, ubi locorum terra est, mea quondam habitatio? ubi domus mea, ubi penates, ubi villæ & suburbana? ubi chara patria? ubi es? ubi Italia, ubi Europa? heu non agnosco vos amplius; totum, quod video, mihi tenue punctum videtur: ô quàm spissa nox mortalibus incubat, si cum hac luce, cum hoc sereno cœli aspectu, quo perfruor, comparetur! Et tamen erat non nemo, erat, qui sua-
ob. 3 dere ausus est, cœli possessionem periculo exponere, ut unum tellus palmum fundo meo adjicerem. O stulti, ô amentes! ad quid tantum laboris, ad dilatandos possessionum fines? *Punctum est, punctum est, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis, punctum est*: angustus terræ circulus, cujus non modicam partem maria & flumina, montium juga, & vastæ solitudines occupant, magnitudini vestræ theatrum est. Ibi, ibi æmulationes vestras & certamina exercetis, ibi gloria vestra constringitur, ibi felicitatis vestræ est meta, ibi animus vester arctatur, quasi cœlestis magnitudinis incapax: ab sursum vos erigite? *Levate in excelsum oculos, & videte!* Nunquid nôstis, amplitudinem loci hujus mille & septendecim milliones, quingenta sexaginta duo millia, quinquies

quies centena milliaria circuitu suo complecti? *Nunquid non scitis? nunquid non auditis?* Hæc omnia vestra sunt: *qui vicerit, possidebit hæc* Vestra est hæc pulchra, & vasta planities, vestræ sunt sphæræ, vestra sidera, quorum minimum telluris vestræ amplitudinem vigesies complectitur.

VI. Ita, si mea me non fallit opinio, exclamabimus, dum interea, peragrato Cœlo stellifero, nonam ac decimam Cœli sphæram, quæ Cœlum crystallinum appellatur, permeabimus. E qua materia hi cœli constent, inter terræ Doctores tam controversâ, sintne nimirum liquidi ad instar auræ, an verò solidi, & ut quondam amicus ille Jobi credebat, *tanquam ære fusi*, id modò ad oculum nobis patebit. Posteaquam verò ad primum mobile, ut vocant, accesserimus, ô quanto cum gaudio mensuram, ordinem, & sapientissimas ordinatissimi hujus motûs leges spectabimus! tunc videbimus veterum Ægyptiorum, Chaldæorum, atque Græcorum errorem, qui cœlos animatos, & non aliter ac corpora nostra, vivente quadam animâ instructos somniabant. Ridebitis Origenem, qui simili errore abreptus stellas virtutis & vitii, defectûs & perfectionis fecit capaces. Ibi agnoscetis, an motus iste à sola DEI voluntate & nutu dependeat, uti placuit Alberto Magno, an verò Angelicarum mentium directione nitatur, ut visum est Doctori Angelico, majori discipulo suomet magistro; ibi intelligetis, an uno movente rotentur sidera, an verò pluribus; summâ denique voluptate percipietis, an cœlorum motus Harmonicum illum concentum efficiant, Pythagoricis probatum, negatum tamen à Peripareticis, qui dedignabantur concedere, quod aurium testimonio nunquam licuit explorare.

VII. Quanquam si vel Sirenes ibi inveniretis, à Platone somniatas, scio, omnes earum blanditias nec ad momentum vos à cursu vestro retardaturas; meliora cantica, concentus nobilior, deliciæ meliores vos manent. Eia lætamini, ecce Paradisum oculis contingimus; Superi! cursu concito properemus, *festinemus ingredi in illam requiem.* Non jam Italiam, Italiam inclamabo fidelissimus vester Achates; sed ecce Empyrium! Empyrium! cujus desiderio anheli, *super flumina Babylonis*, quondam inter planctus & suspiria consedistis. Ecce Empyrium, viventium patria, deliciosum refugium afflictorum, naufragorum portus auspicatissimus, *ecce tabernaculum DEI cum hominibus!* Ecce, ecce, an non pulchrum & concinnum satis? Certè quidquid in aliis cœlis formosum, admirandum, lucidum vidistis, sedis Empyriæ intuitu evanescit, haud aliter quàm lux cicindelæ ad solis ortum: quo enim alio fine tam distinctè & singillatim eorum vobis pulchritudinem declaravi, quàm ut inde discatis, qualis civitas ipsa futura sit, cujus suburbana, & primi aditus tam elegantes & pulchri sunt? Ne ergo vos pigeat, mentem mihi advertere, nec ullus vestrûm me

accuſet, quòd tempus inutili hypotypoſi fruſtra conſumpſerim : ego non jacturam, ſed lucrum me feciſſe exiſtimo ; ſi enim tanta eſt opulentia, tantuſque ornatus earum partium, quas Beati vilium inſtar mapalium deſpiciunt, & pedibus ſubjectas conculcant, quænam illa erunt conclavia, ubi reſidebunt ? quis aularum ambitus, ubi inambulabunt ? quæ hortorum deliciæ, ubi animos relaxabunt ? ſi tanta eſt pavimenti elegantia, quanta erit laquearis, camerarum, & fornicum ? qualis erit aulæorum & periſtromatum ? an non DEUS ſtationem omnium pulcherrimam amicis ſuis reſervaverit, Petro pro ſe cruci affixo, Paulo capite plexo, & reliquæ Martyrum turmæ, qui DEI amore ſe ipſos ad mortem uſque odio proſecuti ſunt ? *Non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.* Si tam magnifica ſunt illa, quæ in terris inimicis ſuis utenda, fruenda indulget, Neronibus nimirum, Diocletianis, Decijs, & Caracallis ? *Quàm magnifica, quàm magnifica*, exclamare licet cum S. Eucherio, *quàm magnifica fulgebit perpetuis forma rebus, cùm ſit nunc tam ſpecioſa perituris ?*

Apoc. 32. 11.

Epiſt. 1. parænet.

VIII. Interea videbimus civitatem illam majeſtate eximiam, inexplicabili operis ſymmetriâ fabricatam, locoque totius mundi maximè excelſo, nitido & puro ſitam : ejus vaſtitas nulla milliarium ſcalâ menſurari poteſt, ut ait Jeremias, *ſi menſurari potuerint cœli ſurſum* : omnis cryſtallus diaphanæ murorum tranſparentiæ cedit, nec gemmæ eorum pulchritudini conferri poſſunt. Quadratam eam ſcripſit divus Joannes, qui Ichnographiam illius in Apocalypſi ſua, quaſi carbone in charta expreſſam habet. Si fabricæ artificium conſideres, ſuperare videtur materiam ; ſi materiam contempleris, dices omni arte nobiliorem. Hæc enimverò eſt urbs abſolutæ pulchritudinis : *Civitas perfecti decoris.* Duodecim vaſtæ magnitudinis portæ è totidem margaritis conſtructæ aditum præbent : *duodecim portæ, duodecim margaritæ.* Superi ! quæ ſcalpri elegantia ? quæ magnificentia fabricæ ? quæ majeſtas aſpectûs ? *Quàm pulchra Tabernacula Iacob ; & tentoria tua Iſrael ! verè non eſt hic aliud niſi domus DEI !* Quin ergo alacres curru deſilimus, ac fores pulſamus, ut audiamur ? *Attollite portas.* Sed ecce per patentes ſponte paradiſi portas angelicarum mentium chorus obviam procedit, qui feſtivâ muſicorum organorum ſymphoniâ, & canoro vocum concentu inſonabunt : *intra in gaudium Domini tui* ? ut primâ iſtâ officioſa ſalutationis formulâ futuræ beatitudinis magnitudinem deſignent, quæ uſquequaque infinita eſt, & omni ex parte immenſa, atque adeo, ut obſervavit Anſelmus, cùm gaudium inſtar oceani vaſtiſſimum in nos intrare non poſſit, nos gaudio immergamur.

Ier. 31. 37.

IX. Sed ego jam functus officio meo, melioribus vos doctoribus committo, Auditores, quos video Angelorum conſortio jam frui : quid poſthac in Paradiſo viſuri, quid acturi ſitis, id enimverò me latet : ſatis mihi

mihi est, vos ad ejusdem limina statuisse; reliqua à captu meo nimiùm quantùm remota sunt: *nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit DEUS iis, qui diligunt illum.* Et quid ego, tam tenui cælestium rerum notitiâ tinctus, de Cœlo dicere præsumam? Illud solùm scio, ingressuros vos terram novam, è cujus finibus omnis umbra doloris exulat; nulla ibi nox aut caligo, quæ terreat; non calor, qui adurat? non gelu, quod affligat: oculi, quidquid amœnum & elegans; aures, quidquid harmonicum & suave; nares, quidquid odore gratum; palatum, quidquid dulce ac sapidum, tactus, quidquid delicatum & blandum cogitari potest, percipiet: corpus claritate solem, agilitate auras, subtilitate ignem, robore adamantem superabit. Quidquid in singulis hominis ætatibus perfectionis est, complectentur Beati; candorem suum pueritia, vivacitatem juventa, robur ætas virilis, & majestatem senectus contribuet. Ibi nationum omnium linguis promptissimè loquemini, omnium temporum gesta & historiarum monumenta callebitis; gratiarum, & charitum lepore affluetis, omnium vocum varietate cantabitis; quidquid mens & animus unquam speculatus est, penetrabitis, & si his majora dixero, nihil tamen dixero: si enim non longè ampliora ibi invenirentur, quomodo Paulus dixisset, ea omnem linguæ humanæ mentisque facultatem transcendere? *Arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Hæc autem, quæ recensui, ex omnibus pulpitis personant, penicillis exprimuntur, libris vulgantur, suntque rudissimæ etiam plebi notissima ac decantata: atque adeò arcana non sunt. Aperiam ergo, quid velut per somnium credam futurum, quando inter Angelorum amicissimos complexus paradisi limen primùm subibitis. Ducent vos illi per viam auro stratam ad thronum divinum; prius autem diversas Beatorum sedes ac mansiones, Apostolis à Christo promissas vobis monstrabunt: monebunt tamen, hanc sedium diversitatem nullam movere inter inquilinos discordiam; omnes enim arctissimo charitatis nexu conjuncti, de singulorum felicitate veluti propriâ, gaudent: est ibi multitudo absque confusione, excellentia gradus & dignitatis absque fastu, ordo inferior absque æmulatione, nec inæqualitas amicitiam solvit; cùm enim ibi gratia naturæ dominetur, fratrum nullus aut desiderat, aut desiderare potest majorem hæreditatis portionem, quàm à Patre taxatam. Verbo imperturbata ibi viget concordia, pax summa summusque animorum consensus: *sedebit populus in pulchritudine pacis*, hominem inter & DEUM, inferiores inter & superiores, corpus inter & animam, appetitum inter & rationem. Ita vestri comites & illustres conductores Angeli in via vobis loquentur, cùm in dictorum confirmationem videbitis, in adventum vestrum beatorum agmina certatim effusa, inter festivas gratulationes, ac lætissimos applausus, non aliter ac olim

Cor. 2.

Isa. 32. 18.

Cor.

terrestris Hierosolymæ cives in occursum Davidis ruerunt, cùm à celebri gigantis triumpho glorioſus rediret. Et quale, obsecro, vobis gaudium erit, si inter hasce Beatorum turmas in veterem charumque amicum, jam diu ante vos fato functum, felici sorte incidetis; inexplicabili certè lætitiæ sensu in eorum amplexus & oscula ruetis, æterno jam eorum consortio læti, quorum brevem absentiam tantis quondam lamentis prosequebamini. O sponse mi dulcissime! exclamabit vidua: ô mater charissima! dicet filius: verène te video, an mei mihi oculi illudunt? Et tu amicorum meorum intime atque suavissime, ô quàm te video diversum, & pulchriorem ab illo, quem olim amisi? meministine adhuc, quàm sollicitè olim in vita mortali inter nos contulerimus, quid totâ nobis æternitate futurum esset? ecce nos in præsentiarum arctissimè unitos, & indissolubili nexu conjunctos absque ullo metu, ne quidquam deinceps nos separet: *sic semper cum Domino erimus.* Nec minori, credite mihi, Auditores, exultabitis gaudio, si inter hæc Sanctorum agmina illos videbitis, quos, velut salutis vestræ Patronos singulari quondam affectu coluistis; si videritis Divum Dominicum, Franciscum & Josephum; si Antonium Paduanum, Philippum Nerium, aliosque, quorum Aras toties frequentâstis, quos jejuniis aliisque pijs operibus venerati estis, quorum laudes calamo & libris vulgâstis, quorum cultum magno zelo promovistis, quorum gloriæ & veneration vos totos consecrâstis. Si enim Titum Livium vidisse, uberem suorum laborum ac incommodorum mercedem esse censuerunt, quos è remotis orbis partibus ejus vivendi curiositas traxit, quid erit, videre in cæli gloria Petrum Apostolorum Principem, Paulum gentium Doctorem, Thomam scholarum Oraculum, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, cum illis familiariter agere, illudque Jobi usurpare posse: *Auditu auris audivi te; tunc autem oculus meus videt te?* Forsan eorum pedibus obsequiosi ac venerabundi vos advolvere tentabitis; sed illi hoc obsequium blandè recusabunt, vosque non jam amplius devotos sibi clientes, sed municipes, contubernales, & socios compellabunt: *jam non estis*, ut quondam, *hospites & advenæ, sed cives Sanctorum*, quodque reliqua longè excedit, *domestici* DEI.

1. *ad Thessal.* 4.

X. Inter hæc supremo paulatim Divinitatis solio vicini acceditis, & postquam cum tenerrimo reverentiæ sensu ad ejus dexteram JESUM Servatorem, ad lævam verò Virgineam Ejus Matrem videritis, exortum subitò, mentique vestræ potentissimè illapsum gloriæ lumen vos confortabit, & videbitis, O superi! quæ visio? videbitis splendoris abyssum, Majestatis theatrum, centrum omnis gloriæ, DEUM ipsum: *videbitis eum, sicuti est.* Et quid sibi, ô Christiani, quid sibi vult: *DEVM videbitis!* quis mihi mentem acuet, quis linguam purgabit, ut vel modicè explicem;

cem, quid sit, DEUM videre? Illum, illum videbitis, qui sibi soli sufficiens, totâ vixit æternitate nemini cognitus, omnique creato consortio destitutus, nec tamen minùs beatus, quia solus, nec gloriosus minùs, quia absconditus. Illum videbitis, qui est beatitudo perfecta creaturarum omnium. Illum videbitis, qui omnibus dat esse, à nemine accipit; qui omnibus dat vitam, nemo ipsi; qui omnibus dat robur & vires, ipse nullius indigus. Illum videbitis, qui remotissimè à vobis distat, & tamen vicinissimus est; illum, qui nullo loco constringitur, & ubique præsens; illum, qui nullam percurrit ætatem, & tamen omnibus seculis convixit. Nolite arbitrari, vos DEUM videndo visuros quidquam eorum, quæ modò extra ipsum videtis; ista enim creata sunt, Ille increatus; hæc commixta materiæ, simplicissimus Ille; hæc ab alieno influxu dependent, ipse absolutissimus est; hæc certis arctata limitibus, Ille infinitus; hæc caduca, Immortalis ille; ista defectuosa, Ille perfectus; quidquid tamen extra Illum videtis, in Illo clarissimè intuebimini. Videbitis illum operantem in omnibus, absque defatigatione; omnia in illo contenta per eminentiam, non per proprietatem; in illo videbitis, quidquid pulchri relucet in sole, quidquid placet in stellis, quod blandum arridet in Iride, quod rapit in floribus, quod recreat in fontibus, quod sapit in cibis, quod delectat in sono; nihil tamen horum est ipse, non Harmonia, non cibus, non fons, non flos, non stella, non sol. In illo rerum omnium perfectiones, nullius tamen rei esse, quia nihil defectuosum, videbitis: in illo videbitis candorem, sed nullâ tinctum maculâ; pulchritudinem, nulli obnoxiam mutationi; potentiam, nulli æmulo subjectam; scientiam, à nullius magisterio pendentem; bonitatem, nullis corruptam cupiditatibus; substantiam, sed sine accidentibus; vitam, sed nulla morte finiendam. Quid ampliùs? DEUM videbitis. O vos beatos millies! DEUM videbitis, *videbitis, videbitis eum, sicuti est.* O si videre vobis modò liceret statum animi vestri ad primum Deitatis aspectum? quæ amoris deliqua sentiretis, quæ charitatis incendia, quos raptus & extases, quas dulcedines? Tunc enimverò prono corpore, & demississimâ animi reverentiâ Majestatem illam adorabitis, ac velut tanto bono penitus indigni, in planctus, suspiria aliosque inter mortales consuetos affectus prorumpere voletis; sed id jam vobis minimè permittetur: *non audietur ultra vox fletûs & vox clamoris*; DEUS ipse manu propriâ lacrymas vestras ad ultimam usque stillam absterget: *auffert Dominus DEUS lachrymam ab omni facie*: nec gemitus, nec luctus, nec lamenta supererunt; unico enim DEI contuitu augustiæ veteres æternâ oblivione delebuntur? *oblivioni traditæ sunt angustiæ priores.* Non afflliget vos tunc acerba præteritorum dolorum memoria; non jejuniorum, fla-

Isa. 15. 19.

Isa. 25. 8.

Isa. 65. 16.

flagrorum, aliarumque austeritatum recordatio; id unum choro unanimi intonabunt Beati omnes, *lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliâsti, annis, quibus vidimus mala.* Ecce non dicunt, se sustinuisse mala, sed vidisse tantùm: *vidimus mala, vidimus mala!* quia probè agnoscunt, omnia Martyrum tormenta, cruces, catastas, equuleos, somnium duntaxat fuisse, si voluptatibus, quæ consecutæ sunt, comparentur.

Psal. 89. 15.

XI. Sed scire forsitan ex me desideratis, in quosnam tunc animi sensus, affectus & verba ad tanti boni aspectum prorupturi sitis. Sed nolite me percontari, auditores; id enim me ignorare, candidè fateor; quanquàm probè noverim, quid pro me ipso dicendum paraverim, cùm felix illa hora illucescet, quâ ad tantæ gloriæ possessionem admittar: quam primum ad amplexum pedum illorum, & faciei aspectum pertingam, *& veniam usque ad solium ejus:* dicam DEO meo, nimiam omnino fuisse suam erga me bonitatem; quâ me creaturam vilissimam salvare dignatus est, æternis potiùs flammis, quàm tanto bono dignissimum; hunc esse unicè ejus favorem & beneficium: quòd citra omne meum meritum, ad Gloriam me destinaverit: *salvum me fecit, quoniam voluit me;* hoc ipsum tamen summo mihi gaudio esse, nec tam charam mihi fore beatitudinem meam, si illam meis potiùs meritis, quàm Divino favori deberem; sic enim crescere meum in DEUM amorem, & gaudium esse plenum. Dicam DEO, mensuram & objectum gaudij, quod sentio ex visione beata, non esse propriam meam felicitatem, sed Eam, quâ Ipsum beatum esse video: paratum me esse, millies pati inferni pœnas, & æternùm privari deliciosissimâ Ipsius visione, si id vel ad minimum Divinæ gloriæ augmentum cederet. Hæc & centum alia paravi dicenda, si quando momentum illud fortunatum advenerit, ut de facie illum videam, atque *in eandem cum DEO imaginem transformatum* me esse experiar, unum aliquid per amorem factus cum DEO, ita ut Ego DEUS, & DEUS ego esse videatur, quemadmodum ferrum ignitum (quæ est similitudo D. Thomæ) unum aliquid cum igne evadit, ita ut ferrum videatur esse ignis, & ignis ferrum. Sed quid somnio miser? quid delirat animus imaginatione futuræ felicitatis, velut extasi, abreptus? anne unquam mihi licebit, ad tanti boni fruitionem admitti? hicne spiritus, hæc caro & hæc ossa DEUM intuebuntur? *Regem in decore suo videbunt oculi mei?* Et quando tandem, ah! quando veniet hæc hora? O gravia nimis & importuna vincula! ac compedes quæ constrictam tenent animam meam! O quando tandem rumpemini, ut ad contemplandum DEUM meum, non aliter ac ignis ad sphæram sibi naturalem, vel sagitta ad metam liberè avolem? ô vitam nimium diuturnam! ô mortem lentam, & morosam! *quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Iob. 32. 3.

Psal. 17. 10.

Psal. 11.

2. C. 12.

Col. 1.

hujus? O montes & valles, O campi & silvæ, tædet vos diutiùs intueri. Quid enim me delectet in terra, si illa cogito, quæ me manent in cælo? Non jam vobis invideo vestras opes, ô Principes! vestras lauros, ô milites! vestram scientiam, ô litterati! vestras voluptates, ô amantes! vestros thesauros, ô avari! Utimini, fruimini; non invideo: Paradisus, Paradisus! *Melior est dies una in atriis Domini super millia.* Unicum beatitudinis momentum, non jam dicam intra intimos Sanctuarii recessus, sed ad limina tantùm, *in atriis Domini, in atriis*, unicum tale momentum plus liquidissimæ voluptatis affert, quàm quidquid omnes simul mortales à mundi primordio ad finem usque degustant. O fortunatum animæ in gloriam ingressum! ô diem lætitiæ, diem triumphi! *Insignis dies solennitatis meæ?* sed quò magis affectibus meis indulgeo, eò magis implicari & longiùs abripi me video: *sive in corpore, nescio, sive extra corpus.* Abrumpo igitur sermonis filum, atque illud duntaxat vobis inclamo terram ac terrena sibi habeat, qui iis delectatur; qui autem beatus esse desiderat, ad cœlum! ad cœlum tendat! illuc, illuc anhelet; ad cœlum! ad cœlum! *quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.*

Psal. 83. 3.

Psal. 80. 11.

2. Cor. 12. 2.

Coloss. 3. 1.

PARS ALTERA.

XII. OMne quidem studium, atque animi vires in id hactenus impendi, Auditores, ut primum animæ in gloriam ingressum vivis coloribus exprimerem; video tamen, nimiùm quantùm me à prima idæa aberràsse, nec Ectypon meum prototypo respondere. Ezechiel in argilla & cocto latere terrestrem olim Sionem delineavit; sed ego, ô me fatuum! ausu magis temerario abreptus, cœlestem vobis Hierosolymam descripsi: quàm rudis & imperfecta sit artis meæ opera, nemo non videt; imperito nimiùm penicillo sum usus, non diffiteor, nec opus est, ut illud mihi exprobretis: hæc tamen ipsa imperitia ad scopum meum aptissimè servit, facitque, ut, cùm malè locutus sim, meliùs perorem, & cùm pauca dixerim, plura concludam. Novi perbenè, me nec umbram eorum bonorum attigisse, quibus beati in cœlis fruuntur; fingite tamen nil aliud ibi inveniri, quàm quod proposui: an non hoc solum vestro labore dignissimum, & quocunque pretio comparandum censetis? quanto ergo magis, cùm incomparabiliter majora sint illa bona, imò tanta, ut, etsi multa de iis dixero, nihil tamen me dixisse profitear. Id unum igitur dubium relinqui posset an bonum illud, quod adumbravi, nostrum conatum aç studium mereatur. Sed, ecce! unico Divi Chrysostomi argumento id demonstrabo. Edicite, si omnibus & singulis, quotquot vestrûm senio & ætate confecti sunt, hodie promitterem, me rugosam eorum frontem explicaturum, canas è vertice nives pulsurum, primævum juventæ florem & exhaustum corporis robur redditurum, ut mille annorum decursu formosi, sani, & vegeti vivatis: quàm liberale præmium mihi decerneretis?

Memini, me de quodam Æsone audire, illum spe juventæ recuperandæ non recusâsse, bullienti aheno & ardenti sulphure mergi, suumque jugulum Medææ cultro secandum præbuisse, quæ misero seni persuasit, se exhausto senili ac languido sanguine, juvenilem illi ac recentem reddituram. Sed quid opus est fabulis? an non quotidie videmus, quantum mortalium plurimi sustineant, ut vel unum annum vitæ suæ adjiciant? an non pretiosam illis mercedem statuunt, qui ferro in eos sæviunt, candentes laminas admovent, pharmaca amara propinant, & medicatos liquores ad nauseam ingerunt? Quid non Antigonus Archiatro suo Erisistrato donavit? quid non Phalaris medico Policleti? nunquid notorium est, celebrem illum Galliarum Regem Ludovicum Undecimum sanitatis amore, medico suo in menses singulos decem scutatorum millia dedisse, quamvis ab illo nil nisi cruciatus & tormenta in dies acciperet? Quid ergo sperare non possem, si pulsis senectutis incommodis, ætatem floridam conferre vobis possem? ad omnem vos nutum promptos experirer: inimico, si juberem, veniam daretis, à blasphemiis abstineretis, prava consortia vitaretis, imò, si Chrysostomo fides est, Sanctorum vitam viveretis: *Nihil est*, inquit, *quod pro hac promissione non eligeres, tam facere, quàm pati.* Sed nunquid in Cœlo promisi vobis juventam semper floridam immortalem, æternam? & hanc indubitatò? *Renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Hoc ergo satis esse debe-

Psalm. 102.5.

ret, ut nullus vos à virtutis studio labor, nulla doloris acerbitas absterreret. Sed nunquid vobis his majora promisi? tot ac tantorum colorum obtutum, tantarum dominium regionum, tantorum Heroum consortium, tantam deliciarum varietatem, scientiarum copiam, tantarum dotum ornamenta, & ad hæc omnia claram DEI visionem, quæ una & sola cordi vestro replendo, & satiando par est: *Erit omnia in omnibus.* Fierine ergo potest, ut tanti spes lucri à vobis obtinere non possit, quod longè minoris exspectatio obtineret? Sed quid dubito, num fieri id possit, cùm videam, modò id fieri? Video enim, bona terrena, tantò cœlestibus inferiora, *meraque mendacia*, uti illa Ecclesiasticus appellat, æstimari, quæri, & quocunque pretio comparari, cœlestia verò contemni ac negligi; paradisi jactura omnium nobis vilissima est. Si necesse est, aut cœlum aut pecuniam perdere; perdatur cœlum! si aut fœmina, aut paradisus repudiandus est: repudietur paradisus! si aut cœlo aut honore carendum; careatur cœlo! Edicite, quæso, Auditores, si mercator divitem ex Indiis onerariam reducat, atque alto in mari periculosâ tempestate obruatur; nunquid omni curâ & studio mercibus consulit, easque salvas esse cupit? Si verò ventorum furiæ, navigii quassatio, fluctuum assultus, Epibatarum clamores, & præsentaneum mortis periculum ad mercium jacturam eum adigunt; quid obsecro facit? an ille forsan pretiosissima quæque primò ejicit? minimè profectò:

quid

quid ergò ? vultu pallido, & manu tremulâ à vilioribus orditur ; primò capsam pannis oneratam protrahit, & in undas præcipitat ; mox ingravescente tempestate , cistam serico gravem arripit, & in mare proijcit ; si necdum ponunt undarum furiæ , cedo alteram, inquit, aromatibus onustam , & hanc quoque fluctibus consecrat. Supereſt theca pretiosissimis gemmis instructa; ad hujus jacturam resolvere se neutiquam potest. Interea tamen mare infremit,cælum immugit,& prædam exposcit:tenitens ille negat,& pernegat,abscondit gemmas, & secretissimo studio occulit ; sed nautæ illas deprehendunt, & suis è latebris protractas demergi jubent : hîc enim verò mercator arreptum manibus thesaurum , cordi applicat, humectat lachrymis , & ad oram navigij acclinatus, semel atque iterum brachijs extra navim protensis , illum fluctibus parat injicere, mox pœnitentiâ ductus retrahit manum, mavultque cum gemmis perire quàm absque illis vivere. Ita , ita comparatos vos volo, auditores ! nulla debet esse ærumna tam gravis,nulla persecutio tam vehemens , ut paradisi jacturam facere decernatis ; immensum enim ejus est pretium , *Omne desiderabile non potest ei comparari* ; omnem divitiarum opulentiam, omne voluptatum, dignitatum , honoris & vitæ pretium antecellit,atque ideo, ut rectè dixit Augustinus , *acquiri potest , æstimari non potest*. Cur ergo tam multi sunt, qui salutis negotium in postremas curas ablegant ? Salvus & illæsus sit honor, inviuint, salva sint fortunæ bona , salva vindictæ cupido,salva amicitiæ & sanguinis jura, salva animi relaxamenta ; de paradiso postea cogitabimus, noxarum Exomologesin aliàs obibimus , ad DEUM alio tempore convertemur ; erit adhuc occasio, cùm abjecta animæ bona è fluctibus extrahere & in tuto collocare licebit. O cæcitatem ! stultitiam ! amentiam ! O Paradisum incognitum , neglectum à mortalibus , & concultatum ! Quis credat , tantos reperiri, *qui oculos suos statuerunt declinare in terram* ? Ita enimverò , *statuerunt* , decreverunt ; brutorum instar animalium oculos de terra non levant, adeo illam deperierunt ; terram cogitant, de illa loquuntur , pro illa laborant. An & nos horum numero aggregari volumus ? Ah avertat DEUS hanc à nobis dementiam ! Ad paradisum , ad paradisum ! Statuamus ex hoc momento , mundo libellum repudij dare , & ad cælum conversi exclamemus , *Gloriosa* , quis enim negare audeat ? *gloriosa dicta sunt de te* , *Civitas DEI* ! Sed, heu ! tardè nimium gloriosa hæc , quæ de te dicta sunt cognovi : turpiter hactenùs terræ te postposui , sed agnosco, & deprecor hanc injuriam , quam luminis & notitiæ defectu in te admisi. Posthac autem quis à te me avellet ? *An tribulatio* ? sola tui memoria suavem illam mihi reddet. *An angustia* ? Spes futurorum me solabitur. *An fames* ? Hanc tui exspectatio condiet. *An nuditas* ? Hanc tu blandissimè fovebis. *An periculum* ? Tu mihi tutissimum eris asylum. *An persecutio* ? Tu triumphare me docebis. *An gla-*

Ps. 16. 11.

Ps. 86. 2.

Rom. 8. 25.

Prov. 8.

dius? Sed nulla me arma ab optata patria arcebunt; tu ferri horrorem in aurum, mucronem in radios, aciem in sertum commutabis. *Non sunt condignæ* Rom. 8. 18. *passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis? in nobis*, inquam, quia futura gloria non erit extra nos, sicut vana mundi gloria, sed intra nos: *Revelabitur in nobis.* Te igitur diu noctuque suspirabo, cùm mihi necdum te frui liceat; Tibi mentem meam dedico: tibi cor depono, & animam consecro. O me fortunatum, si me recipias; quod si illud impetrare necdum possum, lubens quidem acquiscam *in loco peregrinationis meæ*, non alio tamen fine, quàm ut omnibus innotescat, DEUM verè dixisse per Isaiam, *Electi mei non laborabunt frustra.*

SERMO UNDECIMUS

DIE LUNÆ POST SECUNDAM DOMINICAM.

Quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Ioan 8.

I. ANtiqui moris est, ut, cùm mutuæ pacis fœdera tractantur, offendentis munus sit, eam petere ab offenso, non verò offensi, ut offerat offendenti. Ita Benadad Rex Syriæ, cùm Achabo Israëlis Regi reconciliari desideraret, quem motis priùs in ipsum armis irritaverat, Procerum suorum nonnullos misit, qui sacco induti, & cinere caput aspersi ad pedes offensi Principis se abjecerunt, & Regis sui nomine veniam supplices poposcerunt. Diverso prorsus modo vobiscum hodie agi video, Auditores: dicite enim, num DEUS vos, an vos DEUM offendistis? extra dubium est, vos esse, qui frequentibus illum injuriis læsistis, nec perfunctoriè tantùm, sed multifariam, cogitatis, verbis & opere: rationi ergo consentaneum foret, primos vos, missis caduceatoribus concordiæ fœdera rogare. Sed ecce Deus ipse me, licèt indignissimum suum Ministrum, ad hoc negotium vobiscum tractandum ablegat, qui verò ille reus, vos læsi essetis: dumque vestram hic frequentiam, vestrum fervorem, & pœnitentis animi signa considero, omnino mihi persuadeo, vos ad pacem cum DEO ineundam esse paratos, eamque concussam jam esse: quia tamen contumaces & obstinati deesse nunquam solent, qui opportunas reconciliationis occasiones negligunt, ac negotium istud temerariè procrastinare audent, ideo ex Christi imperio dedocere vos jubeor errorem hunc gravissimum, ac palàm denun-

denuntiare, quod, si pacem à se modò oblatam repudietis, Ipse quoque repudiaturus sit à vobis offerendam: *Quæretis me, & in peccato vestro moriemini!* Necdum vos terret, ô peccatores, tam formidabilis sententiæ fulmen? *In peccato vestro moriemini*: audistis? *in peccato vestro moriemini.* Adhuc malè sani creditis, nullum esse in mora periculum? non esse opus benè vivere, sed satis esse piè mori? O mentem delusam? ô cassa consilia, & fatua decreta! unde enim piam mortem temerarii vobis audetis promittere, si is à quo illa unicè dependet, disertis ac minimè obscuris verbis protestetur, ac neget, vos piè morituros, sed peccatis vestris immorituros? *in peccato vestro moriemini!* Verùm, ne fortè existimetis, me minis solùm vanisque terroribus terrere vos velle, statui, non adhortari vos hodie, sed vestrum tantùm consilium exquirere. Proponam vobis igitur anceps salutis vestræ negotium, illudque distinctè examinabo: si vos illud prudenter negligi aut differri posse censebitis, tum enimverò nullos ego deinceps stimulos ad illud accelerandum admovebo. Si verò errorem vestrum clarè deprehenderis, poteritisne mihi indignari, si cum omni vos reverentia adhorter, aut supplex potiùs exorem, ut omni studio in vitæ vestræ emendationem incumbatis, ne serò cum Phrygibus sapiatis, vestrumque errorem fruftra aliquando deplorare cogamini. Attentos igitur animos tantisper mihi commodate.

II. Sed antequam pedem porrò promoveam, edicite: quis unquam mortalium fuit, qui, cum imminens corporis periculum evadere quamprimùm possit, sponte tamen in illo hærere decernat? quis unquam, cùm se vinculis facilè expedire & rumpere compedes possit, fugam differt? quis unquàm, cùm nullo negotio malignam viscerum pestem fugare possit, curam omittit? quis naufragorum, cùm posset in portum feliciter evadere, cum fluctibus, & procellis jocatus est? Ecquis ergo, cùm salutem animæ suæ modò in tuto collocare facilè possit, aliam eamque incertam occasionem præstoletur? Ponderâstisne aliquando attentè & seriò profligatam Pharaonis stupiditatem, ad plagas tam memorabiles ferream & inflexibilem? Cave tibi, clamabat Moyses, nisi enim liberum dimiseris populum meum, gravissimas pœnas dabis, non ego in tuam perniciem armatorum exercitus conscribam; non è nubibus fulmina, è silvis leones, è speluncis ursos ciebo; minimè certè: sed in despectum tuum è paludum uligine ranarum agmina evocabo; hæ imbelles bestiolæ meas contra te partes defendent; hæ obsessam occupabunt regiam, teque ex aula tua fugabunt. Risit has minas Pharao; sed risus iste brevi in lamenta conversus est: ad Moysis enim imperium ex omnibus stagnis, paludibus, ac fluminibus immensus coaxantium ranarum exercitus confluxit, qui haud aliter, quàm cùm Victores superatis mœnibus urbem depopulantur, omnes Ægypti aditus occupârunt, obsederunt vias, penetrârunt domos, ac tandem triumphantium more irrueruht in regiam,

giam, Pharaoni in proprio throno infesti; si intra conclavia se recepit, fugere coactus est; si mensæ accubuit, importunos hospites expertus est; si fessa ad quietem membra composuit, somnum infestus hostis turbavit. Vos ipsi cogitate, quis Pharaoni sensus fuerit, cùm se tam pertinaci obsidione premi videret, ergo vocavit Moysen, & erroris sui pœnitens ingeminavit: Ecce me ad nutus tuos paratum; DEUM tuum pro me ora, ut flagellum contineat, & quidquid jusseris, exequar: Exod. 8. 8. *Orate Dominum, ut auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populum, ut sacrificet Domino.* Moyses, qui non perire, sed corrigi Regem voluit, annuit roganti, & Exod. 8. 9. *Constitue mihi*, inquit, *quando deprecer pro te & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur rana.* Stetit deliberabundus nonnihil Pharao, ac postea respondit, *cras.* Estne jam vestrûm aliquis, Auditores, qui hæc narrari audiat, & stoliditatem Pharaonis non obstupescat? O insensatum! videt se undique obsessum ab hoste tantò ferociore, quantò magis imbelli, minúsque evitabili, videt, sibi suisque ne momentum quietis indulgeri; videt, omnia aulæ conclavia in paludes, lectos in stagna converti; molestis ranarum clamoribus aures obtundi, oculos ingrato earum aspectu torqueri, nares fœtore affligi experitur; non cibum, non potum, non quietem, aut ullam aliam animi relaxationem capere permittitur, & tamen, cùm liberari quantocyùs posset, inducias efflagitat, & moras nectit: Respondit *cras.* Et cur non *hodie*? eloquentissimus exclamat Ambrosius, cur in tanto periculo tanta moræ tarditas? si nulla liberationis opportunitas, nullum remedium in promptu foret, veniâ dignus esset: sed Moyses nulli ponit tempori legem, nec horam determinat: *Constitue mihi, quando deprecer pro te*; quando tibi libitum fuerit, satisfaciam tibi; impera duntaxat, dispone ad libitum, & *Constitue mihi*: Et amens Pharao respondet: *Cras, cùm deberet in tanta positus necessitate rogare, ut jam oraret, nec differret, respondit, crastinâ die, otiosus & negligens, mora pœnam, Ægypti soluturus excidio.* Certè neminem vestrûm esse arbitror, qui non tantam stupiditatem, aut cachinnis explodat, aut commiseratione dignissimam judicet: sed si stultitiæ notam meretur, qui corporis salutem tam stolidè curat, quid dicam de vobis? de vobis, inquam, qui nôstis, vos innumeris salutis non caducæ & fluxæ, sed æternæ periculis expositos esse, qui scitis, vos non ranarum imbellium, sed dæmonum ferocissimorum arcta obsidione cingi; qui non ignoratis, vos esse DEO rebelles, Paradisi spe dejectos, infernì reos: & tamen necdum decernitis, tot periculis vos extricare, & salutem vestram in tuto collocare. An opportuna fortè occasio vobis deest? an non plurimus & clementissimus Moyses ad manum est, de salute, & incolumitate vestra paternè sollicitus, qui manum vobis subsidiariam porrigat? *Constitue mihi*! Exspectant vos, in Divino tribunali Sacerdotes innumeri, tutumque vobis refugium offerunt: cur ergo no-

noxias moras nectitis, cur tam temerè præstolamini? Erit utique, erit, qui dicat *Crastinâ die*! hæc nimirum, ô protervi, consueta vobis vox est! salutis negotium differre in crastinum. Ecce enim, si cui dicam: infame domi consortium nutris, quod hirudinis instar valetudine & opibus te emungit, sola tibi supereſt anima: num illi tandem lubet consulere? *Constitue mihi*, quandonam placeat ejicere turpe prostibulum, animam expiare, & cum DEO in gratiam redire? *crastinâ*, *crastinâ die*, respondebit obscænis absorptus amoribus concubinarius; valetudine etiamnum fruor integrâ, cùm mors imminebit, pœnitebo. Alium alloquamur: Ecce inimicitiæ virus à juvenilibus annis ad ætatem decrepitam usque in corde foves; an non deinceps saltem quietè vivere lubet? *Constitue mihi tempus*, cum pacem tractare, & partes inter dissidentes concordiam conciliare placuerit. *Crastina die*, replicabunt ultionis amantes; suppetunt etiamnum vires; si mors ingruat, condonabo. Heu cæci, & rationis expertes! quid dicitis, *crastina die*? Eja, quod vultis, agite, effundite animum, litate desideriis: sed antequam hoc effectum detis, responsum ad innumeras objectiones à vobis exspecto.

III. Et primò quidem, cùm tantæ molis negotium ad mortis confinia differre statueritis, dicite, obsecro, an perspectum vobis sit, quo mortis genere morituri sitis: creditis haud dubiè, supremam vobis infirmitatem fore mitem, tranquillam, facilem & jucundam, vosque animo præsenti, sensibus integris, & veluti cygnorum instar cantantes morituros? O malè credulos, & delusos! quis Medicorum hoc vobis mortis genus promittet? cur non Ecclesiastici oraculo creditis, *nescit homo finem suum*? quid si morbus vester in acutam febrim desinat, quæ vos à sensibus alienet, mentem eripiat, delirantis cerebri vertiginem, & phrænesin moveat? an non lethargo consopiri, cordis spasmo subitò obrui, aut furioso guttæ apoplecticæ fluxu suffocari potestis? quid si tam violentus, & acutus capitis dolor vos occupet, ut nec brevissimo temporis spatio mentem ad seria advertere liceat? quantumvis modò athletico robore valeatis, his tamen omnibus casibus obnoxii vivitis; quin si Hippocrati credimus, morbis acutis & exoticis robusti magis subjacent, quàm debiles, cùm corporis humoribus id ferè accidat, quod chordis musicis, quas inter maximè sonoræ, magisque intensæ faciliùs rumpuntur. Repeto igitur: ecquâ demum prudentiâ ad supremæ infirmitatis confinia spem salutis vestræ rejicitis, cùm ne genus quidem supremæ infirmitatis calleatis. Sed demus, talem fore, quæ rationis usum vestrique dominium vobis relinquat: novum tamen inde periculum emergit; facilè enim tunc accidit, ut credatis, infirmitatem istam non esse ad mortem, dumque periculi magnitudinem non satis æstimatis, ad extrema insperatò deducamini, non secus ac pigro & incauto viatori contingere solet, qui ad objectum sibi torrentem dubius hæret, ubi cõmodiùs trajiciat, dumque lon-

Eccl. 9. 12.

giùs identidem ac longiùs per ripam descendit, spe vadi alicubi inveniendi, tandem delusum se sentit, ac crescente profundiùs alveo desperandum sibi de transitu advertit.

IV. Sed demus, hæc omnia abesse: quibus, quæso, mediis, quo modo & ordine salutis vestræ negotium tunc tractabitis? legitimâ, dicetis, patratorum scelerum confessione. Sed num sperare potestis, vos tempore tam iniquo, lubrico, perturbato, ac horrifico, qualis esse solet hora fatalis, ritè dispositos & aptos fore, ut strictum noxarum omnium examen instituere, culparum numerum distinctè inire, earum species & circumstantias enucleatim explicare, omnesque Confessionis leges ad amussim implere possitis? Nihil interest, respondebitis: esto enim hæc omnia facere non possimus; nunquid tamen Theologorum omnium certa sententia est in mortis articulo sufficere nutus ac signa doloris, piam capitis inclinationem, devotam manuum conjunctionem, aut levem pectoris percussionem? hoc ipsum morientium privilegium est, ut, etsi linguam in verba articulata formare non possint, Absolutionis tamen capaces sint. Ah Christiani? hæcne deliria sine summa indignatione è vobis audiam? Ignoscite mihi, si acriùs in vos invehar, vestramque temeritatem vehementiùs objurgem. Quid, quæso, dicitis miseri? quis iste phræneticorum sermo est? quis omnem adeò vobis sensum eripuit, omnique humanitate spoliavit, ut minori curâ salutem vestram tractetis, quàm si extranei aut jurati vestri hostis negotium ageretur. Ergone confessi in mortis articulo per nutus facta, ad absolutionem à noxis sufficiens videtur? Ita enim vero censemus. Si ita res habet, Compatior Ottoni tertio Romanorum Imperatori, qui ob unicum perpetratum homicidium, quod tamen reipublicæ non intererat, injunctam sibi à S. Romualdo gravissimam pœnitentiam demisse accepta-vit, scilicet ut ad montem usque Ganganum nudis pedibus peregrini & pœnitentis habitu indutus iret, ibique quadraginta dies sacco cilicino indutus, ac jejunus transigeret, & humi cubaret. O te albæ mentis, & simplicem Ottonem! num ultimam vitæ horam præstolari potuisses, & tuæ unico nictu oculi obtinere, quod tibi tantis itineribus, tantis ærumnis, tantaque austeritate stetit? Quid ego de Potamio magno Bracarensium præsule dicam? hic gravi carnis flagitio contaminatus, coram pleno ac frequentissimo Episcoporum concilio, quod Toleti celebratum est, fateri illud non erubuit. O stultum te Potamium, qui tantum oneris subiisti! Quid de Fabiola dicam, Principe Romanorum sanguine oriunda, quæ ob unicam Ecclesiæ, gravem tamen sanctionem violatam, summâ sui confusione ac rubore, ad limina Lateranensis Basilicæ, maximo populi affluxu frequentatæ se accusavit? O fatuam, quæ tantæ se ignominiæ frustra exposuit! O infelicem, quòd vestram de Confessione doctrinam ignoraverit! docete eam saltem miseros illos peregrinos, qui indies, superatis alpium jugis, non Lauretum

retum duntaxat, sed & Romam usque excurrunt, ut à supremo Pœnitentiæ tribunali, reservatarum eidem noxarum veniam consequantur: en miseri illi gravissima vitæ pericula, & itinerum incommoda patiuntur; occurrite ergò illis, fistite eos in via, ac dedocete errorem, ex ignorantia grandis arcani, vobis solis perspecti, profectum. Etiam ego, dicite, scateo sceleribus; sacrilegiis abundo, censuris innodatus sum, nec inde tamen anxius affligor; novi enim, me non nisi acceptâ absolutione diem ultimum obiturum. Nunquid potestis moribundi ad simplicissimum quemvis Sacerdotem manus tendere, caput inclinare, & pugno pectus ferire? Hoc autem ad salutem sufficit; eja igitur indulgete genio alacres, nec tantæ vos tyrannidi subjicite, quâ nonnulli conscientiæ arbitri, suâ opinione zelosi, aliorum autem veriori sensu imprudentes & indiscreti, vos tractant. Si hunc in modum peregrinis illis loqueremini, nunquid inconsultam suam credulitatem damnarent, vestigia retrorsum flecterent, viam relegerent, vosque, velut fidissimos consiliarios summis laudibus extollerent? Sed ô infirmitatem animi, ô cæcitatem, ô stultitiam! usque adeo verissimum est, vos ex Theologicæ doctrinæ assertis, quæ à vobis ut plurimum, aut ignorantur, aut negliguntur, illa duntaxat arripere, quæ perperam intellecta, vos in ultimam perniciem præcipitant. Attendite igitur & sapite: hæc, quam memoratis, Confessio est ultima naufragantium tabula, ac supremum remedium: nemo autem ignorat, extrema remedia dubios ac incertos habere eventus, eaque in supremæ tantum necessitatis articulo arripi, non verò consultò eligi, aut temerè assumi debere. Creditisne, omnes moribundos, quibus absolutionis beneficium impenditur, à culpis suis continuo expiari? concedam omnino id fieri, si serius animi de peccatis dolor firmumque emendationis propositum accedat, sique nihil eorum desit, quæ animam ad percipiendum Sacramentalis absolutionis fructum disponunt. Sed quis de hoc vos securos reddit? An non enim inveteratâ peccandi licentiâ sceleribus ita assueviſtis, ut sicut sitibundus quondam Lysimachus scyphum frigidæ integri regni impendio comparatum exhausit, ita vos cum salutis Cælique jactura iniquitatem velut aquam hauriatis? Nunquid gravissima flagitia ita vobis viluerunt, ut de iis, velut præclarè factis, posito omni rubore, gloriemini? quomodo ergo sperare potestis, vos inveterata animi sensa, affectus profundissimè radicatos, & depravata judicia, uno momento ita correcturos, ut illud, velut omnium malorum maximum detestemini, quod hactenus omni alteri bono præposuistis? Et cui tandem, ô miseri, hoc persuadebitis? an imperito fortassis vulgo, qui nescit, in quo verus animi dolor consistat, Eja persuadete hoc Hieronimo, qui pœnitentiam, in mortis articulum dilatam; cum risu exsibilat; *Quæ est ista pœnitentia*, inquit, *quam solum quis accipit, quia se vivere non posse amplius cernit?* Persuadete Augustino, qui il-

S. Hier. tom. ult. Euseb. Ep. ad Damas.

S. Aug. ser. 67. de temp. S. Bern. in parv. Serm. serm. 38. S. Isidor. l. 1. sent. de sum. Bon. c. 13. Hug. de S. Vict. de Sac. l. 2. p. 14. c. 15. S. Amb. l. 2. de Pœnit. S. Greg l. 18. mor. c. 7. S. Chrysost c. 25. in Matt. hom. 52. S. Thom. in 4 sen. dist. 20. S. Cypri. an. l. 4. Ep. 2. ad Anto. nian.

lam appellat, *infirmam*; persuadete Bernardo, qui *temerariam* vocat, & *præsumptuosam*; persuadete Isidoro, qui *suspectam* indigitat; persuadete Cæsario, Hugoni, Ambrosio, Gregorio, Chrysostomo, Thomæ Aquinati, aliisque similibus, qui eandem rident, contemnunt & explodunt. Quin Divus Cyprianus Carthaginensis Præsul eò usque progressus est, ut publico edicto prohibuerit, ne ullus, cujuscunque gradûs ac dignitatis Sacerdos, pœnitentiæ Sacramentum iis administraret, qui ad hæc sacra Mysteria, toto vitæ tempore comtemptim neglecta, in mortis primùm articulo recurrunt; talemque pœnitentiam irritam ac nullam declaravit: *Prohibendos*, ait, *omnino censuimus, à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque periculo caperint deprecari, quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit.* Scio quidem, Virum sanctum hac in parte errâsse, cùm fieri omnino possit, ut peccator in supremo etiam articulo sincerum animi dolorem concipiat; quia tamen Vir tantâ sanctitate, doctrinâ & sapientiâ conspicuus adinaton illud & impossibile censuit, tam obvium certè ac facile non esse oportet, ut vos arbitramini. Nolite igitur fallaciter vobis blandiri, ô Peccatores; permitto enim, vos in mortis articulo dolere pos-

1. Mach. 6.

se de peccatis, sed Antiochi instar, qui doluit, se afflixisse Hebræos, quia mortis metus, & arrosæ à vermibus carnis fætor hunc illi dolorem expressit. Permitto dolere vos posse, sed

Gen. 4.

instar Caini, qui doluit necâsse fratrem, quia profugus & extorris propterea oberrare debuit. Permitto, vos dolere, sed Agaris instar, quæ doluit insultâsse dominæ, quia ex Abrahami domo ejecta est. Permitto, vos dolere, sed Saulis instar, qui doluit se Amalecitis peperciisse, quia regno propterea spoliatus est. Permitto, vos dolere, sed instar Semei, qui palinodiam cecinit ob injurias Davidi illatas, quæ in vitæ discrimen propterea adduxerat. Ita, inquam, non magni momenti est, tristari de DEO offenso, sed ex servili tantùm mortis timore, & hiantis inferni metu; hæc enim si abessent, parùm certè vos angerent culpæ, quarum supplicia vos terrent.

V. Ad hæc an Sathanam, veterem animæ vestræ inquilinum, possessione suâ se dejici passurum creditis? quin omnem tunc furorem suum effundent *spiritus, qui ad vindictam creati sunt, at in tempore consummationis effundent virtutem*, ait Ecclesiasticus. Nôstis, totum robur, omnesque vires exercitûs tum præcipuè in aciem educi, cùm decretoria prælii hora imminet; nemini in castris licet esse otioso, sed universa militia se ad conflictum parat; tunc enim de summa rei agitur, quique prælio vincitur, spem porro vincendi non habet, nec, qui triumphat, timorem perdendi. Talis omnino est mortis nostræ articulus; dæmon probè novit, ex illo solo rei summam pendere; in quantam non ergo ferociam tunc assurget? neque cupio, ut mihi hac in parte credatis, sed oraculo potiùs Apocalyptico credite: *descendit ad vos diabolus habens*

cal. 12. *habens iram magnam.* Ecce fathanam furore æstuantem, vobisque hostiliter imminentem? Ecce, ecce adest, *habens iram magnam*: sed quâ de causa? *sciens, quod modicum tempus habet.* Si tunc manus ejus evaditis, non est spes porrò vos recuperandi, nec si vos obtinuerit, timor ultra perdendi? certissimò igitur vobis persuadete, eum omnes inferni furias, velut ad solennem conflictum, evocaturum, & spondam lecturi vestri omni quâ valet, collectâ rabie infestaturum. Referunt historiæ, magnæ cuidam sanctimoniæ Monacho, cui Stephano nomen, post vitam summas inter corporis austeritatis, continuas preces, jugesque vigilias in horrida eremo atque angusta in casa exactam, dæmones in mortis articulo minutissimos nævos proposuisse, exaggerâsse, miserumque ad desperationis propemodum confinia redegisse. Id ipsum Adelgundæ Virgini Sanctissimæ, Huberto Episcopo, & plurimis aliis fecêre, quid ergo vobis fiet, si tot exomologeses mendaces & fraudulentas, tot Synaxes sacrilegas, tot obtutus lascivos, detractiones & judicia temeraria, omnisque generis flagitia objicient? num difficile iis futurum creditis, vobis persuadere, actum esse de salute vestra, nec spem porrò aut remedium superesse? Ad hæc nunquid de rebus Fidei & Religionis temerè loqui assueviſtis? quàm facile ergo fieri potest, ut spiritus infidelitatis vos aggrediatur, dubium vobis circa arcanum aliquod fidei mysterium moveat, vestramque in credendo firmitatem labefactet? Divino nomine quoties, ô quoties projectè abusi estis? quid ergo facilius, quàm ut in vos spiritus blasphemiæ insiliat, & ad præstandum sacrilegæ cuidam maledicentiæ assensum inflectat? sed quid necesse est, longiùs hoc prosequi? vel unam mihi, nec porrò insistam, earum difficultatum solvite, quas vobis hactenus demonstravi: eja respondete, & defendite vos, si quis excusationi locus supersesse vobis videtur. An fortè fiduciam vobis in morte faciet virorum religiosorum præsentia? sed quâ fronte intuebimini illos, quorum vel solum nomen quondam vobis ludibrio erat, & contemptui? An Cælitum fortè patrocinio confiditis? sed quâ fiduciâ ad illos recurretis, quorum venerationem & cultum neglexistis? an spem in Divinæ gratiæ subsidio collocabitis, cujus efficaciam aliàs frequenter experti estis? sed nunquid videtis, quàm fallax hic sit paralogismus, & inepta deductio? *frequenter alias auxilia gratiæ accepimus; ergo rursus ea accipiemus.* Nego, & pernego hanc sequelam; cujus fallaciam ocyus vobis demonstrabo.

VI. Ullusne vestrûm lamentabili Samsonis casui unquam compassus est? neminem fuisse, credo, cùm propriâ temeritate & culpâ, in eos sese casses induerit. Recensebo Historiam, auditu non injucundam: stringebat eum amoris obscæni ulnis Dalila infame scortum, quæ à Philistæis subornata, insolitæ fortitudinis causam modumque ab Amasio expiscari

cati gestiebat: eja, inquit, edic Samson, unde tanta tibi vis, cui domandæ nemo par sit? quo tandem modo vel arte robur tuum enervari ac frangi potest? Id quidem facile est,
Jud.16.7. reponit Samson: *si enim septem nerviceis funibus necdum siccis, & adhuc hamentibus ligatus fuero, ero debilis, ut cæteri homines.* Nil aliud desideravit scelerata, sed procuratis per Philistæos septem rudentibus, struxit dolos, tetendit insidias, & Samsoni nervis constricto, inclamavit: *Philistijn super te, Samson!* Excusso Samson sopore nervorum vincula, non secus ac filum cannabis disrupit. Dalila delusam se videns, civiumque suorum ludibrio expositam, exclamat: O
Jud.16.10. infidelis, & perfide! *Ecce illusisti mihi!* & quâ tandem ratione me à te credam amari, si secreta mentis confidere, & cordis arcana renuas revelare? respondit igitur Samson: *si novis funibus ligatus fuero.* Stringit illum Dalila, atque iterum ingeminat, *Philistijn super te Samson!* sed ille robustissimos funes, ut araneārum telas disrupit. Instat tertiò mulier molestissima, & primò verbis in eum asperis invehitur, mox ad blanditias conversa scisitatur, quid porrò faciendum? Fatebor candidè, Samson respondet; si obvolutos clavo crines pavimento affixeris, infirmus ero. Affigit illum Dalila, & inclamat tertiò *Philistijm super te Samson!* Sed ille, concusso modicè capite, clavum cum crinibus, haud aliter, quàm festucam arenæ infixam, avulsit. Nescio sanè, Auditores, an ex hoc facto stupidum magis Samsonem dicam, an amantem. Quis enim vestrûm, post tanta perfidiæ argumenta, fæminæ dolos non deprehendisset? Vê perfidam! debuerat dicere: siccine fingis, scelerata? siccine amorem rependis? hæccine fides tua, dum propriis meis armis in perniciem meam abuteris? Cur non obversis minaciter humeris infidam domum deruit? cur non maturè insidias declinavit? hæret etiamnum stolidè amans cumque discriminis materiem prodvideat, ter à scelesta muliere inimicorum manibus traditus, ter manifesto vitæ periculo expositus, perfidam tamen non deserit, sed gravioribus adhuc sese malis involvit; adeo enim demens fuit, ac mente capta, ut tandem arcanum revelaverit, omnem suam fortitudinem è capillis, nullâ hactenùs novaculâ tactis, pendere confessus. Hoc unum perfida expectaverat; mox igitur Philistæos convocat, insidias iterum adornat, misero Samsoni supra genua composito lenem soporem conciliat, forfices arripit, capillitium truncat, succussum Samsonem à se abigit, & in manus inimicorum præcipitat, læto, si unquam, clamore insultans: *Philistijn super te Samson!* Experrectus ille e somno insidias ut antè eludere putabat: *egrediar, sicut antè feci? & excutiam.* Ah, frustra laboras infelix tue! jam enim *recesserat ab eo Dominus.* Ita vinculis constrictus, et fossis luminibus orbus, in vincula & carcerem raptatur, vitam ibi ignominiosè positurus. Excutite, si lubet,

Ac-

Auditores, sacras paginas, & exemplum magis accommodum ad explicandam peccatoris stoliditatem non invenietis. Sinite, ponderemus illud nonnihil : quid tandem, si verum placet eloqui, Samsonem perdidit ? amor, dices : minimè profectò ! non amor, sed temeritas fuit, quâ futura pericula sprevit, quia præterita feliciter vitavit : *egrediar, sicut antè feci, & me excutiam.* Hic certè paralogismus ipsum perdidit, & hic ipse ceteros tandem omnes peccatores perdet, quia nesciunt miseri, quando à DEO deserendi sint ? *cùm dominus recedet ab eis.* Proponite vobis juvenem, ob proditoriam æmuli cædem capitis reum : hunc si consolatum eam, ô Pater, inquiet, utinam hisce me turbis & angustiis evolvam, quantam in me morum emendationem videbis ? valedicam æternùm noxiis consortiis, quæ hisce me periculis objecerunt ; chartarum folia nec extremo tangam digito ; aleas & talos nec oculo dignabor. Evadit, & primô quidem se continet : sensim tamen ad pristinas societates deflectit. Et quid tum ? inquit, an non liceat me iisdem conventiculis immiscere ? Evasi semel, evadam iterum : *egrediar, sicut antè feci, & me excutiam.* Eia redeamus ad lusum ! Senem vobis proponite usuris immersum ; cùm graviori morbo tentatur, audite ratiocinantem : ô Pater ! si per DEI gratiam veteri liceat valetudine perfrui, aliam pellem induam, & à me ipso plurimùm discrepabo : nunquam ampliùs turpem ex usuris quæstum faciam ; nec viduas opprimam, nec operarios mercede fraudabo. Bene est, valetudo redit, cavet avaritiæ scopulos, sed pedetentim eodem se visco implicat. Tandem, cur cesso, inquit, à prioribus industriis ? sic ad incitas redigar : quid impedit, antiquis me artibus uti ? nunquid primò evasi ? *Egrediar, sicut antè feci, & me excutiam.* Itane ? *egrediar, sicut antè feci* ? ô fallacem consequentiam ? *Dominus enim recedet à vobis !* Ab acceptis DEI miserantis auxiliis argumentari ad futura, nec observare, quòd irritatâ tandem patientiâ DEUS vos deserat, se subtrahat, & offensum ostendat, turpissimus est mentis error, qui plurimos in transversum egit. Nolite, Christiani mei, alienum à Divina misericordia arbitrari, si in mortis articulo dæmonum potestati vos tradat, non aliter ac Samsonem Philistæis : an non enim eadem DEI misericordia infinitum Turcarum, Judæorum, Ethnicorum, Schismaticorum & Hæreticorum numerum perire finit ? finit enimverò, cur non ergo & vos, qui Christianum quidem nomen profitemini, sed divinis favoribus tam turpiter abutimini ? audite potiùs thesin paradoxam, quam vobis propono : dicitis, vos à DEO in morte juvandos, quia misericors est : ego autem dico, vos in morte deserendos, quia misericors est. Miramini utique hoc effatum ; sed sinite id vobis perspicuè evolvam ; ac subinde perorabo.

VII. Si DEUS misericors est, qualem novimus esse ; decetne, illum privatam

vatam solùm vestram an potiùs publicam totiùs humani generis salutem curare? Certè publicam; quis hoc non videt? quotus autem quisque non pessimo offenderetur exemplo, si vos post vitam contra omnes rationis & honestatis leges impiè actam felici justorum morte defungi videret? an non scandalo id foret animis pusillorum? an non bonis id doleret, an non insolescerent impii? quantam animarum ruinam traheret unius talis animæ salus? Igitur ad DEI misericordiam pertinet, cavere, ne qui malè vivunt, felici sæpe morte moriantur; secus enim totus continuò mundus iniquitate scateret, desererentur certatim claustra, interiret dignitas Cleri, ac ludibrio exponerentur Hilariones; Macarii, Sabæ, Arsenii, aliique, qui tantis sibi sumptibus parârunt, quod à quàm plurimis perfidis ac protervis Christianis tam vili labore ac nullo propè pretio obtinetur. Dixi, *ne felici sæpe morte moriantur*, pauculos enim vitam flagitiosè actam bono nonnunquam fine coronare, haud diffiteor, atque ultrò concedo. Verùm quid inde concluditis? Jonas in mare projectus balenam nactus est, quæ absorptum post tridui spatium vivum ac valentem in littus evomuit: *evomuit in aridam*. Nunquid autem insanus foret, qui hoc exemplo animatus, in periculo naufragii in mare abjici peteret? Josephus ex carceris horrore ad primos Ægypti honores assumptus est; placetne vobis propterea vinculis constringi, ut Illustres evadatis?

Jon. 2. 12.

Gen. 40. & 41.

Mardochæum æmulorum calum[illegible] ad supremos Persiæ honores extul[illegible] nunquid aliorum in te odium ul[illegible] concitabis, ut honoratus fias? quo[illegible] sacris profana admiscere licet, ref[illegible] Plinius; Phalaræum, pertinaci ga[illegible] græna laborantem, cùm bona fr[illegible] omnia in medicos & pharmaca fr[illegible] stra insumpsisset, cruento sese con[illegible] ctui miscuisse, ut vitam doloribus p[illegible] nam hostili ferro finiret; casu aut[illegible] accidisse, ut sagitta ulceri illapsa vi[illegible] latenti veneno aperiret, ac purulent[illegible] tabem omnem exhauriret. Fing[illegible] modò, eodem vos morbo labora[illegible] nunquid tam stolidi eritis, ut solli[illegible] inquiratis, ubinam in civitate rixa fe[illegible] veat, ubi turbæ & contentiones inc[illegible] lescant, ut & vos illis misceamini? [illegible] non hæc manifesta foret stultitia [illegible] quod enim rarò accidit, pro actionu[illegible] mensura, & regula servire non deb[illegible] Nolite ergo temerè confidere, quan[illegible] impiorum aliquis ante mortem co[illegible] vertitur & salvus fit; hoc enim n[illegible] nisi grandi miraculo contingit, plac[illegible] que DEO, hominibus in via constit[illegible] tis aliquem semper spei radium supe[illegible] esse, quo à damnatis distinguant[illegible] Quo autem fundamento sortem vo[illegible] tam fortunatam arrogatis? An for[illegible] stipulata id vobis manu à DEO pro[illegible] missum, aut cœlitus revelatum est? [illegible] speratis duntaxat, & spei ansam pr[illegible] bet præsens illa voluntas, quâ in mo[illegible] tis articulo pænitere statuistis? qu[illegible] verò hæc voluntas serium DEO pl[illegible] cendi studium, & non potiùs DE[illegible] contemptum sapiat. Eia, edicite tan[illegible] dem, explicate; quid sibi vult fami[illegible] liar

liaré & ſolenne illud dictum veſtrum: *moriturus pœnitebo?* an non hoc juxta genuinum linguæ Idiotiſmum idem eſt, ac dicere: Domine DEUS! tunc ab injuriis tibi inferendis abſtinebo, quando nec tempus ampliùs, nec facultas eas inferendi ſupererit; tunc mea conſecrabo deſideria, quando illis indulgere ampliùs non potero; tunc de noxis commiſſis dolebo, cùm illas multiplicare porrò non valebo. Verbo tunc errores commiſſos confitebor, cùm reſtis collum & chordas gulam conſtrinxerit: quamdiu verò libertas ſuppetet, audebo omnia, nec deſeram peccata, uſque dum illa me deſerant. Hoc, hoc eſt, Auditores, profligatum illud veſtrum pœnitendi propoſitum! num propitium propterea Numen habituros vos creditis? num præmium aliquod ob hunc virtutis actum ſperatis, qui rectiùs ſumma DEI injuria appellari meretur? quòdſi ita eſt, victas tandem manus date, fatemini errorem veſtrum, mecumque ad Crucifixi pedes vos proſternite; ibi enim Divinam vobis miſericordiam promitto; in mortis verò articulo promittere illam non poſſum.

PARS ALTERA.

VIII. NEſcio, cur tot rationum momentis laboraverim demonſtrare, errare ac decipi illos, qui ſalutis ſuæ negotium in ſupremam uſque horam differunt, cùm palam ſit, reſipiſcere in morte, aliud non eſſe, quàm ſerò converti. Et quid tandem DEUS de hiſce miſeris pronuntiat? *convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes.* Varia eſt iſtius textûs explicatio; placetne autem, exquiſitam non minùs, quàm ſolidam illius interpretationem audire? Tu, dicet DEUS peccatori, canis inſtar me habuiſti, & ego te ut canem tractabo! Non ignoratis, quo modo canes tractentur: menſæ forſan accumbitis? adeſt canis, ſaltitat, ſtrepit, latrat, ut ciborum analecta obtineat: ecquid vos ad hæc? an medullam, & meliorem dapum ſubſtantiam illi projicitis? minimè; ſed quod viliſſimum eſt: pulpam vobis ſervatis; cani verò oſſa, ſqammas, corticem, & viliſſimas menſæ reliquias datis. In hunc ferè modum nonnulli DEUM tractant; ætatem floridam, & meliores vitæ annos ſibi ſuiſque cupiditatibus ſervant; dum vernat juventa, indulgent genio, affectibus litant, & effrænatis vacant deſideriis. Quid ergo DEO reliquum eſt? quod omnium eſt viliſſimum, ætatis fæces, ſenium decrepitum, dies vitæ ſupremi. Ad DEUM volunt anhelare, ſed fætente jam anhelitu; ad cœlum adſpirant, ſed ſpiritu jam putri, Deoque non aliter ac canis ultimas vitæ reliquias offerunt. O bene! reponit DEUS peccatori: habuiſti me ut canem, & ego te ut canem tractabo: *convertéris ad veſperam*, triſtis aliquando veſper, ſuprema anguſtia, agon fatalis & ultimus ingruet, cùm ego te lecto affixum, non aliter ac canem catenâ detentum ſpectabo; audiam latratus, gemitus & clamores tuos; ſed quid inde ſperas miſer? an *Pſal. 58. 7.*

ut illis tibi auxiliis succurram, quibus nulla mens quantumvis obstinata solet resistere? auxiliis, inquam, illis penetrantibus, auxiliis efficacissimis: hoc enimverò idem foret, ac pulpam tibi & medullam projicere. Hoc certè necquicquam obtinebis, auxilia dabo, sed ea, quæ ad vitam ægrè trahendam sufficiunt; quibuscum, si velles, posses è noxarum luto resurgere, sed longa flagitiorum consuetudine detentus, non resurges. Hæc, hæc tua erunt; id quod pejus est. Ego tibi canis instar eram, te quoque ut canem tractabo: *convertêris ad vesperam, & famem patieris ut canis.* O Peccatores! majori, quæso, reverentiâ DEUM colite; nolite eum canis instar habere, ne horrenda illa in vos sententia fulminetur; *in peccato vestro moriemini?* Eques quidam Illustris (audite eventum horribilem, & expavescite!) Eques, inquam, clarus natalibus, sed moribus obscurus, puellæ cujusdam, quamvis non admodum formosæ, amoribus irretitus, eandem multorum annorum spatio domi suæ ad obscænas delicias aluit, neglectis Virorum Religiosorum admonitionibus, & amicorum consiliis. Ut se ab importunis monitoribus expediret, quoties ei suasum est, ut scortum abigeret, id unum cum indignatione ingeminavit: *non possum!* quasi verò naturæ necessitas foret, quod erat spontanea libido. Cùm ergo infame consortium nollet deserere, per mortem tandem ab illo avulsus est: in flore igitur ætatis gravi morbo corripitur, cumque malum sensim ingravesceret, Vir quidam Religiosus, mihique familiariter notus ad eum invisit, ut ad supremam illum luctam animaret. Cubiculum ingressus Pater ægrum salutat, ac paulisca prudenter præfatus benevolentiam captat. Video, equidem, inquiebat, plus spei, quàm timoris adesse, mi Domine, ætas florida est, vitiorum tuarum robustus vigor, temperamentum optimum. Multi ex eodem morbo evaserunt, sed multi etiam mortui sunt; juvat credere, te de priorum felici sorte futurum: consultum omen est, ut in omnem fortunam casum te pares. Respondit æger animosè, edic, Pater, ecquid porrò mihi faciendum? ecce paratus sum Tibi ad nutum obedire; majorem enim vim morbi experior, quàm tu fortè credas, aut placeat mihi aperire; & quamvis vitam satis improbam vixerim, morte tamen laudabili cupio perfungi. Mirum in modum hoc ægri responso animatus, & in spem erectus Pater, nil vehementiùs exoptasit, quàm pestilentis consortii ruptum ulcere, illam ante omnia ex oculis amovere, quam acerbo doloris, & indignationis sensu in moribundi cubiculo oberrantem vidit, quamquam æger sub obsequii prætextu semper sibi vicinam esse voluit. Ne tamen infirmum nimia præcipitatione offenderet, dissimulavit tantisper hoc negotium, & per faciliora magisque obvia viam sibi ad magis ardua aperuit. Agedum ergo, subjungit Pater, cùm videam te singulari Divinæ Bonitatis favore tam bene animatum, licebit mihi,

mihi, pace tuâ & veniâ, eâ tecum libertate uti, quam & habitûs mei ſanctitas, & ſalutis tuæ ardens deſiderium requirit: à medicis ſanè de te conclamatum eſt; ſi ergo rerum tuarum ſatagere, & rationes animæ tuæ componere placet, pauculæ ad id horæ ſuperſunt. Tantò magis ergo accelerandum, reponit æger: edic, quid factu opus eſt? An non, ſubjungit pater, creditor ſupereſt, cui ſatisfaciendum? Erat, inquit, ſed omne debitum ritè expunxi. An nihil habes alieni, quod reſtituendum? Habui, ſed reſtitui. Si clandeſtini in quempiam odii reliquiæ in animo reſiderent, an non ejiceres? Ejicio. Veniam offendenti nunquid condonas? condono. Veniam rogas ab eo, quem offendiſti? rogo & ſupplico. An non ergo ſupremis morientium Sacramentis Chriſtiano more muniri, ac contra dæmonum inſultus defendi expetis? Id ſumme deſidero. Sed fili mi, hoc equidem fieri nequit, niſi puellam, quæ domum oberrat, faceſſere jubeas. Hoc enimverò facere *non poſſum*, Pater mi! *non poſſum*, Superi boni! quid audio? non potes? & cur non potes fili mi? potes enimverò, & debes, ſi ulla adhuc tibi ſalutis æternæ cura eſt. Edico tibi, Pater mi, *non poſſum*! ſed nonne vides, pauculas intra horas, velis, nolis deſerendam? quàm parùm ergo eſt, ſponte illam modò dimittere, quâ breve intra tempus invitus carebis? *Non poſſum*, Pater mi, *non poſſum*! Et cur iſtud? DEO pro te cruci affixo, idque ut facias, expoſcenti hanc gratiam denegabis? Ecce illum pro te ſaucium, pro te ſanguine perfuſum, pro te expirantem! an nondum teneritudine commoventur viſcera, nondum animus dolore compungitur? *non poſſum*, repeto, *non poſſum*! ſed hâc ratione Sacramenta morientium non obtinebis. *Non poſſum*! Cœli jacturam facies: *non poſſum*! ad inferos detruderis. *Non poſſum*! Heu mihi, an aliam à te vocem exprimere nequeo? ah miſer! audi: an non ſatiùs eſt, unâ carere fœminâ, quàm & hanc ipſam perdere, & honorem, & corpus, & animam, & vitam, & æternitatem, & Sanctos cœlites & Matrem Virginem, & Chriſtum, & Paradiſum? & inſuper Eccleſiæ fulmine percuſſum atque Excommunicationis anathemate irretitum beſtiæ inſtar mori, ac mortuum in ſterquilinio ſepeliri? tum enimverò infelix, tracto profundo, crudoque è corde ſuſpirio, *non poſſum*! iterum iterumque repeto, *non poſſum*! collectiſque omnibus, quæ ſupererant, virium reliquiis procacem illam puellam improviſo amplexu ſtringit, voceque ſonorâ ac micantibus obſcæno amore oculis, in hac verba prorupit, quibus nec demere quidquam velim, nec addere: hæc, inquit, erat gloria mea, dum vixi, erit & mea gloria, dum morior; quin erit gloria mea æterna! moxque inter ejus amplexus miſerabilem ſpiritum exhalavit. En Chriſtiani, quo tandem perveniant peccatores, ut aliud non ingeminent, quàm illud unum *non poſſum*, *non poſſum*.

Et cur obsecro, si seriò vellent, non peræquè possent, cùm gratia sufficiens nulli unquam denegetur. Sed hocipsum est, quod vobis inculco: homini flagitiis assueto, & diuturno vitiorum habitu laboranti, longè aliâ gratiâ opus est, quàm sufficiente; illâ nimirum gratiâ, quam D. Augustinus *triumphatricem* indigitat, quæ omnem perfidiam superat, omnem domat proterviam, omnem pertinaciam elidit, verbo, opus est gratiâ efficaci. Hæc verò nemini, aut communis providentiæ lege, aut Redemptionis beneficio à DEO debetur; nunquid autem illis meritò eam subtrahit, qui toties oblatam negle-
Iob. 21. 14. xerunt? *dixerunt* DEO, *recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Agedum? adhortamini, si lubet, nonnullos ad frugem meliorem: quid creditis responsuros? Id unicum solenne: *non possum, non possum!* Si enim fœminam hanc, quam domi alo, è laribus meis abigam, vulgi in me sermones concitabo. Eja, quod rapuisti, domino suo redde: *non possum!* si enim alienum reddendum foret, ad incitas redigeretur familia mea. Honorem, quem detraxisti, restitue: *non possum!* si enim id fecero, jacturam famæ, & nominis mei patiar. Veniam, pro DEUM! inimico da: *non possum!* quomodo enim tam recenti injuriâ irritatus, adversarii conspectum sustinebo? Usque adeo hoc quasi scuto perpetuò se protegunt, *non possum, non possum?* Ah delusores! ah delusi! faxint superi, ne aliquando seriò discant, quod in præsentiarum velut iniquitatis scutum prætendunt: *Ista est peccati pœna justissima*, ait D. Augustinus, *ut qui rectè facere, cùm posset, noluit, amittat posse, cùm velit.*

O Christiani, dum tempus suppetit, vobis ipsis consulite, & dum vacat Divinis gratiis opportunè respondete. *Repleti sumus manè misericordiâ tuâ.* Nolite, quæso, nolite in serum usque vesperum eandem differre; qui enim *convertuntur ad vesperam, famem patientur ut canes*, & cum sero venientibus, soluto jam prandio, remotisque tabulis, ossa cum canibus rodere cogentur.

SERMO DUODECIMUS

DIE MARTIS POST SECUNDAM DOMINICAM.

Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.
Matth. 23.

I. Si

I. SI ullus umquam mortalium invidiam meritus est, fuit is celebris ille Gyges, tam prodigioso ac magico annulo instructus, ut præsentium oculis ad libitum sese subducere, ac quodvis facinus absque ullo rubore, aut formidine impunè potuerit perpetrare. Invidenda, inquam, fuit hominis istius conditio; si enim omnium impiorum proprium est, tenebras & latibula quærere; quid non facerent, aut darent, si portatilem, ut ita loquar, noctem, & arbitrarias tenebras in digitis possent circumferre? Re- Ego omnino persuasum habeo, Eos non solùm exemplo Gygis, qui, ut refert Plato, hac arte Reginam quandam ad stuprum induxit, maritum Regem improvisò trucidavit, atque è vili pastore se Regem Lydiæ fecit, alios, inquam, omni Gyge sceleratiores nullius castimoniam intactam, nullum thesaurum illibatum, nullum inimicorum inultum relicturos, sed desideriis & effrænatis affectibus suis liberas habenas laxaturos, mundumque totum impudicitiis, homicidiis, & effuso sanguine fædaturos. Ut tamen meam vobis mentem candidè aperiam, Auditores, crediderim ego, si similis hodie annulus publico in foro venum exponeretur, paucos Christianorum eum sibi, viliſſimo licèt pretio, comparaturos. An ideo fortè, quòd palàm peccare non erubescant? aut quòd probè sciant, peccantem Divinis oculis non posse abscondi? utinam, utinam unica hæc eorum ratio foret! vera tamen causa (ignoscite, quæso, quòd tantam rursus dicendi libertatem mihi arrogem) vera inquam causa est, quòd hac ætate Christiani non vereantur, aut erubescant, fronte apertâ, ac die plenâ patrare scelus; tantumque abest, ut occulta velint esse sua flagitia, ut potiùs de iis glorientur in circulis, recenseant in conventiculis, ad fidium & citharæ sonum decantent, in publicis theatris prostituant, &, ut Apostolus loquitur, honori sibi ducant, quod summo deberet esse dedecori; *& gloria in confusione eorum.* Sed quorsum me importuno Zelo abripi patior, immemor Evangelii, quod præ manibus est? Veniam mihi date Auditores: reprehendit hodie Christus Pharisæos, quòd, cùm virtutem non nunquam colerent, popularis auræ gloriolam captarent, cuperentque videri, agnosci, & ab hominibus laudari, neque nôssent virtutem modestè celare, aut illam, ut mare gemmas, aut terra aurum abscondere: *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus.* Sed ego sanè eorum hoc vitium parvi facio; nostra hæc ætas Pharisæos ampliùs non habet, &, si haberet, pace Christi id dixero, excusatione & veniâ illos haud indignos judicarem, quin plurimis eos hominibus imitandos proponerem. Sublimiorem longè flagitii gradum ætas nostra attigit; si enim tanta olim hominum superbia fuit, ut vitia tegerent, & virtutem palàm ostentarent, contrario hodie more virtutem tegunt, & vitia palàm ostentant. *Iam se Christiani in flagitiis suis jactant*, ait Ambrosius, *& ibi putant*

Ad Philip 3. 19.

tant insigne esse virtutis, ubi lapsus est criminis. Permittite ergo, ut in hosce orationis meæ tela convertam, affligor enim & crucior, tantùm hodie à peccatoribus obtineri non posse, ut saltem modestè peccent. Sinite itaque, ut in eos asperiùs invehar. O errorem! ô excessum! ô enormitatem! quis credat, tantos reperiri, qui palàm sceleus jactitent, liberè profiteantur, & ideo solùm turpissima facinora designent: *ut videantur ab hominibus*, atque omnibus constet, se moribus dissolutos esse ac discolos, nullaque ampliùs scelerum verecundiâ retineri? Vos interim, quos virtutis ac honestatis amantes esse novi, tam effrontem impudentiam unà mecum detestamini.

II. Neque tamen priùs loqui incipiam, quàm Regius Psaltes linguam mihi solvat: meoque loco exclamet: Ps. 51. 3. *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* pauciſſimis omnino verbis grande aliquid innuere videtur Propheta; quæ enim, si rem justâ lance librare placet, major dementia est, quàm gloriam quærere ex impietate? si quis omnium hominum conditiones, status, negotia arteſque consideret, neminem uspiam inveneritis, qui errâsse videri velit: Herodes Athenienſis, Oratorum ætatis suæ famoſisimus, cùm in conſpectu Marci Antonii Imperatoris verba faceret, memoriâ deficiente, vacillavit primò, tum obmutuit, cumque abſciſſum dictionis filum proſequi porrò haud poſſet, roſtro cedere coactus est. An id ſibi gloriæ duxiſſe exiſtimatis? quin tanta erat miſeri confuſio, ut gravi correptus ægritudine, omnem cibum nauſearet, omniſque ſolatii incapax ad mortis uſque confinia deductus ſit. An gloriatum fuiſſe Labienum putatis, cùm editos à ſe libros ſolenni Magiſtratûs decreto ad rogum damnatos vidit? quin pudoris & ignominiæ impatiens, vivum ſe tumulo incluſit. An fortè jactavit ſe Sophocles, cùm tragœdiam in ſcenam daret, populo primùm probatam, & conſueto plauſu Epirum. ſtitutam? quin præ verecundia quin ſibi ipſi incidit. Quid invictum illum Æmilii Scauri filium feciſſe creditis? an fortè gloriatus eſt, ſe in prælii conflictu, concredito ſibi loco ceſſiſſe? quin indignum ſe paternis oculis profeſſus, pugionem in præcordia abegit, turpique fugâ ſe mundo ſubduxit & vitæ. Sola vitæ licentia, & infrenata peccandi libido gloriæ ducitur, & cenſetur eſſe jactantiæ materia. Adulterium quis commiſit, cujus rem ſummâ induſtria texuit: quantus, ſi peri, inde Jubilus? vindictam alius tentatam tandem conſecutus est quanta inde oſtentatio? Aulicus quidam famam innocentis, qui forte ominibus obſtitit, calumniis oppreſſit quanta inde inter amicos lætitia? Miniſter ille injuſtitiæ doloſis machis loculos viduæ emunxit, quanta nocte ter ſuos jactantia? Et hoccine fit, cum Davide repetam, gloria veſtra *quid gloriaris in malitia, qui potens in iniquitate?* An non fidem Orthodoxam & catholicam profitemini? ergo gloriæ vertitis, quod profeſſio tam ſanctæ omnino contrarium eſt

Ps. 96.

O

O vos miseros! qualemne de vobis judicium feram? nisi ut dicam, morbos & vulnera vestra esse lethalia, nec admittere ullum remedium, foreque prodigio simile, si mortem æternam evadatis.

III. Minimè me latet, non esse periti & circumspecti medici, de infirmo, esto quòd gravis periculi indicia se prodant, desperare: *Dum in hoc corpore vivitur, nullius est desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio*: Ita me Sanctus Ecclesiæ Præsul Leo Papa docet: si tamen de ullius salute desperandum, nunquid meritissimò de iis, qui majori audaciâ, ac temeritate peccant? quisquis enim omnem ita verecundiam posuit, ut peccare palàm non pudeat, longo se scelerum usu altissimas vitii radices egisse ostendit; nemo enim, cùm scelus primò audet, omnem illico frontem exuit, sed cum circumspectione ac pudore peccat, nec dissimulare omnino potest culpæ horrorem, quem natura nos docet; unde consentit quidem sceleri, sed cum formidine; flagitium patrat, sed animo reluctante, atque ideo hominum frequentiam fugit, umbras quærit & latebras, ipsos parietes expavescit, & quamvis, ut bene observavit Seneca, utile ipsis & gratum accidat flagitium, peccatum tamen abscondunt & tegunt: *Omnes*, inquit, *peccata dissimulant, & quamvis feliciter cesserint, fructu illorum utuntur, ipsa subducunt.* Neque id tunc solùm accidit, cùm ex notitia culpæ supplicium formidamus; quamdiu enim in flagitiis tyrones sumus gratum nobis accidit, scelus nesciri, etsi de sceleris impunitate certi simus, atque in id unum incumbimus, ut occultum maneat, summèque erubescimus, si reveletur; quod certè alteri, quàm horrori à Natura nobis insito ac congenito tribui non potest.

m. 4. Epist. fol. 96.

IV. Et quale unquam delictum magis impunè patratum est, quàm quod Cainus admisit? Nondum ullum tribunal hominum causis cognoscendis apertum stabat, nullus tunc accusator, non judex, non carnifex timeri poterat, imò nec supplicii nomen constabat. Et quem tandem timere poterat Cainus? unica tunc in mundo familia erat, ut credit Ambrosius, quæ si, Abele occiso, etiam Cainum in pœnam interemisset, omnibus orbata liberis remansisset: Quod si in plures familias divisos tunc fuisse homines censemus, ut probata magis fert opinio, quis non honorem & reverentiam Caino detulisset? erat enim primogenitus omnium, juvenis ætate floridâ, robustus viribus, animo audax; & tamen cùm homicidium machinaretur, quas non cautelas adhibuit, quàm circumspectè omnia disposuit? quin certò mihi persuadeo, Cainum, cùm primum necandi fratris consilium suscepit, ad novi sceleris horrorem contremuisse: *concidit vultus ejus*, ut loquitur S. Scriptura, quasi compendio dicerent sacra oracula, Cainum expalluisse, mutâsse vultûs colorem, contraxisse frontem, instabiles oculos turbâsse, & profundam animi mœstitiam præ se tulisse, noctes duxisse insomnes, diesque inquietos: cùm verò atrox propositum executioni

l. 2. c. 9. de Abel.

Gen. 4. 6.

ni dandum erat, quantum non cautelæ adhibuit? ad amicam deambulationem invitavit germanum, blandum ac comem se finxit, sceluſque aptiſſimè
Gen. 4. 8. diſſimulavit: *Egrediamur foras!* à paternis laribus, quantum potuit, receſſit, locum ſolitarium in deſerto campo ſelegit, ibique aſſultu traditorio in fratrem aſſurgens, eundem obtruncavit: *Cumque eſſent in agro, conſurrexit Cain adverſus fratrem ſuum, & interfecit eum.* Ad quid obſecro tanta ſolitudo, ac diligentia? an non ubique fratrem in ſua habuit poteſtate, major longè illo ac fortior? Abel omni ſuſpicione offenſæ carens, improvidus erat & imparatus, Cain verò tacito livore atque odio occupatus, promptus ſemper erat, & ad audendum projectus, tantas tamen cautelas adhibuit, quantæ vix hodiedum adhibentur à maleficis, etſi Magiſtratûs imperio tot reis ſtruantur inſidiæ, diſcurrant exploratores, formentur proceſſus, & pœnæ ſtatuantur. Quis ergo non videt, expreſſam in Caino horroris illius imaginem, quem imprimit peccatum, dum incipit humano animo dominari; non enim apertè comparere tunc audet, ſed larvâ ſe tegit, & honeſtatis ſpeciem mentitur: furor manſuetudinis formam induit, & livor humanitatis; ſub amoris exuviis odium deliteſcit; fugit, dum nemo inſequitur, abſcondit ſe, ubi nullus eſt arbiter; palpitat timore, quando abeſt omnis ſupplicii metus. Nôſtiſne autem, Auditores, quâ pœnâ DEUS in Cainum animadverterit? Certè vivum, ut quondam Nadabo accidit, terra non abſorpſit, nec vindex illum flamma conſumpſit, nec fulmine periit: quid ergo? ſolo eum timore, quem peccando concepit, Deus multavit, ut hoc velut domeſtico tortore peccati pœnas daret: *Pro his omnibus*, ait Chryſoſtomus, *ſolo timore cruciatur.* Solus ille pavor ſupplicium erat Caini, cùm cœpit peccare, cùm necdum habuit conſcientiam peccandi uſu induratam, & necdum longâ vitiorum aſſuetudine occalluit; incredibile enim eſt, quantis tunc furiis animus torqueatur, quantis inquietudinis fluctibus agitetur, quanto pudore ſuffundatur, quantis ſuſpicionibus dilaceretur: *Omnis qui invenerit me, occidet me*, dicebat identidem anxius ille infelix Cainus, *omnis, omnis*: quid verò omnes patrati ſceleris conſcii eſſent, & feræ ipſæ in delicti vindictam adversùs ipſum inſurgerent. *Talis eſt peccantium conſuetudo*, concludit Chryſoſtomus, *cuncta ſuſpecta habent, omnes umbras tremunt, omnem ſtrepitum timent, quemque putant contra ſe venire.* Dicite jam, Auditores, ſi tanto horrore concutitur animus ad primum delicti remorſum, ut vel in Caino motus tam inſolitos concitaverit, cujus tam mens ſaxea, & cor tigridis erat; quid de iis ſentiendum, qui, graviſſimorum ſcèt ſcelerum rei, nil porro ſimile experiuntur? *Abominationem fecerunt*, ut DEUS per Jeremiam loquitur, *& confuſione non ſunt confuſi.* Quid, inquam, de illis ſentiendum, qui ad conſcientiam delicti minimè turbantur, ſed triumphant; non quærunt latebras & ſolitudinem, ſed hominum frequentiam, non jam diſſimulant, mal-

malitiam, sed impudenter ostentant & jactant? Verbo, *qui lætantur cùm malè fecerint*, & in audaciæ majoris
2. testimonium *exultant in rebus peßimis*? An non id manifesto indicio est, eos jam rupisse omnia honestatis repagula, ingenitam homini verecundiam exuisse, posuisse omnem formidinem, extinxisse remorsum, & ad omnem mali sensum obriguisse? quamdiu enim hi salutares motus mentem occupant, eam velut fræno retinent, ne in præceps ruat, & equi instar indomiti per vitiorum avia & invia currat; molestus ille vermis, qui animum corrodit, non finit esse lætos, estque incredibile dictu, quantum mæstitiæ & fellis in pectus diffundat: frustra sunt omnia remedia, necquidquam latentis vis mali dissimulatur; emicat è vultu, illumque immutat, affligit, dejicit. Cùm verò nulla ampliùs in peccatore tristitiæ aut verecundiæ indicia, sed imperturbata potiùs animi quies & lætitia deprehenditur, tum enimverò audacter dicite ac credite, illum mali
Prov. 18. summam attigisse: *Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit.*

V. Advertendum hic est, nullam à Spiritu Sancto contemptûs speciem exprimi, sed simpliciter dici: *contemnit*; qui enim insitum homini pudorem aliquando exuit, nullum porrò frænum patitur, quod non excutiat: suggerite opportuna consilia, *contemnit*; severis instate minis, *contemnit*? illatam DEO exaggerate injuriam, *contemnit*; hiantes inferni fauces monstrate, *contemnit*; verbo, contemnit omnia, omnia, animadversiones, preces, præmia, supplicia, homines, DEUM ipsum, nec horret dicere *quis noster Dominus est*? Vestrum est modò decernere, quæ homini usque adeo miserando & conclamato salutis spes reliqua esse possit? quomodo enim contractum mali habitum corrigent? quomodo ex tam profundo lethargo expergefient? quomodo resipiscent in tanta conscientiæ cruditate? certè nulla moralis verisimilitudo esse potest, eos aliquando salvandos, de quorum conversione & seriâ pœnitentiâ desperari meritò potest. Emendari quandoque illos, qui timidè peccant, & aliquo pudoris sensu tanguntur, id equidem tam difficile non est si Divo Gregorio fides est: *Quia dum mens erubescit* videri, *quod tamen* esse *non metuit, erubescit quandoque* esse, *quod fugit* videri; quis autem erubescet esse flagitiosus, quem non pudet palàm videri talem? Ultimus, quem impius exuit, animi affectus est, nolle probum videri. Avari tenacitatem suam parsimoniæ velo contegunt, Judæ instar, qui tantas querelas ac murmur, ob unguentum Christi honoribus à Magdalena effusum suscitavit, quasi verò id cederet in pauperum detrimentum; ignavus & vecors vult cautus videri & circumspectus; arrogans animi sui fastum magnanimitatis schemate convestit; crudelis truculentiam suam justitiæ larvâ cooperit; parem reliqua etiam vitia fucum sibi aliisque faciunt. An ulla unquam fœmina sceleratior erat perfidâ Jezabele? tantum tamen animi illi non erat, ut pauperis civis sanguine seipsam contaminaret, ac vineam illi

Pastoral. p. 3. Admon. 32.

violenter eriperet, sed obtento religionis velo rapinam celavit: Finxit, se cogi ad supplicium de Naboto blasphemiæ reo sumendum; indixit eo fine jejunium publicum, coëgit Senatum, tantum aberat, ut scelesta mulier malitiam palàm proderet, aut jactaret; Ammon obscænos sororis amores naturalis infirmitatis prætextu studiosè dissimulavit; Amman furori suo boni publici speciem fecit. Si ergo eò pertingit peccator, ut liberè & protervè peccet, abjecta larva scelus suum palàm ostentet, triumphet, & *Exultet in rebus pessimis*, tunc enimverò necesse est, ut vel peccatum grande malum esse non reputet, vel peccati infamiam velut grande supplicium non æstimet. Quodsi eô redigatur homo, quæ obsecro melioris frugis de eo spes affulget? imò timendum potiùs pares cum Lucifero pœnas daturum: si enim Luciferi peccatum subtiliter expendo, quid tandem fecit, nisi quòd vanissimè gloriatus sit; & quâ, obsecro, de causa? de pulchritudine & splendore suo! *Elevatum est cor tuum in splendore tuo*? vanè sibi complacuit in intellectûs perspicacia, scientiæ profunditate, & magnitudine dignitatis; gloriatus est, omnem lapidem pretiosum esse ornamentum suum; gloriatus est, se pulcherrimum Majestatis Divinæ Ectiphon & imaginem esse; gloriatus est, se ad Divinæ magnitudinis gloriam quàm proximè accedere, adeo ut DEUM inter & Luciferum alia creaturarum nulla intercederet? Hic certè fastus excusationem forsitan meretur, juxta illud Isaiæ: *Sapientia tua, & scientia tua, hæc decepit te*; quod autem infelicissimi peccatores glorientur, se esse coopertos iniquitate, & infamiâ plenos; quòd jactare audeant, se esse DEO abominabiles; quòd gloriosè ostentent animam immundam, cor spurcum, corpus sordidum, vitamque bestialem, quam, quæso, excusationem merentur? an tolerabit DEUS sua scelera jactantes, qui non toleravit Luciferum, de eximiâ naturæ donis vanè gloriantem? Si tam atroces pœnas dedit Gigas Philistæus, qui robur virium suarum superbè jactavit; Absalon, qui concinnam cæsariem, & capilli elegantiam pavonis instar ostentavit; Sennacherib, qui militum numero, & potentiâ intumuit; Aman, quem dignitas gradûs inflavit; Antiochus, quem triumphi & victoriæ elevârunt; Herodes, qui Eloquentiâ suâ evanuit; Nabuchodonosor, ædificiorum mole fastuosus; Ezechias vanâ thesaurorum suorum gloriâ elatus; quodque magis mirandum est, Pharisæus ipse, sibi in abstinentiis sibi complacens, & ob datas fideliter decimas, sparsasque liberaliter Eleemosynas gloriosus; quid, DEUM Immortalem! de vobis statuetur, qui gloriæ vobis ducitis, quid quæso? obscenitates vestras, dolos & fraudes, mendacia & perjuria, prodigalitatem & luxum, ceteraque vitia, quæ, cum studiosè occultanda forent, ut opprobria, vos velut res bene gestas, & opera magnifica jactatis? Quid? vultis DEUS vos patienter toleret, qui, ut Juditha dixit, etiam *In virtute sua gloriantes humiliat*? Num petitis, ut pa-

Ezech. 18. 17.

Isa. 47. 10.

tienter vos exspectet, & venia impertiatur? Enimvero non erit hoc, Christiani, non erit! Hæc enim nimis effrons est impudentia, quæ iram DEI implacabilem accendit.

VI. Et quis vestrûm hanc DEI inelementiam non approbet? si quis clam nos offendit, indignamur quidem, sed facilior tandem est veniæ locus, cùm lateat offensa, nec in hominum notitiam devenerit; cum autem, qui nos offendit, id publicè propalat, & injuriam nobis illatam sibi gloriæ ducit, Superi! quâ irâ excandescimus? nullus est aut precibus, aut satisfactioni, aut excusationi locus; sola vindicta expungendæ huic maculæ par est. Eadem est Divinæ offensæ ratio: qui Eum, tentationis vehementiâ victus, clam offendit, non sine timore, & aliquâ præsentis Numinis reverentiâ, tam gravem DEI contemptum non prodit, neque DEUM tantopere irritat: quantus autem, obsecro, despectus est, palàm ostentare, se DEUM offendisse? An non hoc est, apertè profiteri, se legem Divinam flocci facere, DEI imperia ridere, minas exsibilare, nullo honoris Divini studio tangi, ejus amicitiam nihili facere, hujusque contemptus tot adhibere testes, quot peccati sui conscios facit? quis ergo miretur, Deum tam graves ab iis pœnas expetere, & quidem, ut D. Chrysostomus docet, longè graviores, quàm infligere solet illis, qui, etsi longè graviùs, occultiùs tamen & verecundiùs peccant: *Etiamsi graviter quis peccavit & clàm, minorem tamen pœnam dabit, quàm qui leviter peccavit, idque impudenter.* Demonstravit id DEUS in persona amici in paucis sibi charissimi; Moysen intelligo: plurimas ille & gravissimas exantlavit molestias, dum populum Hebræum in Palæstinam deduxit; agendum illi fuit cum Rege contumaciissimo, decertandum cum impiissimis magis, totius aulæ odium & calumniæ devorandæ, usque dum migrandi ex Ægypto veniam extorqueret. Quæ non incommoda per horridam solitudinem plurimorum annorum spatio sustinuit, dum suo commissam imperio innumerabilem, virorum æquè ac mulierum, senum, juvenum, & infantium copiam, populum moribus & indole diversissimum, duræ cervicis, ingenii indocilis, & contumacis, in terram lacte & melle manantem comitatus est? laceratus est murmurationibus, exasperatus contentionibus, lamentis & querelis fatigatus, infamatus calumniis, lapidum grandini sæpe expositus, adeò ut Deus ipse non rarò prodigiosam illius defensionem suscipere & rebelles compescere coactus sit, dum eos modò flammis & incendiis, modò pestilitate & terræ motibus coërceret. Ad hæc hostiles undique copiæ irruebant, atque occupatissimo Moysi nullam omnino quietis aut otii partem indulgebant: Ipsi soli incumbebat aciem instruere, auscultare suorum querelas, dissensiones componere, leges ac jura dare, milleque alias ærumnas perferre, ideo duntaxat, ut commisso sibi munere fungeretur, ac dilectum DEO populum in terram promissam inferret. His tamen omnibus difficultatibus generosè ex-

hauſtis, cùm jamjam in Electæ telluris limine ſtaret, noluit DEUS, id vel ſolatii, vel gloriæ miſero ſeni indulgere, ut ſolo tot votis optato potiretur. Heu quâ mæſtitiâ, ſi humano rem ſenſu æſtimare volumus, Moyſis animum occupari neceſſe fuit, cùm mortem ſibi tunc denuntiari audivit? *Videbis eam, & non tranſibis ad illam!* Ille ſudores ſparſit, alius fructum collegit; ille exhauſit incommoda, alter honores tulit. Et quâ tandem de cauſa tam ſeverè & inclementer Deus Moyſen habuit? an non fuit moribus compoſitiſſimis, indolis manſuetiſſimæ, & zelantiſſimus legis? erat enimverò; ſed cùm aliquando verba quædam minùs conſiderata ei excidiſſent, adeò Divinam in ſeſe iram excitavit, ut veniæ locum non invenerit. Audite factum: languebat ſiti populus in deſerto, & Moyſi magno ſtrepitu circumfuſus non ſine minis potum expoſtulavit; tanta populi contumacia faſtidium illi & bilem movit, ut prodigioſâ virgâ in cœlum levatâ diceret, ecquid prætenditis protervi? *num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?* Mox tamen facti pœnitens, ut incredulitatem ſuam damnaret, datique ſcandali occaſionem auferret, rupem baculo percuſſit, & copioſum limpidiſſimæ aquæ rivum elicuit. Verùm DEUS, hac ſatisfactione minimè placatus, feralem illico nuntium Moyſi tulit, cum morte luiturum fidei defectum, neque illud honoris habiturum Divinorum promiſſorum executionem videret, qui in iis credendis tam turpiter vacillaſſet. juſta ſanè animadverſio, quam iterato incredulitatis ſuæ exemplo promeritus eſt? aliquando tantæ multitudini neceſſarius commeatus defecit, cumque DEUS ipſe in ſpem illum erigeret, auſus eſt incredulus ſenex in hæc verba erumpere: *ſexcenta millia peditum ſunt, & tu dixi: dabo eis eſum carnium menſe integro: nunquid ovium, & boum multitudo cædetur, ut poßit ſufficere ad cibum, vel omnes piſces maris in unum congregabuntur?* DEUS tamen amicâ tunc ſolùm objurgatione hanc linguæ petulantiam caſtigavit: *Nunquid manus Domini invalida eſt? jam nunc videbitis, utrum meus ſermo opere compleatur.* Adhæc quoties non Moyſes in DEO pertinacem exhibuit? quot non imperiis cogi debuit, ut Legati ad Pharaonem munus acceptaret, & Dux populi eſſe vellet? quibus non querelis officium iſtud deprecatus eſt? quam importunis DEUM precibus fatigavit? mortem etiam ſibi imprecatus, ut tantæ curarum moli ſe ſubduceret: *Obſecro ut interficias me, ne tantis afficier malis!* & tamen patienter DEUS tulit hanc contumaciam, neque irritari ſe paſſus eſt hac diffidentiâ, ſed animos potiùs Moyſi addidit, deque auxilio ſuo ſecurum reddidit: poſtea tamen unicus linguæ lubricus lapſus, cum de aqua è ſilice eliciendâ ageretur, implacabilem DEUM reddidit, & acerbiſſimam pœnam tulit. Et cur id, obſecro? nolim ego meam interpretationem audiatis? ſed Divum Joannem Chryſoſtomum percipite: *nihil aliud potuit Moyſen propoſitis præmiis privare, quam ſolum illud, quod apud aquam contigit, quod naturâ quidem*

24.

3.9

dem minus aliis erat, sed multò majus judicatum; & quâ tandem de causa? *illa enim privatim & occultò accidebant, hoc autem manifestè, & apud omnem populum contingebat.* An quidquam in rem nostram aptius dici potest? peccatum scilicet ad rupem commissum, quamvis in se levius, publicum tamen erat; reliqui incredulitatis errores graviores quidem erant, sed occulti, neque ad communem aliorum notitiam emanârunt; hic autem toti populo innotuit, & licèt hoc delictum amarè defleret, neque de eo gloriari auditus fit, quia tamen publicè deliquit, impunè non tulit. O Auditores mei! cùm domesticos intra parietes, clausis valvis & in tenebris delinquimus, malè enimverò; imò pessimè agimus, quia Divinis oculis omnia patent: *non sunt tenebræ*, ut Jobus testatur, *ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem*, major tamen spes veniæ nobis affulget; ubi autem scelus est publicum, timeamus judicium sine misericordia, & gravissimam castigationem; *peccatum suum prædicaverunt*, ait Isaias, *non absconderunt, væ animæ eorum, væ animæ eorum*: & cur ista hoc? *quoniam reddita sunt eis mala.* Sed cur Prophe- ta dicit, *quoniam reddita sunt eis mala*! qui enim minas alteri intentat, mala futura annuntiat: dicendum ergo esset, *væ! quia reddentur eis mala.* Verissimè id quidem Auditores! sed supplicium, quod scandalosis imminet, usque adeo certum ac indubitatum est, ut de eo haud aliter loqui liceat, quàm si jam esset executioni mandatum.

Isaiæ 3. 9.

VII. Et quænam tandem peccata sunt, si verum eloqui placet, quo Christi nomen apud inimicos fidei & Religionis infamant? an occulta? minimè profectò, sed publica, Auditores, publica! si innotescat gentibus, pudicitiam Christianorum palam & ubique velut in foro venalem; si intelligant, nullum propè apud nos angulum esse, ubi non Thamaris aliqua sedeat; si videant, in scenis ac theatris patentibus artem obscœnam amandi doceri; si in publicis atriis, & aulis pendeant picturæ, lasciviissimæ Veneris fomites, & libidinis incitamenta; si in publicis conventiculis spargantur joci illiberales & facetiæ turpes; si in publicis templorum Basilicis lusus & sales, aspectus lascivi, risus & cachinni exerceantur; si ibi velut in ganeis & popinis summâ libertate garriatur; si publicis ac iniquissimis usuris fit locus, idque absque rubore, imò cum laude prudentiæ, & dexteritatis encomio; si inimicitiæ capitales & Vatinianæ publicè foveantur, idque generosum ac strenuum credatur, si contumacia contra Præsules, & Superiores palàm dominetur; si laceretur honor & fama religiosorum; si dignitas Ecclesiastica despiciatur, si Sacrosanctum DEI nomen, dico id horrentibus pilis, si Sacrosanctum DEI Nomen palam blasphemetur in plateis, in officinis, in domibus, in tabernis, in conventiculis, quasi nomen infimi, & vilissimi nebulonis, absque eo, ut nullus mortalium inde, ut decet, commoveatur. Hæc, hæc,

inquam, sunt flagitia, quæ Christi nomen, apud Religionis nostræ æmulos, & inimicos exosum reddunt : *blasphemare faciunt nomen ejus in gentibus* ; quamdiu enim vident, inter Christianos peccata modestè abscondi, tamdiu convicti fatentur, suum apud nos virtuti pretium esse, quia nemo abscondit, de quo gloriatur ; quodsi verò resciant, scelus ibi apertè dominari, illud cum jactantia approbari, eidem applaudi ; quid vultis dicant, & sentiant ? existimabunt nimirum, despectam & ingloriam inter nos esse pietatem, nec solùm pudori esse, amicum Christi nominari, sed gloriæ & honori duci, ejusdem se inimicum profiteri.

VIII. Et tamen, DEUM Immortalem ! ô quoties illa ipsa peccata, quæ occultè patrantur, nostra publicatione fiunt manifesta ? nec satis est, lascivias nostras in tenebris nasci, sed à nobismetipsis in lucem protrahuntur, quamvis intra privatos parietes clausis januis, remotis arbitris, & mediis in tenebris fiant, id nobis satis non est Auditores, sed illas in conventibus buccinamus, recensemus in circulis, ad sonitum citharæ decantamus, utque omne peccatum sit patens & apertum, etiam secreta publicamus. An parum hoc vobis detrimenti videtur ? aut bene sperari posse de eo creditis, cujus culpâ Religionis honor & authoritas tanto ludibrio, Christique cultus tanto dedecori exponitur ? *va anima eorum, va anima eorum* ! rursus ingemino, *quoniam reddita sunt eis mala* ! Hæ enimverò tales noxæ sunt, quæ ve-
niam sperare non possunt : *nunquid carnes sanctæ*, clamat DEUS ore Je-
remiæ, *nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es* ? quasi diceret : frustra sunt victimæ, nec sufficiunt holocausta ad me placan-
dum : aufferre quidem illa potuisses iniquitates tuas, meamque iram mitigare, si cum pudore, dolore & la-
chrymis ea fuisses detestata, sed qui frontem meretricis induisti, & de injuriis meis *gloriata es*, nullum pœ-
supereſt remedium, ô infelix civitas ; sed certo lues excidio : ecce Chaldæi equis sublimes jam advolant, ut debi-
tam exequantur vindictam ; nihili fa-
cio oblationes tuas, & abominor ho-
locausta ; stragem tuam & ruinam de-
sidero. *Nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es* ? Hæc quondam DEUS minatus est Hierosolymæ ; faxint superi, ne idem nostris quoque civitatibus dicatur : dum tempus ergo, & hora suppetit, meliori quo licet modo, DEO pla-
cando studeamus, cumque manus ope-
ri quam primùm admovenda sit, ab Eleemosynis auspicemur.

PARS ALTERA.

IX. DUo nunc breviter expe-
dienda restant : primum quid faciendum, ut culpam commis-
sam expiemus ; alterum quid agendum, ut imminenti malo medeamur. Præ-
terita quod attinet, convenientissi-
mum est remedium, ut, qui gravis scandali reus est, suisque delictis alio-
rum

(Rom 19.

rum oculos menteſque offendit, morum deinceps modeſtiâ ac decenti compoſitione omnes ædificet, caveatque eorum morem imitari, qui id unum ſtudioſè declinant, ne à quoquam videantur, bene & laudabiliter feciſſe: conſcientiæ labes clam exonerant; ad Sacram Synaxin clam adrepunt; quin parùm abeſt, ut exoptent, illa redire tempora, quibus non niſi in Catacumbis ſacræ Lyturgiæ ſacrificia celebrabantur. Non ita, Auditores, non ita! neque enim ruſtica ac noxia hæc verecundia condonanda eſt illi, qui palam peccare non erubuit. *Qua dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini*, dicebat David, nec ego repugno; ſi enim occultè peccâſtis, concedam, ut ſecretam intra cubile veſtrum pœnitentiam agatis; ibi lachrymas fundite, in carnem veſtram animadvertite, veniam à DEO expoſcite, & *in cubilibus veſtris compungimini*: ſi verò ſcelerum veſtrorum contagio alios quoque infecit, tunc enimverò neceſſe eſt, generoſâ ſui victoriâ humanum reſpectum ponere, neque convenit, nos verecundiam induere pœnitendo, quam exuimus peccando: neceſſe eſt Pœnitentiæ tribunalia palàm frequentare, palàm ad ſacram ſynaxim accedere, quæque DEO palàm erepta eſt gloria, palàm eſt reſarcienda. Audite diſſerentem ad Romanos Apoſtolum: *ſicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire iniquitati, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ.* Animadvertite verbum hoc: *exhibuiſtis*, & iterum, *exhibete*. Hic certè ſermo non eſt de opere ſecreto, ſed manifeſto: *exhibuiſtis* vos palàm peccatores, eja *exhibete* vos etiam palàm pœnitentes. 1 Rom. 19.

Hæc ſufficiant ad corrigenda ſcandala præterita: quodnam autem medium maximè expeditum, facile & ſecurum ad ea deinceps cavenda & eliminanda inveniemus? ego illud palàm edicam, ſi lubet. Meâ quidem ſententiâ efficaciſſimum huic malo remedium erit, ſi illi, penes quos publica reſidet authoritas, promoveant virtuoſos, illorum merita remunerentur, eoſque flagitioſis ubique & liberè præponant. Tunc certè quiſque ſuam ſibi fortunam cudere ſtudebit, & licèt vitam impii vivat; boni tamen nomen & famam aucupabitur; nemo de iniquitate ſua gloriabitur, ſed abſcondet flagitia, quodque Divinæ gratiæ amittendæ timor obtinere non poterat, favoris & gratiæ humanæ perdendæ metus obtinebit. O ſi nôſſent Principes tam ſæculari, quàm Eccleſiaſticâ dignitate fulgentes, quàm exiguo ôpus ſit, ut tota civitas meliorem faciem induat, totuſque Clerus ad modeſtiam & ſanctitatem ſeſe componat! Davidem imitentur, & cum eo palàm profiteantur: *oculi mei ad fideles terra, ut ſedeant mecum.* Facite, ut conſtet omnibus, non aliunde vobis commendari ſubditos, quàm à virtute, neque aliud vobis diſplicere, quàm vitium: oſtendite, vos minimi facere clientûm copiam, ſed ſola eorum merita æſtimare; non curare commendationes & ſuffragia, ſed Pſ. 100. 6.

opera:

opera; non affectum, sed justitiam: tunc enimverò videbitis, ambitiosos in id unum incubituros, ut virtutis quàm maximè studiosi appareant. Quod de Principe dixi, intelligi volo de quovis privato, domûs & familiæ suæ domino: si enim ab aliis virtutem expetat, quâ ipse caret, plus reipublicæ proderit, quàm si ipse virtute clarus sit, & eandem in suis negligat; atque universim loquendo de omni Regimine, tam grandi quàm parvo, tam civili quam sacro, si palàm erit, promoveri bonos, rejici dissolutos, magna ex parte si non omnis impietas, projecta saltem palàm peccandi licentia eliminabitur.

Verùm dicetis mihi fortassis, hoc medium videri aptius ad fovendam hypocrisin, quàm ad virtutem plantandam, nam ad famam honestatis comparandam satis est, apparere, neque necesse est, esse bonum: homines igitur, ut ambitioni suæ satisfacerent, contenti forent occultare vitia, non verò emendare, atque adeo in civitatibus multi invenirentur justi apparentes, pauciſſimi veri. Sed ponite hunc metum: hypocrisis enim omnium vitiorum difficillimum est, nec fert ætatem: tegi quidem potest vitium ad tempus, sed paulatim detegitur; simulari potest tantisper virtus, sed vitium dissimulari diu non potest; ipsa enim virtutis simulatio molesta tandem accidit: unde longè plures improbos, quàm hypocritas invenietis; hi enim solam virtutis amaritudinem experiuntur, dulcedinem autem illius degustare non valent, & ideo, *licèt ad tempus simulent, successu tamen temporis prodicantur*, ut loquitur Theophylactus; occasiones enim mali tam crebræ & vitiorum irritamenta tam frequentia sunt, ut impossibile sit, ex [illegible] humano respectu resistere omnibus, quòdsi leviores quandoque insultus superant, gravioribus tandem cedunt & succumbunt. Ad hæc si palàm constet, flagitiosos à dignitatibus excludi, id tandem eveniet, ut, qui initio virtutem simulant, veræ tandem virtutis studio exardescant; primi humanis se trahi sinent motivis, sensim illa in Divina convertent: [illegible] que cetera omnia absint, innumer saltem scandala evitabuntur, quæ necessariò abundant, ubi non solùm licitum est, esse malis, sed & malos apparere. Hæc certè utilissima est praxis, quam ego fusiùs tractarem, si mei id muneris, & præsentis argumenti foret: permittite mihi solùm ut ex dictis utilissimæ confusionis & erubescentiæ materiam in rem nostram eruam: fierine potest, Auditores, ut Christi amor id à nobis haud impetret, quod hominis reverentia extorqueret? *Quod à nobis extorquet hominis timor, deberet à nobis exigere Christi amor*, ait in simili Augustinus. Si nobis constaret, Præsulem vel Superiorem nostrum, omnes illos ab amicitia sua excludere, nec ad honores admittere, nec ad munera & dignitates promovere, nec beneficiis admovere, qui non apertè virtutem profitentur, omni certè conatu in studium virtutis incumbe-

mus;

mus; & Christi imperium non sufficiat, ne saltem tam effrænatè & impudenter delinquamus? ô confusionem! ô dolorem! plus ergo apud nos possit hominis, quàm DEI authoritas? plus commodum caducum, quàm immortale? plus humana amicitia, quàm Divina? nunquid publicè Apostoli verbis Christus prædicat? *Iniqui Regnum DEI non possidebunt*: quàm pauci tamen sunt à culpis immunes? *neque fornicarii*: & tamen quanta vitii hujus libertas? *neque adulteri*: quanta in matrimoniis infidelitas? *neque molles*: quanta carnis dissolutio? *neque masculorum concubitores*: quanti abusus libidinis? *neque fures*: quantæ fraudes in commerciis? *neque avari*: quantæ proprii commodi sordes? *neque maledici*: quanta in calumniis audacia? *neque rapaces*: quanta furum, & furtorum impudentia? Certè si nil aliud Princeps faceret, quàm ut contextum hunc Apostoli, manu propriâ in charta exaratum, ad publicas præcipuarum platearum portas affigeret, hoc solo discrimine, ut, ubi dixit Apostolus, *Regnum DEI non possidebunt*, ille subnecteret: *amicitiam meam non possidebunt*, neque illos à cœlorum regno, sed à sua gratia duntaxat, muneribus, ac præmiis excluderet; ô quanta vitiorum emendatio in rebus publicis sequeretur? sed istæ veritates notiores sunt, quàm ut pluribus argumentis confirmari debeant, unde sermonem abrumpo, cùm nihil porrò à me dicendum supersit. 1. Cor. 6.

SERMO DECIMUS TERTIUS.

DIE MERCURII POST SECUNDAM DOMINICAM.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo &c. Nescitis, quid petatis. Matth. 28.

I. SI ullus unquàm, honestis artibus familiam suam amplificare studuit, id certè mulier hæc Evangelica Joannis & Jacobi genitrix fortunata tentavit. Laboravit illa sollicitè, ut filios è lembo piscatorio ad thronum, ab hamo & retibus ad sceptra levaret, utque primorum instar assessorum, dexteram unus, alter sinistram Christi, quem Judeæ imperaturum crediderat, occuparet. Neutiquam tamen, ut frequenter fieri consuevit, iniquis mediis ad hunc dignitatis gradum

dum viam sibi aperire contendit; neminem Apostolorum, quos ejusdem honoris æmulos timere poterat, persecuta est, nemini insidias struxit, nec adulationibus, nec muneribus regiam sibi suisque gratiam paravit; sed aliquot annorum spatio Christi obsequiis filios dedicavit, eumque diu noctuque, in summa rerum inopia, neglecto scribarum ac pharisæorum odio, sequi jussit; ipsa quoque relicto marito, ac curâ domûs neglectâ, Christo constanter adhæsit: post tanta, inquam, erga Christum merita ad pedes illius provoluta, simplicem ac supplicem suum libellum, nullo verborum fuco, nullisque assentatorum formulis conscriptum, porrexit: *dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Tantum tamen abest, ut approbationem, aut applausum ambitiosa hæc petitio à Christo tulerit, ut potiùs acerbè increpitam, velut insensatam ac temerariam feminam à se repelleret, ipsosque honoris exspectati Candidatos cum stomacho à se abigeret: *nescitis, quid petatis!* Ubi ergo sunt, qui augendæ ditandæque familiæ desiderio, per dolos ac mendacia, per violentas aliorum oppressiones & injurias, per fas & nefas conantur eluctari? ubi sunt, qui studio ambitionis corrumpunt tribunalia, emunt faventes sibi sententias, testamenta, & codicillos depravant? ubi sunt, qui mercenarios defraudant, ac templorum jura intervertunt? ubi sunt, qui orphanos supprimunt, viduas deglubunt, pupillos defraudant, & pauperum sanguinem ad [illegible] mam usque guttam emungunt? [illegible] niant illi hodie & me auscultent; [illegible] ad oculum illis demonstrabo, quàm malè rebus suis consulant, & [illegible] nam suam evertant. Si enim Christus feminæ tam bene de se merit[illegible] modestam, sed inconsultam ambitionem, & inordinatum familiæ exstandæ studium, tam severè castigavit, quid illis futurum creditis, qui ad honores & dignitates cum DEI hominumque injuriâ grassari audent? [illegible] stultos labores! ô vigilias malè collocatas! quisquis sperat, se ex usuris & rapinis, dolis ac fraudibus, iniquitate & injuriis ditandum. Attendat, quæso, mihi aures præbete, & videbitis, hunc familiæ amorem, si [illegible] men hoc nomine dignus est, esse amorem noxium ac crudelem.

II. Et primò quidem non dubito vos ipsos perspicuè videre, artes hasce & iniquam emergendi industriam [illegible] quem intenditis, minimè prodesse. nôstis enim, hæredes vestros, si, [illegible] Christianos decet, vivere velint, patrimonio malè parto frui non posse; ut quid ergo labores tam improbi ad eos ditandos? necesse enim erit, eos à morte vestra ad pristinam redire fortunam, ab iniquo luxu desistere, servorum imminuere numerum, [illegible] cuare equilia, verbo, ut cum Jobo loquar, evomere, quidquid divitiarum devorâtunt: *divitias, quas devoraverint, evomet*; quin, si id sponte non fecerint, *de ventre eorum extrahet illas* DEUS. Quodsi alienum aliquid retinere præsumpserint, Deum [illegible] jura-

juratum domûs ſuæ inimicum habebunt; num ergo familiæ veſtræ, tam potenti adverſario obnoxiæ, ſatis conſultum eſſe arbitramini? Memini me legere de Julio quôdam Agricola, magni nominis Senatore Romano, qui ſupremis vitæ annis grave Domitiani Imperatoris odium incurrit, atque ab eodem pinguiſſimis proventibus ſpoliatus, dignitate conſulari, quâ pollebat, dejectus, quin, ut alii autumant, veneno necatus eſt. Suſtinuit ille ſortem iniquiſsimam prudenti diſſimulatione, magiſque de familiæ ſuæ, quàm propria incolumitate ſollicitus, rarum moriturus conſilium arripuit; Teſtamentum enim condidit, omniumque bonorum ſuorum hæredem ſcripſit Imperatorem, eâ, cùm de ipſo loqueretur, verborum formulâ uſus, quâ magis honorificam non poſſet, ſi non ex Proconſule in ordinem redactus, ſed è ſervili conditione in conſulem evectus eſſet. Obſtupuêre minùs ſagaces tam inexpectatum Agricolæ factum, quin inconſultæ ſimplicitatis reum arguebant, quòd citiùs vivere, quàm adulari deſiiſſet: qui verò factum iſtud profundiùs penetrârunt, laudârunt ejus conſilium, agnoveruntque, eum utiliùs longè familiæ ſuæ conſuluiſſe, dum tenuem illi hæreditatis portionem, ſed faventem ac amicum Cæſarem reliquit, quàm ſi pinguiſsimi patrimonii, & irati ſimul Principis hæredem ſcripſiſſet; docuitque eventus, Agricolam ex politicæ prudentiæ regulis, ut ſemper aſſueverat, egiſſe. Hoc ſi ita eſt, Auditores, quâ fronte, obſecro, DEUM poſteris veſtris inimicum relinquitis? an eum adeo impotentem creditis, ut vindicare injuriam non poſsit, aut adeo vecordem, ut nolit? timendum vobis potiùs, ne vobis accidat, quod DEUS ſuperbis Idumeæ incolis per Malachiam comminatus eſt: *illi ædificabunt, & ego deſtruam.* Hoc ut magis fiat perſpicuum: *Malach. 1. 4.*

III. Mecum, quæſo, Divina oracula ſcrutamini, & familias illas conſiderate, quæ ex bonis iniquè partis emerſerunt; & renuntiate mihi, an ulli earum aut ſplendor natalium, aut poſſeſsionum amplitudo, aut proventuum copia, aut ipſa Principatûs dignitas quidquam profuerit. Nôſtis, communi aliàs lege cautum eſſe, ne ob parentum delicta filii plectantur: *Filius non portabit iniquitatem Patris,* DEUS tamen cujus Dominium nullâ lege tenetur, ſæpius huic regulæ derogavit, & ob peccatum patris non à filiis ſolùm, ſed & à nepotibus, & pronepotibus in quartam uſque progeniem, graviſsimas pœnas expetiit, non aliam ob cauſam, quàm quòd bonis iniquè partis illos voluerint locupletare. Illicitis artibus ditare ſuos volebat Achan, dum contra DEI imperium aurum inter ſpolia Jerichuntis inventum furto ſublegit; unde non ipſe ſolùm, ſed & familia univerſa flammis abſumpta eſt. Iniquè diteſcere præſumpſit Giezi, qui figmentis ac mendaciis à Naamano pretioſa munera ab Eliſæo repudiata extorſit; ſed continuò ipſe cum univerſa progenie, leprâ percuſſus eſt. *Ezech. 18. 20. Joſue 7. 4. Reg. 5.*

Modis injustis augere suos cupiebat Saul, dum contra Samuelis mandatum Amalecitarum spolia avarè sibi
1. Reg. 15. servavit; nunquid propterea cum tota prosapia regno exutus est? Iniquis modis locupletare suos desideravit Achabus, dum vineam Nabotho injustè sustulit; nunquid propterea violentâ morte interemptus periit, universâ ejus stirpe funditus excisâ, quam moriens septuaginta liberis, iisque masculis numerosissimam, pinguissimis reddituum proventibus locupletem, & amplissimâ parentela ita dilatatam reliquit, ut integris videretur ætatibus suffectura; quindecim tamen annorum intercapedine tota quanta interiit, ut ne unicus quidem
4. Reg. 10. 11. surculus supereſſet: *& percussi sunt omnes de domo Achab, donec non remanerent ex eo reliquiæ*; ut adeo palàm sit, ob cumulatos injustè thesauros non parentes solùm, sed & eorum hæredes multari. Cur ergo ad amplificandas familias vestras iis artibus utimini, quibus illas destruitis? an creditis, illas irato DEO stabilem ætatem laturas, qui familias tam copiosas, tam splendidas, & potentes in nihilum redegit? an non summa stultitia est, posteros quidem relinquere locupleres, sed malè securos, ac summo discrimini expositos?

IV. Cùm fabricam molimini, Auditores, non equidem asperrimo brumæ tempore fundamenta ponitis, sed ver, aut æstatem, aliudve magis mite & opportunum expectatis: quam, obsecro, ob causam? nunquid quòd ædificia hyeme erecta ætatem non ferant? frigore enim calx enervatur, & pluviis sabulum mollescit, unde saxa cohærere firmiter non possunt. Nostisne, quid sit, alienis pecuniis domum struere? est, hyeme ædificare: *qui ædificat domum suam in pendiis alienis*, ait Ecclesiasticus, qui *si qui colligit lapides suos in hyeme*, Ec. vete igitur, Christiani, domus quæ pe vestra rimas aget, inclinabitur, cadet: *væ, qui ædificat domum suam in injustitia, & cænacula sua non judicio*! clamabat quondam Jeremias: *Væ, qui ædificat civitatem sanguinibus*, pauperum, *& præparat urbem in iniquitate*! ait Habacuc: cur ergo stultis potiùs consiliis vestris quàm certissimis Prophetarum minis fidem habetis? O quot, quantasque familias hanc unicam ob causam vidimus indies interire? nescitis? nimverò miseri, torrentes, cùm intumescunt aquis non suis, minùs evendiuturnos quovis rivulo, qui suas dotaxat undas trahit. Cùm Zachæus pœnitentiâ ductus Christo diceret: *quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*: reposuit Christus: *hodie salus domui huic facta est*: quid sibi vult hæc responsio! an non potius dicendum erat, *huic homini*? Zachæus enim fraudes & furta patraverat, quorum damna reparare suæque saluti consulere laborabat. Verissimè id quidem, sed Christus melius longè rem intellexit, atque ideo non dixit: *huic homini*, sed, *huic domui*, *huic domui*; si enim Zachæus aliena non reddidisset, non solus ipse peccati pœnas dedisset, quamvis id solus admisit.

V. Sed

V. Sed demus, succedere vobis omnia ad votum; demus, familiam vestram ex bonis iniquè partis perennare, crescere famâ, stabiliri authoritate, fautorum copiâ augeri; an operæ pretium vos facturos existimatis? *Infelicissimi hominum*, finite me uti verbis magni Præsulis Salviani, *Infelicissimi hominum! cogitatis, quàm bene alii post vos vivant, non cogitatis, quàm malè ipsi moriamini!* cur caducam prosapiæ vestræ prosperitatem tanti facitis, ut animæ vestræ salutem discrimini exponere non dubitetis? O cæcitatem lachrimis dignissimam! tam parvi vos ipsos facitis, ut in gratiam posteritatis æternùm ardere, furere cum damnatis, ac cum diabolis pati eligatis? Credideram ego hactenus, omnem hominem sui potius, quàm aliorum amore teneri, & à teneris usque unguiculis animo inhæsit meo Latini Comici effatum: *Omnes sibi mélius velle, quàm alteri*: hodie autem plurimos est reperire, qui fortunam aliis magnificam, sibi perniciem struunt, *& ut alios affluere faciant deliciis temporariis, se tradunt urendos ignibus sempiternis.* Quid, quæso, graviùs in vos designare posset juratus vester hostis & capitalis inimicus? persequi ille vos potest, sed non nisi usque ad tumulum: *Omnis siquidem inimicitia morte dissolvitur*, ut ait Salvianus: vobis autem id minimè sufficit: *Vos contra vos ita agitis, ut inimicitias vestras, nec post mortem evadatis:* dum stulto hæredum amore vitam laboriosissimam, jam in foro & tribunalibus, jam in Aulis & Principum atriis, jam in itinerum molestiis, jam in negotiorum continuis curis vivitis, atque ultra fata ærumnas vestras extenditis, dum post quietis & valetudinis vestræ jacturam animam quoque & paradisum perditum itis. O quàm verè dixit Habacuc, *Va ei, qui multiplicat non sua! usquèquo aggravat contra se densum lutum?* non advertistis? non ait, *contra alios*, sed *contra se, contra se*; ut enim alteri bene faciat, amore crudeli perdit se ipsum; vos interea considerate Christiani, quo nomine Propheta aurum compellet, adeò à vobis amatum, æstimatumque: *Lutum* nimirum appellat, & *densum* quidem. Habac. 2. 6.

VI Sed forsitan solatio damnatis erit, hæredum gloriam & grandem fortunam nôsse: quin hoc ipsum erit, quod acerbissimè illos affliget, si videbunt, illos eorum opibus triumphare, se verò illorum causâ æternùm torqueri. O miserum, cui sors adeo luctuosa obtinget, ut animam perdat, dum familiam locupletat! O quoties infelix stultitiam suam damnabit, execrabitur diem, quo solem primùm aspexit, & maledicet horæ, quâ linguam in voces articulatas solvere cœpit! Interim infesta dæmonum corona eum cinget, eique amarùm insultabunt, ac dicent: Eja lætare, en recenter ab arce tua gentilitia & magnificis tuorum palatiis venimus, ubi numerosam tuam posteritatem licuit contemplari: vivunt illi valetudine prosperâ, robusti viribus & læti patrimonio tuo fruuntur, cui accumulando Cœlum, salutem & animam tuam dedisti. Eorum nonnemo Aulam frequentat, magni Mi-

niſter Principis ; alter Illuſtrem ſibi ſponſam copulavit ; tertius dignitate Eccleſiaſticâ gaudet, & propediem ad Præſulis honores aſpirat : ad quid ergo infelix te ipſum mœrore conficis? nunquid ut grandes eos faceres, ſpontè infernum elegiſti? Jam votis damnatus es ; ſunt enimverò grandes ; lætare ergo & exulta : en filia, pro cujus dote augenda pauperes oppreſſiſti, & operarios mercede fraudâſti, illa, inquam, filia honeſtiſſimè collocata eſt, jam creſcunt nepotuli, & pronepotum ſpes affulget ; quid ergo miſer ululas, teque ipſum affligis? O Chriſtiani, an hoſce nuntios ſolatio illis fore arbitramini, quin potiùs verba ſingula, tela illis videbuntur, & *ſagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatoriis.* Exuite ergo, quæſo, inordinatum illum affectum, quo proſapiæ veſtræ ſplendorem & perennitatem quæritis ; ille enim in ſummum aliquando odium, ſummamque invidiam degenerabit. De Agrippina Neronis matre faſti referunt, eam ardentiſſimè deſideraſſe, ut filium Neronem Romæ imperantem videret. Monuerant illam Chaldæi Aruſpices, in conſilium ab ipſa vocati, certò futurum, ut filius ad ſceptrum evectus, crudeli parricidio Matrem necaret. Nil intereſt, reſpondit mulier ambitioſa : *Occidat, dum imperet!* moriatur Agrippina, regnet Nero! Sed ô quàm alia illi poſtea mens fuit : cùm enim filii crudelitatem, ſuumque periculum cerneret, inconſulta ſua vota damnavit, atque in id unum incubuit, ut pulſo Nerone Britannicus privignus ſuus ſuccederet, cui natalium jure

Pſalm. 110.4.

ſceptrum debebatur : quin palam nun-
tiari juſſit Neroni, ipſam ſe ſe ad exer-
citum profecturam, militumque ani-
mos muneribus, adhortatione & la-
crimis permoturam, ut novi Princi-
electionem decernant. Verùm ad-
liud nihil miſellæ proderat vana fi-
viribus ira, quàm ut irritatus, Ne-
Britannicum veneno tolli, matrem ve-
rò in ſpeciem honoris ad palatium re-
duci, arctèque ibi cuſtodiri juſſerit. Fu-
gite jam, Auditores, quempiam in e-
rerum articulo Agrippinam acceſſiſſe
ac in ejus ſolatium dixiſſe : eja Princ-
Sereniſſima, quid fruſtra affligeris
num meminiſti generoſæ illius voc-
occidat, dum imperet! moriatur Agri-
pina, regnet Nero! Erige ergo me-
tem, & ſolatium admitte : en filium
throno ſublimem, totique Romæ im-
perantem! en tributa à Provinciis, &
obſequia à ſubjecta ſibi militia accip-
etiam ab æmulo Britannico, qui ſol-
de Principatu contendere cum eo p-
terat, ſecurus : ne igitur te angat cu-
cer, quo clauderis, nec mors immine-
te terreat ; utramque calamitate
ſponte elegiſti ut Neroni tuo imperium
parares. Edicite, obſecro, Auditores
ſi quis in hunc modum Agrippinæ lo-
cutus fuiſſet, an ullum inde ſolatium
captaturam creditis? an non potiùs fu-
rore amens majores in furias ageretur?
Et verò omni eam ſolatio deſtitutam,
& in furias actam fuiſſe teſtatur Tac-
tus ; cùm enim ſtricto acinace ſubmiſ-
ſum in conclave Centurionem intue-
retur, ut vel gulam illi ſecaret, vel
pectus transfoderet, lymphatæ ſimilis
uterum ei oſtendit, dixitque *hic feri,*

hîc feri ! In mortem Centurioni ferrum distringenti protendens uterum : Ventrem feri ! exclamavit. An id fecerit in deteſtationem parricidi ; an verò, ut de ſeipſa vindictam ſumeret, quòd tam crudele monſtrum Neronem genuiſſet, ignoro. Veniam tamen date, Auditores, ſi juſto prolixiùs rei geſtæ ſeriem expendi, profanam quidem, ſed propoſito meo opportunam. Si mater, amore filii ebria, ſanguinem ac vitam dedit, quo filio purpuram tingeret, & diadema pararet, in mortis tamen articulo mentem adeò & affectum muravit : quid miſeris illis accidet, qui ad æternos ſe inferorum rogos damnari experiuntur, quòd filios ſuos & hæredes, non Imperatores, ſed è plebeis cives, è civibus Nobiles, aut è nobilibus viros conſulares effecerint ? An non præ omni Agrippina frendebunt ? Alloquimini, quæſo, aliquem, quem modò accumulandis injuſtè opibus inhiare nôſtis : Eja, domine mi ! hi, quos corradis cenſus, injuſti ſunt, hæc cambia fraudulenta ; iniquis his artibus filio quidem tuo nomen Equitis, Illuſtres honorum titulos, aut munus nobile parabis : ſed hoc, mihi crede, in æternam animæ tuæ perniciem cedet. Et quid reſponſurum cenſeris ? ſuſpenſo tibi naſo illudet, & ſi non verbis, ipſo ſanè facto dicet : *Parvi refert, Occidat, dum imperet !* Pereat anima, modò floreat familia ! O miſerandi ! non agnoſcitis enimverò in præſentiarum, quanta ſit animæ veſtræ jactura : cùm autem vos undique flammis immerſos ſentietis, tunc ſerò nimis inconſultum poſteritatis veſtræ amorem damnabitis.

VII. Si tunc vobis ex inferni abyſſo emergere liceret, Auditores, & ad lares veſtros reverti, non dubito, vos viſo pretioſæ ſupellectilis apparatu ; flammis in omnem partem effuſis, omnia in cineres & favillas eſſe redacturos. Arderent ibi lecticæ auro oblitæ, ſerica ex Damaſceno bombice aulæa, picturæ vaniſſimæ, ſcrinia pretioſa, veſteſque ſuperbæ : mox in equile eodem furore delati, equis omnibus interemptis, rhedas omnes, carrucas, & eſſeda flammis abſumeretis ; ſubinde in hortos, pomaria, & ſuburbana egreſſi, & per ampla illa dominii quondam veſtri ſpatia vagati, ſimul omnibus ignes & faces ſubjiceretis, combuſtis vitibus, arboribus, ſilvulis & nemoribus, granariis & fænilibus, ad effundendam calamitatis veſtræ rabiem maniacorum inſtar in omne illud, quod olim pabulum iniquitati, & flagitiorum materiem ſubminiſtravit. Sed averruncet DEUS à ſingulis veſtrûm caſum tam funeſtum ; interea autem non mihi, ſed Salviano ſciſcitanti candidè & ingenuè fateamini ; an non extremæ ſtultitiæ ſit, alterius amore velle damnari ? *O infelix*, inquit, *& miſeranda conditio ! bonis ſuis aliis præparare beatitudinem ſibi afflictionem, aliis gaudia, ſibi lachrymas, aliis voluptatem brevem, ſibi ignem perennem !* Veſtram potiùs ſalutem cordi habete, veſtram felicitatem, & animam veſtram : fierine poſſit, ut illa vobis tam abjecta ſit & vilis, ut illam amore filii, fratris, nepotis, Patruelis, cognati, aut hæredis adſcititii, qui aliud

Lib. 3. ad Eccl.

aliud vestro quàm simile nomen non habet, periculo exponatis? Amate consanguineos, non prohibeo, sed post animam. Amate caducam, fluxamque felicitatem, sed longè magis beatitudinem æternam. Amate gloriam terrenam, sed longè magis cælestem. Verbo: *Amate, non obsistimus, amate filios vestros, sed tamen secundo à vobis gradu. Ita illos diligite*, O verba eximia! *ita illos diligite, ne vos ipsos odisse videamini, inconsultus namque & stultus amor est alterius memor, sui immemor.* Hactenus Salvianus.

VIII. Quamvis nec iste quidem sincerus consanguineorum amor est, sed odium potiùs ac barbarus, hostilis, quin prope dixerim, sathanicus furor. An non enim videtis, quòd posteros vestros, si quæcunque bona malè parta eis relinquatis, evidenti damnationis periculo exponatis? omnes certè divitiæ, tametsi licitis mediis comparatæ, periculosæ sunt, si copiosæ sint & abundantes: *Quid enim sunt carnales divitiæ,* eleganter ait Cyrillus, *nisi blandimenta libidinis, fomenta cupiditatis, onera mortis?* Idem confirmat Ambrosius, qui eas materiam perfidiæ, & illecebram delinquendi appellat; consentit Petrus Blesensis, à quo *virtutum subversio, seminarium vitiorum* vocantur. Adhuc gravius in eas invehitur Chrysostomus, qui, superi boni! quantum non mali de illis pronuntiat? *Homicidæ sunt*, inquit, *crudeles, implacabiles, quæque nunquam erga eos, à quibus possidentur, remittunt simultatem.* Ventos indigitavit, unde tempestates cientur; feras, quæ corda discerpunt; flammas, quæ mundum in cineres redigunt: *Hinc inimicitiæ*, ait, *hinc pugnæ, hinc contentiones, hinc bella, hinc suspiciones, hinc convitia, hinc furta, hinc cædes & sacrilegia.* Igitur, qui majorem auri copiam hæredibus vestris relinquitis, eò majoribus illos periculis objicitis, nec sapientiùs agitis, quàm qui imbelli infantulo cultrum acutissimum, sed auro gemmisque distinctum porrigit. Quòdsi de omnibus hoc divitiis verissimè dici potest, quantò magis de illis, quæ, cùm jure eximium effatum Ecclesiastæ sint, *iniquitatis proles*, ut plurimùm etiam fiunt *Mater perditionis: Divitiæ congregatæ in malum domini sui.* Intercatum sanè hæredi vestro laqueum ponitis, si sciat, se bonâ fide possidere non posse, quæ iniquis artibus à vobis comparata sunt: ut enim illa dominio reddat, hoc opus, hic labor est: si non restituat, heu actum de ipso, & condamnatum est! quis ergo non videt eo tremam perniciem, quam vos ipsi struitis? Et iste sit amor atque affectus paternus? quin odium est, & rabies parricidalis, *Inimici hominis domestici ejus.* Expediret sanè, ex mente Chrysostomi, illos à vobis mendicos, & egenos relinqui; tandem enim ex hac mendicitate aliquid in animam emolumenti derivare posset, ut quondam egentissimus Lazarus fecit; iniquæ autem divitiæ non serviunt, nisi ad interitum: *non potest ad bonum proficere quod congregatur de malo*; nec enim de malè partis aut adornari Basilica, aut egenis provideri, aut Religiosorum indigentiæ succurri, aut opis alicui

Apol. mor. l. 3. c. 3. *l. 2. in Iob c. 5.* *& apud Dan. c. 4. in Iob.* *Hom 17. ad pop.* *Hom. 6. de avar ibid.* *Hom. 5. ad pop.*

quid in defunctos conferri, aut placari DEUS potest, &, quemadmodum absque culpa retineri non possunt, ita nec absque reatu expendi. An miserandus magis esse potest, quàm qui talibus bonis abundat? & horum bonorum patrimonium, vos dilectissimis charissimisque pignoribus vestris relinquatis? O amorem crudelem! ô errorem, ô impietatem, ô insanæ mentis barbariem! Fa[illegible]n sanè atrocissimum Divus [illegible]norum Archipræsul Anton[illegible]ommemorat, Divitum quidam, de quibus nobis sermo est, jam morti vicinus accesserat; hunc efflictim hortabatur Sacerdos, ut iniquè parta restitueret; hæsit tamen ille immotus, & quasi in saxum obriguit, nec precibus cedens nec minis: supervenêre gemini filiorum, qui idipsum instantissimè urgebant, quibus ille, non possum filii mei, inquit, non possum restituere; si enim factâ restitutione convalescerem, mihi ostiatim foret mendicandum; si autem morerer, idipsum calamitatis vobis immineret. Sed malumus, reponunt filii, te salvum nosque mendicos ac inopes, quàm nos opulentos ac felices, te autem æternùm damnatum ac miserum. Irritatus his vocibus infelix pater, & hirquis in eos oculis conversus; obmutescite, inquit, dementes filii; nescitis enimverò, quanta sit Divina pietas & clementia; tametsi enim peccator sim, spem tamen in DEI misericordiâ repono; vobis autem, si mendici estis, quid spei vobis supereſt? sicque locutus infelicem animam exhalavit. Ingentes motus in filiorum animis excitârunt hæc suprema parentis verba; sedulâ tamen inter se consultatione habitâ unus eorum competentem sibi infaustæ hæreditatis portionem reddere, alter verò patris vestigiis insistere decrevit: sed quo eventu? non ita multò pòst flagitiosus iste fatis cessit, innocens autem sacræ militiæ sub D. Francisci signis est aggregatus: hic cùm nocte quadam contemplationi vacaret, in extasin raptus hians gehennæ barathrum, ibique inter nimbos fumis permixtos, torrentes inter igneos & flammarum volumina, patrem vidit fratremque, miserrimæ damnatorum turbæ immixtos: jacebant miseri rabiosorum instar canum alligati; jam sibi vellebant capillos, jam vultus lacerabant, mutuisque in sese maledictis detonabant: propter te, dicebat Pater, execrabilis fili, hæc tormenta patior; & ego propter te, replicabat filius, genitor maledicte. Præstabat viperam genuisse, reposuit Pater, & meliùs erat, ab urso fuisse progenitum, respondit filius. Tu, infamis nate, me torques; & tu me aduris, Genitor barbare: hisque altercationibus linguas denteſque in se mutuò exacuebant, quasi id unum tot inter supplicia solatio foret, si mutuis sese convitiis proscindere, suamque rabiem alter in alterum effundere posset. Ecce Auditores! quid emolumenti sperandum sit parentibus, à divitiis iniquè partis, quid hæredibus & filiis de mammona iniquitatis, hæreditario jure ad se devolutâ. An tam caro pretio caducam familiæ vestræ fortunam comparandam censetis? si hoc est amare seipsum,

quid erit odisse? si hoc est esse beneficum erga sanguine junctos, quid erit eosdem persequi? Fixum igitur vobis, firmumque sit, quòd, etiamsi malè parta ad incrementum familiæ servirent, his tamen artibus domûs vestræ emolumenta augere, nec vobis expediat, nec vestris, cùm hæc, ut demonstravimus, via modusque certissimus sit, gentilitiam vestram arborem radicitus extirpandi! *Væ, qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus!* & cur hoc obsecro, Sancte Propheta, cur hoc? *Cogitâsti confusionem domui tuæ:* Hoc vos interea perpendite; ego respirabo.

Habac. 2. 9.

PARS ALTERA.

IX. SI ergo ob hæc rationum momenta non expedit, domum aut familiam in DEI despectum amplificare, nil superest, quàm ut inordinatam hæredibus vestris providendi sollicitudinem exuatis. Incipite tandem æstimare, quòd unicè æstimandum est, & cogitate, vos ætate & annis provectos, fractâ valetudine, ac morti jamjam vicinos esse: brevi coram Divino vobis tribunali standum, & exactissima vitæ totius ratio reddenda erit. Ex una parte vos mentes Angelicæ exspectant, operum vestrorum testes fideles; ex altera dæmones, accusatores inclementissimi: & vos interea anxiè exquiritis, quàm lautè post fata vestra victuri sint hæredes, quàm deliciosè pransuri, quàm magnificè habitaturi. *Ecce exspectat te jam egressurum de ista vita officium tribunalis sacri*, ait Salvianus, *& tu delicias aliorum mente pertractas quàm bene scilicet post te hæres tuus tuo prandeat, quibus copiis ventrem expleat, quomodo viscera exsaturata distendat*: quasi verò causæ vestræ prodesse quidquam possit, quòd opulentos hæredes reliqueritis. Quâ, quæsi fiduciâ, quo fructu ad DEUM tu clamabitis? *Salva me Domine!* nec quia ex tuo consilio nudos vestros pauperculos dotavi, captivos in libertatem asserui, famelicos pavi, & nominis tui gloriam mille modis promovere studui, sed quia familiam opibus affluentem reliqui, quia posteri me *epulantur quotidie splendidè, quia luxuriantur in peristromatis, quæ ego feci, quia fornicantur in sericis, quæ reliqui*: his potissimùm de causis volo, ut saves me. Si hæc argumenta utilia vobis arbitramini, eja sollicitè & indefesso studio accumulate divitias; sin verò illa rebus vestris obfutura potiùs agnoscitis, mittite noxias has curas, & vestra potiùs ipsorum satagite: *Revertere potiùs in te*, dicam unicuique vestrum cum S. Eucherio, *ut tu sis charior tibi quàm tui*. Quòdsi filiorum cura vos angit, DEO confidite, qui plus quàm paterno illis affectu providebit, si filiorum amorem Divino honori postposueritis. Nunquid Ruth, egena & inopi vidua Bethlemum appulit? sed Dei providentiâ etiam in terra aliena virum ditissimum invenit, qui eam sibi in conjugem adoptavit. Esther orphana, & obscura in Susis commorata est; Deo tamen ita disponente, à potentissimo rege in Regni thorique consortium assumpta est. Itaque DEO confidite,

Lib. 3. ad Eccl.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cui erit cura de veſtris : quod ſi prototypon deſideratis, quod imitari oporteat, Tobiam vobis proponite.

Unicus illi filius erat, ſpes una ſtirpis, fulcrum ſenectutis & cæcitatis ſolatium, quem licèt tenerrimè amaret, nihil minus tamen cogitabat, quam illicitis eum artibus ditare : cùm hædum aliquando domi ſuæ balantem ſenex optimus audiret, continuò exclamavit: *Videte, ne fortè furtivus ſit ; reddite eum Dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere de furto aliquid, aut contingere.* Quidquid præterea neceſſario familiæ victui ſubtrahere poterat, ſumma charitate in egenos, carceri mancipatos, & pupillos diſtribuit. Poterat enimverò juveni filio ſpecies crudelitatis videri, Patrem annis & ſenio gravem tam parum ſatagere, ut patrimonium, ſi non locuples, ſtatui ſaltem ſuo conveniens ſibi pararet. Has ut filio curas eximeret, ad ſe vocatum ita ſolatus eſt : *Noli timere fili mi, pauperem quidem vitam degimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus* DEVM. An inania creditis hæc promiſſa fuiſſe, aut eventu fraudata? certè parùm temporis fluxit, cùm filius ſelectiſſimam ſponſam, dotem liberalem, affinitatem honoratam, hæreditatem ampliſſimam conſecutus eſt. Hunc ego imitari vos velim, filioſque veſtros hunc in modum hortari : Filii mei, perſpecta vobis eſt domûs noſtræ fortuna ; poſſem equidem & ego, ſi vellem, media iniqua tentare, vos divites & opulentos facere, ut multi ſolent ; poſſem & ego ſtudere cambiis injuſtis ; extorquere cenſus malè ſecuros, vacare dolis & fraudibus, & mille contractuum fallaciis uti. Sed avertat à me DEUS hæc flagitia, nec vobis proficua, nec mihi utilia! DEUM timete filii mei, nec dubitate, vos ſub potenti protectore victuros. Nolite aliis invidere, ſi magnifica ſtruant palatia, ſuburbana ad delicias ædificent, ſuaſque facultates novis indies augmentis amplificent : *Nolite attendere ad poſſeßiones iniquas*, ex Sapientis conſilio, ſed memori ſemper mente tenete, meliùs eſſe tenuiſſimum juſti, quàm ampliſſimum peccatoris patrimonium ! *Meliùs eſt modicum juſto ſuper divitias peccatoris multas*, Sinite, ut extollant ſe modico tempore ; ſinite, ut vos multùm excedant ; vos DEI legem ſollicitè cuſtodite, omnique Eum honore & reverentiâ proſequimini : *Pauperum quidem vitam degimus, ſed multa bona habebimus, multa bona habebimus, ſi timuerimus* DEVM. Hæc documenta ad imitationem Tobiæ filiis veſtris ingerite ; ac de cetero majorem animæ, quàm domûs curam habete, conſcientiam majoris facite, quàm contractus & commercia, DEUM potiùs, quàm mundum æſtimate. Si autem, quod minimè credo, lucris parùm finceris, modiſque non ſatis æquis hactenus ditati eſtis, excutite quantocyùs noxias opes, mercenariis ſatisfacite, ſolvite debita, quæ hoſpitalibus, templis & Religioſorum clauſtris legata ſunt, adimplete, & ne breviſſimâ quidem temporis morâ æs malè partum retinete? alias enim nil niſi veſtrum interitum & hæredum veſtrorum ruinam exſpectare licebit: *Ignis in domo impii theſaurus iniquitatis.*

Tob. 1. 1.

Eccl. 5. 1.

Pſal. 56. 26.

SERMO DECIMUS QUARTUS.

DIE IOVIS POST SECUNDAM DOMINICAM.

Mortuus est dives, & sepultus est in inferno. Luc. 16.

I. O Infernus! ô pœnitentia! & quid tandem tot concionibus fatigamur? ô infernus! ô pœnitentia! eligendum tandem est alterutrum. Adestne aliquis, qui infernum malit, quàm pœnitentiam? Quisquis ille est, manifestè prodit, se nunquam seriò ponderâsse, quid sit tremendum illud: *damnari æternùm.* Hoc ipsum ergo, & solum & unicum, finite, vobis hodierno die demonstrem. O magne DEUS! in cujus manibus claves sunt, ad reseranda illa limina, quorum robori Jaspis cedit & adamas, illarum, quæso, usum brevi mihi tempore indulge; horrendum enim damnatorum carcerem aperire, & palàm spectandum proponere decrevi: nec tamen mihi animus est, quenquam eorum in libertatem asserere, aquas ignibus affundere, balsamum plagis imponere, aut eorum lamentis solatium afferre. Persistant miseri, pœnasque justissimas luant injuriarum, quas DEO intulerunt, nec enim clementiâ vel patrocinio digni sunt; dilacerent sese, fr deant præ rabie ac suâ culpâ desper Unicum est, quod desidero, ne fi cet ullus Auditorum meorum, qu tam tenerè diligo, huic carceri ma petur, quem ideo spectandum exhib bo, ut palàm fiat, quantis quibus suppliciis, qui gravis peccati reus sese sponte subjiciat; satis erit, odi disse, illud malum eligi, quod co remedio caret, ubi non nisi dolor supplicium, torqueri & pati, & quid æternùm, quæ est mali illius summ & extremè timenda proprietas.

II. Justitia & misericordia sunt g minæ manus, quibus DEUS mu dum hunc sustentat, & moderatu nisi igitur monstrosum eum esse fi gamus, manus istas in operando a quales parisque potentiæ esse, fate mur, necesse est. Quis autem igno rat, Divinæ misericordiæ opera tan ta esse, ut fidem propè omnem exc dant? Non ille solùm injurias, à vo lissima hominum fæce sibi illatas, sum mâ patientiâ tulit, sed eorum etiam amore mortem subiit, eamque tam ignominiosam, atrocem & abomina bilem,

bilem, ut illam plurimi ſcandalum, multi ſtultitiam appellarent. Quàm rigidam ergo, immitem & inexorabilem oportet eſſe DEI Juſtitiam? *Effundens iram*, ut ait Eccleſiaſticus, *ſecundùm miſericordiam*: adeo quidem, ut quemadmodum, cùm oſtentat miſericordiam, neſcire juſtitiam videatur, ita cùm exercet juſtitiam, omni carere miſericordiâ videri poſſit. Nemo ergo, hypotypoſin inferni facturus, mihi porrò memoret cimmerias loci illius tenebras, inexplicabilem horrorem, formidandos dæmonum aſpectus, enſes, pugiones, rotas, ſagittas, novaculas, torrentes ſulphuris, plumbum liquatum, ſtagna glacie congelata, vaſa ahenea, craticulas, ſerras, clavoſque, ſubulas eruendis oculis, forcipes frangendis dentibus, pectines lacerandis lumbis, catenas oſſibus atterendis, faces urendis viſceribus deſtinatas; nemo mihi commemoret beſtias, quæ diſcerpant, fidiculas, quæ nervos intendant, laqueos, qui gulam ſuffocent, venena, quæ intoxicent; nemo cataſtas, equuleos, cruces, uncinos, & ſecures recenſeat. Hæc gravia quidem ſunt tormenta, ſed ea tandem, quæ humanum quoque invenit ingenium, & tyrannorum rabies exercuit: tauros æneos Perillus, ſedile ferreum Agatocles, cannas acutas unguibus infixas, dirum ſanè & atrox ſupplicium Ægyptii excogitârunt: Nero feratum exuviis indutos homines canibus objecit; Mezentius vivorum corpora cadaveribus tabe & putredine fluentibus alligavit; Titii vultures, ſitis Tantali, rotæ Ixionis, Siſiphi ſaxa, pœnæ erant è Græcorum ingeniis profecta. Hæc certè univerſa minimè ſunt tormenta inferni, quia hæc non hominum, ſed DEI ſunt inventa ingenio, cujus ſapientia immenſa eſt, & infinita poteſtas; cùm enim juſtiſſimo in reprobos furori indulgebit, juſtitiæ ſpecimen dabit, *effundet iram ſecundùm miſericordiam*, palamque demonſtrabit, grandem eſſe miſericordiam ſuam, dum parcit, ſed parem fore juſtitiam, dum caſtigat. Enimverò tales eſſe debent hæ pœnæ, quæ omnem humanæ mentis aciem excedant, ut ex ſuppliciorum etiam magnitudine appareat infinita diſtantia, quæ debilitatem inter humanam, ac divinam Omnipotentiam intercedit: accedit, tantam eſſe offenſæ gravitatem, ut nullum illam ſupplicium, quantumvis dirum & inauditum, adæquet; quaſcunque ergo DEUS pœnas à damnatis exigit, nunquam peccator divinæ Juſtitiæ debitum ita expungit, quin debeat graviores. Cogitate ergo, quanta debeant eſſe ea ſupplicia, in quibus infligendis nec exceſſus, nec crudelitatis nota timeri debet aut poteſt: neceſſe profecto eſt, ut *pluat ſuper illos DEVS bellum ſuum*, totamque pharetram ſagittis, & armamentaria fulminibus evacuet, ut juſtitiæ, ſi non condignè, ſaltem congruè ſatisfiat: *complebo indignationem meam in eis.* Hæc cùm ita ſint, nemo veſtrûm in inferno, aut refrigerium, aut ſolatium ullum expectet; hi enim miſericordiæ, & pietatis, non verò implacabilis Juſtitiæ

Iob. 20. 23.

Eccl. 6. 12.

effectus sunt, quibus solis in inferno est locus: *in inferno nulla est redemptio, nulla; nulla: ibi gemitus sunt, & suspiria*, ait Augustinus, *sed non est, qui misereatur; ibi dolor & planctus, sed non est, qui audiat.*

Serm. ad Erem.

III. In hac vita experimur, nullum esse malum sine lenimine, nullum vulnus sine balsamo, nullum toxicum sine antidoto: alia omnia damnati in inferno experiuntur; ibi adustio molestissima, sed deest malagma & unguentum, quod leniat; est sitis ardens, sed aqua deest, quæ refrigeret; fames canina, sed cibus nullus, qui restauret; tristitia profundissima, sed quies nulla, quæ sopiat; pudor & erubescentia intolerabilis, sed velamen nullum, quod cooperiat: utinam saltem mori, & tantis malis finem ponere liceret, mori, inquam, mori! sed hæc erit summa miseriæ, ut Salomon ait, quòd neque remedii tam tristis & funesti spes ulla supersit, quale est, mori posse, & è vivorum catalogo exterminari: *non est illis medicamentum exterminii.* Mitridates famosissimus Rex Ponti, cùm ad evitandam servitutis ignominiam non nisi per mortem viam sibi patere cerneret, poculum veneno dilutum exhausit; cùm autem stomachum antidotis assuevisset, impunè illud digisset, expertusque est miser, se inde nutriri, unde mors illi accersiri debebat. Ingemuit infelix Princeps, in eum se articulum redactum, ut nec mori sibi liceret: verùm ficti erant hi gemitus, & simulata infelicitas; si enim seriò mori statuisset, num media ei deerant, id executioni mandandi? Sinistra querebatur de toxici impotentia: num enim arma ad dissecandum pectus, aut restis ad frangendam gulam, aut præcipitia ad vitam eliden-dam ei deerant? Quanta non mortis genera mare illi obtulit? quâcunque lubebat irruere, Scyllæ & Charybdes præsto erant ad absorbendum. Balenæ & Orcæ ad devorandum, quivis arboris truncus furcam, quivis spelæum feram, quivis furnus flammam, quivis mons præcipitium sopeditâsset. Cùm igitur non nisi innoxia & familiaria sibi venena mortem quæreret, manifestum est, eum non seriò desiderâsse mortem, sed animi mollitie optâsse solùm, quæ est in morte blandum & utile, fugisse autem, quod est doloriferum & acerbum. Tunc ergo miser & dolendi causam habuisset, si luculento vulnere animæ viam aperuisset, gulam fune fregisset, si per aspera rupem in præceps sese dedisset, si mare se demersisset, si ferarum feroci-bus sese objecisset, verbo, si furen-bestias, rogos, fluctus, præcipitia omniaque reorum tormenta tenta-set, nec tamen mortem exorare, & infelicem animam quâcunque ad-bitâ violentiâ expellere potuisse. talem enimverò damnatorum esse sor-tem, cogitate, teste D. Joanne: *quærent mortem, & non invenient*: de-erit tristissimus labor, & funestus de-natus, qui damnatos totâ retro æter-nitate occupabit, mortem omni mo-do quærere, & non invenire. Ubi mors, mors ubi es? clamabunt infe-lices

Sap. 1. 24.

lices; heu me miserum! ubi pugio ille, dicet Abimelechus, quo quondam licuit malis meis mederi? ubi rogus meus est, clamabit rex Zambrius? ubi restis & capistrum, subjunget Achitophel? qui fieri potest, ut in tam vasto pœnarum loco nulla vitæ extorquendæ sufficiat? quid agitis vermes, qui vorando nunquam devoratis? quid flammæ, quæ urendo non comburitis? Subinde omnem in partem conversi aspicient lacus sulphure & bitumine stagnantes, ac bullientes; eò avidissimè current, seque immergent, ut mortem ibi inveniant, sed *non invenient.* Inde novaculas tentabunt & gladios, molares & saxa, funes & laqueos; sed necquicquam: *quærent mortem, & non invenient* miseri, *non invenient.* Hiantes draconum rictus impunè insilient, diristimis leopardorum unguibus innoxiè se objicient, omne tormenti genus sine mortis exoptatæ periculo subibunt: *luet*, sunt verba Jobi, *luet, quæ fecit, omnia, nec tamen consumetur.* Achitopheli non deerit restis, nec Zambrio rogus, nec Abimelecho pugio, sed sola deerit mors, quæ summum eo in loco beneficium foret, ubi omne malum æternum est, & terminum nescit, seu natura mutetur, seu sæcula & ætates præteream; verbo, ubi nunquam doloris finis, nunquam, nunquam. Quis vobis ad ista sensus est, Auditores? an non pili vobis præ horrore insurgunt? *Cujus cor non concutiatur*, dicam cum S. Bonaventura, *si consideret inferni pœnas, non solum intolerabiles acerbitate, sed etiam interminabiles æternitate?* quis enim capere possit, quid sit pati & torqueri æternùm, pati & torqueri æternùm? *& erit tempus eorum in sæcula*, dicebat David de damnatis: sed quid hoc sibi vult, *in sæcula?* an fortè in pœnis perennaturi sunt, usque dum avicula, delibatâ quotannis unâ guttulâ, omnia mundi maria exhauriat? heu longè diutiùs? *In sæcula.* Usque dum forsitan vermiculus, repetito quotannis uno morsu, omnes mundi silvas, & saltus devoret? Ah longè diutiùs, *In sæcula.* Usque dum limax semel quotannis lentissimum passum promovens, totum terrarum ambitum peragret? Ah longè diutiùs! *in sæcula.* Quidsi totus orbis minutissimo repletus sabulo foret, & post quodvis sæculum tenuissimus pulviculus auferretur; num miseri illi torqueri desinent, si tota sabuli moles ex uno in alterum orbem translata fuerit? nec hoc quidem; *in sæcula, in sæcula.* Quidsi mundum universum è durissimo ære fusum fingamus, eumque intra unius sæculi spatium unico mallei ictu pulsari; an fortè pœnarum finis erit, cùm totus mundus in pulveres conteretur? Nec isthoc satis; *in sæcula, in sæcula.* Fingamus porrò, hominem damnatum post sæculorum myriadem, unam ex oculis lachrimulam fundere; an pati cessabit, ubi tantum effuderit lachrimarum, quantum aquarum habuit cataclismus, qui totum olim humanum genus universali naufragio submersit; Ah finem tandem figmentis istis statua-

Psal. 80. 16.

tuamus; puerorum sunt hæc similitudines: *in sæcula*, *in sæcula* damnati patientur, *in sæcula*, id est, absque numero, absque termino, absque limite, & absque ulla mensura. *Judith. 16. 22.* *Dabit ignem in carnes eorum, ut comburantur, & sentiant*: nôstis quamdiu? *usque in sempiternum.* O tonitru horrendum, ô sententiam formidabilem! an sola vox *æternum* ad permovendam mentem non sufficit? Rupes, antra, specus ubi estis? finite me intra viscera vestra concludam, ut omni deinceps lucis usurâ, & humano consortio destitutus, perpetuò plangam, & identidem repetam, ô æternitas! ô æternitas! usque dum ritè penetrem & capiam, quid sit, damnati, & pati, *usque in sempiternum.*

IV. Experimur, etiam animi relaxationes, & delicias, si diu nimiùm durent, nauseam tandem & fastidium sui generare; unde & cænas, & lusus, & venationes, & comædias, & vocum symphonias moderatas esse necesse est, & non nimiùm diuturnas: ipse ego, dum æstivo tempore in Tusculo degerem, florida nonnunquam prata peragravi, ibique sub arborum umbra, inter mitis auræ tepores, rivulorum susurros, & lusciniarum cantus procubui. O quantæ, clamabam in principio, deliciæ? sed paucarum horarum intercapedine animus subiit surgendi; certè si integram diem immoto corpore, atque eodem situ jacere compulsus fuissem, illæ ipsæ deliciæ, ô quanta fuissent tormenta? cùm sola id mente cogitarem, jam fastidio erant lusciniarum lusus, ingrati undarum susurri, molesta auræ frigora, fandæ umbræ, & flores spinosi. O eum miseros damnatos! quantum illorum tormentum erit, dum non unius die sed plurium ætatum & sæculorum spatio eidem foco incumbent, *in stagno ardente*, ut apocalypsis docet verè *stagno*, ob spissitudinem, & *ardente*, ob terribilem ignis vehemen- *brum* tiam; iisdem semper scorpionibus cincti, iisdem serpentibus obvolu & ab iisdem draconibus infestati, tantis annorum spatiis, ne semel quidem liceat respirare; nec erit, qui priano teste, *unde habere possint ali quando tormenta vel requiem*, vel *nem.* Superi, quæ desperatio, quorum furor, ac rabies erit? Mali cent nocti, in qua concepti sunt ventri, à quo portati, uberibus, quibus lactati: *pereat dies: in qua natus* *9.* *sumus, pereat nox, in qua concepti sumus.* Sed ululent miseri, quantum libuerit; illi enimverò sunt infelix populus, de quo Malachias, *populus cui iratus est Dominus usque in æternum.*

V. Id unum fortassis tantis in malis solatio illis esse videri potest, tot socios habere pœnarum, unde complures auditi sunt dicere; & quid solatium? in inferno solus non ero. Stulte! ô amens! quid effutis? solus non eris? id tantò gravius tibi accidet. An solus esses in Carthusianorum aut Cappucinorum claustris minimè certè; quin quot sociis, quot angelis te stipatum videres, nec

men animus tibi suppetit, eorum te numero aggregandi: quomodo igitur infernum tibi mitiorem fingis, quòd ibi solus non sis? nunc quidem solatio est, ejusdem sortis plures socios nanciscì; in inferno autem fallit hæc regula: ibi enim non aliter colligati sunt, quàm fasces spinarum, quæ quò arctiùs se mutuò stringunt, eò pluribus sese puncturis mutuò vulnerant; *sicut spinæ se invicem complectuntur.* Hæc ergo tam numerosa societas nihil omnino adjumenti, sed plurimum ponderis, molestiæ, angustiarum, turbarum, & confusionis affert. Quanto ergo præstaret, esse solum? Enimverò ob rabiem & insatiabile odium, quo se mutuò persequuntur, copiam ac multitudinem expetunt, ut mutuis sese maledictis lacerare, ac torquere valeant: *in ira Domini exercituum erit populus, quasi esca ignis; vir fratri non parcet*, ait Isaias, *unusquisque carnem brachii sui vorabit, Manasses Ephraim, Ephraim Manassen.* Hæc autem malevolentia, & nocendi affectus virus & fel est damnatorum, non solatium, quia tam fatali se odio persequuntur, ut leve illis videatur omne malum, quod inferunt, vellentque semper inferre graviora, eodem Prophetâ teste: *& declinabit ad dexteram, & esuriet, & comedet ad sinistram, & non saturabitur.* hum. 9.

VI. Si tantum damnatorum in damnatos est odium, quanto non in dæmones exardescent, velut primos & præcipuos miseriæ suæ Authores? O rem horrendam! cùm experientur miseri, eos, qui olim tam fallaces erant, & blandi ad se tentandos, tam crudeles modò, & inexorabiles esse ad se torquendos, cumque se tam turpiter delusos videbunt, quas non diras in eos evoment, quibus convitiis eos proscindent, quæ non mala iis imprecabuntur? Et tamen, quod damnatorum furias ac rabiem summè augebit, capitalissimos suos hostes, Jobo teste, ante oculos sibi perpetuò obversantes intuebuntur: *vadent, & venient super eum horribiles*, qui illos gravissimè torquebunt, tortisque impunè insultabunt; dæmones enim erunt damnatorum carnifices, non autem dæmonum damnati. Iob. 20. 25.

VII. Tolerabile videri possit hoc malum; gravius longè est, quod proponam; tandem enim & dæmones pœnarum socios habent, estque solatii quædam species, una cum hostibus torqueri ac pati. Quid autem de Vatiniano & implacabili odio dicam, quo in Beatos feruntur? rabies enim verò dici debet, non odium, quia tam atrox erit & inexplicabile, ut in furorem, & furias non profuturas miseri agantur. Erigent illi per intervalla oculos ad sedem Empyream, cumque viderint alios, impensis tam modicis tantam sibi parâsse felicitatem; ô quos ex imo corde singultus, quos stridores evoment? Josephi fratres, cùm germanum viderent patri chariorem, tantâ in innocentem invidiâ exarserunt, ut vitam ei extorquere decreverint: *venite, occidamus eum.* Et quam tandem paternæ gratiæ prærogativam Joseph accepit? Togulam polymitam, vultum blandio-

rem, & oſculum ſuavius. Quis ergo animi ſenſus erit damnatis, ſi tantâ apud DEUM gloriâ ſublimem viderint, non germanum & fratrem ſuum, ſed forſan etiam inimicum, & æmulum, quem quondam aut deſpexerunt ut pauperem, aût ut ſtultum riſerunt, aut mancipii inſtar neglexerunt? Hoc certè tormentum adeo illis grave & intolerabile videbitur, ut, ſi in eorum poteſtate foret, vel ad parem cum Beatis gloriam aſcendere, vel eos è cælis in pænarum conſortium deturbare, mallent, beatos ſecum apud inferos torqueri, quàm ſeſe cùm Beatis in cælo lætari. Monſtroſus quidem & exoticus videri poſſit iſte animi affectus, facilè tamen id credet, cui invidiæ indoles ritè perſpecta eſt, quique novit, eam tam grave eſſe animi tormentum, ut nec Latomiæ Syracuſanæ, nec Agrigentini carceres ei poſſint conferri? nam, ut bene ponderavit Cyprianus, reliquæ calamitates aliquod ſaltem ſolatium admittunt, invidia verò nullum: *calamitas ſine remedio eſt, odiſſe felicem.* Docuit id nos DEUS ipſe, cùm Sacerdotem Heli ob filios degeneres, malèque educatos punire ſtatuiſſet: quas enim minas ei intentatas cenſetis? an quòd fortunis, & proventibus ſpoliandus eſſet? an quôd prole ſua orbandus, aut tota ejus ſtirps extinguenda eſſet? Nequaquam? ſed *videbis æmulum tuum in templo in cunctis proſperis Iſrael.* Eâdem ratione, quid tandem erat, quod tantos ſtau rugitus & fremitus expreſſit, Saulemque in rabiem egit, niſi felicitas æmulorum? Verùm quid opus eſt, laboriosè conquirere 16. hujus exemplà? ſiſtamus potiùs Evangelico epulone, ac perpendamus, quâ de cauſa, cùm inter inferni flam mas aquæ guttulam linguæ ardenti refrigerandæ expetiit, à Lazaro ea ſibi porrigi voluerit: *mitte Lazarum.* An non convenientiùs rogâſſet, ille ſe deportari, ubi Lazarus delicia tur, quàm Lazarum eò deſcendere, ubi miſer torquebatur: ut quid enim quietem illius turbari oportuit, qui in placido Abrahæ ſinu quieſcebat? Ne nolite mirari præpoſterum epulonis poſtulatum, reſpondet Petrus Chryſologus, quod enim miſer poſtulat? 4. non ſenſus præſentis doloris, ſed animi qui in Lazarum odii ei expreſſit: *ardet magis incenditur, quàm gehenna, ignis* Mech. que invidiâ, quàm flammâ comburitur: non potuit nimirum æquo intueri oculis glorioſum, quem quondam canibus ſuis viliorem deſpexerat, nec tam ſibi à Lazaro refrigerium fieri, quam Lazaro à ſe moleſtiam cessari deſiderat: *eſt grave illis malum, eſt incendium non ferendum, qui hic habuere contemptui, videre felicem, ideo non ſe ad Lazarum, ſed ad Lazarum vult deduci.* Credidem ego, quod, ſi Lazarum præſentem habere licuiſſet, rabidi inſtar molo ſi, aut tauri indomiti in illum inſiliſſet, & pro una aquæ guttulâ ignem ei torrentem reddidiſſet, ut totum, quo ipſe torquebatur, infernum in Lazarum derivaret. Sed necquicquam te torques & clamas infelix: nec enim epuloni aſcenſus ad Lazarum, nec Lazaro deſcenſus ad epu-

Lib. de Zelo.

1. Reg. 33.

l. 2.

11.

epulonem unquam patebit : *chaos magnum firmatum est.* Quos non ergo dolores, quas animi anguſtias hi miſeri patientur, cùm viderint æmulos ſuos, ringente nequidquam inferno, æternùm beatos? Hoc ſanè tormentum erit, quod damnatorum oſſa ipſamque medullam abſumet : *Putredo oſſium invidia.*

VIII. Sed ſupereſt adhuc aliquid, quod miſeriam damnatorum immensùm exaſperabit : videbunt nimirum cœlum ipſum damnis ſuis inſultare, nec ſe Cœlitibus ſolùm utriuſque ſexûs, & mentibus Angelicis ſed DEO ipſi ludibrio æternùm fore : *Dominus irridebit illos*, ait ſapiens : *Dominus ſubſannabit eos*, inclamat David ; *Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam*, DEUS ipſe Ezechielis ore proteſtatur. Qui in luſu & aleis ſuccumbunt, & moleſtiſſimè ferunt, ſi à circumſtantibus ridentur, neque ita illis dolet jactura, quàm inſultantium riſus ; unde non rarò accidit, ut præ rabie admordeant aleas, chartas diſcerpant, alveolos & menſas ſubvertant, cùm alius vindictæ modus non ſuppetat : quàm acutus ergo, quàm penetrans & pungens erit reproborum dolor, dum videbunt, æmulos ſuos, quorum gloriæ acerbiſimè illacrimantur, ad miſerias ſuas riſu & cachinnis diſſolvi? Hanc ego enimverò ſummam malorum dixerim, idque ipſum exemplo vobis demonſtrare conabor. Placeat vobis, Auditores, antiquæ Romæ imaginem animo repræſentare, non illam triumphantem & glorioſam, ſed fumantem & à Nerone petulanter ſuccenſam : jam videre mihi videor, victrices ubique flammas graſſari, eaſque non inopum duntaxat tuguriis, ſed Illuſtrium quoque palatiis dominari ; jam turres facularum aut Phari inſtar ardentes, horrorem incendii latè diffundunt, jam ingentes ædificiorum moles ſubſidunt, fitque confuſa lapidum congeries, ubi olim tot deſudârunt ingenia, totque artificum manus laſſatæ ſunt. Jam cultiſſimas hortorum areas, & fœcunda fructibus pomaria victrix flamma depaſcit ; mox in publica granaria penetrat, ac prandio unico multarum æſtatum ſementem abſorbet : pereunt doctiſsimo pictæ penicillo imagines, & peritiſſimo elaborata cælo marmora ; tantorum exercituum ſpolia, vexilla, ſigna, arcus, ac trophæa, inimicis quondam, aut victis aut fugatis erepta, velut vilem prædam, exterminatrix flamma conſumit. Omni ex parte confuſi infantulorum gemitus reſonant, atque in materno ſinu aſylum fruſtra requirunt ; ſponſæ nuptiales vident ardere thalamos, ſacerdotes Deorum aras dejici, Magnates cumulatas diu opes abſumi, cives dilectam ſibi urbem ſus deque ſubverti : atque adeo incendio latè ſerpente hic fugâ effuſus in campos elabitur, ille antris & ſpelæis ſe abdit, hic ad fluminum littora accurrit, unoque quaſi ore Tiberi ſuo omnes inclamant, jam, jam tempus adeſſe, ut extra riparum evolutus crepidines munimenta tranſcendat, & flammas reſtinguat. Roma

misera ! quis te in eum calamitatis articulum redegit ? an barbaries Wandalorum, Gothorum furor, aut emissa è styge furia? Heu quid juvat originem mali tui è longinquo petere ? Nero, Nero, calamitatis tuæ author est; huic supplicem te fieri oportet, hujus opem inclamare, ut, si adhuc remedio locus est, actutum opem ferat. Verûm cùm diu miseri Neronem perquirunt, in eminente quadam & altissima Illum turri inveniunt, ubi grassantes flammas, urbisque incendium, quasi per jocum contemplatur, confusos miserorum clamores ac gemitus lusu cytharæ temperat, eorumque malis amaro cachinno per ludibrium insultat. Quis jam satis explicet furorem, qui in afflictorum civium animis exarsit, dum vident, ardere Romam, & Neronem ridere : quæ non dicteria, convitia & probra in eum conjecerint, quàm truculenta & furiosa consilia tractârint, quàm funesta in eum proposita animo designarint ? Crediderim ego, plures desperatione adactos in medias sese flammas præcipitâsse, ne tam diro spectaculo superstites viverent, & nisi turrim, ubi exultans Nero tripudiabat, numerosâ custodiâ cinctam vidissent, flammas ei certatim subjecissent, aut impetu facto impactis eam arietibus diruissent, soloque æquâssent, cùm promptus catapultarum furor tunc ad manum non esset. Parem, imò longè majorem magisque afferatam & inexplicabilem damnatorum rabiem esse cogitate : ardent illi in flammis, & incendio longè magis luctuoso quod non compita illorum, domos que, & supellectilem, sed animam [illegible] corpus despascit : *erit populus quasi* [illegible] *ca ignis*. Quodsi oculos levent [illegible] DEUM, qui rogum illum accendit, vident eundem (liceat ex damnatorum sensu ita loqui) Neronem imitari, qui non solùm eos solari, eorumque miseriis succurere, aut comp[illegible] non vult; sed potiùs *plaudit manu* [illegible] *manum*, illisque contemptim insultat. Vos igitur judicate, in quam [illegible] biem, in quos blasphemos furores [illegible] rupturi sint; nos ardemus, dicent, [illegible] DEUS ridet ! nos ardemus, & DEUS insultat ! ô DEUS crudelissime ! [illegible] non potius vibrato fulmine nos feri[illegible] quàm ut risu nos torqueas ? [illegible] flammarum incendia, at sannis & [illegible] dibriis abstine ! ô risum planctu [illegible] stro amariorem ! ô voluptatem [illegible] nibus tormentis nobis graviorem ! utinam profundior foret inferni ab[illegible] sus, ne DEUM ridentem cernere [illegible] gamur ! Heu nimium quantum [illegible] cipiuntur, qui DEI irati aspectum [illegible] ve supplicium existimant; DEI [illegible] dentis dicere deberent, DEI ridentis. Utinam montes nos tegant, [illegible] dehiscens tellus à facie ista nos [illegible] scondat! ubi sunt jam tenebræ illæ, [illegible] ties nobis intentatæ: *quibus procella* [illegible] *nebrarum servata est in æternum* ? [illegible] nox & densissima caligo ! Heu nimi[illegible] perspicaces sumus, cæci ad omnia, præterquam ad ea, quæ videre supplicium est.

Hunc in modum loquentur miserabiles illi, cùmque Gigantum instar arma in cælum stringere non possint; rabiem

cal. 10.

cal. 11.

ater. 63.

rabiem omnem in se ipsos effundent; *commanducabunt linguas suas præ dolore*, ut dicitur in Apocalypsi, carnes admordebunt, capillos evellent, genas lacerabunt, & forsan præ rabie infixis oculos unguibus sibi eruent, ne illum porrò videant, cujus risu tam acerbè torquentur. Sed faciant miseri quod lubet; totâ retro æternitate spectaculum hoc ob oculos versabitur, totâ, inquam, æternitate. Roma, cùm se à Nerone in cineres redactam videret, suam saltem è favillis & cinere, redivivi instar Phœnicis anastasin, palatia magis sumptuosa, & suburbana magis exculta sperare poterat; damnati autem semper in ignibus ardebunt, ut ardeant, velut perpetuum Divinæ Justitiæ holocaustum: *fumus tormentorum eorum ascendet per sæcula sæculorum*; & quidem sine ulla spe, ac minimâ solatii umbrâ, cùm videant, DEUM ipsum omnia misericordiæ viscera posuisse, nullâ ampliùs eorum miseratione aut curâ tangi, illasque Mosis minas in se impleri: *Sicut lætatus est antè Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans, sic lætabitur disperdens vos, atque subvertens.* Et hoc grande illud malum est, quo majus infernus non habet, verè *Locus tormentorum*, quia ibi, velut in suo centro, sunt ærumnæ & dolor; ibi nullum omnino solatium, nullum, nullum, sed merissimum pati, & merissimum torqueri. Claudamus jam infaustum hunc carcerem, & clave per Angeli manus in cælum remissâ, dicamus cum Emisseno: *Va, va, va! quibus hæc priùs experienda sunt, quam credenda.*

commanducabunt linguas suas præ dolore, Apocal. 16. 10.

fumus tormentorum eorum ascendet per sæcula sæculorum, Apocal. 14. 11.

Mosis minas in se impleri: *Sicut lætatus est antè Dominus super vos, bene vobis faciens, vosque multiplicans, sic lætabitur disperdens vos, atque subvertens.* Deuter. 28. 63.

Locus tormentorum,

PARS ALTERA.

IX. AUdivistis gravissima damnatorum supplicia; ipsimet jam judicate, quantopere cuivis elaborandum sit, ut illa evadat: si enim Achab ad longè minores Elisæi minas ita cohorruit, ut regias vestes dilaceraret, & cilicio indutus, ac cinere caput aspersus, rigidissimis sese jejuniis extenuaret; quid vobis faciendum, quibus minæ longò graviores intentantur? Non mirarer profectò, si tristi silentio inter planctus & lacrimas domum reverteremini, mundo nuntium mitteretis, & in religiosa claustra confugeretis. Illud autem attonitus miror, reperiri quam plurimos, qui profitentur, se velse ac cupere damnari: quanti enim sunt, qui intrepidè affirment, se potiùs ad inferos ituros, quàm ut infame consortium deserant, aliena restituant, honorem læsum reparent, aut cum inimico reconcilientur? O quanti, O quanti! nunquid enim & ipsius Christi ore novimus, latam & spatiosam viam esse, quæ ducit ad perditionem? Parisiis morti proximus erat Cancellarius, ut vocant, Archiepiscopo in paucis charus; invisit ille ægrotantem, ac jamjam cum morte luctantem, petiitque, ut, si divinitus id sibi permissum foret, præsentem se illi post mortem sisteret, ac de statu animæ suæ edoceret: promisit id datâ fide moribundus, & è vivis excesit. Post lapsum unius mensis, dum in musæo studiis vacaret Archipræsul, ecce amicum præsentem videt, pulla veste indutum, & profundissimâ mæstitiæ ab-

sorptum. Expavit ad hoc spectaculum Antistes, resumptoque animo, quid id locorum ageret, percunctatus est. Respondit spectrum, se fidem datam exsolvere, Deique jussu nuntiare, se ob superbiam & libidinem suam æternis flammis addictum. Explicari non potest, quantopere miseram amici sortem doluerit optimus Antistes; quæsivit tamen, an nullus ergo veniæ locus, nullus eum juvandi modus supereſſet, mirari se hanc quæstionem, subjunxit alter, cùm vulgo etiam notissimum sit, in inferno locum Redemptioni non esse: *Non est, qui redimat.* Id unum, addidit, scire cupio, quantum à morte mea temporis elapsum sit: tricesimus hodie, respondit Antistes, dies est. Dies tricesimus? cum gemitu replicavit damnatus, non plures? Væ, væ, væ! Et quid sibi gemitus iste & admiratio, reponit Archipræsul? O nos miseros! subjungit infelix, putabamus, vicinam jam esse judicii diem; *Sicut enim nix ruit de cœlo, ita animæ confertim ruunt in infernum.* His dictis horrendum infremens disparuit. Audistis, Christiani charissimi! ut nivium flocci, ut nivium flocci, sic animæ descendunt in infernum: quàm justam ergo timendi causam habemus, ne vel una, vel unus præsentium infelicissimum aliquando eorum numerum augeat! Vera nimirum est Isaiæ Prophetæ assertio: *Dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino*: ecquis eorum numerum ineat, quos indies absorbet *absque ullo termino, absque ullo termino*?

Isa. 5. 14.

X. Quid ergo hodie faciendum mihi supereſt, quàm gemino lachrimarum torrente deplorare animas, quas hiantes Tartari fauces pedem non retrahunt, sed temerariæ & amentes ultrò in flammas insiliunt. Ah sistite gressum infortunati, & priusquam tu præcipiti in profundum abeatis, sinite vos Isaiæ verbis interrogem: *Quis ex vobis poterit habitare cum ardoribus sempiternis?* Nec acûs puncturam ferre potes; an securium æternam carnificinam sustinebis? Quid respondes, ô homo delicate, & commodorum studiosissime? *poterisne habitare cum ardoribus sempiternis?* squallorem, fœtorem que mendici præsentis ferre non potes, poterisne sustinere cloacas illas fœtidissimas, quarum halitus pestilens annùm te suffocabit & affliget? & quid ais, Sacerdos vecors, ac negligens, *poterisne habitare cum ardoribus sempiternis*, qui nec horulæ spatium modeste corporis compositione Divinis officiis assistere potes, quin oculis evagem & effusæ garrulitati fræna permittas, poterisne æternis ætatum ac sæculorum spatiis affixus hærere, non dicam sed è dolata nuce affabrè levigato, sed ferreo & lecto igneo? Quid de quuleo ferreo & lecto igneo? Quid de cis gastrimarge? quid maledice, ac libidinose? quid respondes juvenis dissolute, cupiditatum tuarum vile mancipium? *Poterisne habitare cum ardoribus sempiternis?* Ah! quis ex vobis poterit, quis tandem? Verùm quid de aliis absentibus peroro? Date veniam, ut me ipsum potius interrogem, me miserandum religiosum quidem, ut vestis loquitur, sed adeò parum mei potentem, ut imp

impatientem, tam vanum, de agenda pro peccatis meis pœnitentiâ tam parùm sollicitum? Si tædet, ea modico tempore ad Domini pedes deplorare: si proprii commodi studiosus; si popularis auræ & gloriolæ sum avidus; quomodo miser æternitate totâ ad pedes Luciferi jacebo? hic enim locus mei similibus destinatus est, illis nimirum, qui cùm ex munere, quod profitentur, alios debuissent bonos efficere, exemplo tamen & factis minimè respondent. Misericordiam, Domine! misericotdiam! Nemo nostrum est, qui tantis ærumnis ferendis par sit: Peccavimus, Domine, peccavimus, confitentes habes reos: *Peccavimus, impiè egimus, iniquè geßimus, in omnibus justitiis tuis!* Non petimus, ut flagella suspendas; castiga Domine, castiga; promeremur equidem: *redde retributionem superbis.* Sed id unum per immensam, quâ polles, clementiam deprecamur, ab inferno nos serva! O inferne! inferne! Hoc unum supplices te Domine poscimus, non per merita nostra, sed per sudorem tuum, & sanguinem, ne illuc detrudamur: *Corripe nos Domine, verumtamen in judicio, & non in furore tuo.* Ecce nos promptos & paratos ad omne, quod placuerit, supplicium hac in vita exantlandum: hîc puni, hîc afflige, hîc percute, *Hîc ure, hîc seca, ut in æternum parcas.* Immitte ignominiam, *ut in æternum parcas*; immitte morbos, *ut in æternum parcas*? obrue nos malis omnibus vitæ præsentis, *modò in æternum parcas, modò in æternum parcas!*

Quid autem faciendum nobis restat, Auditores, ut hanc à DEO, & quidem offenso, gratiam certiùs impetremus; Pœnitentia opus est, pænitentia! oportet moderari lusum, lasciviæ terminum statuere, ad pedes Sacerdotis noxas deponere, lachrimis abluere, reparare jejuniis, eleemosynis redimere: hoc sufficit. Et quispiam vestrum est, qui hoc exequi renuat, qui repugnet, qui recuset? Hoc enimverò DEUS avertat! Ego certè ad cælum conversus, protestabor me partibus meis fecisse satis; quid enim ampliùs possum? Scientia me deficit quâ vos efficacius moveam; omnes propemodum spiritus, vires omnes insumpsi, & inter sudores lassata pene vita fatiscit. Quodsi etiamnum est, qui post hæc omnia insanus ultrò perire eligat, eja, indulgeamus ipsi id gratiæ; pereat? *Intereat in sæculum seculi!* cadat in sensum reprobum, ad libitum modò rideat, insolescat, iuduretur, gaudiat ad mortem usque! & si vel tunc errorem suum agnoscat, nihil illi hæc notitia prosit; clamet tunc infelix, tu autem, ô cælum, obturatas aures occlude: moram & inducias petat; tu eas nega & pernega: misericordiam roget; tu obsurdesce: sine, obsecro, sine, pereant pro meritis; neque enim te digni sunt: *In tempore furoris tui abutere eis.* Quodsi gratiarum tuarum cornu effundere placet; Auditores, quæso, istos sereno vultu dignare, qui delictorum suorum veniam supplices implorant; fac ut in eorum animis contritio velut mare exundet, cùm videam teneri doloris lachrimas oculorum ripas pau-

Ps. 91. 9.

Jerem. 18. 23.

paulatim jam egredi : exaudi preces eorum, admitte libellos supplices, ut videant & experiantur, posuisse te in manibus nostris ignem & aquam : *Apposui tibi aquam & ignem.* Quid porrò supereſt, quàm ut quivis eligat: *quod volueris, porriges dexteram,* plangendum nimirum cum pœnitentibus : *Ecce aquam !* aut ardere damnatis æternùm, *Ecce ignem !*

Eccl. 15. 17.

SERMO DECIMUS QUINTUS.

DIE VENERIS POST SECUNDAM DOMINICAM

Malos malè perdet. Matth. 21.

I. ERgone ſuggeſtum hodie conſcendendum, ut triſtia huic civitati denuntiem, quæ fauſta omnia promeretur ? Avertat hoc à me munus propitium Numen ! quodſi tamen Tibi placuerit, ut Jonæ vices agam, cur non potiùs in Niniven, aliamve civitatem ſceleratam me ablegas ? illuc promptè volabo, intrepidè nuntiaturus, quidquid dirum & ferale imperare placuerit : Cùm autem ad civitatem Catholicam mittar, quid aliud, niſi omnem felicitatem, vitam longævam, cælum propitium, & meſſem lætam illi augurer ? Id quidem mihi unicè eſſet in votis. Video tamen graviſſima ubique ſcelera dominari, & ideo non vanè metuo, urbs chara, ne tu quoque Divinum in te furorem provoces ; jubeor enim palàm hodie tibi denuntiare : *Malos malè perdet.* Non attendit DEUS, aut generis antiquitatem, aut progenitorum merita ; quicunque reus eſt, ſeriùs aut citiùs p
nas delicti ſui feret. Quænam, ſ
ſecro, civitas gratior DEO
Hieroſolymâ ? nunquid illam
lut dilectam ſibi vineam ſollicit
luit, in amæniſſimis Paleſtinæ
libus plantavit, legem ſuam
ſepem circumdedit, & protect
ſuâ velut muro cinxit ? nunquid
pres & ſpinas, quibus tantùm
ſuffocabatur, vicinas nimirum
tes, Cananæos, Amorrhæos, &
monitas, radicitus ſuſtulit ? nu
celeberrimum in ea Templum,
lut ſpeculam poſuit ? nunquid Al
velut Vino & Sanguini deſtinata
cularia erexit ? *quid debui facere*
meæ, & non feci ? Verùm in quo
tu hodie famoſa illa civitas ſit, ite,
videte ! periit omnis decor illius
que nullâ aliâ de cauſa, quàm
Malos malè perdit. Verum, quid
volunt hæ minæ toties ad nauſeam
que repetitæ, dicent nonnulli cum
credulis Iſraëlitis, *Non veniet ſuper*
malo

m. de actis. 20.

malum : *Propheta fuerunt in ventum locuti* ; puerorum hæc sunt terriculamenta : eja rideamus hæc pericula, & genio alacriter indulgeamus ! Sed *nunquid super gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea, dicit Dominus* ? O gentem contumacem & duræ cervicis ! utinam Christiani Hebræorum damno saperent ! utinam non è nostro quoque numero forent quamplurimi, qui dicant : *Non veniet super nos malum, non veniet.* Decrevi igitur hodie confundere incredulos hosce, ipsisque Dei nomine denuntiare, quòd, si minarum tonitruis non moveantur, actutum fulmina sint experturi.

II. Inter maxima, si mea me non fallit opinio, Divinæ in nos misericordiæ argumenta censeri meritò debent comminationes, quibus terrere solet peccatores : certè voluntatem feriendi non habet, qui diu minatur ; minæ enim, ut acutè non nemo observat, pro clypeo serviunt, quo reus se tegat, suæque saluti maturè consulat ; si enim DEO volupe esset, nos punire, fulgur fulmini non præmitteret, ut advertit D. Augustinus, *Si nos DEVS noster punire vellet, non nos tot ante sæcula commoneret, invitus quodammodo vindicat, qui, quomodo evadere possimus, multò antè demonstrat : non enim te vult ferire, qui tibi clamat, Observa* ! Et sanè vix unquam DEUS severiùs in genus humanum animadvertit, quin Prophetas suos præmitteret, qui cladis futuræ nuntium ferrent, ac peccatores monerent, ut ictum declinarent. Cùm Jerosolymam hostibus in prædam dare vellet, præcepit Isaiæ, ut nudus civitatis compita obambularet ; cùm populo Judaico ignominiosam servitutem & captivitatem minaretur, Jeremiam præmisit, vinculis & catenis onustum, cùm famem extremam, quæ obsessis Solymæ civibus imminebat, denuntiare vellet, Ezechieli præcepit, ut trecentis nonaginta diebus uni lateri incumbens, non alium cibum admitteret, quàm sicca boum excrementa. Verissimè propterea dixit Regius Psaltes : *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui.* Et tamen, quis credat ? his omnibus mediis obtinere DEUS non potest, ut homines terreri se patiantur ; imò quò magis & crebriùs DEUS ingeminat, *Malos malè perdet*, tantò liberiùs & impudentius eum offendunt, quasi impressum cordi charactere indelebili gererent stultum illud effatum : *nisi videro, non credam.* Quis autem incredulitatis istius tandem est fructus, nisi quod irritet DEI patientiam, cogátque mittere fulmina, quæ intentat. Hæc certè incredulitas mundum diluvio demersit, dum Noëmum prophetantem ridebat ; hæc in lascivos Sodomitas sulphureos imbres depluit, dum Lothum meliora suadentem ludibrio habebant ; hæc contumaces Ægyptios Erithræi maris fluctibus involvit, dum ominosa cæli portenta obstinati spernebant ; hæc in deserto innumerabilem populi stragem fecit, dum Moysis minas contempsit ; hæc ad Bethuliæ mœnia Assyrios delevit, dum Achiorem imminens exitium denuntiantem, cum fastu & indignatione repellerent. Faxit DEUS Audi-

Jerem. 27. Ezech. 4. Psal. 59. 5. Joan. 20. Gen. 7. Gen. 29. Exod. 14.

tores, ut non nostrâ quoque ætate calamitates, quas patimur, incredulitas ista pariat, nósque DEI flagellis exponat: certè non desunt, qui animum ad omnes minas protervè obfirment, dicántque, *non veniet super nos malum, non veniet super nos malum!* Et quibus tandem signis persuaderi te patieris, ô peccator, ut credas DEUM è cœlo spectare flagitia tua, gravissimè illis offendi, & jam parare ictum, quo te feriat? an propriis fortè oculis intueri cupis, quomodo intorqueat fulmina, quæ minatur? Satia te igitur tristi hoc spectaculo, si lubet: neque opus est, ut ad antiqua tempora mentem reflectas, satis erit præsentem ætatem comtemplari; præsentia enim fortiùs movent, quàm longè petita.

III. Dicite, quæso, nunquid nostrâ etiam ætate palàm ostendit DEUS, minimè vanas esse minas, sed vanissimam potiùs esse spem, quâ nos ipsos lactamus, *non veniet super nos malum?* Quis non videt stagnantes passim sanguinis rivos, ossium cumulos, & cadaverum acervos? an non militaris furoris vestigia ubique impressa apparent? an ullum Europæ Regnum, Provincia, Principatus, aut Civitas est, quæ non ad portarum suarum limina tristes tympanorum strepitus, tubarum fragorem, tormentorum currulium tonitrua exaudiit? Nec Italiæ, nec Hispaniæ, nec Franciæ, nec Alemanniæ, nec Belgio, nec Angliæ, aut indulgere otio, aut securos ac tranquillos somnos ducere licuit. Quot non animas universali hoc tumultu de statione vitæ dejectas esse existimas? quis illorum numerum ineat? sola primáque s[illegible] culi hujus expeditio in Ostendæ ex[illegible] gnatione octoginta millium inter[illegible] stetit: atque hinc cogitare facile e[illegible] quanta hominum strages in reli[illegible] passim orbe, tot in conflictibus, ta[illegible] contentione & pertinaciâ repetitis, [illegible] facta. Sed quid præterita comme[illegible] ro, eáque negligo, quæ oculis m[illegible] búsque palpamus? quot prædia nu[illegible] rare licet, olim ad delicias excu[illegible] nunc vastata & deserta? quot pra[illegible] lim virentia, nunc inculta, arida & e[illegible] sta? quot agros & oppida inhabi[illegible] quæ numerosis olim incolis floreb[illegible] quot civitates, olim magnificas & [illegible] perbas, nunc dirutas & desola[illegible] Quid aliud hæc tristis rerum facie[illegible] quitur, quàm impletum esse illud [illegible] vitici: *Si spreveritis leges meas, e[illegible] nabo super vos gladium, eritque [illegible] vestra deserta, & Civitates vestr[illegible] rutæ?* Et etiamnum miser dicis, [illegible] *veniet super nos malum?* Leva dum[illegible] oculos, & vide tot hostiles pop[illegible] rum motus, quibus Germania, L[illegible] tania, Catalaunia, Anglia, Neap[illegible] Parisii, Polonia agitantur: hic h[illegible] sua fisco addicta queritur, alter [illegible] ptos honores, hic ademptam libe[illegible] tem, ille dejecta sua palatia, alii v[illegible] jacturam, alii memoriam quoque [illegible] perpetuæ infamiæ notâ læsam dep[illegible] rant. Quo alio, quæso, sæculo au[illegible] tes magìs pertinaces, aut conjuratio[illegible] magìs frequentes, aut deprædatio[illegible] magìs injustæ, aut homicidia ma[illegible] barbara, aut crudelitatis exempla m[illegible] gìs nefanda sunt visa? An mitiùs fo[illegible] tassis actum cum Italia nostra? S[illegible]

altâ etiamnum mente repoſta eſt deſolatio Montisferrati, depopulatio Mantuæ, & Calamitas Taurinenſis: ſi quis verò pedem porrò proferat, & curioſiùs exploret; quid in aliis orbis partibus Orthodoxi ab hæreticis, ab Ethnicis Chriſtiani, &, quod longè pejus eſt, Chriſtiani ipſi à Chriſtianis paſſi ſint, certè præ horrore pilos ſibi capitis erigi experietur: videret enim impreſſa in amœnis Poloniæ campis trecentorum ferè millium, Tartarorum & Turcarum, Sultano Duce, triſtia veſtigia, quamvis omnibus Turcis & Tartaris immaniùs ipſimet poſtea Poloni in ſeipſos ſævierint, ut nihil dicam de damnis, quæ rebelles ſuperbíque Coſacci finibus illis intulerunt. Infelix Germania! adhuc in ſinu tuo fumant reliquiæ grandis illius incendii, à jurato inimico, Rege Guſtavo excitati, qui fulminis inſtar Provincias tuas pervagatus, Herbipolim, Bambergam, Moguntiam, Auguſtam Vindelicam, Franconiam univerſam, Sueviam ac Palatinatum ſubjugavit, vaſtavit. Turca ipſe occupato Varadino, Nitriâ ac Novarino, tótque aliis Hungariæ propugnaculis, in nova identidem Chriſtianorum damna intentus eſt, &, ſi vota ſuccedant, nil aliud agit, quàm ut plures indies vaſallos & mancipia in ignominioſam ſervitutem abſtrahat, & victrix Luna toto paſſim orbe triumphet. Hinc novis continuò excurſionibus finitima nobis maria, portus noſtros deprædationibus, & novis terras noſtras extorſionibus infeſtat. O ſi Candiæ, jugo barbaro preſſæ, planctus & lamenta ad nos liceret tranſmittere, quas non lachrimas ex oculis noſtris cieret? An ullum unquam ſæculum fuit, quòd tantos vidit Principatus venales, tot Principes captivos, aut exules? Quæ ætas tantum crudelitatis portentum tulit, quantum Anglia nuper peperit, dum Regem ſuum, longa progenitorum ſerie glorioſum, ferali in pegmate carnificis ſecuri ſubjecit, eámque poteſtatem ſubditi in Principem ſuum uſurpârunt, quam totus hactenus orbis ignoravit? & adhuc dicimus? *Non veniet ſuper nos malum?* Sed forſan, qui ferrum evaſit, etiam fami ſubducere ſe potuit? Heu video, quòd cum Jeremia exclamare poſſim: *Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi gladio, & ſi introiero in civitatem, ecce attenuati fame.* Loquantur id tot tantæque familiæ, multorum annorum calamitatibus extinctæ, tot communitates deſolatæ, tot ubique mendicabula, & hominum umbræ. Et quaſi hæc annonæ caritas ſatis non foret, ipſum etiam cœlum in hominum exitium juravit: An non enim paucis ab hinc annis Budæ civitate Hungariæ liquato plumbo pluit, ut impleretur ad literam illud Deuteronomii: *ſit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum, & terra, quam calcas, ferrea.* Contrariis omnino cautis ad patriæ noſtræ flagellum, terræque ſterilitatem inducendam Deus eſt uſus, dum horridæ aquarum eluviones agros & prata vaſtârunt, ac ſementem in flore ſuffocarunt; unde plebs miſera fame emarcuit, victúſque inopiâ ad terræ culturam, cæteró que labores inhabilis facta eſt. Ipſe ego in

Ierem. 14. 18.

Deut. 28. 23.

civitate mundi domina, publicis in compitis, inopes & mendicos exspirare vidi quàm plurimos; hos gelu obrigescentes, illos fame prostratos, & licèt profusa multorum charitas in subsidium properaret, miserorum tamen infinitus numerus opitulantium misericordiam plurimùm superavit. Quid de aliis tertis, pagis & oppidis dicam, ubi tantundem miseriæ, minus autem auxilii suppetebat? An non Divinum illud Oraculum in nobis impletum est, *Deut. 28 22. Ierem. 14. 16.* *Percutiet te Dominus egestate & frigore; & populi erunt projecti in viis præ fame?* & adhuc dicitis: *non veniet supra nos malum?* O cæcitatem! quæ ad tot contagia, pestilentiam, epidemiam totâ Europâ diffusam, aperire oculos noluit: & fortè calamitatum istarum nuntius fuit dirus ille, & feralis cometes, qui nostrâ memoriâ integri mensis spatio cœli stationem occupavit? illius certè tristi præsagio adscripta est mors summi Pontificis, geminorum Regum Hispaniæ & Succiæ, Filii Imperatoris, Matris Augustæ, Magni Turcarum Sultani, aliorúmque Principum, qui intra anni spatium in libitinæ censum venerunt. Nec tamen ego crediderim, has Cœli linguas Principibus solùm infausta nuntiare, uti rudis plebecula & communis plerumque sensus interpretatur, quasi verò vulgus ab his DEI minis immune foret: nunquid enim illico vidimus, post fatalis illius sideris occasum pestem illam invaluisse, quæ tot florentissimas Europæ partes absumpsit, & etiamnum absumit? gemunt etiamnum miseræ matres liberorum orbitatem, viduatos thalamos, & sponsos præcoci fato sublatos. Quàm triste fuit spectaculum, vi... urbes paullò antè florentes, populis... summaque rerum copiâ affluentes... nunc autem squallore obsitas, miser... rum planctibus resonantes, & in... tudinem redactas: quacunque te... teres, nil nisi infirmos sinè remedio... moribundos sine solatio cerneres;... & essseda cadaveribus onusta, ... tem velut in triumpho passim circu... vehebant, quanto magis pallidam, ... tò minùs sua damna erubescentem... nulla domus erat, quæ non aliq... tributum solveret; hic amicos, ... filios, hic conjugem, ille sororem... re coactus est, nescius, an non ipse... vesperi sequeretur, quos sub aurora... tumulo intulit. Vultis scire, ... primum hæc pestilens lues triumph... ducere cœperit? Sicilia prima cru... litatem ejus excepit, inde Italiæ... straæ est superfusa, quæ belluæ insatia... integri millionis pabulum nequicq... objecit: tum Franciam, Hispaniam... Dalmatiam, Sardiniam, Corsi... Candiam porrò & Angliam, Po... niam, Catalauniam peragravit, in... bus mortalitatis vestigia, haud ... quàm post naufragium tristes tabu... rum & navium reliquiæ etiamnum ... parent, ut impleretur ferale illud D... augurium, *Augebit Dominus plag... vestras, plagas magnas & perseve... tes, infirmitates pessimas & perpetu... desertaque fient viæ vestræ.* An etiam... num obstinati solenne illud occinim... *non veniet super nos malum?* desid... tissne plura adhuc testimonia, *quid m... los malè perdet?* Placetne videre terra... 16.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

undarum eluvione hauſtas? interroga Flandriam: prata & campos flammis abſumptos? Neapolim vade: populos integros terræ motibus ſepultos? Calabriam inſpice. Quàm triſtia ſpectacula in harum Provinciarum theatro cum totius retrò poſteritatis horrore exhibita ſunt? prodigioſi cinerum imbres, immanium ſaxorum grandines, torrentes bituminoſo ſulphure ſtagnantes, rivi ignei & bullientes, domuum ruinæ & ſtrages, beſtiarum interitus, & quid dico beſtiarum? dicere debebam populorum, dum unicus hiantis terræ rictus multa hominum millia abſorſit? Nunquid id recens Epidauri & Arimini ſtrages demonſtrat? uterque hic populus nil minus tunc timebat, quàm id, quod ei ſubitò accidit; emebant, vendebant, mercaturæ & lucris operam dabant, credebántque & ipſi, fælix lætúmque Paſcha ſe celebraturos: ſed heu! quàm triſte illud & funeſtum utrique illuxit! ſubitò enim concuſſa ſub pedibus tellus tremebat, nec terram miſeri inveniebant, cui tuto niterentur; è penatibus in patentes campos, è campis iterum in domos confugerunt, ubique tamen ſub pedibus terram hiantem, imminentem capiti mortem, & obverſantem ante oculos tumulum habuerunt: an non in his miſeris populis adimpletas videmus minas illas divinas: *timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ, manè dices, quis mihi det veſperum & veſpere, quis mihi det manè? propter cordis formidinem, quâ terreberis*; eja agedum! dicite temerarii: *non veniet ſuper nos malum, non veniet ſuper nos malum*! quæ enim narravi, oculis propriis uſurpâſtis, aut publicis in faſtis legiſtis, aut ex innumeris teſtibus didiciſtis, ſuntque centenis famæ buccis adeo divulgata, ut illa ſcire, honorificum non ſit, ignorare autem ſummè ignominioſum.

IV. Verùm ô me fatuum! qui ad confundendam incredulitatem veſtram tantum laboris inſumpſi; an non enim cæcum eſſe oporteat, qui tot flagella non videt? Perperam dixi, vos non credituros, niſi videatis; dixiſſe debebam, vos non credituros, etſi videatis. Et hic eſt ipſiſſimus incredulitatis exceſſus, Jeremiâ teſte, *flagellâſti eos, nec voluerunt credere*: quaſi diceret, ecce genium peccatorum! quamdiu minas duntaxat audiunt, rident, exſibilant, dicuntque niſi viderint, ſe minimè credituros; ubi vero ſupplicii fulmen eos ferit, perſiſtunt in contumacia, neque credunt, quod vident: *flagellâſti eos, nec voluerunt credere.* Sed quomodo id fieri poteſt, Propheta ſancte? an non flagelli ictus vident, palpant, experiuntur? ecquomodo ergo non credunt? dicam, dicam: *negaverunt Dominum, & dixerunt: non eſt ipſe.* Sentiunt enimverò flagellum, & atrox quidem; negant tamen, eſſe flagellum DEI; non credunt, DEUM eſſe, qui bella immittat, famem, peſtem, eluviones, incendia, turbines, terræ motus; *negaverunt Dominum & dixerunt: non eſt ipſe.* Venite, & demonſtrabo palàm, quod

Ier. 5.6.

Ierem. 5. 12.

dico : ſenſit enimverò prodigioſas calamitates Rex Pharao, palpabiles nimirum tenebras, inſolitas grandines, muſcas infeſtas, locuſtas immites, moleſtiſſimas ranas, plagas hominibus ac pecoribus exitiales ; celeberrimi, quique totius regni incantatores & arioli conſulebantur, num creatæ alicui, aut diabolicæ potentiæ hi effectus adſcribi poſſint : cúmque omnes cum Rege purpurati fateri cogerentur : *Digitus DEI eſt hic* : num ceſſit Pharao, num ſeſe ſubmiſit, ac fidem dedit ? quin conceptam ſemel opinionem mordicùs tenuit, omniáque Moyſis prodigia, non niſi præſtigias & maleficia interpretatus eſt. Tanta eſt peccatorum in cognoſcenda ferientis DEI manu contumacia, qui tamen omnis noſtræ calamitatis eſt author. Ego non dixerim, etiam Chriſtianos ad ſimilem Pharaoni mentis duritiem pertingere : verùm quàm difficulter ipſi etiam percuſſi manum percutientis agnoſcant, vos ipſi nôſtis. Ingreditur ovile veſtrum lupus, & gregem devorat, id cuſtodis negligentiæ abſcribitis : rapax domi veſtræ flamma exoritur ; vicini incuriam accuſatis : lenta febris depaſcit viſcera ; medicorum imperitiæ tribuitis : bella ferè omnia aut Principum avaritiæ, aut regnandi, dominandique libidini, aut ſubditis jugi impatientibus adſcribitis ; camporum devaſtationes, civitatum deprædationes militum licentiæ, profligatos exercitus & ſtrages ducum ignaviæ, navigiorum interitum & jacturam mercium epibatarum væcordiæ, tributorum extorſiones, & oppreſſiones populi Miniſtrorum [illegible] pacitati, ruinas patrimoniorum, ac[illegible] tes perditas Judicum iniquitati [illegible] injuſtitiæ adſcribitis. Novam etiam verborum nomenclaturam, inforn[illegible] nimirum, casûs & fati excogitat[illegible] præcipitari è rupe, undis ſubmerg[illegible] flammis comburi, opprimi ruinâ, [illegible] fortunium dicunt, aut caſum ; qu[illegible] ipſas etiam ſtellas, velut calamitat[illegible] noſtrarum authores accuſant, & m[illegible] lunt illas creaturis ſensûs experi[illegible] bus, quàm Divinæ Providentiæ [illegible] ſcribere. O cæcitatem, ô ſtoliditem, ô delitia hominum improb[illegible] rum ! qui cum DEI flagella nega[illegible] non poſſint, DEUM tamen cor[illegible] Authorem negant : *flagellâſti eos, [illegible] voluerunt credere, negaverunt Dom[illegible] & dixerunt, non eſt ipſe.*

Exod. 8. 19.

V. Ah ! non decipiamus nos ipſ[illegible] Auditores ! graviſſimus iſte, & [illegible] cumanus eſt error. Nec mihi j[illegible] de ſtellis eſt ſermo, quæ ad ſumm[illegible] ſigna quædam, & quidem errori [illegible] noxia, non verò cauſæ ſunt eorum [illegible] fectuum, qui à libertatis noſtræ ar[illegible] trio dependent, ut ſapienter mon[illegible] Jeremias : *à ſignis cæli nolite metu[illegible] re, quæ timent gentes.* De reliq[illegible] modò creaturis loquor : nunq[illegible] probè ſcimus, has omnes nil [illegible] liud eſſe, quàm Divini furoris inſtr[illegible] menta ? *virga furoris Domini, & b[illegible] culus, ipſa ſunt* : quis ergo hic err[illegible] eſt, virgam aſpicere percutientem [illegible] & manum percuſſoris non agnoſc[illegible] re ? quis adeo ſtupidus eſt, ut ab in[illegible] mico vulneratus dicat, gladius m[illegible] vulneravit, non hoſtis ? quis infans [illegible] lu[illegible]

13.

ludi moderatore percussus, queritur, se à virga percussum, non à moderatore? quis reus, Principis sententiâ ad mortem damnatus, carnifici eam potiùs, quàm principis sententiæ tribuit? Cur ergo, si à DEO corripimur, DEUM pœnæ authorem agnoscere recusamus? *Dicimus, non est ipse.* Stupidos nimirum canes imitamur, qui saxum admordent, quo impetiti sunt, non manum projicientis. Vultis, dicam, quod sentio? dicam enimverò. Hoc totum haud alio fine facimus, quàm ne delicti nostri gravitatem agnoscere, vitámque in melius mutare cogamur; quamdiu enim mala, quæ patimur, alienis causis adscribimus, tamdiu culpam, propter quam castigamur, non apprehendimus, nec irritati Numinis manum, à qua vapulamus, reveremur, atque adeo sensim exuimus timorem illum à natura ingenitum, quòd DEUS mundum gubernet, actiones nostras arbitretur, omnia singillatim flagitia consignet: & hic ipsissimus timor est, quem peccator è corde suo radicitus evulsum vellet, juxtà illud Prophetæ Regii: *dixit insipiens in corde suo, non est DEVS*: ubi voci DEVS, hebræo Idiomate respondet vox *Eloim*, quæ arbitrum, Judicem, & ultorem sonat; quasi dicat *insipiens in corde suo, non est ultor*: molestissimum enim est peccatoribus DEUM credere, non quòd providus sit, aut benignus, sed quod sit severus culparum censor & vindex: hæc illos cogitatio torquet & cruciat, atque ideo ut se molesto hoc aculeo liberent, ærumnas, quas in delicti sui pœnam patiuntur, non DEO, sed homini, fortunæ casui, aut stellis adscribunt, *flagellásti eos, nec voluerunt credere, negaverunt Dominum, & dixerunt, non est ipse.*

VI. Et quomodo, quæso, fieri posset, nos fide firmâ credere, Deum ob culpas nostras tam severè in nos animadvertere, & tamen multiplicare culpas, propter quas castigamur? *ecce irrogantur divinitus plagæ & nullus DEI metus est*, liceat cum Cypriano lamentari, *ecce verbera desuper & flagella non desunt, & nulla trepidatio est, nulla formido.* An non quotidiana hoc experientia probat? quàm pauci sunt, quos præsentium etiam calamitatum sensus vel hilo meliores reddat? dum pestis & morbi grassantur, crescit morum dissolutio; dum fames sævit, invalescunt injustitiæ, & usuræ, inter bella & hostiles tumultus dominatur libido: *ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris*, ait DEUS per Prophetam Amos, *& non estis reversi ad me, dicit Dominus, prohibui à vobis imbrem & non rediistis ad me; ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, & non rediistis ad me, dicit Dominus.* Nostisne, Auditores, quo potissimùm tempore Rex Balthasar solenne illud, imo sacrilegum convivium celebraverit? *Balthasar Rex fecit grande convivium optimatibus suis.* An forsan dedit epulum nuptiale, aut magnorum Principum adventum eâ pompâ honoravit? an stabilita pax, an populi subjugati?

Ad Deum metriâ.

Amos 4. 6.

Dan. 5. 1.

jugati? Nequaquam, sed, Hieronymo teste, ipsissimum illud tempus erat, quo à Cyro arctissima obsidione premebatur, *in tantam venerat Rex oblivionem sui, ut obsessus vacaret epulis*: tunc ille inter scortorum ac concubinarum turbam ebrietati in vasis sacris, è templo sacrilegè ablatis, litabat, & neglectis miserorum civium clamoribus, qui è murorum pinnis ruebant præcipites, *bibebat vinum, & laudabat Deos suos aureos, & argenteos, æneos, ferreos, ligneos, & lapideos.* Quàm funestum & triste fuit, videre aquas diluvii toti terrarum orbi ad ejus turpitudinem abluendam superfusas, & tamen eo etiam tempore Noëmi filius de impuris voluptatibus cogitabat. Quàm ferale spectaculum, videre diluvium illud igneum, quod Sodomam ad execrandam libidinem castigandam consumpsit, & tamen tunc non deerant geminæ Lothi filiæ incestuosæ, & infames. Sed ne alienis miseriis insultemus, cum proprias deplorare oporteret; dicite Auditores! an aliqua morum emendatio secuta est post solennem illam castigationem, cujus pars magna in nostrum quoque dorsum incubuit? an non potiùs cum Isaia dicere possumus, *ecce tu iratus es, & peccavimus*: sed hoc, quâ ratione? si diceret: *peccavimus, & iratus es*; id enimverò probè intelligerem: sed dicere: *iratus es, & peccavimus*; hoc certè incredibile est, quantumvis verissimum. Egredimini, obsecro, in compita civitatis, & observate, an post tanta supplicia minor sit dissolutio morum, aut contractuum iniquitas. Ingredimini domos, & videte, an minores sint dissensiones fratrum, familiarum odia & persecutiones. Intima scrutamini conclavia, & observate, an minor sit obscænitas turpiloquorum, major reverentia thalami connubialis. Accedite conventicula, & considerate, an minor sit maledicentia linguæ, aut verborum petulantia. Peragrate urbem & explorate, an minor sit intemperantia in crapulis, major in lusu moderatio. Ipsas Basilicas, & templa visitate, & inquirite, an minor sit perturbatio irreverentia, aut oculorum profana licentia: *ecce tu iratus es, & peccavimus, ecce tu iratus es, & peccavimus.* Et hoc sit credere, tot rumnas & calamitates esse irati Dominis flagella? ore quidem & lingua id dicimus, sed corde minimè credimus: *flagellasti eos, nec voluerunt credere, negaverunt Dominum, & dixerunt, non est ipse.* Ah fidem tandem præstemus veritati, nimiùm quantùm perspicuè. Confiteamur palam DEUM esse Judicem nostrum, & severum illum, & fulminantem, & elabi patiamur tempus & horam placando oportunam.

VII. Non me latet, esse non paucos, qui hoc studiosè considerent. Sed qui? illi nimirum, qui minimè harum calamitatum causa sunt, qui vitæ innocentiam ac pietatem colunt, qui autem rei sunt, heu me! id minimè cogitant, nec pensi habent. Contingit nimirum, quod in navi infractarii Prophetæ Jonæ accidit

In Dan. 5.

Isa. 46. 5.

Jan. 1.

Id.

nautæ omnes, & Epibatæ, omnesque peregrini, exorta repentè graviſſimâ tempeſtate perculſi, properârunt vela demittere, purgare ſentinam, exonerare navim, imperare, conſulere, opitulari, accurrere ad temonem, urgere remos, ligare rudentes, plangere, clamare, ſuſpirare. Ecquid interea Jonas, qui maximè reus erat? in fundo quaſſati navigii altùm ac tranquillè dormiebat, nec ventorum ſibilis, nec undarum mugitu, nec ſtridore tonitruum, nec fremitu fulminum, remigúmque clamoribus expergefactus: *& Jonas dormiebat ſopore gravi*; adeo ut navarchus ipſe cogeretur compellare dormientem, eúmque concutere, ac ingeſtis etiam probris excitare: *& acceſſit ad eum Gubernator, & dixit ei: quid tu ſopore deprimeris? Surge invoca Deum tuum, ſi fortè recogitet DEVS pro nobis & non pereamus.* O quàm metuo, ne id ipſum nobis contingat: ominoſa videmus ſigna & triſtia portenta, cælum undique minatur, excandeſcit, infremit, & extrema quæque intentat: an quiſquam eſt, qui placare illud ſtudeat; ſunt quidem nonnulli, ſed illi duntaxat, qui alieno ſcelere patiuntur; miſelli iſti lachrimis, eleemoſynis, veſte cilicinâ, jejuniis, flagris, in ſe ſæviunt, necquidquam tempeſtati ſedandæ intentatum relinquunt: qui autem maximè rei ſunt, uſurarii nimirum, vindictæ cupidi, carnales, & obſcæni, tantum abeſt, ut doleant & conterantur, ut potiùs altiſſimo ſomno vacent, ſuiſque cupidiatibus in ſinu otii, & in-

R. P. Segneri Quadrageſimale.

tra brachia iniquitatis indulgeant. O Chriſtiani, eſtne inter vos quoque ſomnolentus quidam Jonas, cujus culpâ procellæ timeri poſſint, quæ nos abſorbeant; Si quis talis eſt, edocete me; ego enim ocyus accurram, illumque zeloſi, ac prudentis illius navarchi verbis excitabo: *quid tu ſopore deprimeris; Surge, ſurge*, ingeminabo, *invoca DEVM tuum, ſi fortè recogitet de nobis, & non pereamus.* O, quiſquis demum es peccator, *quid tu ſopore deprimeris?* quis veternus hic tuus eſt, quis ſtupor, quæ ſtoliditas; in horas è cælo ingruunt ſupplicia, & tu dormis? *ſopore deprimeris*, nec ad DEUM tuum recurris, nec illius gratiam prenſas, nec reſipiſcis? *Surge, ſurge*, expergiſcere è ſomno, excute torporem tam pernicioſum, *ſurge*, & deſere infame illud conſortium; DEUS enim propter luxuriam, & libidines tuas peſtilenti nos lue conſumit. *Surge*, & tandem reconciliare inimico tuo, ecce DEUS ob ſimultates noſtras & odia provincias integras hoſtili ferro devaſtat. *Surge*, & reſtitue uſuras, en DEUS ob avaritiam noſtram, prædia noſtra ſterilitate flagellat. *Surge* tandem, *ſurge & invoca DEVM tuum, ſi fortè recogitet DEVS de nobis & non pereamus*; videtur enim ad clementiam nolle inflecti, uſque dum videat ſupplices illos ipſos, qui indignationem ejus provocârunt.

VIII. Nolim tamen ego, dum aliis prædico, infelix ille Jonas eſſe, qui ſæviente tempeſtate dormiat: ô DEUS, ſi ego forſitan accenſum

furorem tuum nutrio, ecce me! *mitte me in mare*, modò incolumes conſerves eos, qui fidelem Tibi ſervitutem ſerviunt. Horreo revera, cùm conſidero, ſanctum Dominicum, cui tamen debet humanum genus, quòd collabentem Eccleſiam ſuis humeris ſuſtinuerit, quoties civitatem quandam accederet, anxiè timuiſſe, ne fortè illi infortunii alicujus cauſa foret; unde antequam illam ingrederetur, greſſum ſiſtere & in genua provolutus DEO ſupplex accidere ſolitus eſt, ne ob peccata ſua in eam adverſi aliquid deſignaret. Quid ergo miſero mihi peccatori dicendum eſt? vix dubitare poſſum, quin Jonas ille ſim: veni quidem in civitatem hanc, ut ſermonibus meis ei prodeſſem: ſed avertat DEUS! nemeâ forſan culpâ eidem noceam! Ne id permitte, quæſo, mi DEUS! mori potiùs & adverſa omnia pati malo: ecce me ad ſacratiſſimos tuos pedes abjectum, furori tuo victimam immolo! ſi veniam non ampliùs mereor, me feri, & fulmina, modò alii delicta mea non luant. Ego quidem nil vehementiùs deſidero, quàm vivere, ut Tibi ſerviam; ſed paratus ſum mori, ſi longior vitæ uſus mundi calamitates & erumnas adauget.

PARS ALTERA.

IX. PAràm omnino foret, ſi incredulitas noſtra vitæ præſentis duntaxat ſupplicia nobis accerſeret, quæ brevia tandem ſunt & fluxa; peſſimum eſt, quòd nos etiam futuris involvat: edicite ergo, quid excuſationis, cùm damnabimur, præte… mus? *Narra*, dicam tibi cum I… *narra, ſi quid habes, ut juſtific…* Num fortè patrocinabitur nobis, ſi… camus, DEUM pericula illa non o… portunè denuntiâſſe? ſed nunq… innumera identidem media nobis ſu… gerit, ut caveamus? quàm pate… nobis conſulit, quot inſpiratione… animum pulſat, quot ſtimulis non… get, ut ſalutem in tuto colloceml… Si igitur ultro perire lubet, cui… pam ruinæ noſtræ imputabimus? h… ctenus quidem attentos vos eſſe … lui ad auſcultandum, nunc autem … dices vos eſſe deſidero ad decem… dum: ſed tantiſper illuſtrem ac … ſtem eventum percipite. Valens I… perator, mortalium ingratiſſimus, … exilio in Regiam, à lacerna ad p… puram vocatus, vix Regni guber… cula ſuſcepit, cùm DEI ſuſque ob… tus, orthodoxos perſequi & Arian… favere cœpit, ut Eccleſia tota, l… hujus dentibus diſcerpta, in lachrim… & gemitus ſolveretur. Irritatum … injuriis Numen, potentiſſimum è ſe… tentrione hoſtem evocavit, quem … à finibus ſuis averteret Valens, cu… numeroſo exercitu obviam illi pro… greſſus eſt. Innotuit id viro conſp… cuæ ſanctitatis, Eremi & montiu… incolæ, cui nomen Iſacio: hic divin… inſtinctu in occurſum Imperatoris pro… peravit, eúmque magna vocis & a… mi libertate ſic ferè hortatus eſt: *I… filicas Orthodoxorum, à te clauſas … quantocyùs aperiri jubeas, Imperato… & victor è prælio redibis, ſi ſecus fe… ceris, moriére.* Audivit hæc Valens, …

sed stultum esse arbitratus, nec responso eum dignatus est. Sequenti die rediit Isacius, paríque libertate eadem verba ingeminavit: turbatus iteratâ denuntiatione Impius Valens, variísque animi motibus agitatus, indignum ex una parte, adhibere fidem, ex altera verò, contemptui has minas habere, temerarium censuit. Itaque ducum suorum concilium cogit, &, quid consilii capiendum, in commune conferri jubet: plerique Arrianæ sectæ fautores facilè persuaserunt Imperatori, audienda non esse Monachi deliria, sed temeritatem ejus castigandam, si denuo comparere præsumeret. Et ecce die tertiâ animosior longè adest Isacius, & per medium agmen ad Imperatorem eluctatus frænum sonipedis arripit, eúmque sistit in via: iterum ingemino Tibi, inquit, Imperator, templa Catholicorum à te clausa aperiri jube, & victor revertéris; nisi parueris, morieris. Indignatus Imperator importuno monitori, jubet eum ocyus in proximam viæ fossam, carduis & vepribus horridam præcipitari, síque occisum illum arbitratus, cœptum iter prosequitur. Exercitu paululùm prætergresso, tergemini è cœlo juvenes adsunt, qui Isacium illæsum omnino & incolumem extraxerunt: agnovit ille continuò Angelos esse, humanâ formâ indutos; unde in genua prostratus, debitas DEO grates egit, atque viarum compendiis usus, ac Imperatorem propere assecutus, exclamavit: tu quidem credebas, Imperator, in vepreto illo me moriturum; ecce iterum ingemino, ut resipiscas, clausásque Catholicorum Ecclesias aperiri jubeas; nisi feceris, morière: intellexistin? morière. Necdum tamen, quis credat? prodigiosa hac admonitione movere se passus est Valens, sed Isacium, vinculis constrictum, geminis Senatoribus Saturnino & Victori custodiendum tradidit, ut ab expeditione reversus meritas ab eo pœnas expeteret. Omnino, respondit Isacius, iisdem verbis usus, quibus in simili occasione Michæas Propheta impium Achabum terruit; tu è prælio reversus me castigare? Eia, vade alacriter; si reversus fueris, non est locutus per me Dominus! Prælio quidem cruento cum inimicis tuis confliges, sed turpiter fugies, flammísque absumptus morieris. Eventus docuit, vera dixisse Isacium: ivit Imperator, cum hoste conflixit, profligatus est, acie fusâ fugam arripuit, stramineo se mapali abscondit, ut insequentes falleret; hi verò, recognitâ, flammis tecto subjectis vivum Imperatorem cremârunt: solutus deinde vinculis Isacius, omnium plausu exceptus est, & in præmium duo Monasteria, regiis sumptibus ædificata obtinuit. Audivistis successum Auditores, judicate modò, quod responsum Valens mereretur, si in extremo Judicii die litem DEO moveret, dicerétque, se non suâ, sed DEI culpâ flammis exustum, an non Isacius elinguem illum reddere, & impudentem hanc quærelam compescere posset? Tace, diceret, & obmutesce arrogans, nunquid quartò

ad te veni, mediúmque proposui facile, ac expeditum, & vitam salvandi, & animam? Tu autem postquam DEO perduellis, & monitis meis contumax fuisti, quâ fronte conqueri audes? Eja dicite, Auditores, cui suffragari oporteret, Isacio, an Valenti: an non DEI causa triumpharet? si ita est, ô peccatores, contra vos ipsos sententiam tulistis. Heu quot Isacii aliquando contra vos stabunt in judicio, qui vos confundent, & obmutescere facient! Veniâ vestrâ dixerim, ego ipse in die illa contra vos insurgam, vobis os obturabo palámque testabor, quoties Isacii instar ex hoc ipso suggestu DEI nomine vobis denuntiaverim, ut, nisi rogos æternos experiri velletis, infamia consortia relinqueretis, fugeretis obscæna colloquia, desisteretis ab injustitiis, restitueretis læsam famam nominis, pacem & amicitiam cum inimicis stabiliretis. Vos autem admonitiones tam salutares pessumivistis; nolite igitur alteri, quàm vestris delictis & contumaciæ interitum vestrum imputare. An non partes suas DEUS abundè implevit hac ipsa, quam hodie vobis proposui atque iterum repeto, denuntiatione: *malos malè perdet*? Nec respondeatis, secuturos vos quidem hæc consilia, si de eorum veritate certi essetis; meis autem verbis fidem adhibere, vos minimè teneri: idem certè dicere potuisset Valens Imperator; ereptas nimirum Catholicis Ecc[illegible] sias promptè se restituturum, si D[illegible] monitu certò novisset, se aliàs i[illegible] cremandum; interea id se facere o[illegible] sisse, quia pudebat, nimis esse cre[illegible] lum, & fidem dare homini nudip[illegible] cujus nec nomen, nec natales no[illegible] set, aut vitam. Hæc tamen excusa[illegible] nec ipsi, nec vobis patrocinabi[illegible] satis enim est, doctrinam esse di[illegible] oraculis, & sacris codicibus con[illegible] mem, nec interest, à docto vel in[illegible] cto, à sancto vel à peccatore propo[illegible] tur. Ego certè me peccatorem i[illegible] nuè fateor, Auditores; fateor me [illegible] dissimum & postremum eorum, [illegible] hac in urbe tantâ doctrinæ suæ f[illegible] perorant; hoc autem non ego, [illegible] Evangelium docet, quòd, si corru[illegible] mores emendaveritis, infernum [illegible] tabitis, & non aliter; intellexistis? [illegible] aliter. Necesse igitur est, operi [illegible] num quantocyus admovere; forta[illegible] enim ultima hæc erit admonitio: [illegible] *vißima tuba, novißima tuba.* Plu[illegible] vestrûm sunt, qui Isacios admon[illegible] tes non duabus tantùm, aut quatu[illegible] sed denis, ac pluribus vicibus audi[illegible] stis, adeo ut facilè fieri possit, fla[illegible] mam à paleis vestris haud pro[illegible] abesse. Agedum ergo, acturum [illegible] quid si hæc sit ultima denuntiatio? [illegible] enim post toties repetitum Divini ve[illegible] bi tonitru fulmen sequatur, id vest[illegible] culpâ accidet!

SER-

SERMO DECIMUS SEXTUS.

DOMINICA TERTIA.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Luc. 11.

I. INgeniosa mihi semper visa est cautela Trochili, Platonis discipuli: ille felici sorte periculosam maris tempestatem evasit, dum rupto temone, malo diffracto, ruptisque antennis in manifesto naufragii periculo versabatur. Vbi hoc periculo defunctus domum appulit, geminas aulæ suæ fenestras lapide & cæmento obstrui jussit, quamvis per eas amœnissimus in mare prospectus pateret, veritus, ne maris tranquilli ac placidi aspectu, novo se discrimini rursus committeret. Non dubito, plurimos vestrûm hoc sacro verni jejunii tempore, piis adhortationibus & Christianæ pietatis exemplis adjutos, ex salutis naufragio ad portum feliciter enatâsse: fateor tamen, me vobis necdum integrè confidere; imò metuo, ne ad antiqua scelerum irritamenta denuo incautè convertamini, illos imitati, qui vix è fluctibus in littus emerserunt, cùm reparato navigio, denuo mari committunt, illique rursum elemento salutem credunt & vitam, cujus perfidiam tristi antea experimento didicerunt. Itaque suadeo vobis hodie, ut omnes fenestras ad periculosum mundi mare sitas obstruatis, id est, ut peccandi illecebras & occasiones, quæ ad antiqua flagitia trahere vos possunt, sollicitè caveatis. Sed nimii fortassis & inconsulti rigoris arguar, cùm durum nimis & difficile videatur, à levi etiam oculorum jactu, & aspectu abstinere; contraria tamen Evangelium nos docet, dum liquidissimam voluptatem & summam animi pacem nobis promittit: *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet.* An observâstis? non loquitur de intimo mentis recessu, & internis animæ facultatibus, sed *atrii* duntaxat meminit; qui enim primas tentationi fores recluserit, resistere amplius vix poterit. Itaque si seriam verámque de peccatis pœnitentiam agere statuistis, non solùm scelera, sed ea etiam vitare necesse est, quæ ad scelus perpetrandum alliciunt & invitant. Id si facere detrectaveritis, conversio vestra non erit vera, sed simulata & mendax: benevolas mihi aures præbete, & perspicuè vobis ostendam, vanissimè sibi blandiri, qui inter vi-

tiorum irritamenta, & præsentes scelerum occasiones, innocentiæ servandæ spem sibi promittunt.

II. Habet id sibi proprium omne objectum delectabile, ut, quamdiu est præsens, rationem turbet, intellectum velut fascino occupet, & voluntatem in sui favorem rapiat, uti Princeps Philosophorum in Ethicorum libris nos docet. Exemplum petit à consiliariis Vrbis Trojæ, qui, cum de Helena absente in senatu ageretur, sapientissimè judicabant, eam civitate pellendam, ut iram Deorum juxtà ac hominum evaderent, cùm verò coràm causam suam tueretur, blandâ formæ elegantiâ excæcati mentem continuò mutârunt, ac reclamante licèt totius populi suffragio retinendam statuerunt. Quotidiana etiam experientia hanc veritatem nos docet: nunquid difficillimum accidit famelico, ad mensam lautè instructam à cibus abstinere, aut febricitanti, oblatum frigidæ cyathum repudiare? facilè se cohibet lusor, cùm procul abest à fritillis, cùm verò eas à sociis tractari videt, continere se ampliùs vix potest, quin ludum repetat. Pariter gravissimum nobis accidit, in præsentia æmuli iram continere, in conspectu auri manus abstinere, aut præsente amicâ amorem moderari: tanta præsentis illicii vis esse solet; *Ad hoc quod malè concupiscitur*, ut ait Papa Gregorius, *præsentia concupitæ formæ validissimè famulatur*. Non parùm mea dicta confirmat ultimus ille dæmonis conatus, quem Christo Redemptori in solitudine sternendo adhibuit: terræ dominum se eum factu-

Aristot. l. 2. Ethic c. 9.

Dial. l. 3. c. 7.

rum spopondit, si Inferni Princip[illegible] adoraret; útque hoc certiùs à Chr[illegible] obtineret, audite, quâ fraude sit usu[illegible] altissimi montis jugum Eum dedu[illegible] cúmque omnes mundi regiones a[illegible] omnia terræ regna ei monstrâsset, [illegible] primùm temerariam Ei petitio[illegible] suam proposuit: eccur hoc an no[illegible] ipsum facere potuisset vastos inter [illegible] væ horrores, aut tenebrosam antri[illegible] cujus caliginem? etiam ibi erudit[illegible] star Geographi dicere potuisset: T[illegible] rarum orbis ea ætate in ternas di[illegible] est partes, Europam, Africam & [illegible] siam: has Provincias includit Asia [illegible] nium vastissima, istas Africa mon[illegible] rum ferax? & tales Europa è sing[illegible] pulcherrima: in hisce Provinciis [illegible] vitates cæteris nobiliores sunt ista [illegible] campi amænitate, hi fluvii piscibu[illegible] lebres, hæc maria magís nomina[illegible] ultra isthæc terra jacet inexhausti[illegible] mineris dives, innumerabili popul[illegible] multitudine affluens, & naturæ, [illegible] rerum multarum curiositate cop[illegible] hæc quidem mundi pars altera et[illegible] num latet mortales, sed & hanc [illegible] juribus addam, si flexo genu ho[illegible] gium præstiteris: *Hæc omnia dabo [illegible] si cadens adoraveris me.* Cur [illegible] Christum in altissimi & inaccessi[illegible] tis verticem deduxit, qui teste Ch[illegible] sostomo excelsitate omnibus m[illegible] montibus dominabatur? *In mon[illegible] excelsum valde*: ibique omnem m[illegible] di pompam, terræque elegant[illegible] spectandas exhibuit: *ostendit illi [illegible] nia regna mundi*: nisi quia vim ha[illegible] rent objecta præsentia, quódque [illegible] pugnatis sensibus, longè facilius [illegible]

ad Io[illegible]

vol[illegible]

voluntatis usque dominium posset grassari. Hæc ipsissima est conditio nostra, cùm inter præsentes peccati occasiones vivimus; nam voluptatis illecebræ oculis obversantur, audimus illicia, adulationes videmus, blanditias sentimus; & quis sperat illis resistere, illas contemnere, repudiare? Hæc enimvero temeritas est, & arrogantia, exclamat justâ indignatione concitatus Hieronymus, *Sensus enim noster illud cogitat, quod videt, audit, odoratur, gustat & attrectat; ad ejus rei trahitur appetitum, cujus capitur voluptate.* Hæc si ita sint, quis vobis promittit, tam profana in theatris ac voluptuosa objecta absque complacentia posse intueri? quis legere teneros amores, absque delectatione? quis audire cantatrices tam formosas, nec inardescere? Edicite obsecro, quis vobis hoc promittit? hinc enim statuendum est, an prudens sit spes vestra, an verò temeraria præsumptio.

III. Cùm ergò regula à nobis data sit universalis, dicere sanè necesse est, spem vestram motivis particularibus inniti, si à nota temeritatis velit excusari. Dicite ergò, in quo tandem confiditis, dum tantâ securitate in manifesta peccandi pericula vos conjicitis? Sed, etsi mihi id aperire vereamini, suspicor, me id probè nôsse: Nisi enim mea me fallit opinio, in vestra virtute, aut gratiæ Divinæ efficaciâ spem vestram collocatis; illa vos fortes efficit; hæc reddit armatos: necesse est, vos credere, tanto vos in affectus vestros dominio pollere, ut insurgere contra rationem non audeant, id quod vos fortes facit; aut tam speciali à DEO curâ vos protegi, ut ab eo nunquam fitis deserendi, id quod vos reddit armatos. An non ita est? ego enim porrò non video, quod aliud fiducia vestræ fulcrum habeatis. Sed videamus, an hæc ita sint solida ac firma, ut satis armati & fortes sitis, neque necesse sit, ultrà ad excubias stare, & atrium tueri. Dominium passionum quod attinet, creditisne, vos illas meliùs moderari nôsse, quam noverunt Sancti illi, qui toto vitæ decursu orationibus & lachrimis, asperitatibus & pœnitentiæ vacârunt? Difficulter certè adduci possum, ut ego id credam: & tamen video, Sanctos hosce ad omnem peccati umbram trepidâsse, ac ingenuè fassos esse, se sibi victoriam minimè spondere, neque aliud sibi consilium suppetere, quàm fugam. Satis sit nobis testimonium D. Hieronymi, qui, cùm à Vigilantio interrogaretur, cur saluti suæ adeò timeret, cumque posset in civitate, velut animal societatis amans, habitare, eremum potiùs & ferarum consortium eligeret? Audite, quid Sanctus timuerit, quid responderit? Te, inquit, videre, te audire, tuámque audaciam sufferre timeo; quod si hæc tibi vana timoris causa videatur, timeo tot alia pericula, quibus tu vivis involutus; timeo occasiones iræ; timeo otiosa colloquia; timeo avaritiam tenacem; timeo ambitionem superbam; timeo lascivos obtutus: & quasi hæc omnia parùm forent, non erubuit addere, quæ ego non dicerem, nisi ex ipsius ore essent profecta: *Timeo, ne me capiat oculus mere-*

lib. adversus Vigilantium.

meretricis, ut forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Cúmque Vigilantius instaret, hanc non esse victoriam gloriosam, sed turpem & ignominiosam fugam. Patientia! subjunxit Hieronymus, non possum dissimulare meam fragilitatem, *Fateor imbecillitatem meam!* tantum mihi animi non est, ut tuo exemplo cum tam potenti inimico congrediar, quamvis enim victor fortè reverti possem, magìs tamen metuo, ne victus succumbam: *Atque ideo fateor imbecillitatem meam: fateor imbecillitatem meam, ne perdam aliquando victoriam*, cùm in præliis spiritualibus tutiùs semper sit fugere, ne vincamur, quàm superari, quia fugere noluimus. Si ergo vel ipse Hieronymus tam parùm sibi confidit inter occasiones, non proximè, sed remotè solùm periculosas, qualis est, ex improviso intueri mulierem formosam, unde, quæso, tu tantam tibi promittis securitatem inter pericula non remota, sed viciniſſima? quale est, oculos in aliena forma defigere, cum feminis vanè conversari, & familiari cum illis consuetudine uti? Tu verò, an risus & blanditias illius non timeas, cujus illle occursum formidavit? an forsan pectus tibi magis livet ex ictibus silicum, quàm Hieronymo? an genæ tuæ plutibus ex abstinentia rugis contractæ? an genua tua ex orationis assiduitate duriorem callum obduxerunt? an corpus voluntario rigore magis exhaustum? an oculi fletu turgentiores? num totidem vigilias agis, tótque laboriosas in Sacram Scripturam commentationes, paraphrases & interpetrationes summo studio conci nâsti, ut D. Hieronymus? Eja, qu noctes gelido super pavimento eg quot cilicia attrivisti? quot obliti regrinationes? quot psalmos recinè Et adhuc persuadere mihi conab te affectus tuos magis habere ob entes, quàm habuit Hieronym Pace tuâ dixero, non credo, non do., quamtumvis juratò id asseras. ceſſe est ergo, ut & vos, quantu robustos & fortes vos esse fingatis gam cum Hieronymo arripiatis: *vabuntur, qui fugerint*, ait Ezech *& erunt in montibus, quasi colu convallium, omnes trepidi.* Columb in montium jugis habitare assuet nùs habent, quod timeant, quàm in terræ superficie morantur; o autem tantundem timendum in celso, & in apice, ut ita dicam, fectionis, quàm in infima ejus v *Erunt in montibus, quasi columba vallium, omnes trepidi.* Unde, dicitur, quòd *perfecta charitas f mittit timorem*, id ex mente D. T mæ non de timore culpæ, sed d more pœnæ intelligendum est, q solam justi nec timent, nec curant *morem pœnæ, non timorem culpæ.* C ritas timorem culpæ non solùm abjicit, sed auget, qui enim DEU amat unicè sollicitus est, ne eum p dat. Ne verò mihi fortè objicitur Divum Hieronymum ex animi p lanimitate, nimiisque pectoris ang stiis his timoribus indulsisse, certò bis velim persuadeatis, me numeros Sanctissimorum Virorum elenc texere posse, qui suam inter pecc

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pericula fragilitatem ingenuè confessi sunt, eámque turpi non rarò lapsu confirmârunt. Quis non totus exhorrescat, si meminerit, famosissimum quondam Anachoretam Jacobum, horridæ solitudinis veteranum incolam, fronte jam rugis exaratâ, & cano capite venerandum, occasioni blandienti succubuisse, & post quinquaginta vitæ annos, inter summos rigores exactæ, infami se stupro polluisse, inde in homicidii scelus, ac demum in desperationis barathrum ruisse, æternùm periturum, nisi misericors DEI manus prodigiosè illum sustinuisset? Haud absimili casu, D. Gregorio teste, corruit Victorinus Eremicola; ita Theophylus, ita Ptolomæus, ita Macarius Romanus, recensente Palladio, qui suo nos damno docuerunt, verum esse illud axioma: *Nemo repente fit optimus*; fallere autem non rarò illud alterum, *Nemo repentè fit pessimus*: exiguo enim opus est impulsu, ut in præceps abeamus. An etiamnum angusti vobis animi argumentum videtur ille timor, quem Hieronymus de se ipso confessus est, & non potiùs meretur dici justissima sollicitudo, tot tantisque aliorum ruinis innixa? cur ergo vos soli omni vos timore immunes jactatis? vos, inquam, byssо vestiti, fumantes odoribus, voluptatibus innutriti & inter delicias educati? an tantum vobis inter medias peccandi occasiones animi robur promittitis, quod Viri inter ferarum spelæa tabescentes promittere sibi non audebant? v. 11. O fatuitatem! O superbiam! sapite, quæso, ex Sapientis oraculo: *qui confidit in divitiis suis, corruet.*

IV. Si ergo isti, tantâ meritorum copiâ instructi, eam sibi Gratiæ ubertatem, quæ illos sat fortes & armatos redderet, promittere sibi ausi non sunt, quid de vobis dicam (ut alterum etiam temeritatis vestræ fundamentum subvertam) qui temere illam exspectare præsumitis? Certissimum quidem est, DEUM nemini necessariam protectionem negare, considerandum tamen pariter est, DEUM non uti exquisitis & extraordinariis mediis, cùm ordinaria ad finem sufficiunt. Universalis est hæc regula, in operibus naturæ non minùs quàm gratiæ, atque ideo rectè observavit Tostatus, DEUM nunquam patrare miracula minùs necessaria: *Scilicet, ubi deficit humana potentia, ibi Divina incipit subvenire; ideóque miracula solùm fiunt, quando non potest aliter humanitus provideri.* In Matt. c. 13. q. 108. Quodsi veritatis hujus obvium specimen ex sacris literis desideratis, tres Magos Orientis attendite: stella illos ad Christum deduxit, sed ubi debitum Christo homagium præstiterunt, & reditum in terras suas parabant, evanuit stella, etsi novum nunc, laboriosum & incognitum per solitudines iter ingressi sint, ac priori duce opus habere viderentur. Et cur hoc? ad Christum nemo mortalium deducere eos poterat, unde cælesti duce indigebant; iter vero in patriam, quantumvis sibi incognitum, aut pretio conductis viarum ductoribus, aut obviis interrogatis, aut præmissis exploratoribus, facilè discere potuerunt. Ita Angelus Petro in carcere constitu-

to catenas rupit & vincula, non tamen eum veſtivit, cùm propriis illud manibus facere non difficulter poſſet. Sic Angelus Pauli navim omnéſque vectores inter procellas & tempeſtates ſervavit, non tamen ſuis illos manibus in littus expoſuit, nam adhoc ipſorummet induſtria ſufficiebat. Parem ob cauſam, cùm Chriſtus Lazarum ad vitam prodigiosè revocaret, potuiſſet utique pari prodigio & facilitate ſepulchralis lapidis molem à tumulo removere, ſed
Io. 11. 39. id adſtantium operâ fieri voluit: *Tollite lapidem*; hoc enim vires eorum nequaquam excedebat. Atque hinc perſpicuè liquet, minimè nobis ſingularia à DEO & inſueta Gratiæ auxilia exſpectanda, cùm ordinaria ſufficiant. Ut ergo ad propoſitum revertamur, facillimum nobis eſt, fugere pericula, in quæ ſponte nos ingerimus, & ſic cum communibus gratiæ auxiliis à lapſu immunes nos ſervare: *Qui cavet laqueos, ſecurus erit*: idque omnino indubitatum ac certum eſt, quia *Os Domini locutum eſt*. Ecquid ergo inſolita exſpectamus, atque eorum inani fiduciâ luculentis peccati periculis nos objicimus, Deúmque ad patrandum miraculum cogere præſumimus? Nôſtis, quòd comœdiæ & theatra impudicos animi motus concitent; & tamen avidas illis aures, oculóſque indulgetis. Nôſtis, quòd luſus iracundiæ & rixarum fomitem ſubminiſtret; & tamen ab eo non deſiſtitis. Nôſtis, quas laſciviæ flammas in vobis accendat hæc vel illa converſatio; & tamen illam quæritis. Petitis nimirum, ut vos Deus inter flammas illæſos conſervet, cùm longè faciliùs eſſet, eas non in
Prov. 11. 15.
di, & non ardere. O præſumptionem falſámque fiduciam! non me qu
latet, tergeminos quondam Heb
juvenes in rogis Babylonicis in
mes ſervatos, *non tetigit eos omnin
neque contriſtavit*; ſcio, Moyſen
vulum ex Nili fluctibus felicite
tâſſe; novi, Danielem inter l
famelicos innoxiè vixiſſe; non
ro, Jonam intra horrida balenæ
ra manſiſſe indemnem, &, quo
minoris prodigii eſt, integram N
familiam in Arca, velit in ca
leonum, aprorum, luporum, pa
rarum, tigridum & leopardorum
que ullo detrimento ſervatam eſſ
nunquid videtis, neminem e
omnium ultro ſe hiſce periculis
ciſſe? ſaluberrimo veſtro docum
neminem ſpeciale ſibi auxilium i
promittere poſſe aut debere, qui
voluntate & petulantiâ peccandi
culis committit. Quis ergo ſper
meritò poteſt? qui non niſi ex m
ris ſui ratione, obedientiæ præc
lege charitatis, aliáve urgente ne
tate id facit: *Angelis ſuis DEUS
davit de te, ut cuſtodiant te in om
viis tuis.* Audiſtis? ubi opem, at
xilium ſperare conveniat? *in p
pitiis*? minimè profectò, ſed *in
& quidem in viis tuis*, quáſque in
neceſſe eſt: qui ſe rupibus ac præc
credit, certæ ſe ruinæ committit:
ſpes ejus fruſtrabitur eum, ait D
ipſe ab Jobum; *videntibus cunctis
cipitabitur*. Opportunè hic mihi
dit notatu dignum diſcrimen,
Juditham inter & Dinam, Patriar
Jo

Jacobi filiam adverto: notum vobis est, Juditham, cùm Assyriorum castra, & superbum Holofernis tentorium ingressa est, multis ibi diebus inter petulantissimos milites commoratam, nunc colloquentem exploratoribus, nunc aulicis & purpuratis, nunc cum ipsis Principibus conversatam, pretioso vestium apparatu ornatam, sandaliorum, annulorum, armillarum, ac gemmarum splendore formosam, odorum fragrantiâ fumantem, omníque muliebri elegantiâ admirandam: nihil horum habebat Dina, sed in fratrum suorum consortio ad confinia Civitatis Salem appulerat, ubi explicatis tentoriis stationem in planitie, paulò antè coemptâ, fixerunt. Improvida virguncula, ut tempus falleret, & innocenti curiositati nonnihil indulgeret, egressa est tantisper è papilionibus suis, *ut videret mulieres regionis illius*, forsitan ut exquisitam vestitûs diversitatem, elegantiam morum, ac pompam earum observaret. Verùm enimverò vix columba hæc innocens nidum deseruit, cùm in rapacis accipitris ungues, Regionis nimirum illius Principem juvenem incidit; cúmque Juditha casta & illæsa domum reversa esset, Dinæ non licuit, in tentorium, quod deseruerat, virgini reverti. Qui obsecro, contigit, ut ista periculo longè minori, ruinâ irreparabili succumberet, dum altera inter gravissima pudicitiæ pericula secura maneret? Juditha integro se armatorum exercitui immiscuit; Dina vix è tentorio egressa est: Juditha cum viris conversata est; Dina peregrinas mulieres videre desideravit: Juditha & videri volebat, & amari; Dina nil simile cogitabat: Juditha profano vestitu superbiebat; Dina consuetis vestibus induebatur: Juditha ex composito moras nexuit; Dina timidè ac modicè solùm excurrebat. Et tamen infelix Dina turpiter cecidit, dum Juditha gloriosè triumphavit: quam, quæso, ob causam? nisi quod Juditha Divino instinctu agitata, & sancto fine id fecerit, *Non ex libidine, sed ex virtute*: Dina verò voluntate propriâ & muliebri curiositate stimulata, *ut videret mulieres regionis illius*. Hic nimirum DEI genius est, Auditores, ut longè majori illum curâ protegat, qui similibus periculis DEI causâ se exponit, quàm qui propriâ libidine easdem ultrò accersit. An non ille Saram, etiam intra Pharaonis, qui eam rapuerat, ungues illibatam; an non Rebeccam in domo Abimelechi, qui eam exarserat, secutam; Josephum inter Dominæ blanditias constantem; Susannam intra senum insidiantium assultus intemeratam servavit? Verùm hi omnes, aut Divino jussu periculis se objecêre, ut Sara & Rebecca, aut saltem non propriâ voluntate, ut Josephus & Susanna. E contrario David, cùm animi gratiâ è fenestrarum projecturâ Bethsabeæ pulchritudinem arbitraretur, à DEO derelictus, non tantùm cecidit, sed in abyssum nefandi adulterii, & injustissimi homicidii præcipitatus est. Hinc discite, Auditores, Deum vobis quoque in inevitabili peccati occasione non defuturum; si verò, velut per lusum & jocum, ultrò vos ingesseritis, timete; ingentis

Judith. 10. 4.

Gen. 12. 7. Gen. 26. Gen. 39. Dan. 13.

enim tunc arrogantiæ est, à DEO auxilium vel petere vel sperare. *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* dicebat Ecclesiasticus. *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* quasi diceret, si hortulanus, peregrinus, aut pastorculus quidam morsu viperæ intra carecta dolosè delitescentis sauciatur, quivis meritò illi comparitur, & in subsidium accurrit; si autem circumforaneus vel agyrta, qui in publico foro gesticulabundus viperam tractat, ei blanditur, ori temerariè admovet, & basium figit; si, inquam, insperato morsu feriatur, quivis exclamat, O factum bene! sibi imputet! peccandi occasionem viperam esse cogitate, neque parem à DEO opem exspectate, si vipera ista inopinatò in vos irruat, & cùm vos ipsi viperam petulanter irritatis. Necdum tamen, quæ vestra est cæcitas, veritati tam perspicuæ subscribitis, sique conscientiæ arbiter in sacro tribunali noxarum vobis veniam, nisi remotâ priùs proximâ peccandi occasione, deneget, illicò eum velut rigidum, indiscretum nimiúmque diffidentem arguitis. Quis autem vobis confidat, cùm certus sit, DEUM in tali articulo vos minimè protecturum? sed mentem, quæso, ad aliud documentum, auditu dignissimum, advertite. *Eccl. 11. 13.*

V. Si sacras paginas consulimus, deprehendimus, DEUM, quoties aliquid prohibet, prohibere unà omne illud, quod vel levem transgressionis occasionem præbere potest. Ita, cùm primis Parentibus usum arboris vitæ interdiceret, tactum etiam illius inter-

dixit: *Præcepit, ne tangeremus.* Non
ter egit cum Israëlitis; cùm enim
cepisset; ne ulli simulacro Lattia
tum deferrent, prohibuit etiam,
lum ejusmodi domi suæ retine
cùm prohiberet in paschate usum
nis fermentati, jussit illum univ
domibus ejici; cùm prohiberet
juga montis Sinai conscenderent,
tuit ne monti appropinquarent;
Nazarenis usu vini interdiceret,
ut ne uvam, seu recentem seu ex
tam, vel primoribus labris deg
rent, ne fructûs dulcedine ines
liquoris quoque suavitatem at
rent. Idipsum majori adhuc soli
dine in lege nova promovit: cer
Chrisostomus docet, Christum
Evangelii legibus in nihil aliud
incubuisse, quàm ut occasiones
earet, quæ hominem ad infring
DEI mandata inducunt. Exempl
demonstremus: prohibet Deu
homicidium: *Non occides,* Ve
cùm homines frequenter verbis
mordacibus irritent, & facilè à ve
ad verbera, & à verberibus ad ip
necem descendant, dixit Christ
Audistis, quia dictum est antiquis, 58.
occides; ego autem dico vobis, qui
nis, qui dixerit fratri suo RACA,
erit judicio. Hem! ut homicidium
lat etiam occasiones amputat verb
rum mordacium. Lex antiqua im
dixit perjurium: *Non pejerabis.* Ver
cùm hominibus in more positum
verbis exaggerantibus uti, nil pro
est, quàm ut ab his ad juramenta,
istis in perjuria prolabantur: legem
go istam novo munimento cin
Chr

Christus, *audistis, quia dictum est antiquis, non pejerabis*, Ego *autem dico vobis, non jurare omnino; sit autem sermo vester, Est, Est, non, non.* Ecce, ut perjuria tollat, etiam juramenta non necessaria, & superfluas auxeses vetat. In lege antiqua prohibetur adulterium: *non mœchaberis.* Sed, cùm humana fragilitas formæ pulchritudine capiatur, sítque difficillimum, oculorum obtutus ita moderari, ne ab his ad prava desideria, à desideriis ad lasciva opera perveniatur; etiam huic præcepto stabile fulcrum Christus apposuit: *audistis, quia dictum est antiquis non mœchaberis; ego autem dico vobis, quòd omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Ecce ad impediendum adulterium etiam lascivorum obtutuum occasionem amputat, atque adeo totum Christi Evangelium eò præcipuè collimat, ut proxima peccandi pericula à fidelibus avertat: ad quod fortassis magnus Propheta Isaias alluserit, dum Christum insolito prorsus titulo fabricatorem sepium apellandum prædixit: *vocaberis ædificator sepium.* Ex his omnibus manifestè patet, DEUM in periculis voluntariè quæsitis nolle suam nobis mapum porrigere: ut quid enim tantâ sollicitudine, tot legibus & præceptis ad periculorum fugam invitamur, si DEUS insolitis nos auxiliis protegere, & extraordinariis gratiæ præsidiis munire statuit? cur nos inutiliter torquet, & à præcipitiis absterret? posset utique ad extremam usque crepidinem nos perducere, & prompto subinde auxilio ruinam amoliri: posset effrænatis oculis omnem pro libitu licentiam, plenámque loquendi, exaggerandi, & mordendi libertatem indulgere, & tamen nos continere, ne in lascivias, perjuria, & homicidia laberemur: cùm ergo severis omnino legibus hæc omnia caverit, manifestum est, DEO minimè placere, ut Divinæ gratiæ fiduciâ peccandi periculis nos exponamus. Si ergo ita se res habet, quid ultra requiritis? an necdum videtis, quòd, nisi sollicitè cordis vestri atrium custodiatis, indubiè sitis perituri? videtis enimverò, nec virtuti vestræ, quæ vos fortes facit, nec Divinæ gratiæ, quæ reddit armatos, vos satis tutò inniti posse; aliorum insuper exempla trepidare vos docent, & aliena damna ac ruinæ meritò vos cautos efficiunt: quid ergo adhuc exspectatis? *Nimium præceps est, qui transire contenderit, ubi conspexerit, alium cecidisse*, ut ait Augustinus: nimiùm certè audax est viator ille, qui vadum torrentis tentat, cùm videat eos, qui præcesserant, undarum vorticibus haustos: temerarius nimis est peregrinus, qui nocte intempestâ densæ se silvæ committit, in qua paulò antè, qui transierant, in latronum manus inciderunt. Claudite ergo tandem & abjicite libros obscænos, qui adeo vos delectant, volumina infida & toxico plena; fugite consortia propudiosa; valedicite lusibus periculosis; coërcete impuri amoris praxes, síque vobis salus vestra cordi est, expellite è penatibus vestris pe-

De sing. Clericis.

tram illam ſcandali, ad quam toties impegiſtis. Ut quid obtruditis mihi, nullum porrò periculum ſupereſſe? ut quid ſpondetis, vos fore cautos, conſtantes, & ſine DEI offenſa huic vel illi perſonæ converſaturos? Ego autem contrarium ingemino, *ejice, ejice!* Hoc enim id unum eſt, quod DEUS à vobis expetit: quiſquis Idololatriam ſeriò damnat, & Idolum rejiciat neceſſe eſt; nunquid documenti hujus neglectus miſero Salomoni, ut plurimi ſentiunt, æternæ damnationis cauſa fuit? Idolomania veſtra jam patet: ô quoties enim caducæ cujuſdam formæ, & vultûs adoratores fuiſtis? nunquid Divinam & cæleſtem, blaſphemo illam titulo ſæpè compellâſtis? nunquid tergum Chriſto vertiſtis, ut Idolo poſſetis adhærere? Ejicite ergo, ejicite, *& auferte offendicula!* quin omnem quoque memoriam, vellem, ſi quæ ſupereſt, aboleretis. Reſpicite nonnihil picturas laſcivas, quæ è conclavium veſtrorum parietibus pendent, cum ſummo tot Cælitum, & Ipſius quoque Virginis Deiparæ, quibus locus ibi nullus eſt, deſpectu: ſimulacra illa impuritatis, & impudentiæ ſigilla, quid repræſentant? vah Idololatria! Idololatria! ejicite, ejicite hæc idola, ne ea Chriſtus in mortis articulo domi veſtræ inveniat; hoc certè propitium à vobis Numen avertat! in ſummo enim diſcrimine ſalus veſtra verſaretur, ſi cum Salomone hæc inter idola mors vos occuparet. Facite ergo, quod jubeo, imò quod DEUS diſertis verbis imperat: *idola comminuite, diffringite ſtatuas, co[illegible]burite ſculptilia, diſperdite nomina [illegible]rum de locis veſtris.* Abjicite figu[illegible] funeſtas, quæ damnationem vobis p[illegible]rient; diſperdite illas, & diſſipate, [illegible] ſi laudem mereri vultis, flammis e[illegible]rite; útque olim Philoſophorum c[illegible]berrimus Crates, dum divitias ſua[illegible] mare demerſit, clamavit identide[illegible] *mergo vos, ne mergar à vobis: m[illegible]go vos, ne mergar à vobis!* ita [illegible] vos, ubi Vulcano impia hæc ſpo[illegible] conſecraveritis, dicite magnani[illegible] ah traditores! *uro vos, ne urar à vo[illegible] uro vos, ue urar à vobis.* Hoc niſi [illegible]ceritis, palàm vobis denuntio, fict[illegible] ac ſimulatam eſſe converſionem [illegible]ſtram; cogimini enim vel inviti fate[illegible] neminem è corde ſuo arcere peccat[illegible] poſſe, qui patentem ipſi portam, [illegible] atrium aperuerit.

Abulenſis in l. 2. Reg. c. 7. q. 3.

7.4.

2.3.

PARS ALTERA.

VI. SEd quid ego tamdiu labo[illegible] ut demonſtrem, quàm di[illegible]cile ſit, propinquas inter occaſion[illegible] non ſecus ac lubrica in glacie no[illegible]bi. O me fatuum! quòd tem[illegible]tam malè collocârim: manifeſta q[illegible]dem eſt hæc veritas, atque omni[illegible] experientiæ patet; interea tamen [illegible]mo moveri ſe patitur, háſque occa[illegible]ſiones nemo fugit. Nempe pleri[illegible] hominum tacitum ad peccatum af[illegible]ctum nutriunt; Potiſſima pars mo[illegible]talium flammas effrenis concupiſce[illegible]tiæ ſuæ in ſinu fovet, atque ideo [illegible] ſolùm diverticula captat, quæ occa[illegible]tæ alicujus delectationis pabulum pr[illegible]bet

bent: currunt ad choreas, sympoſia, ac frequentes hominum cætus, & quamvis ibi Veneres, vanique amores apertè non dominentur, gaudent ſaltem perſonati Cupidinis luſibus & præſentiâ. Unde ſi quos videritis, ad talia loca frequenter divertere, cujuſcunque demum ſint conditionis aut gradûs, ſine omni temeritate & injuria ſentite ac dicite, eos peccare, ſi non ipſo facto, certè illicitis deſideriis, laſcivis aſpectibus, libidinoſo riſu & nutibus. *Omnes adulterio incaleſcunt, quaſi clibanus, accenſus à coquente*, ait Oſeas: furno ardenti ſimiles ſunt, cujus flamma ſe non prodit, quia clauſa eſt; tolle obicem, & videbis illam plurimis cubitis flammæ inſtar Babilonicæ erumpere, ac dirè graſſari: *incendit, quos reperit.* Erunt fortaſſis veſtrûm nonnulli, qui inſolitum hunc ac durum loquendi modum obſtupeſcant? ſed ignoſce, ô dilecta Civitas! tuum enim periculum ſic me loqui cogit. Fieríne poteſt, ut non erubeſcas, quòd tu quoque à recti tramite, & famâ virtutis ad effrænam vitæ morúmque licentiam ſenſim deflectas? Tu enimverò es urbs illa, quæ aliis exemplo gravitatis, vitæ modeſtiâ, ſapientiâ, & verecundiâ prælucebas; cur ergo libertati fræna laxâſti? ignoſce amicæ loquentis libertati! anni certè complures ſunt, cùm illa & publicè, & privatim non modicè dominatur, & niſi retrahis habenas, quid fiet tandem? *Quomodo facta eſt meretrix*, dicendum brevi erit de te cum Iſaia, *quomodo facta eſt meretrix*! & quæ tandem civitas? illa, illa *civitas fidelis*, illa, *civitas Iudicii*! ad vitam enim propudioſam regia via eſt, morum vitæque libertas. Lybia præ cæteris orbis partibus, fæcunda monſtrorum parens dicitur; ſed dubito, an omnibus hujus rei cauſa perſpecta ſit: dicam ego. Terra illa ficciſſima eſt, & aridiſſima ob pluviarum defectum: itaque feræ urgente ſiti ad eandem fluminis ripam magno numero congregantur, cúmque animalia ſexu ac ſpecie diverſa conveniant, vagâ ac promiſcuâ libidine copulantur, illáſque oras portentoſis partubus implent. O quàm timendum, ne noſtra quoque patria paulatim in Lybiam degeneret, ac monſtra parturiat, cùm videam, perſonas ſexu & conditione diverſas, in conviviis & in theatris, in luſu & deambulationibus nimiâ omnino libertate congregari: atque utinam non jam enata ſint portenta ſimilia; nec enim carnis & ſenſuum peccata ampliùs æſtimantur: pro levitatibus duntaxat, pro peccatillis, & ad ſummum pro humana quadam infirmitate habentur, quæ homini æquè connaturalis ſit, quàm febris leoni.

VII. O Quoties hæc, aut non abſimilia verba non paucis excidunt? Ecquod tandem grande malum eſt, ſenſûs fragilitas? quòd blaſphemiæ, perjuria, furta & odia, peccata graviſſima ſint, id enimverò novimus; ſed quid tandem eſt ſenſuum fragilitas? quid eſt? inquiunt. Vos ego appello, mentes Angelicæ! vos edicite, quantum mali ſit, quod tanta

ta pars hominum contemnit! nunquid enim vos estis, qui cœlorum cataractas aperuistis, quando immensum aquarum diluvium tellurem inundavit? & cur, obsecro, tantam stragem fecistis? an non in illius flagitii vindictam, quod hodie usque adeo contemnitur? Certum est, Auditores, dum mundus cataclysmo castigatus est, plurima scelera haud defuisse: grassabantur tunc furta & odia, perjuria & blasphemiæ, quin, ut Divus Thomas observavit, excepta Idolomaniâ, flagitiorum omnium turba dominabatur. Nihilominus, ut nos Divina docent oracula, sola & unica diluvii causa fuerunt peccata carnis: *quia omnis caro corruperat viam suam.* Tanta nimirum aquarum inundatio mundo superfusa est, ut sordes libidinum, & luxuriæ mephitim purgaret, & elueret: & vos etiamnum dubitatis, quid tandem mali sit carnis & sensuum fragilitas? Circuite, si lubet, & infinita cadavera numerate, quæ immenso mari supernatabant; colligite illa in unum cumulum, cúmque integros & altissimos cadaverum montes non sine horrore videbitis, eja dicite exiguum esse scelus, in quod DEUS adeo inclementer animadvertit? vos quidem vitium hoc contemnitis, quia vulgare est; ego autem vobis ingemino, vel hanc ipsam ob causam illud esse maximè timendum, quòd luis instar contagiosæ totum mundum infecerit: dum intra paucorum numerum lascivia se continebat, non erat pericu-

Gen. 6. 12.

lum diluvii; cùm verò toto pa[illegible] orbe grassaretur, prodigiosa illa p[illegible] na illi incubuit. Sed quid ago Au[illegible] tores? eccur præsentibus hæc [illegible] quor, quasi verò vos luto isthoc p[illegible] luti essetis? veniam mihi, quæso, [illegible] dulgete; novi enim, illos, qui pl[illegible] mùm indigerent, sacros sermones [illegible] rissimè frequentare. Scitis ergo, q[illegible] faciam? ago nempe more dolenti[illegible] qui, cùm doloris ac molestiæ suæ [illegible] thores absunt, coram quovis o[illegible] lamenta sua effundunt, & exped[illegible] rant. Cæterum, ut ad primum [illegible] monis scopum revertar, minimè [illegible] venit, ut in peccati periculis hom[illegible] sibi confidant, séque satis fortes [illegible] immobiles credant; necesse enim [illegible] tales vel amare ruinam, vel spern[illegible] dicendo, quid tandem mali est? [illegible] tis ergo scire, quid tandem mal[illegible] sensuum fragilitas? Dicam, [illegible] sentio: peccata carnis sunt illud [illegible] lum, quod excelsam humani [illegible] nobilitatem maximè deprimit, [illegible] lem reddit; est illud malum, [illegible] mentem obfuscat, intellectum [illegible] phantasiam offendit, hominem [illegible] tis ac bestiis simillimum reddit, [illegible] nisque omnibus, temporis nimi[illegible] fortunarum, famæ, honoris, qu[illegible] valetudinis, sapientiæ, & liber[illegible] spoliat. Verbo, est illud malum [illegible] quod hominem privat seipso, om[illegible] sensum humanitatis adimit, & [illegible] damnationis reum facit: *non des [illegible] cariis*, ait Ecclesiasticus, *non des [illegible] nicariis animam tuam in ullo: ne [illegible] das te.* Ecce, non dicit, Tua [illegible]

ne perdas Te. Caveat ergo sibi, quisquis in profundam libidinis sentinam incidit; hoc enim maximum est supplicii genus, quod homini à DEO irato infligi potest: *cui iratus est Dominus, incidet in eam.* Quis ergo vestrûm serium desiderium profitetur, ne in hoc præcipitium ruat? illi, illi duntaxat, qui periculum fugiunt, neque identidem ad fossæ marginem jocantur.

SERMO DECIMUS SEPTIMUS.

DIE LUNÆ POST TERTIAM DOMINICAM.

Et surrexerunt, & ejecerunt eum extra Civitatem, & duxerunt illum usque ad supercilium montis super quem Civitas eorum erat ædificata, ut præcipitarent eum. Luc. 4.

I. VEniat, veniat quantocyùs in judicium ingratitudo humana; ego enim hodie diem illi dico, & vadimonium denuntio: compareat in vestro conspectu, respondeat, causamque suam, si potest, defendat. Summam querelæ in compendio trado: hodie novo & hactenus insolito exemplo gentem aliquam reperire est, quæ impias in Christum manus injicere, furiosè illum aggredi, ac velut captivum in altissimi montis verticem raptare est ausa, ut Eum inde in præceps agat. Sed cohibete malè sanum furorem! nunquid enim is est Salvator, tot sæculis suspiratus, tot precibus sollicitatus, tótque importunis supplicum votis è Cælo in terras attractus? Hic enimverò est ipsissimus, quem, ubi mundus obtinuit, tàm indignis habere modis non erubescit! Æquissimam profectò causam habuistis, O Cœli, ut in eo concedendo difficiles ac propè inexorabiles essetis: ut quid dedistis illum, si perspecta vobis fuit inhumana barbaries, quâ erat excipiendus? sed eja, morti tradatur innocens victima, quia ejus sanguinem adeo sitit humana crudelitas, útque quantocyus è medio tollatur, statuatur in vertice montis, & in præceps agatur. Verùm quinam tandem sunt, qui violentas Christo manus injicere ausi sunt? videamus, de qua natione, de qua civitate, ac domo, rectiùs

rectiùs dicerem, quibus ex spelæis, silvis & latibulis prodierint hæc monstra. Nazarethum nimirum, Nazarethum Christi patria, illa, illa primum in Christi necem ictum vibravit! Ecquid dico? ergo Nazareth, præ omnibus Palæstinæ urbibus Christo devincta; illa, unde cognomen assumere, illa, ubi primò stationem figere dignatus est? illa, illa prima sit, quæ in Christum seditiosa insurgat, tantoque illum furore persequatur? si exteri hoc auderent, nullis à Christo beneficiis affecti, nullosque illius favores experti; si ab ultima hominum fæce Christus hanc insolentiam experiretur, veniam fortassis mererentur: quod autem facinus tam enorme designare audeant Nazareni; hæc enimverò est ingratitudo intoleranda: ac facinus nullo supplicio satis expiandum. Sed quid improvidus dixi? certè si Nazaræi ob factum istud condemnari merentur, plurimi cum illis peræquè damnandi sunt. Veniam mihi date Auditores, si palàm edicam, eò rem hodie deveniſſe, ut ii, qui maximos à Christo favores accipiunt, sint maximi ejusdem hostes: verbo, maximè conspicui dignitate, honore; famâ nominis, divitiis, fulgore natalium, aliisque Cœli donis; hi, inquam, hi sunt, qui Christum ut plurimùm impudentissimè offendunt. Omnes igitur in unum hodie cum perfidis Nazarethanis fasciculum colligabo, ne quenquam singillatim carpere videar, palámque maximo eorum rubore demonstrabo, quantus ingratitudinis excessus sit; DEO tam benefico mala pro bo rependere.

II. Verùm vix fidem meam ad demonstrandum obligavi, cùm promissi pœnitet: ubi enim sum Auditores, ubi loquimur? an inter, aut homines? barbaros aut Christianos? Hoc certè sera nis argumentum aptius foret, tigrides Hircanas, ad leones Lybi aut dracones Lernæos loquen mihi foret; quin si hæc ipsa mod rationis essent capacia, facilè me persuasurum confiderem, quàm me sit facinus, mala reddere ben ctori. Sed quid dico? hæc ipsa luæ non ferrent, hoc sibi delictum probrari, variisque historiis me cont cerent, se quoque ingratitudinis vi summè execrari, suosque Benefa res debito amore prosequi? Sene mihi in causæ suæ patronum al rent: *officia etiam fera sentiunt, ullum tam immansuetum animal d quod non cura mitiget, & in am sui vertat.* Ad id probandum in moriam mihi revocarent imperium lud Hannonis Carthaginensis, q in leones obtinuit; imperium, quam tam absolutum, ut suspi nem affectati regni moveret civ non frustra veritis, facilè sibi fut cturum homines, cui se feræ subo fissent. Referrent mihi leonem lum Syriæ, qui Mentori Siracusa ob spinam è pede saucio extract catelli instar blandiri solitus est. N rarent obsequia, quæ Leo Africa Elpidi Samio exhibuit, cùm offi lum, faucibus transversim infixum ex

extraxisset. Referrent exemplum pantheræ, quæ positâ naturali ferociâ, viæ comitem ac custodem hominis illius egit, qui tenellos ejus catulos è fossa extraxit. Exhiberent mihi draconem Arcadiæ, qui nutricium suum Thoantem è latronum manibus vindicavit, vel leonem Romanum, qui condemnatum ad bestias benefactorem suum, à reliquarum ferarum dentibus liberavit, summo præsentis populi applausu, quo theatrum universum ad tam insolitum spectaculum resonabat. Ego autem tantâ historiarum varietate convictus, quid haberem, quod opponerem? an vera esse negarem? in dubium ergo vocanda esset fides non Plinii duntaxat, plurimis de nimia credulitate suspecti, verùm etiam Senecæ, Gellii, Aristotelis, Cassiodori, Guilielmi Parisiensis, Isidori Pelusiotæ, Basilii Magni, qui omnes hisce factis subscribunt. Quòdsi & ego vera esse faterer, cogerer altâ vobis voce ex isto suggestu inclamare: ab Christiani! ego vos ad deserta, ad spelæa & ferarum latibula deducam, ut gratitudinem DEO debitam ab illis discatis: hæ beneficiis affectæ, saltem cicurantur & mansuescunt, vocem vestram auscultant, obediunt nutibus, vestigia sequuntur, nec dentes armant in eos, à quibus pascuntur: *officia, etiam feræ sentiunt.* Alia longè vestra est indoles: edicite, obsecro, quid DEUS non facit ad demerendos animos vestros? totus ad commoda vestra intentus est, quasi una illi de vobis cura foret, nec contentus necessitatibus vestris providere, usque ad delicias vos amat: quot non bonis in vestram gratiam mundum instruxit? infinitis nimirum animalibus ad usum & delectationem; plantis varietate diversissimis, ad utilitatem non minùs, quàm ornamentum; mineris inexhaustis ad medicinam pariter & ornatum; quin elementa omnia vobis velut tributaria subjecit In vestram gratiam occupantur nobilissimæ mentes Angelicæ, rotandis identidem cælis fatigatæ; vobis moventur Planetæ; vestri causâ tantum stellarum agmen instruxit; ad vestram utilitatem irrequieta perpetuo cursu moventur maria & flumina, ut vel campos vestros fæcundent, vel terræ ardores mitigent, vel merces transferant, vel vestram satient cupiditatem: verbo, totam rerum creatarum universitatem vobis servire voluit. Vos autem, ô inexplicabilem ingratitudinem! liberalissimum hunc benefactorem injuriis lacessitis, tantóque magis temerarii offenditis, quò majori liberalitate sua in vos beneficia effundit. Id quod mihi sanè tam portentosum videtur, ut si hodie primò novus advena mundum intrarem, id narranti minimè crederem: quod si ipse Lactantius, summæ ceteroquin fidei Scriptor, obvius mihi fieret, discereteque: *tum maximè DEVS ex memoria hominum elabitur, cùm beneficiis ejus fruentes, honorem dare divina indulgentia deberent*; ego certè mendacii illum arguerem, idque adinaton prorsus & impossibile existimarem; dicerem, figmenta esse è ma- *Divin. Instit l. 2. c. 1.*

ligno profecta animo, aut ementientem Poëtarum hyperbolen. Sed heu mihi, si ad hoc probandum tot sæculorum ac ætatum inductione & exemplis me constringeret; tandem herbam illi porrigere deberem, méque victum profiteri, clamando: enimverò summam rationem habet, hæc dicendi, ô Lactanti! cedo veritati.

III. Et num ignoramus, solemnem esse hominum morem, ut rebus prosperis insolescant, & secundo rerum suorum cursu pejores fiant? audite, quomodo DEUS per Jeremiam lamentetur, *magnificati sunt, & ditati, impinguati sunt, & incrassati*: at quo fructu? *& prætereunt sermones meos peßimè.* Israelitæ, dum gravissima servitute pressi, ad lutum & paleas tractandas damnati essent, fidelissimi erant in Divino obsequio; ubi autem libertatem prodigiosè asserti sunt, ubi obsequiosa sibi maria, divisas Erythræi oceani undas, nubes palato suo vectigales, noctes in sua commoda opportunè illuminatas, dies gratissimâ umbrâ temperatas, petras rore stillantes, fæcundam solitudinem; depluum Cælo Manna, obtentos è gentibus victorias, populos imperio subjectos viderunt, summâ arrogantiâ in DEUM ac Divina rebelles, gentium superstitiones imitati sunt, Deorum simulaciis thura adoleverunt, arásque & Templa illis consecrârunt. *Vitis frondosa Israel*, ait per Metaphoram Oseas, *secundum multitudinem fructùs sui, multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris.* Saul, dum pe[...] adhuc pasceret, juvenis erat mode[...] ac pius; cùm in Regem à DEO [...]ctus est, mores mutavit, & pessi[...] evasit. David, inter persecuti[...] innocens, mansuetus, & vir se[...] dùm cor DEI, postquam Di[...]no beneficio hostes devicit, & [...]lium suum firmavit, in homici[...] & adulterum degeneravit. N[...] inflatus felicitate, Idololatra factu[...] Salomon, Ozias sacrilegus, Joa[...] tolerabilis, & Ezechias fastuosus: [...]le obtentâ petulans evasit Agar, [...]vus post victorias Samson, & san[...]rissimus fuit, quia fortunâ favente [...]nocentiam servaret, quam in ad[...]sa præ se tulit. Hoccine est, Di[...] munificentiæ & largitati respond[...] *dicebant DEO*, quemadmodum [...] similis farinæ hominibus in Jobo [...]gimus, *dicebant DEO, recede à [...]bis, recede à nobis!* sed edicite, [...] tempore usque adeo in DEUM [...]chati sunt? an fortè cùm eos in[...] premeret, aut percuteret infirmi[...] minimè: sed *cùm implesset domos [...]rum bonis*; non cùm *impleret*, [...] cùm *implesset*: quam diu enim su[...] erat, quod ab ipso reciperent, [...] quam adhuc DEI reverentiam [...]nebant; cùm autem domus p[...] redundaret, *dicebant DEO, rece[...] nobis, cùm ille implêsset domos [...]rum bonis.*

Jer. 5. 28.

Ose. 10. 1.

IV. Verùm ne diutius alienæ [...] gratitudini insultemus, cùm nos[...] potiùs ruborem deberet excutere [...] quid de nobis ipsis dicemus? A[...] Christiani, manum sinui nostro in[...]ramus

ràmus, & leprosam fortè Moysis instar extrahemus: num enim meliores evadimus, si DEUS manu munificâ & propitiâ vota nostra secundat, & necessitatibus providet? ut inductione utamur, an non singularis est favor, si prosperam DEUS messem indulget? toto enim anni decursu nil aliud suspiramus, quàm ut flavâ messe campos nostros inauret, ut vites densis racemorum pampinis aggravet, ut ubere pomorum proventu arbores fæcundet. Hæc autem consecuti, quid facimus? an Divino cultui majori cura
16. vacamus? an ad Basilicas DEO Eucharisticon dicturi, ait Salvianus, properamus? an donis cumulamus altaria, eleemosynis pauperes? an saltem scelestas animi cupiditates DEO velut victimas immolamus? an vitam & mores emendamus? *Compensare, credo, Domino DEO nostro, cultu, honore, reverentiâ, bona, quæ ab eo accepimus, nitimur?* ait Author ille, *Si quando nobis DEVS proventus uberes, & tranquillitatem ac abundantiam dederit, super vota crescentem, tantâ secundarum rerum prosperitate corrumpimur, tantâ insolentium morum pravitate viciamur, ut & DEI penitus obliviscamur, & nostri.* Scitis, quid tunc agamus? tunc enimverò studemus dilatare granaria, augere reconditoria, & vitæ futuræ obliti cum Epulone illo
12. Evangelico ingeminamus: *Anima, habes bona posita in annos plurimos*, quid aliud agendum supereſt? *Comede ergo; bibe, epulare.* Eja alacriter, nunc tempus est tuburcinandi, luxum & pompam ostentandi, indulgendi genio, lusui vacandi, vindictam executioni mandandi, pudicitiam puellæ expugnandi, litandi desideriis & affectibus, corrumpendi Judicem & subornandi ministros; atque adeò, quis credat? eò pertingimus, ut beneficia à DEO recepta, velut arma contra DEUM intorqueamus. Ponite præterea, nos post bellicas calamitates tranquillâ rursus pace potiri; nunquid ad theatra subitò, ad choreas & symposia properamus? Ponite, nos post diuturnam infirmitatem optatâ valetudine perfrui; nunquid continuò ad amores illicitos effiænati relabimur? cùm ex plebeja conditione ad Senatoriam evehimur, novis nos titulis conspicuos, aut novis parentelis Illustres videmus? an non subitò superbè nos circumspicimus, fastum induimus, plebem dedignamur? quin verecundamur, illa post hac pœnitentiæ Oratoria frequentare, quorum cœtui prius annumerari gaudebamus? Edicite, quæso, quibus studiis ingenii perspicaciam DEI beneficio acceptam, & longo usu excultam, ut plurimùm impendimus? an non in turpes cantilenas, aut profana commenta? ubi judicium quo nos natura dotavit, nisi in dolosis contractibus concinnandis, auróque per fas & nefas cumulando collocamus? ubi potentiam, nisi in oppressionibus pauperum, violentiis, ac iniquissimis concussionibus exercemus? quid dicam amplius? *Sanitate abutimur ad libidinem, divitias vertimus in luxuriam, bonámque famam, sordidâ conversatione turpamus*; ut suâ ætate Hieronymus deplorabat. An non hoc

est, DEO malum pro bono rependere, ut quondam perfidus Eribatus fecit, qui, cùm gravi auri pondere à Cræso esset ditatus, illo ipso militem conscripsit, & largitori bellum intulit? *Ego confortavi brachia eorum*, videtur nobis dicere DEUS per Oseam, *ego confortavi brachia eorum*: ipsi autem quid fecerunt? *& ipsi in me cogitaverunt malitiam.* Heu hoc ingratitudinis portentum nimiùm quantùm inter nos invaluit, nec porrò demonstrandum, sed potiùs exterminandum esse videtur.

Ose. 7. 15.

V. Quodsi ingratissimi hominis notam meretur, qui pro acceptis beneficiis debitas DEO gratias non refert, illa dissimulat, obliviscitur; quanti non sceleris reus est, qui injurias rependit? Dicite, quæso, Auditores, quis vobis sensus foret, in quas non iras excandesceretis, si quis insigni à vobis dono devinctus, colaphum rederet, aut morti ereptus, pugionem vobis in latus defigeret? quin si facinus tam indignum non in vos ipsos, sed in quemvis alium, cetera vobis ignotum & peregrinum designari videretis, an non justissimo zelo vobis pectus ebulliret, & animus indignatione effervesceret? nunquid dira omnia; cœli fulmina, & inferorum furias in caput illud ingratum provocaretis? Non potuit stylum cohibere Zeno, quin eum acueret in Saulem, qui Davidem eo ipso tempore è medio tollere laborabat, cùm ille appensâ collo citharâ, eundem sanæ menti restituit; Hieronymus meritò indignatur Josephi fratribus, qui tunc potissimum ejus necem meditabantur, cùm ille onerata ch... riis brachia ad eos pascendos depon... ret. Audite aliud ingratitudinis p... tentum: Basilius orientis Imper... aliquando animi gratiâ venationi... peram dabat, cùm raræ magnitud... cervus, in quem Basilius venabu... intorserat, declinato ictu in Imper... rem insilit, & inserto in ejus balte... cornu in sublime suspensum tollit, ... tam illi haud dubiè elisurus, nisi P... puratorum nonnemo, viso Imp... toris periculo, celerrimè accurr... & dissecto, ex quo pendebat, ci... lo, Basilium ab interitu vendic... Ubi tanto defunctus discrimine i... lam rediit Imperator, omnes cen... proceres purpurato illi circumf... mille eum plausibus deprædicar... quòd Principem servâsset. Quis d... ret, Basilium soterem suum inter ... mos deinceps amicos, & primos ... Ministros admisisse? Nemo omn... erat, qui non pretiosa illi munera, ... stres titulos, summosque honores ... guraretur; cùm ecce Imperator ... stabili plurimorum more, qui igno... niosum arbitrantur, habere subdi... cui multùm debeant, causatus, ... puratum illum violentas sibi manu... ferre ausum, in mandatis dedit, ... publico in foro capite truncaretur, ... tonitis omnibus, quòd ferali in p... mate spectarent, quem ad regalis to... ni societatem admissum iri credi... rant. Auditis factum barbarum ... sed quo, quæso, animi sensu? ... non intima vobis viscera com... sunt? certè qui facinus hoc refer... Cedrenus nimirum, ac Zonaras, ...

De livore & invidia.

De Laz. conc. 4.

eb.

enormen perfidiam abominari satìs non possunt: ego certè non dubito, quòd omni supplicio tyrannum istum dignissimum censeatis; imò si præsens foret hoc hominis monstrum, nemo, credo, se cohiberet, quin impetu in ipsum facto, aut unguibus elideret, aut morsibus dilaceraret? Ego cohorruisse me fateor ad scenam tam tristem; sciveram enim quidem ex Ecclesiastico, *quòd ingratus sensu derelinquet liberantem se*; nesciebam tamen, quod etiam *profligaret & perderet.* Sed DEUM immortalem! cur non eadem nobis mens est, ubi DEI causa agitur? an non ille æqualibus nos beneficiis sibi obstrinxit? Et quid dico, æqualibus? majoribus dicam, & infinitè quidem: beneficium enim Basilio collatum, aliud tandem non erat, quàm vitæ periculo semel subduci. Sed quoties nos de vita gravissimè periclitati sumus, terrâ, marique, ab hominibus & brutis, à dæmonibus & maleficis? O quàm dudum morti in prædam, & inferno in pabulum cessissemus, nisi DEUM febri præcordia depascenti, aut defluxione fauces obsidenti, gangrenæ viscera corrodenti, aut guttulæ cor suffocanti imperâsset? Ille in vestram tunc defensionem *apprehendit arma*, vósque creaturarum furori subduxit, quæ velut Divinæ justitiæ ministræ, in vestram perniciem conspiraverant: *& exurrexit in adjutorium vestrum.* Vos autem quid? vos, teste Apostolo, impias in DEUM manus armastis, *Iterum crucifigentes filium DEI; & ostentui habentes?* Cur ergo non in nosipsos, ut in Basilium, excandescimus? Neque mihi, velim, respondeatis, has esse Apostoli metaphoras; vos enim nunquam Christo mortem machinatos esse, neque tantum nefas unquam animo designâsse: quid enim, an non illatæ Christo necis Nazarethanos cives reos hodie arbitramini, qui, licèt ei vitam non eripuerint, nihil tamen intentatum reliquerunt, ut eam illi eriperent? sic vos quoque quoties lethali vos noxâ obstringitis, vitam quidem DEO non eripitis, quia impassibilis est & immortalis, ea tamen audetis, quæ quondam morti Christi causam dederunt, ut ait D. Thomas, *Cùm peccas*, inquit, *quantum in te est, das occasionem, ut iterum Christus crucifigatur.* *in Epist. ad Hebr. c. 6. l. 2.*

VI. Sed demus, intentatæ Christo mortis rei non sitis: éstne autem hic vester in Christum amor, nolle quidem Eum occidere, de cetero autem quidvis adversùs illum tentare? maledicitis nomini ejus, accusatis providentiam, servos ejus affligitis, sacerdotes spernitis, templa profanatis, & conculcatis mandata. O crudelitatem! ô impietatem! ô barbariem! Civibus Bethuliæ, cùm à magnanima Juditha imminenti excidio erepti sunt, satìs non erat, ab ejus cæde abstinere, sed summis præterea laudibus extulerunt: *Benedixerunt eam omnes, unâ voce dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri*: pretiosis præterea muneribus eam cumulârunt, & omni obsequiorum genere venerati sunt; cúmque tandem fatis concessisset, septem dierum luctu inconsolabili eidem parentârunt *Judith. 15. 10.*

târunt. Pharaoni satìs non erat, non interimere Josephum, qui mirabili providentiâ famem ab Ægypto avertit, totíque Regno de copiosa annona per septem sterilitatis annos providit, sed ad supremam in aula sua dignitatem extulit. Assuero satìs non erat, non interficere Mardochæum, qui structas in Regis caput insidias detexit, sed ad summos Persiæ honores elevavit. Sic nemo unquam satìs gratum se esse censuit, si Benefactori vitam non eriperet; hoc enim, ut dici solet, *beneficium latronum est*: Vobis duntaxat hoc erga DEUM beneficii genus sufficit; ceterà, velut omni gratitudinis debito soluti, ejus jussa contemnere, convitiis & probris eum onerare, incessere blasphemiis, eúmque velut per ludum & jocum pessimis modis habere non formidatis. Heu! qua tandem de causa tantum mali DEO tam bono? qua de causa, qua de causa? certus sum, ait D. Chrysostomus, quòd, si hominum quispiam mediam duntaxat earum gratiarum partem in vos conferret, quam à DEO recipitis, omnem, etiam levissimam offensæ ejus umbram caveretis, vósque devotissimos ejusdem servos & mancipia profiteremini. Quid non obsequii à vobis impetraret, qui tam opimas ac pingues vobis facultates dono dedisset, quibus DEUS domum vestram locupletavit? si quis robustam vobis valetitudinem, & vires corporis restituisset, qualem DEUS vobis in tot jam annos extendit, quo non grati animi affectu illum prose-

Ad Rom. hom. 6. quereminì? Si, inquam, hæc ab homine aliquo in vos merita collata fuissent, nonne illi vos totos consecraretis? ergo id ipsum DEO non facitis, similes illi querelas exprimitis, *Filios nutrivi & exaltavi, enutrivi*, tam donis, *& exaltavi*, gratiæ ornamentis, *ipsi autem spreverunt me.* An tè faciliùs est, gratum esse homini quàm DEO? id si foret, veniam reretur ingratitudo vestra; illud delicti magnitudinem auget, grati cupiatis esse hominibus, cùmen id plerumque deficillimum DEO autem sitis ingrati, qui tema etiam grati animi signa facil admittit.

VII. Hebræis in lege veteri prohibuit, ne in sacrificiis pisces rent: quis vestrûm interdicti causam reddiderit? an non enim gustu sapidi, ac palato in paucis sunt? id quidem verum est, ait lensis; difficulter tamen capiun aquarum incolæ sunt, in profund bitant; abscondita tenent latibul cessus habent furtivos, & lubrica celerem fugam. Et hæc fuit caus eos Deus à sacrificiis excluserit, non exigit à nobis, nisi quod est dùm parabile, & in promptu: ideo etiam noluit sibi immolari silvestres, quæ non nisi laborios natu, ac sumptuoso apparatu cap tur. Apud Ethnicos quidem Neptu aper immolabatur, Isidi dama, Fa capreolus, cervus Dianæ; DEUS tem noster aliud non nisi dome & de armento sublata animalia, v los nimirum & tauros, oves & agn de volucrum vero genere non pe ces, aut meleagridas, sed colum

Ib. 7.

solùm & turturem admisit. Cur verò aves tam obvias ac vulgares in solenne sacrificium sibi DEUS popoſcit ? certè non aliam ob causam ; quam ut nobis innoteſcat, facili se & parabili sumptu placari, nec rara & exotica desiderare ; nullum munus despicit ; tenuissima etiam sereno vultu admittit, quia non muneris pretium, sed offerentis affectum æstimat : *Si voluntas prompta est, secundùm id, quod habet, accepta est.* Unde perspicuum est, faciliùs longè esse, DEO quàm hominibus gratum se exhibere ; hi enim plerumque superbi, insatiabiles & avari sterile obsequium aut voluntatem infructuosam contemnunt, & non nisi manus plenas exspectant. Fingite discipulum Magistro, clientem causidico aut medico infirmum dicere : Domine, ut gratum erga te animum contester, en caput tibi denudo, præscriptam à te studendi methodum observo, lites ex consilii tui directione tracto, medicinis & pharmacis tuis utor. Num contentos fore creditis cum tirone Magistrum, cum cliente advocatum, Medicum cum infirmo ? minimè profectò ; aliud enim & pinguius laboris sui minerval petunt ; auro aliisque donis sua volunt beneficia compensari. E contrario DEO abunde satisfacit, quod nulli alteri sufficit ; aliud à nobis haud exigit, quàm ut ad unguem servemus ea, quæ salutis nostræ intuitu præcepit ; *si vis ad vitam ingredi : serva mandata* : quin inter hæc ipsa mandata non nisi illa à nobis observari petit, quæ libero voluntatis nostræ arbitrio subjecta sunt. Si pauper fortè es nec Eleemosynas dare potes, jejuniis contentus est ; si debilis es, & jejuniorum rigorem ferre non potes, Eleemosynis placatur ; si nec unum nec alterum in promptu habes, vitæ temperantiâ aut sermonis modestiâ, aut sacræ orationis pietate defectum supplebis. Verbo, DEO abundè satis est, quod nulli ferè hominum sufficit, *non præmium postulat, sed honorem* : quis autem credat DEUM nec hoc quidem grati animi signum impetrare à nobis posse, majoremque nobis hominum, quàm DEI curam esse ? quasi verò beneficia, quæ ab hominibus, velut causâ secundâ & infimâ in nos derivantur, non peræquè à DEO velut causâ primâ, & supremâ originem trahant. *Ego redemi eos*, ait DEUS per Oseam *ego redemi eos* à paupertate ; *redemi eos* ab infirmitate ; *redemi eos* ab ignorantia ; *redemi eos* ab infima fortunæ conditione : *& ipsi locuti sunt contra me mendacia* ! dum, quos à me receperunt favores, alteri adscribunt, alteri sanitatem, alteri doctrinam, alteri honores. O miseram & infelicem DEI sortem ! an non hæc est palmaris injuria, quam eidem inferimus ?

Ser. 211. de temp.

Ose. 7. 13.

Verum necdum hic sistit nostra ingratitudo : parùm enim foret (heu cor mihi rumpitur, cùm hæc dico !) parùm, inquam, foret, DEUM homini postponi, ignomiosius est, quòd & brutis cedere cogatur. Lupi, quis crederet ? lupi, inquam animal homini tam exosum, eò pertingunt, ut exquisitis honoribus in Ægypto colantur, quòd semel, nescio quo casu ex Ægypti campis latrones Æthiopas fu-

gaverint: eodem in loco aras & incensum promeriti sunt vultures, Ichneumones & cati, quin & aves prædatrices quas Ibides appellant: vultures quidem, quod ceraſtarum prata depopulantium cubilia exterminaverint; Ichneumones verò, quòd ova crocodilorum Nili littora obſidentium diffregerint; feles quoque, quòd contra nonnullorum ſerpentûm morſus antidotum præberent; Ibides tandem, quòd alatis draconibus, verno tempore ex Arabia in Ægyptum advolantibus, terram illam purgarent. Tantum vel à barbaris animis viliſſima animalia extorſerunt, & quidem pro iis obſequiis, quæ beneficii nomen minimè merebantur, cùm benefaciendi voluntate carerent: & DEUS tantum à nobis obtinere non poſſit, ut ſaltem à nobis non offendatur? Verùm quid opus eſt ad Ægyptios recurrere? an non nos ipſi etiam canibus blandimur, quòd fideles ſe nobis præbeant cuſtodes? quin inhumanum & crudele cenſemus, cuicunque animali nocere, quòd nullum nobis faſtidium, aut damnum intulit; indubitatum certè eſt, Senatores Athenienſes nobilem quendam omni honore privâſſe, quod paſſerculum, qui ad ſinum ejus confugit, ut imminentis aquilæ ungues evaderet, à ſe rejecerit: cur ergo volupe nobis eſt: DEUM laceſſere, qui non tantum nullâ nos moleſtia afficit, ſed ſingulariſſimis inſuper beneficiis exornat? Verum totus erubeſco, quod ad ſimilitudines, homini adeo propudioſas prolapſus ſim, docente me Divo Hieronymo: *Quando majora minoribus coæquantur, inferioris contumelia, ſuperioris injuria eſt.* Sed veniam mereri videor, nam facti indignitas & ingratitudinis exceſſus ad hæc verba coëgit: quid enim adhæc ponitis Chriſtiani? quæ obſecro, ratio ſa eſt, cur tam iniquè DEO reſpondeamus? an fortè, cùm DEUS benefacit, illum beneficii Authorem non agnoſcimus? Ita enimverò *Dilexi vos, dicit Dominus, & dixiſti in quo dilexi vos*; DEUS ſolus eſt, gratos nos exhibere detrectamus; gratitudinem hominibus, gratitudinem brutis profitemur, ſoli DEO ingrati ſumus, nec ingrati duntaxat, ſed impii, riofi, impii, ac ſcelerati. Quo tandem modo corda ſibi noſtra & fectum devinciet, ſi beneficiis torquere non poteſt? Edicite, tores, ſodales mei, quid ad veſtrum obtinendum fieri neceſſe DEUS vos deperit, vos ſuſpirat, unica de vobis Illi mens & cura exiſtimabat ille, animos tandem ſtros in ſui amorem flectendos; autem ſpe ſua fruſtratum ſe videat. Ei porrò agendum eſt? Cavete, vete, ne ſtylum deinceps & mutet, ſuâ vos gratiâ & protectione deſtituat, ac perdi vos ſinat, & re? Superi averrant hoc à vobis lum, quo nullum magis vobis um, ipſique DEO moleſtiſsimum nihil enim ille æquè dolet, quàm ſtra illum ingratitudo ad ſua nobis neficia ſubtrahenda cogit: noſtſine nim cur hoc illi vitium adeò ceat? certè non aliam ob cauſam, quia ingratitudo eſt *Ventus* ille

ab Ezechiele descriptus, qui fertilissimam Divinæ munificentiæ tellurem exsiccat & exarescere facit: hinc Deus tam amarè in Psalmis de iis conqueritur, qui mala pro bonis rependunt, non quod injuriis ab iis afficiatur, sed quòd DEUM, in nostra commoda tam fœcundum, sterilem reddant: *retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ.* Aperiamus ergo campum DEO amplissimum ad nobis benefaciendum, atque ideo pro beneficiis acceptis grati esse studeamus.

34.

PARS ALTERA.

IX. NUnquam magis obstupescere me memini, quàm dum Herodotum legerem: refert Author iste, populos quosdam reperiri, solem adeò exosos, ut, quàm primùm manè exoritur, furiosorum instar in occursum ejus sese effundant, dicteriis mordacibus illum lacessant, lapidibus & sagittis petant. Ecquod hoc hominum genus esse existimatis? an fortè Septentrionis incolas, quibus, velut privignis, rarissimè suum aspectum indulget ac benignos suos influxus nonnisi avarâ ac parca manu communicat? Minimè certè: isti enim, quoties sol oritur, festivo fidium, citharæ, fistularum, ac utriculorum concentu, eundem salutant. Illi, illi solem oderunt, quos rectà suis radiis liberalissimè ferit, qui copiosissima ejus luce fruuntur, quorum ille mineras auro & argento fœcundat, quorum maria corallis ac unionibus replet, populi nimirum Athlantici. Dum ista legerem, Auditores, (fateor ingenuè) singularem populi barbariem agnovi, populi plùs quàm stolidi & insani. Verum nunquid simili ratione nos erga DEUM gerimus? ipsissimâ sanè, ipsissimâ, teste D Gregorio Pontifice: *Magis contra DEVM elevantur, qui magis ab ejus largitate contra meritum ditantur.* Sed quam portentosæ hujus ingratitudinis causam dicemus? video enim verò illam esse assecutus; hanc enim me hodie docent cives Nazaretani, Christi, in conterraneos suos summè benefici, ingratissimi persecutores: quid enim erat, si rei veritatem rimari placet, quod illos adeò perfidos, Christóque rebelles fecit? sola certè suspicio, quasi Christus non tam eorum amicus, quàm æmulus esset, sciebant enim ex Christi comminatione, juxta doctissimi Maldonati commentationem, veram religionem Deique cultum à Judæis ad gentes transferendam; ocyùs ergo arma in Christum moverunt, velut si is aufferre illis tentaret, quod priùs donâsset: *Et repleti sunt irâ, eò quòd visus esset Christus significare, gratiam à Iudæis transferendam ad gentes.* Ecce, Auditores, causam, quæ nos quoque toties DEO facit ingratos: existimamus, illum nostra nobis erepturum; quasi verò non æquè facilè ipsi fuisset, nunquam nobis dare, quæ denuo auferenda timemus. Proponite vobis Patrem, longâ filiorum serie à DEO donatum, & filiorum quidem spei prorsus eximiæ, eccur ille huic beneficio ingratus, tam perversè illos educat, malè affectos ad litterarum studia, ab omni pietate alienos, moribus & vitâ tam dissolutos? timet enim verò,

ne ſanctiori propoſito concepto, mundo dent repudium, ſéque in ſacras abdant familias, ſícque DEUS illos eripiat, quos priùs donaverat. Nobilem aſpice, ubere reddituum copiâ à DEO locupletatum: eccur ille DEO tam avarum ac ſordidum, oſorem pauperum, famulis aſperum, erga DEI ſervos tenacem ac parcum ſe demonſtrat? timet & ipſe, ne redigatur ad incitas, Deúſque ſibi vendicet, quod dedit. Et verò quamprimùm hæc diffidentia animum occupat, in quæ non indigna prolabitur, in quæ non flagitia præcipitatur? Jeroboamum conſideremus, cujus exitus miſerabilis, niſi divina oracula in tertio Regum libro nos docerent; fidem vix inveniret. Erat ille Salomonis ſervus, qui nec per ſomnium ſperare poterat, ſe Ejus in Regno ſucceſſorem fore: huic tamen DEUS, vivente etiamnum Salomone, per Prophetam Ahiam regiam in decem Tribus poteſtatem promiſit; duæ enim in Davidis gratiam Roboami nepotibus reſervabantur. Vix vivere deſiit Salomon, Jeroboam Rex ſalutatur: quis autem non credidiſſet, Principem tam prodigiosè à DEO aſſumptum omnem deinceps ſpem ſuam in ſolo DEO collocaturum, cui ſoli coronam & ſceptrum, pacificam regni poſſeſſionem, & addictos ſubditorum animos in acceptis referre debuit? Accedit, quòd ex Divina revelatione didicerit, nunquam ſceptrum de ſtirpe ejus auferendum, DEUM ejus in conſiliis adjutorem, in conflictu & præliis protectorem, liberatorem in periculis futurum, modò

3. Reg. 11. 29.

in Divino obſequio immobilis & co[...] ſtans perſeveraret: *Et regnabis [...] omnia, quæ deſiderat anima tua.* Q[...] ergo non dixiſſet, Jeroboamum [...] Principem DEO devotum, religi[...] & moderatum? Et tamen, quis [...] deret? vix Regni gubernacula fuſc[...] cùm juratus DEI inimicus evaſit: [...] ritus enim, ne, ſi liberam ſubdi[...] cultatem daret, ad conſueta ſacri[...] Hieroſolymam peregrinandi, ſe[...] ad Roboami illic imperantis obed[...] tiam redirent, cùm omnibus à n[...] ra inſitum ſit, ut promptiùs nato, q[...] electo ſe Principi ſubjiciant, ve[...] inquam, ſubditorum à ſe defectio[...] in palmarem DEI contemptum, [...] nem Solymæam peregrinationem [...] dicto publico ſeveriſsimè vetuit; [...] tamen non ignoraret, in omni ha[...] na Republica neceſſarium eſſe aliq[...] DEI cultum, verum aut adulterin[...] ut hoc velut fræno ſubditi in of[...] contineantur, minúſque ad move[...] ſeditiones aut concitandos tum[...] audaces reddantur, audite, quo [...] ſilio infamis hic politicus ſit uſus [...] nos ex auro vitulos conflari, eorum [...] unum in confinibus Dan, in Bethe[...] terum locari juſſit cunctíſque ſub[...] ad ſolenne ſacrificium convocatis, [...] inquit, hi ſunt Dii, qui vos ex Ægy[...] ſervitute liberârunt, tótque anno[...] decurſu in ſolitudine aluerunt: [...] ergo deinceps adolete thura, vict[...] immolate, vota & preces fundite, te[...] plíque Solymæi curam deponite: [...] *cogitato conſilio fecit duos vitulos aur[...] dicens, nolite ultra aſcendere in Ier[...] lem, Ecce Dii tui Iſraël, qui te ed[...]*

runt de terra Ægypti. Verbo, eò tandem insaniæ pervenit, ut commissum sibi populum à vero DEI cultu averteret, nec exprobrationibus aut minis, nec suppliciis aut miraculis porrò induci se passus, ut DEO, Benefactori suo summo, confideret, sed juratum se Ejus hostem ad usque vitæ & regiminis finem profiteretur: an unquam credidissetis, Auditores, posse hominem quendam eò ingratitudinis pervenire? & tamen fidei oraculum est, eò pertigisse Jeroboamum, eò cives Nazarethanos, eò denique tot, tantosque alios in hodiernam usque diem, qui, licèt non manifestè, tacitè saltem id satis ostendunt.

X. Vah, ingratissimi Peccatores, quæ vestra hæc diffidentia est? si DEO salus vestra cordi non esset, an tot in vos beneficia congesturum censetis? cùm in nihili vestri abysso lateretis, creavit vos; cùm servi & mancipia, redemit; cùm nudi, vestivit; cùm rebelles & obstinati, sustinuit. Quæ ergo amentia est, credere, illum ea vobis erepturum, quæ dederat, ac propterea injuriis eum lacessere? quasi verò illius offensa vos in bonorum vestrorum tranquilla possessione, DEO etiam invito, servaret: si illi luberet, vestris vos divitiis spoliare, quid ei foret facilius? cur ergo, ne iis spoliemini, à Divino eos servitio avertitis? nunquid vos bonorum gradu posset dejicere, privare amicis, titulis, muneribus, ac ipso, si vester foret, Principatu? cur ergo dolis tam iniquis cum Divinorum mandatorum contemptu, cum Divini cultûs neglectu, per omne fas & nefas, eorum possessionem stabilire nitimini? agnoscamus, quæso, unicum nostrum, verumque benefactorem, ejusque amori non odium, sed amorem reddamus, honoribus illum, non injuriis prosequamur, ut nemo posthac prout ego hodie, invitus licet, feci, exprobrare vobis possit aut debeat, etiamnum reperiri, qui mala pro bonis ingrati rependant.

SERMO DECIMUS OCTAVUS.

DIE MARTIS POST TERTIAM DOMINICAM.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Matth. 18.

I. INter plurimas à Christo nobis inculcatas, & Evangelio proprias quasi leges nulla videri posset majori voluptate excipienda, majorique alacritate executioni danda, quàm quæ imperat correctionem fraternam: quis enim ignorat communem omnibus alienos errores carpendi pruritum? sit licèt sol remotissimus situ, vultuque & formâ splendidissimus, humanus tamen oculus eò evasit audaciæ, ut aliquas illius maculas censoriâ virgâ notaret, easdem minutim, nec sine fastu numeraret, mundoque palàm, & cum plausu spectandas proponeret, claro omnibus documento, quantum sibi ipsi imponat, qui sperat, se vel sublimitate gradûs, vel antiquâ innocentiæ possessione ab hac rigida censura liberum & immunem fore. Verùm quàm paucos reperire est, qui præceptum hoc impleant? Certè etiam inter Christianos minimè desunt Davides, alieni thori violatores, sed ubi Nathan, qui eos corripiat? Novi non desunt Achabi, alienorum bonorum usurpatores; sed ubi Elias, qui scelus exprobret? ubi Baptista hac ætate, cùm tanti sint incestuosi Herodes? ubi Chrysostomus, cùm tot Eudoxiæ superbæ? ubi Theophilus, cùm tot sint Leones sacrilegi? ubi Dunstanus, pro tot turpibus & lascivis Elvinis? ubi Ambrosius, pro tot Theodosiis sanguinariis? omnes officii nostri numeros implevisse arbitramur, cùm scriptis amarulentis, mordacibus dicteriis, [illegible] chartis famosis in vulgus sparsis, [illegible] lem nostram exoneramus, quæ ad [illegible] ritandos magìs, quàm emendan[illegible] delinquentes serviunt; nemo tam [illegible] est, qui alienam turpitudinem pa[illegible] & sine fuco objurgare audeat, [illegible] ignavorum instar custodum tum [illegible] mùm latrones inclamamus, cùm [illegible] jam fugâ dilapsi sunt. Mearum [illegible] go partium foret, vestrum hodie [illegible] lum suscitare: sed quo me id fr[illegible] facturum confidam? respond[illegible] enim ocyus, rarum esse casum, [illegible] vos ad corrigendum fratrem gra[illegible] obliget; evolvisse, ac consuluisse [illegible] tam speculantis, quàm illius, quæ [illegible] res dirigit, Theologiæ Doctores, [illegible] nésque veritatem istam una[illegible] calculo probare. Quid ergo [illegible] est, nisi ut vos reprehendam, [illegible] in animabus DEO lucrandis tam [illegible] dicum studium & operam pon[illegible] etsi nullum præceptum vos obli[illegible] Et nunquid hoc præclarum, vob[illegible] dignum loquendi argumentum [illegible] video enim, Christum ipsum, [illegible] fraternam correctionem nos inci[illegible] nec minas addere, nec terroribus [illegible] gere; nec jubet, nec obligat sub [illegible] na, sed solùm spe lucri invitat: [illegible] *audierit, lucratus eris fratrem* [illegible] O Christiani, ô si satis penetrarem[illegible] quid sit, *lucrari fratrem, lucrari* [illegible] *trem*! puderet nos profectò dic[illegible] *convertat, qui volet, ego ad id non* [illegible] *ligor*. Eia videamus, an excusa[illegible] nem tam perniciosam enervare [illegible] leam: vos autem mihi benignam [illegible] bete; si enim sancto quodam [illegible]

ith. 28.

vest[illegible]

vestræ conditioni ac gradui conveniente, vos inflammavero, non vos solùm lucrabor, sed eos etiam, qui suâ me hodie præsentiâ dignati non sunt, sícque vos hodie in Apostolos mutabo.

II. Vix in Assyriorum castris Judith comparuit, cùm homines, aliàs inhumani ac barbari, insolitæ lucis fulgore raræque pulchritudinis fascino capti sunt; cúmque & oculorum verecundiam & totius corporis venustissimam compositionem, & linguæ gratiam viderent, attoniti exclamârunt: *quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habet, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Sit licèt Bethulia in altis montium jugis, & abrupta inter præcipitia sita, operæ sanè pretium erit, eluctari in altum, & inter devia prædam tam nobilem consectari. Eja, quid porrò opus est, tubarum clangore viros ad arma ciere? imperet modò Holophernes assultum, ruat animosus in hostes, & classica canat; sola Judith tanto molimine digna est. Ita loquebantur miseri cæco amore ebrii: & verò oratoriæ exaggerationi adscribi hæc possent, nisi probè nobis constaret prælia longè magis cruenta unius formæ gratiâ sæpiùs exarsisse. Quis enim diuturno ad Trojam bello facem subdidit, quàm vultus Helenæ blandientis? Quis Thebas ad arma concitavit, nisi unica Theana? quis conflictum ad Cyrrham exasperavit, nisi Megisto? ut nihil dicam de præliis Turnum inter & Æneam unius Laviniæ amore; Antigonum inter & Ptolomæum, Cleopatræ gratiâ. DEUM Immortalem! Quis mihi det, ut animæ vobis pulchritudinem hodie demonstrem! ah quid Cleopatræ, Laviniæ, Megistæ, Theanæ, Helenæ, Judithæ? harum decor non est, nisi flos campi, qui momento marcescit; non est, nisi mentis deceptio, oculorum fascinum, laqueus cordis incauti, esca perniciosè alliciens, & sagitta fallaciter fulgens: genuinam, verámque pulchritudinem habet anima, ad Divini vultûs imaginem efformata: *ubi factus homo ad imaginem DEI?* exclamat Augustinus, an in corpore? minimè profectò; *in intellectu, in mente, in interiori homine, in eo, quòd intelligit veritatem.* Si ego animam vobis exhibere possem, qualis in se est, tanto ejus amore vos inflammarem, ut nulli parcendum labori, nec impensis, imò nec vitæ ipsi censeretis, ut creatura tam nobilis ab interitu vindicetur. Hæc unica erat merces, à magno Apostolo Paulo suspirata, quando in proximi emolumentum, etiam à Christo non renuit separari: *lucrari fratres.* Hæc erat merces, à Seraphica Catharina desiderata, quando paratam se obtulit, inferni fauces subire, modò fores ita posset obstruere, ne ulla deinceps anima ingredi posset: *lucrari fratres, lucrari fratres.* Quid ad hæc respondetis, qui proximi curam negligitis, quia nulla ad eam gerendam lege tenemini? satis profectò hac loquendi formulâ ostenditis, ignotam vobis esse humanæ animæ dignitatem. Ah vile nimis ejusdem pretium

Isth. 8.

Tract. 8. in Joan.

tium ſtatuitis! ſi enim oviculæ intra lupi dentes ejulanti, aut turturi inter accipitris ungues gementi condoletis, atque opem ferre laboratis; fieríne poteſt, ut intra draconis infernalis fauces videatis animam, nec ad compaſſionem moveamini? ſed nulla dicitis, eandem juvandi obligatio vobis incumbit: demus hoc; illud autem vos quidem ab injuſtitiæ, non tamen crudelitatis notâ abſolvit.

III. Verùm dabo vobis, verum eſſe, quod dicitis; ego interea ad Chriſtum me convertam, eúmque è Cruce, cui noſtrî amor illum affixit, deſcendere jubebo: an enim ulla lege ad nos tam caro Sanguinis ſui pretio redimendos tenebatur? minimè profectò, ſi Iſaiæ credimus: *oblatus eſt, quia ipſe voluit*; victimam ſe pro nobis obtulit; ſed *quia ipſe voluit*: poterat enim, ut ait Chryſoſtomus, *Chriſtus, quæ paſſus eſt, non pati, ſed, quod noſtrum erat reſpiens, quod ſuum erat, neglexit.* Cùm ergo tantis dolorum impenſis, nullo alio, quàm gratuitæ benevolentiæ & amoris titulo impulſus ſalutem noſtram emere dignatus ſit, quis ſe deinceps lucrandis DEO fratribus impendere detrectabit, etſi minimè obligetur? Ah ferrea & ingratiſſima Chriſtianorum corda! En, quid ſibi DEUS noſtrî amore mortuus crucíque ſuffixus, promittere poſsit, dum noſtris duntaxat commodis ſtudemus, DEI autem cauſam negligimus. Totum, cui Chriſtus inhiat, lucrum eſt hominum ſalus, ut ait D. Chryſoſtomus: *nihil adeo ſtudiosè affectat Deus, ut ſalutem animarum*: hujus la... adjutores ac ſocios undique con... rit; eum in finem milites ſcrib... aſſeclas invitat: & quiſquam aud... ſuam illi operam protervè nega... Cùm Scipio Africanus ad expu... nem Numantiæ ſe accingeret, n... civium numerus, tam tamoli... amore illectus ſub ſigna ejus co... lavit, ut Plutarcho teſte Senatu... blico edicto frænum plebi injici... cenſuerit, *veritus, ne vacua ... queretur Italia.* Quid de Pom... dicam, & Cæſare? quid de Ale... dro inſatiabili regnorum hellu... qui ſive Lybiam peteret ardori... peruſtam, ſive Scythiam nativo ... re algentem peragraret, ingente... ſe hominum copiam traxit, q... extremos uſque mundi fines, per... viſſima vitæ diſcrimina Alexan... ſequebantur, nunc faucium ten... quis immerſi, nunc manibus pe... pera & prærupta, quæ ſuper... erant, reptantes. Cato ipſe, ... non amoris ſpecimina ſteriliſſima... ter Libyæ arenas à ſuis collegis... tequam illas ingrederetur, coor... tos milites de imminentibus pe... & ærumnis ſincerè edocuit, libe... que abeundi poteſtatem, ſi q... animus deficeret, omnibus de... nec unicus tamen, quis credat... pertus eſt, qui ſigna deſereret, a... to duce avelli cuperet, & non po... per horrida illa terrarum ſpatia, a... raſtis, viperis & amphisbænis de... pulata, eum ſequi præoptaret. Q... ergo cauſa eſt, Auditores, quòd Chr... ſtus obtinere à nobis non poſſit, q...

Hom. 27. in Epiſt. ad Rom.

ech. 14.

tot alii, Christo longissimè inferiores, à subditis suis nullo negotio impetrarunt? étiam ille mundum subjugare, suæque ditioni subjicere parat, non ut eum perdat, sed ut salvet, & nihilominus, uti mœstus queritur apud Ezechielem, *non est, qui vadat ad prælium*; nemo est, qui sacræ huic militiæ nomen suum ultrò addicat, *qui vadat*; stimulis opus est, præceptis & lata lege urgendi sunt. Verùm, quæ tandem gloria est, nullum Christo deferre obsequium, nisi præcepti necessitate extortum? Itane ejus in nos merita remuneramur? hanc tot acceptis favoribus vicem rependimus?

IV. Non ignoro quidem, venales quosdam & serviles animos reperiri, qui nisi præcepto urgeantur, nihil arduum aggrediuntur, cunctisque oneribus humeros subducunt, nisi spe magni ac manifesti lucri allicientur; cùm autem notabile emolumentum speratur, omnes operam suam promptè pollicentur; nemo est, qui laborem recuset. Sed, DEUM Immortalem! nunquid inæstimabile emolumentum est, fratrem lucrari? Indubitatum est, propter unicum hominem sceleratum integros sæpe populos, etiam insontes & innoxios à DEO plecti: *uno peccante, ira supra omnem populum venit*, ait Origenes, frequentibus exemplis persuasus, quæ omnia dissimulare aut tacere non possum. Civitatem Jericho, raro & prodigioso successu expugnaverant Israëlitæ, cùm victricia sua arma passim circumferre, suasque copias ad urbis Hai mœnia admovere decreverunt: nec situ, nec opere, nec civium virtute, nec nominis famâ par fuit urbs illa urbi Jerichuntinæ, & tamen turpiter ab obsessis repulsi & ignominiosæ se fugæ dare coacti sunt. Obstupuit populus hanc fortunæ suæ catastrophen, nec capere potuit, quo suo delicto promeriti essent, à DEO deseri, qui eos paulò ante ad victoriarum messem, & colligendas lauros vocavit; Supplex igitur coram Arca DEI procumbit Dux Josue, multisque cum lacrimis DEUM rogat, ut causam offensæ aperire dignetur. Et quo delicto irritatum ab Israëlitis Numen fuisse censetis, Auditores? an forsitan vitulum aureum proposuerunt adorandum? an cibis prohibitis se polluerunt? an alienigenis mulieribus turpi amore copulati sunt? minimè profectò: tanti mali origo fuit noxa ad speciem levis, eaque non à cunctis, imò nec à multis, sed ab uno solo patrata; cùm enim expugnata Jerichunte omnia fumo & flammis miscerentur, gregarius quidam miles, cui nomen Achan, inter spolia purpuream clamydem conspexit, illiusque desiderio contra DEI Ducisque Imperia abripi se passus, clàm eam abstulit, flammisque ereptam in tentorii sui angulo abscondit: factum istud ita DEO displicuit, ut cuncto exercitui ruinam & interitum intentaverit, nisi vitæ supplicium de reo quantocyus sumerent: *non ero ultra vobiscum*: verba sanè horrenda! *non ero ultra vobiscum, nisi conteratis eum, qui hujus sceleris reus est.* Usque adeo verum est, ut appositè subjungit

Ezech. 14.

Ios. 7. 12.

Lib. 6. de Provid. jungit Salvianus, *quòd læditur scelere personali causa cunctorum; Achan de anathemate quidpiam furto abstulit, & crimen unius hominis plaga omnium fuit.* Jona. 1. Ita est, Auditores mei, *& crimen unius hominis plaga omnium fuit.* Unius Jonæ causâ, an non omnes, qui in Tharsis navigabant, extremum naufragii discrimen subierunt? solius Judæ causâ? an non omnes Discipuli 2. Reg. 24. periclitati sunt? ob unius Davidis vanitatem, dum populi sui numerum ex inordinato fastu iniri jussit, quanta non strages omnibus incubuit? Nimis ergo certum est, Auditores, *quòd non rarò uno peccante ira super omnem populum venit.* Videris igitur, ad quàm utile, quámque magni momenti opus vos invitem, dum vos ad procurandam impii conversionem exhortor; ut scilicet nos omnes, quotquot hîc sumus, à gravissimis malis liberetis, quæ unius impii causâ cunctis possunt imminere. Judici quidem humano non licet ob alienum flagitium quempiam plectere; alia tamen est supremi Judicis potestas, qui, ut D. Augustinus advertit, ob id ipsum plectere nos potest, quòd ad aliorum vitia nimiùm conniveamus, & in iis corripiendis vecordes ac pigri simus; quemadmodum unâ falce fænum pariter & flores demetuntur, aut unâ grandine labruscæ & uvæ flagellantur, ita DEUS eâdem non rarò ruinâ reos juxta ac innocentes involvit. In Ioan. q. 8. Causam reddit D. Augustinus: *ut non se solum quisque curet in populo, sed invicem sibi adhibeant diligentiam & tanquam unius corporis, & unius hominis, alia pro aliis sint membra sol-cita.* Nolite ergo vestram in cu[illegible] da proximi salute socordiam obli[illegible] tionis defectu excusare; publica e[illegible] ac communis causa agitur, ade[illegible] & vestra: fingite, totam vos videre[illegible] ciniam flammis, & incendio inv[illegible] tam; nunquid affunditis aquam, [illegible] nulla vos obligatio compellat [illegible] ipsum velim in præsenti negotio [illegible] ciatis; dum enim proximus delinq[illegible] vicini periclitantur: accurrite ergo [illegible] borate, opitulamini, *nam tua res [illegible] tur, paries cùm proximus ardet.*

V. Verùm totum, quod dixi, [illegible] crum *negativum* solùm est, ut n[illegible] rum indemnitati nostræ consulam[illegible] & imminens periculum evitemus; [illegible] majus longè, ac *positivum*, ut app[illegible] lant, illúdque maximum in nos [illegible] dundat: ut enim candidè dicam, q[illegible] sentio, nullum opus DEO gratius, [illegible] majoris meriti mihi videtur, quàm p[illegible] catorem ad DEUM reducere, [illegible] cur dixi, meum hunc esse sensu[illegible] Audiamus de eo disserentem Gr[illegible] rium Magnum: *cui per gratiam D[illegible] contigerit, à peccatorum vinculis [illegible] ipse ex zelo studeat, ad spem venia [illegible] linquentes hortari; nullum qu[illegible]* (mentem advertite ad hæc verb[illegible] *nullum quippe tam gratum DEO [illegible] crificium est, quam zelus animar[illegible]* Ex quo enim pietatis opere ma[illegible] fortè meritum speratis? an ex Je[illegible] nio? quod autem rigidius fuit je[illegible] nium, quàm Christi, qui in me[illegible] illud integros absque ullo cibo exte[illegible] dit? *cùm jejunâsset quadraginta di[illegible] bus*: & tamen ex desiderio lucra[illegible]

animas, lautas publicanorum mensas frequentavit, adeo ut à nonnullis per calumniam intemperantiæ accusaretur. Forsan ab oratione? sed quis magis orationi deditus quàm Christus, qui noctes integras somni expers & quietis eam continuavit? *Erat pernoctans in oratione DEI*; & tamen animarum gratiâ ad nocturna Nicodemum alloquia admisit. An ab Eleemosynis? sed audite D. Chrysostomum, ferventissimum pauperum patronum: *etsi immensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si unicam converteris animam*: nec id mirum est, *nam si quis dederit pauperi, famem solvit, qui peccantem correxit, impietatem extinxit; ille corpus liberavit à dolore, hic animam liberavit à gehenna.* O quantùm differunt, corpus dolore momentaneo, animam verò ab incendio perenni liberare? quod si ex bono, quod in proximum confertur, meritum metiamur, indubitatum est, ex suo genere majoris meriti esse, animæ peccatis infectæ, quàm corpori infirmo opitulari. Sed forsan amplioris apud DEUM meriti est, Basilicas erigere, fundare templa, locupletare sacraria, quemadmodum laudabili profusione fecêre Caroli Magni, Carolomanni, & Pipini? minimè certè, Auditores: gratissimum DEO munus est, si peccatorem delicta sua deplorantem obtuleritis. Audite in rem nostram factum non inamœnum, quod Plutarchus recenset. Inclytam de Persis victoriam obtinuit Cimon famosissimus Græcorum Dux, cúmque fœderatis sibi ducibus valedicere, & Athenas reverti vellet, congestam priùs prædam duas in partes divisit. In una debellati hostis spolia reposuit, scuta, cassides, galeas, acinaces, & pharetras immensi pretii, vestes purpureas, vasa argentea, & aureos torques: ex altera verò parte constituit magno numero captivos, nudos omnino, spectaculo sanè miserando; apparebant enim squallidi, vulneribus saucii, ærumnis confecti, & umbræ potiùs hominum, quàm homines. Mox ad collegas conversus: eligite, inquit; ego enim partes primas, supremo ceteroquin duci debitas, vobis ultrò cedere paratus sum: nec opus erat longa deliberatione; argenti enim aurique fulgore allecti, pretiosa quæque certatim involarunt, gaudente Cimone, quòd nihil sibi præter viva illa hominum cadavera superesset: posteaquam tamen squallorem eorum abstergi, curari vulnera, & exhaustas eorum vires reparari jussit, maximo illos pretio vendidit, satísque apparuit, quantum valori supellectilis, valor hominis præstaret. Placétne igitur vobis, auditores, genium meum imitari? conquirite ex omnibus urbis angulis peccatores maximè miserabiles ac calamitosos, illorum languores emendate, abluite maculas, & ad Christum sanos adducite, nec dubitate, quin singulos eorum majoris æstimaturus sit, quàm si gemmis, unionibus, & pretiosis margaritis graves ad illum accederetis. Quod si igitur, lucrari fratrem, res tam excelsi meriti est, quod jejunium, oratio-

nem, eleemosynam, & quidquid aliud virtutis est, multùm antecellit, fierine potest, ut obligationis defectu tam pretioso negotio necdum vos velitis impendere? an prudens vobis, & legitima hæc excusatio videtur? certè si ita est, ut quid tanta sollicitudine prædia vestra excolitis, tantoque studio cum pecuniis vestris negotiamini? cur non omittitis molestum hunc laborem? tametsi enim grande lucrum sit, quod speratis, nulla tamen obligatio ad culturam adeo accuratam, nulla ad negotiationem tam sedulam ac studiosam vos urget.

VI. Sed quo tandem authore didicistis, nullâ vos ad lucrandas animas obligatione teneri? Dabo, id esse verum, si nullius unquam hominis spirituali ruinæ causam dederitis; si verò vel consilio, vel exemplo, vel adhortatione animam aliquam perdidistis, id enimverò nego. In lege veteri DEUS præcepit, ut, quicunque alterius animal occidisset, simile restitueret, bovem pro bove, agnum pro agno, jumentum pro jumento: *qui percusserit animal, reddet vicarium,* Levit. 24. 18. *id est animam pro anima.* Non defuissent quidem plures alii modi, illatum proximo damnum resarciendi, nec fuisset opus tam rigida lege Talionis; sed pro erepta DEO anima satisfieri non potest, nisi reddatur anima pro anima: date DEO, quidquid Erythræum mare unionum, Phryges serici, marmorum Numidæ, odorum Assyrii, Sidonii muricis & purpuræ habent; hoc totum minimè æquivalet animæ, quam pe… stis: *nec totus mundus est justum … ma pretium*, Gregorio teste: *… est totus mundus, pro unius anim… pendio*, ait D. Ambrosius: anim… la æquivalet anima, quia æquiv… nes pretio à Christo æstimatæ … Si ergo vestrâ culpâ plures unâ … riêre, quâ fronte omni vos … debito profitemini, tantumdem … tuendi? Restitutione opus est; … tores, restitutione: *animam pro … ma, animam pro anima!* Perpe… te? obsecro, quot perversa con… quot per vitæ decursum scanda… deritis, noxiis exemplis, intemp… tiâ in conviviis, excessu in lu… effræni libertate loquendi: cu… nulla vos sollicitudo tangit aut … ut loco servi, quem sacrilego … subduxistis, alium Domino suo … tis? Hoc enimverò studium & … fuit Davidis, cùm delicti sui p… tentiâ ductus, statuit, docere … quos; & impios convertere: … *bo iniquos vias tuas, & impii … convertentur.* Ergone officium … litis sit, qualis David erat, inte… ma à teneris enutriti, peccatore… cere, iisque prædicare? quin p… præcipuum ejus munus videtur, … struere exercitus, expugnare … tentare assultus, cum hoste confl… re, prælio decernere, & explicare … na, non Catechismum. Ita revera … sed meminerat miser, se suâ causâ, … noxio exemplo plurimos à Di… 29. cultu abstraxisse: *blasphemare fe… nomen meum in gentibus*, atque … cepsuit, ut Lorinus observat, se Di… fu…

satisfacere aliter non posse, nisi totidem peccatores converteret, quot justos olim exempli sui contagione pervertit. Hoc ipsum impulit Arnobios, Augustinos, Hilarios, Cyprianos, Justinos, veræ fidei aliquando hostes, ut eandem postea calamo suo acerrimè defenderent. Quodsi & Paulus pro dilatanda Ecclesia tantopere laboravit, non alia certè de causa id fecit, quàm quia priùs eam est persecutus; *qui enim priùs persecutor extitit*, ait D. Gregorius, *postmodum plus omnibus laboravit.* Nullus ergo vestrum sibi persuadeat, se muneri suo satisfeciisse, nisi jus DEI læsum reparet, totque homines illi restituat, quot priùs impiâ rapinâ abstraxit. Quid ergo moramini, aut adhuc exspectatis, Auditores? quid portò differtis? *Lucramini fratres: lucramini fratres!* num fortè utilem in hoc negotio operam præstare posse diffiditis? Inanis hæc est excusatio; modò enim voluntas vobis & conatus non desit, nemo est, qui peccatorum conversionem promovere non plurimum possit; omnes huic muneri sunt apti, nobiles & plebeji, viri ac feminæ, & quotquot sunt in quacunque hominum conditione ac statu.

VII. Nolite igitur vobis persuadere, officium istud iis duntaxat incumbere, qui Missionibus Apostolicis vacant, vitiumque per montes & silvas persequuntur; audite, quid Spiritus Sanctus per Ecclesiasticum omnibus promiscuè præcipiat: *Recupera proximum, secundùm virtutem tuam*: non juxta virtutem, quam in aliis suspicis, sed juxta tuammet, juxta dotes tuas, doctrinam, hc statum tuum: *Nemo dicat*, ait S. Gregorius in hunc locum, *nemo dicat, admonere non sufficio, adhortari idoneus non sum: quantum potes, exhibe.* Equidem non diffiteor, vobis non convenire, pulpitum more nostro conscendere, pro concione ad populum declamare: quoties autem præsentes estis, cùm de Divina offensa, jamjam executioni mandandâ agitur? cùm alienæ pudicitiæ struuntur insidiæ? cùm texuntur calumniæ? cùm de modo vindictæ deliberatur? quid tunc impedit, quominùs sancto quodam Zelo incitati, non aliter ac Phinees, in impios illos irruatis, si id muneris vestri authoritas permittit? cur non amicè eos objurgatis, blandè corrigitis, & prava consilia evertitis? cur non mitiora saltem suadetis, amantis instar Judæ, qui, cùm fratribus persuadere non posset, ne innocentem Josephum interimerent, suasit saltem, ut eum institoribus Ismaëlitis venderent. Omnes igitur promiscuè ex Spiritus Sancti imperio adhortor: *Recupera proximum secundùm virtutem tuam*? Eques forsan es & illustris? *Recupera proximum tuum secundùm virtutem tuam*: concilia pacem, & extingue odia geminos inter nobiles, qui duellum & singulare certamen meditantur; interpone authoritatem tuam, & ad Evangelicæ Legis observantiam adhortare, antequam ad inanissimum honoris punctum tuendum corpus simul & animam perdant. Civis es, & mercaturæ vacas? *Recupera proximum tuum, secundùm virtutem tuam.* An non periclitanti pudicitiæ potes succurrere,

Gen. 37. 62.

ac bene morati claustri limina inopi puellæ clave aureâ reserare, ne pudorem prostituat? Matrona es honorata & nobilis, cui domesticos intra parietes latere convenit? nil refert: *Recupera proximum tuum secundùm virtutem tuam:* maximum alienæ salutì momentum addes, si filios ad pietatem instituas; sic non eorum solum animas, sed plures cum illis lucraberis: fieri enim potest, ut aliquis eorum probæ educationis beneficio Divino se obsequio consecret, aptúmque instrumentum evadat, cujus operâ cælestis patria inquilinis & civibus repleatur. Quis vestrum Annam illam, in Divinis paginis adeò celebrem, ignorat? solum illa Samuelem progenuit, jejuniis ac precibus è cœlo obtentum; & tamen illa, veluti Liâ fœcundior foret, cùm Oden suam eucharisticam ordiretur, peperisse se plurimos professa est: *donec sterilis peperit plurimos.* An solus Samuel dici potest, *plurimi*? omnino plurimi, respondet Euthymius: *Vnus justus, qualis fuit Samuel, fuit instar multorum.* En modum, quo plurimarum animarum lucrum facere potestis, si vel unicum filium piè sanctèque educabitis. Sed esto, hæc omnia absint: an non oratio convertendis peccatoribus efficacissimum est medium? ut ait D. Jacobus: *Orate pro invicem, ut salvemini.* Id Paulus expertus est, quem S. Stephani fervens oratio convertit: expertus idipsum est Augustinus, matris Monicæ precibus & lachrimis obtentus. Quis ergo vestrùm est auditores, qui, si modò velit, non possit in salutem aliorum utilissimè incumbere? Si flagris nonnu-
quam in vos animadvertitis, id in pe-
catorum salutem destinate; si pro-
toriam corollam orando texitis, p-
tiam illis à DEO exorate; si trem-
Sacrificio assistitis, pro peccato-
illud DEO offerte; si jejuniis vo-
fligitis, in eorum, si vultis, utilita-
cedent. Supereſt, ut postremum
præsentissimum vobis modum
riam, quo peccatores juvare potes-
scilicet sub amicitiæ & societatis
ad devota oratoria, ad sacras
piósque Oratores audiendos eos
cetis: taceo fructum ingentem, q-
vestra adhortatione è piorum libro-
lectione colligere, &, quod omn-
antecellit, quem è morum vestro-
ac castigatæ vitæ exemplis haurie-
sunt: *Validior est*, Bernardo test-
operis, quàm vox oris. Utinam
spectum vobis esset, quàm longe
cacius sit, loqui opere, quàm lin-
Hæc enim verò vox illa est, quam
lus Apostolus à Tito suo expeti-
quere cum omni imperio. Vox
commovet quidem, inclinat, &
animos, vox operis vero amicam
admovet, & tantùm non cogit.
mus, muneris vestri haud esse,
scenso suggestu tonare in popu-
quid interest, si exemplo præ-
potestis? Assuescite, rei Divinæ
Templis reverenter assistere, ut &
qui garrulitate diffluunt, vestrâ
stiâ corrigantur; exhomologesi &
Synaxi frequenter utimini, idque
in privatis duntaxat Oratoriis, ve-
pietatis vos puderet, sed *In publico! deriventur fontes tui foras*

1. Reg. 2. 5.

Jac. 5. 10.

5. geminat Sapiens: *& in plateis aquas tuas divide*: quod enim clam facitis boni, vobis duntaxat prodest: quod autem palàm ostenditis, plurimorum servit utilitati, qui, ut monet Petrus, exemplo trahuntur, atque adeo etiam *sine verbo lucrificant, considerantes conversationem vestram.* Hæc cùm ita sint, dilectissimi, nolite esse morosi debitores, sed vestro quam primùm debito vos exsolvite, & sublatas Christo animas quamprimùm reddite: huc omnes labores, & studia vestra conferte, certoque vobis persuadete, amissam Ejus gratiam aliter reparari vix posse; 8. si enim de Sancto Francisco dixit Divus Bonaventura: *Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foveret, quas ille redemit*; quid miseris nobis dicendum supereſt, qui nova in dies Christo damna inferimus, & tamen ad illa reparanda nullâ nos lege obstringi censemus?

PARS ALTERA.

VIII. SAtis superque demonstratum esse existimo, neminem omnium à debito lucrandi animas immunem esse. Hoc si ita est, quid de vobis dicam, Præsules venerandi, Parochi & claustrorum Antistites? num speciali privilegio ab universali hac lege exemptos vos esse creditis? quin finite potiùs; finite, ut modestâ loquendi licentia zelum vestrum excitem, ac palàm ostendam, non minoris apud vos esse delicti, alienas negligere animas, quàm perdre proprias. Qui alteri vadem se præstat, fidem illi suam ita obligat, ut, si principalis debitor non sit solvendo, ipse creditori satisfaciat. Edicite autem, obsecro, quid aliud egistis, cùm amplæ aut modicæ Ecclesiæ curam in humeros vestros admisistis, quàm obligare DEO fidem vestram, & pro aliorum animabus spondere? Vos obligamini, curare, ut fideles debitum obsequii tributum Christo pendant; id si vestrâ fortè negligentiâ defraudant, vos quoque rationem reddere, paremque cum illis pœnam sustinere necesse est. Audite ergo salubre Spiritûs Sancti consilium: *Fili mi, si spondisti pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam,* Prov. 6. 2. *illaqueatus es verbis oris tui; fac ergo, quod dico, fili mi, & te ipsum libera*: quæ verba à Gregorio Magno, Hugone, Beda, Bernardo, & efficacissimè à Divo Thoma iis omnibus applicantur, qui animarum curam suscepêre, affirmantque, eos & linguam, & manum suam pignori dedisse; manum quidem ad exemplum, linguam verò ad Divini Verbi prædicationem. Scire jam cupio, cui fidem vestram obligaveritis; nunquid Christo, Servatori ac Domino vestro? cur ergo à Spiritu Sancto vocatur extraneus? *apud extraneum.* Audite solutionem dubii ingeniosam: nescio, an unquam vobis contigerit, accedere virum nobilem, & pro grandis cujusdam summæ debitore spondere: vidisse tis illum, primo congressu lætâ vos fronde excipere, blandiri, atque omnia benevolentiæ signa exhibere; cùm autem solvendi debiti tempus effluxit, proh metamorphosin! mox enim fidem datam severus exigit, intercessiones non admittit, moram & indu-

Greg. 3. pastoral. adm. 5. Hug. & Bed. in proverb. S. Thom. in Ep. ad Hebr. c. 13. lect. 3.

inducias negat, & quasi nullam vestri notitiam unquam habuisset, diem vobis dicit, carceri vos mancipari ac spoliari curat, usquedum debito plenè satisfiat. Idipsum Christus facit; amicum se vobis ostendit, dum pro aliis interpositâ fide vestrâ spondetis: verùm cùm debiti solutio instat, extraneum agit: *Dicitur autem Christus extraneus*, ut D Thomas explicat, *quia amicus est in sponsione, sed erit extraneus in exigenda ratione.* Ita sanè Auditores, *erit extraneus in exigenda ratione.* Audite igitur Viri Ecclesiastici, eja currite alacriter, & pro aliis liberaliter spondete; prensate munia, animarum curas cumulate, Ecclesias vobis deposcite, & obtinebitis: vultu benigno DEUS vos excipit, obsequia vestra probat, & promissa vestra admittit, *Amicus est in sponsione.* Sed an eundem in exigendo debito fore creditis? O vos deceptos, ô vos delusos! *erit extraneus in exigenda ratione.* Probè id agnoverunt Viri plurimi, doctrinâ & sanctitate conspicui, qui, ne ad infulas & prælaturas vocarentur, in silvas & ferarum latibula profugerunt. Congregatus erat populus Hierapolitanus, ut Nilamonem è claustro ad vacantem Ecclesiæ sedem elevaret, cumque laicorum amicæ violentiæ, Cleri precibus, & Episcoporum, qui ad Ejus inaugurationem convenerant, imperiis obluctari porrò non posset, unius diei inducias petiit, ut muneri tam arduo se ritè pararet: cùm impetrasset, cellulæ suæ se inclusit, atque in genua prostratus tot suspiriis, planctibus & gemitibus Cœlum, ac seipsum fatigavit, ut ani[...] exhalârit, antequam concessæ [...] vesper ingrueret: satiùs sibi fore [...] mori quàm præesse. Ammon [...] choreta, ut se ad Sedem Alexan[...] inhabilem redderet, auriculam [...] scidit. Ephrem Syrus, ne Cæsa[...] Ecclesiæ culmen conscenderet, [...] niacum se finxit. Mira etiam [...] Ambrosii repugnantia, cùm [...] ret, se à populo Mediolanensi [...] fectura seculari ad Ecclesiastica[...] movendum; in platea enim [...] tribunal erigi, magnamque [...] cum, virgis, securibus & comp[...] instructorum coronam advocari [...] atque in omnium conspectu, [...] carceribus eductos torturæ subj[...] diversis suppliciis affici mand[...] crudelis & truculentus haberetur [...] autem hæc illi figmenta nihil [...] dessent, palatium repetiit, pl[...] prostituti pudoris feminas ad se [...] vit, ut de turpi cum iis com[...] suspectum se redderet; cumq[...] artibus populum à proposito su[...] tere non posset, sub rustici hab[...] gam nocte intempestâ corripu[...] ter alpium juga tutas sibi latebras [...] siturus; sed Divino consilio fact[...] mane facto, cùm remotissim[...] urbe se crederet, ad urbis porta[...] stitutum se deprehenderet. Itaq[...] dicandum vobis relinquo, Aud[...] an sanctissimi hi viri, singulari [...] dirigendas animas facultate pr[...] tanto conatu suos huic muneri [...] ros subduxissent, nisi illud, non [...] humanis, sed etiam *Angelicis* [...] *formidandum* censuissent? Et [...]

quempiam invenire sit, qui munus hoc velut delicias, laborum præmium, aut vitæ quietem ambiat? illum animarum pastorem imitatus, qui supra parochialis suæ domûs limina grandi charactere hæc verba inscripsit: *DEVS nobis hæc otia fecit.* O rem horrendam! ipsi Angeli, mentesque æthereæ, summâ mentis perspicaciâ ac sapientiâ dotatæ, non nisi unicam animam, curæ suæ commissam habent; & Parochus aliquis aut Ecclesiæ Præsul tot animarum laboriosæ curæ tam tenui conatu ac virium suarum applicatione satisfeciſse se credat? Absit à vobis tam periculosus error, quin vobis potiùs dictum credite illud Sapien-
Prov. 6. tis: *Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipsum libera, discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, neque dormitent palpebræ tuæ, eruere quasi damula de manu, & quasi avis de insidiis aucupis.* Vos fidem vestram Christo oppignorâstis; eja ergo, alacriter in id incumbite, ut debitum quisque suum expungat: orate, prædicate, admonete, minas & supplicia intentate, nec priùs desistite, usquedum cessent abusus, sopitæ sint inimicitiæ, extinctæ flammæ impudicæ, ac juventus Christianæ fidei rudimentis imbuta sit; usquedum, quantum in vobis est, cultus integer Ecclesiis, Clero modestia, Laicis morum disciplina restituatur. An non videtis, quantum laborent animalia, ut è laqueis sese extricent? quantùm aviculæ, ut è plagis se liberent? Vos quoque idipsum facere allaborate: *Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipsum libera, eruere, quasi damula, eruere quasi avis*; non enim de re levis momenti, sed de æternitate agitur; *non spondeas supra virtutem tuam*, ait Ecclesiasticus, *quod si spoponderis, quasi restituens cogita.* Eccleſiastici 8. 16.

SERMO DECIMUS NONUS.

DIE MERCURII POST TERTIAM DOMINICAM.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? non enim manus lavant, antequam manducent. Matth. 15.

I. SI unquam verum fuit, ex iisdem floribus, unde apiculæ nectar, & mella fugunt, araneos venena cogere, id hodie in Apostolorum actionibus apparuit. Statuerant miseri, sequi Christum, atque ideo omnium ludibrio & contemptui expositi, omnem sui suorumque commodorum curam deposuerunt. Et tamen, quis crederet? etiam hoc vivendi genus nonnullorum criminationi patebat. Notatum est in illis, accipite inauditum scelus! non quòd cibis immundis vescerentur, sed quòd manus superstitiosè non abluerent, antequam pane suo vescerentur; *Non lavant manus, antequam panem manducent*: quodque in miselli piscatoribus sanctæ cuidam simplicitati adscribi debuit, in contemptum legum ac traditionum detorquebatur; usque adeò verum est, humanam malignitatem ex omni herba venenum distillare nôsse. Et quæ, obsecro Auditores, nostrâ etiam ætate iniquitas est, quæ latiùs dominetur, quàm hæc ipsa malevolentiæ libido? hæc contagiosæ instar luis per totas civitates grassatur, per omnes urbis plateas serpit, domos penetrat & Principum aulas; utinam non & claustra altis præcincta muris invadat! Qui ad omnem demissionem compositus, adversa omnia æquo ac patienti animo fert, ignavus ac vecors dicitur; si temperans est, ac moderatus in victu, avaritiæ arguitur; si religiosus, & ad pietatem pronus, hypocrita appellatur; si pudicus est, stupiditatis nomine vapulat; atque ita dique fæcunda maledicendi mat colligitur, quasi verò id in hono nostrum redundet, nec ullus emi se posse confidat, nisi altero depr nec splendere in publico, nisi de denigrato? An non hæc ingens m vilitas est, Auditores? nostrum po foret ad perfectionem eluctari, verò ad id incumbere, ut alii im fecti habeantur. Sinite ergo, ut die linguas istas temerarias & gar corripiam, & modestum maledic lentium persuadeam, utque firm mum cum Davide propositum cipiant: *non loquatur os meum hominum.* Hominum opera non virtutes, sed vitia; virtutes enim beneficia sunt: cui ergo volupe aliorum actionibus loqui, sequ consilium meum, manifestet p ac liberè, quidquid à DEO hab & silentio premat, quod habeat ipsis: sic ex criminatore fiet comiasta. Metuo quidem, ut no in me iras convertant, in me mil bilem ac iram effundant, &, quic eis rabies suggerit, in tam exosum sermonem exonerent. Posito to hoc metu, partibus meis haud de evomant in me, quantum libet irarum, modò contra alios murm re desistant.

II. Et verò magna vobis gloria murmuratores, dentem vestrum T ninum in illos liberè exerere, qui culi distant, nec tueri se possunt ac sùs tela, quæ in ipsos vibratis, nec stram retundere garrulitatem. In Levitici statuit DEUS legem, à p

mis quidem neglectam, meo autem judicio observatione dignissimam, & ad propositum meum opportunam: *Non maledices surdo.* Qua obsecro de causa? an forsan surdi speciali gaudent privilegio, ut luscos quidem, mutilos & balbos impunè liceat calumniari, non item surdos? Nequaquam; charitas enim omnes sine discrimine & personarum acceptione complectitur: *Universa delicta operit charitas.* Voluit tamen DEUS, ex mente Interpretum, singularem surdorum curam haberi, quia singulariter turpe & inhumanum videtur, illum lacessere injuriis, qui, cùm audire eas non possit, innocentiam suam tuendi modum non habet. *Surdo maledicere*, ut explicat D. Gregorius, *est, absenti & non audienti derogare.* Surdo igitur maledicunt, qui virgâ censoriâ absentium actiones notant, &, ut sicarii ac traditores solent, adversarium à tergo aggrediuntur: *Cùm recessissem ab eis*, queritur Jobus, *cùm recessissem ab eis, detrahebant mihi.* Iniquissimum planè factum: si enim defectibus scatet frater vester, eja palàm, & in faciem illos præsenti exprobrate, ut quondam Davidi Nathan, Jeroboamo Achias, Achabo Michæas; arguite illum animosè ac liberè; id enim & charitas jubet, & æquitati conforme est: dum autem genuinum in absentes stringitis, quid aliud agitis, quàm quòd vecordis instar molossi lupum jam fugâ dilapsum, & suas inter latebras tutum allatretis? Canum istorum ea est indoles, ut præsente lupo altùm taceant, *canes muti*, ut Isaias loquitur, *non valentes latrare*, etsi cæteroquin lupi furta non approbent, nec laudent, nec illi blandiantur, multò minùs in grege dilacerando adjuvent. Vos autem pejus longè agitis; absentibus enim, cujuscunque conditionis, ac statûs, minimè parcitis, mores eorum carbone notatis, eorum lasciviam, lusûs intemperantiam, prodigalitatem ac luxum, muneris & officii sui neglectum graphicè describitis; cùm verò præsentes sunt, labra comprimitis, vulpinâ illis caudâ blandimini, quos canino priùs dente momordistis, & turpissimâ adulatione iis ipsis defectibus, in quos antea tam acriter debacchati estis, palpum ducitis: luxuriam præfervidæ naturæ necessarium lenimen; ludendi pruritum, animi ex negotiorum multitudine distractionem; prodigalitatem & luxum munificentiam dicitis: an non hoc est palmarem proximo injuriam inferre? Non me latet quidem, generosâ animi libertate opus esse, ut quis alterius defectus palàm redarguat, præsertim si in sublimi fortunæ gradu sit constitutus: necesse foret, ut quis Eliæ instar omnis humani commodi contemptor foret, & simplici pelle lumbos cinctus ad torrentis crepidinem habitaret, nec alio pane famen falleret, quàm quem dapifer corvus ministrat. Quodsi tantum vobis animi non est, absistite saltem lacerare absentes, quibus præsentibus ne hiscere quidem audetis: *Veritas*, ut ait D. Hieronymus, *non amat angulos.* Id enim aliud non est, quàm talpas & sorices imitari, qui mordent quidem, sed absconditè, aut potiùs

Epist. 4. ad Rusticum.

tiùs æmulari ſerpentes, qui juxta monitum Eccleſiaſtis inter ſabulum & arenam malitiosè deliteſcunt, neque ullo ſe ſibilo produnt; ut in incauti viatoris calcaneo dentes ſuos defigant: *ſi mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minùs habet, qui occultè detrahit.* Præterea, num rem parvi moliminis eſſe cenſetis, famam reſtituere, quam rapuiſtis? mihi credite, etſi omni ſtudio, ac virium contentione in id incubueritis, difficillimum tamen erit, ut id effectum detis. Moyſes acceptam à DEO commiſſionem Pharaoni legitimè demonſtraturus, virgam projecit in terram, quæ ſubitò in ſerpentem mutata eſt; cùm illam è terra levaret, priorem virgæ formam recepit: æquale virtutis ſuæ ſpecimen dare tentabant incantatores & magi Pharaonis, ſed irrito ſucceſſu; projectas enim virgas in ſerpentes quidem converterunt, ſed ſua ſerpentibus ſpecies manſit, nec antiquam virgæ naturam eis reddere valuerunt. Ecce, ut Origenes notat, quouſque ſe extendat vis magica: *Non poterat virtus Dæmoniaca malum, quod ex bono fecerat, reſtituere in bonum, potuit ex virga ſerpentem facere, virgam autem reddere ex ſerpente non potuit.* Id ipſum vobis accidet, O maledici & detractores! efficietis quidem, ut proximus veſter aliis ſit horrori, & ſerpenti ſimilis videatur; ſed quâ ratione antiquam illi gratiam & formam reſtituetis? facile vobis erit, homini caſto & pudico laſcivi & impuri notam inurere, ſed, quâ arte hanc maculam rurſus eluetis? facile vobis erit, ut, qui devotus eſt, credatur hypocrita, ſed

Eccleſiaſt. 10. 11.

Hom 13. in c. 2. Numer.

quid agetis, ut ex hypocrita de[...] religioſus videatur? mala aliena [...] *auribus excipiuntur*, ſed eorum [...] ctatio & palinodia, quàm raram [...] nit fidem? Calumniare, dicebat [...] dopoliticus ille, calumniare aud[...] *ſemper aliquid hæret*; ſerpens ſer[...] tem tam facilè non exuet. Quis [...] non videt, læſi nominis damnum [...] quodammodo irreparabile? Famæ [...] ſtitutio, famæ reſtitutio, ô quàm [...] ad unguem, & ex rigore juſtitiæ [...] ſtatur! hic certè locum non hab[...] quod de pecunia dicitur: *Si quid [...] quem defraudavi, redde quadru[...]* Quæ ergo tandem regula eſt, hæ[...] ricula vitandi? non obloqui, ſed [...] cere: *non loquatur os meum opera [...] minum!*

III. Hactenus minora ſolùm [...] na detractionis aperui, jacturam [...] cet famæ & honoris, pretioſam [...] dem & admodum æſtimabilem, [...] tamen caducam & temporalem; [...] vius longè & periculoſius eſt, [...] audientes detractorem patiuntur [...] enim ii, in quorum præſentia mu[...] ratis, impii ſunt, aut pii? Si im[...] quo non jubilo verba veſtra excip[...] cùm audiêrint, ſe flagitiorum ſuo[...] tot ſocios habere? quâ pertinaci[...] firmabuntur in malo? & quod [...] eſt, quàm contemptim & protervè [...] ob defectus ſuos inſultabunt? D[...] Rex, cùm infelicem Saulis cum tri[...] filiis in monte Gelboë interitum [...] lexiſſet, efflictim nuntios obteſta[...] eſt, ne illud notum facerent inco[...] Geth, aut populo Aſcalonis, ne fo[...] incircumciſis illis præberetur occa[...]

ex calamitatibus Iſraëlis inſoleſcendi, illaſque exprobrandi : *nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Aſcalonis, ne fortè lætentur filiæ Philiſtym, ne exultent filiæ incircumciſorum.* Vos autem maledici quid agitis, dum in conventiculis veſtris palàm & liberè traducitis Eccleſiaſtici illius flagitia, lubricitatem morum illius clerici, faſtum & ſuperbiam illius Monachi ? niſi ut incircumciſis illis gaudii materiam ſubminiſtretis. Exultaſſent ſanè populi Geth, tripudiaſſent incolæ Aſcalonis ; ſed de temporali duntaxat infortunio ; illi autem, qui vobis auſcultant, de alieno flagitio & crimine delectantur. O quoties accidit, ut ob unius corruptos mores, à vobis temerè vulgatos, toti communitati infamia affricetur ? de toto ſtatim Ordine judicium fertur, eum humiliandum, deprimendum, ejiciendum, imò penitus extirpandum. Experientiâ didiceritis, non ſic cicadam garrulitate ſua reliquas ad cantum, & importunum ſtrepitum excitare, quantum unius maledicentia in aliis movet pruritum maledicendi : cur ergo tam grave onus maximarum iniquitatum humeris veſtris imponitis, dum incautâ & ſummè noxiâ maledicentiâ pabulum illis & fomitem ſubminiſtratis ?

IV. Quòd ſi ii omnes, qui *veſtra dicteria* audiunt, pii ſint, probique, eaque non tantum non approbent, vel plauſibus excipiant, ſed horreant ac deteſtentur ; nunquid tamen hos ipſos graviſſimo lapſûs periculo exponitis ? evenire enim facilè poteſt, atque utinam non frequens illud experientia doceret ! ut ex ſcelerum hactenus ſibi incognitorum relatione addiſcant, quæ hactenus feliciter ignorarunt, quæque innocentem eorum animum ne cogitatione quidem ſubierunt : fieri etiam poteſt, ut, cùm audiunt, alios tot defectibus ſcatere, à quibus, ſeſe liberos vident, patiantur ſeſe vanæ gloriolæ ſtimulis titillari, & incipiant phariſæi inſtar, ſtulto complacentiæ ſenſu, vanitate, ſuperbiâ, ac præſumptione turgere, quaſi verò non ſint *ſicut cæteri homines*, alios contemnant, quos priùs æſtimârunt ; deſerant, quos obſequiis coluerunt ; horreant, quibus antea amicè & familiariter ſunt uſi, aut ſaltem cum notabili charitatis præjudicio nimis faciles alienis criminationibus aures præbeant, & præcipiti judicio condemnent, quos neſciunt eſſe reos. Et hoc eſt, quod S. David intendit, cùm diceret : *ſedens adversùs fratrem tuum loquebaris, & adversùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum* : *ſedens*, id eſt, non obiter duntaxat, incidenter, aut breviuſculâ temporis mora, ſed ex deſtinato & deliberato animi propoſito, ad obloquendum proximo te compoſuiſti ; *ſedens* in propylæo Principis, cui ſerviebas ; *ſedens* in compitis, & plateis ; *ſedens* ad limina officinæ ; *ſedens* in templi aut Baſilicæ ſcamnis ; *ſedens* in menſa ; *ſedens* in conventiculo ; *ſedens* ad focum ; verbo, *ſedens* velut in theatro & auditorum applauſu *adversùs fratrem tuum loquebaris* : & quo effectu ? *adversùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum* : *Pſal. 45. 20.*

lum , filii matris : ut D. Auguſtinus exponit , ſunt Auditores innocentes & infirmi , qui ad incautos tuos ſermones , velut ad petram ſcandali alliſi , & in lapſum præcipitati ſunt : *etenim cùm detrahitur bonis , ab his , qui videntur alicujus eſſe momenti , in ſcandalum cadunt infirmi , qui adhuc neſciunt judicare.* Et tu interea non times , nec tremis , ſed velut aquam bibis iniquitatem , non propriam duntaxat , verùm & alienam ? meum ergo conſilium ſequere : *non loquatur os meum opera hominum.*

In hunc locum.

V. Sed necdum hic ſiſtit detractionis malitia ; nôſſe debetis , linguam detractoris eſſe linguam viperæ triſulcam,quæ Bernardo teſte uno ictu tergeminos ſauciat : *tres lethaliter inficit , ictu uno. Inficit* illum , cui detrahit, gravemque injuriam inurit ; *inficit* illum, cui loquitur, ac grave ſcandalum ponit ; *inficit* tandem & loquentem , dum ei illa damna infert, quæ fuſiùs demonſtranda ſuperſunt. Verùm quis neceſſariam mihi facundiam dabit , ut funeſta illa damna ſatis exprimam, quæ in voſmetipſos hac maledicendi licentiâ redundant ! Et primò quidem , dum Auditorum gratiam captatis , remque iis jucundam facturos ſperatis , ex communi & velut congenitâ omnibus curioſitate, noſcendi alienos defectus , omnium vos odium incurrere , & exoſiſſimos fieri , certò vobis perſuadete , juxta Salomonis effatum : *abominatio hominum detractor.* Dicite enim , an adeo mentis inopes judicatis illos, qui vos auſcultant , ut non adverta dem criminandi libertatem , q alios debacchamini, in ſe quoque alios intorquendam ? Vident id verò & palpant ; & quamvis videantur applaudere , dicunt tacitè intrà ſe : eja ſi habes accipitris hujus roſtro te crede pennis tuis cave ; omni novac gidiùs , omni gladio profunc cat ; nemo evadit ſine vulnere *Generatio* , ut in Proverbiis d *quæ pro dentibus gladios habet.* intereſt , quòd ſimulato verbor tificio , detractiones veſtras q dam veluti auri bracteis obducat vituperiis encomia admiſcetis ; fidei obtineatis , dum pauca & plurima criminamini ; hoc artificii genus triviale jam ac mum eſt , palamque omnibus ſtat , non mitiùs ferire clavam, tumvis viridantibus pampinis tur. Certè cùm miſſi in terra ctam exploratores , faſtidium & temptum illius Iſraëlitis inge vellent , laudibus illam primò comiis extulerunt , & inuſitat gnitudinis uvam oſtentârunt, gemini viri obliquâ ſuſpenſam portabant , unà cum malogran ctiſſimis, ac pinguiſſimis ficubu ce , dicebant , fertilitatem terr quam DEUS vos evocat ; reve cte fluit , & melle ! O qualis pa rum viror ? qualis amœnitas colli quæ fontium claritas ? certè amœniorem mundus non habet. rùm amœno huic exordio triſtem logum, & pauculis mellis gutt

Proverb. 24. 9.

simum deinde fellis miscuêre, dum terræ illius incolas gigantibus pares, civitates fortissimas ac inexpugnabiles, auramque insalubrem esse dixerunt, ita ut populus, horrore & nauseâ plenus contra Moysen, Aaronem Deumque ipsum seditiosissimè insurrexerit: ut adeo satis appareat, artificium illud vestrum, laudandi pauca, & vituperandi multa, novum non esse, sed exoletum jam & rancidissimum, quòdque vos ab aliorum odio tueri non possit, cùm omnibus sit perspectum non esse zelum, qui vos ad criminandum impellit, sed animi acerbitatem ac rabiem, zeli specie personatam. Quicunque ergo vos audit, timet vos, velut sanguinarios macelli molossos, quibus alieno sanguine labra perpetuò madent, atque ideo omnes vos horrent, & execrantur: *abominatio hominum detractor.*

VI. Sed fingite, hoc sapientis effato vos minimè tangi, vosque apud auditores vestros non tantùm nullum odium, sed summam potiùs gratiam inire, an non saltem DEO, quod ipsi nôstis, exosos vos reddetis? *Detractores DEO odibiles*, ait Apostolus ad Romanos; neque id mirum est, cùm vitium istud DEI genio penitùs adversetur: nam ut D. Thomas advertit, humanissimus erga nos est DEUS, ac sollicitè cautus, ne nostra, quamdiu vivimus, peccata revelet: *valde difficilis*, inquit, *est ad publicanda occulta crimina nostra*; non aliter ac solent pictores, qui non facilè patiuntur removeri tiparium, donec ultimam tabulæ manum applicârunt, neque liberum eis ampliùs est, spongiâ uti, ac picturæ errores emendare. Comparuit quondam coram ipso filius prodigus, qui frigore tremens, & fame confectus, supremas spiritûs reliquias ægrè trahebat: quam illi curam primò adhibuisse creditis? an focum succendi, & cibos parari jussit? minimè, sed lacerum cooperuit: *citò proferte stolam primam.* Dumque illa paratur, strictis interea brachiis filium amplexus est, ne quis servorum, ut advertit Chrysologus, nuditatem ejus aspiceret, aut derideret; *ante vestiri voluit, quàm videri.* Ita pariter adulteræ rubori consuluit, cùm illam ne verbulo quidem correxit, nisi postquam omnes ejus accusatores è templo digressi sunt. Ita etiam cum Samaritana ad fontis crepidinem egit, cui lasciviam suam non nisi in Apostolorum absentia exprobravit. Ita ipse Judæ proditori pepercit, cujus perfidiam, etsi importunis Joannis percontationibus urgeretur, qui cæteroquin Christo unicè charus & arcanorum omnium conscius fuit, non nisi tectis verborum formulis revelavit. Usque adeo verum est, quòd DEUS *valde difficilis sit ad publicanda occulta crimina nostra.* Quòmodo ergo DEUS non summè oderit detractores, qui occultissimos aliorum defectus liberrimè evulgant, & impio Chamo magis impudentes dormientûm verenda detegere non erubescunt, atque alios insuper ad contuendam eorum nuditatem invitant? Jam verò percontari à vobis lubet, num vestræ virtuti tribuatis, quòd minùs flagitiosi

Luc. 15. 22.

Serm. 3. de filio Prodigo.

gitiosi sitis fratre vestro? Totum id solius DEI beneficium est, atque unicè Divinæ gratiæ fructus: an ergo propterea in alios superbè insurgere, illosque livido dente mordere, ac injuriosè tractare convenit? quid aliud ab hoc fastu expectetis, quàm ut DEUS manum vobis suam subtrahat, vosque in paria, imò graviora, magisque enormia delicta labi permittat, quorum causâ tam acerbè alios criminamini? audite quid DEUS in proverbiis minetur: *impius confundit, & confundetur*! Ita est, Auditores. *Impius confundit, & confundetur*! Ut id demonstrem, sufficit mihi recensere, quod Absaloni accidit, creditu sanè difficillimum, nisi Divinis oraculis stabiliretur. Hic cùm inaudiisset, injuriam incestuosâ violentiâ ab Ammone fratre sorori Thamari illatam, ita exarsit, ut opprobrium istud non nisi sanguine crederet posse obliterari: dissimulatâ igitur ad tempus facti notitiâ, dum commodam vindictæ occasionem nancisceretur, Ammonem unà cum cæteris fratribus ad oppiparum lautumque convivium invitavit, immissoque in eum famulitio, fratrem non trucidavit solùm, sed velut macelli victimam in frusta concidit. Quis non putâsset, Absalonem patrato hoc facinore circumspectissimum posthac futurum, ne simili maculâ contaminaretur, quam adeo dirum in modum in fratre est ultus? *qui detrahit alicui rei*, ait Sapiens, *ipse se in futurum obligat*. An non credidissetis, Absalonem, tam severum pudicitiæ vindicem, & honestatis assertorem, stiorem agno, & mure Pontic gìs intactum futurum? sed audi cinus barbarum & inhumanum ra longè quàm Ammon patrav salon; cùm enim Davidem & Patrem suum ex aula & reg gere compulisset, in maximè cuo ac patenti aulæ loco ten sibi figi jussit, atque ibi præse numerabilis populi coronâ, Patris sui concubinas, impu plus quàm barbarâ, nec inter consuetâ, constupravit: *ingres ad concubinas Patris sui, cora verso Israël*. Hoccine ausus losus ille Absalon, qui ob unic cestum tam crudele de fratre cium sumpsit, & quæ hæc morphosis, quæ novitas, qu tatio? Inficiari non possum, nem deliquisse, sed occultè, sconditè, sed in solitario dom cessu, & ut verecundiùs pecca firmum se simulavit; Absalon non horruit peccare publicè, nitum tubæ, ad vocem præc in meridiani solis conspectu, miror, medio cursu non vertis drigam suam, ne turpitudinis ta tentosæ arbiter esse cogeretur. quæso, DEUS permisit, ut scelere Absalon contaminaret que, quod libitum fuerit, senti aliam non arbitror subesse ca quàm quia *impius confundit, & fundetur*: germanum ille simile flagitium non tantùm di vit, sed etiam iniquissimè occi ideo DEUS permisit, ut pej

Prov. 13. 19.

tre patraret : *impius confundit , & confundetur.* Idem vos quoque timete : vos linguâ inclemente proximum laceratis ob fragilitatem, quâ carni & ſenſui fræna laxavit, bilem vehementiùs effudit, victûs intemperantiâ deliquit, aut nimiâ vanitate exceſſit ; nec metuitis, ne DEUS juſto judicio vos gravioribus culpis immergi permittat ? Noli nimiùm tibi confidere : corripe amicum , argue proximum, bene eſt : ſed fac , quòd Eccleſiaſticus adjungit, *& da locum timori Altiſſimi* : quantumvis enim ſtare modò videaris , cave tamen , ne fallente veſtigio aliquando cadas. Quis unquam credidiſſet , Regem Iſraëlis Jehu , qui laudabili zelo aras Baal , exterminatis ejuſdem ſacrificulis diruit , eò tandem perventurum , ut ſua Idolis genua lunaret ? lunavit : quis credidiſſet , Judæ regem Joabum , qui templi ruinas tantâ munificentiâ reſtauravit , & pecuniis ærarium replevit , templum illud ſacrilegè direpturum ? diripuit : quis credidiſſet , Salomonem , qui in proverbiis ſuis tanto verborum pondere contra inordinatum amorem mulierum , detectis earum dolis , fraudibus ac damnis , peroravit , tandem *daturum maculam in gloria ſua* , & in illam ipſam foſſam præcipitandum , cujus profunditatem aliis monſtraverat ? præcipitatus eſt : Ne igitur poſthac vos tutos & impeccabiles credite ; necdum in gratia confirmati , ſed labiles etiamnum , ac proni ad caſum eſtis , & avertat DEUS ! ne pejores illis evadatis, quos mordaci modò linguâ temerè allatratis. Ita

R. P. Segneri Quadrageſimale.

eſt auditores , ita eſt ? qui ranarum inſtar luto perpetuò immerſi ſunt , illi ipſi ſunt , quid identidem aliis obſtrepunt , ſuamque prætereuntibus turpitudinem exprobrant : qui boni & probi ſunt , teſte ſapiente , proniſſimi ſunt ad credendum de proximo optima quæque : *innocens credit omni verbo* ; quemadmodum Joſue credidit Gabaonitis , Labano Jacob , Triphoni Jonathas ; diſſoluti verò , & diſcoli ſuo omnes alios pede metiuntur , ſuas maculas aliis omnibus adhærere arbitrantur , omnia notant , irrident , carpunt , ſpernunt , & non niſi , quod peius eſt , de aliis præſumunt : *ſed & in iras ſtultus ambulans* , audite verba Eccleſiaſtæ eximia , *cùm ipſe inſipiens eſt, omnes ſtultos æſtimat.* Et hanc arrogantiam creditis impune à DEO ferendam ? Si enim in lege veteri prohibuit , ne quis ſanus alterum velut leprâ infectum proclamaret , niſi poſt diuturnum & accuratum ſacerdotum examen ? quo modo patietur , ſanos à leproſis traduci & condemnari ? repeto igitur Prophetæ regii conſilium : *non loquatur os meum opera hominum , non loquatur* , niſi graviſſimis nos damnis & periculis exponere velimus. Exiſtimabitis modò , me hactenus dixiſſe , quidquid ad terrorem maledicis incutiendum dici poteſt : verùm quieſcamus tantiſper ; tum enim forſan apparebit , me non niſi leviora , & propè ludicra propoſuiſſe.

Proverb. 14. 15.
Joſue 9.
Gen. 3. 41.
1. Mach. 12.
Eccl. 10. 3.

PARS ALTERA.

VII. NOn equidem vellem funeſti oratoris nomen ac notam à

vobis mereri : quid enim proderit, si ad vos terrendos infausta identidem & tristia vobis augurer, si vos tam ingratæ narrationis tædio, dicentem fugiatis ? Nihilominus tamen, si verè vos amo, decet me vobis minimè blandiri, aut veritatem dissimulare ; cavete igitur, ô detractores ! pravissimum vobis horrendæ mortis periculum propediem imminet. Verùm unde hoc mihi innotuit ? an fortè Angelo authore hoc secretum didici, aut Divinâ illud revelatione edoctus sum ? Ita omnino est ; non ab angelo, sed ab angelorum Domino id hausi, qui propriam detractorum pœnam in proverbiorum libro affir-

Proverb. 24.22. mat fore mortem improvisam : *time Dominum fili mi, & cum detractoribus ne commiscearis, quoniam repentè consurget perditio eorum.* Intellexistis ? *repentè, repentè consurget perditio eorum* ! Heu nos improvidos, qui ad pericula tam gravia non expergiscimur ! num fortè DEUM mentiri creditis, amplificare ad vanum terrorem, vel ad excitandam admirationem hyperboli uti ? suo id damno didicit Alcimus verbosus ille & garru-

Mach. 9.55. lus murmurator, qui Judæ Machabæo temeritate summâ detraxit : verba ipsi summis in labris imperfecta hæsêre, & subitâ tactus apoplexiâ, ob-

*Num.*16. mutuit simul & exspiravit. Dathan, Core, & Abiron, maledicti illi Moy-

*Num.*21. sis contemptores hiscente terrâ absorpti sunt : illi omnes qui ad confinia Edom ejusdem Moysis famam læserant, ab infesto cerastarum, aspidum, viperarum ac mille pestiferorum insectorum exercitu [illegible] sunt, qui velut si ignes ructarent flammas evomerent, immensæ populi stragem ediderunt : ut non Poëtica tantùm auxesis, sed na comminatio censeri debeat, tractoribus dicatur : *repentè [illegible] perditio eorum.* Hoc enim & rientiâ notum est, & rationi mè consentaneum videtur ; cùm detractores adversarios suos aggrediantur, nec aperto cum [illegible] te, sed ex insidiis duntaxat ditorum more decertent, [illegible] ut pari dolo mors eos occupet, sola maledicis hisce linguis [illegible] imponere potest.

VIII. Sed demus, tam severi biscum non agendum ; demus in mortis articulo habituros opportunum & moram, quâ [illegible] vestrum agnoscere, deplorare, niam petere possitis : quâ autem te eam à Christo tunc rogare rare præsumitis ? An non [illegible] eratis immites illi ac rigidi [illegible] qui nullam proximi culpam [illegible] lastis, sed illum cum fastu [illegible] accusastis arroganter, & in [illegible] versatione inclementissimè [illegible] quomodo ergo multum à DEO mentiæ exspectare potestis ? [illegible] mihi credite, maledicentiæ vestræ na erit, diffidere de Divina Bonitate nec immeritò, cùm DEUS detrac res oderit, illosque persequatur : *hentem secretò proximo suo, hunc quebar.*

Neminem veſtrûm latet, quantâ apud DEUM authoritate valuerit Moyſes, ut ad ejus quaſi nutum conceptam iram poneret, ſeque placari pateretur: erexerat aliquando rebellis DEO populus viculum aureum; jamque thura illi & incenſum ſacrilegè adoleverat, cùm DEUS tantæ injuriæ impatiens jam ferrum & ignes paraverat, ut progeniem Judæorum univerſam deleret: vix tamen Moyſes ſuas pro iis preces interpoſuit, cùm veniam obtinuit, omnemque DEI furorem mitigavit: *placatuſque eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversùs populum ſuum.* Quis ergo non credidiſſet, Moyſen nullam deinceps repulſam paſſurum? ſed audite, quid ei acciderit: non ita multò pòſt pro ſorore ſua Maria, infami lepræ morbo percuſsâ, ſupplex DEO factus eſt; ſed ſurdis ab eo auribus omnia Moyſis vota excepta ſunt: & quamnam Divini hujus rigoris cauſam fuiſſe exiſtimatis? an illa ſe fortè inquinavit delicto, quod Idololatriâ gravius eſt? Minimè; ſed muliebri loquacitate abuſa, quam illis à natura conceſſam arbitror, ut filios loqui doceant, hac, inquam, loquacitate abuſa Moyſi fratri liberiùs oblocuta eſt, quòd puellam, quam ſcriptura ſacra, neſcio, ob ſuam originem, an ob vultûs nigredinem Æthiopiſſam vocat, ſibi in conjugem deſponderit: quia verò vitium murmurationis eſt quædam in proximum inclementia, ideo ut advertit Baſilius, Talionis lege adversùs illam uſus eſt DEUS, neque ullam pro ea excuſationem, interceſſionem, aut preces admiſit, cumque graviſſimas etiam Divinæ ſuæ Perſonæ illatas injurias ad Moyſis ſupplicationem facillimè remitteret, levi in Moyſen commiſſo delicto veniam negavit. Videtis ergo, auditores, verè me dixiſſe, quòd propria maledicorum pœna ſit, DEUM experiri immitem & inexorabilem. Senſit id religioſus quidam infelix, ut graviſſimi ſcriptores teſtantur: erat ille jam morti vicinus, cùm à circumſtantium corona, ad concipiendam de Divina bonitate fiduciam animatus, quam vos mihi bonitatem, exclamabat, quam miſericordiam ingeminatis? Nihil mihi in ea ſpei ſupereſt, qui omni miſericordiâ carui: exertâ ſubinde linguâ, hæc, inquit, me damnat, quæ tot alios temerè damnavit; hæc facit, ut deſperatus peream æternùm. Ut autem palàm fieret, illum id ex DEI imperio dixiſſe, lingua illi fœdum in modum intumuit; cumque illam retrahere non poſſet, tauri inſtar horrendùm immugiit, donec inter graviſſimos dolores infelicem animam efflavit. Alius, jamjam moriturus, linguam propriis dentibus diſcerpſit; alteri eadem obriguit; tertio vermibus ſcatere cœpit: tantum abfuit, ut linguâ, quâ turpiter abuſi ſunt, in mortis articulo ad petendam delictis ſuis veniam uti potuerint. Quid vobis modò videtur? expeditne tantis ſe periculis objicere, ſolius malè cuſtoditæ, & effrænis linguæ cauſâ? Dicite potiùs, ac ſeriò decernite: *non loquatur os meum opera hominum, non loquatur.* Statuamus, noſtræ dein-

Joan. Mator. ſpec. Exempl.

ceps ſolummodo conſcientiæ rationem & curam habere, nec alienis curiosè perſcrutandis nos immiſcere: quid prodeſt fluvio, quòd alvei ſui anguſtias egrediatur, littora lavet, riparum ſordes ac fæces abluat, niſi ut ſeipſum coinquinet, & lutulentus poſtea ac fœdus decurrat? vita noſtra brevior eſt, quàm ut eam in cenſendis aliorum factis perdamus. *Porrò unum eſt neceſſarium*, ſi Chriſto credimus, idque non aliud, quàm ut noſtram ſalutem in tuto collocemus; negotium ſanè quàm ſpinoſum, & arduum! & nos tam leve illud e mamus, ut eo neglecto, curis tantùm ſuperfluis, ſed & pernic vacemus. Sinamus, vagabund ſau cum pharetrâ & arcu ſuo defectus velut prædam eorum ſapidiſſimam venari; nos inno Jacobi inſtar domi, & intra con tiæ noſtræ ſepta nos continea quemvis ſimplicitate ſanctâ cre nobis eſſe meliorem. Hoc hoc prudentis, hoc Chriſtiani qui ſecus fecerit, nullam ſalut curam habeat, neceſſe eſt.

Luc. 10. 42.

SERMO VIGESIMU

DIE IOVIS POST TERTIAM DOMINICAM

Et turbæ detinebant illum, ne diſcederet ab eis quibus ill quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnu DEI, quia ideo miſſus ſum. Luc. 4.

I. QUòt inter tot ſectas, uſque adeò diſsimiles, & à ſe ipſis diſcordes, non niſi unica eſſe poſſit legitima veraque Religio manifeſtum eſt, nec dubitare quiſquam poteſt, niſi qui contra rationis vim eluctari, frontem perfricare, & congenito nobis dictamini aut ſyndereſi reſiſtere conatur: cùm enim unus in mundo Deus, iſque ſummè ſapiens, ac ſummè rectus ſit, fieri non poteſt, ut legum adeò contrar ſit author, quarum quævis alteram lut impiam, erroneam, Deoque ſam condemnat. Totus tamen cultatis cardo in eo verſatur, quæ tot inter ſectas ſit genuina, quæ adulterina, quique ſint mendaces ſycophantæ, qui innocenti agn ſpecie fallunt, ac lupinam ferociam cundunt. Verùm bono animo eſto Chriſtiani; nobis enim ſors illa lix obtigit: non cæco tantùm ho dientis affectûs ductu, ſed ex rectæ

tionis merito cæteris omnibus sectis nos anteponimus, neque ideo legem nostram bonam dicimus, quia nostram, sed ideo nostram, quia bonam. Atque utinam inter barbaras hodie gentes versarer, solis certè naturalium rationum momentis demonstrarem, Christum esse verum Divinæ Legis Interpretem, Cœlique Legatum, ut regnum Cælorum nobis annuntiet, neque nos falli, quòd obviis eum ulnis excipiamus, ejus doctrinam sequamur, Eumque cum hodierni Evangelii turbis supplices rogemus, ne nos deserat; sed illos turpiter hallucinari, qui portas illi aditumque occludunt. Sed quid necesse est, ut infidelium terras accedam? an fortè inutile sit, inter Christianos eos miscere sermones, qui Fidem, etsi non magìs certam, magis tamen vivam reddere possunt; nam rationes è naturæ lumine petitæ instar flammæ sunt, ad quam fides, quæ cæca est, nil quidem videt, sed tamen incalescit; & licèt pro motivo credendi humanam evidentiam non admittat; sed unâ DEI veracitate nitatur, quid prohibet tamen, ea quærere argumenta, quæ hostibus nostris demonstrent, nos prudenter credere, quidquid credimus. Nunquid ergo jucundum vobis accideret, si pro hodierni sermonis themate probandum sumerem, Christi legem esse veram & genuinam? Ego certè, quoties id cogito singulari solatio affluo, & ad grates Divinæ bonitati reddendas totus accendor, quæ ibi mihi primos dedit natales, ubi vera fides & Religio sedem fixit, atque unà ingratitudinem meam erubesco. Antagonistas igitur, & adversarios meos vos agere cupio; ego verò vos impugnare; meque adversùm vos tueri, vobisque palàm facere conabor, quantum Evangelii doctrina omnium sectarum deliriis antecellat. Dixi: *conabor*; video enim, me laboriosum habiturum conflictum, cùm non liceat mihi quovis armorum genere sine maximo delectu uti: cum iis namque mihi decertandum est, qui nec Divina Scripturæ Oracula, nec SS. Patrum documenta admittunt; unde meliori sacræ militiæ nervo mihi abstinendum est, nec licet mihi, saltem ad directam causæ meæ probationem, aut allegare scripturas, aut Patrum testimonia afferre, sed necesse est, ut militum Gedeonis instar cum sola lampade in manu, id est, solo rationis lumine instructus decertem.

II. Priusquam tamen hostiliter congrediamur, unum mihi à vobis amicè concedi cupio, idque æquitati tam conforme, ut, si repulsam dederitis, vi illud extorquere contendam. Et quid illud? auscultate. JESUS ille, quem Christiani tantopere venerantur, utique non fuit bipedum omnium nequissimus, & perditissimus mortalium, quos unquam tellus tulit? Hoc mihi utique ultrò concedetis, cùm nec juratissimi ejusdem inimici tam impiè de illo senserint; imò gentilium non pauci Eum magni nominis Prophetam, ac rerum gestarum gloriâ insignem credidêre, illumque propterea Alexander Imperator Idololatra, non laudibus tantùm, sed & sacrificiis publicis veneratus est. Verùm à vobis tanta

non peto, nec exſpecto; id unum mihi ſufficit, ſi conceſſeritis, eum nequaquam mortalium omnium ſceleſtiſſimum fuiſſe. Id ſi verum eſſe cenſetis; ergo Chriſtus eſt DEUS, ergo Lex & Doctrina illius eſt vera: vos ergo Mahumetani, Judæi, Hæretici, Idololatræ lunate Illi genua, caput inclinate, illumque univerſi adorate. Verùm parciùs iſta I reſpondebitis; hoc eſt triumphum non tantùm ante victoriam, ſed & ante prælium canere; quæ enim hæc eſt paradoxa illatio? *Chriſtus non eſt mortalium ſceleſtißimus, ergo Deus eſt?* nunquid eſt medium quoddam ſummam inter bonitatem & malitiam, ſummam inter ſanctitatem & iniquitatem? Medium ſanè eſt, ſed hoc Chriſtus non eſt: cùm ergo, ſi iſtud evicero, cauſæ victor futurus ſim, attentos mihi quæſo animos præbete; argumentum enim ſummi fortaſſis ponderis & efficaciæ audietis. Nunquid Chriſtus ſummo ſtudio contendit, ſe à mortalibus DEUM credi? huc omnis ejus collimabat intentio; huc omnem ſuam doctrinam direxit; quidquid ſublime docuit, quidquid ultra naturæ vires patravit, quidquid grave & acerbum ſuſtinuit, ad unicum hunc finem conſequendum tendebat: Petrum id liberè confitentem ſingularibus gratiæ prærogativis exornavit, Thomam dubitantem acerbè reprehendit; Nathanaëli, de Divinitate ſua interroganti id rotundè aſſeruit; verbo DEUM ſesè palàm, & ſine ambagibus, non verbis minùs, quàm factis profeſſus eſt, ut inimici ei exprobrarent:

Ioan. 10. 33. *Homo cùm ſis, facis teipſum Deum.*

Quodnam autem atrocius, magis diabolicum crimen eſt, quam Divi tatis excellentiam injuſtiſſimè ſibi ſurpare? Non me latet, plurimos terum ad id honoris aſpiraſſe; eum conſequerentur, variis artibus induſtriis uſos: Hannon Carthag ſis corvos, graculos & mone mirâ ſolertiâ docuit, ut diſtinctè & ticulatè dicere nôſſent, *Hannon D eſt.* Inde aviculas illas quaqua ve liberas dimiſit, ut Deitatis ſuæ fa latè divulgarent. Tiberius, Do tianus, Caligula, Diocletianus, que Romæ veteris coronata mon templa ſibi & aras conſecrari, im lari victimas & ſacrificia fieri j bant. Celeberrimus ille Salmon curru per urbem triumphali ve ignitos radios fulminum inſtar v bat, & arte occultiſſimâ fulgeta tonitruorum boatum imitatus à bus Jovis inſtar voluit adorari. Ita lexander Macedonum, ita Theſ Cypriorum, ita Sapor Perſarum ita Heraclytus Philoſophus, ita Ar ter Menecrates, ita Hæreſiarcha nes, aliique eoſdem ſibi honores ſabant. Hi tamen Divinos cultu uno ſibi populo deferri, ſeque in tantûm delubro adorari volebant, aliorum juxta ſe Deorum conſo dedignabantur; minimè inviti, Mars & Mercurius, & Apollo & turnus unà ſecum colerentur: ipſe Caligula, quantumvis faſtuoſ arrogans, medium ſe Caſtorem & Pollucem conſtituit, maximum quidem Deorum, minimè verò ſol arbitratus. Chriſtus econtrario inſo

ha

hactenus exemplo se solum & unicum pro DEO haberi postulavit : *Magister vester unus est Christus*, atque adeò omnem aliam Legem, præter suam, velut impiam damnavit, omnem aliam fidem, velut superstitiosam, sustulit, omne aliud sacrificium prohibuit, palamque protestatus est : *qui non est mecum, contra me est* ; nec unâ tantùm ætate eos sibi honores deferri præcepit, sed per omnia retro secula, nec in una duntaxat regione, sed in toto, quàm latè patet, orbe terrarum: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* Quis ergo dubitet, Christum, si reverà Deus non fuit, mortalium omnium maximè sacrilegum & scelestissimum fuisse. Vos autem id antea negâstis ; illum ergo unicum, verumque DEUM esse necesse est, id quod vobis ad oculum demonstrandum promisi. Unde, velut confecto negotio, abrumpenda est hæc concio, nisi vos inconsultæ concessionis pœniteat, lubeatque cantare Palinodiam, ac dicere, fuisse Christum, ô blasphemiam horrendam ! mortalium omnium, quos unquam mundus tulit, nequissimum.

III. Sed fingamus, Christum fuisse talem, qualem fingitis ; dicite, amabo, fierine potuisset, ut in hanc usque horam nullum de ipso vitium constaret, nullum crimen ullius historici relatione innotesceret ? Verum quidem est, ejus fastum & superbiam, quâ DEUM se falsò jactavit, non nisi summam fuisse ; sed num aliis quoque, & pluribus & turpioribus vitiis infectum futurum fuisse censetis ? certè nullum unquam vitium solet esse solum, ac præsertim superbia, quæ omnium aliorum aut mater est, aut nutrix ; *Initium omnis peccati est superbia, qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis* ; ex hac enim ostentatio, fastus & luxus, inferiorum contemptus, æqualium persecutio, & erga majores invidia nascitur ; hæc hominem gravissimorum quorumvis vitiorum mancipium efficit, acquirendi avidum, retinendi avarum, adversorum impatientem, pronum ad offensam, adeò quidem, ut quemadmodum ingeniosè observavit Pacatus, cùm Romani Regem Tarquinium vitiorum omnium compendium & colophonem appellare vellent, unâ ipsum voce *superbum* dixerint : *Hominem libidine præcipitem, avaritiâ cæcum, crudelitate immanem, furore vecordem, vocaverunt* superbum, *& putaverunt sufficere convitium.* De tantis vitiis cur ne umbra quidem Christo unquam imputata est ? quin ille se reverentem, modestum, pauperem, patientem & pium semper demonstravit, qualem Evangelistæ depinxerunt, qui quidem, cùm Discipuli ejus essent, indulsisse suo in Christum affectui videri possent, verùm etiam Philo Hebræus, etiam Josephus Judæus, & ipse Romanus Præses Lentulus, cùm Romam de Christi Persona litteras darent, eum velut humanâ conditione majorem descripsêre.

IV. Adhæc nunquid omnes sanctitatem doctrinæ ejus commendant ? quomodo ergo vel per suspicionem argui potest impietatis ? potest quidem utilissima virtutis præcepta etiam impius

Ecclesiastici 10. 15.

In Panegyr. Theodosii.

pius dare, non eo inficias; ſimulatio tamen iſta non feret ætatem; aliquando enim aut affectu excæcatus, aut temeritate abreptus, aut proprii commodi ſtimulis actus, elabi ſibi vel invitus patietur axiomata quædam, quæ magis ſenſuum corruptelam, quàm honeſtatis rigorem redoleant. Quis enim ſapientûm extra DEI Eccleſiam unquam fuit, qui ſaluberrimis de virtute præceptis errores pernicioſos non immiſcuerit? Socrates, Virtutis Doctor appellatus, nunquid legibus ſuis liberam uxorum commutationem & abuſum introduxit, quem poſtea & Cato Romæ decus, & Plato Græciæ oraculum, ſecuti ſunt? Lycurgus Spartanis ſuis furtum permiſit, modò ingenioſum foret & occultum. Solon Athenienſibus liberum libidinis uſum indulſit, modò non à ſervis, ſed ab ingenuis & liberis exerceretur. Ariſtoteles in Republica ſua docuit, matres ad procurandum abortum teneri, ſi filiorum numerus familiæ proventum excedat, &, ſi filii aut membris capti, aut cæci, aut mutili, aut claudi vel ſiderati naſcantur, non ſollicitè educandos, ſed proſtituendos & abjiciendos eſſe. Ipſe Seneca, magnus morum magiſter, quâ non facundiâ eorum furorem laudat, qui ex ærumnarum impatientiâ violentas ſibi manus inferre audent? Tullius, Saluſtius, Plinius, aliique, qui ſapientiæ Oracula credebantur, hortantur & jubent, ulciſci injurias, par pari referre, & nominis exiſtimationem ac famam ſtudiosè aucupari. Nihil certè ſimile in Chriſti doctrina reperire eſt, quin illa omnium prima fuit, quæ arcana re[illegible]tiſſima, caſtimoniæ, abnegatio[illegible] ipſius, patientiæ, manſuetudinis, [illegible]ritatis, obedientiæ, ac demiſſio[illegible] velavit. Tantane doctrinæ ſanc[illegible]nia ab homine ſummè flagitioſo [illegible] potuiſſet? è quibus illam libris, [illegible] codicibus, è qua porticu, Acad[illegible] aut Lycæo hauſit, niſi illam è [illegible] ſecum detuliſſet? qui fieri po[illegible] ut, cùm illam traderet, nec ver[illegible] quidem impium, nocivum, in[illegible] vanum, ridiculum, curioſum, fa[illegible] magiſve titillandas aures, [illegible] commovendam voluntatem [illegible] admiſceret? cumque ejus d[illegible] tot retrò ſæculorum ætatibus e[illegible] audita, ardua ac ſevera, ita ta[illegible] Auctore ſuo proponeretur, ut [illegible] ſtatim fronte omni intellectui in[illegible] ſatisfaceret, atque in cunctis ſu[illegible]tibus tantam diſcursûs cohære[illegible] tantam veritatis apparentiam, [illegible] vera ratione conſenſum exhibe[illegible] nec apex quidem ad ingenii [illegible] oſtentationem, ſed omnia ad ani[illegible]turam facta deprehendantur, id[illegible] ſtyli facilitate, ut rudes eam fa[illegible]piant, quantum neceſſe eſt; ſa[illegible] verò ſublimitatem ejus ſummè [illegible]peſcant, atque hominum ge[illegible]cumenta, ſuis uſibus & indi[illegible] aptiſſima, eaque non in Platoni[illegible]lùm, ut vocant, Idea, aut ina[illegible]culatione, ut in ceteris ſapientum [illegible] propoſita, ſed practica ac ſolida [illegible]niat. Et vos mihi perſuadere po[illegible] doctrinam iſtam ſcelerati homi[illegible]tum eſſe, quaſi verò ſola proles [illegible]tellectu genita, Patrem ſuum [illegible]

muletur: Ego certè Divo Jacobo adſtipulor, qui illum perfectum eſſe affirmat, qui linguâ nunquam lapſus eſt: 3.2. *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir.* Facilè crediderim, hypocritam aliquanto tempore ſapienter & bene loqui poſſe; id autem ſemper, & ubique, ac in quavis materia; adeò ut nec apex obſervari poſſit, qui non ſpiret ſanctitatem ſublimem & altiſſimam, hoc enimverò hominis eſt, non mendacis & doloſi, ſed veridici & innocentis; larvâ enim, ut affirmat Seneca, brevi tempore vultum tegere, facile eſt, minimè verò diuturno: *Nemo perſonam diu fert.*

V. Et verò quot, quantiſque ſeculis doctrina hæc ventilata, atque cribrata eſt, quin vel minimum in ea furfuris notaretur? aliam mihi legem nominate, in qua explicanda tot homines doctrinâ conſpicui deſudaverint, tot agitatam diſputationibus, tot voluminibus declaratam, è tot pulpitis traditam, tot conciliis ſtabilitam, tot confirmatam decretis, ac adamantis inſtar tot mallei ictibus probatam: quò ſcrupuloſiùs examinata, quò attentiùs ponderata, quò crebriùs ventilata eſt, eò veritatis & ſanctitatis ejus fama magis eſt aucta. Contrarium in ceteris ſectis accidit; quæ, etſi aliquam veri ſpeciem præſeferant, quò diligentiùs tamen excutiuntur, eò minùs creduntur: Ita inter Ethnicos Anaxagoras, Plato, Homerus, Ariſtoteles, Cicero, Seneca, Plutarchus, Plotinus, Porphyrius, Galenus, aliique quàm plurimi, in ſcientiis verſatiſſimi, Religionis, quæ tunc vigebat, examen ſuſcepêre, ejuſque falſacias detexerunt, ac velut fatuam contempſerunt, tametſi ex humano reſpectu judicium ſuum, dum viverent, diſſimularent, & in relictis à ſe libris explicarent, id quod aſtutiſſimum Mahometum induxit, ut omnem litteraturam damnaret, omnemque de fide controverſiam, ferro & enſe decidi vellet, quem ſolum in Alcorano ſuo religionis præconem & judicem ſtatuit: nec tamen efficere potuit, quin Avicenna & Averroës inſigni doctrinâ Viri è ſecta ſua proditent, palamque & voce & libris teſtarentur, Mahometi ſtolidam legem corporum quidem felicitatem, brutis etiam beſtiiſque communem, minimè verò animorum & hominis propriam docere, atque adeò illam non hominum eſſe religionem, ſed porcorum. Veriſſimum igitur eſt, ſectas alias ferè omnes, vix ullum hominem doctum jactare poſſe, qui eas ſeriò & ex animo ſecutus ſit: in lege autem Evangelica, quantos non uno halitu numeraverim? Hanc enim ſummis laudibus extulerunt, Dionyſii, Lactantii, Arnobii, Cypriani, Auguſtini, Hieronymi, Nazianzeni, Baſilii, Bonaventuræ, Aquinates, aliique abſque numero, Viri ingenii acie perſpicaciſſimi, & in omni ſcientiarum, quâ Divinarum humanarumque, naturalium & politicarum genere verſatiſſimi. Quâ ergo ratione Chriſtus, mortalium, ut dicitis, ſceleſtiſſimus tantam ſibi ſapientiſſimorum hominum approbationem aſſerere potuiſſet, ut omnem ſuam vitam non niſi cogitandæ, explicandæ & promulgandæ Ejus Legi impenderent, omniſque eorum labor

Alc. c. 18. 39. Apud Bellarm. de not. Eccleſ.

in ea desudaret, omnes illam amarent, agnoscerent & æstimarent?

VI. Et verò in qua alia Religione par animarum, & propagandæ sectæ zelus exarsit? Persæ, Bactriani, Indi ac Japones, quem unquam suorum in Italiam ablegarunt, ut Numinum suorum notitiâ nos imbuerent? nec unus quidem à charo patriæ suæ sinu avelli se propterea passus est, nec multùm eorum intererat, Pagodes suos à paucis vel à multis adorari. Ast ego quot, quantosque numerare possim, qui spontè exules remotissimas missiones ambierunt, quique è finibus Italiæ ad extremos usque Indos profecti sunt, ut barbaros ad Christi agnitionem perducerent? Quibus autem non ærumnis stat illis hæc expeditio? voluntarium amplectuntur exilium, nec amicorum precibus, nec propinquorum lachrimis, nec domesticorum singultibus retineri se patiuntur: renuntiant dignitatibus, divitias contemnunt, vasto ac formidabili oceano, pyratarum incursibus, gurgitum insidiis & monstrorum furiis se committunt; nunc ardent sub Zona torrida, nun algent sub frigida; absque duce, absque viatico, absque sociis, ad novi mundi littora appellunt, mundi, inquam, cui vel sol ipse non solet vicinus accedere, & plurimi quidem nudipedes per deserta asperrima, per tramites sentibus & vepretis horridos, perque rupes inaccessas ferarum instar perreptant, barbaros quærunt, illis serviunt, & blandiuntur non alterius commodi gratiâ, quàm ut eos Christi agnitione imbuant. Eja videturne vobis homo pessimus, & scelestissi[...] tam zelosos honoris sui ministros [...] quam posse nancisci, qui, ut fa[...] ejus adaugeant, cultumque pro[...] ant, tantis se vitæ incommodis, [...] que ærumnis objiciant; imò [...] alacres vitam & sanguinem fund[...] Quis enim alius mortalium à su[...] tuit impetrare, quod JESUS [...] nuit, ut tot tantique ejus amo[...] flammis comburi, gladiis dissec[...] feris discerpi, & in catastis tor[...] paterentur?

VII. Sed mentem modò mecu[...] cogitationem non inamœnam a[...] tite. Cùm David Rex, ut hono[...] famæ consuleret, miserum U[...] interimere statuisset, hoc artifici[...] usus: litteras ad supremum bell[...] cem exaravit, eique in mandati[...] dit, ut Uriam, si assultus esset te[...] dus, in primis ordinibus colloca[...] que ubi summus ardor prælii ferv[...] densissimis illum præliantium [...] velut certam mortis victimam o[...] ret; mox ipsi Uriæ has litteras, [...] tamen sigillo probè munitas co[...] sit, quia facilè prævidit, Uriam, [...] nuissimâ suspicione hæc illi fra[...] oluisset, litteras minimè reddit[...] Non ita cum servis suis egit Chri[...] patentes enim ipsis tradidit litteras [...] que palàm denuntiavit, infinitis [...] nis ac miseriis objiciendos: *Ec[...] mitto vos sicut oves in medio lup[...]* In alio verò loco: *Injicient vobis [...] nus suos, & persequentur, tradent[...] Synagogas & custodias; trahent[...] Reges & Præsides propter Nomen [...]* Rursus: *Venit hora, ut omnis, qui [...]*

terficit vos arbitretur, obsequium se
præstare DEO ; Iterum : *Tradent vos*
5.2. *in conciliis, & flagellabunt vos, tradent*
vos in tribulationem, & occident vos.
Denique ; *trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis.* Et tamen, quot non promptissimè volarunt, & literas istas fideliter reddiderunt ; Tradiderunt eas Præsidibus, tradiderunt Proconsulibus, tradiderunt ipsis Regibus; verbo, ad illos etiam Evangelium tulêre, qui nil niti stragem ipsis & perniciem in hujus legationis præmium minitabantur. An non hoc summam admirationem meretur ? O quæ constantia, quæ animi fortitudo, que fidelitas ? An hanc impio & scelerato nebuloni exhibuissent ? Non me latet, etiam ex Mahumetanis, Ethnicis & hæreticis nonnullos mortem sectæ suæ tuendæ amore obiisse ; verùm hi mite ut plurimùm, vulgare aut breve mortis genus sustinuerunt, nec ullum facilè reperire est, qui in tormentis constans, ut S. Gregorius Armenus quatuordecim, vel ut Divus Clemens Ancyranus viginti octo annorum spatio perstiterit : quòd si aliqui lentâ morte consumpti sunt, summâ eam animi tristitiâ, aut desperatione, non verò sereno vultu, aut animo tranquillo, ut solent Christiani, sustinuêre, & licet Ciceroni impossibile visum sit, aliquem, quantumvis sapientem & virtutis studiosum, in candente tauro Perilli gaudere posse, id tamen feciisse novimus Episcopum Antipam, Pelagiam Virginem, Divum Eustachium, ac univetam ipsius familiam, qui ex immani illo supplicio non tristes mugitus, aut muliebres ejulatus, sed voces liquidissimi gaudii testes reddiderunt. Verum demus, aliquos fortè eorum cum laude constantiæ mortuos, sed tamen id non accidit, nisi in viris corporis habitu robustis, moribus & indole barbaris, fronte & animo obstinatis, non verò ut inter Christianos, in senibus decrepitis, feminis imbellibus, adolescentibus timidis, puellis teneris, personis nobilitate & genere spectandis. Quod amœnius spectaculum, quàm videre Simeonem, centum viginti annorum Episcopum, cruci affixum, & cygni instar suavissimè ante fata cantantem ? intueri geminos puerulos, Vitum & Mammertem in furca & patibulo triumphantes ? Eulaliam tredecim annorum Virginem nobilem, plagis confectam, & tortores hortantem, ut saucia membra sale conspergerent ; illique cælestis sui sponsi palato sapidiora redderent ? Toleraverunt quidem alii mortem, & tormenta, non verò sponte illis obviam ivêre : certè minimè fecerunt, quod Divus ille Julianus, qui cùm ex podagra laborans metueret, ut ne tardior ad macellum Martyribus destinatum veniret, servorum se brachiis eò deportari mandavit ; non, quod Apollonia, quæ sponte suâ in ardentes rogos insiliit ; non, quod Agapetus, qui ultrò se feris objecit ; non, quod Antonius, qui veste candidâ indutus, haud aliter ad tormenta, quàm ad nuptiale convivium properavit. Sed concedamus etiam, nonnullos sponte se carnificibus obtu-

lisse, non tamen liberum eis fuit, se illis denuò subtrahere, aut sibi fugâ consulere; primò sponte pati cæperunt, sed postea inviti supplicia tolerare coacti sunt; nostris verò Martyribus sæpenumero ab ipsismet tortoribus ingeminatum est, ut aliquâ saltem suî commiseratione tangerentur; invitati sunt blanditiis, allecti promissis, tentati honoratis connubiis, amplissimis patrimoniis, & spe honorum ac dignitatum, irrito tamen successu, adeò ut Cyprianus Episcopus ferali jam pegmati insistens carnificem omnium suorum bonorum hæredem ex asse nuncupârit. Denique si cætera omnia abessent, illi adeò pauci fuêre, ut omnes uno halitu enumerari, & uno pugno comprehendi possint: Christiani autem pugiles, tot tantique fuerunt, ut omnem propè notitiam effugiant, solusque Genebrardus undecim eorum miliones antiquitate, & indubitatâ certitudine celeberrimos enumeret.

VIII. Objicietis mihi utique, Auditores, tantam Beatorum Martyrum copiam grandem etiam persecutorum numerum innuere, atque adeò dubium etiamnum superesse, cuinam potiùs in Christi causa adhærendum sit, an qui eum amice defendunt, an qui illum hostiliter persequuntur. Verùm hæc objectio non unâ tantùm ratione enervari facilè potest; fateor inprimis, multos Christum habuisse persecutores, nego tamen, eos fuisse Martyribus plures; unus enim persecutor multis martyribus sufficiebat, Martyrum verò nullus multis persecutoribus indigebat; præterea testimonium illorum, qui Christi amore mortui sunt, [illegible] majoris faciendum est, quàm qui [illegible] sunt persecuti: ad persequendum [illegible] sufficit error quidam intellectûs, [illegible] excessus, invidiæ stimulus, & [illegible] furoris; ad vitam verò in tanta [illegible] torum acerbitate, cum tanta pace, [illegible] tranquillitate alterius honori [illegible] landam, ô quantâ illius æstim[illegible] opus est, cui vita consecrat[illegible] quantâ constantiâ, quo animi rob[illegible] quâ fide? longè igitur majus p[illegible] habere debet unius Martyris, [illegible] centum persecutorum testimon[illegible] Adhæc ingens Martyres inter, [illegible] secutores discrimen intercedit; [illegible] tyres enim plerique vel â primâ [illegible] vitæ morumque innocentiâ [illegible] runt, vel in religiosis claustris [illegible] vel in eremis enutriti, vel Temp[illegible] aris consecrati, Viri sapientes, just[illegible] desti, reverentes, suorumque [illegible] um domini fuerunt, in quibus [illegible] hostes, nil præter fidem supplic[illegible] gnum inveniebant, quemadm[illegible] Plinius gentilis ad Trajanum [illegible] testatus est, cui tamen velut R[illegible] Imperatori, magìs se Martyrum [illegible] sationibus, quàm laudibus & [illegible] noverat placiturum. Ex altera [illegible] parte persecutorum pars maxima [illegible] mines fuerunt rudes, barbari, [illegible] rii, infames, in prostibulis & lup[illegible] bus educati, enutriti in Circis, ac [illegible] ce gladiatorum ac lanistarum [illegible] passus igitur omnino est Christus [illegible] vissimas persecutiones; sed à [illegible] à Nerone, qui totius generis [illegible] opprobrium fuit, & naturæ abo[illegible] à Domitiano, quem sui trucidar[illegible]

velut crudelitatis portentum, à Gallieno, quem omnia Scriptorum monumenta velut infamiæ monstrum detestantur; à Galerio, quem ita exosi atque abominati sunt, non amici duntaxat ac subditi, aut domestici, sed ipse se ipsum, ut violentas sibi manus intulerit? à Trajano, homine illo turpissimo, ut præ rubore me verba deficiant, ad nefandam ejus turpitudinem describendam; à Decio, Diocletiano, Maxentio, Licinio, Maximino, qui in id unum nati esse videbantur, ut infamen redderent totam stirpem humanam. An ullus ergo adhuc erit tam demens, qui ideo Christum sceleratissimum hominum credat, quia à sceletissimis mortalium passus est? quin potiùs robustissimum hoc sanctitatis illius demonstrandæ argumentum est, cùm nihil magis innubem solis claritatem commendet, quàm grande illud odium, quo vespertiliones, & ululæ, bubones ac noctuæ eundem insectantur.

IX. Sed fortè persecutores isti tandem Christo prævaluere? alias certè sectas, quando adversarios nactæ sunt, constat, brevi tempore interiisse, aut authoritate majori debellatas, aut potentiâ oppressas; nostra autem Religio nunquam magìs efloruit, nec firmiores aliunde radices egit, quàm ex persecutionibus: si ulla mundi civitas fuit, à qua graviora sustinuit, certè Roma fuit: satìs illi non erat, theatrorum suorum arenas sanguine nostro imbuere, & bestiarum famem satiare; sed extra finium suorum limites egressa in Africam usque, & Asiam Proconsules suos, velut totidem inferni furias dimisit, qui Christianos inquirerent, inventos damnarent, & in fide constantes trucidarent, sed quo successu? nunquid palmam tandem ipsumque Romani Imperii Caput Romam cedere coacta est Christo, quem persequebatur? nobis regia sua palatia, theatra, templa, Basilicas, ac quidquid splendidum habuit, velut opima victoribus spolia reliquit, quæque Christum ex hominum memoriâ extinctum voluit, jam ejus gloriam summo studio propagat. Et quomodo hoc potuit homo, quo pejorem mundus non habuit? an fortè armorum potentiâ, militum copiâ, terrore & violentiâ id obtinuit? Minimè profectò: quos enim ad tantæ rei molimina adhibuit, non erant, nisi duodeni piscatores, nudipedes, mendici, illitterati, contemptibiles, quòdque pejus erat, Judæi; ex illo nimirum populo, quem eâ ætate orbis universus, velut abjectissimum comtemptui habuit. Horum operâ Imperium Romæ sustulit, debellavit inimicos, edomuit barbaros, litteratorum fastum subjugavit. Nôstis, Senatum Romanum Alexandro Magno divinos honores contulisse, ac Diis accensuisse, quia Divinum aliquid, & homine majus videbatur, duodecim annorum spatio maximam orbis partem suo subjecisse imperio: verùm id obtinuit Alexander etiamnum vivus, Asiæ spoliis locuples, ac plurimorum dominus populorum; Christus autem, postquam infami in ligno mortuus erat, orbem subjugavit,

vit, idque nec pecuniæ impensis, nec
S. Aug. in Ps. 34. armorum strepitu, *non ferro, sed ligno*: & erit etiamnum, qui non modò illum velut Divinum hominem adorare detrectet, sed velut mortalium scelestissimum condemnare præsumat?

X. Scio quidem, ad tanti operis executionem illum tandem vi, & facultate omni humanâ majore usum esse, quam nos prodigiosam appellamus: sed an ille mortalium omnium pessimus vocari potest, cujus tremendo nomini se elementa submittunt, & coram quo ipsa natura palpitat? Quis enim persuasit tibi, ô magne planetarum Princeps sol, ut illius mortem pullâ veste deplorares, qui crucis trunco affixus expiravit, cum potiùs ob sumptum de impostore nequissimo supplicium solito serenius arridere, quàm vultum obnubere, teque mortalium oculis occultare debuisses. Quis vos, ô petræ, rupes & silices induxit, ut scissi in partes rumperemini? quis tumbas & sepulchra, ut aperta dehiscerent? An eam Conditori vestro gratiam rependitis, ut illius mortem amaro doloris sensu prosequamini, qui Lucifero pejor, non solùm ausus est parem DEO, Collegæ instar, thronum prensare, verùm etiam ut monarcha dominari velle est ausus? quòd si quis dixerit: dignas illum in cruce tantæ temeritatis pænas dedisse; quâ ratione ergo ad solam nominis ejus invocationem mutis loquela, gressus claudis, surdis aures, cæcis oculi, mortuis vita restitui-
Io. 9. 16. tur? *Quomodo potest peccator hæc signa facere?* Ingeminate quod[...] aliud nomen, nominate Ma[...] tum, vocate Ali, clamate Ami[...] invocate venturum Messiam, [...] & cachinnos experiemini: JES[...] JESUS, solum illud nomen est, [...] dæmones fecit attonitos, debile[...] impotentes. Quam bene ergo [...] men illud olei instar se omnibu[...] perfudisse dicimus, *oleum effusum [...] men tuum!* Nobis certè oleum [...] mi pharmaco salubrius fuit, dum [...] lenis & millenis salutem restitui[...] boli autem ebulliens & ferven[...] experiuntur. Memini me legere, [...] bello Palæstina peteretur, cives [...] sæos, cùm viderent, Romanos [...] felicibus jam urbis mænia im[...] conscendere, ingentia vasa fer[...] oleo plena in eorum capita effu[...] quod cùm per loricarum fissu[...] militum carnes penetrasset, pr[...] loris vehementiâ in rabiem ac[...] scalis in fossas se præcipites de[...] Appositam hoc factum alleg[...] mihi suppeditat. Jam toto, qu[...] tè patet, mundo, victricia signa [...] rant Diaboli, jam aditus omn[...] cupaverant, jam munimenta, & [...] pugnacula possederant, cùm [...] istud sacri Nominis oleum in [...] litus effusum est, adeo illis fa[...] intolerabile, ut in inferni ab[...] præcipites ire coacti sint; *dejecit [...] dum alevarentur*: quæ ipsa [...] fuit, ut dum gloriosum JESU[...] men increbresceret in terris, illic[...] cula Lesbia, Delphica, Delia, [...] sina, Dodonæa, & Daphnitica [...] ticescerent; adeo ut vel impius [...]

phyrius exclamare coactus sit : *ex quo* IESV *nomen colitur, nihil utilitatis à Diis consequi possumus.* Ecquid vobis videtur, Auditores, affectus adeo celebres, illustres, ac stupendos ad illius nominis invocationem contingere potuisse arbitramini, qui omnium mortalium perfidissimus fuit ? quis ita stultus sit, omnique, non fidei solùm, sed & naturæ lumine destitutus, ut hoc credat ? si ergo ita se res habet, statuamus palàm, Christum verum DEUM esse, cùm, aut summam ejus malitiam, aut certissimam divinitatem esse necesse sit. Si DEUS est, satis est, nec ampliùs opus est, ut veritatem doctrinæ ejus, Evangelii, Legis, Sacramentorum, & aliorum fidei dogmatum laboriosè demonstrem : demus, ista rationi nostræ ardua, abstrusa, & sublimia videri ; quid interest ? Certi interea simus, nos errare non posse, nisi DEUS ipse sit author erroris.

PARS ALTERA.

XI. INdignabimini mihi fortè, auditores, meque tacitè accusabitis, quòd vel sermonem huic auditorio minùs aptum hodie proposuerim, vel malignam de vobis opinionem conceperim. Cur enim de Christi Divinitate in urbe ejus nomini addictissimâ ? Algierio potiùs, aut Tuneto hoc thema quadraret. Verùm minimè improvisum est mihi hoc telum ; rationes enim, quas in exordio præmisi, facilem mihi à vobis veniam spondent : cùm autem cogatis me, liberiùs eloqui, quod sentio ; rogo vos & obtestor, ne liberè loquenti indignemini. Erravi forsan, hunc in modum hodie coram vobis perorando, quos inter Christianos, uti antiquitate, ita & morum innocentiâ præstare non dubito : ego verò in eam deveni opinionem, nihil peræquè è pulpitis hac ætate repetendum, inculcandumque, quàm ut populi fidei suæ articulos firmiter credant & teneant ; qui enim fieri possit, ut eam veram esse censeant, ac nihilominus eorum instar vivant, qui illam falsam judicant, atque mendacem ? dixi *eorum instar* ; dicere debebam *pejus, pejus*, quia tale tantumque vitium inter Christianos invaluit, quale nec inter barbaros est usitatum. Producite mihi, si potestis, hominem cuicunque etiam turpissimæ sectæ addictum, qui inter suos, ejusdemque sectæ cultores eam palàm profiteri erubescat : non pudet Turcam Turcarum more vivere, nec Judæum more Hebræo, nec Ethnicum vitam vivere paganis consuetam ; solos Christianos pudet, instar Christiani vivere. Eja, explorate, si lubet, num verum sit, quod dixi : ponite, virum nobilem statuisse, illatam sibi injuriam ulcisci, armare sicariorum manipulum, & vitæ æmuli undique insidiari. Dicite, si muneris vestri esset, eum à pessimo hoc consilio dehortari, quo potissimùm argumenti genere uteremini ? Diceretis forsitan : mi Domine, memento, te Christianum esse ! arma pone, arma pone quantocyùs ; nec enim tibi licita est vindicta. Enimverò simplices & albæ mentis homines vos censeret

ſeret hic nobilis, exceſſum zeli rideret, & plus prudentiæ in vobis deſideraret. Demonſtrate illi igitur, id genus vindictæ nobilem animum dedecere, imperare Principem, aut Amaſiam cupere, ut abſtineat; tunc hortantes benignè audiet: quòdſi tandem mitigari ſe ſinat, & cum inimico in gratiam redire decernat, putatiſne, illum dicturum: *condono illatam mihi injuriam, quia ita Religio, quam profiteor, imperat; Chriſtianus ſum, non erubeſco Evangelium.* Erratis, profectò; hanc enim loquendi formulam ignominioſam ſibi ducit; in amicæ verò gratiam, aut ad Principis imperium, æmulum veniâ donare honorificum cenſet. Credamne igitur, vos religionem veſtram veram arbitrari? cùm videam, vos non ſolùm negligere, quæ docet, quod humanæ tandem fragilitati tribui poſſet, ſed etiam dedecori & probro vobis vertere, facere quæ jubet? An veram eſſe religionem noſtram cenſuerunt Præſides, Proconſules & Tyranni, qui minis, ſuppliciis & terroribus abſterruêre ſubditos, ne Chriſtianos ſeſe palàm profiterentur, eoſque coëgerunt, ut vel in Catacumbis laterent, vel in ſubterraneis cryptis ſacra Myſteria peragerent. Sed nunquid & vos alios cogitis, ut occulta quærant Oratoria, templa maximè ſolitaria, aut ſacella remota, ut ſe à ſarcaſmis & ludibriis veſtris liberent, cùm divinis officiis majori devotione aſsiſtere, aut cæleſti pabulo animum reficere cupiunt? cui non riſui puella ſe exponit, ſi veſtitum & mores ad Chriſtianam modeſtiam compo[illegible] quæ ludibria Juvenem manent, [illegible] religioſorum virorum conſortio [illegible] converſatione delectatur? an h[illegible] liud eſt, quàm religionis noſtr[illegible] blicum exercitium velle impedi[illegible] quondam fidei hoſtes & Tyran[illegible] cêre. Id unum differentiæ vos i[illegible] & illos adverto, quòd illi fidem [illegible] ro impugnaverint, vos ſibilis & [illegible] chinnis, qui ipſis non rarò m[illegible] nibus magis pungunt, adeo [illegible] dem, ut qui lanceis barbarorum [illegible] ſterreri ſe minimè paterentur, [illegible] minùs publicè ſe Chriſtianos p[illegible] rentur, dicacibus ſociorum ſa[illegible] religionis exercitio repellantur. [illegible] quid præterea delicta graviſsim[illegible] libidines nefandas, quas lex Ch[illegible] na apertè prohibet, vos ſæpe[illegible] ro velut præclarè facta jactatis, [illegible] vobis ducitis, applauſu & appro[illegible] ne veſtra condecoratis; verſib[illegible] natis, & in theatris feſtivè pr[illegible] tis? Hæccine, auditores, [illegible] veſtra? non ignoro quidem, [illegible] tum non tollere radicem Fidei, [illegible] Habitum vocamus; crimen [illegible] palàm laudare, illique appla[illegible] hoc enimverò manifeſtum ſap[illegible] defectum: quid enim aliud e[illegible] fidelem eſſe, quàm Chriſti do[illegible] contraria ſentire, laudare, quod [illegible] ſtus vituperat, & vituperare, [illegible] laudat? æquiſsimam ergo cauſa[illegible] bui, credendi, nihil inter Chri[illegible] æquè neceſſarium eſſe, quàm C[illegible] Divinitatem crebrò iis propone[illegible] inculcare; ſic enim major ip[illegible] nor exhibebitur, nec quiſquam [illegible]

probro ducet, quod Christus æstimat, nec æstimabit, quod Christus probrosum appellat. Itaque per fidei illius amorem, quam palàm profitemini, supplex vos rogo, ut nullum deinceps verbum, vitio favens & virtuti adversum, vobis excidere, nec ullam occasionem elabi patiamini, quâ veros vos Christianos palàm demonstretis, injuriarum nimirum, ut Christianos decet, patientes, charitatis, quæ propria Christianorum tessera est, studiosos, non duros & inclementes, nec sanguinis pupillorum ac inopum avidos, qui Christi est sanguis; hæc si cordi habebitis, tunc enimverò justam querendi causam habebitis, eos ad vos sermones haberi, qui Tuneti vel Algierii incolis aptiùs convenirent.

SERMO VIGESIMUS PRIMUS.

DIE VENERIS POST TERTIAM DOMINICAM.

IESVS ergo fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem; hora erat quasi sexta; venit mulier de Samaria, haurire aquam, &c. Ioan. 4.

I. GEminos, eosque sibi summè contrarios affectus, hodierna Historia in animo meo generat, Auditores, spem nimirum firmissimam, & vehementem juxtà timorem: dum enim profundiùs considero, ex quàm parvo mulieris adeo flagitiosæ salus dependeat, in spem erigor, modico opus esse, ad consequendam salutem; sed exortus continuò metus mihi dictat, peræquè modico opus esse ad salutem perdendam. Verum quidem est, misellam illam peccatricem non alia de causa sanctam evasisse, quàm quòd fortuito quodam casu puteo illi appropinquaverit, ad cujus crepidinem Christus è via lassus considebat, & represso nonnihil, quocum accesserat, hauriendæ aquæ desiderio, animum ad salutarem Christi sermonem adverterit: sed fingite, illam amicum Christi alloquium repudiâsse, eique cum fastidio dixisse: non vacat modò per negotia; ad hæc siti ardeo, & tardior hora est, *hora est quasi sexta*; redeundum est ad negotia domestica: credibile sanè est, nullam porrò occasionem tam commodam, cognoscendi seipsam, moresque emendandi

dandi fuisse obtenturam. Ad hanc considerationem attonitus hæreo, vosque obtestor: quis nostrûm est, Auditores, qui tenues quosuis animi motus observet aut æstimet? quis internos ad virtutem stimulos, immissos æternarum veritatum radios, cœlestes inspirationes, & impulsus attendit & sequitur? Et tamen minimus etiam virtutis actus initium esse potest, unde tota beatitudo nostra dependet. Itane, dicetis mihi, Pater mi! à re tam minutâ æternam hominis salutem pendere posse credis? certè ad terrendum, non ad docendum hoc asseris. Ad terrendum? Ita profectò, ultro id fateor, ad terren-
Hom.11. int.50. dum hoc dico: quia *Territus terreo*; dico tremens cùm D. Augustino, nec tamen vanis vos exaggerationibus terrere, sed solidissimam veritatem edocere animus est; sanctè promitto, me nonnisi illa dicturum, quæ, si cogito, summo me terrore concutiunt, quæque si non minùs scelestum, minùs saltem incorrigibilem reddunt. Et hæc est ipsissima illa veritas, quæ vobis adeo insolens videtur, nimirum non rarò à rebus minimis æternam hominis salutem pendere. Hæc enimverò propositio me terret, & ad hanc demonstrandam me accingo, ut quivis discat, opportunas salutis occasiones sollicitè captandas, & velut capillis tenendas esse, quas sub rerum minimarum allegoriâ intelligo.

II. Et primò quidem nemo est, qui ignoret, è rebus parvis, res maximas sepe enasci; id enim notant omnes Philosophi, observant Politici, docent omnes morum Magist... alio ad hoc evincendum opus ... quàm ut quis unico ictu oculi ... dum hunc intueatur: an non ... granum sinapis in Palestina ... ad tantam excrescit procerita... non plantas duntaxat exsuper... rùm altissimis arboribus æquipar... Intuemini silvas integras, quæ ... rum suarum ramis tot hastas ... ceas exercitibus, tot tantasque ... oceano, tot domibus fulcra & ... bes, tantam erigendis machinis ... teriem, tot feris continendis ... cula, tantum pabulum igni, flam... que subministrabant: si verò il... originem investigare placet, ... est præter minutissimum semin... num, prætereuntium pedibus ... aviculæ rostro non rarò temer... tum. Fulmen nubibus cum tan... gore & potentiæ suæ ostent... excussum, ut turres dejiciat, ... montium percutiat, comburat ... & populos terreat, an non ab ... vapore natales & originem suam ... Rapacissima flumina, quæ ... per provincias alveo volvuntur ... minum Regnis & Imperiis pe... humeris suis armatas classes ... stant, stragem armentis, campis ... viem, exterminium herbis, ... domibus, civitatibus solitudinem ... ferunt; hæc inquam, flumina ... viam relegere, & originem suam ... minùs intueri possent, ô quam ... erubescerent, dum viderent, ... rum scaturigine pueros puellasque ... cari, plaudere, ac tenui saltu ... alveum transmittere: usque adeo ...

rebus maximis proprium est, à minimis derivari. Sic vasta incendia ab unica favilla suscitantur, contagiosa lues ex uno halitu propagatur, vehementissimi terræ motus ex tenui exhalatione concitantur. Quodsi Politicam rerum humanarum cursum attendamus, quis nescit, è levissimis non rarò causis accidere, ut ex altissimo quisquam dignitatis culmine ad infimam sortem dejiciatur, alius vicissimè conditione ignobili ad altissimum honorum culmen ascendat, Abigail ex humili fortuna à Davide in thori Regnique consortem assumpta est, ob tenue humanitatis obsequium; & paucula edulia, quibus Davidis servos recreavit. Rebecca in Isaaci sponsam, & promissi Messiæ Abaviam, propter oblatum ejus Paranympho aquæ haustum, adlecta est. Amman, felicissimus ille in Assueri aula fortunæ pullus, omni gratia, dignitate, opibus, liberis, atque ipsâ etiam vitâ excidit: & quamnam tam illustris ruinæ causam fuisse censetis? Minimam omnino ac levissimam, quia scilicet Amman ægrè ferebat, quod Mardochæus, homo obscurus & ignobilis, *non flecteret sibi genu.* Quid de militia, mercatura, artibus, & litteris dicam? An non levissima & prope ridicula fuit occasio, quæ Pythagoram Philosophum effecit, & universo orbi celebrem reddidit? audite, quæso, rem non injucundam. Pythagoras, puti natus puer, aliquando impositum humeris lignorum fasciculum patri detulit, & in Democritum magni nominis Philosophum incidit; is cùm ligna dextrè ac ordinatè colligata intueretur, è puero sciscitatus est, an ipse fascem illum composuisset, id cùm affirmâsset, eia, subjungit Democritus, ut experimentum veritatis capiam, dissolve fasciculum, & denuo colliga: paruit promptissimus juvenis ac eadem arte & industriâ composita humeris ligna injecit. Ex hac dexteritate indolem pueri, & ingenium studiis aptum Democritus deprehendit, eumque ad suam mox disciplinam invitatum educavit, fovit, docuit, nec minorem tali Magistro Philosophum effecit. Jam fingite, aut Pythagoram fasciculum negligentiùs colligâsse, aut in Democritum non incidisse, nunquid ad stivam semper & aratrum damnatus hæsisset? nunquid sulcos potiùs in pratis, quàm litteras in chartis exarâsset? Haud equidem difficile mihi accideret, eventus similes in maximo numero recensere, nisi statuissem, id non in Naturæ; sed Gratiæ operibus demonstrare.

III. Ante omnia notandum, Deum in operibus Gratiæ imitari modum, & ordinem, quem observat in operibus Naturæ; secus enim ex iis, quæ videmus, ad ea, quæ oculis subjecta non sunt, non liceret assurgere, quod tamen Apostolus ad Romanos scribens fieri voluit, cùm dixit, *Invisibilia Dei per ea, qua facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Hac veritate suppositâ, sciendum, Deum non tantùm voluntate *signi*, ut Theologi loquuntur, sed etiam voluntate *beneplaciti*, omnes ad Paradisi gloriam Ad Rom. 1. 20.

destinâsse, ac seriò velle, ut omnes
1.Tim 2. 4. eam consequantur, *Deus vult omnes homines salvos fieri.* Sed licèt omnium finis sit idem, non sunt tamen eadem media ad eum consequendum: in cujusvis enim hominis vita videt Deus, ut Scholæ loquuntur, diversissimam seriem, ac velut catenam eventuum, quorum aliqui, velut viâ regiâ, alios quidem rectè ad gloriam, alios verò rectà ad interitum ducunt;
Ier. 21. 8. *Vias vitæ, & vias mortis.* Jam verò, ut homo ad hanc potiùs, quàm aliam semitam se determinet, id enimvero ab eventis sæpe levissimis dependet, exempli gratiâ, an intersit concioni, vel non intersit, hunc vel illum librum evolvat vel non evolvat, huic personæ loquatur, vel non loquatur, conversationem istam accedat vel non accedat &c. talis, inquam, actio vel omissio ad cælum non rarò, vel ad infernum dirigere potest: dixi: *dirigere*; quia licèt salus nostra ab eo eventu immediatè & proximè non pendeat, pendet tamen remotè, eadem prorsus ratione, quâ videmus, levissimum & contemptibilem eventum magnæ interdum fortunæ, & magnorum non rarò damnorum causam esse, ita *ut si priora tua fuerint parva*, quemadmodum amicus ille
Iob. 8 7. Jobi dixerat, *novissima multiplicentur nimis.* Nolite terreri aut turbari, si hanc doctrinam nondum plenè assequamini; exemplorum enim inductione adeo claram eam reddam, ac manifestam, ut à quocunque, etiam doctrinæ Scholasticæ imperito, percipi possit, ac comprehendi. Ad

faciliorem igitur intelligentiam ... tum sanè illustrem, à D. Augu... relatum producamus. Recens... duos aulicos Theodorici Impera... dum is Circenses ludos Treviris ... ctaret, animi interea auræque ... tandæ gratiâ extra urbis mænia in ... pum concessisse, cumque ex ... alium, ut fieri à deambulantibus ... sermonem laberentur, tandem ... silvulam concesserunt, quam Er... cola, sanctitatis famâ conspicu... bitabat; curiositate tracti tugu... intrant, cellæque angustias: & ... pellectilis tenuitatem admirati, ... situm mensulæ librum, usu jam ... tum, vident, quem cùm unus ... aperuisset, Magni Antonii res ... in eo descriptas invenit: prim... riositas eum traxit ad obiter ... dum, subinde voluptas ad conti... dum, usquedum imitationis ... rio se identidem magis ac magis ... accendi, cùm ecce, vultum ... do rubore suffusus, altùm inge... & ad socium conversus hæc in ... prorupit: *Dic, quæso te, omnibus ... laboribus nostris, quò ambimus ... nire? quid quærimus? majorem ... poterit spes nostra, quàm ut am... peratoris simus?* Sed quis eam ... felicitatem promittit? vita brevis ... juventus fallax, æmuli multi, ... honorata pauca. Sed demus nos ... tis nostris potiri, *quid ibi non fra... plenumque periculis?* Nil aliud ... dem consequemur, quàm labor... boribus partos, servitutem obse... emptam, pericula periculis qu... ta: O quantæ insidiæ, odia, pe... cutia...

cutiones, & calumniæ nos manent? an non timidos semper oportebit nos vivere, an non vigiles semper & cautos? E contrario ut Dei fiamus amici, nil nisi velle necesse est, nec quispiam de illa nobiscum dignitate contendere, præripere nemo potest: *Amicus Dei, si voluero, ecce nunc fio.* Mox oculis in librum defixis, & conversionis, quam animo volvebat, desiderio absorptus, legebat unà, & lectionem gemitu interpolabat, vultu modò pallente, & modò ardente, jam cogitabundo similis, jam in lachrimas solutus, tandem libro repentè clauso, ad socium vultu hilari conversus; *Ego,* inquit, *Deo servire statui, & hac ex hora, hoc in loco aggredior; Tu, si piget imitari, noli adversari.* Quid? his dictis perculsus respondet alter, hoc enimvero avertat Deus! ut ego terrâ contentus esse velim, dum Tu cælum rapis; aut uterque in Regiam revertemur, aut utrumque tugurium hoc claudet. Hoc animi decretum ubi fixum utrique stetit, id scripto significârunt Imperatori, ac continuò positâ purpurâ, saccum induerunt, lumbos fune cinxerunt, angustæ cellulæ sese incluserunt, & vitæ reliquum in summa rerum terrenarum inopiâ egerunt, nunquam magis in mundo famosi, ac celebres, quàm cùm illum contemnerent. Jam vos ego interrogo, Auditores, tot opera pia, à novis hisce Eremi incolis facta, tot devotæ vigiliæ, tot Sacræ Psalmodiæ, tot profundæ contemplationes, tot rigida jejunia, tot spontanea corporis supplicia, quibus Paradisi sibi gloriam pararunt, hæc, inquam, omnia, è quo principio fluxêre; quod fuit *Initium viæ bonæ*, ut Proverbiorum Liber appellat? Ecce uni se spectaculo subduxerunt, inde dirigente Deo ambulatum egressi sunt, ex ambulatione in tugurium Eremitæ delati, librum obvium evolverunt, hæc lectio sacris illos ardoribus inflammavit, inde aulæ fastidium, vanitatum nausea, mundi fuga manavit, & sic tandem Regiam Crucis viam ingressi sunt. Sed ponite, eos ludis Circensibus interfuisse, quibus absque conscientiæ remorsu præsentiam suam poterant indulgere; an hæc morum mutatio, ac mirus eventus secutus esset? Minimè profectò: nam ut Ecclesiastes testatur, *Omni negotio tempus est, & opportunitas.* Secuta ergo fuisset diversa prorsus effectuum series, pronumque est credere, illos in aulæ obsequiis, mundo obnoxios, vitiis irretitos, vanitati subjectos, milleque salutis periculis expositos, ac tandem æternùm fuisse perituros: fatendum ergo, æternam eorum salutem inde, remotè saltem, fluxisse, quòd ab animi relaxatione, non usque adeo laudabili, sibi temperârint; hic enimvero fons ille parvulus erat, quem vidit Mardochæus in vastissimum flumen converti; hic fuit lapillus ille minutissimus, quem vidit Daniel in altissimum monten excrescere.

Prov. 16. 5.

Eccl. 8. 6.

Esth. 11. 11.

Dan. 2. 35.

IV. Ex simili initio plerosque ad excelsum sanctimoniæ gradum eluctatos esse credere, quos à virtutis & miraculorum famâ Ecclesia veneratur; paucissimi sanè erant, qui sancti

nati sunt; Jeremiam in Veteri, Baptistam in Nova lege numerabis; reliqui Sanctorum non nati, sed facti sunt Sancti; idque tenuibus omnino initiis: unus quidem, quòd citharam abjecerit, ut virum sanctitate celebrem sequeretur, quod D. Reinerio Pisano accidit; alter, quòd mortuæ Imperatricis cadaver pensiculatiùs contemplaretur, uti accidit S. Francisco Borgiæ; alius, quòd illatam sibi injuriam ex animo condonâsset, ut fecit S. Joannes Gualbertus; alius, quòd inopi eleemosynam largiretur, ut D. Franciscus Assisias; alius, quòd carceris squallorem innocens toleràsset, ut Ephrem Syrus; alius, quòd casu ac temerè audiret concionantem, ut D. Nicolaus Tolentinas; alius, quòd non sine suo rubore in lutum prolapsus esset, ut B. Gonsalvus è S. Dominici familia; alius, quòd Matris exprobrationem æquo animo accepisset, ut B. Andreas Corsini; alius, quòd ad Aram facienti piè ministrâsset, ut Marcello Mastrillo, inclyto Societatis JESU Heroi accidit, qui cùm ad tumbam D. Xaverii supplex accederet, clarissimè à DEO vocari se sensit, ut pro Christo laboriosè inter barbaras gentes pugnaret, & gloriosè de fidei hostibus triumpharet, non aliâ de causâ hunc Cœli favorem promeritus, quàm quòd, cùm juvenis etiamnum Neapoli studiis vacaret, & à sene quodam Sacerdote, tempore incommodo, horâque importunâ ad altaris ministerium invitaretur, promptè paruerit. Verùm quid ego minuta hæc refero? major-

ne sanctitatis gradus concipi po
quam ille, quem diversissimi
viis, D. Antonius Abbas, & D.
tius Loiola consecuti sunt? benig
quæso, narranti aurem præbea
ambitionis me arguite, quòd
comparationem instituam. Ecce
que numerosissimæ familiæ Pa
cha, ille quidem vitam solitari
contemplantem, hic verò labor
& activam professus; uterque in
versionis suæ primordio grav
eum inferno certamina sustin
Antonium enim formidandâ b
rum specie terrebat, Ignatium
blandientium mulierum formi
tabat: Uterque eximiâ in Dei
potestate pollebat, quos ille voc
baculo abegit: Uterque vehe
tissimo Martyrii desiderio exar
quod obtinendum Alexandriam
tonius, Hierosolymam Ignatius
cessit: Utrumque DEUS pla
rum saluti reservavit; Unum
sanctissimis Eremitis replevit
ter urbes præstantissimis Divini
præconibus; electus uterque
ad ruinas Ecclesiæ restaurand
tonii quidem ætate ab hæres
Ario, Ignatii tempore à Luther
tas: ut his se hostibus oppon
ille silvas Thebaidis, iste Ma
nam solitudinem deseruit; & q
admodum Antonius sobolem
toto vidit oriente, & occidente
sam, ita Ignatius filios suos
ortum non minùs quàm soli
sum eos vidit propagatos; Utr
magni Principes æstimârunt jun
venerati sunt; Antonii quidem

filiis Imperator Constantinus, Ignatii verò Imperator Ferdinandus utebatur, qui suo insuper ad supremam sedem Romanam ablegato Oratori in mandatis dedit, ut nullum unquam negotium, nisi Sancto hoc Viro in consilium adhibito, cum summo Pontifice tractaret. Pari tandem curâ utriusque honorem DEUS defendit; Antonii enim contemptores flammis coërciti, Ignatii quoque detractores ignibus castigati, dum vorax eum flamma consumpsit, qui Ignatio calumniam machinabatur. Edicite modò, eximia utriusque Sanctitas unde suam sumpsit originem, *& Initium viæ bonæ*? an non semen grande fuisse credendum est, quod geminas easque tam proceras arbores genuit, quæ ramos suos à mari ad mare, ab uno orbis hemisphærio ad alterum extendêre, ampliores longè grandi illâ arbore, quam Babyloniæ Monarcha in somnis intuebatur. Nequaquam: uni enim *initium viæ bonæ* erat, Missæ sacrificio reverenter adstitisse; alteri verò, pium libellum temerè legisse: Antonius enim, etiamnum juvenis, cùm templum subiret, illud ex Missæ Evangelio cantari audivit: *Vade, vende omnia, quæ possides, & sequere me*: id sibi dictum arbitratus, Christi consilium ocyus sequi decrevit: Ignatius verò è vulnere decumbens, fallendi temporis gratiâ, librum postulavit, cumque Sanctorum vitæ casu ei offerrentur, non profana Amorum commenta, quæ desideraverat, sed sanctissima exempla legere cœpit, vitamque Cælitibus supparem vivere statuit. Quod si ille Missæ sacrificium, iste verò libri pii lectionem neglexisset, quid utrique eventurum fuisse arbitramini? an nihilominus ad eam sanctitatem evasissent, quam universus modò orbis miratur? Id equidem ignoro, & occultis Dei judiciis decidendum relinquo, de quibus Ezechiel ait, quòd sint velut *Aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.* Credibile tamen est, tam Sanctos, quales eos modò veneramur, minimè futuros; sæpenumero enim Deus cum hominibus agit, ut cum Naamane Syro, malignâ scabie laborante, cujus salutem, nôstis, cui tandem remedio alligaverit? vulgari omnino, & ad speciem tenuissimo, ut scilicet septies ignoti sibi fluminis undis corpus ablueret: *Lavare septies in Iordane, & mundaberis.* Quis hoc credidisset? cur non potiùs, dicebat Naaman ex humano sensu, egressus ad me Elisæus manus capiti meo imposuit, locum lepræ inspexit, Deo pro me solenniter supplicavit, aliaque ad publicam pompam speciosa remedia adhibuit? Falleris, mi Naaman; Dei voluntas est, ut laveris. Si ergo lavandum est, cogitabat Naaman, cur non potius in patriis Damasci fluminibus, tam famosis, & celebratis? Nequaquam; sed in Jordane. An non præstaret, Abani fluminis undis ablui? Non; sed aquis Jordanis. An non potiùs in fluvio Pharphar? minimè; sed in Jordane. An enim tu Deo legem statues? *quis ei dicere potest, cur ita facis?* Fac tandem, quidquid libuerit; arbitrii enim tui Dominus es; noveris tamen, &

Ezech. 47. 5.

Iob. 9. 12.

& animi & corporis tui ſalutem ex eo pendere, ut propriæ voluntatis tuæ victor illud eligas, quod ſuperbiæ tuæ minùs conveniens aut decens videtur: *Lavare ſepties in Iordane, & mundaberis!* Pari modo Deus ſæpiſſimè & ſanctimoniam, & ſalutem noſtram uni cuidam, multumque uſitato pio operi affigit; id ſi exequamur, uberem nobis deinceps & efficacem gratiam largiri decrevit, quemadmodum Naamani contigit; ſi autem illud negligimus, eâ nos auxiliorum ubertate, nec providentiæ, nec Redemptionis lege debitâ deſtituit, ſed ſufficientia duntaxat, & vulgaria ſubminiſtrat, noſque fallacibus noſtris conſiliis permittit, quibuſcum peribimus, ut Naamani accidiſſet, ſi divino imperio contumax, Jordanis, quas tanquam viles deſpexerat, undis ablui recusâſſet.

V. Et hoc tandem eſt, quod Sanctiſſimi quique inculcant, *momentum, unde pendet æternitas.* Falsò credunt nonnulli, momentum hoc non aliud eſſe, quàm ſupremum mortis articulum, atque ideo neglectis aliis, eò ſolùm curas omnes convertunt; ſed graviter decipiuntur: In quibuſdam enim momentum illud eſt ætas tenera, in aliis juvenilis, virilis, aut decrepita; verbo: eſt illud
Pſ. 5. 3. momentum, quod Deus, *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum*, ad ſumendum fidelitatis noſtræ experimentum determinavit, juxta illud
Deut. 13. 3. Moyſis, *Tentat vos Dominus, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in tota anima veſtra*: non quidem, quòd elapſo illo momento ſalutem porro conſequi impoſſibile [illegible] aut certa damnatio imminet; [illegible] quòd majores deinceps minor[illegible] in operando difficultates habi[illegible] iiſque ſuperandis majores mi[illegible] ve vires acceptaturi ſimus: verbo [illegible] inde pendet, *ut gratiam inveni[illegible]* aut *non inveniamus in tempore [illegible] tuno.* Placet hæc illuſtri exem[illegible] divinis oraculis petito, demon[illegible] quo mirum in modum veritas i[illegible] bilietur, quodque, uti maxim[illegible] thoritate nititur, ita non abſque [illegible] rore audietur. Hebræi Regem [illegible] Deo popoſcerunt, cujus imp[illegible] aliarum gentium more, ſube[illegible] exauctoratis Judicibus, quibus [illegible] nus parebant. Annuit Deus [illegible] votis, Saulemque Regem iis [illegible] erat hic natalibus vilis, ſed [illegible] præ cæteris omnibus conſpicu[illegible] divina oracula teſtantur: *Non [illegible] melior illo*: & tamen eodem [illegible] re, ut plures alios ſileam, David [illegible] ac Samuel, viri integerrimi ac [illegible] florebant. Igitur Saul ſolemni [illegible] in Regem unctus, & univerſi [illegible] lætis acclamationibus Rex ſa[illegible] eſt: & quia moris erat, ut rec[illegible] tiati Reges, immolatis Deo [illegible] ciis, Regnum auſpicarentur, [illegible] Samuel DEI nomine præcepit [illegible] ut præcederet in Galgala; [illegible] rum ſe intra dies ſeptem, & [illegible] cium ſolenne pro eo facturum: [illegible] *diebus expectabis, donec veniam [illegible]* Profectus eſt Saul, & præſtol[illegible] cùm verò ſeptima jam dies [illegible] ret, nec tamen Samuel comp[illegible] interea autem à potentiſſimo [illegible]

undique cingi videret, quid ageret his in angustiis deprehensus? jam stabant in procinctu militum ordines ad conflictum parati, jam mugiebant victimæ Sacrificio destinatæ, cumque tandem serus diei septimæ vesper, & præfixus à Samuele terminus immineret, Saul *ipse*, quod per Legem licuit, Sacerdotis munere functus est, & Sacrificium obtulit. Eo peracto adest Samuel, qui cùm obvium sibi Saulem vidisset, Heu infelix, inquit, *quid fecisti?* Ego, respondit Saul, ex pacto & conventione nostra, quantum licuit, te exspectavi; interea miles popposcit prælium, hostis insultavit, & nondum placato sacrificiis Numine in campum egredi piaculum videbatur; sacrificavi ergo, cùm te aliis distractum negotiis opportunè adfuturum minimè crediderim: *Stultè egisti*, reponit Samuel; *Si non feciſſes* (attendite, quæso, miram & formidandam hanc propositionem) *si non feciſſes, jam nunc præparâſſet Dominus regnum tuum super Iſrael in sempiternum, sed nequaquam regnum tuum ultrà consurget.* Sed parùm erat, Saulem hoc suo facto regnum perdere & coronam; pejus erat, perdere virtutem, gratiam, animam, paradisum. Audite modum: non ille ob hanc actionem damnatus est; plurimi enim gravesque Authores censent, hunc actum gravis noxæ reatum non attigisse, tum quòd non consuerit, se ad exspectandum diei septimæ ultimum quadrantem obligari, tum quòd putârit, impatientis exercitûs votis tandem esse annuendum: *necessitate compulsus obtuli holocaustum.* Cur ergo nihilominus ob hanc actionem damnatus est Rex Saul? quia scilicet hæc actio non fuit proxima damnationis causa, sed occasio & remota dispositio; quod ampliùs declaro: in præsumptuosam hujus actionis pœnam, Deus Saulem, ejusque posteros omni jure ad Regni successionem, velut gratuito ac merè benevolo cæli favore, privavit, eique Davidem in Regno successorem dedit: & quoniam Deus, juxta Sapientis effatum, suaviter disponit, quod efficaciter facere decrevit: *Cum magna reverentia disponit nos?* ideo opportuna usus est occasione, Davidem ex caula ad aulam vocandi? Saul ipse primus erat, qui viam illi ad sceptrum paravit, dum Davidis operâ adversùm Goliathum est usus: postquàm verò ex crebris Davidis victoriis, glorioſis armorum successibus, totius populi encomiis & acclamationibus advertit, Eum in Regno sibi successurum, uti Deus per Samuelem comminatus fuerat, lividis eum oculis Saul intueri cœpit, ut Principes plerumque coronæ suæ rivales, & Imperii æmulos intueri solent; inde Vatiniano illum odio persequi, ejus vitæ insidias moliri, illius necem modis omnibus machinari, intortis modò in pectus ejus lanceis; modò immissis in eum sicariis, modò structis per silvas & nemora insidiis. Inde sibi suæque stirpi Regni possessionem firmare conatus est, Deique præcepta ac minas protervè contempsit: cumque intellexisset, sacerdotes nonnullos Nobæos,

Cum Sap. 12. 18.

bæos fugitivum recepisse Davidem, ad unum omnes se præsente trucidari, & vilissimâ Idumæi cujusdam servi manu octoginta quinque viros, Ephod lineo vestitos mactari, & ad crudelitatis auctarium totam eorum civitatem Nobe ferro & flammis deleri jussit, infinitâ virorum ac mulierum, infantium juxtâ ac senum strage. Tandem à flagitio in flagitium præceps actus, tergeminos filios, spem unicam Regni, in montibus Gelboë hostili gladio cecidisse conspicatus, ense in proprium latus adacto, sui ipsius homicida & carnifex: vitam sibi ex desperatione abrupit, atque hâc ratione, *dum Samueli non obtemperavit, paulatim atque paulatim labens, non stetit, quousque ad perditionis barathrum seipsum immisit*, ut loquitur D. Chrysostomus. Id unum ego in hoc tristi eventu adverto; si quispiam Sauli, ad sacrificandum contra DEI & Samuelis mandatum accincto, dixisset: cave Rex; ex hac actione salus tua, & præsens, & æterna dependet: an fidem dedisset monenti, Imò, vah, nugas! dixisset; ab actione tam exigua salus mea dependeat? hæc sunt puerorum terriculamenta, & vani mulierc ularum timores. Eventus tamen docuit, ita se rem habuisse; non quòd Sauli impossibile fuerit, hâc scelerum concatenatâ serie se extricare, sed quia id usque adeo difficile illi accidit, ut reverâ se non extricârit, etsi id nullo negotio fuisset facturus, cùm non fuerit, *vir melior illo*, si absque æmuli suspicione regno suo tranquillè fruitus esset, prout erat futurum, nisi suâ se culpâ regno indigum cisset.

Hom. 87. in Matth.

Ex hoc illustri successu licea hi in nostrum aliqua emolume decerpere; liceat cum D. Gre exclamare: *en quam magna pru qui, ut putabat, nulla contempse* gravem ergo jacturam subiit pr tantilla? Hoc scilicet erat tem momentum, Sauli à DEO deter tum, qui, ut Jeremias ait, *est m consilio & incomprehensibilis cog* quo ejus obedientiam, obsequiu fidelitatem periclitari voluit; n eorum numero esset, de quibus tum est: *DEVS tentavit eos, & nit eos dignos se.* Saul verò fu potens cecidit, Deusque illum vavit auxiliis, quæ *secundùm pr tum voluntatis suæ* ipsi antè paran illumque sensim in perniciem lab misit. An non idem, Auditores, toties nobiscum fieri arbitramu quoties in arcano suo concilio ita statuit: ego huic viro con suggeram, ut huic concioni aure beat; si paruerit, *opportunis auxiliis* ita compungam, ut à consortio desistat, eo relicto, cile illi porrò non erit, animam Exhomologesi purgatam divin ne sæpius reficere; hoc sacrorum steriorum crebriori usu pravas suetudines sensim exuet; inde Christiano dignam instituet, scip cautiùs observabit, & in fine vit vabitur: quodsi verò concionem lam temerè neglexerit, pravæ, c ligatus est, societati inhærebit, se involvet amoribus, periculosis

queis intricabit, incidet in corrivalium manus, qui illum miserrimè vitâ spoliabunt. Juveni illi pariter inspirabo, ut ad imminentis festi solennia, animam scelerum confessione abluat; id si faciet, mentem *ejus auxiliis opportunis* tam copiosè instruam, ut pravæ societati valedicat: hâc desertâ minimè grave ipsi accidet, animum studiis, & morum pietati impendere; inde orationi sacræ, & solitudini vacare incipiet, mox animæ suæ integrè consulturus, in sacram sese familiam abdet, & felix mundi exul, ad cælos avolabit: quodsi peccatorum confessionem ignavè neglexerit, pravæ societati manebit irretitus, majoribus sese periculis, & occasionibus objiciet, in graviorem vitæ & morum licentiam incidet, quæ illum recto tramite ad inferorum barathrum deducet. Veritates istæ Auditores, certissimæ omnino sunt, irrefragabiles & indubitatæ, nec tamen eas assequimur, quia *contenebrati sunt oculi nostri*: verùm in die judicii aperientur, cùm remoto sipario palàm videbimus, *vias vi-*
21. *tæ, & vias mortis*, quâ scilicet viâ DEUS nos ad salutem deducere, quaque nobis ad interitum ruere placuerit. Tunc justi, non secus ac viatores, qui intempesta nocte occupati non vident, se in præcipitii crepidine constitutos, DEUM Immortalem! exclamabunt, quàm exiguum erat, ex quo salus mea pependit! parùm sanè aberat, ne ad Cæli semita aberrarem, & ad spatiosam inferni viam deflecte-
93. rem; *nisi, quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitâsset in inferno anima mea.* Hoc modicum opus pium; hâc horâ, hoc tempore, hac occasione peractum, salutis meæ principium fuit; econtrario verò nequidquam & sine fructu plorabunt damnati, quia *viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Ah utinam, dicent, huic concioni interfuissem, pravam hanc societatem fugissem, lusu hoc abstinuissem! utinam vespere illo, huic conventiculo, huic equestri ludicro, his choreis, huic comœdiæ me subtraxissem! Sed heu me miserum, æternùm de me conclamatum est; nullum porrò superest remedium: *quàm magna perdidi, quàm magna perdidi, qui, ut putabam, nulla contempsi?* Verùm nonnihil respiremus.

PARS ALTERA.

VI. ADverto, Auditores, prurire vobis animum & linguam, asserti mei fundamenta efficaci argumento subruendi. Verùm non horreo assultus vestros; eja effundite animum, plenam vobis loquendi libertatem indulgeo. Si vera est, dicetis doctrina tua, necesse est, continuâ hominem & anxiâ sollicitudine affligi, si enim de actione illa, ex qua origo, vel salutis & felicitatis nostræ, vel calamitatis & miseriæ nostræ dependet, certi essemus, quis dubitet, illam à nobis ingenti studio arripiendam, & executioni mandandam? cùm autem nesciamus, quid timendum sit, suspecta & formidanda erunt peræquè omnia, omnisque, licèt minimæ rei, exactissima cura erit habenda; nullus unquam error, quan-

tumvis leviusculus, sine piaculo negligetur; nulla inspiratio, velut minùs urgens impunè spernetur, omni loco, occasione, horâ & momento laborandum erit, ut aliquo opere bono saluti nostræ consulamus. Video enimverò, Auditores, nimium quantum me stringi; sed quid vultis respondeam? difficile quidem mihi non foret, omnia & singula, quæ opponitis, ultro permittere, cùm ea jam pridem ipsa Divina Sapientia velut verissima asseruerit, igitur argumentorum vestrorum pondere pressus & convictus fateor vera esse, quæ dicitis. *Concedo vobis*, quid ultra petitis? *concedo totum*: quæ enim alia mens erat D. Petri, dum longo sermone diffusus, tandem sese in hæc verba, quæ sanè multùm terroris habent, collegit, *quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis; hoc enim facientes non peccabitis aliquando.* Vos quidem existimatis, Dilectissimi, negotium, salutis vestræ, velut levis momenti, perfunctoriè perfici posse, erratis enimverò, negotium hoc gravissimum est, & tremendum, quodque omnes curas & cogitationes nostras, vendicare sibi debet. *Satagite, satagite!* Diligentiâ opus est, labore & industriâ, usque dum eò pertingatis, si fieri potest, ut nec gravi, nec levi peccato vos porrò obstringatis, *magis satagite, magis!* quanto plus agitis, ad tanto plura vos obligatos censete. Verùm maxima pars hominum hoc non facit! *concedo*: atque ideo *spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Sed paucis hoc observant! *concedo*: atque ex causa, *angusta porta est, quæ ad vitam.* Quid porrò dicam quidquam æternæ & infallibili ti adversum pronuntiare potero? *quid aliud Iudex nuntiat, aliud clamat?* an in vestri gratiam cor tum Evangelii delere, immu aut intorquere potero? quid faciam?

2. Pet. 1. 10.

Matt. 7. 12.

VII. Et verò nisi ita se res ret, stulti sanè fuissent illi omn juxta monitum Ecclesiastis, qu *DEVM, nihil negligit*, summè leves etiam imperfectionum evitare studuerunt. Vix leviss sûs titillatio in animo Bernardi, ciſci, & Benedicti exsurgebat, nudi aut stagnis glaciatis se im rent, aut nivibus involverent, spinis & vepribus se volutaren unicum impurum phantasma, dormientis Xaveri mentem tu rat, tantum illi terroris & luct perit, ut copiosum è naribus nem profunderet, qui horrore tum, tantùm non suffocavit. ca actio immoderata, risus inc situs, & verbulum minùs con tum, Agnetem Augustam, Ma que Ogniacensem eò perduxit, ter crebros singultus vix verba cientia invenirent, quibus dol suum exprimerent, uti de illo Pe ratus Ecclesiæ Præsul Damiani hac verò eadem dignitate conspicu Jacobus de Vitriaco, virorum laud simus uterque, testantur. Quid plius? Legebat Eusebius Monach

Evangelii librum, & ecce oculi curiositate abstracti non nihil aberrabant, ex aperta cellulæ feneſtra ad laborantes ruri operas evagati; ſed rigidam erroris hujus pœnam ſibi ipſi dictavit; alligatâ enim ad collum magni ponderis catenâ, telluri ſemper affixos tenere oculos coactus eſt, & viginti reliquis vitæ annis ne unicum quidem cæli aſpectum oculis ſuis conceſſit. Quid ad hæc, Auditores? an ob culpas tam leves infernum ſe promeritos judicaſſe, putatis, ut tam ſeverè & inclementer eas in ſeipſis caſtigarent? ah non erant adeo rudes, ut neſcirent, quantum ad pœnam inferni requiratur; non ignorabant, opus eſſe culpâ gravi, mente deliberatâ, ac pleno voluntatis conſenſu patratâ: nihilominus tamen omnia tuta timebant, ad omnem erroris umbram trepidabant, cùm probè nôſſent, in peccati materia facilem eſſe tranſitum à modico ad grandem exceſſum: *qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Ita de ſeipſo confeſſus eſt laudatus Euſebius, cùm non pauci indiſcretam innocentis erroris pœnitentiam admirarentur & carperent: ne miremini, dicebat, hunc rigorem; *caſtigo pauca, ne malignus dæmon de magnis bellum gerat conans auferre temperantiam, atque juſtitiam*; timebat nimirum, ne, ſi liberè & curiosè aſpiceret *objectum*, ut vocant, *indifferens*, delaberetur ſenſim ad intuendum, quod vetitum eſt, neve ex ſimili tali obtutu laberetur in complacentiam, ex hac in deſiderium, è deſiderio in conſenſum, è conſenſu in opus, ex opere in ruinam illius fabricæ ſpiritualis, quam tantâ temporis & annorum intercapedine, tantâ curâ & labore erexerat, juxta ſoleas, & eximium Eccleſiaſtici effatum: *ſi non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tuâ.* Eccleſ. 27. 4. Sed, dicetis, obfirmavimus animum, nunquam graviter delinquendi; ad quid ergo tam anxia minimorum cura? Verùm cur viri adeo perfecti tantundem ſibi de virtute ſua promittere non potuerunt? an ſolis illis natura rebellis, gratia parca, cœlum immite, virtus laborioſa, ſalus adeo difficilis fuit? illi induti ſaccis, ſparſi cinere, plagis lividi, timebant omne initium culpæ, velut ſuæ damnationis originem, vos verò veſtiti byſſo, odorum fragrantia delibuti, ſaginati luxu, non timetis? Exclamare ferè me cogitis: ô DEUM crudeliſſimum! ô DEUM crudeliſſimum! an iſte amor Patris eſt? an æquitas Domini? ut auxilia adeo copioſa iis ſubminiſtres, qui immerſi deliciis animos & affectus ſuos deſideriis illecebroſis laxant, iis verò parcâ manu neges, qui tui amore intra ſilvas & nemora latent, ubi non alio, quàm beſtiarum conſortio fruuntur, nec alios actionum ſuarum teſtes habent, quàm umbras, aliam domum quàm ſpelæa & cavernas, aliud refrigerium, quàm planctus & lamenta, aliam relaxationem, præter omnium ſenſuum mortificationem? an iſtis tam timidè, & ſollicitè vivendum, dum illis tam ſecuris eſſe conceditur? Si ita eſt, ſatiùs ſanè foret, exuere cilicia, flammis comburere flagella, exi-

lio multare jejunia, omnem vitæ rigorem damnare, cum majoribus periculis obnoxii sint, qui errores leviſſimos tantâ ſeveritate caſtigant, quàm qui illos tantâ negligentiâ & ſocordiâ diſſimulant. Sed nunquid ſtultus forem & amens, ſi ſimiles querelas adversûs DEUM effundere auderem? erit enim tempus, cùm ad oculum patebit, quanti omnibus ſteterit æterna ſalus, tam religioſis quàm ſæcularibus. Ah regnum cælorum non patet omnibus promiſcuè; quiſquis ingreſſum prenſat, aditum extorqueat, & obices rumpat neceſſe eſt, ruptis violenter omnibus pravorum affectuum repagulis, quæ acceſſum retardant: *contendite intrare per anguſtam portam*, Chriſtus clamat: *contendite, contendite.* Et quid hoc ſibi vult, *contendite*? an non idem eſt, ac dicere ſudate, laborate, aut, quod græco vocabulo aptiùs expreſsit D. Lucas, *Agonizate*, id eſt, eâ animi contentione ac conatu contendite, qualem adhibere ſolent, qui in agone pro corruptibili coronâ decertant.

Luc. 13. 24.

VIII. Non me latet, quæ dico, parùm benevolis auribus excipi, illoſque libentiùs audiri, qui ſecuritatem ſalutis ſpondent, non qui [illegible] injiciunt. Sed nonne in [illegible] orationis præmonui, nihil in [illegible] teria, præter timores & anxiet[illegible] ferre me poſſe? condolere igit[illegible] hi potius, quàm indignari vos [illegible] nit, cùm communis mihi vo[illegible] ſit cauſa: an non ego quoque, [illegible] aures veſtras libentiùs titillare[illegible] ad captandam benevolentiam [illegible] blandirer, niſi probè viderem, [illegible] infidelis notam me meriturum [illegible] fallaci aurium veſtrarum lenoc[illegible] vos in æternam fortè pernicie[illegible] ducerem? perorandum ergo [illegible] deo cum D. Auguſtino: *fra[illegible] mis timendum eſſe volo*; [illegible] *enim, non dare vobis ſecuritat[illegible] lam; non dabo, quod non acip[illegible] curos vos facerem, ſi ſecurus eg[illegible]* Ego ſanè, ſi animæ & ſalutis [illegible] mini, totus horreo, totus palpit[illegible] tus timore concutior, quâ ex[illegible] tione vos reddam ſecuros? qu[illegible] ſalutis negotio ſecuritatem po[illegible] unum ingemino, ut ſummo [illegible] timore tractetis, totamque in [illegible] fiduciam collocetis: hæc, qui [illegible] ſecurus eſt; *Beatus homo, qui eſt pavidus.*



SE

SERMO VIGESIMUS SECUNDUS.

DOMINICA QUARTA.

Colligite, quæ superaverunt fragmenta, ne pereant. Ioan. 6.

I. REvereor equidem demisse, quidquid Christus in carne mortali fecit & operatus est, pace tamen ejus dixero, id quod hodie fecit, minùs DEO dignum, & infra ipsius Majestatem videri; si enim Providentiæ & Bonitatis munificentiam facto tam illustri & prodigioso manifestare voluit, cur in colligendis residui panis analectis tam parcum & accuratum postea se exhibuit? cur non indulsit turbis, ut in peris & sacculis eas reponerent, domumque asportarent? cur ad ultimam usque micam, & buccellam colligi eas præcepit? *Colligite, quæ superaverunt fragmenta, ne pereant*: cur id, amabo, tam strictè imperavit? Sinite id vobis actutum evolvam. Volebat nimirum assuefacere turbas, ut nihil superflui retineant, sed id omne alienæ fami sponte suâ cedant, ac consignent. Universalis est hæc lex, creatis rebus omnibus à Creatore imposita: cùm cœlum, aridam & sitientem terram copiosis pluviis recreat, absorbet & bibit illa, quantum ad restaurandas radicalis humidi vires sufficit; quidquid abundat, aliò derivat, & alienæ utilitati transmittit. Cùm vitis vel alterius plantæ surculus sat humoris attraxit reliquum vicino palmiti, ac sitienti ramo facilè indulget. Ita etiam nubes, vapore superfluo turgentes, quantocyùs sese exonerant; aura nimiò calore inflammata, continuò eam exhalat, & dissipat: verbo natura universa, mutâ licèt voce testatur, nihil superflui esse retinendum. Quid mirum ergo, si Christus populum, quem ad satietatem & delicias usque pavit, eadem lege teneri voluit? Sed edicite, Christiani, an legem istam ritè observatis? an avari potiùs & insatiabiles, tenaciter retinetis, quod pauperum necessitati debetur? Exactorem igitur hodie agere constitui, ut importunè opportunè repetam, quod ipsorum est, non vestrum. Sed nunquid ergo oblitus sum, coram illa me Civitate verba facere, quæ ad pietatem proniſſimâ est, nec stimulis opus habet, ut Eleemosynæ, vi quadam illatâ, è manibus ejus extorqueantur? Nolite, obsecro, exspectare à me modum

dum exactionis durum, violentum, ac despicabilem, vestraque indole indignum; debiti duntaxat vestri amicè vos admonebo, & quid de bonis superfluis statuendum sit, fideliter explicabo, meque omnia à vobis benevolè obtenturum prorsus confido; silvestres enim & ignobiles plantæ sunt, quæ nonnisi violenter succussæ aut percussæ fructus reddunt; à nobilibus autem meliusque excultis, vel unâ manu admotâ, facillimè colliguntur.

II. Semper ego gravissimos inter errores, quibus mundus abundat, illum quoque numeravi, quo plurimi sibi, & pessimè quidem persuadent, se eorum, quæ possident, absolutos esse dominos, eaque ad libitum expendere, dissipare, & si luberet, in undas quoque veterum Philosophorum more abjicere posse. Id equidem falsissimum & à veritate prorsùs alienum dico: domini quidem sunt fortunarum suarum, minimè tamen absoluti, sed cum ea restrictione ac onere, ut, quidquid congruæ sustentationi superfluum est, in egenos & pauperes distribuatur. Scio, doctrinam hanc gravem esse auribus, & Theologorum complures tentâsse, ut illam nonnihil mitigarent, & ad gravem duntaxat proximi necessitatem restringerent. Verum integer Sanctorum Patrum torrens pleno se alveo huic opinioni opponit: D. Augustinum audite: *quidquid excepto victu, & vestitu rationabili superfluit, non luxui reservetur, sed in thesauro cælesti per Eleemosynam reponatur; quod si non fecerimus, res alienas invadimus.* dem mens est D. Joannis Chry- mi, locis innumeris; eadem h Bedæ, & Theophylacti; S. Ge tius scribit Germinio, nobili *esse in hoc sæculo; nobis credi lùm esse dispensationem sua Domini nostri, vel ad utend sufficienter, vel ad distribuend servis*: atque adeo, *non licer eas in expensas usurpare sup cùm sit erogationis ratio DEO ti reddenda.* Nec ab his dis D. Ambrosius, Gregorius, & nymus; Doctor verò Angel litâ sibi claritate ducet, germ radices, quæ rigidam Eleemos ciendæ obligationem pariam rum una ex parte pauperis, alt rò ex parte divitis se tenet: n ex parte divitis est bonorum co abundantia; necessitas verò pia ex parte pauperis. Ubi ergo necessitas inopum est gra ves, etiam non abundans sup eorum inopiam levare tenetur verò divites superfluis abund nentur ea in pauperes erogare, non premat gravis necessita que hoc mirum aut durum vi bet, quomodo enim deceret providentiam, campi lilia tam ter vestire, columbas & corv cere vilissimis terræ vermicul sollicitè providere, hominum egentium oblivisci? an non o nis omnium Pater est? cur eq inæqualiter filiis provident, u quidem necessario victu debi dum alter deliciis innatat; u

Serm. de Vill. Iniquit.

quidem habeat, unde nuditati suæ consulat, dum alter ad luxum usque abundat? *Nunquid injustus est* DEVS, ait D. Ambrosius, *ut nobis non aqualiter distribuat vitæ subsidia, ut tu quidem esses affluens & abundes, aliis verò deesset, & egerent?* An injustus fortè est DEUS? an partium studiosus? an indiscretus? an inconsideratus? aut impotens? facessant hæ blasphemiæ! Dicendum igitur necessariò est, Illum pauperibus quoque, qui suo se labore sustentare non valent, convenientes proventus assignasse, ad sublevandam eorum necessitatem, non extremam duntaxat, sed communem, eisque velut irredimibilem censum in superfluis divitum bonis constituisse, ne unquam deficerent, aut Providentia illius fraudaretur; non secus ac stellis assignavit lucem, de ampliſſimo solis diluvio exuberantem. *Quod superest, date Eleemosynam*, ait Christus, *quod superest*, sive de victu, sive de vestitu, aut quibusvis aliis bonis, verbo, *omnia superflua* pauperibus debita censete. Ita enim D. Thomas hæc verba explicat: *omnia superflua Dominus jubet pauperibus exhiberi*: audistis? Non dicit, *hortatur*, sed *jubet*. Hæc cùm ita sint, quid agitis, Auditores, luxui dediti? & quando tandem debitum hoc ritè agnoscetis, & creditoribus vestris satisfacietis? eja excitate vos ipsos, & expergiscimini, neque levi periculo vacare vos credite, si redditus vestros, ut absoluti eorum Domini in vestra duntaxat commoda, & superfluam pompam convertatis: hoc enim, si feceritis, palàm vobis & apertè pronuntio, salutem vestram esse conclamatam, vosque indubitatò damnandos.

III. Et quis vestrûm divitis illius; à D. Luca descripti, non meminit? messem illi ampliſſimam liberale cælum annuit; cùm noctu, ut contingere solet nimiùm de re familiari & œconomiâ suâ sollicitis, discusso curis somno, has secum cogitationes volveret: *quid faciam, quia non habeo, quò congregem fructus meos? scio quid faciam; destruam horrea mea, & majora faciam, dicam animæ meæ: Anima mea, habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Luc. 12. 17. Sed vix ista secum statuit, cùm allapsam cœlo vocem audivit: *Stulte! hac nocte animam tuam repetent à te; & quæ parâsti, cujus erunt?* fateor, Auditores ad hunc eventum capillos mihi erigi præ horrore; quid enim miser perpetravit, quod vel suspicionem delicti gravioris movere possit? *destruam* dixit, *horrea mea, & majora faciam:* sed an vestrûm aliquis est, qui id sibi religioni ducat? quot enim sunt, qui palatia splendidissima inhabitant, & tamen identidem diruunt ac ædificant, erigunt ac dejiciunt? subjunxit postea; *dicam animæ meæ, requiesce.* Itane grave piaculum sit, requiescere? si dixisset, litem se injustam aliis moturum, latrocinia perpetraturum, & homicidia, libidinis & luxuriæ cloacis se immersurum, id enim verò intelligerem; verum quid, amabò, gravis mali erat, in multam usque diem sub mollibus plumis stertere? Posthac, dixit, se lautè & oppiparè pransurum: *Come-*

de, bibe, epulare. Sed nunquid multùm altercantur Theologi, usque dum mensuram noxæ lethalis in peccato gulæ inveniant, esto quòd innumeris hominibus mortem acceleret; quâ ergo tandem ratione miser iste in stultorum, id est, reproborum numerum redactus est? Vos ipsi ex Divini oris oraculo causam percipite, quia nimirum tantam bonorum abundantiam sibi soli reservare decrevit; hoc enim epiphonemate Epulonis historiam clausit: *sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in DEVM dives!* O verbum noxium & iniquum *sibi*; abligurire scilicet solum omnia, ac decoquere! O ingluvies insatiabilis! O ingens præjudicium inopum! canales nos esse oportet, non charybdes. Advertistis igitur, opinor, epulonem minimè inferno adjucatum, velut incæstuosum, aut sanguinarium, nec uti perjurum, aut blasphemum, sed ob id unicè, quòd ventris abdomen alimento superfluo farciret, & nihil omnino fami & indigentiæ alienæ concederet; quodsi, ut sentit D. Augustinus, aliorum necessitati aliquid indulsit, non dabat, quantum sufficiebat: *non dignè pascebat*, & ideo non dicitur de Lazaro, *cupiebat* manducare *de micis, quæ cadebant de mensa divitis*; forsitan enim id obtinuit; sed *saturari*, negatum est. Dicite, si nostrâ ætate vixisset Epulo, an non benignum quendam Theologum nactus esset, qui eum excusaret? quid enim necesse erat misero illi, ad limina domûs illius identidem excubare? an non & alios Hierosolyma divites habuit, quorum fores pulsare poterat, & stipem rogare? qu[...] vis enim malè affecto esset corp[...] non tamen adeò membris omnibus [...] tum esse legimus, ut se movere, & [...] tum domos circuire non posset: & [...] men miser epulo culpam hanc [...] inferno: *Sepultus est in inferno.* Q[...] causa? amabò, ego certè ignora[...] meam profiteor, neque aliam sci[...] pam, quàm quòd Eleemosynas no[...] derit, suo statui sufficientes: *Non [...] pascebat.* Hæc ergo universalis e[...] ut, qui abundat, largiatur: *[...] abundantia illorum suppleat inop[...]* ut Apostolus præcipit; ubi nota[...] inopiam esse quidem speciem q[...] dam necessitatis, non tamen ext[...] nec gravissimæ; defectum solùm [...] cat, non mendicitatem. Quòd[...] ligatio dandi Eleemosynas non [...] summa illa necessitate urgeret, rari[...] certè nos obstringeret, nec Divi[...] racula tot querelas, minas, terro[...] supplicia divitibus intentarent. An [...] gis communis & vulgaris necessi[...] illâ, quam mendici patiuntur, q[...] plateis & compitis subsidium i[...] tunè sollicitant? Et tamen Eccle[...] cus severissimè monet: *Ne reli[...] quarentibus tibi retrò maledicere; [...] ledicentis enim tibi in amaritudi[...] nimæ exaudietur deprecatio illius.* [...] de ego persuasum omnino habeo, [...] vites rarò ob pauperum necessita[...] sed frequentissimè ex bonorum a[...] dantiâ præcepto Eleemosynæ tene[...]

IV. Bene ac verè hæc omnia, d[...] tis fortassis: difficultatis autem c[...] in eo vertitur, quis abundare dic[...] quis enim est, qui in suo statu non [...]

deatur indigere ? eò usque crevit luxus & pompa, gemmarum, ornamentorum, rhedarum, suppellectilis, servorum & vasorum argenteorum necessaria copia, ut geminati etiam proventus vix fortunæ, quam gerimus, cum decoro sustinendæ pares esse videantur. Quid vultis, ad hæc respondeam, Auditores ? si actionum vestrarum regula ac norma à corruptissimi hujus mundi moribus sumenda foret, omnino vobis adstipularer ; descendendum foret Christo de monte, in cujus vertice doctrinam suam inchoavit, ac gravi verborum pondere superfluam de victu, vestituque sollicitudinem damnavit ; hoc enim porrò in praxin redigi non potest. Verùm minimè audienda sunt stulta mundi effata, ut Apostolus monet : *Quicunque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus* DEI *constituitur.* Igitur melior & sanior pars mundi, imo Ipse mundi Reformator consulendus est, qui voluit, ut omnes ejus sequaces in primo fonte Baptismatis diaboli pompis renuntient, quæ reverâ nil aliud sunt, quàm pompæ vanitatis, & nimii luxûs : ad hanc regulam, sanctuarii pondus si facultates nostras examinaverimus, ô quantum superflui apparebit ! Non potest quidem unâ & generali regulâ taxari, quid superfluum censeceri debeat, quivis tamen in particulari id non difficulter discernit, neque meâ ad id operâ vel consilio indigetis ; nunquid enim probè nôstis, & accuratè discernitis, quid in DEI obsequio superfluum, quid necessarium sit ? parùm vos movet, si videatis, non dicam ab Eremitis aut Viris Religiosis, sed à personis ejusdem vobiscum conditionis & statûs, fieri opera quædam supererogatoria, exempli causâ, si singulis septimanis animum à noxis purgent, sacro se Epulo crebrò reficiant, cætus sacros & oratoria sodalitatum frequentent, aliaque pietatis exercitia faciant, quæ statim à vobis non necessaria, seu superflua appellantur. Cur non eandem superflui regulam in mundi obsequio attenditis & applicatis ? cur omnia aliorum exempla vobis imitanda censetis ? quam primùm aliquis paris vobiscum conditionis, immodicum vestium, gemmarum, ornamentorum, rhedarum, aliarumque vanitatum luxum ostentat, illico impositam vobis idipsum imitandi necessitatem existimatis : hæc enim verò affectata ignorantia est : *Latet hoc volentes*, ingeminabo vobis cum D. Petro : *Latet hoc volentes* ! cùm enim, quid in primo casu superfluum sit, perfacile vobis sit distinguere, cur non in altero idipsum pari facilitate distinguitis ? Hæc ergo sit ultimata mea conclusio, permissum ac licitum omnino esse, fortunam ac statum vestrum convenienter tueri ; quis enim prudens de eo dubitet ? minimè verò attendendum esse communem usum, quem, si justâ judicii bilance rem ponderare velitis, ipsimet abusum appellare cogimini. 2. Pet. 1. 5.

V. Ceterùm, ut sine fuco & adulatione rem exprimam, id, unde vos indigere arbitramini, non est vera statum tuendi necessitas, sed illius augendi, & amplificandi inordinatum desiderium ; nemo ampliùs cum D. Jobo vult immori nidulo, in quo natus est, *in nidulo* Iob. 27. 18.

dulo meo moriar : qui enim ruri natus est, civis esse desiderat, civis in Equestrem statum cupit emergere, Illustris ad Principatum adspirat : & qui tandem obtinebit, quantum sitit ambitio? *Absorbebit fluvium, & non mirabitur*; Nilum auro fluentem pari facilitate, quâ aliàs scyphum aquæ, exhauriet, ubi aurum omne profanum deglutierit, ad bona Ecclesiastica anhelabit. *Et habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os ejus.* Igitur si omne illud necessarium dicitis; quod ad statum vestrum amplificandum servit, concesserim equidem, nihil vobis superesse, quod pauperibus largiamini, sed nunquid manifestè videtis, hac ratione meliorem fore conditionem ambitiosorum, quàm qui moderatione sua contenti vivunt?

Iob. 40. 8.

VI. Cupio quidem, ut fortunam & statum vestrum augeatis, sed honestis ac licitis modis: antecellite scientiâ & litteris, antecellite morum pietate, antecellite pudicitiâ, & charitate; tunc enimverò veram gloriam obtinebitis. An inde vos gloriosos existimatis, si splendidâ & concolori veste famulitium adornetis? si canes & equos nutriatis? si domûs vestræ limina in Capitolii magnificentiam convertatis? hoc ipsum fortassis immortalem nomini vestro ignominiam & commune vobis odium pariet; quicunque enim expensas adeò immodicas & prodigas aspexerint, quid quæso dicent? sanè non aliud, quàm esse hoc ambitionis vestræ monumentum, esse iniquitates, furta & pauperum concussiones. Idipsum vobis accidet, quod iis evenit, qui famæ & nom[illegible] sui ad posteros transmittendi de[illegible] rio, Babylonis turrim ædificin[illegible] *Venite, celebremus nomen nostrum*; [illegible] tamen summam inde confusion[illegible] ac nominis sui æternam macula[illegible] portârint. Vultisne gloriam sec[illegible] ac stabilem? Estote benefici, & in[illegible] nos liberales; hæc enim est V[illegible] cui DEUS æternam nominis fa[illegible] promisit; *Eleemosynas illius ena[illegible] omnis Ecclesia Sanctorum.* Cer[illegible] alias quascunque prærogativas [illegible] laudibus celebrandas, raró con[illegible] bit *Omnis Ecclesia*; quod enim [illegible] stitiam appellat, alter rigorem [illegible] tat; quod huic prudentia, illi [illegible] videtur; quod iste patientiam [illegible] nat, alter ignaviam, & pusilli [illegible] sordes judicat: Beneficentiam [illegible] nemo carpit, sed venerantur o[illegible] quia omnibus prodest, atque ade[illegible] justitiam, non prudentiam, no[illegible] tientiam, sed *Eleemosynas illius [illegible] rabit omnis Ecclesia Sanctorum.* [illegible] accidit, ut garrulus ille sycophan[illegible] temeritate impudentissimâ adm[illegible] illius Præsulis S. Caroli Borrom[illegible] tiones livido dente arrodere aus[illegible] cùm vidit, eum fundos & præd[illegible] alienare, eorum pretium in egenos [illegible] fundere, seque ipsum spoliare, [illegible] ditaret, totus obmutuerit, palino[illegible] publicè cecinerit, dixeritque, *Na[illegible] ego tibi fidem habeo.* Usque adeo [illegible] invidi ac maledici coguntur la[illegible] eos, qui benefici sunt & liberales [illegible] *pronus est*, ait Salomon, *ad miseri[illegible] diam benedicetur.* Hæc ergo vera [illegible] ria est, Auditores, ad quam asp[illegible]

vos volo & jubeo; minimè verò, quam è vanissimo luxu & inutili pompâ vobis promittitis: id si feceritis, nihil porrò superfluum vobis remanebit, quia omnia DEI amore elargiemini.

VII. Quodsi non contenti gloriâ, domûs vestræ proventus securos reddere, quin & augere ac amplificare velitis, id ipsum, quod dixi, facite, Deique amore vos largos & liberales exhibete. Vos quidem dicitis, non dare vos Eleemosynas, quòd pecuniis careatis, at ego contrà ingemino cum Sapiente, vobis ideo non esse pecunias, quia nullas eleemosynas elargimini, *qui dat pauperi, non indigebit*; imò non tantùm *non indigebit*, quod nimis parùm foret, sed ipsâ suâ liberalitate ditescet; unde idem sapiens dixit: *honora dominum de tua substantia, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Quid agitis ergo, ô avari divites, & divitiarum insatiabiles helluones? cur tanto sudore cumulandis opibus inhiatis, maria superatis, Apenninos & altissima juga transcenditis? en viam ditescendi longè magis compendiosam ac facilem vobis demonstro; proram vertite, nec porrò fragili ligno confidite. Optatisne plena granaria, & copiosa promptuaria? crebris DEUM eleemosynis honorate; honora DEUM *de tua substantia*; & eventus vos docebit, quantum inde momentum felicitati vestræ sit accessurum: *Implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabunt.* Quid ad clarissima hæc promissa reponitis? an DEI oraculum esse negatis? Hæc enimverò hæresis esset, cùm palàm sit, illa inter Salomonis proverbia numerari. Si autem Divina sunt oracula, quid porrò dubitatis? an fortè implere ea non poterit? sed hoc est DEUM facere impostorem: an fortè non volet? sed hoc est Eum facere mendacem. *Probate, probate me super hoc*, verba DEI sunt, per Malachiam hac ipsa super causa loquentis, *probate me super hoc, si non aperuero vobis cataractas Cæli, & effudero vobis benedictionem, usque ad abundantiam.*

VIII. Si ita se res habet, dicetis, avarissimi quique Eucliones fient eleemosynarii liberalissimi, ut thesauros suos augeant. Non dubito, id futurum, si vel semel inciperent Deo confidere: certè etiam lascivi fierent casti, si puri animi delicias delibarent, omnesque laici in Religiosa claustra concederent, si Divini obsequii dulcedinem aliquando gustarent. Verùm non est exspectandum, ut omnes id faciant, quia pauci inducunt animum ad primas difficultates superandas, quæ semper graviores esse solent. De cætero credite mihi, Auditores, negotiatio omnium optima & tutissima est, proventus suos amplificandi, esse liberalem in pauperes; hæc enim lucrandi ars est facillima, securissimaque; facillima quidem, quia fænori dat, securissima verò quia credit Nummulario, qui nunquam deficit: *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis.* Prov. 19. 17. Durities verò, & inclementia in pauperes sensim ad incitas & mendicitatem redigit: *Qui despicit deprecantem,* Prov. 18. 7.

sustinebit penuriam. Turonensem evolvite, & invenietis, nobili cuidam fæminæ, cui Tarasiæ nomen, navim frumento onustam, maris fluctibus haustam eo momento periisse, quo pauperi panem negabat. Metaphrasten legite, & discetis, institori cuipiam Faustiniano, undecim navigia mercibus onerata, eâdem horâ interiisse, quâ de quibusdam pascuis cum pauperibus contendebat. Sed & ætatis nostræ scriptores consulite, & invenietis, cuidam Chiggero, è Suecia oriundo, omne frumentum dæmones depastos, sub boum figura granarium ingressos, quod ille famis & inopiæ tempore obseratum & clausum tenebat. Frivolum ergo, & inane est parsimoniæ vestræ effugium, dum inopiam, & statûs vestri necessitates prætenditis; hæc ipsa enim movere vos debet, ut sitis liberales in pauperes, quia sic non solùm statum vestrum tuebimini, ut demonstravi, sed insuper capitale vestrum augebitis, *Quid enim esse potest ditius homine*, ut D. Zeno ait, *cujus profitetur DEVS se esse debitorem?*

IX. Verùm, nollem ego caducas esse remunerationes, quas ob collatas in egenos eleemosynas exspectatis: hoc in mundo hospites sumus, & peregrini, & ideo bona terrena oneri nobis potiùs sunt, quàm subsidio: in cælo ergo petendus est census, in cælo, in cælo, nec expedit, nimiis opibus abundare, quamdiu â patria exulamus. Dicite, si magnæ cujusdam summæ debitor peregrina in terra, in itinere publico, silvas inter, ac deserta latrociniis infesta vos obvios haberet, & debiti solutionem offerret, nunquid illum obtestaremini, ut eam ad redi[illegible] usque in patriam differret? idip[illegible] DEO dicite, & supplicibus illum [illegible] tis rogate, ut in cælo vos divit[illegible] ciat. Quodsi frequentes Eleemo[illegible] vos nonnihil egenos efficiant, id e[illegible] verò in lucro numerate: *Perde p[illegible] niam, propter fratrem tuum*, ait E[illegible] siasticus, *perde pecuniam*, hoc en[illegible] esse liberalem, nam dare salvâ [illegible] capitali, non est magnæ laudis, se[illegible] fontes illos imitari, qui libera[illegible] dentur, cùm non sint; tantum [illegible] resorbent, quantum effundunt. [illegible] tenus ostendi, vos teneri super[illegible] egenos erogare, idque denuo [illegible] mo; cavenda tamen est erroris [illegible] sio; aliud enim est, vos ad id [illegible] teneri, & aliud, non debere dari [illegible] de superfluo. De basilisco re[illegible] cum, tametsi semper solus & [illegible] bitro comedere soleat, accepto [illegible] prandio, alia etiam animalia, [illegible] dua ciborum analecta absumend[illegible] co sibilo advocare: si igitur no[illegible] superflua pauperibus datis, no[illegible] facitis, quàm, quod etiam aqui[illegible] tures, dracones & basilisci faci[illegible] altiora vobis tendendum est, ut [illegible] cum Jobo dicere possitis: *Si [illegible] buccellam meam solus, & non [illegible] ex ea pupillus?* Quamvis igitur [illegible] nisi buccella panis vobis superfit, [illegible] quoque inter egenos dividite: [illegible] enim verò id, quod vestrum est, [illegible] giemini; nam quamdiu superflu[illegible] tis, non datis, quod vestrum [illegible] quod est ipsorum: *Superflua [illegible] tum, necessaria sunt pauperum*, [illegible]

Vel. Augustinus, *possidentur aliena, cùm possidentur superflua.*

X. Unum adhuc hærere vobis scrupulum video; si enim, dicetis etiam laici tenentur, superflua pauperibus elargiri, nulla ampliùs erit differentia inter eos, qui bona propria, & hæreditario jure ad se devoluta possident, & inter Clericos, qui ex Ecclesiæ & Beneficiorum redditibus vivunt. Sed plurimùm erratis, estque maximum inter eos discrimen, laici enim, debito suo satisfaciunt, si illis dent Eleemosynam, qui eam petunt, & indigent, ut ait D. Joannes: *qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo?* Si ergo non viderit, id est, si ignoraverit, eum pati necessitatem, ad nihil obligatur, ut docet D. Thomas; qui verò bonis Ecclesiasticis gaudent, tenentur inquirere in egenos, eorumque necessitatem investigare; *Quidquid habent Clerici, pauperum est*, ait D. Hieronymus, *& susceptioni pupillorum, peregrinorum, & pauperum debent invigilare.* Ratio est, quia laicis satis est, si erga inopes sese fratres exhibuerint, & requisiti subvenerint; Clerici verò Patres sese profiteantur, & demonstrent, necesse est, quibus incumbit, non solùm filiorum necessitates audire, sed & antevertere. Possunt tamen etiam Ecclesiastici decorem statûs sui tueri, licèt ipsis faciliùs longè sit, quàm laicis, superflua à necessariis discernere, idque duplici ex causa. Primò quidem, quia Clerici à conjugum & liberorum curâ sunt liberi, neque tenentur propinquis, familiæ & posteritati consulere, imò laudabiliter debent ac possunt de iis dicere, *nescio vos.* Præterea, ut monet Concilium Tridentinum, Clerici ob perfectionem statûs sui tenentur, non solùm omnem vanitatis pompam aspernari, sed & palàm illius contemptum profiteri: *In toto vitæ genere, nihil in eis debet apparere, quod vanitatum contemptum non præ se ferat:* multa ergo, quæ laicis necessaria sunt, in Clericis superflua esse possunt, atque adeo maxima est inter utrosque differentia. Quid ergo faciendum restat vobis, Auditores? id unum ingemino & suadeo; vincite, domate, imò radicitus evellite immoderatum habendi affectum, vobisque certò persuadete, geminas duntaxat ad cœlum portas esse, *pati* nimirum *& compati.* Si difficile vobis accidit, per primam intrare, & horretis multa *pati*, superest, ut proximi miseriis & inopiæ discatis *compati.* O quæ nostra stultitia est? Cælum tam vili tenuis Eleemosynæ pretio venale prostat, & tamen illud emere cunctamur: *Est qui multa redimat modico pretio*, ait Ecclesiasticus, sed quis ille est? certè non alius, quàm qui in egenos est liberalis; gravissimorum criminum debitum, non cingulis setosis, non ferreis catenis, non asperis flagris, aut aliis austeritatibus, sed Eleemosynâ expungit, quæ miram satisfaciendi vim continet: *Ipsa est, quæ purgat peccata*, ut Angelus seni Tobiæ Eccl. 20. 11.

Tob. 12. 9. Tobiæ testatus est, *& facit invenire misericordiam : purgat peccata*, quantùm ad pœnam, *& facit invenire misericordiam*, quantùm ad culpam; non *invenit*, quemadmodum dolor animi, quem contritionem appellant, aut ipsa peccatorum confessio, quæ illam proximè & seipsis aufferunt, *sed facit invenire*, quia animam ad eam aufferendam, quasi certò & infallibiliter
Tob. 4. 12. disponit; *fiducia magna erit coram summo Deo, Eleemosyna, omnibus facientibus eam.* Si causam hujus efficaciæ à me exposcitis, Auditores, fateor, me illam dare non posse, nec aliud, quod dicam, habeo, nisi Deo placuisse, virtutem istam etiam supra meritum remunerari, ut infinitæ inopum turbæ, quos in humana Republica invenire necesse est, paternè provideret, qui in ærumnis suis contabescerent, nisi divites tam grandis præmii stimulo ad ferendam illis opem excitarentur. Atque hinc perspicuum vobis fiet, cur Deus in extremo judicii die, non ceteris virtutum heroicarum actibus, sed operibus duntaxat charitatis publicum coram toto universo encomium promittat: *Quòd Abel passus sit, quòd servavit mundum Noë, quòd Abraham fidem suscepit, quòd Petrus crucem resupinus ascendit, Deus tacet, & hoc solum clamat* (verba sunt D. Petri
Serm. 14. Chrysologi admirantis) *& clamat solùm, quòd comedit pauper.* Et necdum decernitis, tanti spe lucri pauperibus, quantum facultates vestræ patiuntur, elargiri? Eja hoc facite, hoc agite, ne funesta aliquando illucescat dies, quâ insaniam vestram ne[...] quam detestabimini: ego finem [...] moni imponam, unico psalmi [...] culo supra modum amæno, & [...] tii pleno, qui, licèt in omnium [...] versetur, dubito tamen an ejus [...] sum aliquando plenè assecuti sit[...]

XI. *Dispersit, dedit pauperibus* [...] Eleemosynarium! qui non [...] more avarorum, non contrahi[...] commutat ut negotiator, sed [...] quidem illis, à quibus non habet, [...] speret, dat *pauperibus*: dat mu[...] & multis, etiam non extremè [...] ut videatur effundere potiùs, [...] dare: *Dispersit, dedit pauperibus* [...] ravi, non abjicit, nec temere [...] git; nec enim ille abjicere cen[...] est, qui semina campo credit: [...] *tia ejus manet in sæculum sæculi*, [...] Eleemosyna; hoc enim nomine [...] na oracula charitatis actum [...] appellant, quia ad Justitiam pr[...] accedit. Justitia ejus æternum [...] bit meritum, mercedem æter[...] *manet in sæculum sæculi*; *cornu* [...] *exaltabitur in gloria.* Notum [...] est, per *cornu*, robur, fortitudi[...] dignitatem atque etiam tubam [...] nificari; solebant autem Hebræ [...] advertit Lyranus, pauperes [...] clangore ad Eleemosynam con[...] re, adeo ut morem istum, q[...] ostentationem & vanitatem [...] tebantur, Christus prohibuerit; [...] *facis Eleemosynam, noli tubâ* [...] *ante te.* Cùm autem ex sola [...] tate fieret, laude dignissimum [...] ac meritò dicere poterat Psalter[...] gius: *cornu ejus exaltabitur in gl*[...]

Hæc nimirum beneficentiæ tuba amœniſſimam Echo in die judicii excitabit ; omnes enim pauperes benedicent diviti, eos olim ad ſe evocanti, ut pane ſuo famelicos paſceret ; benedicent illi Angeli, Archangelique ; benedicet Jeſus ipſe, eumque in Regni conſortium admittet. Interea avarus *peccator videbit & iraſcetur*, & ad tantæ remunerationis ac gloriæ aſpectum in rabiem agetur. Fingite, prædium fœcundiſsimum, æmœniſsimum & utiliſsimum vili pretio venale proſtare ; licitatur illud avarus, ſed paucorum aureorum gratia ab emptione deſiſtit ; accedit alter, emit illud, eoque fruitur, & brevi temporis ſpatio ingens inde lucri emolumentum decerpit : ringitur interea euclio ille, & invidiâ rumpitur, turbatur, ſtridet dentibus, & ſtultitiam ſuam damnat ; *Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet.* Sed incaſſum quantumvis enim poſtea, oblato quocunque pretio ad ſe rapere poſſeſsionem illam allaboret, *deſiderium peccatorum peribit.* Ego, Auditores, hæc vobis applicare omitto, & vobis ipſis id faciendum relinquo : id unum è vobis percunctor, quis vobis animi ſenſus futurus eſſet, ſi vobis quoque in die judicii ob inordinatum pecuniæ amorem talis fremitus exprimeretur. Hoc enim vero avertat Deus ! nolite, quæſo, eos imitari, qui argenti ſui ſcoriam tam perditè amant ; ſinite, ut omnes ejus reliquias contra Chriſti in hodierno Evangelio mandatum in loculis retineant, ſeris & clavibus muniant, conſervent, cuſtodiant, de quibus Prophetâ loquitur ; *qui cuſtodiunt vanitates fruſtra.* *Jona 2. 9.*

R. P. Segneri Quadrageſimale.

PARS ALTERA.

XII. ANimus mihi erat, Auditores, vehementes vobis ſtimulos ad ſubveniendum pauperibus addere ; ſed heu ! eam vivimus ætatem, quâ utinam non opprimerentur potiùs, quàm ut opem ſperare poſsint ; ea modò ſunt tempora, & ii mores, quos Eccleſiaſticus vaticinatus eſt : *Paſcua divitum ſunt pauperes.* Plurimi ſunt, qui pauperibus haud aliter, quàm fundo ſuo utuntur ; ex horum ſudoribus victum ſibi & delicias quærunt ; hos ſine ulla mercede ad indebitos labores cogunt : & quid dico ſine mercede ? verbis etiam duriſsimis compellunt, & labore ſuo perfunctos in malam crucem abire jubent. An non palmaris eſt hæc injuria, & graviſsimum ſcelus, dum operario, aut ſervo, alterivè creditori debitum urgenti etiam inſultare non erubeſcitis ? Hiccine amor eſt, miſellis illis debitus, quos Chriſtus vobis tam ſolicitè commendavit ? hæccine pietas ac clementia ? ipſe certè Abraham, cùm vel aquæ guttam damnato negaret, verbis ſaltem mitibus uſus eſt ; nec enim dixit : Vah crudelis, & impie decoctor, crapulis & ebrietate diffluens, quid à me expoſtulas ? Vade, age, arde, patere, fure, & infremiſce ; hoc enim vero meritis tuis debetur ! ſed amicè reſpondit : *Fili, Recepiſti bona in vita tua.* Cur ergo illos, qui vos in Paradiſo forſitan *Ecel. 53. 23.* *Luc. 16. 25.*

multis parasangis præcedent, tam inclementer tractatis ? si eos juvandi aut facultas aut voluntas vos deficit, benignè saltem eorum gemitus excipere, blandè eos solari, amico oculo vultuque benevolo eos dignari conveniret; non verò autumnales nubes imitari, quæ, cùm tellus exsiccata hianti passim ore negatum diu imbrem efflagitat, lapides & grandinem in eam effundunt. Quodsi in vestra est potestate, ipsorum inopiam levare; heu quomodo animum potestis inducere, ad eos tam inclementer habendos? Vah quale judicium, quæ pœna, quæ miseria vos exspectat ? Si enim *judicium sine misericordia fiet illi,* Iac. 2. 13. *qui non fecit misericordiam* : quale judicium fiet illi, *qui fecerit & rapinam* ? An non hæc atrociſſima rapina est ? nam si peculium, quod miseris negatis, hæreditario jure, absque eorum labore & incommodo illis obvenisset, tolerabilis adhuc foret eorum ablatio; cùm verò suo illud sudore, callosis manibus, vigiliis, itineribus, duriſſimis laboribus paraverint, quanto non scelere vos obstringitis, dum luxui vestro, tot famelicorum impensis litatis ? D. Franciscus de Paula, ut Alphonso Regi Neapolis exactionum acerbitatem demonstraret, nummum ab exactoribus recens acceptum, Rege inspectante, in partes confregit, & copioso sanguine stillantem exhibuit. O si manus meæ, Auditores, pari virtute pollerent ! quanto sanguine Basilicam hanc inundarem ! certè mallei mihi non sufficerent ad diffringendas pecunias injustiſſimè partas, quas p rimi retinent. Sed ista quor satis mihi foret, nonnullos accedere pretiosos, quibus teguntur, panno motâ manu premere : ô quot rivi guinis effluerent ex vestris & fam vestri vestimentis, usu jam long tritis, sed necdum solutis? Exprim aulæa & pendentia è palatii vestri ris peristromata : exprimamus supe ctilem illam pretiosam, lectica citras, cortinas, sedilia hetero obducta, heu quanto sanguine rent, palamque ostenderent, cem illum selectum, quo tincta è venis pauperum expressum : *Ludd. de Azzychi in histor. Minim.* *effundit sanguinem*, Ecclesiastici culum est, *qui effundit sanguinem qui fraudem facit mercenario*, *sunt.* Verùm ego peccator nec mira patrandi virtutem beo, ut ad creditorum com rationem vos permoveam; videor men mihi videor miseros illos, q vertant; quem inclament, ignaro ste lacerâ ad Dei tribunal supplices volvi; quodsi ad hujus sententi afflicti appellaverint, an non cr vos causâ casuros ?

XIII. *Ecce merces operariorum, fraudata est, clamat*, verba sunt Jacobi ad divites impios, *& cla eorum in aures Domini Sabaoth in vit.* Verba ista, *Domini Sabaoth* nil aliud sonant, quàm Dominum gelorum, Dominum ferarum & b minum, Dominum grandinum terræ motuum, Dominum turbin & diluviorum, Dominum morbor & mortis, verbo, Dominum Ex

cituum, ut ostendat nobis, ad illachrimantium pauperum clamores omnia cœli armamentaria aperiri, cum plenissima facultate, quæcunque placuerint, armorum & armatorum genera depromendi, ad vindicandas injurias ipsis illatas? si unquam DEUS se invictum Exercituum supremumque ducem demonstravit, quo, quæso, id tempore fecit? illo nimirum, quo contra Ægyptios pugnavit; hos omni militiæ & armorum genere aggressus est, fulgetra, tonitrua, sagittas, tenebras, muscas, ranas, ciniphes, pestem, & naufragia in eos immisit; sed cur dirum adeo in modum in illos animadvertit? ad vindicandam in mercenarios mercede fraudatos injuriam; multo enim tempore Ægyptii Hebræorum operâ usi sunt, ad geminas, easque insignes civitates condendas, non solùm tamen debitam pactamque mercedum iis negàrunt, sed ut lapides, paleas, cæteramque fabricæ materiam ipsimet colligerent, adegerunt: hæc enimverò injuria DEUM adeo irritavit, ut oppressorum lachrimis exoratus plenam ipsis facultatem dederit, vasa pretiosa plurima, ab Ægyptiis mutuò accepta, tacitæ compensationis loco auferendi; inde armenta eorum occidit, extirpavit vineta, sementem vastatis agris prostravit, eradicavit silvas, primogenitos trucidavit; tandem maris fluctibus obrutos cum Rege suo demersit, ac de cadaverum spoliis Hebræos ditavit. Neque existimetis velim, mea tantùm figmenta hæc esse: evolvite sapientiæ libros, ibique legetis: *transtulit illos per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam, inimicos autem illorum demersit in mare.* Legite pariter: *reddidit justis mercedem laborum suorum*, id est, juxta celebrem Lyrani paraphrasin, operariis mercedem, laborantibus damna restituit, & Israëlitis fecit *recompensationem, quâ injustè defraudârunt eos Ægyptii.* An non ergo vos meritò terreant clamores pauperum, quibus tanta è cælis obtinendi potestas concessa est? An fortè ignoratis, restitutiones has gravissimas esse, indispensabiles, atque omnis dilationis & moræ impatientes, cùm titulis adeo onerosis debeantur? quid ergo ultra cunctamini? an fortè mortis articulum ad restituendum exspectatis? Bene est, hunc expectate: DEUS enim, ut miserabili creditorum turbæ quantocyùs satisfiat, vos ante tempus & horam rapiet, ac de statione vitæ vel invitos detrudet: forsitan decretum vobis fatale in tribunali Divino signatum jam est; forsitan tortoribus vestris, phrenesi nimirum, febribus, ac doloribus in mandatis jam datum est, ut sese ad executionem accingant: & vos etiamnum moras nectitis? *Sapient. 10. 18.* *Sapient. 10. 17.*

XIV. Scio non paucos vestrûm dicere, hactenus se non satisfeciisse debitis suis, ob impotentiam & mediorum defectum: sed quam mihi fictam impotentiam dicitis? nempe, quod non vultis, non potestis: *docuerunt linguam suam loqui mendacium*, cùm tamen DEUS, Ecclesiastico teste, summè oderit *Divitem* *Jerem. 11. 5.* *Eccles. 25. 4.*

mendacem, illos nimirum, qui falsis prætextibus creditoribus suis os oblinunt, & fictâ spe solutionis eos solantur, dicuntque, *non possum*; nam, ut ait D. Augustinus, *potest in iis, quæ vult, & in iis, quæ non vult, non potest*. Si de symposiis & conviviis agitur, *potest* enimverò: si verò de censibus, qui sacris familiis debentur, *non potest*. Si de comædiis agitur & theatris, si de Cantatricibus, & Syrenibus, ô quàm *bene potest*? Si verò de piis legatis Ecclesiæ persolvendis, *non potest*. Si de canibus, equis, venationibus, sumptuosis relaxationibus animi sermo est, iterum *potest*; si verò de servorum ac famulitii salariis, etiam longo tempore dilatis, non *potest*: repeto iterum, *potest in iis, quæ vult, & in iis quæ non vult, non potest*. DEUS vos eorum numero eximat, Auditores, quos ipse appellat, *divites mendaces*; hos enim Deus exosissimos habet. Vos ergo etiam atque etiam exhortor unà & obtestor, ut non solùm miseris hisce debita actutum, & sine mora solvatis, verùm etiam de vestro largiamini, illaque novalia imitemini, quæ præterita damna fructuum copiâ & ubertate compensant. Saltem *pudeat illis tollere, quibus jubemur offerre*, dicam vobis

Epist. l. 5.

cum doctissimo Cassiodoro: q[illegible] enim tandem à misellis istis præte[illegible]tis? an ut debitum omne co[illegible]nent? ut jure suo cedant? ut e[illegible]ctent, dum vobis libuerit? q[illegible] vobis, qui locupletes estis, tam [illegible]rum accidit, id, quod alienum est, [illegible]stituere, quàm longè difficilius [illegible] illis, eo, quod proprium habent, [illegible]dari? Eia eorum pede vos ipsos [illegible]timini, &, quis vobis animi sensus [illegible]ret, perpendite, si eadem vos ne[illegible]sitas premeret: nunquid oppor[illegible] importunè, quod vestrum est, [illegible]citaretis? cur ergo modò eri[illegible] quod pauperum, & mendicorum [illegible] sed avertat DEUS hanc à vobis [illegible]mitatem! Bonis vestris, ac pro[illegible]tibus hilariter fruimini, nec [illegible] quispiam eorum, quos opprim[illegible] contradicet; bonâ eorum pace [illegible]modis & facultatibus, bonorum [illegible]re ac copiâ gaudete: DEUS vo[illegible] pinguiorem fortunam destinavit [illegible] benedicite; Ille vos promoveat, [illegible] feliciter ampliùs, non vestrâ d[illegible]xat, sed & posterorum gloriâ; [illegible] tamen alienis sumptibus nolite [illegible]curare: nam ut laudatus à me [illegible]siodorus sapientissimè asseverat: [illegible]*tra omnes crudelitates est; divitem [illegible] de exiguitate mendici.*

SERMO VIGESIMUS TERTIUS.

DIE LUNÆ POST QUARTAM DOMINICAM.

Et cùm fecisset, quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de Templo. Ioan. 2.

I. ATrocissimum sanè crimen esse necesse est, quod Princeps propriâ manu ulciscitur : Parentes quondam nostros è primis illis deliciarum Tempe DEUS ejecit, verùm executionem Angelo demandavit ; Chananæos è terris suis expulit, sed immisso sciniphum, culicumque exercitu ; Amorrhæos è finibus suis fugavit, sed muscarum aculeis est usus ? nec uspiam legitur propriâ manu flagitiosos castigasse, quàm cùm debitum templis honorem negarent. Manu angelicâ percussit Ægyptum, & integrum Assyriorum exercitum profligavit ; Herodes ipse, vanissimus ille Divinitatis affectator, non nisi Angelo percutiente interiit. Cùm verò hodie sacræ ædes profanantur, video Christum ipsum, aliàs tam mansuetum, & placidum, manum flagello armare, & in reos sævire. Quàm atrox ergo, quàm portentosum, Deoque exosum crimen hoc esse necesse est ? Et quæ te sors manet, urbs chara ? an pares, quod absit, cum Solymæis civibus hodie pœnas lues ? minimè sanè, nisi paris culpæ sis rea. Sed quis templorum tuorum status est ? an & in te garrulitatis, immodestiæ, & licentiæ sunt receptacula ? Id enimverò haud credam ; nunquam enim hic comparere vos video, nisi ad omnem modestiam compositos, devoti & compuncti animi signa spirantes, obtutu pudico, modesto habitu, & gestu religioso : si alibi etiam tibi similis es, de quo quidem non dubito, hodierna Christi indignatio te minimè tangit, nec timenda sunt tibi flagella, quæ in sacrarum ædium violatores intorquet. Nemo tamen adeo firmas in sanctitate radices egit, ut concuti non possit, ne dicam præcipitari ; unde in futuri potiùs mali cautelam, quàm in præsentis remedium demonstrabo vobis hodie, quàm gravem injuriam DEO inferant, qui DEI Basilicas, quibus omnis honor & cultus debetur, profanant ; sic enim alieno sapere discetis exemplo, dum videbitis, quàm severè, quàm justè Christus ipse in eos animadvertat, qui tantâ eam impudentiâ & temeritate conculcant.

II. An non enim juſtam indignationis cauſam DEUS habeat, Auditores, cùm nec in Templis quidem ea ſibi reverentiæ ſigna videt exhiberi, quæ omni in loco ei debentur? non enim minùs, quàm in Eccleſiis, ubique eſt præſens: *plena eſt omnis terra gloriâ ejus*, domi nimirum foriſque, in angulis & compitis, in locis profanis & ſacris, obſcuris & honoratis; unde Heraclytus, tametſi gentilis, Romanos quoſdam equites, loqui ſibi dedignatos, quòd in fumanti caſa & ſemiruto mapali ad furnum conſidentem viderent, blandùm ſubridens, *ſidenter ingredi juſſit, nam & hic quoque*, inquiebat, *Dii habitant immortales.* Hoc tametſi veriſſimum ſit, noluit tamen DEUS nos obligare, ut pari ubique obſequio hanc ejus præſentiam veneraremur; hæc enim obligatio, attentâ negotiorum multitudine ac occupationum varietate, mentiſque humanæ diſtractione, difficilis ſanè, ſi non inobſervabilis foret. Satis ergo eſt, ut nullibi eum offendamus, nec tenemur, ſingulari eum honore ubique proſequi, pientiſſimi illius Regis exemplo, qui ſeipſum ita hortari ſolitus eſt: *benedic anima mea Domino in omni loco Dominationis ejus.* Verùm, qui hoc obſequii tributum non omni in loco exigit, illud tamen ibi ſibi reddi imperat, ubi propriam ſedem ac habitationem elegit: *elegi locum iſtum mihi in domum*; non quòd alibi præſens non ſit, ſed quòd in iſto ab omnibus honorari & præſens agnoſci velit. Hoc obſequium, ut nobis facilius redderet ſplendidas, magn... ac ſumptuoſas eſſe voluit ... ut hominibus, qui externâ ... mùm rerum ſpecie capiuntur, ... ci Majeſtas exiſtimationem, ... tiam, & ſacrum quendam Di... habitantis horrorem ingener... autem majorem ſacris locis ... tem, & frequentiam conciliaret ... lentis experimentis oſtendit ... ſe magis nobis propitium, ... noſtras magis facilem, magn... nos munificum eſſe, quàm in ... plis, quæ pacis, & propitiat... cum propterea appellavit, ... ut etiam legum humanarum ... privilegio, aſyli, impunitatis ... & ſecuritatis, aliarumque præro... rum titulis gauderent, majeſ... rum gloriæ pondus inde acce... *domum majeſtatis meæ gloriſicab...* omnia Auditores, veriſsima ... ſunt, & doctorum authorit... probata: unde hunc in modum ... cinari lubet. Si DEUS ... meris mundi ſpatiis, quæ ... menſitate implet, paucula ... reſervavit, reliquis omnibus ... commoda & obſequia relict... non indignæ ruſticitatis eſt, ... hiſce pauculis eum venerari ... reri velle? quanta alia terrarum ... corumque ſpatia liberrimo ... ſubjecit arbitrio, ad negotia ... confabulandum, ridendum, ... dum, animumque ad libitum ... dum accommodata? cur ... templis quidem parcimus? ... eſt, quod gentium Apoſto... versùs Corinthios concitava, ...

Iſa. 6. 3.

Ariſtot. de pace animi. l. 7. c. 5.

Pſ. 102. 22.

2. Paral. 7. 12.

ceret: *nunquid domos non habetis? an Ecclesiam DEI contemnitis?* Vah fideles, malè feriati! quæ hæc temeritas? si animum distrahere placet, nunquid domos habetis? si de rebus peregrè gestis differere, an conventicula desunt? si hominum consortio, & conversatione frui, an non sat amplæ sunt plateæ publicæ? si tractare negotia, an non patet mercatus? si effræni litare libidini, an non habetis prostibula, fornices, & lupanaria? *nunquid domos non habetis, & Ecclesiam DEI contemnitis?*

III. Et verò fieri non potest, quin Divina indignatio ex nostra cum gentilibus comparatione plurimùm crescat, notum enim est omnibus, Deum in sacris oraculis sæpenumero Zelosum dici, neque honoris sui æmulum pati posse: *DEVS æmulator Dominus* appellatur in Deuteronomio, *DEVS æmulator* à Josue, *DEVS æmulator* à Propheta Nahum: quid ergo dicturum arbitramini, si honores & obsequia, quibus gentilium plurimi dæmonum simulacra coluerunt, cum fidelium obsequiis, qui DEI se cultores profitentur, comparaverit? Meminit ille enimverò (liceat ita de Deo ad captum nostrum loqui, quamvis nullius rei meminisse possit, cùm nihil illi sit præteritum sed omnia præsentia, quique juxta eximium Ecclesiastici effatum, omnes retrò ætates, uno oculi ictu complectitur, *conspector est saculorum*) meminit, inquam, magnæ illius demissionis, quâ Idololatræ, in delubris Deorum suorum utebantur; immortali enim memoriæ posteritatis consignata sunt illa Senecæ verba: *intramus*, inquit, *templa compositi ad sacrificium accessuri vultum submittimus, togam adducimus, in omne argumentum modestia fingimur.* An non meminit, Germanos veteres, saltus & nemora Idolis suis dedicata nunquam intrasse, nisi vinculis constrictos, & catenis onustos, in servitutis, quam publicè professi sunt, insigne testimonium, uti Tacitus scripsit? An non meminit, Saracenos antiquos pavimenta templorum non nisi nudis pedibus calcâsse, ad singularem corporis mundiciem; summamquæ animi demissionem denotandam, ut Lyranus testatur? An non meminit, Græcos tempore sacrificii nunquam vel nares emungere, vel os extergere, vel excreare solitos, ne mentis attentionem & religiosum silentium turbarent; ut Arianus recenset? Hæc ubi meminit DEUS, & cum illa, quâ nos utimur, reverentiâ comparat, quo zelo, Auditores, quâ indignatione replebitur, si verè, qualem se dicit, *DEVS æmulator* est? an non summæ sibi injuriæ vertet, ut Ambrosius ait, *circumsonare Sacramenta confusis vocibus, cùm gentiles Idolis suis reverentiam tacendo detulerint.* An non hoc est, facere, ut DEUS noster invidere debeat Jovi, Saturno, Isidi, & Osiridi, qui à cultoribus suis plus reverentiæ & honoris tulerunt, dum falso eorum Numini oves & boves jugulabantur, quàm dum modò Unigenitus DEI Filius in Ara immolatur?

Quintil. l. 4. c. 3.

Lib. 3. de Veland. Virgin.

IV.

IV. Ad hæc DEUS minimè à nobis exigit tam rigidam reverentiam, qualem gentiles in delubris suis adhibebant; neque enim ille nos jubet, aut linguam è faucibus eruere, aut oculos effodere, uti nostrâ etiam ætate in templo Mechæ miserè delusi Mahometani solent: de liberrimo solùm ac dissoluto garritu, confabulationibus, obtutibus non liberis duntaxat, sed & lascivis agitur; num grave nobis videatur, si nictus & annutus, manuum oscula, jocos, risus, & cachinnos prohibeat, nec in profanis locis decentes? quodsi nec ista, ne in Templis quidem à nobis obtineat, quid alibi impetrabit? An illi Deum in compitis ac circulis honorabunt, quem in corde sanctuarii despiciunt, esto, quòd multa, magnaque pietatis, modestiæ & compunctionis specimina in aliis videant? Hic culpas suas deplorat, ille confitetur, hic Sacramenta ministrat, ille recipit, hic sacrificio assistit, hic psalmos decantat, ille precatorias evolvit corollas, hic Eleemosynas dispertit, hic pugnis tundit pectora, ille oscula terræ figit: quodsi his exemplis minimè commovemur, sed illo plangente, hic risu diffluit? illo precante, hic flagitiis se inquinat; quod tandem de talibus judicium formabimus? *Si in Ecclesia constituti tantorum efficimur malorum rei*, liceat, verbis Chrysostomi uti, *quales tandem nos futuros putamus, cùm hinc fuerimus egressi? tantos fluctus patimur in portu, quid ergo, cùm exiverimus in pelagus illud malorum, forum dico, & urbana negotia, & domesticas curas?* Si ... mum inducere non possumus, ... dico tempore devotè orationi ... mus in templo, tot aliorum ... incitati, quid domi faciemus, ... tantisque negotiis distracti? ... tumultus populi animum colligere ... id non facit constitutus in loco ... an à murmurationibus abstine... conventiculis, qui in DEI do... non continet? an ab amoris ... lusibus sibi temperabit in con... profanis, qui nec in Ecclesia ... deratur? Quâ modestiâ sede... theatris & podiis, qui concio... cræ tam incompositis moribus ... stit? si ab impudentia non ab... quam publicis criminationibus ... reprehendi, quid faciet, ubi ... tiet laudibus extolli, & mact... comiis? si peccata committit, ... bus alii se accusant, quid ibi ... ubi plurimos audiet de iis cum ... tia gloriari? Verbo, si in DEU... juriosus est, ubi honoribus ... quid ibi perpetrabit, ubi DEU... làm inhonoratur? Enimverò, ... tâ facilitate DEO cultum de... templo, palàm ostendit, esse ... extra templum humanitatis, ... tis, & religionis expertem. ... vos docet, quòd *Dominus in ... sancto suo*; cur ergo negligitis ... subnectitur, *sileat à facie ejus ... terra*? Rursus fide certum est, ... ibi velut in throno regio con... cur ergo eum non veneramini ... Regem vestrum? Fides DEU... templo velut in tribunali suo ... cur ergo Judicem non expavesci...

que fulmen ejus timetis ? an necdum agnoscitis ? DEUM justissimè aversari, qui tam parùm honoris, tantum verò contumeliæ ipsi in templis inferunt ? Id si fiat, ubi culpam deprecabimur, ubi veniam rogabimus, quò ibimus, ut imminentibus nos supplíciis subducamus ?

V. Et verò, si bene rem perpendamus, Auditores, DEUS templa & Basilicas non tam in gloriam suam, quàm nostram utilitatem & commoda destinavit ; ipsius certè magnitudini, nec mole marmoreâ ad majestatem compositâ, nec tholis auro illitis, nec Aris argento superbis, nec fulgurantibus candelabris quidquam accedit, nec minùs ille absque his omnibus beatus esset, quàm fuerat ab omni retrò æternitate, cùm mundo & adoratoribus caruit : *DEVS, qui fecit omnia*, dicebat appositè Apostolus Athenienſibus, *non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo.* DEI sanè intentio alia non erat, quàm aliquem sibi in terris locum determinare, cujus aspectu ad clementiam mortalibus exhibendam moveretur ; cùm enim crebris ubique injuriis irritetur, gaudet templorum aspectu placari, & intentata mortalibus fulmina è manibus sibi extorqueri, quemadmodum in Hierosolymitani templi dedicatione Salomoni testatus est : *Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in isto loco oraverit, & propitius ero peccatis illorum.* Si igitur DEUS ex aspectu templorum indignationis potiùs, quam clementiæ materiam inveniat, ubi, Deum Immortalem ! pietatem & veniam sperabimus ? in quam aliam terræ partem necesse erit, oculos convertere, ut flagella suspendat ? an in plateas, tam dissolutis moribus, tantaque vitæ libertate infames ? an in nobilium domos ? sed quid ibi videbit, nisi mendicos ex atriis pulsos, ut plures in stabulis equi nutriantur ? an in officinas artificum ? in quibus mendacia & fraudes, velut domi suæ habitant. An in pauperum tuguria ? ærumnarum impatientiâ & desperatione plena. An in rusticorum mapalia ? rapinis & fraudibus contexta. An ad tribunalia & Judicum subsellia se conferat ? Vah, quid aliud aspiciet, quàm accusationes malignas, processus fallaces, testes corruptos, advocatos venales, Judices iniquos, lites ad emungendos pauperum loculos protelatas, pauperes succumbentes, & locupletes victores ? Si trapezitarum mensas, & distinatas cambiis tabernas intuebitur, quid nisi putidissimas usuras inveniet ? si atria contractibus stipulandis destinata, quid nisi deceptiones enormes ? si telonia gabellis & vectigalibus deputata, quid nisi extactiones turpissimas ? Nec ad aulas certè oculos deflectere poterit, quin in patentibus atriis videat lusus famulitii, ac satellitum otia ; in propylæis calumnias & maledicentiam aulicorum, in arcanioribus conclavibus verò fastum & superbiam grandium : ibi, ibi livorem cordium, simulationem vultuum, verborum dulcedinem & mella, to-

xica ac venena animorum, ibi contemptam ſinceritatem, æſtimatam aſtutiam, innocentiam appetitam inſidiis, & ſcelus dominans, favorem triumphantem, virtutem depreſſam, & conculcatam intuebitur. Heu nos miſeros, ſi ſcenas & theatra, verba propudioſa & impudentia, exhibitiones obſcænas & turpes aſpiciet! miſeros nos, ſi ſuburbana noſtra, Baccho & Veneri dicata videbit! Si oculos in mare deflectet, nil niſi rapinas; ſi ſilvas & ſaltus, nil niſi latrocinia ac neces, ſi prata & agros, nil, niſi amores laſcivientes videbit. Quocunque reflectet oculos, nil aſpiciet, niſi quod iram accendat, & fulmina ad vindictam ſubminiſtret: tanta eſt ſcelerum colluvies, quæ hâc ætate univerſo terrarum orbi dominatur. *Non eſt veritas, non eſt miſericordia, non eſt ſcientia DEI in terra*, veriſſimè cùm Oſea exclamandum eſt, *ſed maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt.* Heu, quæ carnis turpitudo, quale fimetum, quæ fædiſſima putredo univerſo ſe orbi ſuperfudit? ut meritò dici poſſit: *ſanguis ſanguinem tetigit*, dum eadem ex ſtirpe nati & ex eodem ſanguine concreti, illicitis amoribus copulantur. Quid ergo, auditores, quid tandem eveniet, ſi etiam in templis nil niſi indignationis materiem DEUS inveniat, *ſuper quo propitius eſſe poterit nobis?* ſub quo alio tecto ſecuritatem ſperabimus? Enimverò, Auditores, malorum omnium cauſa & origo, quæ florentiſſimas etiam urbes ſtras diruit, *ultio Domini eſt templi ſui*, palàm pronuntio remia. Videtis bella & hoſtes lamitates? *ultio Domini eſt pli ſui.* Contagiones, & pe latè graſſantes? *ultio Domini tio templi ſui.* Terræ motus, cuſſiones formidandas? *ultio eſt, ultio templi ſui.* Nec alium eſt ærumnarum noſtrarum orig timari, Chryſoſtomo teſte; enim templa placando Deo fint, in illis etiam eum irrit ubi ejus Clementiam concil ceſſe foret: *Hinc ſubverſa ſunt hinc perierunt omnia, quoniam pore, quo maximè Deus erat dus, eo magis iritato diſcedim* fieri poſſit, ut veritatem adeo pabilem & manifeſtam neclu netremus? ſi homines alibi peccarent, atque adeo neceſſe haberent, injurias DEO compenſandi in templis, venia taſſis mererentur; cùm autem lera ubique adeo invaleſcant, rè dici poſſit, *corrupta eſt terra Domino*: quæ, non dicam dentia, ſed ſtupiditas & ſtultiti ea in templis etiam perpetrare noſtra ætate impudentiſſimè git?

VI. Alium longè Dei modum Majores noſtri tenuêre; ſpectum enimverò habebant Chriſtiani, templa præcipuè finem erecta, ut, quem culpis alibi accendimus, lachrimis furorem extingueremus, quâ

Oſea 4. 2.

Jerem. 5. 7.

108.

dicite, corporis compositione ibi comparere soliti sunt? luctu & squalore obsiti, aspersi cinere, funibus cincti, ad Sacerdotum pedes verecundâ demissione prostrati, fletu & lachrimis eos inundabant, oculis dissuaviabantur, nec ulla demissionis signa negligebant, quibus aut dolorem de culpis, aut veniæ desiderium testarentur; nec id infimæ tantùm conditionis personæ fecerunt, sed coronati quoque vertices, maximè cùm publicum scandalum publicâ quoque pœnitentiâ erat expiandum. Ita Romanorum Imperator Theodosius Mediolanensem Basilicam, vili indutus habitu intravit, & ad primum ejus limen in terram prostratus, Davidicum illud piè ingeminavit: *adhæsit pavimento anima mea; vivifica me secundùm Verbum tuum*: mox frontem ac pectus percussit, capillos vulsit, solum lachrimis tinxit, ac sacrificii tempore, procul à Purpuratorum coronâ, intra populi subsellia genuflexus permansit. Quid de Ludovico Imperatore, quid de Henrico secundo dicam? ille aspero cilicio, hic sacco indutus, Aquisgrani ille, hic Cantuariæ, ille ad Templi portam, hic ad pedem aræ, de genibus delictorum veniam ab omnibus, qui templum oraturi intraverant, efflictim exposcebant: ad hæc Henricus, regios denudans humeros, in totius populi præsentia, ab octoginta & ampliùs Monachis flagris cædi postulavit. Exemplum Swenonis Daniæ Regis singulare prorsus est, ac memorandum: Jusserat ille præcipiti sententiâ, primarios quosdam subditorum, modum Regiminis reprehendere ausos, trucidari: id ubi Guilielmo Sanctissimo Roschildensium Antistiti, innotuit, justissimo zelo accensus, dissimulavit quidem aliquamdiu delictum, cùm autem paucis inde diebus Regem ingenti pompâ, & nobilissima purpuratorum coronâ stipatum Ecclesiam subire videret, obviam ei processit magnanimus Præsul, ac Pedo pastorali illum repellens, quâ fronte, inquit, Rex homicida templum ingrederis? si etiamnum obstinatum habes animum in scelere, quod patrâsti, cave, longiùs progrediaris; hic enim locus non patet peccatoribus protervis; si verò seriò detestaris delicti enormitatem, hæc pompa non convenit pœnitenti; abripe te igitur quantocyùs; hoc enim loco indignus es. Quo animo hanc Præsulis libertatem Regem tulisse arbitramini? Audite, & obstupescite! nec factum suum excusavit, nec de Præsulis rigore questus, nec se offensum vel verbulo testatus est, sed inclinato demissè capite, in palatium secessit; Ibi, positâ purpurâ & vilem lacernam indutus, nudo capite ac pedibus ad Ecclesiæ limina in genua provolutus jacuit, donec Episcopus in Missæ officio græcâ voce *Kyrie eleyson*, divinam misericordiam invocaret; tum enim Præsul de adventu Regis certior factus, musicis silentium indixit, ac ad Templi fores progressus, Regem copiosis perfusum lacrimis, suìque delicti veniam suppliciter rogantem invenit: commota

ſunt ad hoc ſpectaculum ſancti Præſulis viſcera, unde è terra levatum arctè complexus, ac regio indutum veſtitu ad Eccleſiæ tholum perduxit, ubi Rex indicto per præconem ſilentio coram immenſa populi coronâ, crimen ſuum palàm confeſſus eſt, ac Guilielmi Præſulis zelo ac benignitate laudatâ, in grati animi ſignum calicem aureum dono obtulit, ac mediam partem Provinciæ, cui Stephnicæ nomen, Eccleſiæ redditibus adjecit.

VII. O Exempla, omni retrò ſæculorum memoriâ dignâ! minimè tamen illa vobis hodie imitanda propono, tantum equidem à vobis haud peto; jam pridem enim illa fidelium pietas deferbuit, & antiquus fervor defecit; continere me tamen haud poſſum, quin exclamem: ſi perſonas adeo illuſtres & conſpicuas imitari animus non eſt, cur non defectum hunc oculorum ſaltem modeſtiâ, linguæ ſilentio, totiuſque corporis decenti compoſitione ſuppletis? Demus Viris ordinis equeſtris, ut etiam intra limites Eccleſiæ crucem pectori, enſemque lateri affixum gerant, nec cupio, ut imitentur Imperatorem Theodoſium, qui nunquam, niſi poſitâ coronâ & armis, Eccleſiam intravit; ſed cur non ſaltem utrumque genu ea, quæ Deum decet, demiſſione curvant, eique non dimidiatam tantùm, ſed integram, non affectatam, ſed ſinceram Reverentiam exhibent? Indulgeamus nobili gynecæo, ut monilia collo, auribus inaures appendant, nec deſidero, ut demiſſionem Agnetis Auguſtæ ... lentur, quæ non niſi ſimplici ... & ignobili panno induta, ... cram ingreſſa eſt: ſed cur non ... ex præcepto Apoſtoli nudatos ... gunt humeros, eâ animi corpo... verecundiâ, quæ tot Angeli... mentium præſentiam decet, ... *Angelos*? quoſcunque demum A... los intelligamus, ſive quos natu... les fecit, aut qui morum innoc... & candore, vel muneris & digni... charactere Angelis æquivalent: ... lus in re tam facili & æquâ excu... locus eſt? quo titulo, quæſo, ... ratione, quo demum prætextu ... poterunt ſuſtineri? O de quàm ... tis dici poteſt illud Prophetæ H... cuc, *Ecce iſte coopertus eſt auro, ... argento, & omnis ſpiritus non eſt in ...* ſi ſolum ſuperbiæ ſpiritum excep... certè nec ſpiritus devotionis, & ... tatis, nec prudentiæ & timoris ... emicat. Quid Viros illos ſan... mos, quos paulò antè laudavi, ... ros eſſe exiſtimatis, ſi hac ætate ... pla noſtra accederent, & perſon... longè inferiores ac conditione ... res, tantâ vanitate viderent co... rere? Iſtene, dicerent, Deo ſu... cantium habitus eſt? ſiccine ad ... candum Deum, tot injuriis læ... acceditur? Itane ad deteſtanda ... cata, veniamque rogandam? *Vah ... ſunt idonei interceſſores, Domini ... temptores*, cum Divo Cypriano ... marent, *nec convenienter ad ... placandum accedunt, nec conciliant ... quem offendunt.* Non cogitant ... mirum finem, propter quem tem...

sunt frequentanda ; Missæ quidem sacrificio intersunt, sed ex consuetudine tantùm ; curvant genua, sed absque ullo sensu pietatis ; ad sacra se tribunalia de noxis accusaturi advolvunt, sed absque conveniente animi applicatione : ignorant miseri, quid agant. Hunc sanè in modum loquerentur Viri illi eximii, & dubio procul rem acu tangerent ; quidquid enim perperam in Templis accidit, inde contingit, quòd pauciſsimi sint, qui satis perpendant, non nisi ad Deum placandum se illuc concesisse : multos sola curiositas attrahit, multos temporis fallendi studium, multos sola consuetudo ; pauciſsimi eo animo adeunt, ut noxarum veniam à Deo consequantur. Si vespertinis Psalmis assistunt, id aurium oblectandarum gratiâ faciunt, quas musicarum vocum suavitas titillat ; minimè verò mentem elevant, ad pium verborum sensum ruminadum ; si concioni intersunt, intellectum solummodo eloquentiæ ornatu & ubertate pascunt, nullum sibi salutaris doctrinæ fructum jejunâ voluntate decerpente : Supplicationes publicas comitantur, ut oculos personarum affluentium varietate distrahant, minimè verò, ut affectus animi sui, mysteriorum, quæ repræsentantur, sanctitati conjungant : si festos dies celebrant, sanctorum Cælitum memoriam minimè augent : quis ergo miretur, eos non Dei, sed vanitatis spiritu plenos illic commorari ? Neque tamen negaverim, etiam honestæ, quam memoravi, voluptatis gratiâ posse templa frequentari ; hoc enim minimè prohibetur ; sed cur Dei omnino obliviscimur ? quasi verò primarius actionum istarum finis non Dei honor, sed nostri duntaxat animi relaxatio foret : & credere possumus aut sperare, functiones has Deo placere, ab illo laudari, & approbari ? O nos delusos ! contrarium sanè experiemur : metuo reverà, ne idipsum nobis Deus exprobret, quod per Malachiam Prophetam similibus objecit : *Ecce ego projiciam vobis brachium : & dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.* Deum immortalem ! quæ verba hæc, Auditores, quæ verba ? quis ea crederet, nisi essent divini oris Oracula ? Festa celebratis, ait Deus, suavi vocum concentu, parietum ornatu ; & pretioso apparatu : servate vobis hæc omnia, per me licet ; nihil enim aliud video vos facere, quàm confabulari, garrire, risu & cachinnis dissolvi, haud aliter, quam in theatris publicis, & infami scenarum licentiâ solet accidere ; hæc ego festa, velut lutum vilissimum, in vultus vestros projiciam : *dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum* Hæ non sunt solennitates *meæ*, sed *vestræ*, non enim mei, sed vestri gratiâ illas acceditis, ut animum relaxetis, tempusque fallatis, jocis indulgeatis, domumque meam in domum lusûs & negotiationis convertatis. Hæc enimvero metuo, ne aliquando Deus nobis exprobret, nisi fortè hac ipsâ jam horâ exprobraverit. *Malach. 2. 3.*

VIII. Et utinam relaxandi animi, temporisque fallendi gratiâ templa

accederent ! Illud enim verò pessimum est, multos ex composito eò venire, ut peccent, quodque longè pejus est, ut alios ad peccandum inducant. Quid ? ut alios ad peccandum inducant ? Ita enimvero : repeto ; Ecclesias frequentant, ut alios ad peccandum inducant. An non enim notorium est, templa à plurimis eligi, velut opportuna ad struendas alienæ pudicitiæ insidias loca ? hic vel maximè laquei texuntur ac retia, ut alios implicent, ac involvant ; hìc liberrimè ponuntur offendicula, ut alii ad lapsum impellantur. Quid multis ? eò perventum est, ut
Jer. 7. 30. liceat cum Jeremia exclamare : *Ponuntur offendicula in domo, in qua invocatum est Nomen Domini, ut polluatur.* Vah scelus morumque licentiam ! Ubi tandem securus eris, ô Sancte pudor, si nec in domo Dei tutum refugium invenis ? fugis liberum per fenestras prospectum, ne curiosæ viciniæ oculis, & obtutu contamineris ; odisti plateas & compita, ne â vaga multitudine injuriam patiaris ; scenas, ac theatra deseris, ne ab impudicis spectaculis offendaris. Verùm quo fructu ? si vix templum ingressus in scopulos incidas, alibi sollicitè evitatos, cogarisque ingenti tui ludibrio in ipso portu naufragium pati. Heu mihi, necesse foret hac ætate, ut divino cultui vacaturi in catacumbas descendant ; periculosum enim est, etiam tremendo Missæ sacrificio assistere, supplicationes publicas comitari, divina oracula ex suggestu audire, ipsaque Divinissima Ecclesiæ Sacramenta frequentare tinam vel hac horâ non nudum [illegible] nomen, sed & Pauli zelum habe[illegible] ut tantæ licentiæ enormitatem [illegible] explicare, & tam atrocem [illegible] exterminare possem.

IX. Ea quondam mentibus [illegible] barbaris templorum reverentia [illegible] stimatio inerat, ut in hostili [illegible] ne Christiani nullum securius, [illegible] bona omnia tuerentur, asylum [illegible] rent : testis est Roma, cùm [illegible] cus, admoto ad ejus jugulum [illegible] Gothico, ingenti per illam [illegible] truculentiâ grassaretur ; tantum [illegible] tè barbarus iste honorem, con[illegible] Deo templis detulit, ut rigi[illegible] imperio furentem exercitum [illegible] cuerit, ne quenquam intra [illegible] rum aditus læderet. Erat [illegible] dignum admiratione ac stupo[illegible] ctaculum, Romanos edicti [illegible] non ad propugnacula, sed ad [illegible] certatim confugere ; eò pretio[illegible] que inferebant, illic trium [illegible] spatio, quibus urbis expilatio [illegible] bat, morabantur, ibi prandeba[illegible] nabant, dormiebant securi, [illegible] patentibus & apertis ea ga[illegible] immunitate, quæ ceteris, qu[illegible] & propugnaculis claudebantur [illegible] gata est ; discurrebant inter [illegible] attonitam civitatem Barbari [illegible] amentes, dominabantur propug[illegible] lis, munimenta cum mænibus [illegible] pabant, jam Consulum pal[illegible] procerum regias invaserant, [illegible] num ætati decrepitæ in domibus [illegible] gemitibus infantulorum in cu[illegible] sponsarum lachrimis in concl[illegible]

nec in nosocomiis infirmorum lamentis & precibus parcebant, nihil undique nisi mortis horror increbescebat, plateæ & compita ululatu & singultibus, clamore & confusione personabant; in solis templis tantos inter tumultus tranquillâ pace frui licebat, ad eorum usque limina cùm furentes pertingerent barbari, mox pedem retraxerunt, maris instar irati, quod allisum littori frementes illicò fluctus resorbet, *Huc usque cruentus sæviebat inimicus*, inquit Augustinus, *ibi tota feriendi refrænabatur immanitas, & captivandi cupiditas frangebatur.* Viri juxta, ac mulieres, senes & infantes, innuptæ nuptæque, Christiani & gentiles, in templis securitate gaudebant; intactæ ibi erant vestes, purpura, aurum, gemmæ, vasa pretiosa, quâ sacra, quâ profana, ut D. Augustinus, Hieronymus, Orosius, aliique eorum temporum scriptores testantur. Jam ita ratiocinari libet, Auditores: Si tanta est templorum reverentia, ut vel barbarus religioni sibi duceret; illuc confugientibus nocere; an non pudeat Christianos, non corporibus, sed animis aliorum gravissima ibi damna inferre? Certè absque comparatione gravius damnum est, divinam perdere gratiam, quàm quocunque alio fortunæ bono privari, melius enim est homini, *justum esse, quàm hominem*, ut appositè ait D. Augustinus: si ergo barbarus in templo non est ausus violare bona, quæ *hominis* sunt, corporis nimirum & fortunæ; quam proterva temeritas est, violare, quæ *justi* sunt, animam nimirum & conscientiam? Et tamen, gemens id dico! & tamen sunt plurimi, qui aliis pudorem, gratiam, Paradisum, ac Deum ipsum in templo extorquere studeant, nec desunt, qui hunc in finem sese vanè exornent, vestes, vultum, & oculos lascivè componant, ut faciliùs incautos irretiant, vel irretitos arctiùs stringant. An non ipsi templorum parietes ad tam immanis injuriæ sensum moveantur, muti lapides exclament, & picturæ sensûs expertes infremant? an non Angeli certatim immisso in eos fulmine hoc scelus ulciscantur? Certè D. Petrus Damiani affirmat, *Quantùm putamus, adversùm nos moventur Angeli?* verba sunt sancti, *dum in conspectu illius nos irreverenter sedere, imò & ridere, & sermones inutiles movere conspiciunt, cui scilicet ipsi tremente assistunt.* Si ob levem duntaxat irreverentiam usque adeo excandescunt, quid facient, si in ejusdem Dei præsentia ac conspectu nos impudenter peccare, alios ad scelus allicere, Deique templa in speluncas latronum convertere viderint, latronum, inquam, animarum, quod omnium atrocissimum latrocinii genus est: an non ingenti adversùm nos zelo exardescent, & præ indignatione tabescent? *l. 3 ep. 8.*

X. O utinam maximo hodie numero adesses juventus incauta, quæ fronte perfrictâ tantas Deo injurias tantaque animabus damna infers in templis! Cogita, dicerem, cogita infelix, præsentissimum, quod tibi imminet, damnationis periculum! noli longiùs

longius abuti divinâ patientiâ : dissimulat ad tempus, sed noli credere, te impunè abituram : *Dominus, quasi vir pugnatur* : luctari non rarò videtur cum nostra malitia, & velut ab ea victus recedere ; sed cave ! *Omnipotens Nomen Ejus* ! cùm minimè timueris, castigabit fastum tuum, tantamque morum licentiam reprimet. Eia quid agis? quid moliris ? quid expectas ? an fortè, ut Christus non jam ampliùs flagellis, sed fulmine armatus, è templo obscænitatibus tuis profanato te expellat ? Sequere, quæso, consilium meum; abripe te, & facesse hinc ocyùs, nec pedem huc posthac inferas, nisi moribus in meliùs emendatis : qua enim fronte pavimentum hoc calcare, ad aras has consistere, has intueri imagines, velut totidem juvenilis tuæ licentiæ testimonia præsumis ? Hic certe minimè tuta consistere potes, nullius enim unquam locus, quantumvis Sacrosanctus, aut refugium, aut impunitatem præbet illi, à quo fuit violatus. Cælum sanè Empireum rebelles Angelos minimè defendit ; nec terrestris Paradisus Adamum ibi peccantem retinuit : & tu in Ecclesia tot injuriis pollutâ asylum speras ? *Nolite confidere in verbis mendacii dicentes : Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini* ; timendum sanè est, ne subitus terræ motus, ut Epidauri & Arimini, tibi incumbat, qui templorum ruinam malè feriato capiti tuo allidat, nisi te quantocyùs hinc proripias : ut quid locum noxiè occupas ; aliis potiùs relinque, ut Con-

Exod. 15.3.

Ier. 7.4.

ciones audiant, supplicationes [illegible] tentur, Psalmis intersint, & devo[illegible] vacent. Si eo tempore libidi[illegible] libet indulgere, aufer te hinc [illegible] tentes campos, in suburbana [illegible] de, pravis te consortiis junge[illegible] prostibulis & lupanaribus [illegible] rare. Nolite mirari, me vos [illegible] dulò ac seriò à templi ingressu [illegible] tari : si enim aliis, quantumvis [illegible] vissimorum criminum reis, id [illegible] rem, non dubito, Sanctos hac [illegible] silica sepultos suis è tumulis [illegible] ros, mihique acerbè exprobra[illegible] quòd cultoribus eos suis [illegible] præsumam : cùm ergo om[illegible] ceant, signum est eos appro[illegible] quæ dico, vestramque præ[illegible] abominari. Hæc enimverò di[illegible] Auditores, si improba illa & di[illegible] juventus ad me hodie audi[illegible] confluxisset ; hæc enim vide[illegible] populus ille, de quo per Isaiam [illegible] Dominus : *Populus, qui ad [illegible] diam me provocat ante faciem [illegible] semper.* Sed, ut video, qui p[illegible] sunt rei, non adsunt, & ego [illegible] indignationis meæ zelum in eo[illegible] di, qui minimè merentur. Se[illegible] me pœnitet hæc dixisse; maxim[illegible] interest, ut perspectum habea[illegible] quantâ reverentiâ à vilissimis [illegible] vermiculis Dei domus habend[illegible] *Domum Dei decet sanctitudo.* Q[illegible] in illa asylum conceditis latro[illegible] furibus, & homidicis, cur non [illegible] nestati, modestiæ, & compun[illegible] an fortè sicut ab aulis, ita & à [illegible] exesse cogemus eos, qui pieta[illegible] care cupiunt ? perpendite [illegible]

Auditores, an Christus satis causæ habuerit, ut propriâ manu abusum usque adeo intolerandum castigaret.

PARS ALTERA.

AUdire mihi videor nonnullos vestrûm: O te virum bonum, Pater mi! non advertis, quantum tibi ipsi hoc sermone noceas? ad unum omnes è templo fugabis; quos ergo posthac Auditores habebis? consultius longè ageres, si coniveres nonnihil, & liberam singulis agendi facultatem relinqueres; sic enim & honori tuo, & Auditorum frequentiæ, & Templorum celebritati consuleres. Grates profectò maximas tam opportuna suadentibus debeo; verùm si ita est, cur non idipsum Christo suggessistis, qui dudum ante me fecit, quod in me criminamini? Templum ille, si nôstis, ingressus est, ad solennem pro more concionem ibi habendam, & nihilominus, cûm exiguam nonnullorum reverentiam observaret, flagellum arripuit, omnesque extra templi limina ejecit: *Omnes ejecit è templo.* An non hoc imprudenter, si Auditores habere cupiebat? veniam ergo mihi dabitis, si & ego animum induxi, exemplum inde, inusitatum quidem, divinum tamen sumendi.

XII. Verùm mittamus has objectiones, joco potius, quàm seriò factas, de vobis certè persuasum habeo, Auditores, vos Templum minimè accedere, ut illud profanetis, atque ideo liberiùs in hanc corruptelam invectus sum; novi enim ubi, & quibus loquar. Quod si fine tam improbo sacras aliquando ædes subire vobis animus fuisset, dicerem sanè, tam gravem audaciam impunè minimè abituram, nisi Apostolum mendacem fuisse credamus, dum liberè ac palàm asseruit: *si quis templum DEI violaverit, disperdet illum DEVS.* 1. Cor. 3. 17. Aurem, quæso, ad id advertite, quod sub præcedentis sæculi finem Crotonæ celebri Calabriæ civitate contigit. Vixerat ibi puella Illustris natalibus, rarâ corporis formâ, affabilitate, & pulchritudine dotata; his illa eximiis DEI donis, in dantis despectum turpiter abutebatur, nullibi tamen magis quàm in templis, ubi non alio fine comparere videbatur, quàm ut idoli instar adoraretur. Admonita est sæpenumero, & seriò quidem, verùm necquicquam; nunc supplicium, quod tandem illi incubuit, audite. Fortè solenni cuidam convivio sero jam vespere intererat, cùm ecce subitò adeo vehementi, & intolerabili viscerum dolore correpta est, ut inter horrendos ululatus se se contorquere, fremere, & spumare cœperit, sicque turbatâ convivantium hilaritate intra suorum brachia domum deportari debuerit, mortuæ similior, quàm animi deliquium patienti. Vocati intempestâ nocte medici, applicare fomenta, & pharmaca, sed irrito conatu, ut tandem velut ad conclamatam ex vicino Asceterio conscientiæ arbiter vocaretur, ultimum plerumque refugium, etiam eorum, qui eos priùs exosos, viles, ac despectos habuerunt. Accurrit ergo vir probus, ac discretus; cumque exhomologesis faciendæ memoria injectâ, eandem suaviter hortaretur, ut amores lascivos, morum, vitæque

que licentiam, unicam fortè præsentis calamitatis causam, seriò detestaretur, torvis illum turbatisque oculis intuita, flagitia sua protervè tueri, & saniora suadentem cum fastu & supercilio rejicere cœpit. Pater, cùm nullum serii doloris sensum, aut pœnitentis animi signum exprimere posset, necessarium esse censuit, Divini judicii rigorem, vitæque anteactæ turpitudinem illi ante oculos ponere, & salubri terrore ad meliora revocare. Auscultavit illa vultu aliquantisper immoto, mox velut in furias acta, in hæc arrogantissima verba prorupit: si DEO me accipere placet, qualis sum, accipiat sanè, non obsisto, sin minùs, relinquat me: mox tergum sacerdoti obvertere, & rabiosè potiùs mugire, quàm articulatè loqui perrrexit. Ad responsum hoc, nescio, superbum magis, an desperatum, inhorruit sacerdos, & quidquid artis ac industriæ suppetebat, deliranti adhibuit; cùm verò nec verbis asperis ad eam terrendam, nec lenibus ad demulcendam, vim porrò ullam inesse adverteret, ingenti animi dolore illam furori suo in prædam relinquere, domùmque reverti coactus est. Interea puellæ pater, cùm eam sat longo tempore animi arbitro collocutam comperisset, noxarum confessione animum eluisse ratus, parochum monuit, ut absque mora supremo morituram viatico communiret; igitur sub primum diei diluculum adest sollicitus sacerdos, numerosâ comitum coronâ, ex improviso morituræ periculo attonitâ, stipatus. Jamque ad cubiculi limen, in quo ægra decubuit, constiterat, cùm exortus [illegible] turbo ædium fores violenter [illegible] fit, & sacerdotem ab ingressu [illegible] hibuit: accurrerunt ocyus famuli, ostium reserarent, sed occulta [illegible] culsi, & in fugam conjecti sunt; [illegible] intra decumbentis conclave tam [illegible] midandus catenarum fragor, [illegible] nuum collisio, vocumque tartar[illegible] rum confusus stridor audiri cœpit, palàm appareret, totum intus [illegible] num tumultuari. Ad hunc rumor[illegible] attonitus, qui confluxerat, popu[illegible] primùm turbari, mox dissipari, [illegible] dos ipse diu necquicquam præstol[illegible] tandem cum Sacratissimo Sacram[illegible] to re infectâ redire coactus est, [illegible] discesserat, cùm mitigato non[illegible] horrore tumultus posuit, ac cun[illegible] fores sponte patuerunt: sed hem[illegible] ctaculum atrox & ferale; totum [illegible] clave expilato simile apparebat, [illegible] minuta in partes lectica, turbata [illegible] linteamina, dejectum conopæum, [illegible] cubiculi & scrinia omnia sursum [illegible] sum versa, ac per humum dispe[illegible] vestes pretiosæ disjectæ, sparsi pa[illegible] annuli, liquores odoriferi, ac [illegible] guentorum effusa fragrantia: quod[illegible] summum horrorem incusserat, p[illegible] la ipsa nudo corpore in pavimento p[illegible] stratâ, extincta & exanimis jacet[illegible] vultu usque adeo horrendo, ut fa[illegible] esset infelicem damnationis sententi[illegible] in ejus ore descriptam legere. Quis m[illegible] sero genitori ad tam lugubre spectac[illegible] lum animus fuerit, vobis judicandu[illegible] relinquo: adjuravit ille domesti[illegible] omnes, ut suo saltem honori & fam[illegible] parcerent, & tristissimam catastro[illegible]

phen nemini revelarent; inde exequias instrui, ac infame funus intra templi confinia humari curavit. Verùm non passa est Ecclesia, suo in sinu mortuam quiescere, quæ eam, dum viveret, toties profanavit. Ecce enim alterâ statim die tristissimum patri nuntium affertur, filiam exhumatam, ac insepultam jacere. Ille, inops consilii & præ dolore sui vix potens, primò in patenti eam campo sub diruti cujusdam muri ruinis sepeliri præcepit, sed exinde ejectam, ad maris litora sabulo obrui jussit; cùm autem illa quoque tellus impudicam evomeret, ac probrosum cadaver ab oculis porrò amovere non posset, furore tandem correptus exclamavit: veniant ergo diaboli, ac omnes inferni furiæ & cujus animam jam possident, ejus quoque corpus ad inferos secum abripiant. Promtissimè vocati paruêre: ecce enim integer diabolorum cuneus se stitit, &, recenti etiamnum tragœdiæ hujus famâ, infaustum funus infernali pompâ ad Tartarum deduxêre. Videtis ergo, quàm verè dicat Apostolus: *si quis templum DEI violaverit, disperdet illum DEVS.* 1. Cor. 3. O quàm facile DEO est, injurias suas ulcisci! & necdum expavescimus, necdum contremiscimus, quasi verò vires illi desint, æquale de nobis supplicium sumendi?

XIII. Tandem considerate, Auditores, in his, quæ frequentatis, templis stabilem vos ad finem usque mundi domum habituros: vestra, quæ habitatis, palatia brevi duntaxat tempore vos recipiunt; quam primùm vitâ functi fueritis, etiam qui vobis charissimi sunt, & proximo sanguine juncti, vos ejicient, ne fœtore, domos infestetis; solis tandem in templis quies vobis indulgebitur: *sepulchra eorum*, ait psaltes Regius, *sepulchra eorum domus eorum in æternum.* Quam ergo hic requiem defunctus exspectet, qui sacrum hunc locum tot injuriis vivus affecit? Timeo enimverò, ne, si templorum monumenta aperirentur, plurium hominum cadavera (audeone dicere?) desiderarentur, quæ DEI permissu à dæmonibus translata, & velut loco tam sacro indigna, ad profundissimum in centro terræ effossum sepulchrum, ad locum nimirum non quietis, sed doloris æterni abrepta sunt: *in locum tormentorum.* Vestrumne aliquis est, ô Christiani! qui tanto sese periculo exponat; timeo quidem, ne hic loquendi rigor multis displiceat; sed date veniam, quia Christi exemplo utendum est hodie flagello; si cui ictus dolent, sibi tribuat, quod sentit. Nemo à me blanditias aut palpum exspectet; mundi vitia carpenda sunt, placeat, displiceatve, nil interest; si enim hoc non facerem, *væ mihi, quia tacui: væ mihi, quia tacui*, clamandum mihi foret cum Isaia; sed nequidquam. Hoc verò à me DEUS avertat, ne servili hominum respectu territus, causam ejus unquam agere desistam, acclamationes enim non cupio, applausus non desidero, sed DEO soli placere. Luc. 16. 28. Isa. 6. 4.

SERMO VIGESIMUS QUARTUS.

DIE MARTIS POST QUARTAM DOMINICAM.

Nolite judicare secundùm faciem, sed justum judicium judicate. Ioan. 7.

I. Familiare aucupibus stratagema est, ut, cùm aviculam rariorem capiunt, caveæ includant, solerter eidem provideant, ut ibi contentissima vivat, alimentis abundet, puro sudoque aëre gaudeat, exultet, & tripudiet, nec minùs in carcere suaviter cantillet, quam libera solebat. Sed qua de causa id faciunt? an non enim avicularum vitæ insidiantur aucupes, an non illas, sclopis, omnique armorum genere insectantur, occidunt, & maximo numero jugulant? unde ergo huic soli tantum amoris exhibent? Nolite hoc mirari, Auditores; non est hic amor, sed dolus aucupum: id unum intendunt, ut plures alias alliciat, & in eosdem, quos ipsa induit, laqueos trahat, dum ceteræ vident, sociam in cavea suo indulgere genio & deliciis affluere, & sic plerumque accidit, ut, dum ex innumeris aviculis una à cæde servatur, innumeræ aliæ ad lanienam destinentur. Simili artificio dæmon cum peccatoribus utitur, cujus unicum studium in eo versatur, ut illis persuadeat, beni se lautèque in obsequio suo hi dos, seque rerum ac voluptatum nium copiâ abundaturos, unde rum non est, si nonnullis, quos gis sibi devotos & devinctos bent, pessimus ille veterator se nam prosperam, honorificos ap sus, & popularis auræ gloria procuret, quâ olim Pharisæi gau bant. Sed hic vel maximè habet Christi doctrina, *nolite ju re secundùm faciem, sed justum cium judicate.* Nolite decipi, decipi, Christiani, si peccator renam lætamque frontem exp gant, & nescio quam felicit ostentent; fallax est hæc specie merè *secundùm faciem*: sique aliàs, hic maximè verum est, *oculi, vultus persæpe mentiuntur.* enim creditis, Pharisæos, quos deo graphicè D. Joannes depin eos fuisse intus, quales foris rebant? foris videri poterant a si, felices, ac sorte suâ conten simi; intus invidiâ, & rabie cebant. Cur ergo fidem incauti facilem dæmoni datis, qui lætos

bis fauſtoſque dies promittit, ſi ejus vos obſequio mancipabitis? ô falſitatem! ô dolum! ſpernite hæc ſibilia, ridete illicia, veſtram in perniciem & interitum intenta; ego interea, ut has vobis fraudes clariùs detegam, hodie vobis demonſtrabo, quòd, licèt aliud frænum non eſſet, nos à flagitiis continendi, ſufficere debeat infelix & miſerrimus ſtatus, in quo peccatoris animus verſatur: aures benignas admovete, & videbitis.

II. Nemo ignorat, graves eſſe dolores, quos in partu puerperæ experiuntur; ubi tamen peperierint, & matres ſe vident, & prolis quidem maſculæ, tanto ſolatio affluunt, ut omnium ærumnarum, quas in partu
17. exantlârunt, obliviſcantur: *jam non meminit preſſuræ propter gaudium.* Nollem judicetis, parem eſſe ſortem animæ peccatum parturientis, ſed omnino contrariam; tametſi enim, ſi partûs hora advenerit, aliquem voluptatis ſenſum experiatur, tam grave tamen animi tormentum, triſtitia ac dolor eam poſtea obruit, ut omnem ſolatii, quod præſeſſit, memoriam abſorbeat: *jam non meminit gaudii propter preſſuram.* Non mea, ſed D. Chryſoſtomi eſt hæc cogitatio, cui totam, quam habeo, ſacram eloquentiam debeo, & cui præ reliquis SS. Patribus me totum debere profiteor;
22. audite, quid dicat: *mulieribus ante partum labor eſt ingens, poſt partum verò relaxatio; verùm hic non item, ſed dum parturimus corruptos affectus, delectamur, gaudemusque, cæterùm ubi fuerimus enixi malum illum puerum peccatum, tum conſpectâ faditate partûs, diſcruciamur graviùs, quàm mulieres parturientes.* Neque in ulla facilè alia veritate aſſerenda adeo conſentiunt ſcriptores, quâ Chriſtiani, quâ Ethnici, ſacri juxtâ ac profani, quàm dum docent, non inveniri in mundo tormentum acerbius, reâ maleque affectâ conſcientiâ.

III. Grande tormentum, non negaverim, exilium eſt; Ovidius tamen illud animo malè ſibi conſcio poſtpoſuit: grande malum cæcitas; huic tamen ream conſcientiam Oreſtes prætulit: Plautus celebris ille Comicus non horruit dicere; *nihil eſt miſerius, quam animus hominis male conſcius.* Apprimè noverat Cicero, furias illas, quæ ſuo in theatris aſpectu ſpectatores terrere ſolent, ſulphureis facibus & anguibus horridæ, non niſi fabulas eſſe & commenta, veriſſimas tamen impiorum furias eſſe culpas ac ſcelera: *hæ ſunt impiis aßiduæ, domeſticæque furiæ*, quodque Cicero ſapienter cenſuit ſignificari horrificis nominibus, Alectus, Tiſiphones & Megæræ, id ipſum Poëtæ adumbrare voluerunt per vulturem præcordia Titii depaſcentem, & aquilas viſcera Promethei lacerantem. Quid de Plutarcho, Seneca, & Platone dicam, moralis Philoſophiæ Magiſtris? quorum ſi monumenta evolvantur, patebit conſpicuè, maximam peccantium pœnam illos judicaſſe ipſum peccatum: *prima, & maxima peccantium eſt pœna, peccâſſe.* Verùm, ut ad Doctores, & ſanctitate propriâ, & populorum reverentiâ conſpicuos venia-

Pro Sext. Roſc.

Seneca Ep. 9.

niamus, quid Divus Gregorius Papa
c.7.in 7. Psal pænit. scripserit, auscultate: *inter multiplices*, inquit, *animæ tribulationes, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla major est, quàm conscientia delictorum.* Rursus: *nulla pœna gravior est, malâ conscientiâ.* Isidorus: *nulla pœna major malâ conscientiâ.* Bernardus: *quæ pœna gravior, quàm interioris vulnus conscientiæ?* Ita pariter Ambrosius testatur: sed quid alienas authoritates emendicare necesse est, cùm Divina supetant oracula, quæ graphicè atrocem impii statum depingunt, nunc in Adamo
Gen. 3. vel auræ sibilum & umbram expavescente, nunc in Caino ad quemvis folii motum trepidante, nunc
Gen. 3. in Lamecho ocultum homicidium sponte suâ confesso, cùm tamen ne-
Gen. 4. 23. mo illi diem diceret, nec in judicium lite motâ traheret, nec ullam illius notitiam haberet. O miserum Davidem! qui fronte quondam intrepidâ coram Goliatho stetit, qui leones strangulavit, gulam ursis elisit; is, inquam, adulterio cum Betsabæa patrato, in eam animi vilitatem redactus est, ut vel unum militem Uriam timeret! Quid? exclamat Divus Chrysostomus, *nonne tu Imperator es?* nunquid exercitus ad nutus tuos habes paratos? nunquid hastas & enses intorques? *nonne gladii potestatem habes?* quid ergo times, tametsi illata Uriæ injuria innotescat? hi nimirum conscientiæ turbatæ, sollicitæ, & inquietæ inevitabiles effectus sunt: *vi-*
In Psal. 20. Hom. 1. *dete fratres*, pergit sanctus, *& admiramini, quantùm mali sit delictis obnoxium fieri, Rex militem timet, & formidat subditum.* Sed quid dico? infinita sunt in sacris litteris exempla atrocis carnificinæ, quam crimen in corde peccantis exercet; hoc Saulis furiæ, Achabi deliquia, Balthasaris tremor demonstrant, illæque impiorum anxietates, quas Jobus elegantissimè descripsit: *sonitus terroris in auribus illius semper, & cùm pax sit, ille semper insidias suspicatur.* Et ô utinam mihi liceret, longiùs in hoc argumentum me effundere, enimverò hoc Jobi effatum omnium gentium testimonio & approbatione firmarem: Flaccum Ægypti Proconsulem, narrat Philo, cùm ob delicta relegatus in Insulam esset, adeo diris conscientiæ furiis fuisse agitatum, ut nemine persequente, nocte intempestâ è lecto exilierit, mox tremens & anxius in apertam campi planitiem fugerit, & defixis in cælum oculis clamârit: sentio enimverò, Numen aliquod orbi dominari; mox singillatim scelera sua commemorans, heu, nimiùm quantum scio, clamabat, atroces me illorum pænas daturum, scio, scio perbene, *horum facinorum pœnæ me manent*, scio, scio. Mox semimortuus in terram collapsus jactabat brachia, concutiebat genua, totoque corpore trepidabat, usque dum gelido sudore diffluens, omnium sensuum deliquium pateretur. Theseus Thraciæ Rex, & Papirius Senator Romanus, violentas sibi manus intulêre, quia perferendis exulceratæ conscientiæ morsibus impares fuerunt, quos illi adulterii, alteri verò commissi incæstis memo-

memoria excitabat, ut Pausanias & Plutarchus testantur. De Tiberio Imperatore indubitatum est, nec Romanæ urbis majestatem, nec Capreæ insulæ delicias, nec silvarum umbras impedire potuisse, quin crebris singultibus, cordis impuri, omni solatio destituti, angustias testaretur: *Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant*, ait Tacitus, *quin tormenta pectoris, suasque ipse pœnas fateretur*. Longum foret, horrenda somnia Theodorici, Constantii, Anastasii, & Domitiani commemorare: certè Imperator Pertinax, nunquam piscinas suas intueri poterat, quin videre in aquis sibi videretur umbram funestam, gestu feroci, vultuque truculento strictum sibi ensem intentantem. Nero & Caligula noctes insomnes limphatis, & fanaticis similes per amplissimos Palatiorum ambitus vagati, solem rogabant, ut discussis celerius tenebris ortum auroræ urgeret, Suetonio teste. De quodam Apollodoro recenset Plutarchus, eum aliquot noctibus somniâsse, pellem sibi detrahi ac bullienti aheno se immergi, atque à suamet conscientia, velut domestico tortore sibi exprobrari: *ego tibi horum causa sum; ego conscientia ita te torqueo.*

IV. Hujus ergo veritatis *tantam habentes impositam*, ut ait Apostolus, *nubem testium*, vestrâ pace in hunc modum placet ratiocinari: si aliud frænum non foret, quod præcipitem in scelera animum retineat, an non sufficiat; scire, quòd tantæ peccantibus ærumnæ, tantaque animi laniena immineat? Quæ non amentia, posse dormire suaviter, in lecto molli & floribus consperso, quo titulo D. Bernardus conscientiam innoxiam & innocentem compellat, *lectulus conspersus floribus bona conscientia est*, & tormenta equulei eligere? Eia, quid dicitis peccatores? quam excusationem tantæ fatuitatis prætenditis? an forsan lethagro laboratis, illorum more, qui, Jobo teste, spinis, & vepribus velut mollibus in plumis cubabant, *& esse sub sentibus delicias computabant*? Respondebitis, nî fallor, aliis quidem gravia videri animi tormenta, quæ ex peccato nascuntur, sed vos contrarium experiri, vos nihilominus cum gustu prandere, tranquillè dormire, hilariter conversari; nec homicidia, nec adulteria, nec incæstus unquam vos ita terruisse, ut mortem vobis optaretis, eorum exemplo, qui panico & muliebri metu perculsi mortem sibi ipsis intulêre. Sed heu mihi, si vester hic sensus & serium responsum est, ne ego plurimùm deceptus sum; credideram enim, eos me hodie alloqui, qui firmâ fide tenerent, esse DEUM, infernum & Paradisum, atque unius noxæ lethalis reum esse, idem esse, ac odio haberi à DEO, reum esse inferni, ac Paradisi extorrem. Hæc autem si creditis, an non omnis culpa gemitus vobis & ululatus exprimat; ciborum nauseam moveat, quietem turbet, & omnem humanæ conversationis amœnitatem velut infuso absynthio inficiat? hæc nimirum deploranda est animi vestri durities & insensibilitas, quam sacra Oracula infelici

Job. 30.

felici illi Esau attribuunt, *cùm accepto lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvi pendens, quòd primogenita vendidisset.* Parvi pendens! ô cæcos & amentes! an non hoc ipsum vobis suspiria & lacrimas extorqueat, dum eò vos pertigisse videtis, ut ne sentiatis quidem mali vestri gravitatem? vulnera, quæ non dolent, ut D. Augustinus ait, vel maximè fatalia ac pestilentia sunt; febres, quæ sui sensum adimunt, sunt maximè malignæ; hæc est malacia omni tempestate periculosior, quam omni studio fugiendam clamat Hieronymus? *expedite rudentes, vela suspendite, tranquillitas ista tempestas est.* Verùm, pace vestrâ dixerim, ego non credo, rem ita, ut dicitis, se habere, vosque post DEUM offensum tantam tranquillitatem animi experiri: *quis enim*, ut Jobus ait, *quis restitit ei, & pacem habuit?* Sed demus vos eam experiri; certè brevissimam illam fore, certò credite: tamdiu forsitan durabit, quamdiu juventus viget, robustæ etiamnum sunt vites, & mortis vicinæ suspicio vos nondum terret: cur autem severitatem Divini Judicii, & imminentia vobis supplicia non attenditis? Cùm fatalis paulatim hora imminebat, ô quæ tunc erit differentia? tum enimverò non pungentissimus solùm animi remorsus, modò aut sopitos, aut repressos sentietis, sed suis veluti solutas catenis furias experiemini, non secus ac tigrides, si ferrum & vincula: quibus tenebantur, evadunt, multò truculentiùs sæviunt, quàm cùm libertate suâ gauderent.

Gen. 45. 34.

Epist. ad Heliodorum.

Iob. 45.

V. Quid non sacrilegum ac nefandum Antiochus ille, cognomento Illustris, perpetravit? ut Machabæorum narrat historia. Potentissimo exercitu Hierosolymam ingressus, templà ad templum convolavit, & quidquid ibi sacrosanctum erat, temerario furto abstulit; nec altari aureo, nec candelabris eodem metallo fulis, nec reliquæ pretiosissimæ supellectili pepercit: inde immani strage civium habità, spoliatis domibus, expilato erario publico, thesauros absconditos depeculatus, cùm urbis muros auferre non posset, flammis illos in pabulum reliquit, & superstitem populum à cultu DEI abstraxit, atrocibus interdictis posthac circumcidi vetuit, immundis victimis Dei sacrificia contaminavit, festa legitima insanis ritibus violavit, super ipsam sanctam aram Idolum abominandum erexit, cui certo tempore proprios immolari filiòs & oppressas virgines præcepit; tandem ad omnem veri Dei memoriam abolendam, sacros Codices exussit, novamque legem intolerabili audaciâ condidit, legem in monte Sinai datam abolevit, abrogavit, exthoravit. Et tamen legimus, hanc gravissimorum scelerum colluviem septem integris, quibus supervixit, annis, nullam animo ejus inquietudinem, aut remorsum peperisse, sed latum semper & glorioso, fastuque immenso tumentem, eò arrogantiæ perveniisse, ut, sicut scriptura loquitur, exis-

1. Mach. 6. 12.

1. Mach. 6. 11. *existimaret, se pra superbia terram ad navigandum, pelagus verò ad iter habendum deducturum.* Sed quamdiu hæc omnia? cùm vitæ terminum attigi, num forsan excutere, aut sopire potuit conscientiæ remorsus, quos tanto priùs fastu suppressit? id enimverò impossibile illi fuit; cùm enim infirmus decumberet, ingens animi tristitia eum oppressit, summamque circa se purpuratorum solitudinem conspicatus, in hæc suspiria planctusque prorupit: *nunc reminiscor*, inquit, sed cujus reminiscaris, Rex potentissime, an fortitudinis tuæ, ac rerum gestarum gloriæ? minime? *Nunc reminiscor malorum, quæ feci in Ierusalem.* Sed importunum & molestum est, ó Rex tam tristia ab infirmo cogitari: quin lætiora cogitas, & amænioribus objectis animum levas: victoriarum potiùs, & palmarum recordare, quas triumphali manu messuisti; Ægyptum cogita tibi tributariam, Palæstinam tuæ potestati mancipatam, Syriam domitam & subjugatam: nonne tu es, qui eductis in aciem eodem tempore quaternis potentissimis exercitibus Asiam universam armorum, & armatorum horrore inundâsti, & terrore nominis tui extremis Nili accolis leges posuisti? Tua est Babylon, urbs illa & magnitudine, & miraculorum gloriâ forsitan totius mundi maxima; tua est Antiochia, tua est Susa; tua sunt; tot populorum, quos debellâsti, æraria; tua sunt tanta gentium spolia, atque trophæa, cur ergo horum memor non exultas, non gaudes? Heu mihi, non possum: *Reminiscor malorum*: cùmque miser intoleranda facinora à se patrata singillatim enumeraret, violentias nimirum, crudelitates, injustitias, furta & rapinas, interna animi sui tormenta his verbis explicavit: *Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde pra sollicitudine; & dixi in corde meo: in quantam tribulationem deveni? & in quos fluctus tristitia, in qua nunc sum, qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea?* Ecce omni in Deum fide destitutus & perfidus homo, Rex insolentissimè superbus, omnisque rationis contemptor, cùm morti vicinus accederet, conscientiæ stimulos, & Syndereseos latratum dissimulare non potuit; quid ergo accidet Christianis? quid Orthodoxis, quales nos sumus? Heu non tantùm sacrilegia à nobis perpetrata, verùm & leviſſimæ fraudes, & quodvis vel exiguum delictum, formidanda nobis specie occurret, & gelidum nobis sudorem exprimet. Si quis æquor aspiciat, dum leni malaciâ quiescit, tam limpidum illud, tam transparens & purum judicat, ut nullam in sinu suo immunditiem fovere crederet: verùm præstolamini tantisper, dum tempestate coortâ conturbetur, Superi! fæces eructat? quas sordes? quam cloacam, cùm algâ putridâ fluctibus innatante turpitudinem suam evomit? Ita omnino peccatoribus in morte continget, ut testatur Job: *Anima eorum in tempestate morietur*; tunc enimverò ad summam usque cordis superficiem alga priùs profun-

1. Mach. 6. 10.

Iob. 36. 14.

dè delitescens ascendet, idest mendacia, odia, fraudes, & doli omnes, superbia & fastus, omnisque turpitudo & obscænitas, menti eorum obversabitur: quis tunc ipsis animus futurus sit, judicate. Heu miseri, in eo rerum articulo, non odio solùm sibi ipsis, sed & abominationi erunt: refert sacra pagina, Regem Saulem cùm supremo illo ac infelici cum Philistæis prælio fusus, victusque fuisset, jacentem in via publica repertum fuisse, lethali vulnere, quod sibi ipsi desperabundus inflixerat, sauciatum; cumque mori, ut optabat, non posset, vidit juvenem Amalecitam, quem supplici voce rogavit; ut ultimam morti maturandæ manum admoveret, se enim summis pressum angustiis nescire modum, celeriter & quantocyùs è mortalis vitæ laqueis se
2. *Reg.* 1. 9. extricandi: *Sta super me, & interfice me, quoniam tenent me angustiæ.* Et quis tandem mihi dixerit, quænam hæ angustiæ fuerint? corporisne, an animi? an ab hominibus, an à dæmonibus excitatæ? Ut hoc innotescat, consulendus est cum Abulensi textus Hebræus, qui sæpenumero eximios sanè, selectissimosque sensus aperit; sciendum ergo, quòd Hebræa Phrasis illorum verborum loco: *tenent me*
Abulens. in l. 2. Reg. c. 1 q. 6. *angustiæ*, dicat, *tenent me ora vestimenti sacerdotalis.* Animo nimirum ejus, oculisque objecti videbantur omnes illi sacerdotes de Nobe, crudelissimè à Saule jugulati; hi atrocissimos in ejus animo dolores, & angustias suscitabant, & ultionem ac vindictam coram divino tribunali clamabant: *Videbatur sibi Saul propinquus morti videre sacerdotes domini, accusantes eum in judicio coram Domino.* Res, auditu non indigna, sic accidit: cùm David exul persequentem Saulem fugeret, contigit, ut & famelicus, & viarum incommodis lassatus ad Abimelechum urbis Nobe magni nominis sacerdotem veniret, à quo benevolentiâ, & humanitate singulari exceptus, & victum, & arma, quibus carebat, liberaliter accepit: advertit hoc perfidus quidam, è famulitio Saulis ministri; cumque haud aliam artem magis sibi proficuam esse penes Principem, & timidum juxtà & suspiciosum animadverteret, quàm, omnibus quidem populis execrabilem, nec minùs tamen usitatam proditionem, rei totius seriem ad Saulem continuò detulit. Quis explicet, in quas furias, & rabiem Rex exarserit? illicò Abimelechum ad se advocat, & adducto eum supercilio obliquè intuitus: Tu ergo, inquit, ille es, qui Davidem inimicum meum recipis? Quin gener ille tuus est, reponit promptissimè Abimelech; & quis in tota servorum tuorum corona fidelitate par Davidi? in pace sapiens est, formidandus in bello: Hoc enimverò à me Deus avertat, ut illum ad me accedentem è domo tua pellam? Recepi illum, fateor, ac etiamnum recipiam, quin domus mea tota omni officiorum, & obsequiorum genere illum cum ambitu veneretur. Vah perfide, respondet Saul, ergo tu quoque in caput meum & Coronam conjurasti? pœnas mihi dabis Abimelech,

melech, & domus tua universa? Eja agedum, moriantur actutum omnes, moriantur! Eia milites! stricto ferro insilite, sacerdotes trucidate: *convertimini, & interficite Sacerdotes Domini.* Quis crederet? nec unus quidem militum, viris sacrosanctis ausus est manum admovere. Conversus ergo Saul ad servum Doëgum nomine, Ipsissimum delatorem ac indicem, solum illum regio jussu substituit, qui crudele mandatum omnium sacerdotum strage exequeretur: nec multis imperiis opus erat sacrilego, quin gloriæ sibi ducens, delationem suam tam felici successu coronari, etiam carnificem agere non detrectavit: atque adeo Saul ad pedes suos octoginta Sacerdotes impiè trucidatos collabi vidit. Ecce facti seriem, jam ad propositum redeamus: cùm ad mortis confinia accederet, videre sibi videbatur Saul, ut Abulensis ait, infelices illos, sacerdotali habitu indutos, vulneribus lividos, & sanguine conspersos, qui crudelem sibi tyrannidem exprobrarent, atque animum jam-jam abiturientem violenter retinerent, ut graviori doloris sensu moreretur, & sentiret se mori: *Videbatur sibi Saul propinquus morti videre Sacerdotes Domini accusantes eum in judicio coram Domino.* idipsum, quod Sauli infelici accidit, Auditores, cunctis peccatoribus evenit: O quæ nova animis illorum scena aperietur, cùm in ferali agone derelicti jacebunt! Horrenda aliquibus specie sese objicient fraudati mercede mercenarii: & pauperes in extrema necessitate deserti; aliis obversabuntur juvenes, eorum consiliis flagitiosè seducti; aliis virgines ignominiosè violatæ, innocentes calumniis oppressi, religiosi contemptui ac ludibrio habiti, vos judicate, an non cum Saule exclamaturi sint: *tenent me angustia!* clamabunt enimverò, quis dubitet? audite Chrysostomum: *Cùm enim, inquit, semper nos stimulet peccatorum conscientia, tum verò maximè illâ horâ, cùm hinc sumus abducendi: tunc enim sive quis rapuit, sive fraudavit, sive contumeliâ affecit, universus illic peccatorum cumulus renovatur, oculisque exhibetur, mentemque stimulat.* Addit, evenire illis, quod reis capitalibus in carcere & vinculis usu venit: semper quidem illi anxietate, & sollicitudine exæstuant, sed illa potissimum nocte, quæ rigidum examen antecedit, cùm enim die alterâ se nôrunt judici sistendos, ac quæstioni & equuleo subjiciendos, nec ad breve temporis momentum quietem palpebris indulgere possunt, nilque aliud vident, aut cogitant, quàm tribunal, tortores, carnifices, funes, catastas, equuleos. Id ipsum teste Chrysostomo, id casu nostro usuvenit: *Quemadmodum ii, qui tenentur in carcere, semper quidem dejecti sunt, ac mœrentes, maximè tamen, sub illum diem, quo sunt educendi, & ad ipsas pertrahendi judicis fores; sic & anima.* Testantur in horrendæ illæ visiones, quæ Christianos in extremo mortis articulo constitutos terruisse leguntur: Cluniacensis refert, aliquem videre sibi visum duos leones, aperto & hianti

De Laz. conc. 2.

rictu in se insilientes; alius fuit, qui ab immani urso sub mensa jacente dilaniandum se credidit, alius, qui à lupo, spondam lectuli circumeunte, in prædam se exspectari censuit; alius demum, qui torrentem flammeum cubiculo suo illabi, illudque totum inundare arbitratus est. Novi quidem, hæc terriculamenta probis etiam non rarò ad terrorem à dæmone objici, aut esse morborum effectus ac symptomata, quæ vi connaturali facultatem imaginatricem conturbant: verùm plerumque sunt perturbatæ ex delictorum memoriâ mentis effectus; credunt enim tunc miseri, creaturas omnes, velut divinæ justitiæ ministras, & vindicandas Conditoris sui injurias adversùs se armari. Quid ergo prodest, illa animi monstra, velut catenæ alligata, aliquandiu compescuisse, si in agone cum summa ferocia erumpant, & veluti diuturna fame irritata, facto impetu in nos insiliant? faciant peccatores, quod lubet; indulgeant genio, hilaria vivant, & inquietos animi fluctus dissimulent, seriùs aut citiùs, in vita vel in morte mentem mutabunt. Igitur si tam sollicitè & studiosè ab illis voluptatibus nobis temperamus, quæ morbos generare solent, ut sunt paralysis, convulsiones, scabies maligna, febres, & podagra; cur non & à peccatis abstinemus, ne illa animi tormenta subeamus, quæ omnium & Christianorum, & gentilium judicio sunt omnium gravissima?

VI. Cùm prudentissima Abigail offensi à marito suo Nabale Davidis furorem mitigare vellet, preces, excusationes, & variarum rationum momenta admovit: sed quodnam omnium efficacissimum fuisse arbitrami-ni? Audite, quid dixerit: *cùm fecerit Dominus tibi Domino meo omnia, quæ locutus est bona de te, non erit tibi hoc in singultum Domino meo, quòd ipse ultus fueris.* Video enimverò, dicebat illa, maritum meum omnis supplicii reum esse, tu verò, si pro tua clementia & humanitate veniam ei donaveris, nullam quondam tristitiæ causam coram DEO habebis, quòd vindictæ desiderio in mansuetudinem peccaveris: *non erit Tibi hoc in singultum.* Id ipsum vobis ingemino, Auditores, cùm tam benignas mihi aures præbeatis; si vestrûm aliquis vindictæ avidus est, si insidias struere incautæ cujusdam pudicitiæ machinatur, si turpe lucrum affectat, si DEUM perrat offendere, contine te, contine te, inquam, Christiane! nec à pravis desideriis usque adeo te excæcari patere, ut omnem futurorum memoriam deponas: *respice finem*; omnis enim quam è flagitio captas, voluptas citissimè evanescet: *velut somnium avolans non invenietur*, dicam cum Jobo; sed qui singultus, remorsus, & angustiæ succedent? quòdsi verò DEI amore à peccato abstineas, quâ pace animi perfundêris? veniet, veniet, ultima illa hora, *Dies finitionis*, ut eam Ecclesiasticus appellat, cùm finitis voluptatibus, lucris, gloriâ, coram divino conspectu nudus apparebis; ô quantum ibi solatii hauries, si meis consiliis obsecundaveris? *non erit tibi*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in ſingultum quòd opes & rem familiarem profanis uſibus dilapidâris; *non erit tibi in ſingultum*, quòd familiæ incrementum injuſtis mediis quæſieris; *non erit tibi in ſingultum*, quòd ingenium cæteraſque naturæ dotes malè collocaris; *non erit tibi in ſingultum*, quòd potentiâ tuâ ad ſceleſta facta abuſus ſis; *non erit tibi in ſingultum*, quòd valetudinem obſcænis voluptatibus attriveris; *non erit tibi in ſingultum*, quòd ætatem & annos, ad ſalutis negotium curandum conceſſos, non dicam inutiliter, ſed impiè conſumpſeris? Tum enimvero ſermonis hujus recordaberis, ac DEO grates habebis immortales, quòdcaſu etiam fortuito aures illi præbueris, manibus in cælum ſublatis gemes, plangeſque, ac DEO millies benedices, qui te furore tam inſano abripi non permiſit, ut ad illum offendendum prolabereris. Heu, qua anguſtiâ, dices, cor meum affligeretur, dum nimiùm quantùm in præſentiarum agnoſco, O DEUS! quid ſit injuriam ſummæ majeſtati intuliſſe? Tu Deus meus, tu fuiſti ſolus, qui manum mihi adjutricem porrexiſti, *poſuiſti ſuper me manum tuam*; O favorem! ô gratiam! & quando tandem grato eam animo condignè remunerabor? ſic, certè loquemini; & utinam eundem in modum univerſi vobiſcum! ſcio tamen perbene, non omnes, ut David fecit, Abigaëlis conſilio parituros, cùm falsò exiſtiment, ſe mendaci illâ, quâ modò gaudent, tranquillitate ſemper fruituros: relinquamus eos in duritia cordis ſui; tandem enim, cùm vos in ultimo illo rerum articulo exultabitis, eorum ſocietati aggregati, de quibus ſcriptum eſt: *non tanget illos tormentum mortis*; id unum ipſis reliquum erit, ut amarùm ſingultiant, & fruſtra ingemiſcant.

PARS ALTERA.

VII. NOn me latet, quid ex eo, quod hactenus præcipuè ad calcem Orationis diſſerui, peccatores ſubtiliter & ingeniosè, ut ipſi putant, illaturi ſint: illum nimirum remorſum, quem in mortis articulo experientur, tranquillitatem non tantum non turbare, ſed plurimùm augere: hinc enim eveniet, ut ex vehementiâ remorsûs majorem anteactæ vitæ horrorem concipiant, & ſic faciliùs ac certiùs ſalventur. Verùm, mihi credite, ingens & periculoſa eſt hæc deceptio: an enim graviores conſcientiæ ſtimuli cogitari poſſunt, quàm quos antea memorati Reges Saul & Antiochus experti ſunt? num tamen idcirco eorum aliquis converſus eſt? Minime ſanè; ſed uterque, ex communi SS. Patrum ſenſu damnatus eſt. Sed nunquid fœda ſcelerum ſuorum ſpecies, vivis depicta coloribus, eorum menti objecta eſt? nunquid graviſſimum inde dolorem, & animi tormentum ſenſêre? omnino, atque ita quidem, ut in deſperationem adducti ſint; tantum enim, tamque grande malum eis videbatur peccatum, ut illis veniam ſe conſequi poſſe deſperaverint. Quid ergo mihi porrò objicitis? creditiſne etiamnum, extremos conſcientiæ ſtimulos faciliorem vobis ſalutis ſemitam facturos? nequaquam, ſed faciliorem duntaxat deſperatio-

nem. Nolite etiam consuetam vobis in DEI bonitate fiduciam, aut rectiùs loquendo, temerariam præsumptionem jactare, quâ idemtidem ingeminatis, infinitam esse DEI misericordiam, vosque Eidem adeo confidere, ut illi velut maternis brachiis tutò indormire, ac consopiri possitis: ne, inquam, hanc mihi fiduciam jactate; illa enim ipsissima faciet, ut in mortis articulo de Divina bonitate penitus desperetis. Neque hoc insolitum vobis, aut à veritate alienum videatur; qui enim studiis, navigationi, musicæ, equestri exercitationi, picturæ, aut armis tractandis assuescunt, ipso usu longoque exercitio habitum sibi & facilitatem comparant, in nostro autem proposito contrarium contingit, quicunque enim Divinæ, dum vixit, Clementiæ temerè innititur, in mortis periculo eidem gravissimè diffidit. Non cupio, ut mihi credatis, sed D. Xaverio; an enim hanc viro tanto, & Apostolico quidem negabitis, qui ingenti animarum zelo utrumque mundi Hemisphærium complexus, vitam totam in peccatorum omnis generis, sexûs, ætatis, conditionis, ordinis, & nationis conversione impendit? Hic, cum ex Indiis ad socios Romæ degentes litteras daret, disertè affirmat, se longâ, qua moribundis astitit, experientiâ didicisse, neminem in morte difficiliùs adduci, ut suam in divina bonitate fiduciam collocet, quàm qui, dum viverent, de eadem noxiè præsumebant: *visitabam*, inquit, *ægrotos, & morientes confirmabam, ut æquo fidentique animo è vita discederent, quod quidem longè difficillimum est iis, qui divinis legibus minimè paruerunt, quippe* (mentem advertite ad id, quod subjungit) *quippe hoc minore divinæ clementiæ spe, ac fiduciâ moriuntur, quò majore antè audaciâ in sceleribus, & flagitiis volutabantur.* An quidquam explicatius in rem nostram dici potest? necquicquam ergo, summoque vestro damno gratiam illam fiduciam, quam nunc experimini, morituri vobis promittitis; tunc enim tanto minorem habebitis, quanto majorem in præsentiarum jactatis. Si rationem poscitis, hem illam in promptu! ideo modò de divina misericordia adeo præsumitis, quia ejusparum gravitatem non satis æstimatis, sed velut puerorum crepundia pertæsum & jocum contemnitis; in mortis verò rei hujus momentum, peccatorum fœditas, & illatæ DEO injuriæ gravitas palàm apparebit: quid mirum ergo, si veniam, quæ vobis modò tam facilis apparet, vos obtenturos desperetis? *Circumdederunt me dolores mortis*, verba sunt Davidis peccatorem moribundum repræsentantis, *circumdederunt me dolores mortis*, & quid inde? *torrentes iniquitatis conturbaverunt me.* Intellexistis? Edicite modò quanti nunc peccatum faciatis; tanquid instar calicis aquæ frigidæ? *bimus quasi aquam iniquitatem.* At talis etiam morituris apparebit? id negat David, & pernegat: tunc enim torrentis instar impetuosi se menti infundet, qui confusâ strage omnia miscet, & violento impetu incautos viatores abripit.

VIII. De-

VIII. Dæmones ipſi omni arte & induſtriâ collaborabunt, ut ſcelerum veſtrorum magnitudinem ſummè amplificent, quæ modò leviſſima eſſe mentiuntur. Verùm quid dico, Dæmones? Chriſtus, Chriſtus ipſe veſtram vobis ingratitudinem, Sanguini ſuo tam injurioſam, exprobrabit: quam ergo in eo fiduciam collocabitis, quem probè ſcitis, rationem exactiſsimam petiturum, non dicam de detractionibus, maledicentiis, blaſphemiis, & injuriis, *ſed de omni verbo otioſo*? Ille tunc vobis in Cruce nudus, vulneratus, lividus & perfuſus ſanguine apparebit, ſtipatus utrinque angelis, terrorem ac formidinem ſpirantibus, qui manu volumen ingens flagitiorum veſtrorum tenebunt, claraque voce vobis exprobrabunt horrendis verbis Regii Pſaltis: *hæc feciſti, & tacui*! Tu enimvero à tenera ætate, & primis unguiculis, non tam nôſſe me, quàm offendere cæpiſti; didiciſti nomen meum, ut blaſphemares, & legem meam, ut conculcares: *& tacui.* Infami peſsimorum hominum conſortio te adjunxiſti, quibuſcum in omnium ſcelerum ſentinâ te volutaſti, eorum doctrinam, ſenſum, exempla & mores induiſti: *& tacui.* Templa & Baſilicas fugiſti; conventicula, & malorum cœtus frequentaſti: Sacra Lyturgiâ ac divinis officiis neglectis, tabernas & ſympoſia acceſsiſti; ſpretis diviniſsimis Sacramentis ventri & crapulis lirâſti; ſermones ſacros nauſeâſti, prodigioſa ſenſuum, & oculorum irritamenta ſectatus es: *hæc feciſti, & tacui.* Poſtquam ætatem virilem attigiſti, nullo habito vel ſexûs, vel gradûs, vel conditionis reſpectu, effrænatis deſideriis & affectibus tuis ſerviiſti: *& tacui*; peſsimis morum vitæque exemplis filios educâſti, divini timoris, & Chriſtianæ diſciplinæ, ac rerum ſacrarum expertes: *& tacui.* Ex amoribus laſcivis præceps iviſti in odia & vindictas, inimicis & æmulis irreconciliabilis, illos odio pluſquàm Vatiniano perſecutus es; tradidiſti eos in mortem, effuſo eorum ſanguine collutulatus: *& tacui.* In ſenio pecunias velut Idolum adorâſti; has iniquis injuſtiſque mediis corraſiſti; fidem datam infregiſti; juſtitiam contaminâſti: *& tacui.* Æs alienum non expunxiſti; in aliorum damnum iniquiſſimè egiſti; in favorem alteriûs infamia patrare facinora non erubuiſti; feſtos dies non celebrâſti, Oratoria & cœtus ſacros non frequentâſti; ſacræ orationi non vacâſti, conſcientiæ & animæ curam non habuiſti: *hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis*, cumque delicta tua tacitè diſſimularem, ſemper me taciturum credidiſti: jam verò *ut parturiens loquar*, cumque Sanguinem meum viliſſimi inſtar luti tam protervè proculcaveris, ille ipſe te modò damnabit, qui in tuam ſalutem effuſus eſt. Hæc enimverò Chriſtus loquetur, quodque pluribus in mortis articulo feciſſe ſcribitur, immersâ forſan in latus manu pretioſiſſimum ſuum Cruorem in faciem veſtram excutiet, &, habe tibi, dicet, ſanguinem iſtum, cedatque in perniciem tuam, qui vitam tibi afferre debuerat. Poſtquam

Pſal. 49. 21.

Iſa. 42. 2.

quam Christus tuis se oculis subducet, formidanda dæmonum caterva in te insiliet, idque unum aget, ut infelicem tuam animam, obscæni corporis ergastulo solutam excipiant, & ad inferos secum deducant. Credisne ergo, te tantas inter angustias de Divina clementia bene speraturum: O stolidum & fatuum, qui id sibi promittere audet! videtis igitur, ut ad propositum redeam, ferales illos, quos in mortis articulo experiemur, conscientiæ stimulos minimè nobis profuturos, ut salutem faciliùs consequamur, sed ut in angustias majores redacti, vehementiùs affligamur; & in desperationis barathrum præcipitemur.

IX. Hæc cùm ita sint, & tempus etiamnum ac mora suppetat, quid porrò faciendum supereſt? quàm pœnitentia, pœnitentia! iterum repeto, pœnitentia! Hæc teste Gentium Apostolo, animo nostro perfectam quietem plenamque tranquillitatem conciliabit, *ut tranquillam vitam agamus in omni pietate*; reliquæ omnes industriæ irritæ sunt & frustraneæ. Quid ergo porrò juvat, nugis jocisque illiberalibus, ludisque ac ludicris se immergere? quid juvat, tantâ morum dissolutione, novis in dies animi relaxationibus, comœdiis, symposiis, conviviis, & choreis vacare? certè quamdiu acutissima læthalis noxæ spina animo inhæret, omnia emplastra & malagmata foris admota nec bilum proderunt; spina extrahenda est, intellexistis? spina extrahenda est; si infixa diu relinquitur, interiora penetrabit, vobisque adeo tenacitet adhærebit, ut omni retrò sæculorum & ætatum æternitate, frustra inter acutissimos dolores gemere, furere & exclamare cogamini: *conversus sum absque fine & termino, in ærumna mea, dum configitur spina.*

SERMO VIGESIMUS QUINTUS.

DIE MERCURII POST QUARTAM DOMINICAM.

Respondérunt parentes ejus, & dixérunt: scimus, quia hic est Filius noster, & quia cæcus natus est; quomodo autem nunc videat, aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus. Ioan. 9.

1. Co-

I. GEminos hoſce cæci nati parentes excuſet per me, quicunque veſtrûm voluerit, Auditores, apud me certè nullum excuſationi locum invenient : ad quid enim profiteri palàm, neſcire ſe, quâ ratione filii oculi aperti ſint ? *ſcimus, quia cæcus natus eſt, quomodo autem nunc videat, neſcimus.* Hæccine cura filii eſt ? hæc de illo paterna providentia, & debita ſollicitudo ? Verùm quidquid ſit, fortunatus ſanè hic cæcus erat, quia JESUS ei oculos aperuit ; peſsimum autem eſt, quòd multis diabolus oculos aperiat, & tamen id nemo penſi habeat. Advertunt non rarò parentes, liberos ſuos eſſe nimiùm quantùm oculatos, & ad omnem nequitiam perſpicaces, utque rei hujus culpam à ſe amoliantur, dicunt, neſcire ſe, ex quo fonte malitiam hauſerint : *quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus.* O fatuam & frivolam excuſationem ! quod enim gravius debitum parentibus incumbit, quàm curare, ut filii primævam, in qua nati ſunt, cæcitatem, hoc eſt innocentiam & ſimplicitatem retineant, eorumque oculi non ab alio, quàm à Chriſto aperiantur. Verùm quàm pauci ſunt, qui hoc debitum vel apprehendant, vel impleant ? Plurimorum ſanè parentum unica cura & ſtudium eſt, prolem nanciſci, eamque & precibus & votis à DEO obtinere laborant : ubi votis damnati ſunt, nullâ porrò ſollicitudine moventur, cùm tamen præſtet, nullam, quàm pravam & reprobam prolem habere. Scimus quidem, ſterilem etiam & infructuoſas arbores ita non rarò æſtimari, ut hortos regios adornent ; quin ipſa antiquitatis numina, cùm plantas honori ſuo ſacras eligerent, ſteriles fructuoſis prætulerunt ; ita quercum Jupiter, laurum Apollo, pinum Neptunus, hederam Oſiris, Juno juniperum, Venus myrtum elegit : verùm arbori malorum & noxiorum fructuum feraci, nemo unquam locum in fundo horti ſui indulget, neque ſolùm nemo Deorum eſt, qui ei pretium ſtatuat, verùm nec ullus agricola tam ſtolidus eſt, ut ſuam illi curam adhibeat. Igitur operæ pretium facturum me exiſtimo, ſi debiti hujus magnitudinem demonſtravero parentibus, qui illud vel non credunt, vel non attendunt, & propterea in ea damna incidunt, quæ inde ſequi neceſſe eſt. Aurem ergo benevolam & attentam indulgete.

II. Scio quidem, non ſolùm parentibus, ſed pluribus aliis ſtrictam de filiis veſtris rationem reddendam eſſe : tales imprimis ſunt magiſtri, qui eos litterarum ſtudiis imbuunt ; præfecti, ac moderatores, qui mores eorum formant ; conſcientiarum arbitri, qui animi curam ſuſcipiunt ; Oratores ſacri, qui eos ad pietatem exſtimulant ; Principes ipſi, quâ ſacri, quâ profani, quorum eſt, legibus publicis juventuti teneræ præ cunctis aliis providere, haud aliter, quàm tenellis plantulis hortulani : parentibus tamen præcipuè & præ cun-

cunctis aliis incumbit, filiorum suorum satagere; alii enim omnes civili solùm & politicâ, parentes verò naturali ad id lege tenentur, nam omnis causa, quæ effectum primò produxit, obligatur, ut eundem, quantum potest, perficiat. Huc apositè facit doctrina D. Thomæ, quam in

L. 3. cont. gent. c. 22.

doctissimo contra gentes volumine proponit: duo nimirum esse effectuum genera; primum eorum, qui cum omni perfectione sibi debita nascuntur; alterum verò eorum, quæ imperfecta generantur: & temporis progressu perfici debent. Primæ sortis sunt inanimata omnia quorum genitrix & causa, ubi ea primò produxit, non retinet amore materno, non educat, non fovet, nec blanditur, sed velut officio suo functa abjicit, ac derelinquit. Exemplum sumamus ex duabus rebus obviis, aquâ nimirùm, & igne: scaturiginem aspice, cùm flumen parit; silicem intuere, dum ignem gignit: utraque causa partum suum longè à se dimittit, suumque sibi pabulum & augmentum quærere sinit. In effectibus autem animatis contrarium evenit, hi enim imperfecti nascuntur, indigentque curâ, & maternis, ut ita dicam, brachiis, usque dum & nutriti, & amanter educati, ultimam manum accipiant: apparet hoc in pomis, floribus, spicis, uvis, ac ceteris fructibus, qui parvuli, tenelli, crudi, informes, & acerbi primò nascuntur, atque ideo pomum ramo, florem bulbo, spicam culmo, uvam palmiti, omnesque alios fructus matri longo tempore adhærere, & in ejus veluti gremio foveri necesse est, docetque experientia, difficiliùs longè pomum acerbum, quàm maturum avelli, quasi tenellus adhuc filiolus matrem invitus deserat, & illa pariter filium, usque dum plenam ille perfectionem acceperit, & ista dederit. Adhuc clarius id apparet in brutis, quæ non nisi imperfectissima nascuntur: de struthione narratur, quòd partus suos ignavè derelinquat; *struthio ova sua relinquit*, ait Jobus, *struthio ova sua in terra*; unde à DEO ipso in stoliditatis ideam proponitur: *duratur ad filios suos, quasi non sint sui; privavit enim eum DEVS sapientiâ, nec dedit illi intelligentiam.* Inter reliqua verò animantia non facilè desiderari videbitis educationem sollicitam & benignam, hoc solo discrimine, ut idem D. Thomas solerter observavit, quòd quædam eorum à sola matre, quædam verò ab utroque parente educentur; à matre sola educentur canes, equi, agnelli, & vituli, aliaque animantia, quæ lactis adminiculo indigent; his solius matris ubera lacte turgentia sufficiunt; pater verò adeò ea negligit, ut ne agnoscat quidem ut sua: contrarium in volucribus evenit, quas natura nec lacte, nec mammillis instruxit, ne tam gravis uberum appendix volatum impediret; cùmque rapto iis vivendum, & pabulum sibi suisque pullis necessarium laboriosè colligendum sit, sola mater minimè sufficeret, atque ideo columbas, turtures & perdices, ac si quas alias novimus minùs feroces, etiam pater assistens

Deut. 32. 11.

assistens nuttit. Nec solum bruta omnia parvulis suis cibum subministrant, usque dum in eam ætatem adolescant, ut sibimet ipsis providere possint, verùm etiam solerti curâ, ac instructione imbunt, ad ea, quibus opus habent addiscenda: ita accipiter pullos suos ad venationem instruit, delphinus ad natandum, leo ad prædam, gallina ad rimandum, aquila ad volatum sublimem: *provocans ad volandum pullos suos*, cùm tamen ut plurimùm bruta animantia nullam à prole sua remunerationem, nec opere, nec affectu percipiant, verùm necessariâ educatione peractâ, nec proles parentem, nec parens prolem porrò agnoscat, unde dissociata mutuò abeunt, quocunque ea impetus abripit: cùm ergo nihilominus eisdem tantâ sollicitudine assistant, pascant, provideant, tueantur, atque infimæ servitutis & charitatis obsequia præstent: quis non videt, legem hanc educandi, ac perficiendi prolem, non à Politica tantùm institutione, aut civili gubernatione institutam, sed à natura omnibus inditam, ac impressam, adeoque hominibus etiam observandam, idque eò magis, quòd homines, ut Plinius advertit, in genere suo magis imperfecti nascantur, quàm bruta: homines enim nudi in lucem prodeunt, bruta verò pilis vestita; illi nudipedes, ista calceata & ungulis instructa; illi inermes, bruta verò armata. Ad hæc majoris longè perfectionis capaces nascuntur homines, quam nonnisi tardè consequuntur; unde eorum educatio, non paucis diebus, brutorum instar, sed non nisi plurimis lustris absolvitur, imò juxta Divi Thomæ mentem, in omnem porrò vitam protenditur, atque ideo connubium natura suâ indissolubile est. Ex hac insigni Sancti hujus Doctoris doctrinâ, velut *ex præmissis* infallibilibus, hanc certissimam *consequentiam* deducamus: si obligatio, ac debitum educationis, quo parentes adstringuntur, minimè *positivum est*, sed naturale, non scriptum, sed innatum, non humanum, sed divinum, nemo non videt, multò strictiùs vos ad eorum profectum promovendum teneri, quàm Principes, Præsules, Magistros, conscientiæ arbitros, moderatores, prædicatoresque, aut quosvis alios morum Directores, tam sacros, quàm profanos. Hi enim lege duntaxat civili tenentur, quæ minùs stringit; vos vero lege naturæ, quæ magis est efficax, ac rigorosa.

III. Hæc cum ita sint, an non merito habent, quod metuant, qui in liberorum educatione vecordes, & negligentes se exhibent? Si enim tam stricta ratio Principi, Præsuli, aut alteri cuivis reddenda est, qui suâ culpâ filium vestrum perire sinit, quid vobis eveniet, qui Patris, matrisque munere fungimini, si vestrâ culpâ filii pereant? si illorum ignaviam aut nimiam conniventiam DEUS tam graviter castigat, an vos mitiora sperabitis? Audite D. Chrysostomum, peritissimum in hoc negotio Magistrum: *Patres, educate filios vestros, in disciplina, & in correptione domini, ut Apostolus jubet; si enim nos*

ipsi quoque vigilare jubemur, tanquam pro animabus illorum rationem reddituri, quanto magis ergo Pater, qui genuit? An intelligitis, Patres Christiani? *quanto magis pater, qui genuit?* Vos ipsis vitam dedistis unde mores etiam illorum formare, ad virtutem invitare, & à vitiis abstrahere, *in disciplina verborum, & correptione verberum*, ut S. Thomas ait, tenemini; idque eò magis, quòd major vobis in filios authoritas, majorque filiorum in vos reverentia sit; vos unico consilio opportuno, unâ correptione moderatâ, quin uno verbulo asperiore, gestu quoque aut nutu, oculive nictu plus ab ipsis impetrabitis, quàm alii clamoribus & minis. Experta hoc est mater celebris illius Andreæ Corsini: erat ille in primo juventæ æstu moribus dissolutus, pluresque viri religiosi nec quicquam ejus petulantiam coërcere ac moderari tentabant: quod autem illi non poterant, mater, cui nomen Peregrinæ, obtinuit; hæc enim unicâ invectivâ sanctum eum reddidit, & è lupo ferocienti mitissimum agnum. Quàm rigidam ergo Deo rationem reddetis, nisi authoritate, vobis tam amplè concessâ strenuè utamini? Ad hæc, à vobis illi in victu, vestitu, ceterisque expensis dependent, vestram hæreditatem expectant; unde vestrum ad nutum promptos habebitis, si probos bonosque muneribus ac promissis foveatis, discolos verò & malè feriatos minis & probris castigetis. Considerate tandem, liberos vestros sub vestra custodia, velut in nido aviculas, contineri, dum mollis adhuc instar ceræ tractabiles, omnisque formæ capaces sunt: si malè vobis educantur, & crescentibus annis salutarem Præsulum Doctrinam, ac documenta majorum contemnant, quis contumaciæ hujus præcipuè reus erit, quàm vos ipsi! vestra enimverò hæc culpa erit, vestra unicè: *Pater cum tenerum acceperit filium, primusque ac solus omnium ejusdem instrumenti facultatem nactus sit, & bellissimè illum & facillimè imbuere poterit ac moderari*, ut D. Chrysostomus loquitur: hoc nisi feceritis, omnis in vos culpa obstinatæ illorum dissolutionis, morumque intractabilium redundabit, quin omnis aliorum labor irritus erit, si vos partibus vestris non respondeatis. Ad quid enim magni Principes ad filiorum vestrorum commodum Provincias Academiis celeberrimis, nobilium convictibus ac collegiis ornant, si vos illos inde abstrahitis? Quomodo à Magistris ad litterarum studia incitabuntur, si nullum à tempore vestro & socordiâ stimulum experiantur? quomodo mores eorum formabunt moderatores, nisi vos manum, & adminiculum præstetis? quomodo ipsi Oratores sacri, & animorum arbitri profectum animi curabunt, illi quidem allocutionibus publicis, hi verò privatis admonitionibus, nisi à vobis ad frequentem divini verbi auscultationem, ac sacrorum mysteriorum usum impellantur? Palàm ergo & perspicuè apparet, omnes obligationum rivulos in aliis dispersos in vobis pleno alveo conjungi.

L. 3. cont. vitup. vit. mon.

gi. Tot ergo vobis oculi in filiorum disciplina aperti sint necesse est, quot Argus ille providentissimus Peloponnesi Rex apertos habuit: vestrum est, omnia eorum verba, omnem gestum ac motum moderari, nec vobis satis esse debet, solam illis directionem impendere, verùm insuper opus est, & mandatorum praxim ab illis exigere, & hoc ubique, & semper, intus & extra civitatem, in publico ac privato. Vobis incumbit solerter arbitrari, quò vadant, quibuscum conversentur, quò animi eorum & affectus inclinent; quia verò juxta sapientis Oraculum: *ex studiis suis intelligitur puer*, vestrum est, etiam cogitationes animi rimari. Neque hæc velim inanem verborum amplificationem existimetis, sed certò vobis persuadeatis, hoc unum fuisse, quod in filiorum gubernatione Jobo cordi fuit, eumque sollicitum reddidit, cùm nesciret, quales animo cogitationes volverent filii, quosque affectus in mente parturirent. Unde in more positum habuit, primo mane consurgere, *diluculò*, ut sacra testatur pagina, & Deo sacrificium ad eluenda filiorum delicta immolare: *Dicebat enim, ne forte peccaverint filii mei, & maledixerint Deo in cordibus suis.* Ecce non dixit: *labiis suis*, non *linguâ suâ*, sed *in cordibus suis*: adeo sollicitus erat non solùm de culpis eorum apertis, verùm & occultis, non publicis tantùm, sed & secretis, non certis tantùm, sed & dubiis.

IV. Quid ergo ad hæc respondeatis? an tam gravi, tantique momenti debito sollicitè satisfacitis? an anxiè filiorum vestrorum innocentiæ, integritatis, & profectûs satagitis? Heu alia omnia cogitatis, quàm ea, de quibus Chrysostomus loquebatur! In id unum incumbitis, ut filii vestri divites & opulenti, nobiles & potentes evadant; ut autem virtuosi fiant, hæc enimvero ultima vestra cura est. Alii militaria munia filiis suis provident, honores alii, alii dignitates, alii divitias, & nemo, ô cæcitatem deplorandam, & nemo DEUM & Cœlum, cùm tamen de hoc solo vobis ratio reddenda sit; minimè certè interrogabimini, an eos reliqueritis auctos redditibus, an honoribus Illustres, affinitatum vinculis honoratos, sed id unum, an virtute conspicuos; de hac enimvero in tribunali illo tremendo rationem Deus exiget. Vos verò quid responsi dabitis, qui eò usque pertingitis, ut, si modò pecuniarum copiâ abundent, parvi vestrâ referat, tametsi de salute æternâ sibi periclitentur. O quàm facile vobis foret, nisi avaritiæ sordes vos impedirent, de pædagogis perioribus, de disciplina & instructione meliore, de directione magis profícua ipsis providere? & vos, ut modicis sumptibus parcatis, hæc omnia turpiter negligitis. O probrum! ô dedecus! Exclamat D. Chrysostomus, quem præsenti proposito velut magistrum ac Doctorem perlibenter adhibeo, cùm præ reliquis omnibus hoc sanè argumentum eximiè tractaverit; ut campi fœcundentur & arva, ut habitatio sit commodior, lautior culina, equi copiosiores, currus

Gem. 55. in Math.

& rhedæ ſplendidæ, nullis ſumptibus parcitur, at verò, ut filii ſint magis morigeri, ad obulum uſque computus & rationes ducuntur. Sed parum hoc foret, niſi pejora ſequerentur: quin perfrequenter accidit, ut ſi duo vobis ſint ſervi, fidelis unus & accuratus, ſceleratus alter & diſcolus, illi prædiorum veſtrorum, huic verò filiorum curam committatis. Et hanc vecordiam quomodo excuſabitis? Equi ſanè curam mediaſtino imperito non credis, nec gregem tuum mercenario infideli, nec boves pecuario minùs experto; & filium tuum ſervo ſcelerato, pædagogo ſtupido & ignoranti credere non erubeſcis? Hic enimvero error omni excuſatione indignus eſt; ſi enim proprii commodi cupido filium fortunæ bonis poſthabere cogit, nil video magis impium, ſtolidum, & inſanum: ego certè ſi hanc pravæ educationis cauſam eſſe nôſſem, actutum cum antiquo illo Philoſopho altiſſimæ turris culmen conſcenderem, indeque magno fremitu, ſummiſque clamoribus id unum repeterem: *Quo tenditis homines? quo tenditis? qui rei faciundæ omne impenditis ſtudium, filiis verò inſtituendis, quibus opes veſtras relinquetis, exiguum ac planè nullum?* Quò conceditis cives? quò conceditis? hic ad Juriconſultum ad tractandas lites, ille ad trapezitam pro cambiis, hic ad Principem pro favoribus impetrandis, ille ad mercatum pro mercibus parandis; ubi verò interea reliquiſtis filios veſtros? ſi intra manus cuſtodum fidelium, ô factum bene! inſiſtite negotiis veſtris. Si verò vobis abſentibus, in conventiculis juventutis profligatæ ſceleſtum magiſteria frequentant, aut in plateis lubrica obſcænitatis conſortia, aut ruri degentes turpi otio indulgent, non ſine pretioſi temporis jactura, ſi in hiſce, inquam, aut ſimilibus locis morantur, revertimini, obſecro, revertimini parentes immiſericordes, & primò filiis, tùm fortunæ bonis invigilate. An non enim ipſis bona veſtra paratis? quæ autem major inſania invigilare bonis, quæ in filiorum obſequia deſtinantur, & obliviſci filiorum, in quorum tamen gratiam cuncta iſta parantur? In hunc ſanè modum loqui vellem ad illius Philoſophi imitationem, quem Plutarchus producit. Nec mihi ſanè Chryſoſtomi ipſius authoritas deforet, qui pleno ore confitetur, hoc aliud non eſſe, quàm fatuum quendam hortulanum imitari, qui in id unum ſtudia ſua & curam impenderet, ut ad irrigandas plantulas magnam aquarum copiam colligeret, minimè verò curandi haberet, an plantæ, quæ educandæ ſunt, ſint ingenuæ, an ſilveſtres, indolis bonæ, an degeneres; igitur œconomiæ cura, reique familiaris tuendæ ſollicitudo minimè veſtrum in educandis liberis ſocordiam excuſat; nullum enim lucrum tanti momenti & ponderis vobis eſſe debet, quàm accurata & perfecta prolis à DEO vobis donatæ educatio. Quam aliam ergo excuſationem dabitis? num quid perfidiæ & proditionis manifeſtæ tenemini? Quid enim, ſi quis

vos

vos accusaret & convinceret, vos infantibus vestris lac & ubera negasse, cibum filiis adultis, vestitum nudis, domum ac lectulum vagis subtraxisse? nunquid causæ vestræ meritò metueretis? & tamen in partem solùm magis ignobilem, in corpora nimirum filiorum injurii effetis: quid ergo, si partem nobilissimam omni cura destitutam relinquitis? animam dico; quid, inquam, fiet? nisi eisdem, cùm facilè possitis, de magistro exquisito, de servo fideli, de animi arbitro pio doctoque, de libris utilibus, manuductione opportunâ, consortio innocenti, exemplis, consiliis, stimulis, frænis, ducibus, aliisque adjumentis vitæ Christianæ necessariis provideatis? *Filii tibi sunt*, clamat Ecclesiasticus, *erudi illos*, non ait, *dita illos, eveh illos, extolle illos*, sed *erudi illos*. Hoc enim illud unicum est, *porrò necessarium*, ut boni probique efficiantur.

V. Utinam verò unicum hoc crimen vestrum foret, filiorum nimirum vestrorum neglectus, at longè gravius in medium proferam: quod illud? vos esse causam eorum interitûs & ruinæ; ita est, Auditores, causam vos esse eorundem ruinæ. Hic enimvero excessus est abominabilis, ad quem detestandum hodie mihi cor æneum, & vocem tonitrui optarem; nunquid enim scelus istud nostra ætate vulgare & frequentissimum est? præstaret omnino, plurimis parentum filiorum educationem minimè committi: satius foret, si vix dum nati cauistro, ut quondam Moyses, aut fiscellæ inclusi undis & fortunæ exponerentur, aut intra montium deserta, vel silvarum obscura projecti desererentur, quàm ut noxiis impiisque principiis à teneris unguiculis imbuantur: *utinam hoc tantùm culpa esset* (utor verbis eloquentissimi Chrysostomi) *utinam hoc tantùm culpa esset, nihil utile liberis parentes consulere, posset id, quanquam gravissimum sit, aliquatenus tolerari, nunc verò eos ad ea, quæ saluti suæ sunt adversissima, impellitis, & aesi deditâ operâ liberos vestros perdere omni studio curetis, ita universa illos jubetis facere, qua qui faciunt, salvi esse non possunt.* Vultis hæc vobis ad oculum demonstrem? aures advertite! Lex Evangelica, teneris infantulis cum lacte instillanda, divitibus damnationem minatur: *væ divitibus!* Vos verò tenellis eorum animis à prima ætatula habendi cupiditatem inseritis, omnemque hominis felicitatem in eo consistere docetis, ut scrinia plena, granaria redundantia, promptuaria & cellas bene instructas possideant. Ecce, dicitis, hunc mihi mercatorem, hunc Canonicum, hunc nobilem aspice, ad quantam non fortunam pervenerunt! Hic suburbanum extruxit magnificum, hic Beneficium obtinuit locuples, hic felicitatis suæ basin affinitatum vinculis stabilivit; tunc eò usque pertingere aliquando posse confidis? Et hæc parentum monita filii tam altè imbibunt, ut aurum & opes numen suum esse credant. Rursus Evangelium docet, animi demissioni studendum: *recumbe in novissimo loco!*

l. 3 *cons. vitup.*

Luc. 6. 24.

Luc. 14. 10.

Vos

Vos verò contrarium filiis vestris persuadetis, & identidem suggeritis, ad altiora esse tendendum, neque contentos eos esse debere fortunâ & statu, in quo eos primi natales posuêre, sed fluminum instar occupandum indies plus terræ, dilatanda & amplificanda esse dominia. Iterum Evangelium affirmat, injurias benevolè esse condonandas, *Diligite inimicos vestros!* vos oppositum tenellis mentibus instillatis, docetisque, nullius unquam injuriæ oblivisci, & canum instar cuivis assilienti dentes ac rictum hiantem demonstrare, latrare, vindictam & ultionem spirare. Et heu quot sunt, qui filiis identidem occinant: hem, familia tua summam semper reverentiam & respectum obtinuit; plurimos equestri, & militari dignitate conspicuos, togâ & sago eximios numeravit: indignus es avis tuis, nisi honoris tui punctum mordicus tuearis: hinc gaudent, si videant, filiolos arma libenter tractare, & martiales paulatim spiritus demonstrare, magisque iisdem applaudunt, si dextrè bombardam onerent, quàm si manum calamo & cultello scriptorio peritè admoveant. Ipsæ etiam Matres, tam bonæ cæteroquin & piæ, quibus, obsecro, doctrinis tenellas filiolas imbuunt? an Evangelicis fortè, quæ luxum superfluum, & pomparum vanitatem docent fugiendam? *ne solliciti sitis corpori vestro, quid induamini!* Heu mihi, nihil minùs, sed omnino contrarium: Eja, dicunt, vade, age filia, dic Patri tuo, velle te ad normam æqualium tuarum vestiri; dic, pudere te, sic porrò in publico comparere; dic, ut è scriniis lemniscos sericos, inaures, monilia & armillas depromat; aliter te mihi sociam minimè futuram, nec ad templum quidem, & lyturgiam sacram: tum enimverò hoc muliebri mundo elegantissimè ornatas, à tenera ætate nudatis aut dolorè tectis humeris frigori ferendo indurant, idque unum sollicitè inculcant, ut in vestitûs forma & modo ætati & tempori se accommodent, nec Concionatorum clamores & objurgationes morentur. Ecce Auditores! hæc sunt documenta pulcherrima, quibus hac ætate, patrum matrumque quamplurimi liberos informant. Sed quo eorum fructu? ut nempe in teneris illorum ac mollibus animis, ubi hæc semina receperint, tam profundas sensim radices agant fastus, ambitio, vanitas, audacia, commodi proprii cupido, omnesque alii pravi, ac distorti affectus, ut cùm ætatis decursu adoleverint, nulla humana manus aut industria ramis surculisque tam venenatis rursus evellendis par sit: *Adolescens juxta viam suam*, illam nimirum, quâ ad malum ex natura pronus est, *etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.* Et vobis etiamnum delictum vestrum levis esse momenti videtur? Non dubito, decantatam vobis millies Sacerdotis Heli historiam, quem DEUS adeò erat exosus, ut eum & sacerdotali dignitate, & facultatibus, & vitâ, & filiorum nepotumque successione privaverit, cùm tamen probabilis multorum sit opinio, eundem ob alia singularissima erga Religionem merita salvatum; nihilominus tamen Philo Hebræus, DD. Gre-

Luc. 6. 27.

Luc. 12. 22.

Reg. 3. 13.

Gregorius Nazianzenus, Isidorus Pelusiota, Cyrillus Alexandrinus, Joannes Chrysostomus, Petrus Damiani cum pluribus in ejus damnationem propendent, quâ illum Divi Cæsarius Arelatensis, & Ephrem Syrus palàm & apertè fulminârunt. Et cur sententiam tulit tam tremendam? DEI oraculum percipite: *Eò quòd noverat, indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, idcirco juravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domûs ejus victimis & muneribus usque in sempiternum.* Hæc ergo nimia erga impios filios indulgentia, tanta illi supplicia, Deique odium concivit, ut nec sacrificiis, nec victimis, nec precibus porrò potuerit placari. Audite igitur, & contremiscite Auditores! si infelix iste tantâ severitate castigatus est, quod aut fine efficacia reprehenderit, aut minùs rigidè flagitiosos filios castigaverit, *eò quòd non corripuerit*; quid illi non timeant, qui non solùm filios à vitiis haud retrahunt, sed perniciosis insuper doctrinis eò impellunt & incitant? si peccatum non punire, usque adeò DEO displicet; quid erit, illud laudare, suadere, propagare, & illius authorem fieri? an ulla infelicibus hisce salutis spes superesse possit? Ide nimverò ego ignoro, & ideo vestrum judicium exquiro; si enim documenta tam noxia, de quibus suprà disserui, juveni cuidam extero & potestati vestræ minimè subjecto, Judæo, Ethnico, Turcæ suggerereris, certè in judicii Divini tribunali vos reos pronuntiarem. O impios juventutis corruptores! ô impios juventutis corruptores! explicari nequit, quantum sitis DEO exosi: atque ideo, ubi in Canticis communiter legitur, *capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, Hieronymus docet, legendum esse, *capite nobis vulpes, quæ parvulas demoliuntur vineas*; ut vox illa, *parvulas*, non tam ad vulpes, quàm ad vineas referatur; corruptores enim isti vulpes sunt, quæ assiliunt *vineas parvas*, juventutem nimirum teneram, eam devastant, & miserè depopulantur; has Dominus vult capi & jugulari; *capite nobis vulpes, quæ parvulas demoliuntur vineas.* Sic ergo peroro: si ob prava consilia, florenti cuidam juveni data, tam stricta Deo ratio reddenda est; quid erit, si illa filio vestro suggeratis, cui à natura obligati estis, sanctâ educatione, ac salutari institutione providere? Hæc, hæc perpendite: mihi interea liceat nonnihil respirare.

Cant. 2. 5.

PARS ALTERA.

VI. VIx raptum curru igneo Eliam magistrum suum viderat Elisæus Propheta, cùm ab hoc spectaculo per amœnos collium recessus versùs urbem Bethel redeunti, puerorum turma numerosa occurrit, cachinnos inter & prophetæ ludibria, elata voce clamantium: *Ascende calve, ascende calve.* Obstupuit Elisæus ætatis tam pusillæ grandem temeritatem, & justâ indignatione commotus, *maledixit eis in nomine Domini.* Vix effatus erat, cùm, ecce! è vicina silva ferocissimi duo ursi in mediam puerorum turmam, quasi in agnorum gregem irruunt,

4 Reg. 2. 23. 4 Reg. 2. 24.

unt, ac dilaceratis eorum costis, denudatis ossibus, sparsisque intestinis, binos & quaterdenos, horrendâ lanienâ discerptos interemerunt: *Egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* Si interpretes consuitis, Auditores, dicent, parvulos hosce, nondum graves malitiæ capaces fuisse, cùm palàm de ipsis sacra pagina testetur, fuisse etiamnum teneræ ætatis: *pueri parvi.* Cur ergo tam severè & atrociter puniti sunt? causam dicam: ut nimirum *parentes* ob pessimam eorum educationem *in ipsis punirentur*, verba sunt Lyrani, aliorumque plurium. An non & vos, ô parentes Christiani, sæpenumero filiis de industria omnem vitæ morumque licentiam indulgetis, nec sancto DEI timore imbuitis, ne fortè, ut vestris loquendi formulis utar, cùm adoleverint, devoluti potiùs, quam generosi evadant? Quas pœnas in hac etiam vita ob hoc delictum dabitis? videbitis enimverò illos præmaturâ, eaque ignominiosâ morte ereptos: *De Patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio.* Verùm fruantur vitâ longiore; tristitiæ saltem, sollicitudinis, doloris, ac tormenti copiosam vobis materiem præbebunt: *Lacta filium, & paventem te faciet*, ait Ecclesiasticus, *lude cum eo, & contristabit te.* An non miserabilis erat Agar, quæ ob Ismaëlem filium petulanter educatum, exul & extorris, per silvas & saltus errare coacta est? Quis dolor & luctus Davidis Regis, dum ob Absalonem nimis indulgenter habitum, Regni ac coronæ amittendæ periculum subiit? Quâ tristitiâ obruebatur Patriarcha Jacob, ob procacem filiam Dinam? aurem advertite, & plurimum in vos emolumenti redundabit. Peregrinatione longâ perfunctus senex optimus, ad Canæ confinia cum suis pervenerat, ibique in patenti campo à Sichimitis coëmpto, fixis tentoriis quiescebat; cùm ecce Dina, quæ vitæ tria lustra complevrat, ubi inaudiit, non procul inde mulieres Sichimæas, ad certam quandam festivitatem convenire, facultatem à Patre petiit, illuc concedendi, videndique mulieres regionis illius; tædebat enim illam, intra tentorii & pupilionum angustias, tamdiu veluti captivam constringi. O quàm pulchrè stetissent Patriarchæ, si juvenile desiderium, ac muliebrem hanc filiæ curiositatem severiùs corripuissent? verùm ille indulgentior nolebat illam affligere, & ne porrò aut precibus, aut planctibus parenti molestè instaret: Vade, ait, filia, & ad locum, quem desideras, bonâ meâ venià concedo. Quid? eat Dina? ô filiam miserabilem? ô Patrem dolendum! O quis labirintho te simul & illam involvi factum prosequamur, sanè horrendum: egressa est virgo, regionis illius mulieres visura, & quamvis cauta ac modesta incederet, visa est à nonnemine, mox concupita, rapta, deflorata; cumque qui hoc patraverat, authoritatis maximæ esset, Princeps ipse Sichimitarum, blanditiis irretitam, domum deduxit, & in legitimi connubii fœdus assensum extorsit. Nuntiantur hæc interea Patri, inspe-

4. Reg. 2. 24.

Ecclesiastici 4. 10.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fato filiæ casu afflictissimo; & offertur, quâ major sanè ab hominibus peregrinis, & exteris sperari non poterat, dos locuples, & Principe digna promittitur; adjiciuntur munera, spondentur redditus, offeruntur fœdera, inviolabili nexu inter utrumque populum firmanda, liberis eorum usibus omnis Sichemitarum terra, campi, pascua, prædia designantur. Dum hæc utrinque tractantur, ecce filii Jacob è pascuis reversi, ignominiam sororis intelligunt, brevique inter se consilio inito, dissimulatâ vindictâ, propositas à Principe conditiones approbant, illud unum causati, non licere sibi cum gente incircumcisa fœdera pangere, aut jam pacta firmare: quod si Sichemitis, luberet, legi & moribus Israëlitarum se conformare, seque circumcidi paterentur, nullam porrò futuram moram, quin fœdera mutuò actutum stabiliant, & in desideratam affinitatem consentiant. Vah! quid non potest amoris affectus in Principe, eoque Juvene? acceptat conditionem, stipulatur, confirmat, lætusque in urbem revertitur, idemque subditis suis vario rationum prætextu delusis persuadet. Sed heu tertiâ post circumcisionem die, cùm vulnerum dolor gravissimus esse solet, Simeo & Levi, Dinæ vitiatæ fratres armati irruunt in civitatem, miserosque Sichimitas ex vulnere decumbentes, fraudis dolique ignaros, tractandorum armorum impotentes, aggrediuntur, confusâ strage omnia miscent, nulli parcunt ætati, infantulos juxtà ac decrepitos necant, quidquid masculorum erat, inclementissimè trucidant, mox furore conciti ad palatium convolant, principem comprehendunt, jugulant, interimunt, raptamque denuò Dinam in Patris tentorium inferunt, nondum sponsam, jam viduatam. Necdum tamen rabies, & furor posuerant. Mox adjuncto sibi omni famulitio in urbem regressi, supremo eam exterminio vastant, expilatis domibus, hortis, & viridariis dirutis, disjectis turribus, captivas fœminas omnes secum in servitutem abripiunt, inde campos effusi, totam circumquaque viciniam ferro & flammis depopulantur, nec copiosis armentis, nec prædiis splendidissimis parcunt, adeo quidem, ut facinoris tam atrocis famâ in omnem viciniam ditatâ, populi omnes ad arma convolaverint, nil præter exterorum istorum stragem, & internecionem crepantes: in hoc turbarum & tumultuum articulo senex Patriarcha, gravissimo vitæ periculo cum suis objectus, præcipitare fugam, & abitum accelerare coactus est, ac nisi singulari DEI protectione tutus evasisset, certè vel intra speluncas & antra contrucidatus interiisset. Ecce, Auditores, quæ turbæ, quæ confusiones, qui motus? quæ pericula? & quæ causa horum omnium? nisi indulgentia Patris tenera erga filiam nimiùm curiosam, & evagantem. Heu quot noctes vigiles, & insomnes duxerit Jacob, summos inter angores, & angustias? præstabat sanè filiolam quantumvis dilectam, nonnihil con-

tristare, precibus etiam repetitis, fæmineisque planctibus constanter obsistendo, quàm cedendo, causam accersere tantæ afflictionis & mœroris,

VII. Atque hæc omnia in divinis oraculis fusè digesta, cum in finem adduco, Auditores, ut illa non tantùm probè intelligatis, sed & æstimetis, & inde proficiatis plurimùm; certissimò enim vobis velim persuadeatis, verè dixisse Salomonem : *puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam.* Omnium primi parentes sunt, qui ob libertatem nimiam filiis concessam effectus pessimos experiuntur ac sustinent : id quod ego in altera hac sermonis parte demonstrandum proposui, ut de hoc probè instructi, unicè allaboretis, à prima statim ætate ac pueritia frænare illos ac cohibere, atque unâ assuescatis, eorum desideriis audaci renutu contraire, nec eorum blanditiis cedere, dum id unum à vobis efflagitant, ut omne ipsis frænum, & disciplinæ repagulum laxetis : *filius enim remissus*, verba sunt Ecclesiastici, *evadet præceps.* An non enim pudendum est, illos tam citò absolutos affectuum vestrorum Dominos fieri, ut ne vel unam lachrimulam blandientem in eorum genis videre cogamini, tam promptè assensum præbeatis, ut Comædias quantumvis lascivas frequentent, conviviis se immisceant, omni morum licentiâ & depravatis relaxationibus animi utantur, apud bene moratos minimè usitatis. Ego quidem amorem eorum vobis indulgeo, Auditores, verùm utilem & proficuum, non perniciosum. O quàm tenero amore celeberrima illa Regina Blanca filium suum Ludovicum complexa est? & tamen singulis ipsi diebus ingeminavit, mallem te ô Rex in hisce brachiis mortuum, & exanimem, quàm utquam lethalis sceleris reum videre : cur ergo non & vos amore eos tam masculo prosequimini? cùm matres non desint, quæ, licèt privatæ, amissis tamen suis affectus fovebant, nonnisi corde regio dignos; id saltem verba illa denotant, quæ continuò in libris versabat Beata Humiliana de Cechi dicta, Florentiæ sanguine non minùs, quàm sanctitate Illustris, cùm filios suos nobilissimos non à morte termino, ut Ludovicum, remotos, sed eidem vicinissimos aspiceret. Ego certè, ô filii, dicebat, nequeo sortem vestram plangere, longè enim libentiùs intueor stolâ innocentiæ Candidatos Paradisum intrare, quàm inter pericula eandem fædandi, potiùs commorari in terris. Adeò gratis scit triumphum agere de natura, non tantùm in corde mulieris, sed & matris. Verùm ego tædium vobis, Auditores, prolixo sermone creavi; finite me ergo ad perorandum accingam. Id unum, antequam hinc abeatis, persuasissimum vobis velim, è manibus vestris omnem filiorum vestrorum salutem pendere, longè magis, quàm salus minutorum navigiorum tempestate coortâ à Navarchorum dexteritate. Hinc concedite, ut vobis ingeminem, tales esse futuros filios vestros, quales esse volueritis. Si dile-

Proverb. 29. 15.

Eccles. 30. 8.

coles

scolos & malè feriatos, sunt discoli, si probos & sanctos, erunt sancti, nec certè id gratis, sed experientiâ teste pronuntio. Sophia Clementis Ancyrani genitrix, volebat filium suum Christi Martyrem fieri, cumque ipsum à tenera ætate rerum gestarum gloriâ, & triumphis Martyrum frequenti narratione imbuisset, tandem voti sui damnata est. Moabilia mater celeberrimi illius Edmundi Cantuariensis, ad perpetuæ virginitatis studium filium adhortata, eum à primis unguiculis induxit, ut in corpusculum innocens sævâ manu animadverteret, & quod desideravit, obtinuit. Aleta Divi Bernardi mater, desiderabat senos filios suos DEI servitio consecrari, propterea à prima ætate eos non cibis nobilium, quales erant, sed Eremitarum potiùs nutriebat, & finem suum consecuta est. Ita Regina Walfrida sanctam voluit Edittam filiam, & talem fecit. Ita Pater S. Hugonis Monachi, ita mater Suibberti Episcopi, ita mater Aichardi Abbatis, ita sanctæ Lutgardis Virginis genitrix fecêre. Quid multis? postquam assiduo & multo studio sanctorum Fastos evolvi, deprehendi reverà, omnes ferè illos parentes, qui prolem desiderabant, non æternæ tantùm salutis consortem, sed & vitæ sanctimoniâ claram, eamque in eum finem à primis annis informaverant, voti sui damnatos. Cur ergo non in id ipsum incumbitis, patres, matresque? quid vos retinet? quid remoram injicit? quid tandem impedit? *Erudi filium tuum, ne desperes*, oraculum sapientis est. Quid enim tentare nocebit? forsan & tibi feliciter, ac faustum eveniet. Quantæ enim felicitatis foret, patrem aut matrem esse filii sancti? an non magnæ illorum Machabæorum matri sortem suam invidetis? an non Elcanæ Samuelem suum? an non Helciæ Susannam; sed ecce, hi omnes prolem suam ad tantam gloriam efformârunt. Vos quoque similia facitote, & pauculos intra annos sanctam pariter invidiam merebimini. *Proverb.* 9. 18.

SERMO VIGESIMUS SEXTUS.

DIE IOVIS POST QUARTAM DOMINICAM.

Ecce defunctus efferebatur Filius unicus Matris suæ. Luc. 7.

I. TAntos inter affectus, qui humanum animum, aut in actionibus magis superstitiosum, aut in consiliis magis turbatum inopemque, aut in quibusdam omnino ridiculum faciunt, est ingens, nisi mea me fallit opinio, mortis formido. Hac de causa videbitis nonnullos nunquam hac die, inter alios licèt innumeros, ad percipiendam concionem comparere, tametsi redivivum Chrysologum, Chrysostomumque, ne dicam similem mihi sortis infimæ Oratorem, audire deberent. Quin eò usque mortem timent, ut nullam ejusdem vel minimam domi imaginem penicillo, aut scalpro expressam, possint sustinere, sed nec sermonem familiares inter, vel temporis piè fallendi gratiâ, de ea miscere; timerent enim subitò, ne sinistrum Philippi Macedonis augurium in sese adimpleretur; is cùm præcedenti vespere amicos inter affirmasset, mortem maximè desiderabilem aliam haud esse, quàm improvisam, alterâ statim die eandem expertus est, quam sibi pridie suî sponte elegerat. Nil minùs pati possunt tales, quàm ullam de testamento condendo fieri mentionem, crederent enimverò, ultimâ semel voluntate perfunctis, nihil porro sibi agendum restare, & propterea, tanquam otiosis & inutilibus, protinus è mundo migrandum. Suos quoque dies nefastos more gentilium habent, in quorum vel unico viæ se longinquæ committere, grande piaculum foret, tametsi spes integri dominii, aut regionis obtinendæ affulgeret; jam enim miseri in mortis potestatem se redactos existimarent, quid dicam de mensis oppiparis, & conviviis sumptuosis? si enim certum appositorum orbium numerum, suâ opinione fatalem, aspicerent, tametsi summè famelici, nunquam sanè accumberent. Felices vos Astrologos, quàm caro enim pretio nugas vestras comparant? omni studio natalis horæ Horoscopum sibi præcipiunt signari, ut perspectum fiat, de qua re cavendum sit, an de ferro vel igne, an de aqua, vel lapsu, parumque abest, ut ne antiquum illum Artemonem imitentur, cui bini de famulitio scutum semper supra caput extensum portabant, ne quid casu fortuito ex alto nocivum decideret. Ad tantam, tamque palmarem stultitiam hominis nonnunquam immoderatus mortis timor deducit; nec sanè mirarer, Auditores, si id flagitiosis duntaxat, scelleratis ac pervicacibus protervisque accideret, hi enim meritò horrerent illum temporis articulum, quo ferali itinere ad inferos transferendi sunt. Sed quòd hoc ipsum hominibus pis, sibique bene consciis, & vitæ potius honestæ quàm dissolutæ studiosis eveniat, hoc enimverò me rapit in admirationem. Quid enim vobis videtur, Auditores, *usque adeone mori miserum est?* an quia hodiernâ die videtis defunctum juvenem deferri ad tumulum, fugam illicò arripiendum existimatis? minimè verò, quin state potiùs, & gressum figite: animus enim

enim mihi est, sublime quid tentare, hodie, & horrorem illum nimium, è vestris animis evellere, illum nimirum horrorem, qui maximè vobis perniciosus, impedit, ne eâ, quâ decet curâ vos ad imminentem mortis horam præparetis. Nec hoc, nî fallor, facto adeo difficile videtur. An non enim videmus pariter, infantulos visû procul larvâ terreri adeò, ut ad sese occultandos inter planctus & lachrimas in sinum matrum confugiant? quod porrò medium est, ad quietem meticulosis reddendam? non aliud sanè, quàm larvam ipsam adeo ipsis terribilem tradere in manus, tum enimvero non solum non ultra timebunt, sed cum illa ludos, jocosque exercebunt, de ea loquentur, & tum demum plangent, cùm quis ipsis è manibus eandem vi extorserit. In hunc prorsus modum, pace vestrâ, Auditores, faciam & ego in præsentiarum, hanc enimvero mortem palpandam manibus vestris offeram, ut tandem videatis, quid rei sit, tum sanè perspicietis, an illa vobis porrò timenda sit, an non potiùs cum gaudio, ubi venerit, excipienda, aut si absit, ultrò & animosè desideranda. Id unum supponam, me hominibus, saltem aliquantisper piis ac probis loqui; animum ergo advertite, jamjam enim exordiar, sensim tamen, ac pedetentim, ne ullum mihi eorum motivorum intercidat, quæ studio singulari, & apis instar solertis, etiam in mei commodum, è sacrorum voluminum pratis collegi.

II. Quis verò vestrum, Auditores, unquam brumali tempore, per salebrosa, angusta, & periculosa præcipitia iter facit? an non, quàm primùm ruricolam aut sepes innectentem, aut armenta pascentem obvium habetis, illicò percunctamini, num non alia præter hanc, quam calcastis, ad urbem via ducat; si aliam esse affirmat, tritam magis & facilem atque securam, tunc enimverò contra ductores excandescitis, qui per viam adeo asperam vos traxerunt. Quodsi verò solam esse, & publicam, rectamque intelligitis, tum enimverò contractis nonnihil humeris eandem, quamvis molestam, majori patientiâ atque animi tranquillitate prosequimini. Jam, quid hisce velim, evolvam. Si nobis morientibus callis quidam minimè tritus, inasuetus ac solitarius premendus esset, haud sanè mirum foret, si viæ duci indignaremur, cùm verò via hæc sit communis omnibus, & semita Regia, animos capite, Auditores, nec timete, eandem pariter ingredi: *viam universæ carnis ingredior.* 3. Reg. 2. 2. Hoc enimvero solatium est, quo Psaltes Regius in eo articulo constitutus, quo Josue, quo Jacob, bonique omnes seipsos solati sunt; hi juxta doctissimi Idiotæ effatum: *mortem non timent.* Cur hoc? *considerantes, quia quidquid necessarium est, hilari animo fieri debet.* Et verò magnæ sanè præsumptionis non oportet esse, si mors nobis gravis videtur, à qua nec Abrahami sanctitate tam excelsi, nec Josephi pudicitiâ tam inclyti, nec Salomones Sapientiâ tam cele-

celebres, nec Racheles formâ tam amabiles, nec Judithæ fortitudine tam intrepidæ fuerunt exemptæ. Hæ certè grandes animæ, quibus in communem omnium utilitatem immortalitas debebatur, mortis tamen viam iniêre, an ergo difficile nobis videatur subsequi, qui forsitan, ut pronuntiavit Sanctus Judas Apostolus, *arbores* in terra hac *infructuosæ* sumus, illique magis dedecori, quàm gloriæ, nocumento potiùs quàm utilitati.

Ep. Judæ v. 12.

III. Nec mihi illud vulgini occinite: minimè vobis horrori esse mortem, verùm mortem, ut hac ætate moris est, non acceleratam, idque vobis unicè durum videri, non inveniri amplius in mundo ætatem Noë, non Arphaxad, non Nachoris, non Mathusalemi, non Thase, quorum singuli festivitatibus mundi multis sæculis interfuêre. O vana desideria! ô vota vilia! quid aliud restat, quàm ut cum antiquo illo Theophrasto, de quo Tullius, etiam cervis, etiam cornicibus, etiam corvis invideatis, quibus natura vitam tam diuturnam præ hominibus, quamvis sibi longè charioribus, indulsit? Quis enim mortalium tam felix vixit, ut ob vitæ diuturnitatem invidiam sibi promeruisse videretur? Israelitæ vitam in Ægypto vixêre, adeo duram & asperam, ut nulla ipsis natio comparari possit, suspecti Principi, Ministris exosi, populo viles, velut ranæ putridæ in luto marcere cogebantur, condemnati ad fabricas continuas, hic paleas dispersas colligebat, hic incidit silvas, hic sabulum advexit, hic ardentibus furnis coxit lateres, hic saxa portavit, nulli aliâ, quàm fustuarii, & verberum dirâ mercede. Fustibus mulctatus nullius justitiæ adminiculum patrocinabatur, quin insuper exbrobrationes acerbæ, & invectivæ despectu plenæ ingerebantur, ad illorum potiùs exterminium, & internecionem omnis industria sudabat, & quasi grande inter ipsos scelus esset nasci in mundum, omnes illorum infantuli ad maris aut Nili vortices, rictusque crocodilorum damnabantur. Cur ergo Deus Hebræos, populum sibi adeo dilectum, suique reverentem tantis in Ægypto calamitatibus objecit? acutè illud explicat Chrysostomus, id illos permisisse Deum, ne amore superveruo Ægypto copularentur, sed illam potiùs odio haberent, & detestarentur, sicque magis apti forent ad Cha-lam deserendam, quamprimum illos ad terram promissam evocaret; & *ut Ægyptum odissent, permisit eis lateritio opere & luto, & ruderibus laborare.* Hac ipsa industriâ Deus nobiscum utitur, ut omnem erga vitam hanc mortalem affectum exuamus; hac de causa eam nobis calamitosam, sordidam, afflictam reddidit, jam infirmitatibus & morbis abominabilibus molestam, jam sollicitudinibus & curis anxiis exasperatam, jam malis insolitorum eventuum fluctibus agitatam, voluitque, ut, quantum annis proficimus, tantum miseriis & inopiâ crescamus, tædeatque porro in mundo vivere: *surgite, & ite, quia non habetis hic requiem.* Ingemiscit per Michæam: *Surgite, & ite, quia*

non habetis hic requiem. Nos autem, ah miseri! nunquam induci possumus, ut generoso animi decreto statuamus: *Eja, eamus!* cumque procul & è longinquo signa receptui dari intelligimus, subito mens perturbari, sanguis in venis gelari, animi spiritu deficiente marcescere, & quantumvis cana capillos bruma aspergat, adhuc inducias aliquot annorum rogamus. Quid aliud hoc est, quàm incidere in acerbas illas à Deo Ephraimo intentatas exprobrationes, quando illum columbam consilii expertem, columbam stultam, columbam mentis inopem apellavit? *Factus est Ephraim, quasi columba seducta, non habens cor.* Sed edicite, qualis tandem illa columbæ stultitia est; amor est, amor, inquam, quâ misella turtur suam exardet: quamvis enim mille indies calamitatibus affligatur, jam raptis pullis, jam sociis occisis, jam ovis furto subtractis, illuc tamen identidem stulta revertitur, & nidum struit. Ita pariter nobiscum accidit: videmus enimvero impediri nostra propositа, intentiones elidi, persecutionibus potentium nos concuti, æmulorum insidiis impeti, & charissima quæque, quæ in mundo possidemus, nobis eripi; & tamen columbarium hoc perfidum usque & usque amamus, nidulumque nostrum charissimum repetimus, illic non sine gaudio & voluptate moramur, quasi verò non alia nos domus maneret, hac longè melior, tantoque nobilior, quanto Regia columbario antecellit.

Osea 11.

R. P. Segneri *Quadragesimale.*

IV. Verum enimvero demus, nos humanè & commodè à mundo hoc haberi, certine sumus, mortem prolixiùs dilatam plus animæ nostræ commodi allaturam, fato præmaturo ac celeri: De Pompejo Magno memoriæ proditum est, ad summam felicitatis & gloriæ nil aliud illi defuisse, quàm ut decem annis citiùs moreretur. Eadem sors Neroni defuit, ut ne clementissimus hominum diceretur; hoc uno Galba caruit, ne gubernationis laude dignissimus audiret. E contrario verò, quænam laus summa, & fortuna felicissima Alexandri fuit? an superâsse Darium? an Porum debellâsse? an legem Indis posuisse? minimè gentium: sed, Juvenem decessisse. Si parùm supervixisset, certò creditur, fastuosâ illâ magni nominis famâ fuisse exuendus; jam enim totus Occidens in eum concitabatur, Et quàm multi ad horum similitudinem, si celeriori fato perfuncti fuissent, nunc intra Sanctorum, qui glorioſi in cœlis regnant, numerum adlecti locum in Paradiso excelsum tenerent, qui modò, quòd diuturniorem in terra moram fecerint, in baratrum damnatorum abjecti miserrimè ululant? Quid ergo mortem timemus celerem, si hæc salutis nostræ æternæ origo est? certè, si turbinem impetuosum prædiis vestris instare animadvertitis, video, vos messem accelerare, tametsi necdum flaventem? video uvas decerpere, & fructus, licèt necdum plenè maturos; video frugum, licèt ante sua tempora sublatarum, cumulos recondere, cur ergò

durum vobis accidat, si Deus eâdem sollicitudine ac pietate nobis invigilat, quam nos frugibus, ne intereant, adhibemus? *Placita erat DEO anima illius*, (ecce quomodo sapiens de anima DEO dilecta loquatur) *placita erat DEO anima illius*: magno Deus Justum illum prosequebatur amore, quid ergo fecit? celeri fato illum de terra sustulit, non in pœnæ locum, quam iis intorquet, qui impiè vixerunt, sed ut præservaret à malo: *Propter hoc properavit illum educere de medio iniquitatum.* Sap. 4. 14.

V. Et verò dicite, Auditores, quis nostrûm est, qui non indies mille peccandi, & sese perdendi periculis expositus sit? Interrogatus fuit quondam Philosophorum non nemo, cui Stesichoro nomen, quale genus navigii securissimum foret, an navis grandis, an triremis, an gaulus, an phaselus, an lembus, an alia navigii species, ad fluctus maris sulcandos, respondit ille acutissimè, illam esse securissimam, que jam portui ingressa littori appulit; volebat hoc dicto indicare, nullam unquam navem, cujuscunque nominis esset, aut speciei, quamdiu fluctuaret in alto, securam esse, sed summis semper periculis subjectam; idipsum sanè de quovis mortalium affirmari posse credatis, quamdiu enim hanc vitam vivit, quod idem est, ac dicere, quamdiu mortalis hujus vitæ procellosum pelagus navigat, semper in naufragii periculo constitutus est; quid ergo vehementiùs desiderandum est, quàm quantocyùs nos littori junctos intueri? quos enim Typhones, quos turbines, ex omni parte insurgentes sustinemus, quamdiu expansis vitæ velis, in mundi pelago fluctuamus? *cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione, congressio est*, teste Divo Cypriano, *cum carnalibus vitiis, cum illecebris secularibus. Si avaritia prostrata est, exsurgit libido, si libido compressa est, succedit ambitio, si ambitio untempta est, ira exasperat, inflat superbia, violentia invitat, invidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abscindit.* Ad hæc omnia piratæ tartari infestant, nosque per totum hujus maris cursum persequuntur; hinc ab juxta vulgatam in Jobo legimus, vitam hominis militiam esse super terram, græcus textus juxta septuagint interpretes majori cum emphasi dicit, esse incursionem piraticam navigantium rapacium: *Piraterion est vita hominis super terram*: adeò ut si felici sorte infidos vortices, syrtes insidiosas, ventorum iram & furias, scopulos clandestinos, & maris monstra evaserimus, piratæ, quibus exponimur, superstint. Nunquam, nunquam sanè nisi in portu securi erimus, Auditores, promptissimè ergo illi vento extendamus carbasa, quo illuc anhimur, nec grave nobis accidat, corporis hujus exuvias, quamtumvis dilectas relinquere. Vidi ego hisce oculis, navigantes, à Piratica Algeriana furiosè infestatos, aliò non respexisse, quàm ad salvandos homines, modò illi ad littus appellant, parvi faciunt, navim barbaris in prædam cedere, aut in littore horrendâ strage distendi, aut fastu bar-

Psal. 9. 10.

barbaro peſſimè tractari. Sit ergo corpus noſtrum in illius poteſtate, qui volet, conquaſſetur, diſcerpatur, quid noſtra intereſt? ſi modò anima opulentis onuſta mercibus, ad littus felicitatis æternæ in cælo perennatura eluctetur.

VI. Si anima, inquam, in cælo perennatura, eluctetur; tunc enimverò, dicetis mihi, contenti moriemur: ſed quis ſecuritatem nobis præſtabit? id enim, quod mortem nobis adeò formidandam reddit, timor eſt fati longè deterioris, cùm conſtet, mortem plurimis nil aliud eſſe, quàm tranſitum à temporalibus miſeriis ad æternas. Tacere, intelligo vos: ſed, niſi fallor, citra rationem dicendi filum mihi interrupiſtis; nunquid enim in orationis exordio proteſtatus ſum, me hodie non loqui peccatoribus flagitioſiſſimis, omni nequitiarum genere contemeratis, impænitentibus, obſtinatis, quique toto conatu ad interitum contendunt. Faceſſite cum deſperatis hiſce, quibus nec ſyllabam locutus ſum. Enimverò ſic non tantùm, quòd timeant, ſed quòd horreſcant attoniti, habent, ſi ſupremum ſuum ex hac vita tranſitum vel memoriâ concipiunt; iis ergo loquor ſolummodo, quibus aliqua ſaltem ſalutis ſuæ ſollicitudo ac cura eſt, qui, ſi concidunt, ſtudent reſurgere, ſi peccant, ſe emendare. Tales plurimos veſtrûm eſſe mihi perſuadeo, unde dico, magnam vobis ponendam eſſe fiduciam in pretioſiſſimo Chriſti ſanguine, qui pulchro illo titulo gloriatur, *Adjutor in opportunitatibus*; nunquam enim in magno diſcrimine deeſt. Huic enimverò diebus ſingulis affectu intimo ultimum ex vita tranſitum commendetis, in hanc piam verborum formulam: *Non fis tu mihi formidini, ſpes mea in die afflictionis.* Aut illam alteram: *libera me de manu peſſimorum.* Aut iſtam: *Redime me de manu fortium.* Vel tandem, *cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Quodſi modum promptiorem expoſcitis, unde à morte celeriter in cælum tranſportemini, exponam. Idipſum facitote, ad quod tanto vos fervore hodie adhortor; lubenti animo eandem ſuſcipite: quis unquam veſtrûm ſacram paginam de illo Prophetа loquentem legit, qui ad impium Jeroboamum à Deo ablegatus & diligentiſſimè inſtructus, divinum mandatum tranſgreſſus eſt, quo jubebatur, à nullo hominum per viam cibum, refectionem aut hoſpitium admittere? Illum ſanè hujus inobedientiæ reum, ac domum revertentem, furibundus in itinere leo aſiliit, & oppreſſum occidit. Verùm ille ipſe leo, quem paulò antè occiderat, nec devorare, nec diſcerpere audebat, ſed cuſtodis inſtar ab aliarum ferarum incurſu defendit, uſquedum honorificâ ſepulturâ terræ mandaretur. Jam ego vos percontor: prophetes iſte, impiuſne fuit & peccator, an ſanctus? ſi ſanctus, cur ergo à leone vivus occiditur? ſi peccator, cur mortuus à leone defenditur? Optima hujus dubii ſolutio videtur illa, quàm fortè fortunâ Divum Gregorium evolvens memini me legere, qui ait, Prophetam, cùm leo irrueret, peccatorem fuiſſe:

Jerem. 17. 7. *Jerem.* 15. 21. *Pſal* 70. 9.

3. *Reg.* 13.

calpabilis in vita fuerat ; cùm verò mortem in pœnam commissi criminis illatam æquo animo susciperet, *punitâ inobedientiâ*, sanctum evasisse, *erat jam justus ex morte.* Ubi ergo primò communis instar hominis malè habitus fuit, mox venerationem sancti, cælestis instar hominis, recepit ; *leo ergo, qui priùs peccatoris vitam necaverat, custodivit postmodum cadaver justi.* Nec id mirum vobis videatur, si enim tam excelsæ virtutis est, in quacunque adversitate Divinæ se voluntati conformem reddere, quanto magis in morte, à qua sensus nostri naturali instinctu plusquam ab ullo alio malo abhorrent ? Si ergo securos vos esse vultis, ut mors vobis sit tantæ felicitatis principium, uti hactenùs ratiocinabar, judicium vestrum corrigite, sensum rationi subjicite, vos promptos paratosque ad mortem subeundam offerte, quacunque horâ eam immittere DEO placuerit, certoque vobis persuadete, hunc esse virtutis actum, quo nobiliorem, dum vivitis, exercere vix valeatis. Ecce Augustinum, id vobis testantem : *Sunt aliqui*, inquit, *qui dicunt, ideo se nolle mori, ut proficiant, cùm tamen profectus eorum in hoc ipso situs sit, quod mori velint, proinde* (animum advertite ad id, quod sequitur) *quod nolunt, ut perfecti sint, velint, ut perfecti sint.* Quod idem prorsus est, ac si S. Doctor dixisset ; quisquis perfectus esse cupit, animum suum disponat, ut libenter moriatur, & perfectionem, quam appetit, consequetur.

l. 4. dial. c. 24.

Tom. 4. quæst. in Matth. in fine.

VII. An fortè ad hoc obtinendum alia motiva non suppetunt, nec minùs elegantia, nec minùs efficacia iis, quæ recensuimus ? hic enimverò, ut ad id, quod superiùs cepimus, revertamur, perpendere vos vellem solatium illud grande, quo justus affluit, cùm favore mortis eo in articulo constituitur, ut se in gratia constitutum infallibili certitudine agnoscat ? O quæ hæc lætitia ? quale gaudium ? quod tripudium ? cui simile in vita nunquam experimur : certè mulier, cui nil ita condi est, quàm elegantem apparere, & ornatam, nullâ suâ supellectile difficiliùs spoliatur, quàm speculo ; quæ obsecro de causa ? an quòd illi à speculo ornatûs, gratiæ aut elegantiæ aliquid accedat ? minimè profectò, sed quòd ejus usu certitudinem formæ acquirat ; sit enimverò ipsa pulchra, sit formosa, sit elegans, minimè tamen contenta est, nisi illud à pulchritudinis suæ arbitro, formæque consiliario, speculari vitro edoceatur ; speculum ornatûs sui judicem constituit, hujus judicio subscribit, hoc in consilium advocat, & flocci facit, quidquid absque hoc puellæ domesticæ affirment : quamdiu speculo abstinet, nunquam suspicione caret, an fortè vitta serica, aut capillorum vaga licentia, sit satis coërcita ; semper in timore versatur, an cincinni sint ad amussim compositi, collum probè lautum, frons satis lucida, gemmarum toreumata congruè appensa, inaures decenter adaptatæ, tela bombycina auro textili similis quo nudatos integrè humeros simulat, sit utrinque probè composita ac dispertita. Quis verò ignorat, nihil adeò

adeo cordi esse animabus justis, quàm pulchritudinem, non formæ scilicet externæ, sed internæ animi? Oculis DEI placere, hoc enimvero solum, & unicum anhelanti *hoc uno tantùm indigeo*, ajunt cum Patriarcha Jacobo, *hoc uno tantùm indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo Domine mi.* Hàc de causa jejuniis se identidem emaciant, vigiliis impallescunt, inflictis verberum plagis livent; hæc enim cerussa illa sunt & stibium, quo se DEO reddunt amabiles. Verùm in toto, quàm latè patet, mundo speculum non habent, cujus adminiculo de eo, quod desiderant, certæ fiant & securæ; non enim desunt plurimi, qui aut pietate moti, aut adulandi libidine, puellarum instar domesticarum dicant, ne porrò se affligant, nullam in ipsis maculam superesse, omnia eorum opera perfecta esse ac integra, obtutus oculorum decentes, gressus, gestusque omnes apprimè compositos ac regulatos; verùm miserlæ his hominum testimoniis fidem habere non possunt, quin timent potiùs, & suspicantur, ne ipsorum ore Isaias loquatur: *populeus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Unde cum Job omnia etiam minutissima opera sua expaveseunt: *verebar omnia opera mea*, & cum Davide omni etiam occulto phantasmati indubitant: *ab occultis meis munda me.* Hac etiam de causa anxiè cum D. Paulo exclamant: *nihil mihi conscius sum, sed in hoc non justificatus sum.* Verùm cùm mors terrissimum illud lucidissimumque Divini atque particularis judicii speculum ob oculos ponit, ô quanto animæ justæ gaudio subsiliunt? si in eo se contemplentur & cum veritate asseverare possint: munda sum. O Extasin, ô deliquium suavissimum, ô dulcedinem ineffabilem! certò certiùs deprehendere, se à DEO amatas, se ad gloriam electas, se salvas.

VIII. Certè huic notitiæ omnis alia, quâ Beatorum intellectus ditabitur, plurimum cedit: & quis, obsecro, animæ sensus erit, quando, remoto ab oculis velamine, uno temporis momento tam nova, tam admiranda, tam varia intuebitur? Audivi multoties, mortem somnum appellari; verum eam ego potiùs experrectionem & vigiliam esse existimo, quia tunc homo agnoscet, se ad eam usque horam velut somno sopitum jacuisse, *ad sepulchrum ducetur*, ait sapientissimus Job, *& in congerie mortuorum vigilabit.* Quid enim unquam, ô fallax munde! quamdiu tecum moramur, certi à te discimus? Si oculos ad stellarum atria levamus, quis nos docebit, è qua materia faces tam nitidæ constent? quis numerum & magnitudinem fixarum describet? quis ordinem & influxum errantium? Cælorum quis numerus, quæ substantia? an corruptioni subjecta, an immortalis? quis solem inauret? quis argentum alumnat lunæ? quo parte geniti sint venti, familia tam inquieta, tam strepera? quis illos vinculis solvat, quis rursus alliget? quis eos in rabiem concitet, quis iterum tranquillos reddat, & ad mala-

Job. 21. 32.

ciam componat ? quis nubes undarum fœtu gravidas in aëre ſuſpendat ? quis ille ignis ſit, qui in fulmine effectus tam admirandos efficit ? quis nivem in floccos candidos cogat, quis grandinem in globulos induret ? quo penicillo formoſa Iris deſcribatur, aut quâ colorum mixturâ coaleſcat ? Et, quod de his objectis dico, de reliquis etiam naturæ miraculis ſentite ; quis enim novit, quomodo aquarum ſcaturigines in altiſſimis montium jugis naſcantur, quomodo tenuiſſimum ſabulum oceani furorem frænare poſſit ; quis in rupium profundiſſimarum viſceribus metalla parturiat ; quis plantarum, herbarum ſimplicium, ferarum, hominum, dæmoniorum, ac intelligentiarum occultam vim & indolem novit ? tenuem fateor, de hiſce omnibus notitiam
1. Cor. 13. 9. habemus, juxta illud Apoſtoli : *nunc ex parte cognoſcimus* ; ſed hæc ipſa præſentis vitæ pœna, ac miſeria eſt, *ex parte cognoſcere* ; hæc enim imperfecta cognitio orexin potiùs excitat, & deſiderium exacuit, non verò ſatiat, quod gravis tormenti genus eſt. Quod ergo gaudium erit, ſi è tenebris mortalis hujus exilii eluctati diſpulsâ omnis erroris caligine clariſſimo obtutu hæc omnia intuebimur, & uno oculi ictu omnibus, quos ob doctrinæ famam mundus unquam adoravit, nos longè ſapientiores experiemur ? quid dicitis ad hæc ? an non operæ pretium videtur, mori cum tanto fœnore ? De quodam Philoſopho, cui Cajo Junio nomen, recenſet Seneca, quòd ad mortem damnatus ſupra modum lætatus ſit ; is brevi, ut dicebat, ingentis illius arcani notitiâ beandum, in Lycæis omnibus adeo agitati, & continuò diſcuſſi, an humana nimirum anima eſſet immortalis. Homerus præ mœrore & faſtidio mortuus eſt, quòd ænygma à piſcatoribus propoſitum evolvere non valeret. Philetas vitam finit, quòd ſophiſma quoddam à Philophaſtris objectum, ſolvere non poſſet. De ipſo Stagyrita fama perhibet, cùm Euripi mœandros, fluxuſque ac refluxus maris penetrare non poſſet, in oceanum ſe præcipitaſſe clamando : *quoniam Ariſtoteles non capit Euripum, Euripus capiat Ariſtotelem.* Uſque adeo unica ignota veritas, mortè ipsâ intolerabilior illis videbatur. Cur ergo mors nobis tam ingrata accidit, cùm ipſius admiculo, non in unius tantùm, ſed innumerabilium veritatum poſſeſſionem, eorumque objectorum cognitionem, quæ tam peregrina, tam rara, tam ſplendida, & excellentia ſunt, admittamur ?

IX. Nolim tamen, Auditores, hac vos curioſitate moveri, ut carnis jugueis maturè exſolvi velitis ; DEI potiùs videndi deſiderium vitæ tædium generare, & mortis acceleratæ pruritum excitare in nobis debet. Heu Chriſtiani ! quis credat ? En DEUS in throno gloriæ ſuæ nos expectat, noſque in partem gaudii ſui & theſaurorum ſuorum poſſeſſionem admittere, ſuique vultûs pulchritudinem revelare paratus eſt, & nos inducias rogamus ? O ingratitudinem !

nem ! ô mentis inopiam, & vilitatem ! Moyses vehementissimo Deum videndi desiderio ardebat, cumque opportunam DEO familiariùs loquendi occasionem nactus esset, verecundâ audaciâ animum sibi sumpsit, supplicandi : *ostende mihi faciem tuam* : & certè voti sui, ac concupitæ gratiæ compos factus fuisset, nisi, cum subscriptum jam supplicis libelli sui, ut ita dicam, chirographum vidisset, hæc verba coronidis loco audivisset ; *non videbit me homo, & vivet* : tunc enim senex optimus animo concidit, à fervore remisit, nec porrò precibus instare ausus est. Attonitus hæreo ad hoc factum, ipseque D. Augustinus, aut verbis his scandalizatus, aut stupore defixus exclamat : & quid tandem hæres ô Moyses, consentire pacto, & dicere ? moriar ergo Domine ! *non videbit me homo & vivet* : hoc enimverò parùm est ; *Eja Domine moriar, ut te videam, videam, ut hìc moriar !* fiat, ô Domine, mecum, quod desideras ; si enim aliud à me non exigis, nisi ut moriar, lubens conditionem accepto ; levis sane jactura erit, lucis hujus usuram perdere. Ah claudantur oculi cuivis objecto mortali & caduco ! Valete silvæ, valete horti & viridaria, montes valete, valles & maria ! quid enim interest, vos porrò non videre, si videre liceat illum, qui vos condidit, & creavit ? Te solum desidero DEUS meus, & extra te nihil ; tecum esse, & ad te venire anhelo ; quodsi ad hoc alio opus non est, quàm mortalis vitæ exuvias ponere, ah fiat ! quid aliud expecto ? nolo sanè, ut dissolvantur, *non cupio dissolvi*, quia omnis mihi longa est mora ; cupio potiùs, ut rumpantur, & discindantur ; nil aliud in morte displicet, præter moram, quam minitatus es ; *dies multos expectabitis me.* Hunc in modum exclamavit Augustinus, cùm penetrare inciperet, quid sit divinam faciem intueri. Nos autem quid dicimus, Christiani ? an non & nos Augustino subscribemus ? verùm quid dico Augustino ? hìc enimverò totus erubesco, & pudore suffundor : de quodam veterum, cui Ceridæ nomen, memoriæ perhibetur, vehementissimo eum mortis desiderio exarsisse ; & quâ de causa ? divinate : ut quantocyus intueri posset animas tergeminas Hecatæi inter Historicos, Homeri Poëtas inter, & Pythagoræ inter Philosophos celeberrimas. Vah dedecus ! & nemo vestrûm, ut DEUM videat, tribus personis Divinis distinctum, mori desiderat ? Rem dicam verissimam, tametsi fidem omnem superet : certos quosdam invenire est, & forsan etiam de hìc præsentibus, quibus si DEUS terram relinqueret, cum ea, quâ modò fruuntur, felicitate & rerum copiâ, minimè dubitarent, cæli gaudiis æternùm privari. An non hoc portentum, aut stultitiæ, aut infidelitatis est ? Heu nos miseros, quid faceremus, si non essemus è numero dilecti DEO populi ; si non essemus *populus peculiaris*, in DEI Ecclesia educatus, lactatus Christi Sanguine, pastus Carne, totque pretiosis, & eximiis

Os. 3 3.

Deuter. 16.

miis amoris ejus arrhis ditatus; ſed potiùs de eorum numero, *qui ſpem non habent*? Peccavimus enimvero, ſed quid poſteà? an non DEUS ad indulgendam nobis veniam promptisſimus eſt; Credite, Auditores, & certò credite; noſtra eſt æterna gloria, ſi modò velimus; *filii Sanctorum ſumus.* O quale ſolatium! *filii Sanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam daturus eſt iis, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.* Eia ergo Chriſtiani mei, aſſumite animos, quis enim unquam tardus fuit ad recipiendam coronam poſt luctam, trophæum poſt curſum, triumphum poſt certamen? nunquid indies DEO ſupplicamus, ut regni nos ſui participes efficiat? *adveniat regnum tuum!* cur ergo tanto amore terreno carceri adhæremus? video ſanè, torrentes ac flumina nullam admittere quietem, niſi mari ſuo conjungantur, tametſi currant per valles floribus conſperſas, per hortos cultisſimos, & amœna viridaria, nunquam tamen vel uno paſſu morantur, ſed identidem continuo murmure videntur ingeminare: *ad mare, ad mare!* Venti intra ſubterraneos meatus velut ergaſtulum concluſi non quieſcunt, donec in amicam ſibi auram erumpant; nec ignis & flamma, niſi ſphæram ſibi connaturalem attingant: an nos minori impetu feramur ad conjungendum nos DEO noſtro? minimè certè, Chriſtiani (liceat mihi hodie cum D. Cypriano perorare) ſed *mente integrâ, fide firmâ, virtute robuſta*, ad Divinum nutum nos paratiſſimos exhibeamus, *& timore mortis excluſo*, ad immortalitatem prompti nos diſponamus. Exhibeamus nos DEO fideles, quos nos eſſe gloriamur, & quando dies illa illuceſcet, quâ à Domino vocabimur, actutam ei reſpondeamus: *exeuntes iſthinc non neceſſitatis vinculo, ſed obſequio voluntatis*; ne, quæſo, ſimus ex eorum numero, quos mortis imminentis admonere non licet, quin illos affligat, mortemque eorum acceleret. Veniant ſacrarum familiarum alumni, veniant, & precibus ſuis nos adjuvent; veniant Sacerdotes, noſque ſacratiſſimis Sacramentis muniant; illi horrori nobis non erunt; meminerimus fideles chariſſimi, jam inde à Baptiſmo nos mundo renuntiaſſe, noſque ad mentem Apoſtoli non eſſe mundi cives, ſed hoſpites & peregrinos: *non habemus hîc manentem civitatem, ſed futuram inquirimus.* Cæleſtem legatum læti excipiamus, qui humaniſſimè nos invitat ad ſtabile domicilium & ad regnum, in cujus poſſeſſionem conditi, ad cælum, cujus gratiâ ſumus creati. *Quamdiu hic morimur, peregrinamur à Domino*: qui autem poſt longam exilii moram non properat in patriam? quis illuc navigans non optat ventos perniciſſimos, remigium velox, curſumque citiſſimum? Patria noſtra Paradiſus eſt, Patres noſtri Patriarchæ ſanctiſſimi, Prophetæ & Apoſtoli; fierine poteſt, ut non celerrimam eorum præſentiam ſuſpiremus? quot non amicorum nos ibi præſtolantur, quot juncti ſanguine, jam beatæ immortalitatis

1. Theſſ. 5. 13. Tob. 2. 18.

Luc. 11. 2.

De Mortalit.

Hebr. 3. 10.

tis ſecuri, & ſalutis noſtræ ſtudioſi? Quin ergo anhelamus, illos quam primùm amplecti, eorum aſpectu exhilarari, eorum recreari alloquio, & æternâ cum ipſis frui felicitate! ô mors beata, quæ ſola tantum nobis bonum conferre potes! ô verè beatum, qui te agnoſcit, qui te æſtimat, qui te deſiderat! *Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, ut requieſcam in die tribulationis, ut aſcendam*, ô me felicem, ſi hoc eveniat! *ut aſcendam ad populum accinctum noſtrum*, qui me expanſis ulnis præſtolatur. Zachar. 3. 10.

PARS ALTERA.

X. SPero, Auditores, præſentem ſermonem mitigâſſe nonnihil horrorem illum, quem mortis memoriâ nobis hactenus ingeſsit: quid ergo porrò à vobis exigam? nil aliud, quàm primò, ne poſthac ab iis cœtibus & pietatis exercitiis, in quibus de morte diſſeritur, vos ſubtrahatis, quaſi verò hæc ſint devotionis feralis & funeſtæ opera; velim potiùs, ut illa ſummo ſtudio frequentetis, cùm ibi modum beatæ mortis obeundæ diſcatis, uti nôſtis fieri in celebri illa ſodalitate, quæ de felici morte nomen obtinuit. Subinde vellem, ut arctum poſthac amicitiæ fœdus cum morte ineatis, illamque in negotiorum veſtrorum omnium arbitram & conſiliariam eligatis: nôſtis, quid velim dicere? id unum ſanè, ut, quoties poſthac in magni momenti negotio quidquam ſtatuere decreviſtis, id ſeduló perpendatis, an, ſi mors ingrueret, id ipſum feciſſe ac ſtatuiſſe velletis: quidquid pro illo vobis articulo probatur, facite alacriter; ſecus, omittite: *Fili, ſine conſilio nihil facias*, monet Spiritus ſanctus, *& poſt factum non panitebit.* Quis autem ſemper in promptu habet conſiliarium, & fideliſsimum quidem? Ecce mortem! hanc in conſilium adhibete: *ô mors, bonum eſt judicium tuum!* ait Eccleſiaſticus; certè nemo conſilium melius, certius, ſecurius, & ſapientius ſuggeret; hoc cùm ſequimur, omnis periculi, doli, ac fraudis immunes erimus, *& poſt factum non panitebit.* Non enim crediderim, ullum facilè veſtrûm reperiri, qui non aliquem ſuorum morientem viderit, hic matrem, ille thori conſortem, & alius patrem ſuum. O bene! an verò ultimos eorum motus, ſenſuſque ſupremos probè obſervâſtis? de quo gaviſi ſunt, de quo contriſtati? quid vituperio, quid laude dignum cenſuerunt? ſi bene arbitrati eſtis, obſervaveritis enimverò, morientium judicia ab iis multùm abhorrere, quæ vivi quondam tulerant, ut adeo id ipſum hominibus eveniat, quod de talpa memorant phyſici; hæc enim, cùm toto vitæ tempore cæca ſit, tum primùm cùm moritur, videt. Si verum eloqui placet, ah quàm mutantur in illo articulo Axiomata? quàm diverſa ſunt vota & deſideria? quam variant affectus? Id quod priùs dolori erat, tunc ſolatium affert; quod priùs delectabat, nunc affligit: qui priùs pauperes & mendicos durus expulerat, Eccleſ. 32. 24. Eccleſ. 41. 3.

tunc iis benefacit; qui priùs subsannabat Sacerdotes, tunc sponte suâ advocat; qui Sacramenta negligebat, tunc illa efflagitat; qui colloquia pietatem spirantia oderat, tunc illa efflictim expoſcit: quivis tunc plus sustinuisse desiderat, jejunâsse sæpiùs, uberiùs fleviſſe. Ecce quanti interſit, mortem in omni actione à consiliis habere. Illud igitur attendite, quid moribundi factum esse velletis, illudque facite, dum vivitis & valetis. Personam Illustrem placet in exemplum adducere; cùm enim peræquè nobiles ac generosi sitis, tanto vehementiùs forsitan comparationis hujus efficacia vos permovebit.

XI. Ludovicus, cognomento Crassus, Galliarum Rex, ob eximias dotes animi celeberrimus, aut militari ferociâ, aut avaritiæ stimulis agitatus Præsules quosdam religiosissimos persecutus est, acri propterea invectiva à D. Bernardo mulctatus: Princeps iste, cùm morti vicinus accederet, documentum posteris relinquere voluit, unde palàm fieret omnibus, quid in supremo articulo à potentissimis etiam Viris magni fieret. Malo enim ingravescente, ut author vitæ Sugerius commemorat, abjectâ clamyde regiâ, vestem religiosam induit, firmiterque statuit, si fortè convalesceret, D. Benedicti familiam ingredi, usitatum tum temporis lapsis Principibus, & pœnitentiâ ductis asylum; sed commune plurimis supplicium est, ut bonum, quod facere nolunt, cùm possent, adimplere non possint, cùm maximè vellent; cùm igitur valetudinem recuperare non posset, æquo saltem animo morbi molestias, quantumvis diuturnas tulit, perfrequenter animum noxis eluit, ac sacræ identidem orationi vacavit. Cùm tandem sacro, ut vocamus, Viatico supremùm munierdus esset, exhaustis licèt fractisque viribus, è lecto surrexit, Regiis se vestibus ornavit, & non sine omnium admiratione in atrium usque exterius, Christo obviam proceſſit. Erant ibi præsentes primarii Regni Proceres, & Purpurati, atque hos inter Ludovicus filius, quem magnanimus non solùm, quàm pius Pater intuitus: ecce, inquit, fili mi, quis etiam Regum sit finis! vixi multis annis, victoriis plurimis famosus, spoliis & thesauris locuples. Ecquid porrò de tanta magnitudine mihi reliquum est? crede mihi, felicior forem, si, ut destinaveram, multò antea Regnum abdicâsſem, quàm ut me Regem nunc deserat. Tibi saltem, ô fili, Pater tuus documento sit, ne nimiò coronæ amore tenearis: hanc tibi in præsentiarum cedo, non tam ut te exornem, quàm ut me exonerem. Si tamen grati animi signum ob anticipatam hanc coronæ renuntiationem promereor, id unum à te peto fili, ut sanctâ & justâ gubernatione Patris tui errores & peccata emendes, Ecclesiam Dei tuearis ac protegas, pauperes ames, pupillos defendas. Ego vitæ residuum lachrimis & pœnitentiæ impendam, pro eo solo divinæ Majestati supplex, ut veniam malè præstitis servitiis indulgeat; tibi vero,

verò, ut pravis exemplis, quibus pejùs, quam Patrem decet, tibi præluxi, ignoscas; subditis autem, ut defectuosi regiminis veniam roganti impertiantur. Nemo certè adstantium ad suprema hæc verba lachrimas continuit; Rex solus intrepidus detractum digito annulum filio consignavit, rei novitate primùm attonito, mox tenerrimas in lachrimas soluto. Donatione deinde solemni omnium, quæ possidebat, piis locis facta, vasa omnia pretiosa iisdem jussit distribui; Abbati Sugerio inæstimabilis pretii hyacinthum donavit, ut spineam inde Christi coronam adornaret; tum spoliatis conclavibus & cubiculis omnibus, aulæa atque picturas, omnemque aliam supellectilem in pauperes jussit distribui, nec vesti regiæ, quâ induebatur, pepercit, solâ sibi interulâ reservatâ, nunquam liquidiori solatio se perfusum testatus, quàm cùm in DEI conspectu pauperem & nudum se intueretur. Mox profundissimâ demissione provolutus in genua Sanctam ac Orthodoxam fidem palam professus est, atque è Sacerdotis manibus Eucharisticum panem accepit: illo refectus meliùs habere videdatur, unde ad cubile reversus, positâ omni pompâ, repudiatis Aulicorum obsequiis, vilissimi instar Monachi, vili tantum stragulo & culcitrâ tectus jacuit, testante Sugerio, se, cùm Regem *de tam alto, tam humilem*, (ipsius verba sunt) intueretur, à lachrimis sibi temperare minimè potuisse; ad quem blando ore conversus Rex, ne, inquit, amice, plangas, qui majorem potiùs congratulandi mihi causam habes; quæ enim major felicitas, quàm liberum me modò, atque exoneratum curis omnibus, mortem vultu intrepido præstolari? *Noli*, inquit, *charissime amice, super me flere, quin potiùs exultando gaude, quod misericordia præstitit, in ejus occursum, sicut vides, me comparari.* Eo in statu aliquanto adhuc tempore supervixit, malo diuturno non minùs quàm molesto afflictus; ubi tandem mortem vicinam sensit, familiarium quibusdam advocatis pavimentum tapete in crucis formam compositio insterni jussit, in quo inter amaros purpuratorum singultus, devotas Sacerdotum preces, tenerrimaque cum Christo è cruce pendente colloquia primâ die Augusti, anno ætatis sexagesimo, Regni verò trigesimo, animam, ut piè creditur, cælo reddidit.

XII. Finio Auditores, ne aures vestras longiori oratione offendam. In hoc Principe videtis enimverò, quid & hi ipsi moribundi vellent elegisse: hem quid amant, quid approbent; quis ergo vester sensus erit? an in eo rerum articulo diversa ab his judicia vos habituros confiditis? O quanto tunc vobis solatio foret, mihi credite; jejunasse largiùs; cur ergo crapulas & ebrietatem multiplicatis? frequentâsse Ecclesias, & Oratoria; cur ergo nunc conventicula & popinas amatis? quanto foret gaudio, à pravo vos consortio ad vitam quietam retraxisse? cur ergo libertatem quæritis? Si tunc solatio vobis esset,

inter ſacræ familiæ clauſtra religiosè vixiſſe, cur nunc illa ridetis, & ſubſannatis? tunc enimvero veſtium pompa & vanitas triſtitiæ vobis erit & dolori, cur ergo illam non moderamini? lubrica oculorum licentia tunc vos contriſtabit; cur illam fræno non coërcetis? tantus morum & vitæ faſtus diſplicebit; cur non deponitis? tantam linguæ impudentiam damnabitis; cur non emendatis? odiorum & vindictæ pœnitebit; cur non placamini? tantas fraudes in contractibus damnabitis; cur non abſtinetis? Eia agite, & conſiliarium tam fidelem, quem vobis demonſtravi, domum veſtram ducite, omneſque ſeriò perpendite, quid in mortis articulo factum velletis, illaque modò facite: *O mors, bonum eſt judicium tuum!*

SERMO VIGESIMUS SEPTIMUS.

DIE VENERIS POST QUARTAM DOMINICAM.

Domine, ecce, quem amas, infirmatur. Ioan 11.

I. AFfectus animi, maximè verò vehementes, diſsimulare, rem ſanè difficilem eſſe, nemo negaverit; nullus autem, ſi mea me non fallit opinio, minùs tegi poteſt amore. Placetne ſub amicitiæ & benevolentiæ ſchemate latens videre odium? Cainum aſpicite, dum ad amicam ſecum ambulationem Abelem invitat: vultis, ſub vultu ad hilaritatem compoſito, latentem videre triſtitiam? Jezabelem è feneſtra, Jehu præſtolantem, intuemini. Vultis Religionis larvâ tectam videre invidiam, rabiem, amaritudinem, ac livorem? Herodem aſpicite, dum Chriſtum ſollicitè indagat, eique Divinos honores deferre cum Magis Regibus petit. Quis autem amorem unquam adeo celare potuit, ut, cum eſſet amans, inimicus tamen capitalis ac juratus appareret? Vir prudens, æmulorum machinationes & inſidias fugiturus, facilè larvam invenit, quâ ſe tegat, perſonam ac vultum diſsimulet, Davidis inſtar, cum è Saulis Regia profugiſſet; puero autem vel infanti id facere difficillimum eſt, quia eorum indoles ab omni ſimulatione tam aliena eſt, ut ultrò ruat in occurſum eorum, qui ei inſidiantur, & ſponte manifeſtet intima pectoris ſui arcana. Amorem infantulo comparari, quis neſcit, & infanti quidem face armato? an ergo illum latêre poſſe exiſtimatis, qui, quo-

quocunque incedit, faciem accensam manu præfert? *Lampades ejus, lampades ignis*, nec ignis solùm, qui etiam sub cineribus delitescere semivivus potest, sed *flammarum*. Verùm quorsum ego hoc exordio hodie collimo Auditores? dicam palàm. Videbatur Christus, amorem, quo erga Lazarum flagrabat, dissimulare nonnihil velle, propterea & morbum, & mortis periculum, mortemque ipsam permisit; verùm an fallere alios potuit hæc simulatio? minimè profectò; hoc enim sagaces Lazari sorores non latuit, nec ideo minùs Christo dilectum fratrem suum credebant, quapropter audacter Christo significant, *Ecce, quem amas, infirmatur*! non quem *amásti*, sed quem *amas*. Nec Christus ipse cùm amici tumulo vicinus accederet, à lachrimis sibi porrò temperare poterat, crebroque gemitu amorem testatus, *infremuit spiritu*, adeo ut universa circumstantium corona amoris vehementiam miraretur. Quid ergo ad hæc dicitis, ô afflicti, desolati, miseri? an vos soli inter ærumnas vestras summum DEI erga vos amorem non agnoscitis? an creditis, vos minus diligi, quia pluribus adversis vos DEUS exercet? Erratis, erratis, hoc ipsum majoris in vos amoris argumentum est, etsi id minimè agnoscatis. Sinite, ergo, vos exhorter, ut æquo ac tranquillo animo adversa à DEO immissa toleretis, & beneficam ferientis manum gratissimo animo exoscule-mini. Accipite ergo solatium, quod vobis offero, ac vestrum in commodum ac emolumentum convertite.

II. Ut autem solatii hujus fundamenta altiùs jaciam, fingamus, adversa non immitti à DEO in bonum nostrum, sed DEO duntaxat volupe esse, nos affligere, variisque ærumnis exercere, hoc ipsum tamen summo nobis solatio esse oporteret, quod Deus afflictionis nostræ sit author, *Sicut Domino placuit, ita factum est*; quod enim malum ab ejus manu profectum non læto animo suscipiatur? Nescio, an unquam observaveritis, quod in variis Longobardiæ civitatibus frequenter usuvenit, iis maximè diebus festivis, quos Dionysia appellatis. Celebriores urbis plateas juvenis fortè obambulat splendidè vestitus, aureâ cæsarie superbus, ac pretioso ornatu ad omnem elegantiam indutus; cùm ecce ictu improviso condensatè nivis globulus tergum ferit, floccilque candidis, & pileum, & cæsariem, & chlamydis purpuram aspergit. Ad hunc insultum insurgit ferociens, & quia injuriæ authorem ignorat, crescit indignatio, facies vindictam spirat, ardet oculis, parumque abest, quin manu capulo admotâ vindictam in aggressorem, quisquis ille sit, meditetur. Mox autem conjectis quaquaversùm oculis videt amasiam suam, manumque amatam auctorem ictûs agnoscit, cùm subitò placatus serenam frontem explicat, & suavè subridens, profundâ corporis inclinatione ferientem reveretur, dieque sequenti eadem horâ ex composito eidem fenestræ

vicinus accedit, similemque gratiam non sine ambitu præstolatur. Non video, auditores, cur non eadem reverentia, quæ defertur Amasiæ, Deo debeatur; vos enimvero doletis, si ictu improviso induratæ nivis globus in vos incidat, qui eâ vos parte ferit, quâ minimè sperabatis; moritur filius, negotium sinistrè succedit, munus, quod gessistis, aufertur, publicæ confusionis nota vobis inuritur. Eja levate oculos, ictûs incussi Authorem inquirite; an non Deus est? Dominus est: dominus est! ipssimus
Iob. 17. 6. est, quem expertus est Job: *Præcipit nivi, ut descendat.* Frontem ergo serenate; quidquid enim ab hac manu proficiscitur, in gratia & beneficii
In Psal. 118. loco habendum est: *pœna est* ait, Augustinus, *sed & gratia est.*

III. Error certè foret decumanus, credere, si Deus vos adversis exercet, id voluptatis & joci gratiâ ab eo fieri: *non delectatur in perditioni-*
Tob. 3. 22. *bus nostris*, ut Tobiæ libellus nos docet, certò vobis persuadeatis, aliud DEO motivum haud esse, quàm lucrum nostrum, & quamvis nullum aliud commodum inde redundaret, satis nobis esse debet, hæc fieri ab amante, ut blandè nos vellicet, moneatque nos ipsius recordari, ad ipsum recurrere, oculosque ad illum elevare. Sed qua ratione, dicetis, tribulatio amoris illicium esse possit? quin acerba & adversa non minùs in fugam concitant hominem voluptatis amantem, quàm fraxinus viperam, fumus apes, aut flamma leonem: si ergo Deo nos placet ad se allicere, favoribus rebusque prosperis, non duris & adversis id impetrandum est; blandiri oportet, non terrere. Heu quantùm aberratis, Auditores, si legem Deo ponere vos posse creditis: audite, quid vobis per Jeremiam annuntiet: *Dabo timorem meum in corde eorum, ut non recedant à me.* Ut me non deserant, quid faciam? an ipsis deliciosè abblandiar? ah sic terga mihi verterent ingrati. Quid igitur agam, *ut non recedant à me?* terrebo illos, & consternabo: *Dabo timorem meum in corde eorum.* Tum enimvero fugient, ut liberentur, sed quorsum fugient, nisi ad me? *In tribulatione sua mane consurgent ad me.*

IV. Si omnia nobis ad vota fluerent, si secunda semper aura adspiraret, nihil unquam adversi, timoris nihil nobis ingrueret, an unquam, fateamur ingenuè, an unquam DEI vel meminisse quidem dignaremur: Num Discipulorum Christi in navi periclitantium obliti estis? quamdiu tranquilla fluebat aquarum malacia, tam modica illis de Christo cura erat, ut solum, & in navigii margine dormientem incuti relinquerent: cùm autem gravis tempestas incumberet, *Motus magnus factus est in mari*; cùm viderent undas intumescere, obfuscari cælum, solem eripi, furentes insurgere Typhones, mugire tonitrua, concitari fluctus, inundare excusso cælo imbres, & superatum vi tempestatis phaselum, ruinam paulatim ac naufragium medita-

ri, tunc enimverò anxiè ad Christum accurrunt, opem & auxilium cum fiducia implorant: *Domine, salva nos, perimus!* Idipsum, si Augustino credimus, indies Christianis usuvenit: *Si cessaret DEVS, & non miscereret amaritudines felicitatibus seculi, oblivisceremur DEI.* Si semper malaciâ, rebusque tranquillis uteremur, altissimâ enimverò DEI oblivione jaceremus sepulti; quid ergo, ut ad DEUM recurramus, nos incitat? Ventus adversus, periculum, tribulatio: *Sed ubi angores*, pergit D. Augustinus, *molestiarum faciunt fluctus in anima, tunc fides illa, qua tibi dormiebat, excitatur.* Et ut veritas ista clariùs eluceſcat, dicite, Auditores, quando piam peregrinationem Instituistis? nunquid cùm sterilitate damnati, prolem à DEO efflagitâstis? & quando liberalem Eleemosynam erogâstis? nunquid cùm morbo detenti, lectoque affixi, pro obtinenda sanitate Cœlo supplicâstis? ecquando orationi ferventiùs vacâstis? nunquid cùm calumniis petiti, ab infamiæ notâ liberari laborastis? Dicerem ego libenter, idipsum vobis evenire, quod aquæ: nôstisne, quâ arte & industriâ ad cælum elevanda sit? an forsitan, cum per patentem ac floridam pratorum planitiem quietè labitur? si libertas, & evagandi campus eidem permittitur? tunc enimverò exundatione pigerrimâ sese diffundit, & modò subsidit in stagna, modò in palude marcescit, ac tandem in profundo maris sinu se abscondit; ut autem sursum ascendat, angustos inter stricti canalis recessus constringi etiam invita debet. Idipsum nobis evenit: cùm omnia ad votum fluunt, per terram ignavè serpimus, *quasi aqua dilabimur in terram*, tardi & pigri hæremus ad bonum, & in vitiis computrescimus: tunc autem ad cælum, & in altum nos erigimus, cùm intra angustias constrictos nos esse agnoscimus; *Domine, Domine*, exclamat de populo suo Isaias, *Domine in angustia requisiverunt te.* Chordas instrumenti musici consideremus: ut suavem sonum edant, nunquid violenter attrahi, intendi, & non aliter, quàm reus in equuleo torqueri debent? si fides laxaveris, continuò dissonant. Ut vinea tua palmites, uvas, & botros progerminet: nunquid ferrò incidendi sunt pampini? relinque integros & ferro intactos, infructuosos & steriles experieris. Ut Juniperi grana suavissimum odorem spirent, nunquid ardentibus prunis injicienda sunt? nisi admoto igne urgeantur, omni fragrantiâ destituuntur. Id ipsum animantibus accidit: cùm fame agitantur, tum enimverò agiliores sunt ad volatum, ut in aquilis apparet: sunt promptiores ad cursum; pardum aspice: sunt avidiores prædæ; lupum intuêre. Si ergo Deus naturæ auctor tantum ab animalibus ratione privatis impetrat, cùm ea affligit & duriùs habet, quid mirum est, quòd ut auctor gratiæ eodem agendi modo erga hominem utatur? Appositè igitur & verè Psaltes regius cecinit: *in ira populos deducet.* In quæ verba D. Augustinus: *quid enim est, in ira populos deduces, nisi id unicum;*

2. Reg. 14. 14.

Psal. 55. 8.

Isa. 26. 16.

tum ; imples tribulationibus omnia , ut in tribulationibus positi omnes recurrant ad te.

V. Nunquam ego dicendi finem facerem, si integrum eorum catalogum texerem, qui hâc viâ ad DEUM
Psal. 58. 34. pervenêre, qui, *cùm occideret eos, quærebant eum.* Ut tamen vel modicum præguſtum præbeam, an unquam filium illum prodigum ad Patrem reverſurum fuiſſe creditis, niſi anguſtiæ & calamitates, quibus premebatur, ad id coëgiſſent? cùm nudus, fœtidus, famelicus, porcos paſceret, nec paſcere tantùm, ſed & eorum pabulum ſuffurari, ac glandibus
* *Luc.* 15. 17. veſci deberet, *fame pereo*; hoc enimverò tandem è labris expreſsit illud, *ibo ad Patrem.* Manaſſes poſt graviſſimam in DEUM perfidiam, veræ rurſus legi ſe ſubmiſit, & dirutas aras reſtauravit; ſed hoc carceris diuturni ſqualor, & catenarum pondus extorſerat. Antiochus poſt atroces Divini honoris injurias pacem à DEO ſuppliex popoſcit; ſed vermes eum coëgere, qui carnem miſeri crudeliter depaſcebantur. David ipſe de ſeſe teſtatur, nunquam ſe DEO magis ſupplicem fuiſſe, quàm tempore nubilo
Pſ. 76. 3. & calamitoſo: *in die tribulationis meæ DEVM exquiſivi*, cùm tamen diebus ſudis & ſerenis, heu nimis indecenter laſciviret, & Bethſabæas è feneſtris procaciter arbitraretur. Negari ergo non poteſt, adverſa nos ad DEUM deducere, imò non deducere tantùm, ſed cogere, & neceſsitatem imponere: *mala, quæ nos premunt, ad DEVM ire compellunt*, ait D. Gregorius.

VI. Neque id mirum videri nobis debet, cùm experiamur, ut Eccleſiaſticus notat, tribulationes ſanare corruptum hominis judicium, ſermonem componere, modeſtiam docere, & actiones noſtras omnes moderari: *gravis infirmitas ſobriam facit animam.* Inter omnes volucres, nulla falcem eſt magis effera & faſtuoſa, & tamen illam hero ſuo adeo morigeram novimus, ut ad levem ejus ſibilum, in humeros advolet, pugno inſideat, & non rarò prædam ex unguibus ad ejus mandatum intactam promptè reliquat; quâ ergo arte vel induſtriâ, volucrem naturâ tam indomitam & ſuperbam, tam docilem & obſequioſam fieri creditis? Amæniſſimam meditu cauſam modumque compendioſum illius cicurandæ recenſet Æ nus: aliquot dierum ſpatio in obſcuram & fumantem fabri ferrarii officinam deportatur, ubi ad diſſimilium favillarum aſpectum, ad malleorum ictus, & incudis ſtrepitum, tanto pavore ac formidine concutitur, ut omnem ſubitò ferociam, quamvis ingenitam, deponat. Id equidem addoctores, an verum ſit, ignoro; illud tamen certiſſimum eſt, animum hominis naturâ ſuperbum & faſtuoſum nunquam faciliùs domari, frangi, & ad demiſſionem componi, quàm in Uſtrina tribulationis, *in camino humiliationis*, ut Eccleſiaſticus ait. Sinite illum non nihil audire ſonum horribilem ictuum, qui à Divina ma-

nu vibrantur, nec dubitate, si fides
Isa. 28. est Isaiæ, brevi edomandum: *vexatio intellectum dabit auditui.* Novimus, non paucos ob excessum vanitatis & arrogantiæ stolidissimè deliràsse: Xerxes Persarum Imperator tanti fecit se ipsum, ut vincula & compedes mari se crederet injecturum, quod etiam majestatis læsæ reum declaravit, eò quòd pontem Hellespon-
Herodot. l. 7. to impositum violenter diruerit; quin etiam carnificis manu fustuario multavit mare, pejora minitatus imposterum, ni majori honore & reverentiâ Principem suum coleret. Clearchus Heracleæ Dominus, aquilam sibi Jovis instar præferri voluit, ignis radiis armatam. Antigonus Ma-
Athen. l. 1. c. 8. cedonum Rex thyrsum viridantibus pampinis cinctum Bacchi instar circumtulit. Quid de Heliogabalo dicam, qui Cybelem Deorum matrem imitatus, leones currui regio jugales admovit. Nemo verò horum stultior Caligula fuit, qui modò Martem, modò Plutonem, jam Palladem, jam Saturnum indutus, thura ac incensum à mystis & sacrificulis accepit; Deorum, quotquot Roma venerabatur, statuas truncari, suique capitis imaginem imponi illis jussit;
De Dion. Cass. tonabat, fulgurabat, fulminabat è certis quibusdam machinis in eum usum aptatis, & quamvis ignorantissimus bipedum, astris se dominari credebat; Jovi ipsi, quo DEUM majorem Antiquitas non habuit, exilium minitatus est, omnisque cultûs & adorationis usum negavit, eò quòd importunâ è cœlis excusâ pluviâ festa & ludos

turbaverit. Verùm dicite, Auditores, quo tempore in tantam hosce insaniam prorupisse existimatis? An in miseriis, angustiis, & adversis? Minimè sanè, sed quando felices ac prosperi fortunam capillis tenere, clavum rotæ illius fixisse, & velis ejus ventos subtraxisse credebant. Tempore autem nubilo, vix unum invenietis: qui non fastum & superbiam posuerit. Alexander ipse Macedo, in prælio saucius, cùm stillantem largè sanguinem è plaga vidisset, hominem se professus est, Plutarcho teste. He-
Plutarc. in vita. rodes ab angelo percussus, cùm vermium agmina carnes & viscera dirum in modum depascerentur, se mortalem agnovit, Josepho testante. Si ergo tam stolidis & mente captis
De anti. quit. l. 16. c. 7. adversa fastum fregerunt, quid in iis efficient, quos magis dociles, minùsque stupidos putamus? Certè rex David, cùm nonnullorum intolerandam audaciam coërceri vellet, DEO in hunc modum supplicavit: *constitue Domine Legislatorem super eos*, aut ut alii legunt, *Doctorem, ut sciant* *Ps. 9. 21.* *gentes, quoniam homines sunt.* Constitue Doctorem, sed quem illum? quis hanc sibi cathedram tam difficilem vendicabit? quis veritatem istam persuadebit? tribulatio, imò solus ejusdem metus: *constitue Domine timorem super eos*, ut D. Hieronymus expositi, *vel constitue Domine terrorem super eos*, quemadmodum Chaldæa paraphrasis legit. Clarissimè omnia Chrysostomus: *pedagogus autem noster tribulatio est*; hæc enimvè-
Hom. 62. ad pop. rò docet mores componere: quod

diffusiùs intelligetis, si elegantissimam ejusdem orationem ad populum habitam evolvetis.

VII. Juvenem illustrem aspicite, qui obtento recens feliciter connubio, ad quod diu aspiravit, sponsam domum deduxit, filiam nobilem, locupletem, modestam, pulchram, & amabilem, quique instructo lautissimo convivio, consanguineorum & affinium coronam ad æqualium suorum invidiam excipit. Ingrediamur non nihil, ait Chrysostomus, domum hanc, ecquid tandem videbimus? risus incompositos, colloquia dissoluta, & actiones infames; hic ventrem & ingluviem farcit, hic ebrietate & temulentia obfuscat cerebrum; in vestitu vanitas, ostentatio in gemmis, luxus in omni apparatu elucet; lusus, musicæ, cantus, choreæ, lasciviæ effeminatæ, inordinata confusio, thronum tenent: *multa effusio, nihil studiosum, generosum nihil.* Interea acerbo sortis ictu sponsa subitò moritur, primo ætatis vernantis flore demessa, cùm domus tota hilaritatis priùs & gaudiorum sedes, in luctum & tristitiam momento convertitur. Ingrediamur iterum, si libet: vah metamorphosin! cùm atrium subimus, nullus porrò tumultus, sed quies summa, silentium altissimum, composita omnia: mox domestici obviam veniunt, pullâ veste funesti, vultu cernuo, gestu corporis modesto, humili voce. Si conclavia intima cum illis intramus, parietes ipsi, omnibus lasciviæ aulæis spoliati, modestiam spirant, tacent citharæ, silent cymbala; tali, tesseræ, & scruporum thecæ dispersæ mensis otiosè incubant, longoque mulctatæ exilio damnantur; nullus ampliùs risus in cujusquam vultu natat, nemo nisi seria & ad pietatem appositа loquitur, nec riri duntaxat, sed & fœminæ, & famulitium, Philosophos induêre, sententias loquuntur, & axiomata crepant: hic vitam humanam somnum indigitat, scenæ apparentis theatrum, pompam brevem; ille obstupescit, caducam formæ & vultûs pulchritudinem Idoli instar adorari, cùm tamen fulminis instar post brevem, & illustrem sui conspectum nil præter fœtorem relinquat. Alius mortem sollicitè expectandam docet, quæ nec natalium nobilitati, nec divitiarum splendori, nec flori ætatis parcit. Hunc in modum reliqui etiam sermonem prosequuntur, nihilque ut Chrysost. ait, aliud auditur, quàm utile ac profícuum, & compungendis doloribus nimis accommodatum: *si quid aliquis locutus fuerit, omnia sunt verba Philosophiæ plena.* Unde tanta domûs hujus mutatio; quis tantam sermonis prudentiam, quis mores adeò castigatos introduxit? Nolite mirari, Auditores, Magister ille celeberrimus intravit, quem *tribulationem* appellamus. Hâc enimverò lectione unicâ, quam de caduca hominum vita tradidit, id effecit, ut omni morum levitate fugatâ, omni vanitate expulsâ, sermones formarent magis seriatos; ut adeò meritò cum D. Chrysostomo statuendum sit: *verè Pædagogus noster est tribulatio*, aut quod alio in loco,

ſoco, ſimilique propoſito docet: *tribulatio multam introducit ſapientiam.* non ergo mirum accidat, ut ad id, quod paulò antè dicebam, revertar, illi, qui modum vivendi neſcit, tribulationem à Davide Magiſtrum aſſignari: *conſtitue Domine timorem ſuper eos, ut ſciant gentes, quoniam homines ſunt*; hæc enim ſuperbos dejicit, hæc diſſolutos componit, turbulentos caſtigat & mitigat, duros & obſtinatos emollit, omnemque rebellem & refractarium ad DEUM ma-
Hom. 66. ad pop. nuducit: *omnes animi metus tribulationi cedunt, invidia, æmulatio, concupiſcentia, potentia pecuniarum, corporum amor, arrogantia, faſtus, ira, & omne reliquum vitiorum examen.* Hactenus Chryſoſtomus ſtylo ſuo aureo.

Ibidem.

VIII. Hæc cùm ita ſint, Auditores, an non eximias DEO grates pro immiſſis, quibus nos affligit, adverſis nos debere exiſtimatis? enimverò maximas. Audite, ſi lubet, DEI per Iſaiam verba; ſunt enim verè Di-
Jerem. 18. 11. vina, *ecce ego fingo contra vos malum.* An loqui aptius potuiſſet? quando nos affligit, malum nobis inferre videtur: verùm nil minùs eſt, ſimulat, fingit; non enim major in terris gratiâ eſt, quâ nos beare poſſet. O favorem ſanè ſummum & eximium! *omne gaudium exiſtimate fratres*, ait
Jacob. 1. 2. D. Jacobus, *ſi in tentationes varias incideritis*: quæ enim major gratia, quàm DEUM nos cogere, eſſe bonos, modeſtos, devotos, & gloriâ ſuâ dignos? an non ipſimet petimus, ut voluntatem noſtram, quantumvis refractariam & renitentem, amicâ quadam vi ad ſe trahat? *noſtras rebelles ad te propitius compelle voluntates*; & hoc ipſum eſt, quod adverſis efficit. Cur ergo ad primum fræni morſum, velut equi indomiti, inſurgimus & recalcitramus? Ponite, quæſo, hanc ferociam, certoque perſuaſum habete, ſecuram ac regiam ad cælum viam eſſe, pati, pati, pati: *via vitæ*, ait ſapiens, *increpatio eſt diſciplinæ*; ardua quidem, non negave- Proverb. 6. 22.
rim, difficilis & ſalebroſa; ſed ſimul ſecura & certa.

IX. Communis prudentum ſenſus eſt, ſi quando in regionem longinquam iter geminum ducit, unum mari, terrâ alterum, ſecurius multò eſſe, terreſtri ſeſe committere: ſed nunquid maritimum commodius & compendioſius eſt? id equidem veriſſimum eſſe D. Bernardus reſpondet; aurato enim navigio excepti, lætâ ſociorum unâ navigantium coronâ ſtipati, feſtivos ſemper dies agitis, cantatis, luditis, nec ullum interea temporis momentum deperditis; & jacendo, & ſedendo, & dormiendo iter facitis, ſique faventes venti aſpirent, ô quantum viæ ſpatium intra pauculas horas tranſmittitis? hilares identidem cum epibatis & nautis jocos ſeritis, qui graviſſimis licet laboribus diſtenti ſint, plurimam tamen recreationis materiam ſuppeditare ſolent; diſcitis præterea artis nauticæ peregrinos terminos, & miram nomenclaturam; ibi docemini, quid rudentes ſint, antennis & artemoni annexi, quid malus ad proram ere-

ctus, quid sit, carinam pice oblinere, quid saburram alleviare, quid opertorium detegere, quid vela reficere, quid anchoras in navim attrahere, qui sint principales malorum rudentes, quid gubernacula, quid clavi, quid funes nautici, quid fori ac tabulata navis, quid pixis nautica, quid remulcus, quid trochleæ, quid cymbulæ, quid scaphæ. Ad hæc vix ulla cæli injuria vos molestat; si pluviæ ingruunt, tectum vos defendit; si nives decidunt, ad focum considetis; si solis vos adurunt radii, in puppis umbra auram flabello ventilatis, quodque mirum est, levibus sæpe impensis ingens iter conficitis. E contrario, quantis sumptibus, dispendiis, incommodis, sudoribus, terrestre iter abundat? verno & autumnali tempore luto pedes impediuntur, æstate pulveribus suffocatur anhelitus, rupes arduæ, præcipitia horrida, planities stagnans, aut undis intercluſa superanda est, nec de die requies, nec somnus de nocte, equi strigosi, ac succussores, qui viscera, & lumbos conquassant, hospitia sordida, inhumani caupones, & quid non? His tamen non obstantibus, ego quidem, qui utramque viam terrâ, marique tentavi, censeo, sapientissimum esse monitum D. Bernardi, laudare mare, & eligere terram, quia *laboriosior fortè via videtur inter ardua collium, & aspera montium, sed expertis longè securior.* Sit enim calamitosior tetra semita, attamen firmior illa tandem est, solidiorque, nec ex omni parte mors imminet, ut in mari usuvenit; ubi levissima undarum crispatio, & tenuis sæpe nubecula suspicionem ac metum parit, ventos & tempestatem minatur. Idipsum accidit in proposito nostro: gemina ad cælum via patet, per prospera nimirum, & aspera; illa magis commoda est, hæc autem magis secura, eamque omnes fere calcârunt, qui salvi sunt: *omnes, qui placuerunt DEO, per multas tribulationes transierunt fideles*, ut Juditha quondam decebat, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, & quicunque alii, DEO in pacis chari, *omnes, qui placuerunt DEO, omnes, omnes.* Illi vicissim, qui velis tumentibus prosperitatis viam secarunt, tandem aut scopulis allisi, aut abrepti syrtibus, tristi naufragio perierunt, *prosperitas stultorum perdit illos*, ut propriâ experientiâ doctus Salomon asseveravit.

X. Mihi credite Auditores, omnibus artubus contremisco, cùm Divina inter oracula lego, quod quondam angelus seni Tobiæ dixit: *quia acceptus eras DEO necesse fuit, ut tentatio probaret te*: quia pietatis operibus vacabas, quia subtractam ori buccellam dividebas inter pauperes, quia negatâ palpebris requie defunctos terræ mandabas: verbo, *quia DEO acceptus eras, necesse fuit, necesse fuit*, heu quid? ut cæcus fieres, ut summa calamitate occuparus ad inopiam & mendicitatem redigereris: *quia acceptus eras DEO, necesse fuit, ut tentatio te probaret.* Quid ergo mihi peccatori accidet, si aurâ semper serenâ, & secundo rerum omnium successu fruar? heu mihi, nisi DEUM adver-

adversùs me armatum, manumque ejus flagellis accinctam experiar, metuo, ne parùm illi in amoribus sim: *qui parcit virgæ, odit filium suum.* Nimiùm quantùm sanè sacræ paginæ abundant testimoniis, quibus DEUS perspicuè testatur, neminem, nisi adversis exercitum, probeque contusum, à se diligi. Si Machabæorum res gestas consulo, intelligo, *non sinere peccatribus ex sententia agere, sed statim ultionem adhibere, magni beneficii est indicium.* Si Salomonem interrogo; *quem diligit*, inquit, *Dominus corripit.* Si Paulum inclamo, respondebit: *quem diligit, Dominus castigat.* Si à Jobo id scisciter: *beatus*, ait, *homo, qui corripitur à DEO.* Si judicium Apostolorum desidero, reponent omnes: *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum DEI.* Ut adeo tot ac tantorum testimoniorum mole oppressus, convictus & attonitus hæream, si DEUM mihi frænа laxare, calcaribus non urgere, non flagris impellere, omniaque ad votum meum fluere videam: *si extra disciplinam estis*, ô nuntium terribile, iis ab Apostolo intentatum, qui adversa fugiunt, *si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo*, præ horrore mihi lingua hæret! *ergo adulteri, & non filii estis.* Ah bonum meum summum! hoc enimverò nolo, sed legitimorum filiorum numero accenseri cupio; hoc unum exardeo, & ideo dorsum in flagella reverenter incurvo: *in flagella paratus sum.* Arripe flagrum, quodcunque libuerit; nullum recuso, & nullum eligo; neque dico *in flagellum*, sed *in flagella paratus sum.* Sentio quidem, carnem rebellem trepidare, si vel cogitet lividas plagarum vibices, quas in pelle mea exarabis; video multiplicari morbos, queis corpus affliges; ignominias prævideo, quibus honorem confundes; amaritudines cogito, quibus voluptates meas omnes in venena convertes. Sed nonne sufficiet mihi, te nudum è crucis trunco mei amore suspensum ac expirantem intueri? quis unquam tam acerbus calix mihi propinabitur, cujus amarissimam portionem tu prior in mei gratiam non exhauseris? tu pauper, neglectus, contemptus, & calumniis ob opera laude dignissima multatus es, tu ab amicis traditus, persecutiones ab æmulis passus, ad tribunalia & subsellia judicum capitalis instar rei raptatus, petulantissimè illusus, ferociter & truculentè habitus, flagellis toto corpore dissectus & saucius, internis animi angustiis agitatus, in pulcherrimo ætatis flore ad mortem ductus, damnatus, geminos inter latrones nudus, & crucis tandem patibulo affixus es. Si ergo nullum aliud solatium præter tui amabilem aspectum haberem, vah quantum id foret? & tamen probè novi, quòd infinitâ mecum clementiâ & pietate usurus, neque Calicem tuum mihi propinaturus sis, ut ad ultimas usque fæces eum exhauriam, sed primis duntaxat labris eum degustem. Non me latet, te ad terrendum nos quondam dixisse: *potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Sed *Matth. 20. 22.*

pace tua & veniâ, non debebas dicere *calicem*; ſed *de calice*: quis enim unquam calicem tuum ebibit, cùm vix inde aliquantulum ſorbere nos velis? ego non dubito, adverſa, quæ immittere dignaberis, viribus meis
Pſ.79.6. ſuperiora non fore, *Potum mihi dabis in lachrimis, in menſura.* Sis ergo benedictus in æternum, quidquid tandem de me ſtatueris: quid enim beneficæ tuæ manui in acceptis gratus non referam, cùm ipſa etiam tribulatio beneficium ſit. Novi animum & indolem tuam, quòd non caſtiges me, ut oderis: quid enim omnia à te immiſſa adverſa ſunt, niſi amor tenerrimus, odii larvâ veſtitus?

PARS ALTERA.

XI. COmmodiſsimum mihi in altera hac ſermonis parte accideret, DEI cauſam tueri, illumque à multis eorum criminationibus defendere, qui ſceleratos à DEO felices & beatos reddi queruntur. Si enim tribulatio eſt favor, non niſi amicis & electis collatus, quid mirum eſt, ſi ſcelerati immunes ſint? non enim
Pſal.10.4. amat illos: *Exacerbavit Dominum peccator*, ait Pſaltes Regius, *ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret.* Cùm verò attentiùs id expenderem, agnovi, mundum falsò & fruſtra lamentari; crediderim enim ego, nullum impium repetiri felicem; erit ille quidem divitiis locuples, titulorum ſplendore Illuſtris, populorum obſequiis conſpicuus; dominabitur, & imperabit, in delicias ſe & voluptates effundet, ut tandem *ducat in bonis dies ſuos.* Verùm ex hoc felicem dici poſſe, minimè arbitror: ah quàm parvo opus eſt impio, ut ſit miſer! Satis eſt, impium eſſe: quænam enim obſecro, tribulatio omnium maxima eſt? Si ſenes & decrepitos interrogem, mortem nominabunt, velut ſatellitem, quem jam jam importunè ad portarum limina pulſantem audiunt, nec modum ſciunt, ſeſe ille amicè expediendi. Si nobiles interrogo, contemptum & infamiam; si fæminas, Zelotypiam; ſi artifices, mercedem iniquè defraudatam; ſi publicos, æmulationem, & invidiam; ſi famulitium, ſervitutem dicent. Sic quiſque malum, quod patitur, gravisſimum judicat, juxta illud Quintiliani: *Eſt humana infirmitatis iſta natura, ex omnibus accidentibus, graviſſima putet quiſque quod patitur*: & rationem ſubjungit: *aliorum enim mala, opinione abſtractâ, mala verò propria ſenſu & experientia ponderamus.* Quod ſi, ſecluſo proprii commodi ſenſu, humanæ calamitatis gravitatem æquâ rationis bilance trutinare placuerit, nec privato indulgere affectui; veriſſimum eſſe deprehendemus, quod D. Auguſtinus in Pſalmos commentatus obſervat: *inter omnes tribulationes humanæ animæ, nulla major eſt, quàm conſcientia delictorum*, id quod imprimis à contrario probatur. Ponite hominem juſtum & Sanctum omnibus adverſis obrui, quæ vos ipſi inter graviſsima numerâſti, attamen omnia infractus ejus animi

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ridebit, & haud aliter, quam Salamandra in ardentem rogum conjecta, exultabit: morbis eum objicite; videbitis, expansis eum brachiis, & fronte serenâ amplecti, quin Sanctum Andream Corsinum imitabitur, qui audito mortis nuntio tantum concepit gaudium, ut, cùm priùs ex morbo longaque inediâ langueret, vires receperit, color reflorverit, atque unde alii ægri ipsâ ægritudine graviùs affliguntur, inde valetudinem recuperaverit. Probris illum & comtemptui exponite? Carolomannum æmulabitur, & inflictos etiam à petulanti mediastino colaphos sereno vultu excipiet. Zelotypiâ illum vexate; Godolevam imitabitur, quæ vilis instar ancillæ flagitiosi mariti concubinis inserviit, Paupertate affligite; similem se illi mendico faciet, cui inter centones exultanti D. Augustinus ipse invidebat. Æmulis objicite; lubens illis & dignitatem & gratiam cedet, ut quondam in aula Gallica S. Legerius Ebroino fecit. Inclementis Domini servitiis illum mancipate; promptissimè & ad nutum obsecundabit, ut quondam in Africano carcere D. Paulinus Gunterio. Verbo, ponite justum, ubicumque libuerit, quin in infernum usque detrudite; inveniet & ibi consolationis suæ ambrosiam, unde omnis amatoris absynthium dulce reddatur, suæ nimirum cum divina voluntate conformitatem: *Nihil est jucundius, nihil est securius bonâ conscientiâ*, exclamat D. Bernardus: *subjugetur corpus in pœnâ, jejuniis maceretur, verberibus lacceretur, equuleo distendatur, gladio trucidetur, supplicio affligatur, secura erit conscientia.* E contrario conscientia rea, & exulcerata, ubi unquam pacem inveniet? sinite illam, animi causâ vagari per hortos, & florum topiaria, amico sociorum consortio & conversatione gaudere, intra fornices & prostibula libidini indulgere; quidquid tamen misera aget, ubique funestum illud tribunal circumferet, in quo velut læsæ Divinæ majestatis rea damnatur: & verò an non meritò præ dolore contabescat, aut ob gloriæ jacturam, quam perdidit, aut infernum, qui illam expectat? *Impius quasi mare fervens, quod quiescere non potest*, teste Isaiâ. Tanta autem hæc animi inquietudo est, ut aliud remedium infelices non inveniant, quàm veritati agnitæ perfrictâ fronte reniti, fidem negare, & pernegare, immortalitatem animi pessumdare, & inferos juxtà ac paradisum inficiari, atque intimo latentem sinu fovere Atheismum, *non est Deus*? Verùm miseri dum hanc sibi ipsis vim inferunt, tantum simul tormentum sentiunt, ut vel hoc solo infelicissimi reddantur; etsi enim, injecto velut in os Cerberi bolo, molestos conscientiæ latratus compescant, & ad tempus sopiant, subitò tamen etiam invitis redit æternarum veritatum memoria, latrare denuo incipit conscientia, infestat morsu, terret gravissimis minis & futurorum metu, ut miseri, quantumvis protervi & impudentes, velint, nolint, cogantur fateri, esse aliquod in orbe Numen, & dominari in

Psal. 57. 20.

Psal. 13. 1.

in mundo DEUM, quem illi longiſsimè remotum & nullum vellent. Inde larvæ illæ & ſpectra nocturna inſurgunt, umbræ horribiles, feralia phantaſmata, noctes vigiles, & ſomnus inquietus, qui curas ceteroquin mitigare & ſopire ſolet: *ſi dixero, conſolabitur me lectulus meus, terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties.* Nec credatis velim, Auditores, furias inferni, ardent face armatas, ut in ſcenis ac theatris uſuvenit, contortis in flagri morem viperis ac ſerpentibus eos flagellare; fabulæ hæ ſunt; ſed delictorum moleſta memoria & Synderesis animi illos torquet; funeſtæ illæ mentis imagines, ſuſpiria profunda, horrores improviſi, velut furiæ domeſticæ, illos flagellant; quæ ergo illorum poteſt eſſe felicitas? *Ducunt in bonis dies ſuos*, hoc equidem veriſsimum; *ducunt* in venationibus, *ducunt* in ludis equeſtribus, *ducunt* in choreis, *ducunt* in cæteris profanis animi laxamentis; ſed longè diverſum eſt, ducere dies *in bonis*, aliud verò ducere *bonos dies* quòd enim dies fauſtos ac felices ducant, id ſanè à veritate quàm maximè alienum eſt. Nequicquam igitur hodiè in excuſanda impiorum felicitate deſudaſſem, cùm eorum felicitas imaginaria duntaxat ſit, imò nulla: quòdſi aliqua felicitatis ſpecies appareret, fallax illa eſt ac doloſa, fimilis mulieri ſtibio, ceruſsâ ac purpuriſſo ornatæ, quæ non niſi è longinquo ſpici debet; ubi propiùs acceſſerit, non amorem & admirationem, ſed naſeam ac tædium movet: *non eſt hæc ſolida, & ſincera felicitas; cruſta eſt ve-nuis*, liceat mihi loqui cum Seneca, cum quo etiam perorabo: *Nullum ſcelus, licèt illud fortuna exornet muneribus ſuis, impunitum eſt, quoniam ſcelus in ſcelere ſupplicium eſt.* Quod cùm ita ſit, ſermonem meum ita concludo: habent & impii ſuas tribulationes, eaſque graviores iis, quas juſti patiuntur, hoc ſolo diſcrimine, quòd ærumnæ juſtorum ſint gloriæ pignora, impiorum verò ſint arrhabones pœnæ æternæ, acciditque illis, quæ infamibus Sodomæ civibus, quibus urbis ſuæ incendium æterni rogi & flammarum exordium fuit.

Iob 7. 13.

Iob. 21. 13.

SERMO VIGESIMUS OCTAVUS.

DOMINICA PASSIONIS.

Quis ex vobis arguet me de Peccato? Ioan. 8.

I. QUo tempore Carolus Septimus Franciæ gubernacula tenebat, bellum atrox in Aquitania Anglos inter & Gallos exarsit, in cujus primordio cùm Galli succumberent, missò ad regem uno è præcipuis Ducibus, auxilia sollicitabant, atque unà necessitatem exercitûs, urbium expugnationes, bellique statum ac pericula significabant. Appulsus in Aulam legatus, regem ac Proceres lusui vacantes invenit, diuque præstolatus tandem in conspectum admissus est. Rex magnâ humanitate exceptum, manuque prehensum in conclave suum deduxit, variis lusûs instrumentis instructum, deque ludis equestribus, qui magnâ tunc curâ parabantur, de scenis ac theatris prolixè cœpit disserere. Prudentissimus belli Dux, cùm ad hos discursus diu multumque tacuisset, percunctante tandem Rege, quid sibi de spectabili hoc apparatu videretur, vultu in admirationem composito respondit: videtur mihi, inquit, ô Rex neminem reperire esse, qui provinciæ suæ jacturam hilariùs ferat, quàm tua majestas. Facilè cepit Rex acutum responsum, ruptoque prioris discursûs filo, exercitûs sui calamitates, & hostium progressus attentè audivit, ac necessaria subsidia quamprimùm parari imperavit. Fide certum est, Auditores, nec arcium, nec munimentorum, nec urbium, nec regnorum jacturam comparari posse cum ea, quam quivis lethalis noxæ reus patitur, dum gratiam Dei perdit & tamen, si eorum domos curiosiùs arbitrari liceret, appareret sanè, non paucos eodem momento latrunculorum ludo intentos, alios ad tempus hilariter fallendum amica colloquia serere, alios inter risus & cachinnos comœdias spectare, alios id unicum sollicitè agere, ut musico concentu in seram noctem Amasiis blandiantur, aut diem variis animi relaxationibus ac deliciis frangant. Fierine potest, peccatores infelicissimi, ut tam hilariter gravissima vestra damna feratis? Certò persuasum habeo, vos, si eo tempore, quo tam inconsultæ hilaritati indulgetis, jacturæ magnitudinem seriò cogitaretis, inter uberes lacrimas amaros ex imo pectore singultus ducturos; certè abjectis ocyus cum nausea aleis, relictis theatris, desertis conventiculis, intra cubiculi vestri solitudinem luctui & planctibus tamdiu vacaretis, donec certâ vos spe solari possetis, ruinas vestras integrè esse reparatas. Verùm miseria vestra vos latet, quia nunquam de ea cogitatis, nec alios de ea vos admonentes benignè sustinetis; tantum abest, ut ex Viro Religioso, aut sincero amico sollicitè interrogare velitis: *quis ex vobis arguet me de peccato?* Veniam ergo mihi dabitis, Auditores, si ego servus vester fidelissimus ad alloquium vestrum hodie admitti petam, ut statum vestrum sincerè vobis exponam. Si risum vobis mereri videtur mea petitio, pergite, per me licet, & ludere, & jocari; quodsi verò calamitatem vestram

agnoſcitis, dicite, obſecro, qui fieri poteſt, ut experiamur portentum tam inſolitum, atque unà tam frequens, nimirum peccatorem ridentem.

II. Ante omnia vos nôſſe oportet, quòd, antequam lethali vos noxâ polluiſtis, in tam excelſo Dignitatis gradu conſtituti fueritis, ut non ſolùm honoratiſſimi ſervi, ſed amici præterea chariſſimi, nec amici duntaxat, ſed Dei filii eſſetis, qui vos in familiam ſuam adoptavit, & per communicationem gratiæ ſuæ omnium ſuorum attributorum, prærogativarum, jurium, titulorum, ac theſaurorum participes effecit; verbo, Divinæ fecit conſortes naturæ, D. Petro teſtante. Hac dignitate per peccatum excidiſtis, nec jam vel filios, vel amicos, vel ſervos, vos Deus porrò agnoſcit, ſed palàm proteſtatur, *neſcio vos.* An adhuc exultare poteſtis & lætari? Certè infelix Eſau, cùm ſe jura primogeniti amiſiſſe, & paternam benedictionem à fratre ſibi præceptam videret, tam vehementi & acerbo dolore correptus eſt, ut leonis inſtar lethali ſagittâ transfixi, irrugierit: *Auditis Eſau ſermonibus Patris irrugiit clamore magno.* Ah peccatores! parùm omnino foret, ſi DEUS ſolùm prærogativis ac juribus primogenito competentibus vos ſpoliaret, ſecundi ſaltem titulus ad ſolatium vobis ſupereſſet; verùm omni prorſus adoptionis jure excidiſtis, unde nulla vobis porrò benedictio, ſed illa ſolùm maledictio exſpectanda eſt, qua Chriſtus aures damnatorum feriet: *Si mortui fueritis*, verba ſunt Eccleſiaſtici, *in maledictione erit pars veſtra.* Vos tamen minimè rugitis cum Eſau, ſed ridetis cum Jacob, velut opima hæreditate ditati.

2. Petr. 1. 4.

Matth. 25. 12.

Gen. 27. 34.

Eccleſ. 41. 11.

III. Verùm, quæ hæc amentia & cæcitas eſt? an neſcitis, Deum diuceps è corde veſtro, & vos ex corde divino excluſos eſſe? diſſolutum enimverò eſt amabile illud vinculum, quod DEI ac hominis affectum mutuò conjunxit: novi quidem Deum ubique præſentem, & *totum ubique diffuſum eſſe*, ut eum breviter, & ut vosè D. Cyprianus deſcripſit; verùm in animo Juſti non vulgari ac communi, ſed ſingulari prorſus & inexplicabili modo eſt præſens; unde nec Angelus Gedeonem, nec Archangelus D. Virginem, cùm illi *Ave* diceret, ſublimiori titulo condecorare potuit, quàm ut diceret, *Dominus tecum.* Specioſo hoc titulo indignum ſe reddidit peccator: longè *eſt Dominus ab impiis*, ait Sapiens, certè Deus magis à peccatore diſtat, quàm à Borea Auſter, foretque facilius, in eodem nido accipitrem & columbam, aut in eadem ſpecu lupum cum agno, quàm in eodem corde cum peccatore Deum commorari. An ergo fieri poteſt, ut vel ad momentum gaudeatis? Deo præſente, quid non grande & eximium ſperare poteſt humanus animus? divina certè nos docent oracula, omnes hac Dei præſentiâ animatos ſpei ſuæ vela latiſſimè explicâſſe. *Ego tecum*, dicit Isaaco Deus, cùm illum ad ſpernendas Philiſtæorum inſidias hortaretur. *Ego tecum*, dicebat Jacobo, cùm illum ad

ad iter in patriam animaret. *Ego tecum*, dicebat Moysi, cùm illum ad asserendos in libertatem Israelitas abegaret. *Ego tecum*, dixit ad Josue, cum illum in Ducem populi eligeret. *Ego tecum*, dicebat Jeremiæ, cùm illum ad prædicandam protervis veritatem animaret. Qui autem à Deo desertus est, quid porrò sperabit? *Va eis, cùm recessero ab eis!* ait DEUS per Oseam. Nunequid Samsoni idem erat, & Deum & robur corporis perdere? Idem Mannassi, DEO & libertate privari? Idem Sauli, Deo & regno exui? Idem Heli, Deo & sacerdotio spoliari; Idem Oziæ, Deum amittere & sanitatem? Idem Salomoni, Deo & Sapientiâ destitui! Idem Israëli, Deo simul, omnique fortunâ excidere? Hunc ipsissimum Deum perdidistis, peccatores! & tamen hæc jactura parum vos angit?

IV. Vah quali, quantoque bono spoliati estis, cùm DEUM perdidistis: quidquid meritorum collegistis totâ vitâ præteritâ, quidquid laudabile & cælo dignum fecistis, interijt. Si mihi non creditis, audite, quid DEUS ipse dicat per Ezechielem: *si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem, secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet?* Minimè profectò; *non vivet! omnes justitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur, in prævaricatione, quâ prævaricatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.* Hæc certè sola comminatio sufficere deberet emolliendo hominis pectori etiam silice duriori. Si quis instar Dominici Loricati in carnem suam atrocissimè sæviisset, jejuniis sese attenuâsset, ciliciis vexâsset, flagris concidisset, lacerâsset catenis, & postea lethalis criminis reus moreretur, omnis ista austeritas & vitæ rigor nec hilum valeret. Si qua instar Romanæ Melaniæ omnem in pauperes substantiam erogâsset, vestivisset nudos, redemisset captivos, ægris inservivisset, pupillos sustentâsset, ac tandem gravis delicti rea migraret è vita, irrita & infructuosa forent omnia. Si plures ad Christum gentes convertissetis, quàm Indorum Apostolus Xaverius; si plura, quàm D. Thomas, doctissima volumina in emolumentum Ecclesiæ elucubrâsssetis; si plures Thomâ Cantuariensi persecutiones & odia ob Ecclesiæ defensionem tulissetis, si ex amore DEI plura subiissetis tormenta, quàm Clemens Ancyranus; si in contemptu mundi Alexium, in paupertatis rigore Franciscum Assiatem superâssetis; si in claustro sanctitatem Monachorum Lirinensium, in deserto Anachoretas Thebaidis, in columnis prodigiosos Orientis Stylitas imitati essetis, & tandem in ea, quâ inquinati estis, iniquitate moreremini, omnis meritorum thesaurus, omnis virtus, ac tota sanctitatis excellentia periret. Et, quid porrò opus est, repetere? *Omnes justitiæ, quas fecerat, non recordabuntur; omnes, omnes.* O jacturam, ô infelicitatem; ô miseriam, cruentis lachrimis deplorandam! Et tamen post detrimentum tam funestum exultare audetis, *sicut*

Isa. 93. *exultant victores captâ prædâ, quando dividunt spolia.* Novi quidem, vos tam divites meritis non esse, nec tam locupletem meritorum thesaurum collegisse: veruntamen tot jejunia, quæ per vitæ decursum observâstis, tot conciones, quas auscultâstis, tot, quas dedistis Eleemosynæ, tot precum corollæ & psalmi, quos recitâstis, tot exomologeses, Sacrificia & synaxes ubi sunt? *non recordabuntur*; heu infelicissimi, *non recordabuntur.* Et nondum lachrimis ac fletu diffluitis? nondum in singultus prorumpitis? necdum in rugitus solvimini?

V. Si pauper quidam colonus suo sudore & gravibus impensis arbores in villa paterna plantâsset, fructûs peregrini, varii & excellentis, quales nec in hortis Alcinoi, nec in Atlantis aut Semiramidis pomariis unquam maturuêre, & ramis jam onustis, fructuque maturo, insurgens subitò turbo eosdem prosterneret, quis animi sensus misero foret, si manè pomarium ingressus stragem adeo diram intueretur? nunquid lumphato similis in ululatus & gemitus solveretur? Multò sanè dignior lachrimis est anima peccatoris; non enim fructus solùm amisit pretiosissimos, jamque ad maturitatem perductos, sed arbores ipsas videt prostratas, & è radici-
Iob. 31. 12. bus evulsas, *eradicant genimina*, habitus nimirum virtutum infusos, ut nullus ampliùs fructus DEO dignus sperari possit, *radix eorum exsiccata*
Ose 9. 16. *est*, ait DEUS per Oseam, *radix eorum exsiccata est; fructum nequaquam facient.* Hanc vastitatem Spiritus Sanctus innuit, cùm infaustam peccatoris animam, nunc vineæ aperorum dentibus devastatæ, ut David Psalmo sexagesimo nono cecinit, nunc domui à nocturnis grassatoribus expilatæ, ut capite quadragesimo nono deploravit Jeremias, nunc civitati à militari hostium furore depopulatæ comparavit, ut quinto decimo capite Jobus asseruit. Et vos etiamnum festis dies agitis? cui ergo tandem lachrimas servatis, si tam calamitosam animæ vestræ sortem siccis oculis spectatis?

VI. De Hebræis memorat D. Hieronymus, cùm perditâ Hierosolymâ à Romanis sub jugum missi essent, in more positum habuisse, ut certo anni die unum in locum congregati jacturam suam plangerent, ritu passus insolito, nec ab ulla alia gente, quantumvis miserâ, usitato, auditoque dignissimo. Tempore D. Hieronymi gravissimè prohibitum erat Judæis, vel pedem Hierosolymis inferre, exceptâ solùm illâ die, quam *de planctu* indigitabant, eratque dies anniversaria, quâ Romanæ legiones explicatis vexillis, strictoque ferro urbem ingressi, stragem luctuosam ediderunt. Verùm nec illâ quidem die Hebræis civitatem ingredi, nisi grandis pecuniæ lytro persoluto licebat, quod tamen miseri liberaliter numerabant, ut tutò & ad satietatem flere sibi liceret, sicque lachrimas suas caro pretio emere coacti sunt, qui quondam, Divinum sanguinem vilissimo vendide-

runt,

runt, ut ait S. Hieronymus. Præfixâ ergo die illucescente, ingentes undique turmæ infortunati illius populi confluebant, viri fœminæque, senes juxtà ac infantes, virgines & viduæ, pulloque omnes induti habitu, sparso capillitio, crine inculto, veste pulveribus obsitâ, demissis in terram oculis, pallidi, tristes, muti, quantum per erumpentes ex afflicto corde singultus licebat, ut vultu, vestitu, gressu, & totâ corporis compositione irati in se numinis indignationem testarentur: ad portam civitatis appulsi effusissimo planctu lamentabantur ac percussis manu præcordiis, evulsisque crinibus urbem mœstissimè ingrediebantur. Cùm plateas domosque, proh quantum diversas ab iis, quas Patres eorum quondam habitabant! intuerentur, renovabantur singultus? mox eodem ritu, superstitioso non minùs quàm lugubri, Templum anxii quærebant, cujus ne vestigium quidem supereſſe, non ignorabant, cumque illud minimè reperirent, de platea tamen in plateam, de compitis in compita vagi, mœsto ululatu, sanctuarii cineres, altare diruptum, turres disjectas & solo æquatas, exhausta Gazophylacia, & porticus desolatas plangebant: ad tantam mœstitiam feralis musicorum instrumentorum clangor accessit, qui lugubrem in modum eorum planctus interpolabant, neque enim in tam celebri solennitate deerant tubæ, ac citharæ, non jam ampliùs suaves ac amœnæ, sed querulæ & discordes, ut impleretur Divina illa comminatio, cytharas in luctum, tubas & lituos in planctum, vocémque lætitiæ in gemitus vertendam: *& vox solemnitatis versa est in planctum.* Hunc in modum multis horis miseri nequicquam lamentabantur, numerosâ semper militum coronâ cincti, qui pro civitatis securitate, ut in magno populi affluxu fieri assolet, ad evitandos aut exteræ gentis assultus, aut civium tumultus, collecti stabant. Cùm tandem ad abitum cogerentur, vix poterant miseri à murorum intuitu avelli, unde supplices militibus facti, moram & inducias efflagitabant; illi verò non tam ad preces surdi, quàm lucri avidi, si planctibus, inquiunt, porrò indulgere lubet, pecuniis redimendi sunt. Quis crederet? etiam in has avaras exactiones, quantumvis inopes & egeni, consentiebant, manuque iterum loculis admotâ, recentes lachrimas recenti pecuniâ, quasi nondum fletu satiati, emebant: *adhuc fletus in genis, & livida brachia, & sparsi crines, & miles mercedem postulat, ut illis flere plus liceat.* Quod quidem factum in animo Hieronymi tantum excitavit horrorem, ut diem illum luctûs extremo mundi judicio æquiparare non dubitaverit, hocque Epiphonemate relationem suam clauserit: *& dubitat aliquis, cùm hæc videat, de die tribulationis & angustiæ, nebulæ & turbinis, de die tubæ & clangoris?* Adeste igitur, Christiani; hunc ego eventum minutim vobis descripsi, ut in simili causa similes in vobis affectus excitarem. Rem enimverò grandem! ob unius

templi

templi terrestris jacturam gens Hebræorum perfida tanto se luctu confecit, ut lacrimandi licentiam magno pretio compararet, nec inimicæ gentis insultibus, militum proteviæ & vilissimæ plebis petulantiæ se exponere dubitârit, quæ certatim confluxerat, ut illuderet genti compassione quidem dignæ, cui nemo tamen condolebat; vos autem, qui probè nôstis, vos perdidisse, non DEI Templum, sed aliquid longè pretiosius, nempe *DEVM templi*, non tantum non deploratis hanc jacturam, sed etiam ad planctus & lachrimas invitati risui & deliciis indulgetis. Et quando tandem ad cor redibitis, & serio mentis conatu DEUM vestrum quæretis? ecquando tandem cum dolentis animi sensu ista cogitabitis? en transeunt anni, labuntur menses, sol anniversarius desolationis vestræ revertitur, vosque ipsi probè meministis, ac tacitè dicitis: ecce annus est, ex quo vindictam sumpsi; ex quo lascivus puellæ pudorem extorsi; ex quo affectui meo litavi! Oratores sacri ad pœnitentiam vos modò invitant, conscientiarum arbitri vos præstolantur, socias vobiscum lachrimas amicissimè commixturi; vos autem interea risu solvimini, & non tantum non petitis, ut plorare vobis liceat, sed nec ab aliis rogati plangitis. O possem utinam! afflicto spiritu vices vestras agere, vestrum cor ingredi, plangere vestro loco, ac dolore omnis solatii experte interrogare? *ubi est? ubi est DEVS tuus?* ubi modò est nobilis virtutum chorus, qui vestra priùs in anima sedem fixit? ubi ille meritorum thesaurus? ubi cœlestium gratiarum affluentia? ubi est DEUS tuus, qui in corde tuo tam amicè hospitabatur? Ah latro infernalis! nimium quantum patet, quis cor hoc miserum deprædatus sit: *manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus.* Quidquid ibi pulchrum, pretiosum, æstimabile erat, ablatum est; extincta est charitas, fides semiviva relicta est, spes languet, prudentia cæcutit, enervata est fortitudo, temperantia diruta, Justitia desolata, aut omnino extincta est, quodque malorum omnium Epilogus est: *perditus DEVS.*

VII. Et utinam, perditus DEUS, malorum terminus esset! felices adhuc dici possetis: verum summa mali in eo versatur, quòd non tantum DEI amicitiam amiseritis, sed indignationem etiam ejus incurreritis: cùm ego inimicum habeatis DEUM, an adhuc lubet ridere? Veterum Romanorum nonnemo, cujus causa in senatu agitanda erat; cùm cognovisset Tullium tantæ famæ oratorem sibi adversari, tantâ tristitiâ occupatus est, ut desperato causæ suæ felici exitu violentas sibi manus intulerit: vos autem, qui vestri est animi impotentes, minimè cordi ducitis, inimicum habere DEUM, & quidem in eo litis genere, ubi animæ causa, æterna animarum ejus inter Angelos beatitudo vel æterna inter damnatos miseria, agitur. Sed heu infortunati! jam pridem sententia contra vos lata, & lis decisa est; ex quo enim lethali

vos

vos crimine contaminâstis, fulmen damnationis æternæ in vos libratum est, & reseratæ Inferorum fauces jam hiant: *dilatavit infernus animam suam*; jam infernales furiæ cum impatientia vos præstolantur, jam vos expectant flammæ voraces; jam dracones inferi patulo rictu adstant, ut vos in margine præcipitii stantes, jamjamque casuros excipiant. Vos autem in hoc discrimine constituti, ridere etiamnum, jocari & choreas agere? Heu infelices! quis vos à lapsu retinet, quis securitatem spondet, quis somnos suggerit? an in vestra fortè potestate est, à ruina porrò vos præservare?

VIII. Illud præterea periculum vestrum auget, peccatores charissimi, quòd, posteaquam à Deo secessionem fecistis, creaturæ omnes in vos hostiliter insurgant; unde timeri meritò potest, ne, dum vos ab iisdem à præcipitio servandos creditis, ad casum potiùs & ruinam ab iis impellamini. Sapienter advertit D. Augustinus, servum, qui in Dominum suum injuriosus est, omnes ejusdem Domini conservos contra se irritare: *si servus cujusquam à Domino suo recedat, non solùm Dominum ipsum exacerbat, sed & totam ejus familiam justissimè irritat.* Certè cum protervus Semei maledicta in Regem Davidem ingeneret, illumque jactis non minùs lapidibus, quàm injuriis lacesseret, Regii Proceres illico certatim ad obtruncandum caput scelestum se obtulêre: *vadam, & amputabo caput ejus.* Omnes omnino creaturæ, ratione præditæ, eaque carentes, vivæ & mortuæ, animatæ & sensu destitutæ, sunt servi & Domestici DEI: omnes igitur vindictam de peccatore eo modo, quo possunt, exigunt: *ego vadam*, exclamat terra, illumque dehiscens absorbebo. *Ego vadam*, ait aqua, illumque fluctibus meis operiam. *Ego vadam*, ingeminat aër, eumque turbine meo evertam. *Ego vadam*, clamat ignis, & illum ardore meo consumam. Ita pariter nubes, fulmina, venti, omne aconitum, omnis fera se offert, *ego vadam.* Nec id metaphoram dumtaxat esse credatis: indubitatum enim est, plus potestatis & virium creaturis inesse ad nocendum impio, quàm justo; quamdiu homo conservavit Innocentiam, nullam creaturarum ipsi, velut omnium domino, nocere potuisse, in comperto est; quin D. Ambrosius asseverat, nec rosæ spinas, nec cicutæ toxicum, nec viperis venena tunc fuisse; nec desunt, qui, cùm causam indagant, cur dæmon Evæ locuturus serpentis potiùs figuram, quàm leonis, lupi, aut alterius animantis induerit, docent, id propterea factum, quòd serpens animal domesticum Evæ & in paucis charum fuerit, adeo ut nullum illi æquè in amoribus esset, illum in sinu foveret, ac in deliciis haberet, haud aliter, quàm fœminæ nobiles catellos suos; tantum aberat, ut à quopiam animalium offensam sibi homo metueret. Posteaquam verò homo rebellis DEO factus est, omnes in illum creaturæ se armârunt: *armatæ sunt in ultionem*; quis autem dubi-

Procop. Gaz. in c. 3. Gen.

dubitet, eas in impios magis quàm justos insurgere, ut testatur Ecclesiasticus: *Bestiarum dentes, & scorpii, in exterminium impiorum.* Quid ergo vobis eveniet, peccatores, in statu tam misero constitutis, nisi prava deseratis consortia, aliena suis dominis reddatis, ereptam famam & honorem restituatis, cum inimico in gratiam redeatis? Quid si enim creaturarum quæpiam facultatem à Deo impetraret, vitæ vestræ insidias struendi? quid si lethiferum animal incautos morsu læderet? quidsi aut flumine mersi, aut tacti fulmine, aut ruinâ involuti periretis? an non æternæ salutis discrimen subiret anima? cur ergo in tantis periculis etiamnum ridetis? *Quæ enim possit illic esse voluptas?* liceat mihi cum Divo Chrysostomo dicere, *ubi metus, ubi discrimen, ubi periculum, ubi tantorum malorum expectatio? ubi tribunalia, ubi accusationes, ubi judicis ira? ubi gladius, ubi carnifex, ubi barathrum, & deportatio?*

Eccl. 56.

Homil. super ill. elatum est cor. Oziæ tom. 1.

IX. An fortè spem vestram in Tutelaribus angelis repositam habetis? illi quidem libenter protegunt justos, & eorum commodis invigilant, seque ad omnia eorum obsequia demittunt: certè cuidam, cui nomen Aurelio, conclave composuerunt, velut si illi à cubiculis servirent; Christinæ vulnus obligabant, & chirurgorum officium præstabant; Antonio epistolas deferebant, & tabellarii munere fungebantur; Isidori loco aratrum ducebant; in navi Basilidis nauclerum agebant; Landradæ tumulum foderunt, & vespillonis officium subierunt; Wandregisilo vestes ancillæ instar purgârunt. Verùm grave illis & molestum accidit, obsequium etiam levissimum impiis exhibere; cùm enim DEI unicè sibi dilecti inimicos eos esse norint, quo, quæso, animo, quo in eos affectu esse creditis? Nec tamen dixerim, à tutelaribus geniis peccatores penitus derelinqui; comitantur eos, fateor, quacunque incedant, etiam usque ad limina ludorum infamium, usque ad lupanaria, & scelerum conciliabula; sed quâ fronte petere potestis, ut longiùs vobiscum progrediantur? Ego certè crediderim, quòd foris præstolentur ad limina, vosque cum lachrimis arbitrentur, & quanto magis vos tripudiis & lasciviæ indulgetis, tanto magis illi luctu solvuntur: *Ecce viventes clamabunt foris*, verba sunt Isaiæ gravissima, *angeli pacis amare flebunt.* An ergo vestris se impendant obsequiis Angeli, quibus tanti doloris causam præbetis? Si autem illi vos deserant, quorum præcipuè interest, vos tueri; quis porrò vos periculis, tam æternis quàm temporalibus, subducet? Considerate navim in media tempestate fluctuantem: quo ibit absque navarcho? videte essedum inter aspera rupium, quò feretur absque ductore? attendite oviculam in saltu sine pastore, cæcum in præcipitio sine duce, infantem in tenebris absque directore: talis, talis, si magno Basilio credimus, exitus eorum est, qui Angelum tutelarem irritârunt, fugârunt, suisque sceleribus

leribus procul à se repulerunt, *longè à peccatoribus salus.*

X. Sed nec ad sacræ Orationis asylum vobis porrò licet confugere, quia preces vestræ inefficaces sunt & infructuosæ, ut DEUS ipse per Isaiam testatur: *Cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam.* Expertus id est magno suo damno scelestus Antiochus, qui, dum è gravissimo morbo decumberet, supplicibus DEUM votis fatigabat, sed irrito eventu: *orabat scelestus Dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus.* Unica solum circumstantia est, in qua peccatorum preces repulsam non ferunt, si scilicet delictorum veniam seriò petant? ad omnia cetera eorum vota surdus est DEUS: & hæc fuit causa, ut doctissimus Saurez notat, cur DEUS Antiochi preces cum nausea repelleret; non enim veniam scelerum, sed sanitatis donum efflagitabat. Stergo non solùm ingratæ, sed etiam exosæ & execrabiles sunt ferventissimæ etiam preces vestræ, quamdiu propositum sceleris non deponitis, juxtà illud proverbiorum. *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis*: quis, obsecro, status est vestro pejor ac infelicior? quò confugietis, ut opem in calamitatibus, solatium in angustiis, prosperitatem in negotiis, tutelam in periculis sperare possitis? An cum Davide Dei laudes cantabitis? sed ille vos è choro suo eliminat: *non est speciosa laus in ore peccatoris*: ubi acutè observat Chrysostomus, Regium Psaltem, cùm creaturas ad dicendas Deo laudes invitaret, truculentissimas etiam advocâsse; invitavit enim scorpiones, serpentes & dracones, peccatores verò non invitavit; dixit quidem, *Laudate Dominum dracones*; minimè tamen, *laudate Dominum peccatores.* Usque adeo nec laudes ipsæ, à peccatoribus profectæ, Deo gratæ sunt: *Scorpii, serpentes, dracones*, ait S. Doctor, *invitantur ad laudandum Deum*: quis vero excluditur? *Solus peccator, solus peccator*, heu miser! *solus peccator, ab hac sacra chorea excluditur.* Quid faciendum vobis restat? an largas eleemosynas distribuetis? Sed Deus aurum vestrum abominatur. An peregrinationes longinquas obibitis? Sed Deus horret, à vobis hoc in statu visitari. An voluntariis suppliciis animadvertetis in corpora? Sed peccatorum jejunia execratur. Facite ergo, quidquid libuerit, quamdiu lethalis noxæ rei estis, nullum operum vestrorum meritorium est: *Incensum abominatio est mihi, calendas vestras & solennitates vestras odivit anima mea, laboravi sustinens; laboravi sustinens.* Nec tremendo Missæ sacrificio interesse vobis porrò in meritum cedit, nec conciones audire, nec incedere nudipedes, nec infirmis opitulari, nec peregrinos recipere, aut quocunque alio pietatis opere perfungi: magis tamen expedit, fieri à vobis hæc pia opera, quàm omitti, cùm DEUS ex Theologorum doctrina majori propterea longanimitate vos toleret; *laborat* quidem in vobis ferendis, sed & *sustinet*; fatendum tamen est, omnia illa opera esse instructuosa,

Homil. quando presbyt. est designatus.

Is. 1. 13.

& non nisi *mortua* appellari posse.

XI. Quid ergo reliquum vobis est, nisi ut creaturæ omnes, in vestram perniciem conjurent, terra, aqua, aër, ignis, plantæ, animalia, & dæmones ipsi diu suspiratam à Deo licentiam tandem extorqueant, spiritum vobis elidant, & certatim exclament: *noster est, noster est: Deus dereliquit illum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est, qui eripiat.* Vos verò interea omnem miseriæ vestræ sensum adeo exuistis, ut etiam exultare delectet! O stultitiam! ô stupiditatem! memini de vitulo marino me legere, quòd in tempestate tripudiet, &, dum illa sævit, somno altissimo ac imperturbabili indulgeat. Verùm id parùm moror; novi enim, eundem in symbolum bonæ conscientiæ à scriptoribus adduci, in cujus favorem illa Jobi verba probata sunt: *Requiescies, & non erit, qui te exterreat.* Sinite, quiescat Petrus, carceri Solymæo mancipatus; quiescat Paulus, vinculis in Macedonia constrictus; illud cum Ecclesiaste obstupesco esse impios, *qui ita securi sunt, quasi justorum fata habeant.* Ego certè, qui id fieri possit, comprehendere nunquam potui, neque aliam cæcitatis hujus causam suspicor, quàm quòd miseri isti aut non cogitent de malis suis, aut illa non agnoscant: postquam autem hæc à me servo vestro fideli intellexeritis, dicite ingenuè, nunquid extremæ arrogantiæ est, peccatorem se meminisse, & animum habere ridendi?

Psal. 70. 11.

Job. 11. 9.

Eccl. 8. 14.

PARS ALTERA.

XII. ET quis tandem mihi causam memoret, cur peccator, cùm tanta animæ suæ inferat mala, tam parùm tamen illa cordi habeat, aut apprehendat? Ecce illam in promptu! Si, quoties in blasphemiam erumpit impius, toties lingua horrendùm intumesceret; si ad omne furtum manus contractæ arescerent, si post omnem fraudem & dolum mens tota horresceret; si ad omne opus lascivum fœdissima scabie aut leprâ caro macescceret: an tantos in mundo blasphemos, fures, impostores, & lascivos futuros esse creditis? cùm autem malum animæ, à noxa gravi illatum, æternum sit & occultum, minimi æstimatur. Admirandus sanè est fulminis effectus: incidit illud quandoque in scrinium auro plenum; aurum consumit, incendit, & in cineres redigit; intactâ arculâ; quisquis illam aspicit, nihil damni passam arbitratur, & tamen planè exhausta est. Id ipsum facit peccatum; Regem Davidem ad *nihilum* redegit, sceptrum tamen aureum in manu, coronam in capite, torquem in collo, clamydem in humeris reliquit, & princeps miser damnum tametsi gravissimum ignoravit: *Ad nihilum redactus sum, & nescivi.* Quid ergo fieri necesse est? Nathane opus est, qui illud aperiat: idipsum ego hodie feci: *Argui vos de peccato*; nec dubito, quin probè vobis persuasum sit, damnum vestrum non nisi gravissimum esse, atque adeo, si qua adhuc supersit salutis vestræ cura, non

non dubito, vos ad lachrimas & serium de peccatis dolorem, non verò ad risum & lætitiam movendos.

XIII. Sed fingite, nullum vobis à peccato malum infligi, ponamus, & fortunam vestram & prosperitatem inde augeri: dicite tamen, quî fieri potest, ut rideatis, cùm non ignoretis vos DEUM gravissimè offendisse, qui plurimis vos beneficiis affecit: *Exaudi Baruch. 3. exaudistis eum, qui fecit nos, Deum æternum.* Quid autem ille in vos deliquit, ô spectatores! ut vobis tam volupe sit & jucundum, eum offendere? si capitalis ille inimicus vester esset, qui vitæ vestræ insidias struxit; tum sanè permitterem, ut aliquod ex illatis ipsi injuriis solatium caperetis; cùm autem summus vester benefactor sit, *qui fecit vos*, cur, quæso, ad ejus injurias ridetis? Sanctissimus ille Smirnensium Præsul, & Apostolorum glorioso simus successor Polycarpus, ætate jam cană ad Proconsulis tribunal citatus est, ideo reus, quòd Christum adorasset: integerrimi nominis fama, & ætatis provectæ decora canities, hostium etiam benevolentiam, & infidelium venerationem ei conciliabant; Tyrannus ipse, qui illum tanquam reum & morti adjudicandum citaverat, eum ut innocentem morti subtrahere studuit: cùm verò nec precibus, nec promissis, nec minis & terroribus illum à fide Christo datâ posset avertere, id tandem consilii ipsi proposuit, ut ore saltem & linguâ, si seriò id nollet, Christi nomen vel semel blasphemaret; omni tunc eum supplicio liberum, donisque maximis locupletem ad Ecclesiam suam remittendum. Ad hoc consilium planè sathanicum sancto quodam horrore venerandus senex obstupuit, elevatisque in cælum oculis octoginta, inquit, anni sunt, ex quibus Domino huic inservio, nec unquam vel levissimè ab Eo me læsum, imò plurimis summisque beneficiis affectum memini; cur ergo dominum tam bonum, tam benignum lacessere me jubes? *Octoginta sex annos illi jam servivi, & nullo me hactenus affecit incommodo, quomodo igitur regem meum, qui me ad hoc usque tempus servavit incolumem, contumeliosis verbis possum afficere?* Nec à verborum constantiâ facta degenerabant; ad rogi enim sibi parati aspectum totus exultavit, sibi ipsi calceos detraxit, vestes exuit, rogoque conscenso in flammas se ipsum conjecit, non velut vitam ibi positurus, sed Phœnicis instar veteres exuvias mutaturus. Ah Christiani! quo, quæso, delicto DEUS tam malè de vobis meritus est, ut vos delectet, Eum offendere, & velut ultionem de Eo sumere? *nunquid ultionem vos reddetis mihi?* Jam multi vestrûm, & vultum macie extenuatum, & crinem canitie conspersum gerunt; an salvâ veritate potestis dicere, toto vitæ decursu malè unquam ab ipso vos habitos? Eja edicite liberè! quod tandem ille in vos tanto annorum intervallo commisit nefas, ut hanc ei gratiam reddatis? *& ulciscimini*, Joëlis verba appono, *& ulciscimini vos contra dominum!* An hoc fortasis promeruit, dum è sinu *Joel. 4.*

nihili benignissimè vos extraxit, & vitæ luciſque uſuram vobis indulſit ? an fortè ideo, quòd natales veſtros nobiles fecerit, & honoratâ proſapiâ Illuſtres ? An fortè, cum aliis ſilvas incultas, aut inſulas deſertas, aut infida barbarorum littora habitanda dedit, vobis civitatis hujus delicias ſervaverit ? an fortè, quòd dotibus tam eximiis vos locupletârit, aut ad munia tam honorifica promoverit ? an quòd divitiis ad ſplendorem uſque vos auxerit, aut prole numerosâ coronâtit ? an fortè, quòd morbo vos afflixerit, aut exercuerit adverſis ? Quodſi & hoc fecit, id ſanè non ex veſtri odio, ſed commodi temporalis non minùs quàm æterni ſtudio effecit : *Flagella Domini*, ait ſapientiſſima Judith, *flagella Domini, quibus ſervi corripimur, ad emendationem, non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus.* Quo ergo ſuo merito tantam in ſe barbariem & inhumanum agendi modum concitavit, ut ad vindictam tam portentoſam (liceat cum Juditha proſequi) aſpiremus ? *Nos ergo non ulciſcamur nos pro his quæ patimur !* Sed erravi, jam tandem conjecturâ aſſequor, quo tempore id promeruerit : tunc nimirum, cùm nudus è Crucis patibulo veſtri amore affixus pependit ; cùm ſpinis ſaucius, diſtentus funibus, ſectus flagellis, & clavis perforatus eſt ? tunc enimverò eas amoris mutui vices à vobis promeruit. An non verum dico ? ſi ita eſt, eja ; accedite alacres, vindictam ſumite de injuriis, quas vobis intulit ; *ulciſcimini, ulciſcimini !* id enim verò æquum & juſtum eſt ; ulciſcimini vos contra Dominum, nec enim ego vobis invideo hanc voluptatem, ne tantâ vos felicitate defraudem. Ite, ite animoſi ; Sanguinem illum conculcate, qui vos ab inferis extractos in libertatem aſſeruit ; nomen illud injuriis proſcindite, quod vobis genuit ſalutem ; contemnite Dominum illum ad nauſeam uſque, qui veſtri amore opprobrium hominum factus eſt, & gentium ludibrium. Eja oculos in crucem defigite, ibi, ibi pendet inimicus veſter : *Ulciſcimini, ulciſcimini !* iterum, iterumque repeto, *ulciſcimini, ulciſcimini !* vindictam ſumite de Carne illa Sacratiſſima veſtris plagis ſauciâ ; ferite Caput propter vos transfixum, oculos veſtri amore clauſos, latus in veſtri gratiam hians & apertum, corpus pro vobis laceratum ; ſi enim Chriſtus vos offendit, qui tanta veſtræ ſalutis ergò ſuſtinuit, eja copioſam vindictæ cauſam habetis ; *Ulciſcimini, ulciſcimini !* iterum repeto, *ulciſcimini vos contra Dominum !* Quodſi autem majori propterea amore dignum cenſetis, cur non volupe vobis eſt, illum offendere ! Eja quid ad vos defendendos reſponderis ? an non firmiſſimè decernitis, quodſi vobis ſpero, pedem hinc non moveam, niſi pari animi dolore noxas deplorveritis, quâ illas voluptate patrâſtis ? DEI à vobis offenſi clementia vim ullhuc aliquam vos movendi habet, eavos, obteſtorque, à peccatis porrò abſtinete ! Hic terminum tandem ſtatute noxis præteritis, & effrænatæ morum licentiæ ! Diſſimulentur culpæ hucuſque commiſſæ, & vel ætatis imprudentiæ, vel naturæ fragilitati, vel

Judith. 8. v. 21.

sensuum rebellioni, vel suggestioni inimici imputentur; Avertat DEUS, ne porrò voluptatem nostram in illatis Deo injuriis constituamus. *Sufficiat præteritum tempus*, (liceat mihi dicere cum D. Petro) *sufficiat præteritum tempus ad voluntatem gentium implendam iis, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, commessationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus*: quid enim aliud est, si verum eloqui placet, omnis culpa lethalis, nisi quædam idololatriæ species?

XIV. Si tamen aliquis vestrûm his omnibus necdum movetur, id saltem gratiæ mihi concedat, quam in laboris mei præmium & compensationem genuflexus efflagitò, ut, cùm posthac peccabit, eum in locum concedat, ubi beneficiorum Divinorum præsentia, ingratitudinem suam exprobrare ei non possit. Sed quorsum ibitis miseri? an in suburbana vestra, tantâ frugum copiâ vestri amore à DEO cumulata? an in hortos, tot floribus in vestri gratiam ornatos? an in montes, in vestrum commodum tantâ undarum abundantiâ gravidos? an in campos, tantâ propter vos fœcunditate beatos? an in silvas, tot feris in vestram utilitatem populatas? an in maria, tantâ piscium copiâ ad vestras delicias habitata. Quò ibitis, ut solem vestros in usus lucentem non videatis, aut cælos, indefesso circuitu vestri causâ rotatos? *Misericordiâ Domini plena est terra*; quod idem est ac dicere: in toto, quàm latè patet, terrarum orbe nullus est locus, in quo cum voluptate & gaudio peccare possitis, nisi ad extremam ingratitudinem deducti, ubique DEUM velitis offendere cum voluptate, cui volupe est, ubique vobis benefacere.

SERMO VIGESIMUS NONUS.

DIE LUNÆ POST DOMINICAM PASSIONIS.

Miserunt Principes & Pharisæi Ministros, ut apprehenderent IESUM. Ioan. 17.

1. SI ex me nôsse cupitis, Auditores, in quem præcipuè obicem offendant, qui virtutis semitam animosè calcant, dicam facilè, non esse alium, quàm contradictiones, quas boni justique à malorum insolentiâ patiuntur. Aberrat sanè, quisquis in mundo Isaacum sine Ismaële suo, Jacobum sine Esau, Annam sine Phenenna, Davidem absque

que Semei, Mardochæum sine Ammane, Jeremiam sine Phassure, aut Eliam reperiri posse credit sine Jezabele. Nimiùm, inquam, aberrat, qui sibi persuadet, hominem probum esse in mundo, quem non improbus aliquis persequatur. Quis unquam amore dignior Christo, qui nil nisi favores & beneficia in populos sparsit? Infinitus erat rudium numerus, quos instruxit, infirmorum, quos sanavit, mortuorum, quos è tumulis redivivos excitavit, energumenorum, quos à tartareo inquilino liberavit; nihilominus tamen, nec ad momentum quietè illi vivere licuit: quid dico, quietè? calumnias insuper, insultus, insidias & persecutiones innumeras passus est, cumque à saluberrimis documentis abstinere non vellet, ecce hodiernâ die temerarii satellites immittuntur, qui illum vinculis constringant, & loquendi libertatem ligent: *Miserunt Principes & Pharisæi ministros, ut apprehenderent* IESVM. Tanta in ipsum æmulorum rabies erat, quorum oculos, non aliter ac noctuas lux Solis, illustrissimus virtutis splendor offendit. Unde non miror, quòd in tanta fidelium copia tam pauci ad Christianæ perfectionis culmen aspirent: certè non omnibus animus est, immotis stare ad omnem insultum excipiendum, censentque plerique consultius, & ad conservandam animi pacem opportunius, viâ largâ & spatiosâ ingredi, sit licèt via perditionis, quàm arctam virtutis semitam inter tantas contradictiones & offendicula calcare. Quid ergo consilii, ut partibus meis satisfaciam? an justos æmulorum furori & potestati relinquam? an eos impunè offendi & turbari permittam? an causam illorum ex adversantium metu deseram? Minimè sanè, sed potiùs, si parem zelo fecundiam mihi DEUS concesserit, defensionem illorum suscipiam, eosque molestis obtrectatoribus, qui undique illos infestant, vindicabo. Nôstîne, Auditores, in quosnam hodie sturnum sermonis mei aciem & mucronem defigere? in illos sanè, qui, cùm ipsi virtutem oderint, aliis quoque eam invident, eosque propterea exagitant, pungunt, importunè lacessunt, donec eos in sua habeant potestate, seu *apprehendant*, cogantque vivere more suo. Videtis equidem, majoris momenti materiem non posse me hodie tractandam assumere; quid enim juvat, tantâ sermonum varietate ac labore virtutem persuadere, promovere, procurare, si vix à suggestu digressus videre cogar eos, qui pari, imò majori studio eandem tollere & eliminare laborant? *Vnus ædificans, & unus destruens*, ait Ecclesiasticus, *quid prodest illis nisi labor?* Attentis ergo animis me audite, Deique favorem & auxilium implorate.

II. Verum enimverò, quo dicendi genere utar in causa tam atroci? enim gravitatem delicti considero, quod reprehendendum assumpsi, minimè sanè populari illâ placidaque dicendi methodo, quâ vobiscum loqui soleo, utendum mihi video; quos à primordio statim laxatis sanctæ indignationi habenis, & terrere vos minis, & acribus invectivis confundere necesse

necesse est. Ut autem appareat, me suggestum non conscendisse, aut ostentandæ eloquentiæ, aut zeli effundendi gratiâ, sed unico opitulandi vobis studio, ideo asperioribus dicendi formulis penitus abstinebo, medicos imitatus, qui ægro ob excessus, quibus morbum sibi accivit, non insultant, non criminantur, non flagris corripiunt, sed id unicè agunt, ut valetudinem læsam restaurent, mitissimis usi remediis, quæ ex artis suæ regulis possunt depromere: *si est lingua curationis*, ut Ecclesiasticus ait, *est & mitigationis, & misericordiæ.* Dicite ergo, ut suavissimè interloquar, quæ vos insania exagitat, Peccatores, quòd pietatem, perfectionis studium, & vitæ compositæ mores in aliis ferre non possitis? Eja ingenuè animum pandite! sint licèt fœdissima illius vulnera, illa ego absque horrore & nauseâ tractabo. Quodsi veritatem fateri vos pudet, nolite mihi indignari, si dicam, vos vulturibus esse similes, quorum indoles est, fœtissimâ cadaverum tabe pasci, & morticinorum fœtore pinguescere; odorum autem fragrantiam ferre non possunt. Ita vos suavissimus ille odor, quem justorum virtus exhalat, graviter offendit, & jam dudum notavit Apostolus, odorem Justorum geminum ac diversissimum habere effectum, *Christi bonus odor sumus DEO, in iis, qui salvi fiunt, & in iis, qui pereunt; aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.* Si igitur eos persequimini, eorumque odor lethalis vobis esse videtur, alia subesse causa non potest, quàm invidia & æmulatio.

III Hoc autem invidiæ genus ex D. Augustini mente adeo infame, ignominiosum & abominabile est, ut excusationem non admittat, nec veniam mereatur. Audite eximiam sancti Doctoris ratiocinationem: si diviti quis invidet, minimè obstupesco; non enim in nostra situm est potestate, æquales accumulare thesauros; ob parem causam non miror, si alterius valetudini, pulchritudini, formæ, ingenio, virium robori, aut dignitati invideatis; hæc quippe bona sunt, quæ ab arbitrio nostro non dependent, atque ideo mirum non est, quòd in aliis conspecta livorem in nobis concitent. Si verò justum ob morum probitatem invido & liventi oculo intuemini, quam, obsecro, excusationem aut prætextum affertis? an non enim virtus in vestra est potestate? *si invides justo, res in voluntate est*, ait Augustinus, *esto, quod doles esse alterum; non enim emptus, es quod tu non es, & alius est, gratis constat, citò constat.* Pietas certè, modestia, charitas, & temperantia, silentium, dolor animi de peccatis, talia bona sunt, quibus comparandis pauperrimus quivis satis dives est: voluntate solâ opus est, & generoso animi proposito. An non ergo furor est, id alteri invidere, quod nemine prohibente ipse possis, si velis & lubeat, possidere? Gemina fratrum paria mundus habuit, à quorum primo Civitas DEI fundata est, eratque par hoc nobile, Cain & Abel; alterum

In Psal. 39.

alterum verò, cujus priorem Civitas mundi agnovit Authorem, fuitque Romulus & Remus; quodque maximè mirandum est, de utraque dici potest: *fraterno primi maduerunt sanguine muri*: in prima enim Abel, in altera Remus trucidatus est. Eja si libet, fratres hosce parricidas, Cainum & Romulum componamus. Quid vobis de utroque videtur? negari minime potest, utrumque sceleris sui pœnas in inferno dedisse, etsi non pari supplicio scelus suum luerunt in vita: Cainus per vastas solitudines longo tempore profugus ad omnis feræ occursum contremuit, ad omnis folii motum expalluit, omnem silvam singultibus replevit, omni flumine sese absorbendum, & omni valle sepeliendum credidit: molestæ ei erant tenebræ, exosa lux, somnus terribilis, vigiliæ inquietæ, & veluti furias identidem insequentes sentiret, ex uno montium jugo in aliud, ex una silva in aliam profugit, illud identidem ingeminans, *omnis, qui invenerit me, occidet me.* Diversa sors obtigit Romulo; hunc enim cælum patienter tulit, vixitque post scelus beatus & felix, inimicos subjugavit, dejecit æmulos, exterorum animos sibi obstrinxit, ex hostibus ditissima spolia collegit, eorumque trophæa in monte Aventino gloriosè suspendit. Et unde tanta utriusque diversitas? nunquid uterque germanum interemit, innocentem uterque, &, quod indignissimum est, latronum more uterque? verissima sunt hæc: differentia autem fuit omnino singularis; odium enim Romuli tolerabilius erat odio Caini; nam Romulus fratris potentiæ, Cainus Abelis probitati invidebat: ille potentiam fratris habere non poterat, nisi vi eriperet; hic fratris probitatem suam facere poterat, ut nihil inde germano decederet. Hâc itaque de causa hic minùs dignam veniâ fuit, & graviore supplicio mulctatus est; *nullo enim modo fit minor*, verba sunt D. Augustini, *nulla enim modo fit minor accedente seu permanente consorte possessio bonitatis, imò possessio bonitatis tantò fit latior, quantò concordior eam individua societate possidet charitas.* Nunquid Cainо licebat esse justo unà cum Abele? an non & ipse DEO immolare poterat, & horti primitias, & ovilis sui primogenita? an non & ipse sacrificium DEO sincero corde offerre potuit? Enimverò potuit; sed rapere potius fratri volebat, quod ipse non habebat, quàm illud sibi acquirere, quo suos abundabat. Igitur omni commiseratione indignus, vagetur extorris, careat requie, angustias animi patiatur, & funestum mundo iræ Divinæ exemplum præbeat, quàm grave sit Deus, justo morum sanctitatem invidere. Hæc cùm ita sint, timete & contremiscite omnes, quibus dominatur hæc invidia, *invidia illa diabolica, quâ invident bonis mali, nulla alia de causa, nisi quia illi boni sunt, isti mali.* An non & vobis sanctis esse licet? nunquid eandem vestitûs modestiam profiteri? æquali assiduitate orationi vacare? castis esse, &

Gen. 4. 41.

con-

continentibus? sacra Ecclesiæ Mysteria, quot hebdomadis obire? *Res in voluntate est, res in voluntate est.* Cur ergo vobis dolet, si alij bonis operibus vos antecellunt? cur illos subsannare, vellicare, turbare? Cùm Hebræorum populus è Babylone reversus dieutos Hierosolymæ muros reparare statuisset, plurimi de populis finitimis, invidiâ & livore concitati novosese operi opposuêre, ac circumfuli murarijs eosdem turbârunt, abegerunt, &, si aliud non possent, ignominiosis saltem sarcasmis & sannis laborantes turbârunt. Sed Nehemiam iniquos fulminantem percipite: *ne operire*, ait, *Domine, iniquitatem eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur?* O votum horrendum! cur quæso tam severæ imprecationes, & maledicta? *quia irriserunt ædificantes.* An autem malum tam atrox, & delictum tam enorme sit, *videre ædificantes?* quid? respondebit Jeremias, an parum hoc videtur? *irrisérunt* enimverò, verbisque probrosis turbârunt *ædificantes*, qui sacræ civitatis muros reparabant. Si igitur Vir iste sanctus inexpiabile crimen esse censuit, ex invidia impedire fabricam, è terrena materia constructam, quid erit, turbare ædificium spirituale?

IV. Sed ô me simplicem! qui crediderat, vos invidere socijs vitæ probitatem: nimis honorificè de vobis sensi; si enim res ita se haberet, necesse foret magni à vobis virtutem fieri, quia nemo alteri bonum invidet, quod non æstimat, aut contemnit. Alia longè livoris vestri causa subest, desiderium nempe securiùs latendi in turba. Velletis nimirum in summa morum licentia vivere, sed cùm aliorum modestia vestram vobis impudentiam tacitè exprobret, cuperetis, ut alij omnes exemplum vestrũ imitentur, vestrisque vestigijs omnes insistant. Delectat vos vitæ turpitudo, & nullis restricta repagulis lascivia, hinc, qui castimoniæ student, vobis displicent. Ad sorditiem usque avari & rapaces estis; ideo dolet vobis aliorum liberalitas. Proftituta vobis placet petulantia; hinc aliorum verecundia vos torquet. Verùm quid erit tandem? an fortè creditis, sociorum copiam, & peccantium multitudinem vobis patrocinari, ut vita vestra sit DEO minùs exosa, eumque minùs offendat? O vos delusos! *quid proderit multitudo?* verba sunt eximia S. Eucherij, *quid proderit, multitudo, ubi singuli judicabimur?* Hæc certè excusatio non proderit impio, si dixerit: *non eram solus*, præsertim si illos, quos scelerum socios habet, improbè seduxit; ah non excusat, sed aggravat malitiam ejus, quòd eâ plurium animos infecerit: quasi verò homini peste afflato plus reverentiæ haberi debeat, quòd solus non sit, & conversationis suæ licentiâ ingentem populi multitudinem, & malitiosè quidem, afflârit. Cavete potiùs quòd subjungo: securiores fortassis vos esse creditis, si scelera passim invalescant, propagentur, & communia fiant? ego verò vobis ingemino, tunc præcipuè inevitabili

Epist. 1. Parænet.

necessitate vos esse perituros. Pullulabat, ut nostis, in Evangelici coloni agro infelix lolium, jamque ita passim dominabatur, ut spicas propemodum omnes suffocaret; sola ibi zizania imperare, omnemque sugere humorem ambiebant, nec advertebant, inde potissimùm suam sibi ruinam accersiri; unde summam sibi felicitatem spondebant. Si rationi locus apud illa fuisset, dixissem: quid agis lolium imprudens? an non vides, quòd, nisi paucula illę aristę supereſſent, jam millies radicitus evulsum gemeres? ô quoties implacabiles messores falcem germini vestro admovissent, qui identidem imperium exspectant, & operam suam offerunt? *Vis*, *imus*, ut noxias has plantas in fasces colligamus, & Vulcano consecremus? Crescite, crescite, infortunatæ, dabitis brevi meritas stultitiæ vestræ pœnas. Ita certè dixissem, nisi scirem, me surdis loqui: sed nunquid vos saltem aures mihi dabitis, si in vestrum commodum sermonem meum detorqueam? Quid agitis miseri peccatores, quid agitis, dum scelerum vestrorum socios & complices quæritis? nunquid velut luxurians lolium suffocare conamini frumentum Electorum? sed hâc ratione, ô stulti! actum est de vobis! an ignoratis, quot accusatores fremant coram tribunali Divino ad vos stirpitus exterminandos? Utinam Deus apertis Cæli foribus ad funestum hoc spectaculum vos admitteret! videretis certè ô miseri! totam creaturarum universitatem, velut totidem Divinæ justitiæ sæcllites, armatos *in ultionem inimicorum*; hæ omnes ad sumendam de vobis vindictam se Deo offerunt, unaque voce clamant, *vis*, *imus*, *colligimus ea*? *Vis*, *imus*, clamant fulmina, ut gravidis è nubibus excussi, diruamus theatra & scenas, in quibus honor tuus palàm conculcatur? *Vis*, *imus*? clamant venti, ut concutiamus tellurem, & dejiciamus conclavia, in quibus libidini & lasciviæ tam impudenter litatur? *Vis*, *imus*? clamant aquæ, ut extra crepidines ac littora effusæ, inundemus illa prædia, è quibus tot rebelles & perfidi injustissimè aluntur? *Vis*, *imus*, clamant flammæ, ut in cineres redigamus fæneratorum tabernas, in quibus tot usuræ impunè exercentur? *Vis*, *imus*, *vis*, *imus*, *vis*, *imus*? clamat omnis lictorũ, tortorumque cohors, *ignis*, *grando*, *nix*, *glacies*, *spiritus procellarum*, *quæ faciunt verbum ejus*; nos partibus nostris fungemur, honorem tuum tuebimur, & dissipabimus inimicos tuos; elige, ô Deus! tonitrua, fulgura, grandines, procellas, aquilones, aut quidquid demum placuerit; parata sunt omnia, ad hostes tuos exterminandos: *colligimus ea*, *colligimus ea*. Interea tamen Deus negat illis optatam sæviendi licentiam, atque uno illa verbulo coercet, & *ait*, *non*. Tolerat injurias, dissimulat offensas, & negligit violatum suum honorem. Et cur isthoc? nullam sanè aliam ob causam, quàm ne peccatorum ruina etiam justos involvat: *ne forte colligentes zizania, eradicetis cum eis simul & triticum. Consuetudo enim misericordis Dei est*, ut

Divus

Hom. 4. in Genes. Divus Chrysostomus, *honorem hunc dare servis suis, ut propter eos salventur alij.* Hæc cùm ita sint, cur quæso, ô socij mei peccatores, cur adeò deliramus, ut tunc securitatem nobis spondeamus, si quamplurimos in flagitiosam vitæ morumque societatem traxerimus? num credimus, pauculos justos commodis nostris obstare, cùm tamen sint unicum propugnaculum, quod nos defendit & servat? *Salvum me fac*, dicebat Psal. 11. David, *salvum me fac domine, quoniam defecit sanctus:* adeo nullam sibi de seipso securitatem promittebat. Quæ alia causa Sodomam vastavit, quàm pauculorum justorum defectus, uti Deus Abrahamo revelavit? unde Jerosolymæ excidium, nisi quòd ne unicus quidem in ea justus viveret, ut Jeremiæ manifestatum? Econtrario navis illa quæ Apostolum vehebat, postquam ad Melitæ confinia diu cum fluctibus luctata, & naufragio proxima fuisset, ne unum quidem pessimorum, qui unà cum Paulo vehebantur, fuerint licèt circiter trecenti numero, amisit; omnes enim cælum donavit Paulo, in cujus consortio tuti latebant: *Ne timeas Paule, donavit tibi Deus omnes, qui tecũ navigant.* Quis ergo non videt, nil magis scelestis desiderandum esse, quàm maximam justorum multitudinem; hos ingenti pretio comparare, omni studio custodire, omni sollicitudine servare, haudque aliter eorum probitatem, quàm felicitatem propriam cordi habere deberent, ut Salomon monet: *in multiplicatione justorum lætabitur vulgus.* Quis ergo deinceps illos seducere, subvertere & à virtutis semita abstrahere præsumet? Advertite hoc, quæso, ô scelerati & seductores, vestramque insaniam corrigite: vos cùm mali sitis, bonos tolerare non potestis; ego autem dico, vel ob hoc ipsum unicè vos desiderare, & studiosè procurare debere, ut boni sint quàm plurimi, cùm vos sitis pessimi.

Act. 27. 24.

Prov. 29. 2.

V. Sed pergite me benevolè audire, quia meliora magisque efficacia etiam nunc dicenda supersunt. Vel decrevistis, semper esse mali, quales vos, bonâ vestrâ veniâ, esse fingo, aut statutum vobis est, aliquando mores mutare, & amare probitatem quam in alijs modò persequimini? Si semper mali esse statuistis, non habeo quod porrò vobis dicam: quid ergo hic agitis? aufferte vos hinc quantocyùs; locus iste nimis honoratus est, nec illis debetur, qui homagium diabolo fecêre; quin vobis præsentibus, tutis nobis esse non licet. Quodsi, uti piè credo, nemo vestrûm usque adeò improbus est, ut sceleribus immori, & non saltem in senio pœnitere velit; qua ratione in tanti momenti negotio, post tot injurias, quibus Deum lacessitis, necessaria gratiæ auxilia sperare potestis? Serpens certè, qui instrumentum fuit dæmonis ad Evam in Paradiso pervertendam, tantum Dei odium sibi promeruit, ut primus omnium Divinæ sententiæ fulmen senserit: æterno enim maledicto Deus illum ferijt, & velut creaturarum vilissimam con-

demnavit, ut infra terram habitaret, terrâ vesceretur, & æterno sui opprobrio pronus supra terram reptaret. Dicite, ecquid tandem mali serpens admisit ? an ille forsan in dæmonis obsequium ultro se obtulit, suamque operam ad seducendam Evam sponte addixit ? Minimè profecto ; quin coactus servivit, & majori dæmonis potentiæ invitus cessit, quæ ei linguam in verba à se minimè intellecta formavit. Hæc tamen innocentia à pœna serpentem non absolvit : cur ergo luit culpam, quam non amisit ? respondet D. Chrysostomus, Deum imitatum esse patrem, cujus charissimi filij à ficario fuêre interempti : non ille homicidæ solùm irascitur, sed furorem suum etiam in ferrum & cædis instrumenta convertit, illaque torvùm aspicit, humi adjecta calcat, conterit, maledicit, velut si ipsa quoque patrati criminis rea fuissent. Eodem modo DEUS egit cum serpente, ut ait D. Chrysostomus : *quoniam serpens*, verba ejus sunt pulchertima, *quoniam serpens, quasi gladius quidam, diabolica inservivit malitia, ideò & perpetua ipsi pœna intentata est.* Si igitur serpens, qui dæmoni servijt, ut instrumentum tentandi justos, & quidem minimè liberum, ac ignorans, quid ageret, vindictam evadere non potuit, & tam grave DEI odium incurrit, dicite, quæso, & unâ veniam date liberiùs loquenti, quid vobis eveniet, qui sponte ac malitiosè diabolo tam indignè cooperamini, ut quàm plurimos sui cultores nanciscatur, ejusque interpretes palàm agitis ? An ullam à DEO pietatem aut gratiam speratis ? maledictus, quisquis serpentem imitatur, maledictus sit. *Homo diaboli advocatus !* Ite, & à dæmone, cui tam fidele obsequium præstitistis præmium expectate, à Deo nil nisi gravissimum odium, interitus, ac damnationis æternæ sententia vos manet.

Hom. 17. in Genes.

VI. Quo enim alio modo apertiùs profiteri possetis, nullum vobis porrò cum DEO commercium fore, quàm dum fœdus cum capitali ejus inimico sancitis, eique arma adversùs DEUM subministratis ? Nemo ignorat, Auditores, dæmonem parùm aut nihil posse, si solus nos aggrediatur : *resistite diabolo*, hortatur D. Jacobus, *& fugiet à vobis*, non sensim recedet, sed in effusam se fugam præcipitabit ; usque adeo meticulosus est : tum verò primùm formidandus est, cùm virum aut fœminam nanciscitur, quæ subsidium illi manum porrigit ; proditoriè enim & ex insidijs nos petit, unde nunquam periculosiùs nocet, quàm cùm sub aliena persona latere potest : qui *revelabit faciens indumenti ejus*, ait Jobus qui personam suam tam apte dissimulare novit ? Jobi patientia minimè vacillavit, cùm dæmon in propriâ persona prædia ejus diruere, aut armenta raperet, aut domum everteret, aut carnes ulcere fœdaret, sed tum nutare cœpit, cùm amicorum eo personatus, ad diffidentiam & desperationem eum impelleret. Ut autem exemplis ætati nostræ propioribus utamur ; nunquam certè in scelus lapsi sunt,

sunt, aut Jacobi in silvis Palæstinæ, aut Macarij in eremis Syriæ, aut Joannes in asperis cavernis montis Ferratis, cùm diabolus ipsos aperto Marte aggrederetur, cùm nervo bubulo aut fuste armatus in eos iruerret, cùm boum mugitus, serpentum sibila, aprorum grunnitus, leonum rugitus, barritus elephantorum, luporum ululatus, ursorum fremitus fingeret; sed tunc, cùm fœminas projectas, vanas, blandientes, adornatas, lascivas ad illos sollicitandos admoveret. Retinete, quod dico, Auditores: satiùs foret, si DEUS adapertis inferni carceribus, ruptisque vinculis & catenis liberum dæmonibus Iter panderet, ut adspectabili formâ justos ad vitia sollicitarent, satiùs, inquam, & securiùs id foret; tum enim justi eorum adspectu & præsentiâ territi, modum sollicitè quærerent eorum insultus eradendi, confugiendo in Templa, crucis signum frontibus imprimendo, Sacerdotum opem implorando, qui undis lustralibus aspersos, verbisque authoritati securos redderent: sed si vos, amicitiæ larvâ personati, innocentes aggredimini, & *subvertere nitimini amicos vestros*: quò tandem confugient infelices? quis enim locus etiam sacrosanctus vos absterret, quin insidias incautæ eorum pudicitiæ ibidem struatis? quod signum tantæ efficaciæ & reverentiæ est, ut vos contineat? quæ adjuratio tam potens, ut vos terreat, coërceatque? Cùm igitur diaboli partes tam strenuè sustineatis, ut nec ipse meliùs possit, an veniam illam à DEO sperabitis, quam ceteris vestris culpis ex fragilitate commissis indulgere solet? Erratis miseri, erratis: si enim sacrificium DEO acceptissimum est, in salutem animarum cooperari, maleficium sanè dirissimum & abominandum sit, necesse est, in illorum perniciem conspirare; à contrario enim, ut scholæ loquuntur, est efficax argumentatio: si ergo *Divinorum divinissimum est, cooperari in salutem animarum*, ergo *diabolicorum diabolicissimum est, cooperari diabolo in interitum animarum.* Quid enim hoc aliud est, quàm perfidos illos aucupes imitari, de quibus DEUS ore Jeremiæ lamentatur: *Inventi sunt in populo meo impij, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros.* Ah aucupes diabolici! aucupes diabolici! veniam date, si vestro vos nomine compellem: an gravitatem criminis necdum agnoscitis? reliqui aucupes aërem suis incolis, vos verò cælum suis civibus spoliatis, vos Angelis clientes, & cælitibus socios adimitis animas Christo rapitis; & necdum timetis, necdum contremiscitis, nec mali gravitatem apprehenditis? O quantum illud est, ô quàm enorme! Ier. 9. 16.

VII. Edicite enim, nunquid credibile est, aliquem saltem eorum quos seduxistis, tandem perire? id si eveniat, quis animam illam infelicem Christo restituet? an pretio condigno instructi estis ad damnum resarciendum? Eia, si habetis, exponite, numerate, solvite, depromite, ut videamus! Nescitis enim verò, quanti

Dei filio anima illa innocens steterit! quantum sustinuerit & passus sit ad illam redimendam! Heu mihi! Redemptor mi! quid cælo descendisse juvat? quid carnem nostram, ut pati posses, induisse? quid sitim, famem, æstus & frigora tolerasse? quid funes & catenas, pugnos, calces, funes & flagra? quid in salutem animarum è crucis trunco pependisse? totum hoc quid juvat? nos vilissimi telluris lumbrici ineffabilis redemptionis tuæ virtutem & effectus invertimus; nos verbis, factis, & exemplis in id unum incumbimus, ut animas à te in libertatem assertas inferis restituamus. O fulmina! ô fulmina! cur moramini? scelus hoc inultum esse non debet; huc, huc horridæ tempestates ingruite, hic procellæ & turbines sævite; meremur enim hæc supplicia, animam Deo furari, ejus redemptam Sanguine, & furari illam, ut sathanæ tradatur; quid magis impium, crudele, barbarum, dicamus palàm, quid magis diabolicum excogitari possit? Dicite Auditores, si quempiam solemni Paschatis die templum intrantem, aras-que invadentem & expilantem videretis, cùm pretiosâ supellectile & aulæis adornata superbiunt: fingite, eum jam rapere vela serica, jam subducere palliola, tollere patenas & calices aureos, quæ mens vobis esset, quis sensus! an non exclamaretis? Vah sacrilegum! tenete, stringite! an non humi prostratum calcibus contereretis? Jam me auscultate. Ite, ite, Christo omnem apparatum, aulæa omnia quantumvis pretiosa eripite, ferroque armati & igne diruite aras, & sacras ædes in cineres redigite; longè id minoris faciet, quàm unius duntaxat animæ jacturam. Certè Christus saxa & lapides non redemit, nec olim & purpuram, nec aurum & gemmas, animas verò redemit: *redemisti nos Deo in sanguine tuo.* Non ait, *nostro*, sed *nos*. Et vos existimetis, minus Deo displicere furari animam, quàm pixidem inauratam aræ impositam? Dixi vobis in exordio, me acerbis illis ac vehementibus dicendi formulis contra flagitiosos minimè usurum, idque me modò facere experior; verba enim tanto excessu digna non invenio. Si eos magni criminis reos condemno, parùm est; si etiam sacrilegij, minimè sufficit: deceret in criminis detestationem Logodædalum esse, & verba nunquam hactenus audita proferre. Sed quid agam? hoc enim verò supremum malorum est, quod in mundo attigimus, ut atrocia nimirum patrari flagitia, quæ condignis loquendi formulis explicari porrò non possint.

PARS ALTERA.

SI verum fateri placet, Auditores, an non & vobis videtur, nunquam satis exprobrari & redargui posse impietatem illam, quam hodie in orationis meæ scopum destinavi? Omnino, respondebitis; sed nemo nostro è numero est, qui tanti criminis reus sit, quis enim nostrum est, qui alieno pudori insidietur? qui alterius innocentiam contaminet? qui Christo rapiat cultores

cultores suos? Nos Christiani sumus, non Christi persecutores. Ne, quæso, bilem vobis moveri sinite, Auditores; video enim, quòd acerbo hoc responso eò me redigere velitis, ut aut palàm vos offendam, aut palàm confitear, frustra me hactenus verba fecisse. Ego autem omnem aliam censuram & notam minùs vereor, quàm vestram offensam: Palinodiam canam, si necesse sit, vobisque perspicuum faciam, tam facile mihi esse, vos laudibus mactare, quàm difficile accidit, vos criminari. Si verò in vestram defensionem aliud non affertis, præter id unicum, vos Christianos esse, hoc enimverò vobis non tantùm non patrocinatur, sed culpæ atrocitatem adauget; nam hac ætate majores persecutiones Christus non sustinet, quàm ab ipsis Christianis. Audite, obsecro, Divum Bernardum id suo jam tempore deplorantem: *Amici tui Deus, & proximi tui adversùm te appropinquaverunt, & steterunt: conjurasse videtur contra te universitas populi Christiani, à minimo usque ad maximum, à planta pedis usque ad verticem capitis non est ulla sanitas; heu, heu Domine, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui videntur in Ecclesia tua Primatum diligere, gerere Principatum.* Novi equidem, Auditores, sententiam istam hyperbolem potiùs, quàm assertum, eamque audacem magis quàm veram esse, si de vestra civitate sit sermo; qui enim primas in ea tenent, aliud non agunt, quàm ut maximo zelo extirpent vitia, ac virtutem exemplo suo promoveant. Dicite tamen ingenuè, dicite, Auditores, nunquid conscientia vos accusat, quòd nonnemine æqualium vestrorum unquam spreveritis, aut irriseritis, quòd in juvenilibus annis, & primo etiamnum ætatis flore, jam senem Arsenium morum gravitate imitetur, vestrosq; conventus ac commercium fugiat, cum DEO solo in templis, aut DEO in claustris tractare gaudeat. Eja respondete! certúmne vobis est, neminem vestrâ culpâ à frequentiori sacrorum mysteriorum usu, à tremendo Missæ sacrificio attentè audiendo, à pœnitentiæ secretis Oratorijs, à concionibus & lectionibus pijs, à corollæ precatoriæ usu, à Sodalitate de felici morte, alijsque pietatis exercitijs abstinere, adque vel ab educatione, vel ab indole & bono genio se sentit impelli? Superi boni! nimiùm quantum cupio & delector, de vobis credere, quidquid honorificum vobis est & laudabile: sed faxit DEUS, ne & vos ex eorum numero sitis, quos sapientiæ liber graphicè describit, qui, cùm juvenum bene moratorum & pudicorum turbam sibi obviam venire vident, contemptim ijs insultant, dicuntque: quæ tandem hæc vitæ ignavia est, quod tædium, quis melancholiæ excessus? Eja venite, mergamus nos delicijs, quarum ætas maturior porrò capax non erit! *Venite ergo, fruamur bonis, dum sunt, tanquam in juventute celeriter vino pretioso & unguentis nos impleamus, non nos pratereat flos temporis, coronemus nos rosis, antequam marcescant nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, ubique relinquamus* Sapient. 2. 6.

signa

signa lætitiæ noſtræ, marſupium unum ſit omnium noſtrum: diffluamus delitijs, lautitijs & vanitate; riſu & cachinnis diſſolvamur, nec vitæ futuræ anxia ſollicitudo nos tangat: *nō enim eſt, qui ſit reverſus ab inferō.* Faxint ſuperi! repeto iterum, iterumque, ne & vos inter inveniantur ejuſmodi, qui adoleſcentibus, etiam num in virtutis ſchola tironibus, tam ſcelerata conſilia ſuggerant; qui eos in hunc finem ad obſcœna theatra invitent, & ad nocturnos conventus parùm pudicos & caſtos trahant; qui ſubſannent illos, dum librum pium ac devotum evolvunt, ejuſque loco aut propudioſa Amyntæ ſuſpiria, aut Linci documenta, aut Celiæ furores ſubſtituant, & quaſi ſub florum vernanti faſciculo aſpidum venena propinent, quibus improviſo & inſenſibili morſu laucientur. An nō enim palàm videtis, ſi ſacer quidam Orator laudabiliſſimo zelo morum reformationem inculcet; ſi feminas hortetur, ut denudatos incautè humeros velo minùs diaphano ac tenui operiant; ſi Magiſtratum urgeat, ut obſcœna theatra honeſtorum oculis, hoc præſertim tempore, claudat; ſi è templis & aris vagos & laſcivos oculorum obtutus, colloquia, riſus, nutus & annutus, novorum narrationes, & profanos amores eliminent, an non videtis, inquam, ſi Orator Apoſtolicus hæc ſeriò tractet, non deeſſe multos, qui actutum ad arma conclament, vitijs patrocinentur mores pravos defendant, ac junctis conſilijs & operâ adversùs meliora ſuadente inſurgant, & cum temerarijs illis in Sapientiæ libro exclament: *Venite, circumveniamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ, & factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum!* Quotus enim quiſque eſt, qui virtutem non rideat & contemnat? qui modeſtiam ſtupiditatem; caſtimoniam ſpirituum mentiſque inopiam, demiſſionem vilitatem animi, frugalitatem miſeriam, patientiam verò ignaviam indigitet? *& dicunt bonum malum & malum bonum.* Quot ſunt, qui cùm Davidem aliquem vident, ad veniam Saüli dandam paratum, eum abſterreant, & ad ultionem potiùs & vindictam irritent? quot ſunt, qui Aſſyrum aliquem contra Reginam Vasthi iniquè exacerbatum laudent, eumque ad illam è thalamo abigendam hortantur? quot ſunt, qui inſano ſororis Thamaris amore laſcivientem aliquem Ammonem commendent, viamque ac modum doceant, deteſtandæ libidini litandi? Quid de ijs loquar, qui aut apertâ vi, aut doloſis artibus alios, ne ſacris ſe familijs mancipent, quò tamen à DEO vocati ſunt, malitioſè avertunt, utque noxiæ mundi licentiæ magis aſſuefcant, & vocationis, ut ajunt, experimentū capiant, plenam ipſis libertatem indulgent, blanditijs & adulationibus lactant, promiſſis alliciunt, vitamque religioſam confictis calumnijs, quantum poſſunt, illis exoſam reddunt? *firmaverunt ſibi ſermonem nequam.* An gloriari poteſtis, nullum ejuſmodi inter vos reperiri, nullum in hac civitate ce-

teroquin

teroquin tam sanctâ, nullum in hoc auditorio, aliàs tam compositò, tam bene morato? faxit DEUS, ut ita sit! ego certè, quidquid mihi sanguinis in venis bullit, ad id obtinendum lubens impenderem. Si verò ita se res non habet, cur ergo plenam me effundendi libertatem non permittitis? cur os obturatis, quasi verò sine causa in vos tam acerbè inveherer? Verùm ego sanè in vos invehar, vosque objurgabo, quamdiu vita mihi supereſt, & in abominationem sceleris hujus non desistam, quod verum est, ingenuè eloqui: *Super hoc plangam & ululabo*, liceat Michææ verbis uti, *vadam spoliatus, & nudus, faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum*; non enim satis assequi valeo, reperiri posse ullum, qui adversùs Divinas humanasque leges Virtuti bellum indicat, eâmque eliminatam cupiat. Si juratus vester & capitalis inimicus in damnationis discrimine versaretur, quantocyùs omnis offensæ obliti in id incumbere vos oporteret, ut meliora sapiat, & ad salutis semitam reducatur, ne jumento viliùs à vobis haberetur, cui manum porrigitis, si de casu periclitatur. Vos autem è contrario illum, qui salutis semitam ingressus est, ut inimicum tractatis, illique tamdiu insidias struitis, donec à virtutis orbitâ exerret, & in æternæ ruinæ periculo constituatur. Ita sanè est; *Vir iniquus*, ait Sapiens, *lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam.* Satiùs adhuc foret, si diceret, *ducit inimicum*, sed, *ducit amicum*, hoc enimverò horrendum est. Quî fieri potest, Auditores, eò furoris vos redigi, ut nec humanitatis saltem titulo ab eo vos abstineatis, à quo conscientiæ stimuli vos non retardant? Erubesco quidem id vobis dicere, dicendum tamen est, & unà finiendum. An Deo servire detrectamus? Bene est: non serviamus. Paradisum contemnimus? contemnamus. Nec inferi nos absterrent? eja, in eos nos præcipites agamus. Volumus damnari simpliciter, ex destinato? damnemur ergo. De hisce tellus, & absorbe animas tibi debitas, saltem *perditio nobis privata sufficiat*, liceat cum D. Gregorio dicere non sine lachrymis; sufficiat propria perditio, qui alienam etiam desideramus? quid tandem est, fideles dilectissimi, quod à vobis efflagito? non ut similes alijs pietati studeatis, ut patientiæ, ut pudicitiæ, & animi profectui invigiletis, sed ut socium vestrum virtutis studiosum esse permittatis: *Sufficiant vobis scelera vestra Domus Israël.* An modicum id sine precibus & plancu à vobis obtineri non possit? nec ego porrò multùm supplicando vobis molestus ero, sed credam potiùs, vos liberum pietatis studium cuicunque non solùm relicturos, verùm vos ipsos eorundem exemplo animatos, in virtutis, amorem & desideria ituros, docturosque pariter, id quod hactenus sequiùs operati estis, incuriæ, aut debitæ applicationis defectui, non verò perversæ voluntatis malitiæ esse tribuendum.

Pastoral. lib. 2. admonit. 32

Ezech. 44. 7.

SERMO TRIGESIMUS.

DIE MARTIS POST DOMINICAM PASSIONIS.

Ego Testimonium perhibeo de mundo, quòd opera ejus mala sint. Joan. 7.

SI ulli hominum sunt, quibus Respublicæ bene ordinatæ, aut præmia destinēt eximia, aut gratitudinem exhibeant singularem, ij revera sunt, qui proditores, aut Regum sicarios manifestant. Assuerus Rex Asiæ potentissimus, centum ac viginti septem provinciarum Dominus ad regios honores Mardocheum, ut palàm est, evexit, quòd structas Regi insidias à Bagatan & Thares Eunuchis detexerit; Tiberius magnis præmijs Antoniam Trusi conjugem remuneratus est, quòd proditionem à Sejano paratam revelaverit; Pyrrhus pariter Phenareten Samonis uxorem, quòd jam incæptam exorsamque à Neoptolemo paris criminis telam manifestaverit. Cræsus famulæ ignobili, quæ insidias à perfida noverca regi structas detexit, statuam auream in signum gratitudinis erexit, ac in Delphico delubro collocavit. Ego quoque gratitudinem singularem à vobis exspecto, Auditores, qui hodie ad me auscultandum convenistis, non alio fine hìc comparentem, quàm ut insignem vobis proditorem revelem. Quem autem illum? absque ullo sanè respectu cujuspiam denuntiandus ille, & palàm manifestandus est: nominabo illum, sed timeo, ut ne fidem mihi præbeatis; tantis enim vestrùm quam plurimis in amoribus est, ut minimè dubitem, vos ejus partes ac defensionem susceptūros, meque injuriarum potiùs postulaturos, quàm ut me præmijs aut remuneratione donetis. Verùm nihil agitis, Auditores, proditor enim ille manifestus est, & evidentibus indicijs tenetur. Væ illi, qui sibi ab illo non caverit! Proditor iste mundus est: an immeritò? dicat id Redemptor noster ac Servator Christus, qui in hunc mundum venit, ad veritatem hanc salubrem non minùs, quàm dignam propalandam: *Ego testimonium perhibeo*, ait, *ego testimonium perhibeo de mundo, quòd opera ejus mala sunt*: quis enim tam grandi testimonio opus fuisset, nisi notoria foret operum illius malitia? Innumeri sunt, qui id ignorant, atque ideo credunt mundo, illum adorant, adhærent, & indies magno contentione eidem servire laborant. O utinam ejusdem mihi scelera, ut par est, hodie referre, ejusdemque dolos palàm evolvere liceret; minimè certè hærerem, quin vestrùm quilibet

eosdem de illo sensus conciperet cum Apostolo Paulo, qui dicere solebat, aliud de mundo judicium se non formare, quàm de nebulone quopiam perinsigni in furcam acto: *Mihi autem mundus crucifixus est.* Si eò vobis pertingere non licet, saltem ab ejus amoribus desistite, nec mundi partibus accedite, nec vestram in eo fiduciam collocate; hoc unum est, quod omni contentione à vobis efflagito, utque palàm vobis fiat, id me absque ratione minimè prætendere, benignè dicentem sustinete. Gal. 6. 14.

II. Et primò quidem dicite mihi sincerè, Auditores, nunquid ad serviendum mundo etiam atque etiam inclinati estis? Bene est: videndum ergo, quid tandem vos ad eligendum ejus servitium impellat. An fortè promissa illa liberalia ac grandia, quæ ille ad benevolentiam vestram captandam largè ingerit? Ita mihi persuadeo: promittit enim voluptates, divitias & gloriam, illum nimirum bonorum ternarium, quo mortales ut plurimùm vehementiùs infatuantur, quàm ursi melle, cervi aquarum fontibus, ac lucè papiliones; unde mirum non est, quòd aures illi tam faciles præbeatis. Verùm ô nos incautos! fierine potest, ut fraudem non agnoscatis? Hæc ipsa mundi indulgentia (perpendite, quod dico) hæc ipsa, inquam, mundi erga vos indulgentia indicio vobis esse debet indubitato ac irrefragabili, eum esse proditorem; omnibus enim proditoribus in more positum & solenne est, blandè & amicè in aliorum sese animos insinuare: Cain Abelem tradidit, deambulationem in silvulam suadendo: *egrediamur foras.* Absalon Ammonem, ad epulum oppiparum invitando; Jahel Sisaram, conciliando somnum; Samsonem Dalila, lascivis eum voluptatibus irritiendo; Trypho Jonathan, honorato eum hospitio excipiendo, plurimi alij id pariter fecêre: *decipientium maximè hoc opus est, priùs suaviá proponere, quò mox inferant tristia*, ut bene observavit Chrisostomus. Quid mirum ergo, si mundus tantâ indulgentiâ omnia vestra desideria, etiam flagitiosissima, etiam depravata, etiam distorta secundet? minimè certè vobiscum sincerè agit, nisi & lamias, quæ mammas denudant, sinceras dicere velitis, dum prætereuntes ad lac gustandum invitant, ut allectos discerpant: *fili mi, fili mi,* monet sapientissimus Salomon, *si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis.* Gen. 4. 8. Hom. 16. ad pop. Prov. 1. 10.

III. Quodsi verum audire placet, an unquam dona, tam largè à mundo vobis oblata, seriò considerâstis? vos certè magni pretij munera illa creditis; sed heu fallacia sunt; apparent esse dona, & sunt detrimenta, unde meritò Adami pomis, aut malo Eudoxiæ, aut pomis Paridis, donis heu nimiùm funestis comparantur; mihi verò liceat illa alteri cuidam dono comparare, quo infelix quondam Scotiæ Rex Chemetus illusus erat: hortum ille quondam animi gratia ingressus, ibi fortuitò inter alias plures, statuam quandam elegantem conspicatus est pomum sibi offerentem; Rex

nihil fraudis ſuſpicatus extendit manum, eademque facilitate, quâ omnia, & ab omnibus ſolebat accipere, etiam munus à ſaxo præſentatum accepit: ſed carè nimium facilitas hæc & confidentia ſtetit: cum pomo enim acutiſſima ſagitta, quam alterâ manu paratam ſemper ſtatua tenebat, eliſa eſt, nulloque fugæ ſpatio conceſſo, ut vel ictum declinaret, vel prævideret, Regem interemit. Talia dona mundus dat ſuis cultoribus; hæc ſunt mundi beneficia, hujuſmodi munera, dicam liberè cum Damaſceno, mundus omnibus præſentat: *omnibus, qui ipſius voluptatibus obſequuntur, inſidias ſtruit.* Voluptatibus fruuntur, in quas omnem ſenſuum furorem effundunt: ô pomum pulcherrimum! verùm voluptatibus conjuncti ſunt morbi fædiſſimi, ſcabies, calculus, ulcera, podagra, quibus ad vitam medicè & miſerè trahendam damnantur; ecce ſagittam: Abundant divitijs, quibus omnia corporis commoda & delicias ſibi parant; ô pomum pulcherrimum! ſed divitijs amaræ ſollicitudines accedunt, contractuum, negotiorum, litium, fortunarum jactura, unde perpetuâ inquietudine torquentur; ecce ſagittam! Habent gloriam, quâ horrorem ac nominis famam faſtuosè extendunt; ô pomum nobile! ſed gloriæ ſociantur mille implacabiles contentiones, & æmulationes: ecce ſagittam! verbo: *mundus totus in maligno poſitus eſt*, Joanne teſtante: *arridet, ut ſaviat, blanditur, ut fallat, illicit, ut occidat*, ut ait Cyprianus. Et vos adhuc dubitare, & nova exigere argumenta, quibus proditor eſſe convincatur? Quid intereſt, illum bonorum omnium congeriem in ſinus veſtros effundere, ſi bona ſunt plena fallidio, bona pernicioſa, bona fucata & ſolùm apparentia? bona, in libro ſapientiæ ſpuma maris appellata? tanta eſt eorum amaritudo; bona, à Jacobo vapor auræ reputata? tanta eſt eorum vilitas; bona, à Davide fœno tecti comparata? tanta eſt eorum ariditas; bona, à Salomone poſt longam experientiam vanitatis & affectionis titulo notatâ, *afflictio ſpiritûs*, ut legunt Arabes; *anguſtia ſpiritûs*, ut Chaldæi; *ſollicitudo ſpiritûs*, ut Syri; *fractio ſpiritûs*, ut Vatablus; *Paſtio venti*, ut cum Theodotione & Symmacho D. Hieronymus? adeo ut ijs ſatiari, aliud non ſit, quàm vento paſci, qui non tantùm vires minimè reſtaurat, ſed anguſtias excitat, & convulſiones, doloreſque crudeliſſimos, quo viſcera torquentur: *cùm ſatiatus fuerit*, ait Jobus, *cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum.* Vos verò tam amantes & fatui eſtis, ut mundi ſervitutem eligatis, hæc vobis bona promittentis? ô levitatem, imprudentiam, ſimplicitatem! an non meritò in vos invectus Iſaias exclamat? *Quare appenditis argentum, non in panibus, & laborem veſtrum, non in ſaturitate.*

IV. O quàm appoſitè adjungit, *in ſaturitate*: fingamus enim bona hæc, tam falſa, tam fallacia, deſiderari tamen poſſe & expeti? quid tandem

In vita Ioſaphat.

1. Ioan. 5. 18.

Epiſt. ad Donat.

dem speratis? an tantam eorum copiam, ut plenè saturemini? nihil minùs. Dabit quidem ea mundus, sed ut quondam civibus Bethuliæ ab hostibus obsessæ dabatur aqua *ad mensuram*, & illam quidem arctam, & modicam: quòd si eorum etiam abundantiam vobis indulgeat, rapiet illicò, quæ paulò antè dederat; certò enim vobis persuadeatis, mundum, tametsi sagacis instar institoris fidem suam integram conservare allaboret, falsarium tamen esse, & impostorem, cui nunquam tantum in arca est, ut tot creditoribus suis satisfacere integrè possit. Quid facit ergo impostor? ut uni importuniùs solicitanti det, eripit id ipsum alteri, nec unquam sanè divitem unum & locupletem facit, nisi damno & dispendio alterius, nec unum elevat, nisi altero depresso. Cum Samson non haberet, unde redderet triginta vestes, in convivio nuptiali illis, qui propositum Problema solverent, promissas, scitis, quid fecerit? in Ascalonem descendit, ibiq; triginta viros interfectos vestibus spoliavit: *descenditque Ascalonem, & percussit ibi triginta viros, quorum ablatu vestes dedit ijs, qui Problema solverunt*: id ipsum mundus facit, ut unum vestiat, alterum spoliat; Mardochæum ad vastæ Provinciæ clavum elevat, sed illam eripit Ammani; dat Sibæ prædiorum dominium, sed illa eripit Miphiboseetho; Sadochum summi sacerdotij dignitate initiat, sed illam aufert excuneato Abiathar: atque ita passim fieri videbitis, mundum hortulanos æmulari, qui, ut fontem undis repleant, ad exhibendos curioso spectatori aquarum lusus & spectacula, versâ clave syphonis alieno fonti aquas eripiunt. Quam ergo fiduciam in mundo collocabitis, qui cùm minimè existimabitis, vos dolosè destituet? quin sæpiùs ea, quæ vestra sunt, in eos, qui minimè merentur, transferet, in adulatorem nimirum, delatorem vel alium, ijs modis ac vijs emergere cupientem, quæ longiores quidem videri possunt, quia sunt intricatæ, ambagibus & mæandris plenæ, in mundo tamen vel maximè sunt compendiosæ.

V. Verùm necdum satis: si saltem damni imminentis vos priùs admoneret mundus, dignus forsan veniâ & excusatione foret; ut autem traditoris munere dignè fungatur, summam gaudij sui in eo collocat, ut incautos, & minimè suspicantes deserat, aut in summa voluptate vel extrema necessitate destituat Jonas prophetes sub umbra virentis hederæ lassus procubuit, quæ sensim erumpentibus foliis supra caput ejus sese explicabat, & amæniſſimum, velut extensi tentorij umbraculum effecerat: sed quo eventu? cùm miser plenus solatio sub umbra ejus quiesceret, *& super hedera lætabatur lætitiâ magnâ*, exaresçens subitò planta emarcuit, & Jonam ferventissimi solis ardoribus expositum reliquit. O si mihi liceret, eorum omnium catalogum texere, qui ab impostore mundo turpissimè fuêre delusi, quot ego non hederas tantùm, sed etiam

Ion. 4. 6.

lauros subitò exortas, sed æquè velociter emortuas exhibere vobis possem! Celsus è privato milite, Pomponiani & Possieni operâ, Imperator salutatus est; verùm, quis crederet? septimo post Principatum die, inversâ fortunæ rotâ, ab ijs ipsis interfectus est, nullius alterius delicti reus, nisi quòd nimiùm credulus auræ popularis favori nimium obsecundaverit. Ita Galba, Otho, Vitellius, Æmilianus, Pertinax, Florianus, Tacitus, Numerianus, nec unius quidem anni sceptrum tenuêre, è manibus cum despectu excussum, cùm se illud arctissimè stringere judicarent. Infelix Jovinianus, Principum pientissimus, sapientissimus, benignissimus, Constantinopolim ibat, ut regni gubernacula capesseret; dum autem per iter in cubiculo recenti calce obducto quiescerent, prunarum, quæ ad exsiccandam parietum humiditatem ibi incautè collocabantur, vapore suffocatus est. Longiùs paulò sceptro potiebantur Valerianus; sed quo eventu? à Sapore Persarum Rege superatus, vilem illi servitutem servire, & scabelli vicem subire compulsus est, quoties superbus victor equum conscenderet. Parem fortunæ mundique ludum experti sunt quatuor illi Reges, quorum nomina temporis injuriâ interciderunt, qui à Sesostro Ægypti Rege subacti, jumentorum vices agere coacti sunt, & regio in curru servire jugales: usque adeò nulla, quantumvis summa Majestas, secura ludibrij est. Casimirus II. Poloniæ Rex, cùm Regni proceres, & Purpuratos primatios mensæ adhiberet, aliudque non audiret, quàm fortitudinis suæ & rerum gestarum encomia, lætas acclamationes, diuturni regiminis vota, & Nestoreæ ætatis auguria, hausturn petijt, & vixdum scypho labra admovit, cùm mortuus concidit, mendacia fuisse hæc vota nimiùm quantùm expertus. Verùm quid frustra fatigor? satis dictum superque; an enim omnem eorum numerum compilabo, qui inter somnias ridentis fortunæ blanditias turpiter decepti sunt? Sejanos nimirum, Eutropios, Ruffinos, & Bellisarios? huc enimverò immensi laboris, foret; plena sunt volumina, plena scriptorum monumenta; hoc sanè Chrysostomum adegit, ut de omni terrena felicitate exclamaret: *nihil habet stabile, nihil firmum*; torrentem imitatur, qui tunc præcipuè siccatur, cùm quis Eliæ instar laboriosè ad ejus ripam eluctatus est, ut liberâ & immœna ibi aurâ frueretur: *exspectavimus pacem, & ecce turbatio*! verùm tametsi tanta nobis suppetant veritatis hujus testimonia, nescio tamen, an ullum ad convincendum efficacius potentiusq; apponi possit, quàm exemplum Ladislai inclyti Bohemiæ Regis: audite, quæso, & nisi infidam mundi felicitatem palam deprehenderitis, calumniæ me reum arguite. Decem & octo annos vix adjecerat juvenis Rex, cùm in sponsam sibi adlegit Magdalenam Caroli septimi Galliarum Regis filiam: nuptijs celebrandis Praga Regni Metropolis destinabatur, jamque Udal-

cus

cus Patavij antiſtes & Paranymphus Pariſios abierat, ſponſam inde ſolenniſſimo apparatu deducturus: certè Europa Legationem magis magnificam non vidit, ducentos Nobiles Bohemia, totidem Auſtria, ne paciores Hungaria ſubmiſit, pompâ & habitu, Epheborum numero, & famulitij cultu, veſtitu ac inſignibus ſummè conſpicuos, ut, niſi tanta perſonarum copia fuiſſet, totidem Reges videri poſſent. His ad Reginæ ſervitia jungebantur quadringentæ fœminarum illuſtrium ſuperbiſſimo comitatu ſtipatæ, atque ultra currus & eſſeda, auro, argentoque fulgentia, octoginta generoſiſſimi equi honorarij accedebant, phaleris, fræniſque, & omni reliquo apparatu tam ſplendido, qui, ut ita loquar, nec ſolis currum dedeceret; ut taceam inauditam magnificentiam vaſorum argenteorum, periſtromatum, & aulæorum ad exornanda conclavia, dona inſuper atque munera omnis generis profuſiſſima. Alij nobiliſſimi quique ad aulam Cæſaris, eundem cum Auguſta conſorte ad nuptias invitaturi, non impari pompa properârunt; alij ad Poloniæ Regem, ad Bavariæ & Saxoniæ Duces, alij ad Brandenburgicos Marchiones ablegati: conductæ Pragam è vicina Herciniæ ſylva trabes ingentes ad extruenda theatra, coronandos circos & hippodromos luſibus equeſtribus deſtinatos, erigendas tot ſpectatoribus projecturas & pergulas; viæ & urbis compita arcubus triumphalibus, ad majeſtatem uſque ſuperbiebant, picturis & ſtatuis adornata, nihilque porrò præter ſponſæ regiæ adventum omnes & ſinguli præſtolabantur, cùm ecce ſubitò dolere ſtomacho Rex, non abſque triſtitia ac perturbatione, diſſimulato tamen malo cænæ accumbit, colloquitur, multumque noctis unâ cum purpuratis tranſmittit, inde ad cubile deductus inquieto ſomno fruitur, ad diei auroram advocantur celerrimè archiatri; ſed ô caſum Superi! ecce jam regem exanimem & mortuum, quis credat? vix triginta ſex horarũ ſpatio ſupra tumbam extenſum. Heu ſcenam inverſam! Citiſſimis ſubinde equis veredarijs in omnem partem emittuntur curſores ad iter Principum inhibendum, dies ſolenniſſima turbatur, pompa in luctum convertitur, ſponſa Regia jam Pragæ viciniſſima, regredi cogitur, non ſponſa, ſed vidua, perdito citiùs marito, quàm poſſeſſo. Eia, quid vobis videtur Auditores? nónne bene dixi, à mundo nos deſtitui, cùm fortuna noſtra felicitatis apicem & ſummam attigit? quod idem B. Petrus Damiani aliâ verborum phraſi explicavit: *quibus blanditur*, ait, *ijs quantocyus in amaritudinem vertitur*. O fallaciæ, ô fraudes, ô doli! ſi hoc non eſt traditorem agere, quid porrò erit? Hoc, niſi fallor, eſt Veſuvij montis genium imitari, cujus ſi circumſitos colliculos culturâ dignamini, ſpondet ille meſſem aut vindemiam ubertimam, ver perpetuum, paſcua ſemper virentia, autumnum æternum, maturis ſemper frugibus abundantem: verùm cùm minimè credi-

creditur, ex viſceribus imis vomitu portentoſo eructat integros ſulphuris & bituminis torrentes, cineribus, ſaxis & pumicibus intermixtos, paucarumque horarum intercapedine tantam ſtragem edit, quantam priùs fructuum copiam & ubertatem promiſit. *Malitia horæ*, ô verba Eccleſiaſtici appoſitiſſima! *malitia horæ, oblivionem faciet luxuriæ magnæ.* Et vobis porrò animus eſt, Auditores, ad montis tam formidandi pedes & confinia figere tentoria, ibique extructis caſis habitare, ac indulgere quieti? Iſaias certè, poſteaquam Babylonis calamitatem deſcripſit, nec Arabes quidem tantum, ait, animi habituros, ut ibi tabernacula figerent: *Non ponet ibi tentoria Arabs:* nec paſtor illuc gregem locabit, nec ruricola minabit aretrum, & boves. Vos autem non tantùm tentoria figere, ſed & palatia ibi ædificare? Ah fugite Auditores, *fugite*, ingeminabo vobis, *fugite de medeo Babylonis, & ſalvate unuſquiſque animas veſtras!* hæc enim non amicorum, ut credebatis, patria eſt, ſed ſicariorum, & latronum ſpelæum.

Eccl. 11. 29.

Iſa. 13. 10.

VI. Novi ego per bene, quid ſit, quod vos in errorem inducit: funeſtos nimirum eventus, quos à mundo timendos monui, alijs ſemper cauſis, quàm ejus perfidiæ adſcribitis. Juvenis fortè in flore ætatis rapitur: erat, dicitis, in victu immodicus & intemperans, nullam valetudinis curam habuit, nec pharmaca purgando corpori, nec medicinas admiſit. Alius gratiâ & favore Principis excidit, quia ſermone incautus, & linguæ fuit immoderatæ: hic amicorum gratiam perdidit, quia moribus fuit aſper & crudus. Ita nunquam mundus fatetur, ex ſua perfidia calamitates & infortunia ſuorum cultorum oriri, ſed ipſoſmet infortunij ſui fabros fuiſſe, & ſua ſibi damna imputare debere jactitat. Sed an non hæc ipſa eſt ſua palmaria, & manifeſtum perfidiæ argumentum? Certè proditores nil fraudioſiùs cutant, quàm latere, hoc omnem convertunt induſtriam, omnemque artem impendunt; ſi enim ſemel eorum fraudes ac damna patarent, quis porrò illis confideret? Pauci certè Joabum imitantur, qui, cùm latronum more præſtantiſſimos belli Duces Abnerum & Amaſam interemiſſet, indignum hoc facinus palàm jactavit, eorumque ſanguine baltheum ſuum tinxit, *poſuit cruorem prælii in baltheo ſuo.* Pauci, inquam, hanc æmulantur, ſed potiùs emiſſo jaculo ſe abſcondunt, interrogati negant & pernegant, convicti pejerant; quod ſi celare facinus porrò non liceat, mille modis fingunt, ac ſimulant: *Vir, qui fraudulenter, vocet amico ſuo*, ait in Proverbijs Salomon: *cùm deprehenſus fuerit, dicit, ludens feci.* Quid ergo mirum eſt, nunquam novos prætextus mundo deeſſe, quibus malitiæ ac perfidiæ ſuæ larvam faciat. Sed reverâ mundus plenus eſt dolis & fraudibus, Auditores, nolite confidere, ſed fugite illum & abominamini; nolite credere, vos mitiùs ab eo habendos, cùm tam fidelem ipſi ſervitutem ſerviatis, illius ad nutum parati,

tis, ex ejus doctrinâ & principijs vivatis; contrarium sanè experiemini. Nostis, quid factu opus sit, ut mundus vos honoret, ac revereatur? Nihili illum facere oportet, eum conculcare, & illius favores nauci floccique habere: quisquis mordicus illi adhæret, nil tandem præter injurias refert, verumque experietur esse D. Damasceni effatum: *amicorum suorum hostis est mundus.*

VII. Rem sanè miram enarro, certissimam tamen: si ullus unquam mundum, dum viveret, tractavit pessimè, quis ille erat? nunquid Sancti? hi enim mundum verbis prosciderunt, calamis lacerârunt, &, quidquid mundus pretiosum habet, voluptates, divitias, gloriam, risu ac ludibrio excepêre; & hi tamen ipsissimi tandem sunt, quorum memoriam mundus non sine laudibus & encomijs recolit: Psal. 10. *memoria justi cum laudibus.* Memini enimverò in dies magis Alexij, qui, cùm elapsis hinc mille annis è paterna domo profugeret, palmari mundum injuriâ affecit; meminit Bernardi, qui voluptates illius contempsit; Francisci meminit, qui divinas pessumdedit; memini Romualdi, qui, ut mundi gloriam fugeret, longo tempore inter putridæ paludis salices, & fruticeta delituit. Hos sanè mundus admiratur, tanquam humanâ conditione superiores, hos honorat, hos celebrat, hos adorat, & tumulis eorum genuflexus advolvitur, *memoria justi cum laudibus*, quis non videt? *memoria justi cum laudibus.* Iis autem, quibus in amoribus & pretio mundus erat, quid accidit? hos sanè, ait Sapiens, suspenso naso irridet, & subsannat, veluti vanos, proprij commodi studiosos, ambitiosos, discolos, & lascivos; *& nomen impiorum putrescet.* Ibidem. Erexit quondam, ut notum est, Nabuchodonosor statuam auream, majestatis suæ monumentum, convocatisque omnibus regni proceribus, tam militari, quàm civili dignitate conspicuis, imperavit, ut audito sonitu tubæ, fidium & citharæ, sambucæ & Psalterij in genua provoluti, divinis eam honoribus colerent; in tanta populi corona soli ter gemini adolescentes regia contempserunt imperia, & voce libera ritum impium detestati, potiùs fornacem inferni instar ardentem ingredi elegerunt, quàm jussis regijs parere: *notum sit tibi, ô Rex, quia Deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Dan. 3. 18. Et quinam tandem ab eodem rege mactati honoribus, ad dignitates promoti, alijsque omnibus antecelluêre? an illi forsitan, qui in terram proni servili hoc obsequio perfuncti sunt? minimè profectò; sed Juvenes, mandati regij contemptores; hi enim in flāmis illæsi, & à rege ipso, velut chara cælis capita, honoribus exculti, novas dein ad dignitates evecti, livoris & invidiæ ansam æmulis suis præbuêre: *Postquam eos vidit Rex generosè stantes*, verba sunt D. Chrysostomi, *prædicavit, & coronavit, non propter aliud, audite obsecro, non propter aliud, nisi quia se contempserunt.* Ad pop. hom. 24. Hoc sanè est, quod in dies mundus facit: qui statuæ illius sese supplices adsternunt,

neglectissimi sunt ; qui verò ardentes potiùs rogos eligunt, mendicitatem, contemptus, dolores & tormenta, hi sunt in pretio. Nolite igitur ullam à mundo propter obsequia illi præstita remunerationem sperare ; nimiùm quantùm erratis. Nil nisi perfidiam, summamque ingratitudinem experiemini, neque aliam vobis mercedem dabit, quàm qualem solent traditores.

VIII. Compatior vobis profectò, si unquam mundo servire statuistis : quid enim est mundo servire? ô quàm duris vos legibus, quàm gravibus oneribus subjicietis ? multò sanè gravioribus, quàm si Christi obsequio vos manciparetis: *Catenas ligneas contrivisti*, dicam commiseratione vestri tactus cum Propheta, *& facies pro eis catenas ferreas.* Arduis sanè legibus sequaces suos, quis negaverit? adstringit Deus ; inimico nimirum veniam largiri, abstinere ab illicitis, animum demittere, præstare obedientiam, desidertjs & pravis affectibus dominari ; hæc enimvero gravia sunt : certi tamen sumus, Deum vires etiam nobis & necessaria gratiæ auxilia suppeditare, ut ea executioni mandemus: *fidelis Deus*, D. Paulo teste, *qui non patitur vos tentari supra id, quod potestis.* Ille vobis assistet, quemadmodum Stephano adstitit, sub lapidum grandine constituto ; ille vos confortabit, uti fecit Antonio, ab integris dæmonum legionibus infestato. Nullam ergo dolendi causam habemus, ut enim Divinè pronuntiavit D. Leo, *justè instat præcepto, qui præcurrit auxilio.* O longè alius est mundi genius! Injuriâ affectus es? (ait mundus) ejà nisi vilissimus haberi velis, vindictam para ; sic volo, sic jubeo: atque hac ratione *præcepto instat*, sed *non præcurrit auxilio* ; nam vires vindictæ pares non subministrat ; pecunias non suggerit, quibus nutrias sicarios, & famulitium adgeas, adeo ut cum paupertate non tantùm luctandum, opesque dissipandæ sint, ut mundi imperijs satisfiat : quid si hæc omnia vitamque ipsam periculo exposuerit, totum tandem damnum in te redundabit, ut adeo verissimè exclamet Jeremias : *Crudelis est, crudelis est, & non miserabitur.* Nobilis es? ait mundus, bene est ; magnificè in publico comparendum ; parandi pretiosi currus & equi, vestium & famulitij pompâ luxuriandum est : *instat præcepto*, sed, *non præcurrit auxilio* ; nec enim facultates aut prædia conferet, tantis sumptibus suffectura. Mercator es? ait mundus ; vide, ut quibuscumque artibus illæsæ fidei famam conserves, contractus ineas, cambia instituas, commercia tractes : *instat præcepto*, sed *non præcurrit auxilio* ; nec enim summam capitalem confert tantæ negotiationi parem. Aulicus es ? ait mundus : gratiam principis modis omnibus aucupare, vide, ut dignitate, famâ & existimatione æmulis tuis omnibus palmam præripias : & caveas ne quis te à gratiæ possessione deturbet: *instat præcepto*, sed *non præcurrit auxilio*, necessarijs enim ad id dotibus, sagacitate, prudentiâ, & dexteritate non instruit. Verbo, mundus pari modo servos suos tractat,

Jer. 13. 13.

2. *Cor.* 10. 13.

Serm. 36. *de Pass. Domini.*

Rex Ægypti Pharao miseros Hebræos, imperavit illis labores difficillimos, & nec paleas quidem fabricæ necessarias concessit: *sic dicit Pharao, non do vobis paleas, ite & colligite, si invenire poteritis, nec quidquam minuetur de opere vestro.* Ecce labores imperat Pharao, paleas negat: ita mundus *instat præcepto, non præcurrit auxilio.* Et vos tam stulti eritis, ut ultro submittatis vos domino tam crudeli, tam perfido, tam doloso. Deum immortalem! usque adeo cæci sumus, ut ferre malimus *ferreum* mundi *jugum*, quàm *jugum Christi*, ipsiusmet testimonio, & vivæ vocis oraculo, *tam suave?* Hoc enimvero avertat Deus! sed potiùs, cui licet valedicere mundo, ocyus illi valedicat, totùsque ad Christum confugiat, qui tot nobis urbes refugij, quot claustra pandit: quivis sibi dictum credat saluberrimum Ecclesiastici consilium: *in partes vades sæculi sancti*; sapiamus, quæso, aliorum damno, qui, ut Jeremias lamentatur, se desponsârunt mendacio, ut porrò spes nulla divortij supersit: *apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.* Consideremus gravissima pericula ac damna, nec pedem etiamnum liberum ultrò in compedes induamus, *non des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli*, ut monet Sapiens.

PARS ALTERA.

VIdeor mihi, vos audire amicè querentes, hoc me sermone nil aliud fortassis intendere, quàm mundum suis incolis spoliare, eosque omnes aut in Camaldulensium claustra, aut Carthusianorum recessus, aut horridas Alverniæ solitudines amandare. O me felicem, si id impetrare liceret! sed hoc vel sperare vel petere non ausim: de reliquo certò vobis velim persuadeatis, hanc solam veritatem fuisse, quæ innumeros impulit, ut mundum fastidirent, illumque non aliter ac proditorem haberent: hæc monachorum claustra incolis, hæc silvas Anachoretis replevit; stultum enim illis videbatur, illius blanditijs moveri, quem constat decepisse universos: *à mendace*, ait Ecclesiasticus, *à mendace quid verum dicitur?* Non ignoro quidem, vestrûm quàm plurimos seu ætate, seu conditione & statu prohiberi, quò minùs mundo nuntium remittant: quid ergo faciendum illis superest? an tabescendum & desperandum? Minimè, sed consilium meum sequantur: maneant in mundo, nil moror; sed aviculas imitentur, cùm in terram se demittunt; solent quidem misellæ descendere non rarò ex amica aëris regione, ut necessarium sibi pabulum in terra quærant, sed quia eam sibi nõrunt infidam, ne fortè in laqueos, pedicas, aut virgulas visco illitas incidant, diutiùs ibi non morantur, quàm quantum necessitas cogit, dum-

Eccl. 32. 4

que terræ insident, vigiles continuò oculos omnem in partem contorquerit, omnia tuta timent, & ubi grana aliquot apprehenderint, in auras se quantocyùs librant, & cælum petunt. Ita & vos hoc mundo utamini juxta
1. Cor. 7. 31. Apostoli doctrinam, *tanquam qui non utantur*: nolite ei cor affigere, aut affectu tenaciùs adhærere, nec blanditijs ejus nimiùm tribuere, *quia opera ejus mala sunt*: verbo: cum mundo non aliter ac cum proditore conversamini. Regula utilissima, secura & certa est, quam ut melius penetretis, placet vobis proponere, quod accidit Divo Henrico Susoni, Magnæ Dominicanæ familiæ Illustrissimo Sideri, quæ an plures scholis Doctores, an cælo stellas dederit, ignoro.

X. Iter illi ex Germania inferiore in superiorem fuit per silvam, non tam ferarum copiâ, quàm latrocinijs infamem. Hanc cùm sero jam die, & sine comite ingrederetur, ecce latronem, corporis proceritate, vultu, gestuque formidandum obvium habet; pendente ad latus acinace, hastaque armatum; hic cùm fixos in Henricum oculos conjecisset; sta, inquit, Pater, & quia te virum bonum esse arbitror, aures confitenti præbe. Credebat Henricus, hæc eum in finem dici, ut à via regia abductum securiùs certiusque trucidaret: igitur consilij inops, milleque animi fluctibus agitatus, nesciebat, quid potissimùm ageret. Quid enim? sequeretur latronem? sed hæc plena periculi alea erat. Fugeret? vanum fuit & incassum. Clamaret? maximè temerarium. Dum autem has inter angustias fluctuaret, Divinæ confisus Providentiæ latronem insequi statuit, qui hunc in modum ei locutus est: scias, inquit, Pater, me annis plurimis silvæ hujus inquilinum, idunum egisse, ut viatores primò fortunis, tum vitâ spoliarem, eorumque cadavera bestijs in prædam darem. Vobis judicandum relinquo, quis Henrico ad sermonis istius exordium animus fuerit: firmato tamen ad constantiam vultu, perge, inquiebat, & historiæ tuæ filium absolve. Cui latro: ecce, inquit, sub hac quercu hominem jugulari; sub illa ilice fœminæ gulam fregi; hîc verò, ubi modò consistimus (locus erat ad aditum Rheni ripam situs) hîc, inquit, sacerdotem tibi non absimilem obvium nactus sum, qui me à peccatis absolvit; veritus autem, ne me ad judicem deferret, transfadato per corpus ense, in undas eum præcipitavi. Hic enimverò Henricus trepidare, & identidem anxiè circumspicere, an manum capulo admoveret, nec his ampliùs potens manifesta terroris sui signa dare: latro autem nihil omnino gravius in eum meditatus, sed vera pœnitentis animi stimulis permotus, integram Henrico scelerum suorum confessionem fecit, actisque humaniter gratijs, per reliquum silvæ comiter eum deduxit, & implorato precum subsidio, cui se salutem suam debere professus est, illæsum à se dimisit. Ecce, quid agat, qui cum latrone egit, & coactus quidem: conversatur illi, sed ideo solùm, quia aliter non licet; interim tamen affligi-

tur,

tur, torquetur, Deo se commendat, timet, tremit, palpitat, & in horas imminens exitium metuit: sic cum mundo nobis agendum est; hic enim, si sincerâ apud vos criminum confessione perfungi velit, latronem se esse, ingenuè fateri debet, qui in hac vasta mundi silva infinita latrocinia fecerit, ad quorum numerum explicandum absque imprudentiæ nota obligari non potest: fatebitur insuper, se incautum quendam juvenem, Absalonem nomine, instigâsse, ut Patris sui coronæ & sceptro insidiaretur; postea verò illum turpissimè tradidisse, & in eas redegisse angustias, ut suismet capillis è quercu suspensus, tribusque lanceis perfossus interierit. Fatebitur, se Achitopheli quoque, magni quondam nominis in Davidis aula consiliario, gulam resti fregisse. Dicet, se Ammanem præterea, Assuero in paucis charum, pari perfidia & mortis genere necasse. Hæc, aliaque plurima, magisque atrocia latrocinia singillatim enarraret mundus, si memorati latronis exemplo peccatorum exhomologesin deponere vellet. Vos interea solicitè circumspicite, & *videte, quomodo cautè ambuletis*; an blandis ejus illicijs fidendum, an amicis verborum lenocinijs fides habenda sit: ille, ille est inimicus ille mendacissimus, de quo Ecclesiasticus monet: *ne credas inimico tuo in æternum: etsi humiliatus vadat curvus, adjice animum tuum, & custodi te ab illo, & ne statuas illum penes te.* Num intellexisti? nolite fidere ejus blanditijs, illicijs, illecebris, acclamationibus & applausibus, sed tantò magis cavete, & vigilate, *quoniam cum subversione tua ambulas.* Quodsi eò in statu es, ut mundum deserere porrò non liceat, saltem juxta D. Joannis monitum, amicitiæ arctioris fœdus cum eo non ineas, *nolite diligere mundum, nolite diligere!* proditor enim est, nec qualiscumque, sed truculentus, pestilens, & pessimus, qui summam tibi perniciem machinatur. Dalila Samsonem tradit in manus Philistæorum, Doëg Abimelechum in Saulis potestatem, Judas Jesum Christum sacerdotibus Hierosolymæ; longè pejoribus inimicis vos tradere mundus meditatur, si dolus ei succedat, potestati nimirum sathanæ & inferni: & nos adhuc mundum amemus? ô rem insolitam, & miram! placere posse proditorem, & illis quidem, qui eum talem esse agnoscunt, hoc si ita est, gravius certè piaculum videtur, non ejus, qui perfidè prodit, sed qui sciens volensque proditur.

Eccles. 12. 10.

Eccles. 13. 16.

1. Joan. 3. 15.

SERMO TRIGESIMUS PRIMUS.

DIE MERCURIJ POST DOMINICAM PASSIONIS.

Ego vitam æternam do eis. Joan. 10.

1. QUousque me torqueo molestissima sollicitudine, & ancipiti curâ de negotio prædestinationis meæ? jactatus in diversa animus naviculæ fluctuanti similis est, quæ nocte obscurâ impetu tempestatis horridæ abrepta, ignorat, cui parti se committat, ut amicæ, quam fugiat, ut adversam, dum ab una quidem levatur in altum, quasi jam stellis vicina, ab altera verò præcipitatur in profundū, velut in abyssum inferni mergenda. Ita dubiam mentem modò spes erigit, me fore è numero Electorum, modò timor deprimit, ne adscribar catalogo damnatorum. Sed portum hodie video, ad quem in freti hujus angustijs, non uno tantùm gurgite periculosis, navim securè appellere, & latentes scopulos vitare liceat: facessite hinc Theologi, nec mentem mille difficultatibus, omni nodo Gordio magis intricatis turbate: quid enim opponetis, an fortè, quòd ignorem, an electio hominum sequatur, vel antecedat eorum merita? fateor me id nescire: An quòd ignorem, quomodo decreta Divina, cùm sint immobilia, non imponant fatalem necessitatem? reverâ nec hoc intelligo. An quòd non capiam, quomodo Dei scientia, cùm falli nequeat, non tollat contingentiam & arbitrij libertatem? etiam hoc non capio, fateor. Sed quid inde? id ex obtusa mentis meæ acie, & intellectûs debilitate contingit, qui etiam ad obvia quævis objecta cæcutit: *& quæ in prospectu sunt, invenire non labore.* De cætero persuaderi mihi nunquam patiar, damnari me posse, nisi ipse velim. Quid ergo aliam continentem sollicitè quæro, ubi anchoram tutò jaciam? Ad hanc ergo vos omnes invito, quicunque in vasto hoc mari fluctuatis, temone, remis, malo, & velis destituti: nisi hîc pedem figatis, actum est de vobis; aut enim ad scopulum allisi peribitis cum infidelibus, aut affixi syrtibus hærebitis cum ignorantibus. Ut autem perspectum vobis fiat, me non absque ratione securitatem promittere, aures mihi benignas tantisper spondete, dum vobis demonstrem, DEUM, quantum in se est, paratissimum esse ad vos omnes salvandos: *ego vitam æternam do eis,* atque

atque adeo temeratios esse ac impudentes, qui, cùm DEUM gravissimè offendant, damnationis suæ culpam in illum conjiciunt, maluntque DEUM injustitiæ, quàm se ipsos impietatis accusare.

II. Et primò quidem ad tanti momenti veritatem astruendam, sufficere possent clarissima DEI testimonia, quibus nihil æquè nobis inculcat, quàm damnationem nostram nobis ipsis unicè imputandam: *perditio TUA Israël!* hoc sanè falsum si esset, mendacissimus omnino DEUS foret, quia non solùm in re maximi momenti nos deciperet, sed multiplici insuper mendacio in fraudem nos induceret. Et quid tandem DEUS emolumenti haberet mentiendo; esto, demus mentiri posse? Plato ingeniosè censuit, neminem mentiri, nisi ex metu superioris, quemadmodum experimur reos mentiri metu Judicis, discipulos metu magistri, infantes metu matris, & servos metu Domini. Qui verò superiorem non timet, nunquid liberrimè veritatem dicere potest, & palam quidem? Ex hoc principio concluxit sapientissimus Plato, Deum mentiri non posse, cùm nemo illi metum possit incutere. Et, quæso, quid timere posset DEUS, ne liberè profiteretur, se sine respectu ad illius merita vel demerita, pro suo duntaxat arbitrio, & cæca determinatione salvare & damnare, quos vult? An forsan ipsi fastidium generarent latratus nostri? an nostræ blasphemiæ illius pacem turbarent? an voluntates nostræ rebelles illius sceptro & potentiæ vim inferrent? Nihil minùs sanè: *quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti Domine,* ait sapiens, *non est alius DEVS, quam tu; neque rex, neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his, quos perdidisti.* Sed insurgamus sanè contra DEUM, quantum libuerit; ne ille longè minoris faciet tumultus nostros, quàm sol mundi oculus populos illos meridionales, qui manè orientem dicterijs lacessunt, & telis impetunt. Cùm ergo in sacris oraculis tam asseveranter testetur DEUS, cupere se omnes omnino salvos: *Deus omnes homines vult salvos fieri: non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus: non vult aliquos perire: non veni animas perdere: nolo mortem impij sed ut convertatur, & vivat* &c. infallibile est, rem ita se habere; quia tamen in hac etiam materia, rationum momenta sperni aut negligi non debent, modò non imperare velint Authoritati, ut dominæ, sed ut ancillæ, ideo istas quoque, si lubet, audiamus.

Sapient. 12. 14.

2. ad Timoth. 2. 4. Matth. 18. 14. 2. Petr. 3. 9. Luc. 9. 56. Ezech. 33. 11.

III. Notum vobis est, Auditores, DEUM, cùm causarum omnium suprema sit & prima, cum alijs omnibus ad omnes earum effectus concurrere, quæ propterea *subordinatæ* & *secundæ* appellantur: quin D. Thomas demonstrat, plus omnibus alijs DEUM concurrere; sic majorem longè partem in herbarum productione habet, quàm terra, majorem in metallorum generatione, quàm planetæ, majorem in animantium respiratione, quàm aër, majorem in fructûs formatione, quàm arbor,

arbor, atque ita de cunctis alijs loquendo. Quod si in omni alio effectu id usuvenit, quanto magis in hominis productione, cujus pars maxima DEO competit, non tantùm, quia ut causa suprema & principalis concurrit, sed etiam quia à genitoribus nostris non nisi corpus accipimus, viliorem nostri portionem; melior autem, quæ est animus, à solo Deo absque medio dependet, atque adeo magis Dei filij sumus, quàm parentum nostrorum: fortassis illuc collimavit Christus, cùm dixit: *Patrem nolite vobis vocare super terram, unus enim est Pater vester, qui in cœlis est.* Ecquid autem ex hoc principio sequitur? certè nil aliud, quàm Deum, quantum in se est, nolle quempiam perire: *non lætatur*, ait Sapiens, *in perditione vivorum.* Dicite autem Patres, matresque, dicite, an gratum vobis foret, filium vestrum, & vestrâ quidem electione, inferni flammis torqueri? quomodo ergo tantum vobis malum Deum posse velle creditis, qui magis Pater vester est, quàm vos ipsi sitis filiorum vestrorum? an enim ille prolis suæ magis pater sit, qui ei dedit, quod deterius est, quàm Pater cælestis, qui dedit, quod melius est? matrem aspicite, & observate, quantum amore filij, quem genuit, patiatur; si filium tractat & acum, amore filij tractat; si loquitur, de ipso loquitur; si dormit, de ipso somniat; nunquam mentem oculosque ab ipso deflectit; si horridus Boreas aut Aquilo spirat, timet, ne filium frigus lædat; si serpit periculosa contagio, timet, ne filium inficiat; tantum abest, ut de filij perditione lætetur, ut potiùs suo damno & incommodo prosperitatem filij redimat. Nunquid in ipsis etiam bestijs videmus, quanto prolis amore teneantur? quantâ curâ educent, quantâ patientiâ lactent, quantâ ipsis sollicitudine provideant? Ciconiam aspice, quæ cùm in campo aperto umbram pro pullis non invenit, alas super illos extendit, ut ipsamet solis radios ac ardores excipiat. Aquilam intuere, quæ, si pulli alio transportandi sunt, humeris suis imponit, ut excussa fortè tela matrem primùm feriant. Ipsi etiam ingenij aut manuum nostratum partus inanimes, ut libri, picturæ, statuæ, quàm chari nobis sunt, quàm pretiosi? mulierem observa, quantum telam artifici acu à se pictam diligat; quantùm iracscitur, si incidente pulvere sordescat; væ liberis, væ ancillæ, & pedissequis, si vel manu improvidâ tangant, vel suâ incuriâ perdant: lino candidissimo illam involvit, scrinio suo claudit, clave munit & serâ, ut velut thesaurum custodit. Et unde tantus in rem tantilam affectus? quæ scilicet omni causæ congenitum est, proprium partum amare. Et vos suspicari de Deo, qui causarum omnium nobilissima est, & omnium nostrûm verè Pater, gratum fore ipsi, si quempiam videat æternitate totâ in inferni rogis ardere, aut in constrictis glacie stagnis algere, aut inter atrocissima tormenta ululare? Hoc sanè fieri minimè potest, Auditores, *vō lætatur in perditione*

Matth. 23. 9.

Sap. 1. 13.

ditione vivorum ; id enim non hominibus duntaxat, sed & brutis ac bestijs DEUM faceret crudeliorem. Quodsi sceleribus nostris ipsum cogamus, ut, tentato, frustra pijssimi parentis officio, partes judicis assumat, tum sanè animum ad nos damnandos induit, prout magna etiam cum laude fecisse legimus Epaminondas, Torquatos, Hippomanos, & Hippodamantes, qui ipsis etiam filijs, capitale supplicium promeritis, minimè pepercerunt ; Deus enim, *cùm sit justus, justè omnia disponit, ipsum autem*, sunt verba pulcherrima Sapientis, *ipsum autem, qui puniri non debet, condemnare, exterum judicat à virtute sua.* Nec enim nostra illum miseria delectat, quin mallet Patrem agere nobiscum, quàm Judicem: nunquid enim, ut cum Chrysologo loquar, tenerrimum ejus in nos affectum agnoscitis, dum *distendit membra, dilatat viscera, pectus porrigit, effert sinum, gremium pandit, ut Patrem se tantæ obsecrationis demonstret affectu* ? quod aliud hoc signum est, nisi quòd, *Deus non tam Dominum esse vult, quàm Pater, & rogat per misericordiam, ne vindicet per rigorem?*

IV. Et quis, obsecro, vel suspicari possit, DEUM velle nostrum interitum, qui tanta ob salutem nostram operatur ? quis sanæ mentis maximas impensas ad certum finem consequendum facit, atque unà efficaciter desiderat eum nunquam obtinere ? quis unquam semina campis credit, ut fructum non ferant ? quis terram colit, ut ne flores progerminet ? quis ignem excitat, ut non ardeat ? quis instruit discipulum, ut nihil addiscat ? quis calcaribus equum stimulat, ut currere cesset ? Hæc enim vero deliria forent : quisquis enim media applicat, finem per ea consequi desideret, necesse est, nisi stultitiæ notam subire velit. Venatorem considerate, qui anhelo spiritu feram per præcipitia & rupes, per campos & arva & campi plana insequitur; quam scrutatur in cavernis, jam quærit in dumetis, jam plagas & retia extendit, jam canes immittit, jam clamoribus agitat, ut terreat, jam silentium adhibet, ut decipiat, jam sclopum applicat, ut feriat, jam totus sudore diffluit, ut assequatur, jam persentes & vepres currit, ut teneat, quis credat, eum velle, ut fera casses suas evadat, & non potiùs impatienter cupere, ut eam capiat ? quis credat, eum hæc omnia facere, non ut habeat feram, sed ut non habeat ? Si enim hoc vellet, quid necesse erat, domo egredi ? poterat sanè inter molles plumas in utramque aurem stertere, nec ad primum auroræ ortum, aut algere gelu, aut intra montium aspera periclitari. Deus, ut nos in paradisum perducat, venatores imitatur, qui, si feram una arte apprehendere non valent, mille alias tentant : *Id facit Deus, quod venatores solent facere.* Verba sunt S. Chrysostomi, *qui quando fugacissima, captuq; difficillima insectantur animalia, non unâ viâ, sed diversis, & per contraria plerumque aggrediuntur,*

In Matt. c. 38.

diuntur, ut si alterum effugerint, in alterum incidant; quin ille laboribus exhaustus, sanguine perfusus, saucius fuit ac laceratus, ut nos obtineret; an non ergo manifestissimum hoc signum est, quòd nos unicè habere desideret? si nulla ipsi de nobis cura erat, poterat enimvero gloriosus manere in cœlo, nec opus erat, ut in terram descenderet: ad quid tanta exantlare incommoda, famis, sitis, frigoris, æstûs, nuditatis, itinerum, spinarum, flagrorum clavorum? Nec mihi velim respondeatis, id eorum duntaxat amore feciſse, qui salvandi, non verò pro illis, qui damnandi erant? hæc enim dicere, horrenda blasphemia foret, ex vaticana arce fulminata, tanquam impia, sacrilega, & hæretica, ac divinæ bonitati nimiùm quantùm injuriosa, *mediator* DEI, *& hominum homo Christus* JESUS. 1. *Tim.* 2. 6. Verba sunt Apostoli clarissima: *dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Verissimè enim pro toto mortalium genere mortem obijt, pro justis non magis, quàm pro peccatoribus, pro electis æquè, ac præscitis, quocunque tandem nomine appellentur; atque hanc ob causam toties in divinis oraculis sol nominatus est, & sol justitiæ quidem, id est, communis omnibus, ut exponit D. Ambr. *sol justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est omnibus resurrexit.* Atque adeò quantum in se est, pro omnibus, qui volent, inferni ostia *In Psal.* 118. S. 8. claûsit, pro omnibus, à Patre cœlesti auxilia sufficientia promeritus est, ut salutis suæ sedulò possint satagere, juxta illud D. Joannis, *de plenitudine ejus omnes accipimus.*

V. Neque fieri potest, ut hæc nobis auxilia à Patre æterno negentur, non solùm, quia Filius humanâ carne indutus infinito sanguinis sui pretio ea nobis emit, sed etiam quia aliàs, ut D. Thomas observat, DEUS cæteris creaturis omnibus, etiam ratione & sensu destitutis meliùs provideret, quàm homini, quod de ejus sapientia & bonitate sine injuria cogitari non potest: circumferte, si lubet, oculos vestros ad res omnes creatas, nec ullam videbitis, cui Deus non opportuna suggesserit media, ad finem sibi propositum consequendum. Cœlorum finis est, motu perpetuo gyrari, ut necessarios subjectæ telluri influxus dispensare aptiùs possint; cùm autem animâ movente destituti sint, ad id muneris DEUS mentes angelicas, seu intelligentias destinavit. Stellarum est, noctis tenebras & horrem mitigare; cùm verò tantum proprij luminis, quantum huic fini sufficit, non habeant, soli incumbit, hunc defectum, perenni lucis supplemento emendare. Terra avarissima colonorum spes & desideria impleat debet, sed quia caret innatâ ac necessariâ humiditate, præcepit Deus aquis, ut per occultos meatus totam terræ corpus pervadant, eamque irrigent. Bestijs ars & industria deest, unde se muniant contra frigora, aut inimicos defendant; ideo divina sapientia à prima illis nativitate provident, dum eas pelle & villis, plumis, & squamis vestivit, contra inimicos verò

verò unguibus, rostris & aculeis, eas obarmavit. Ostrea, conchylia, aliaque insectorum aquatilium genera, quæ scopulis affixa hærent, cùm pedibus ad motum localem destituantur, ne tamen debitum alimentum illis desit, ecce quid natura invenerit! Scopulus ipsis, cui adhærent, pabulum amicum generat, quo nutriantur. Balena, quam animatum navigium dicere possis, si sine duce mare permearet, sæpiùs in arenas & syrtes non sine periculo impingeret, natura ergo piscem parvulum instruxit perpetuum viæ per fluctus ducem, ac individuum comitem. Si coturnices, imbelle avium genus, solæ volarent, sæpe sæpiùs volucrum rapacium præda forent; id ne accidat, alites confœderatas habent, quæ eas tuentur. Atque ita nulla, quantumvis vilissima creatura est, quæ, si propriæ vires ad finem propositum non sufficiunt, non juvetur auxilio quodam aliunde succenturiato. Dicite, quæso, an Deus benigniùs tractabit bestias, ad hominum servitia destinatas, quàm hominem brutorum Dominum? Cùm ergo finis hominis sit supernaturalis felicitas, quam solis naturæ viribus obtinere non potest, necesse est, eum aliunde medijs opportunis à Deo juvari: accedit quòd Deus nos severissimâ lege obliget ad finem istum consequendum, pœnisque gravissimis nostram in hoc negotio segnitiem castiget: *Apprehende*, jubet per D. Paulum, *apprehende vitam æternam*; quod idem est ac dicere, quamvis illa te fugere videatur, tu illam insequere, tu illi jungere, ejusque possessionem *apprehende*. Necesse igitur est, ut robur nobis, & vires suggerat, tantæ obligationi pares; nunquid enim aliàs crudelissimi tyranni titulum meretur? Quod, quæso, de Deo judicium formaretis, si nobis volatum præciperet, nec alis tamen instrueret? Si loqui juberet articulatè, & linguam negaret? si intueri juberet, & oculos clauderet? Magìs autem impossibile est, ut nostris viribus ad æternam felicitatem eluctemur, quàm ut videamus sine oculis, sine lingua loquamur, aut sine pennis volemus. An ergo credere potestis, Deum nobis auxilia negare, quæ debilitatem nostram suppleant? Si enim *inter homines, à recti discordat affectu, qui à subjectu exigit, quod in potestate non tribuit, hoc de Deo quâ conscientia sentiatur*? dicere mihi liceat cum Ennadio? si tale tyrannidis genus, nec in homine veniam meretur, ut quid ergo, Deo illud affingimus? Cum Saul Davidem Goliatho Antagonistam opponeret, nunquid arma & thoracem regium eidem obtulit? Cùm Elisæus puero suo Giezi imperaret, ut filium viduæ ad vitam revocaret, nunquid prodigioso suo baculo illum instruxit? Cùm Moyses ab Aarone exposceret, ut muscis & culicibus Ægyptum repleret, nunquid Virgam ei suam indulsit? an non idem Deus faciat, si non solùm vult, sed & imperat, ut homo se ad paradisi possessionem disponat? *Apprehende vitam æternam*. Quæcunque ergo ad finem adeò excelsum requiruntur auxilia, ea

Apud Turr. l. 4.

nemini, ut impius sit, & sceleratus, negari certum est, eaque vel actu jam habet, vel, si petat, certò obtinebit. Hæc consilij Trid. doctrina est conformis celeberrimo D. Augustini effato : DEUS *impoßibilia non jubet, sed jubendo monet, aut facere, quod poßis, aut petere, quod non poßis.* Adhæc homo justus acceptam gratiam servare potest, si velit, injustus verò obtinere eam potest, si velit ; atque adeo omnes salvi fieri possunt, si modò velint : statuendum ergo, ut ad propositum redeamus DEO nullius hominis interitum adscribi posse. *Verè* DEUS *non condemnabit frustra*, sed voluntate seriâ, sincerâ, & quantùm in se est, efficacissimâ omnium & singulorum salutem desiderat : DEUS *vult omnes homines salvos fieri.*

Sess. 6. c. 10.

Job. 34. 12.

1. Tim. 2. 4.

VI. Verùm sat verborum, dicetis, nî fallor ; permitte, ut & nos modò loquamur : si omnibus hominibus sufficientia ad salutem auxilia suppetunt, nunquid tamen verum est, alijs plura dari, & alijs pauciora ? quid ergo mirum, nobis tam malè in salutis negotio consuli ? Non est dissimulanda hæc difficultas, sed planè & sincerè respondendum : si enim DEUS tam copiosis, tamque efficacibus auxilijs nos quoque, ut alios, instrueret, tum & nos perfecti evaderemus, & sancti ; ille autem in nostra commoda restringit manum quam in aliorum favorem laxat : quid ergo mirum, si, quod DEUS avertat, damnemur ; dum nobis sufficientia solùm auxilia præbet, alijs verò efficacissima ? Hîc enimvero fateor, vos mihi bilem movere : *ô homo, tu quis es, qui respondeas* DEO ? dicam vobis cum D. Paulo, nisi impia vestra resorbeatis : *ô homo ! ô homo, tu quis es ?* qui enim estis vos, ut censeri virgulâ DEI Regimen notetis ? si plenissimè vobis confert, quod debet, quid contra illum insurgitis ? quid murmuratis ? quid conquerimini, illique damnationis vestræ causam tribuitis ? Falsissima omnino est vestra illatio, & injustissima querela : nunquid licebit illi, esse liberalem in unum, quin injuriam inferat alteri ? mirum enimverò est, DEO soli non licere, amico majus beneficium conferre, dum tamen omnibus dat, quod debet ? *nullâ iniquitate agitur*, ait D. Prosper, *si quidem in ipsis quoque fidelium populis non omnibus eadem, neque paria conferantur.* An non demonstravi vobis, DEUM omnibus dare auxilia sufficientissima ? Abite ergo in pace. Sed dicite prius quâ fronte vos DEUM parcum in dandis vobis gratijs appellare, quasi verò non in hac civitate, in hac Ecclesia, & hoc tempore loqueremini ? quid ergo dicent gentes barbaræ, quæ infelici conditione aut ad deserta littora abjectæ, aut ad solitarias Insulas damnatæ sunt, quô fidei propagatio, aut oceani vastitate, aut viarum difficultate impedita, necdum pervenit ? & tamen certissimum est, ne illos quidem populos, si damnentur, vel hiscere quidem in sui defensionem valituros : *iterum autem nec his debet ignosci*, ait Ecclesiasticus, *nam à magnitudine speciei creaturæ, cognoscibili-*

tur

ter poterat Creator horum videri. Per adspectabilem rerum creatarum apparatum, & diversissimos Entium Gradus, veluti per scalam ad DEI notitiam ascendere, eique juxta mensuram parci illius luminis, quod menti illorum illuxit, servire poterant. Quid ergo vos, vos, inquam in corde & centrò Christianismi, in civitate tam electa, ætate tam erudità nati? nunquid ob gratiarum penuriam justè dolebitis? Quantam non sui notitiam vobis DEUS donavit, tot Divinarum litterarum oraculis, tot conciliorum declarationibus, tot SS. Patrum commentationibus? An non major pars vestrûm, ætatem periculis magis subjectam sub parentum curâ, qui salutis vestræ studiosissimi sunt, sub magistrorum sollicità disciplina transmisit? postquam autem ætatis maturæ confinia attigistis, quot non spiritualis vitæ duces vobis suppetebant; quot conscientiæ arbitri suâ vobis operam obtulerunt? quanta Oratorum, ac Concionatorum copia est ad teporem vestrum inflammandum? quanta librorum piorum multitudo, ad excitandam pietatem opportuna? quantus Vivorum Religiosorum numerus, qui ad vestra obsequia paratissimi sunt? an sacra forsan tribunalia vobis desunt ad noxarum pondus deponendum? an claustra deficiunt, & sacræ solitudines, in quas è mundi tumultu veluti è fluctibus in portum vos nonnunquam recipere possitis? Quid denique tot genij Tutelares, qui latus vestrum stipant, quid agunt continuò? an non idem vos impellunt, ad vitij fugam virtutis exercitium, victoriam tentationum, & proborum exempla imitanda? DEUS ipse internis illustrationibus quid non egit, quid non molitur, ut salutem vestram promoveat? an ullum, ut ita dicam, remedium intentatum relinquit? jam allicit promissis, jam terret minis, jam prosperis blanditur, jam stimulat adversis, jam flagris incitat: *vocat undique ad correptionem*, ait D. Augustinus, *vocat undique ad panitentiam, vocat beneficijs creaturæ, vocat per lectorem vocat per tractorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum corruptionis, vocat per misericordiam consolationis.* Et vos adhuc contra Deum lamentari? demus enim, DEUM plura alijs auxilia, quàm vobis præbere, adeo ut eos etiam, vel invitos & obnitentes ad salutem trahere potiùs, quàm allicere videatur, uti Saulo fecit, cùm ei dixit: *durum est tibi contra stimulum calcitrare*; an ideo conqueri potestis, quòd minori auxiliorum copiâ vobis succurrat, cùm tamen tam copiosa suppeditet, ut non solùm sufficiant, sed & debitam mensuram excedant?

In Psal. 102.

Actor. 9. 5.

VII. Sed pace vestrâ liceat mihi porrò ratiocinari, & responsione Theologorum judicio universali & solidissima os vobis obturare. Dicite, unde vobis constat, quòd minoribus & non fortè majoribus vel saltem æqualibus auxilijs instructi sitis: quàm alij, qui vos virtute & sanctitate præcedunt? unde, inquam, hoc scitis? an quia deteriores estis, debi-

lioribus vos auxilijs instructos esse arbitramini ? Inepta profecto illatio est, quòd, qui minùs bene operatur, minus gratiæ habeat, aut vicissim, qui plus gratiæ habet, meliùs hoc ipso operetur. Inepta, inquam, est hæc illatio, illa Auditores ; Possunt enim duo æquali gratiâ prædita, diversissimè operari ; diversitas autem ista non debet adscribi gratiæ, quæ eadem esse ponitur, sed cooperationi, quæ est diversa. Si mihi non creditis, credite saltem Doctori Angelico S. Thomæ, qui ait : *licet baptizati aliqui, æqualem interdum gratiam percipiant, non æqualiter illâ utuntur, sed unus studiosiùs in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ* DEI *est* : an non videtis ejusdem solis radijs liquefieri ceram, & indurari lutum ? Eodem modo ait D. Hieronymus in doctissima epistola ad Edibiam eidem gratiæ cor unum cedit, alterum resistit & induratur ; an non videtis eâdem pluviâ unum pratum producere flores, alterum verò lappas ? sic pariter, ait Origenes in eruditissimo libro Periarchon, eâdem gratiâ mens una fructificat, altera silvescit & obstinatur. Hanc ipsissimam doctrinam clarissimè tradit D. Augustinus libro duodecimo de Civitate DEI, ubi ait, posse duos homines ejusdem temperamenti & indolis, eademque gratiâ instructos, eandem mulieris cujusdam formam intueri, quorum alter impudicâ flammâ inardescat, alter mentem castam conservet ; non aliam ob causam, quàm quòd diversis modis liberæ voluntatis suæ arbitrio & acceptâ gratiâ utantur. Eandem doctrinam confirmat D. Greg. Nissenus in oratione de Catechumenis ; eandem D. Joannes Chrysostomus in Epistolam ad Romanos ; eandem S. Cyrillus in Evangelium S. Joannis ; eandem D. Prosper in famoso illo de gentium vocatione libro ; eandem quoque D. Bonaventura in 4. sent. ubi hæc verba apponit : *ex æquali gratia, aliquando magis fervens elicitur motus, aliquando minùs, secundùm cooperationem liberi arbitrij* : quâ ergo audaciâ dicitis, vos ad bene operandum non accepisse satis gratiæ, quantum isti, vel illi ? quo authore hæc dicitis ? quo indicio, quo fundamento ? dicite potiùs, gratiam vestram non esse efficacem, sed vanam, infructuosam, nullam ; & tum primùm verum dicetis : sed quis inculpa est ? an non vos ipsi ? qui, cum cœlestem gratiam eo ardore suscipere debuissetis, qualem à suo Timotheo Paulus postulat, dum ait : *noli negligere gratiam, quæ data est Tibi*, eam negligitis, illos imitati Navarchos, aut habiles parùm, aut minùs attentos, qui alijs velocissimè progredientibus, longo alios ante se spatio relinquunt, non quòd eodem vento careant, sed quod illo, quo aspirat, uti nesciant. Desistite ergo de DEO conqueri, nec defectui liberalis ejusdem beneficentiæ adscribite, quod unicè in defectum libertatis vestri arbitrij refundendum est, cùm non solùm certum sit, quòd ille vos salvos velit & ad id auxilia abundantissima submini-

3. p. q. 69 a. 8. ad 2.

Epist. 105.

l. 3. c. 1.

c. 6.

stret, non tantùm æquè

æquè sufficientia, sed forte plura ac fortiora, quàm alijs, qui vos & fervore Spiritûs, & Sanctitate præcedunt. Quod si talia vobis auxilia porrigat, quibus per suam Omniscientiam prævidet, vos non ritè usuros, hæc non ipsius, sed vestra est culpa, qui illis ignavè abutimini: *ipsi fuerunt rebelles lumini*, dixit de Peccatoribus Jobus; non quòd Deus ipsis clarum veritatis lumen non accenderit, sed quòd illi oculos clauserint, ne viderent veritatem. Alio loco ait: *dicebant* Deo, *recede à nobis*, & alibi: *dixerunt* Deo *recede à nobis*, & rursus: *quasi de industria recesserunt abeo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt.* Culpam ergo omnium malorum vestrorum in vos ipsos conjicere discite: *perditio* tua *Israël!* dicite ex toto corde vestro: *ego sum, qui peccavi, ego, qui impiè egi, ego qui iniquè gessi.* Fatemini cum Jeremia, vos esse, qui vestro vos inimico in servitutem venditis pro lucro vilissimo: *Ægypto dedimus manus & Assyrijs, ut saturemur pane.* Dicite, vos cedere, dicite vos cadere, quia ita vobis lubet; vultis enim cadere, & ultro vos in lapsum præcipitatis; alia sanè ratio dari non potest, *ipsi nos seducimus*, ut D. Joannes testatur. Quanta non dæmonum vis, & potentia est? & tamen illi nec minimum quidem à vobis obtinere possunt, nisi spontè vestrâ assentiamini; instigare vos possunt, importuni esse possunt, sed vim inferre non possunt: *dixerunt animæ tuæ*, notate appositissimum Isaiæ textum, *dixerunt animæ tuæ, incurvare, ut transeamus.* Ecce non audent pedem dorso vestro imponere: *incurvare concurvare*; sed postulant, ut ipsimet vos inclinetis & substernatis: si ergo vobis prævalent, si vos conculcant, unde hoc accidit? nisi, quòd vos ipsos ultrò eorum pedibus ignavè subjiciatis: *dixerunt animæ tuæ incurvare, ut transeamus, & posuisti ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.* Ah Christiani, liberum vestrum arbitrium frænate, & in officio continete, nec quidquam porrò dubitetis: salvi eritis, salvi eritis! Nunquam Holophernes infernalis formosam Juditham tanget, dicam animam vestram, stabit illa incolumis, conari tamen poterit & blandiri, *ut sponte consentiat.* Sed finite, hoc faciat inimicus; nil interest, vos occasiones pravas fugite, & medijs ad salutem datis strenuè utimini, Exomologesin crebrò, sæpe sacram synaxin obite, Deo identidem vos commendate, opem & auxilium ejus efflagitate, & ego certissimò vobis promitto, vos æquè, ac quemvis alium, salvos fore & beatos. *Judith. 12.10.*

VIII. Scitis tandem, quid rei sit, dicam perspicuè: velletis sanè terræ delicijs frui, indulgere genio, cupiditatibus fræna laxare, & nihilominus in paradisum transferri, sine ullo labore, aut impensis vestris: quin velletis, ut Paradisus ipse ad vos descenderet, ne vos laboriosè illuc eluctari, & incommodum subire necesse sit. Semel in divinis oraculis legitur, paradisum in singularis favoris testi-

testimonium ad quendam descendisse, cui nomen erat Joanni, *vidi civitatem sanctam Ierusalem novam descendentem de cælo!* sed quorsum tandem descendit? *super montem magnum, & elatum.* Hem in montis verticem, & montis sublimis quidem, atque ardui: & qua de causa? si enim civitati illi sanctæ placuit descendere, cur non in planitiem, ut Apostolo jam laboribus fracto, jam seni, jam decrepito non nihil parceretur, ne porrò montem conscendere necesse esset? minimè certè; mysterium subest. Paradisus nimirum non datur ignavis, non datur Paradisus ignavis: error tam crassus evellendus, si fortè alicujus in animo radices egisset; Deus gloriam suam dare statuit in præmium & mercedem, ut & nos aliquid, & quidem de nostro conferamus. *Non posuit nos* Deus *in iram*; hoc sanè verissimum est: in quo ergo nos posuit, *in salutem, in salutem?* Non; sed *in acquisitionem salutis*, ait Apostolus. Vult ergo, ut illam nostro labore obtineamus; vult, ut nec otij, nec superbiæ materiam habeamus; quid ergo fecit? adeo ordinatè omnia disposuit, ut salus nostra, nec tota foret nostra, nec tota Dei; non nostra tota, ut nos demissos & humiles conservaret, non tota Dei, ut ne otio diffluueremus: *neque nos supinos esse vult* Deus, *propterea non ipse totum operatur*, ait S. Chrysostomus, *neque vult esse superbos, & ideo totum nobis non cessit.* Nobis gratius foret, si Deus omnia, nos nihil omnino faceremus; hoc autem Deo non placet, Auditores, Ipsius est, nos vocare; nostrum, vocanti respondere; Dei est invitare, Nostrum, invitanti parere: *vocabis me, & ego respondebo tibi.* Ille nos incitabit, allicier, impellet, *operi manuum tuarum porriges dexteram*, ut in jugum montis licèt altissimi eluctemur, & pulcherrimam Sionis urbem occupemus, cavendum tamen, ne primis statim Dei conatibus resistamus; aliàs, si desideratâ salute excideremus, non Dei, sed nostrâ culpâ id fiet: *perditio* TUA *Israël.*

Apocal. 21. 2.
Ibid. 10.
2. Thess. 5. 9.
Hom. 60. ad pop.

PARS ALTERA.

IX. EXcusationem ac veniam mererentur impij, si Deus valde ardua, & laboriosa ab illis exigeret; tunc enim partem culpæ in Deum derivare posse viderentur, si salutis suæ jacturam paterentur. Sed dicat, num Deus tantum ab illis requirat, ut salventur, quantum illi sustineant damnentur? Audite quæso, quid Jeremias dicat peccatoribus: *ut iniquè agerent, laboraverunt.* Creditisne, quàm plurimis eorum parvi steterit, ut malè agerent? *laboraverunt, laboraverunt!* sed nunquid, dicetis, Lex Christiana difficilis est? verùm, obsecro, in quo sitam censetis hanc difficultatem? an quia præcipit, corpus subjugare, ne seditiosè insurgat adversùs animam? Sed quæ non incommoda, quas molestias tolerant impij in tractandis negotijs iniquis? nunquid laborant, dum frigori, ventis, & æstui se exponunt? An quia jubet, propriam voluntatem frangere, & domi-

domare appetitum, ne rationi se opponat? sed quàm duram & vilem servitutem servire necesse est, ubi modicæ promotionis spes affulget? Nonne submittere vos debetis aulicis, officialibus ac ministris? *Et si tanta suffert anima, ut possideat, unde pereat; quanta debet sufferre, ne pereat?* dicam vobis cum D. Augustino. An fortè Lex Divina ideo vobis difficilis apparet, quòd imperet contemnere mundum, divitias, patriam, consanguineos, affinitates, sanitatem, & vitam ipsam, si ad salutem necesse sit? sed quoties vos ipsi vitam manifesto discrimini exponitis ob vanissimum punctum honoris? unius Tituli ambitio, judiciorum dissensio, & contentio de gradu dignitatis, nunquid subitò stricto ense deciditur? Pereat fortuna, pereat familia, pereat sanguis, pereat corpus & anima; vindicta sumenda est, ferroque decernendum: non rarò licèt viribus & conditione multùm inferiores, æmulos in certamen ultrò deposcitis, injurijs lacessitis, ad vulnera & cædem provocatis, nudum pectus alterius mucroni offertis: An Deus unquam à vobis tanta pro Cælo petit, quanta vos pro inferno sustinetis? ô cæcitas, & insania, exclamat eloquentissimus Salvianus: *quanto studio infelicissimi hominum id efficitis, ut miserrimi in æternitate sitis, quanto minore cura, minore ambitu id vobis præstare potuistis, ut semper beati esse possetis!* Eia si quid ingenij vobis est, respondete: hinc nunquam vos extricabitis; si enim vires vobis deessent ad ea ferenda, quibus infernum promeremini, tum enimverò crederem, vos ea ferre non posse, quibus Paradisus obtinendus est: si ergo sat virium vobis suppetit ad iniquitatem, cur non etiam ad virtutem & sanctitatem? Verùm quid frustra huic veritati confirmandæ immoror? cùm certissimum sit, reprobos non solùm laborare in perniciem suam, sed & lassari, ut ipsimet damnati serò nimiùm fatentur: *lassati sumus in via iniquitatis, lassati sumus in via perditionis, ambulavimus vias difficiles!* Nihil adhuc dixi de gravissimis laboribus militiæ, nihil de horrore conflictuum, nihil de inquietudine litium, nihil de angustijs ambitionis, nihil de sollicitudinibus avaritiæ, nihil de doloribus Crapulæ & ebrietatis, nihil de molestijs, miserijs & incommodis, quæ tolerantur ex cæca lascivi amoris passione; non de lachrymis, quas ejus gratiâ fundunt; non de servitijs, quæ præstant; non de æmulationibus ac zelotypiâ, quas sustinent; non de injurijs, quas absorbent; non de periculis, quæ subeunt; non de divitijs, quas dilapidant; non de honore, quem pessumdant; non de morbis fædissimis, quos contrahunt. An non enim in dies singulos novi reperiuntur Ammones, qui unius Thamaris amore *extenuantur macie*, animi deliquia patiuntur, vires & valetudinem perdunt? Quod si, ô Juvenes lascivi, vel minimam eorum particulam sustineretis propter Deum, quæ in vilissimi scorti aut amasiæ gratiam toleratis, sinite, di- Sap. 5. 7.

cam libertimè, nunquid salvi, & sancti evaderetis?

X. O Pater, respondebitis, ne tu simplex es, & rerum nostrarum rudis: gravia quidem & dolorifera sunt, quæ commemorâsti, sed dolor iste amabilis est, dolor suavis; atque ideo, si nescis, à Poëtis *dulce amarum* appellatur: dolor iste genio nostro gratus, & inclinationi conformis est, secus ac ille, quem Lex Evangelica parit; ille enim fastidio plenus est, & acerbus. Ita ne? non credebam enimverò, tantum latere discrimen; grates igitur vobis debeo, quòd hoc mihi arcanum tam opportunè suggesseritis; inde enim validè vos stringam, & argumenti mei vim fortiùs in vos intorquebo. Dicite ergo, quænam diversitatis hujus causa subesse potest? si enim dolores isti secundum se considerentur, ijdem omnino sunt: sermo enim nobis est de eadem fame, de eadem siti, de eadem vigilia, de eadem adversitate pro Deo tolerandâ, quam rei alicujus creatæ amore sustinetis: tota igitur diversitas in eo sita est, quòd aliquando quidem propter DEUM, aliàs verò propter creaturam ea tolerari supponamus. Itaque cùm rei creatæ amore has molestias toleratis, eæ vobis suaves, sapidæ, & *dulce-amaræ* videntur; cùm verò propter DEUM & Cælum ferendæ sunt, insuaves, insipidas, & penitus amaras censetis? an non ita est? Eia ergo, Peccatores victas vobis manus porrigo; præclara enimverò, si superis placet, vobis suppetit excusatio: quid ultrà rationum momenta conquiro, & argumenta accumulo? Illi unico omnia responso jugulant. Audite igitur angeli, audite dæmones, audiat cælum & terra, *audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis orbem.* Tandem justam excusationem habent peccatores Christiani, si damnentur. Et quam illam arbitramini? an quòd DEUS illos in cælum admittere non velit? Non; ille enim, velut pientissimus eorum Pater, promptissimus est, & sincere eorum salutem desiderat. An, quòd careant, sufficientibus auxilijs; Non; nemini enim à DEO onus imponitur, quod vires excedat. An quia auxilia abundantia illis desunt? Non; quia ea illis nascendi conditio obtigit, in qua ingens auxiliorum copia abundat. An fortè, quòd non habeant auxilia ijs æqualia, qui salvi fiunt? Non; quia minimè infallibilis est regula, illum fortiora aut pluta habere auxilia, qui meliùs operatur. An, quòd eas molestias pati non possint; quæ in via virtutis & in negotio salutis devorandæ sunt? Nec hoc quidem; quia longè majora tolerant conducti commodi, ambitionis, æmulationis, passionis, aut vilissimæ feminæ amore, ita quidem, ut, quemadmodum deploravit Jeremias, libentissimè *serviant Dijs alienis, qui non dant eis requiem die ac nocte.* Cur ergo tandem excusationem mentiuntur? Erubesco dicere; sed dicam tamen, quia nimirum molestias istas deberent DEI amore sustinere. Repeto, quia molestias istas deberent

DEI

Dei amore sustinere; hæc enim tota vis excusationis est. O Peccatores Christiani! quid dicitis? an hanc excusationem probatis? Creditisne illam vobis patrocinari & prodesse? Eia liberè igitur, & in faciem Christo dicite: si pro alio sustinere necesse foret, quod tui amore tolerandum est, non foret id usque adeo difficile, sed potiùs jucundum, genio gratum, inclinationi conforme, vocatique posset, *dulce-amarum*. Sed pro te, ô Christe, hæc pati, insuave, acerbum & penitus amarum est. O Dedecus! ô ignominiam! an hæc in faciem Christi dicere non erubescitis? quasi verò ille, qui hic sub velo Eucharistico latet, vos minimè audiret? Hęccine est reverentia effuso illius sanguini, hæc gratitudo saucijs illius membris debita? dicere, pro Deo pati, dulce non esse? Ah nimiùm quantùm patet, vos nunquam gustâsse, quàm suavis sit Dominus! quòd si huic excusationi ultrà confidere placet, eia vivite deinceps, uti lubet, & libet; me enim pudet, eā porrò confutare: si verò agnoscitis, eam esse vobis probrosam, ac Deo ipsi ignominiosam; quam ergo aliam excogitabitis, quò vos convertetis, quid respondebitis? Fatemini igitur vos esse convictos, neque aliud à nobis, qui peccatores sumus, opportunius consilium arripi posse, quàm ut ex hoc momento in seriam vitæ, & morum emendationem incumbamus, ut imminentem jam nobis æternum interitum evadamus; in quem si quo casu præcipitabimur, verè nobis exprobrari fatebimur: *perditio* TUA *Israël*.

SERMO TRIGESIMUS SECUNDUS.

DIE JOVIS POST DOMINICAM PASSIONIS.

Dixit autem ad illam: remittuntur tibi peccata tua, vade in pace. Luc. 7.

I. OFortunatam Magdalenam! quæ Dominum, tam amabilem & benignum offendit, ut unicâ animi demissione placari, & paucarum lachrymarum pretio conciliari se patiatur: an enim, si Pharisæum, in cujus domo, hæc gesta sunt, offendisset, tam facilem ab illo veniam obtenturam fuisse existimatis? poterat enimverò misella, odorum fragrantia instructa, & in lacrymas soluta flere, quantum libe-

bat ; Pharisæus sanè, si eam, nec legatione præmissa, nec accessus, veniâ obtentâ, improvisò ingredientem vidisset, cum furore ac fastu exclamâsset : quæ hæc tua impudentia est, fœmina scelerata ! quâ fronte huc irruis, inverecunda ! an domus hæc prostibulũ aut lupanar tibi videtur, quod tui similibus pateat ? túne huc ingredi ? in hunc te consessum ingerere, & hominum honoratissimorum conspectum subire ? Facesse hinc impudentissima, teque apage quantocyus, ne sordium tuarum fœtore auram corrumpas, cui medendo, alio quàm balsamo, & odoribus opus est. Tuas tibi habe lachrymas, ad jussa faciles, quibus non unum duntaxat amatorem decepisti. Quid ? ergo tuis fidem dare blanditijs ? tuis suspirijs credere ? hinc te aufer ocyùs, ab hisce liminibus imposterùm abstine, certa me ne quidem alloquium tuum, ne dum osculum, unquam admissurum. Hoc nî fallor, responsum à Pharisæo Magdalena obtinuisset, si ad illum placandum accurrisset, ut acutè D. Augustinus observavit: *si ad illum, Pharisæi pedes accessisset, dicturus erat : recede à me.* Sanè Pharisæus, uti sacra nos pagina docet, tametsi nec verbulo irritatus, ex eo solùm quòd cerneret illam humanitatem, qua Christus pœnitentem excepit, ingens scandalum accepit ; nec alium Christi excusandi modum invenit, quàm arguendo ipsum ignorantiæ : *hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum* ; Christus tamen insuper habito fastidioso hoc Pharisæi murmure pro congenita sibi benignitate eam quanto amore excepit ? quantâ efficaciâ defendit ? quanta facilitate absolvit ? nullâ in culparum expiationem vel minimâ pœnâ inflictâ. Nec hoc contentus, illam ad tam singularis amicitiæ, & necessitudinis gradum evexit, ut si solam DEI matrem MARIAM exceperis, chariorem in terris fœminam Christus non habuerit, peccatrice Magdalenâ. Hæc inaudita Christi clementia me cogit, ut hodie ab omni rigore abstineam, totumque hunc sermonem in improperia pronum, demulcendis peccatoribus impendam. Bonâ ergo pace & veniâ illorum miserabilium, qui obstinati in malo parati sunt in divinæ Bonitatis despectum æternùm perire, nolo eorum causæ inutilem hodie operam addicere ; potiùs animos addam ijs, qui sincero corde profitentur, quòd libenter velint se totos DEO dedere, illum desiderent, illum æstiment, illum suspirent, sed quòd nimis magnos peccatores se agnoscant, indè diffidant, posse se ad sanctitatem pertingere. Verùm ne desperent illi, ne turbentur, vacuas tantùm mihi aures, animos attentos præbeant, ego enim demonstrabo, id non minùs in eorum potestate esse, quàm cujusvis alterius ipsis longè melioris.

Hom. 23. ex. 50.

II. Ne verò suspicemini, animũ mihi esse dicendi de rebus minimè practicis, verùm de ijs solùm, quæ in Idea, & speculatione consistunt ; potiùs persuasissimum habitote, me probandum assump-

assumpsisse, vos ipsissimos, qui hic præsentes estis, tametsi lascivis fortassis amoribus irretitos, aut odiorum rancore lividos, aut fuso sanguine recens contaminatos, aut fastu tumidos, aut avaritia victos, aut ambitione agitatos, aut sensuum illecebris absorptos, vos ipsissimos, inquam, si modò non deficiat voluntas, veniam non solùm noxarum omnium citò consequi posse, verùm etiam in hisce terris ad tantam divinæ gratiæ amplitudinem, & in cæli gloria ad tantæ dignitatis excellentiam posse pertingere, ut minimè ijs invidere necesse sit, qui minùs vobis impij fuêre: Hic tamen ab errore vobis cavete: nec enim ego dixerim ad id eminentiæ vos virium vestrarum adminiculo, aut arbitrij, & naturæ operâ evehi posse, miseros vos, si hac solâ basi spes vestræ inniterentur, æternùm sanè de vobis esset conclamatum: quippe non solùm ad tantæ sanctitatis fastigium, quod vobis ostendo, eluctari non possetis, sed ne quidem è vitiorum barathro, cui immersi jacetis, exurgere. Verùm animos sumite peccatores dilectissimi, nec enim ad tanti operis executionem vos soli estis, sed Deus vobiscum, vosque Deo juncti, quid autem vobis promittere non poteritis, omnipotentis brachio roborati? *Quod per naturam est impossibile, per gratiam* Dei *non solùm possibile, sed & facile fit*, Bernardo teste, qui id expertus est. Dicite, Auditores, si quis Prophetico spiritu afflatus, Mariam Ægyptiacam, tunc temporis accessisset, cùm vanitati & illecebris dedita, Idolum amantium, Alexandriæ prostaret, ipsamque his verbis fuisset allocutus: Ausculta fœmina, veniet tempus quo non solùm delicijs omnibus, & voluptatibus sponte tuâ valedices, sed intra silvarum horridos concluſa recessus, hanc, quam modò dicam, vitam vives, Quadraginta septem annorum spatio vivi hominis vultum non videbis, verùm lupis, & ursis, leonibus, & tigribus circumdata, minimè tamen invidebis illecebrosis juvenibus, quorum modò consortio frueris. Tres solùm panes tecum in solitudinem portabis, illosque duros, & mucidos, his famem franges sedecim annorum intercapedine. Illis absumptis camporum herbis & radicibus, instar feræ pasceris, aquâ palustri restingues sitim, usque dum eò pertinges, ut omni, quo mortalium vita sustentari potest, cibo abstineas. Inde omni tecto destituta ac lare, omnique veste, quâ operiaris, sustinebis jam tremens noctes brumali frigore conglaciatas, jam ardens dies æstivis caloribus urentes. Heu infelices oculi tui! adeo eris in illos crudelis, ut unius etiam horæ quietem illis concessura non sis, nisi jam hac conditione, ut planctu & matutino & vespertino omnem præsentem tuam stultitiam deplorent, hic ipse verò sopor intercisus, qualis erit? ille nimirum, quem sperare potes vel extensa super asperas rupes, aut virgulta spinis exasperata. Saxis præcordia, pugnis ora contundes, ac in delicijs numerabis, dorsum aut tribulis, aut flagris dilaniare. Hoc ego tibi annuntio, & hoc Tu, mihi crede, facies.

Dicite, vos oro, & obteſtor, Auditores, ſi quiſquam in hunc modum peccatrici locutus eſſet, fidem penes diſſolutam moribus juvenculam inveniſſet? an non riſu & ſibilis, id perſuadere volentem excepiſſet? Quid Ego intra ſolitudinis antra, & Silvatum ſpelæa concludi? quæ abſentibus vel modicum temporis amatoribus, animis linquor, & concido? ego tanta ſuſtinere tormenta? quæ aciculæ puncturam lethalem judico? ego cibo, potu, ſomno abſtinere? ego loquelâ & riſu carere, tantis annorum intervallis? Vah nugæ! hoc enim verò adynaton eſt, & fieri nequit! *Job. 6. 12.* *Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt.* Mortem potiùs, quàm vitam talem eligam. Et tamen certiſſimum eſt, Auditores, hanc elegiſſe, ac divinâ adminiculante gratiâ non tantùm non impoſſibilem viſam, aut laborioſam, verùm jucundam & facilem, ut proprij oris oraculo Abbati Zoſimo aſſeveravit, cui morti vicina animum aperuit, & ſermone cum Jobo quoque commutato palàm confeſſa eſt: *Job. 6. 10* *hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore non pareat.* Quid ergo vos mihi objicere non eſſe vos ad excelſiſſimam ſanctitatem comparandam habiles? Erratis enim verò, erratis: quâ de cauſa? dicam. In hoc enim præſenti ſtatu pecatorum ſanum judicium ferre non poteſtis de eo, quod eritis in ſtatu robuſtæ virtutis ac perfectionis. Verùm, quid intereſt? Etiam æger ea ſibi poſſibilia non exiſtimat, quæ ſunt propria ſanis, uti curſus, ſaltus, luctæ, pugilum paleſtræ, equorum agitationes; & tamen omnia hæc poteſt ſanus? *Non potes me ſequi modò.* Imquondam Chriſtus Petro, imbecilli etiamnum ac debili, *non potes me ſequi modò*, quid ponè ſubjunxit? *ſequéris autem poſtea*, quod Auguſtino interprete, idem erat, ac dicere: *ſanus, & ſequéris me.* Alius certè rum ſtatus erit, mens alia, aliud robur, quando in corde veſtro divinarum conſolationum torrentes inundabunt, quando non obſcurè, ut in præſenti rum, verùm clarè mortalium bonorum caduca vanitas, & æternorum ſtabilis conſtantia apprehendetur, quando dæmones tentationibus ſuis impetere vos non audebunt; quando divinæ mentes tutelâ ſuâ vos fovebunt; quando cælum totum in veſtri favorem ſe ſuperfundet, verbo, quando Deo ſervire vobis tam amœnum erit, & facile, ac ſi à natura ſint congenitum.

III. Quis veſtrûm non obſtupeſcit? Si capreolum per ardua montium tantâ levitate currentem aſpicit? ut nec arenæ quidem veſtigium imprimat? perdicem tantâ celeritate volantem, ut nec ſagitta arcu excuſſa illam aſſequatur? Prima fronte cuivis videbitur animantia illa, in fine ſui motûs neceſſariò debere & ſudore diffluere & laſſitudine deficere, quaſi poſt immanem laborem exantlatum; & tamen nihil tale experiuntur? eſt enim utriuſque genio ſummè conformis, & velox curſus capreæ & perdicis pernix volatus: quis noſtrum non brevi contabeſceret? ſi in ſubterraneo

tetranea ſpecu commorandum eſſet? & tamen talpa ibidem tanquam in domo ſibi conaturali pinguеſcit? quis non ſuffocaretur, ſi ſub undis habitare deberet? & tamen ibi in loco ſuo proprio piſcis ſalit, & vivit? quis non redigendum ſe in cineres arbitraretur? ſi in medijs ſibi flammis morandum eſſe videret? & tamen ibi Salamandra vivit intacta & læta? Ita nemo ſanè affligitur, ſed gaudet potiùs, ſi Philoſopho fides eſt, operatione ſibi naturali: *Quodcunque ſecundùm naturam ſit, jucundum eſt.* Si ergo & vos tandem, in eum ſtatum redigeremini, ubi & lachrymæ & pœnitentiæ opera, & orationes ſacræ ſecundum naturam fierent, an non hæc & poſſibilia & ſimul ſuavia acciderent? Ita omnino. Jam verò ſciatis velim, longè majus eſſe adminiculum quod divina vobis gratia ſubminiſtrabit. Si enim vires illas, quæ à natura ſolùm proveniunt, metiamini, illas tam debiles, tamque limitatas deprehenderis; ut ipſo exercitio, & temporis morâ langueſcant, quemadmodum & perdix longo volatu, & caprea diutino curſu fatigatur. Aliter accidit gratiæ divinæ, hæc enim non ſolùm nullo exercitio laſſatur, juxta id, quod de juſtis Iſaias aſſeruit: *current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.* Verùm etiam vigorem identidem & incrementa ſumit, adeo quidem, ut tanto majorem in divini ſervitij ſemita facilitatem experiatur homo, quanto magis in eodem ſtadio decurrit, & fatigatur: quin id potiùs, quod Divus Ambroſius affirmat, conſiderate. Ait ille, juſtum nonnunquam eò pertingere, ut difficilius illi vitium accidat, quàm virtus: *Ita facilitù redditur in progreſſu virtus, ut difficilius ſit, malè agere, quàm bene.* In Apol. David. Gravius ei accidit ab oratione deſiſtere, quàm eidem multis horis vacare, difficiliùs pœnitentiæ opera dimittere, quàm illa etiam magno cum rigore uſurpare? In cujus rei teſtimonium appoſitè hic adducitur id, quod in Patriarcha Abraham nonnulli contemplantur. Ad hoc enim, ut ad filium ſacrificandum, citus & alacer ſeſe accingeret, non requirebatur aliud, quàm nutus Dei unicus isque leviſſimus: *Dixit* DEUS, *Abraham, Abraham.* Gen. 22. 1. & v. 11. Ut autem à ſacrificio deſiſteret, clamorem Deus addere debebat & clamorem fortiſſimum: *clamavit Abraham, Abraham.* Uſque adeo verum eſt, ajunt, plus operis requiri, ad juſtum à bono abſtrahendum, quàm ad id extimulandum. Cur ergo vobismetipſis diffiditis? ad excelſum ſanctitatis gradū poſſe pertingere? ad quem tamen non naturæ debilis & languentis viribus, ſed vigore gratiæ robuſtæ & nunquam delaſſandæ eſtis deducendi? Aſcendendum vobis enimvero eſt cum Elia, ad montis Oreb inacceſſum verticem, ſed in illius cibi ſolidiſſimi virtute, qui intimis venarum veſtrarum meatibus vires, & robur infundet. Omnino vobis cum Eliſæo Jordanis rapidiſſimi alveus trajiciendus eſt, ſed illius venerandi nominis adminiculo, quod in medio gurgitum, vorticumque vas dum aperiet. Scala ſublimis, & præceps

ceps ſcandenda eſt, illiq́ue non abſimilis, qualem Jacobus Patriarcha vidit, nil tamen vobis timendum, Deo ipſo manum porrigente, ſcalamq́ue ſuſtinente, ut vos à casûs periculo
Gen. 28. 13. immunes conſervat: *Dominus innixus ſcalæ* An ullum Sanctorum viribus, & virtute propriâ, ad ſingularem virtutis gradum evectum eſſe putatis? minimè certè, ſi Davidi cre-
Pſ. 43. 4. dimus: *Brachium eorum non ſalvavit eos.* Erant ſane eâdem nobiſcum naturæ debilitate infecti, eodem luto formati, eâdem carnis farinâ compacti, ſola Dei gratia fortes effecit:
Pſ. 107. 14. *dextera Domini fecit virtutem.* Animos ergo ſumite peccatores, unico hodie firmo animi decreto opus eſt, & Sancti eritis: *In* Deo *faciemus*
Pſ. 59. 14. *virtutem, & ipſe ad nihilum deducet inimicos noſtros. In* Deo *faciemus virtutem, & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos.*

IV. Sed unde mihi certum eſt, dicetis, Deum gratiam tam potentem & efficacem ſuppeditaturum? Quid? unde vobis certum eſt? Vah imprudentiſſimam vocem? utinam nunquam labris veſtris excidiſſet! fortaſſe enim longè magis Deum, ob immodicam diffidentiam exaſperat, quàm omnes noxæ veſtræ præteritæ. Cur enim ſuſpicemini Deum vos peræquè in numerum familiarium ſuorum, ſervorumq́ue intimorum, & confidentiſſimorum amicorum, non admiſſurum? ſi modò vos ijs accenſeri dignemini? an non enim totum ſanguinem ſuum veſtri non minùs amore quàm cujuſlibet alterius, etiam ſanctiſſimi profudit? An non illi tantidem ſtatis, quanti quælibet Thaïs, aut Pelagia, aut Guilielmus, aut Auguſtinus ſteterat, pro hiſce ſanè non plus pertulit, quàm pro quovis veſtrûm. Sanè ſingillatim recordabatur veſtri, dum ſudore ſanguineo in horto Gethſemani perfunderetur, veſtri meminit, dum crucis trunco affixus cum morte luctaretur, dum ſuſpiraret, dum ſingultiret, dum plangeret, *cum clamore valido & lacrymis preces offerens*; cur ergo eandem illi de vobis æſtimationem eſſe diffiditis, qui idem pro vobis pretium ſolvit? Verum quidem eſt, pro tantis laboribus veſtri amore exantlatis vices ipſi reciprocas peſſimè rependiſſe, id enimverò fateor, & deploro. Sed an ipſum pejus fecit Petro tractâſtis, Christum pernegante? quem tamen poſtea tam charum Chriſtus habuit aut Paulo perſequente? quem tantis ſubinde Chriſtus favoribus cumulavit. Quod ſi & pejora in ipſum ſcelera deſignâſſetis, vos beatos! quibus res cum Deo eſt, non cum hominibus? *Non faciam furorem iræ meæ*, proteſtatur ipſe per Oſeam, *non faciam furorem iræ meæ.* Cur illud? *quoniam Deus ego, & non homo.* Si quem hominem fortè gravi injuriâ affeciſtis, quantumvis poſtea offenſæ venia data ſit, icta amicitiæ fœdera, pax ſtabilita, & publicata, non tamen unquam ex integro ei conditis; & ſanè ratio id faciendi non deeſt, ſicut enim ferrum quantumvis politiſſimum antiquam rubiginem facilè

facilè induit, aut titio licet extinctus, citò flammam concipit, aut mare placatum brevì iterum intumescit, ita inimicus reconciliatus facillimè veteri rancore exasperatur. David sanè, juvenis non minori prudentiâ, quàm mansuetudine præditus, non semel tantùm & generosissimè quidem ignovit Sauli, à quo ad mortem quærebatur, veniâ eum in spelunca donavit, dum vestimenti limbum abscidit, pepercit illi in tentorio, dum hastam à pulvinari abstulit, nunquam se tamen manibus ejus commisit posthac, quantumvis Saulem dolentem, & præteritorum pœnitentiâ ductum agnosceret, etiam lachrymantibus oculis obtestantem, & regiâ interpositâ fidelitate. Usque adeo nulla pax cum hominibus stabilita, si Augustino credimus, ex toto secura est: *Apud homines nunquam plena est indulgentia.* Id tamen penes Deum falsissimum est, ut idem Sanctus Doctor asseverat. *Sic enim Deus ex toto indulget, ut jam non damnet ulciscendo, nec confundat improperando, aut minùs diligat, imputando.* Ut adeo ipsi plenissimè possimus confidere, penes quem nullus præteritis criminibus locus est, si illa modò in præsentiarum detestemur. Ego sanè divina identidem volvens, & revolvens oracula, nunquam deprehendi, Christum vel verbulo, etiam è longinquo, culparum præteritarum mentionem fecisse; nec enim Magdalenæ suas turpitudines, nec Matthæo usuras, nec Zachæo fraudes, nec Petro perfidiam, nec Thomæ incredulitatem, objecit, cumque vel semel infidæ civitati Hierosolymæ, commissa crimina exprobrare statuisset, ut notat Author operis imperfecti, quâ obsecro verborum formula, quibus verbis usus est? *Ierusalem, Ierusalem*, ait; *quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt.* Quid hoc? an non Hierosolyma plures ante hac Prophetas occidit, aut lapidavit, quàm pro præsenti tempore interemerit? Ita sanè, & tamen Deus minimè dixit: *quæ occidisti, & lapidásti*, sed potiùs, quæ *occidis, & lapidas.* Deus enim culpas præteritas & remissas non æstimat, sed præsentes duntaxat, & nulla adhuc venia expiatas. Certè nequaquam fieri potest, ut promissa illa Dei magnifica cassa fiant & irrita, Prophetarum ore promulgata, quibus se peccata nostra instar saxi gravissimi in maris profundum projecisse testatus est, ut porrò non possint emergere: *Projiciet in profundum maris omnia peccata vestra.* Alibi verò, quòd ea nubium instar avolare, & disperere fecisset: *delevi ut nubem iniquitates tuas.* Rursus: *delevi ut nebulam peccata tua*: & iterum: *convertam eos, quia miserebor eorum, & erunt*, (quid dici potest amplius?) *& erunt, sicut fuerunt, quando non projeceram eos.* Eo, ait, se nos pretio habituros, & loco, ac si nunquam in illum deliquissemus. Inter homines sanè id rarò accidit. Pater enim, filio morigero semperque obsecundanti plus amoris exhibet, illi autem, qui contumax fuit, & indocilis, severitatem ostendit.

Mich. 7. 19.

Is. 44. 2.

Zach. 10.

Princeps vasallis nunquam fœdifragis plus favoris ; aliquando rebellibus minus demonstrat. Belli Dux militibus semper fidelibus magis favens, seditiosis magis inexorabilis est. Non ita Deus, subjungit sanctus Pontifex Gregorius ; tametsi enim hactenus semper ipsi infideles, discoli, ac immorigeri fuerimus, id tamen pretio & favori, ac affectui divino erga nos nihil adimit ; imò si illum ut innocentes amemus, ut innocentes redamabimur. *Sic panitentes recipit, sicut justos.* O solatium ! *sic panitentes recipit, sicut justos.*

V. Cæterùm ut veritatem hanc magis perspicuam faciam, liceat observationem annectere non solidam minùs, quàm elegantem, Deum nempe erga homines morum innocentiâ & sanctitate Illustres, tantum benevolentiæ nunquam demonstrasse, quantum non ijs quoque exhibuerit, qui post multas ipsi illatas injurias, tandem se divinis servitijs dediderunt. An dubitatis ? quin attentos mihi animos præbete, & sanè plenos solatij relinquam. Innocentuam turba Josuam jactitat, qui solis currum stitit ? *Obediente Deo voci hominis.* An nõ ad id potentiæ etiam Mutius pervenit ? qui è latrone silvarum famosissimo, in mansuetissimum earundem incolam evasit, quin potiùs Mutium inter & Josuam id discriminis intercessit, quòd cùm Josue solem in cælis figeret, illustris illius victoriæ causâ, quam unius diei spatio de quinis reportare Regibus debebat, Mutius ob causam longè minoris momenti idipsum obtinuerit, nempe ut ante solis occasum, hospitium, quò mittebatur, pertingeret. Elias sanctus & innocens, pluvias ad obsequia sua & nutus paratas habuit, idipsum pœnitentes inter, Jacobus Anachoreta obtinuit, qui virginem priùs oppressit ; mox interemit. Daniel innocens, feras belluas ad pedes suos prostratas, & reverentes habuit, sed an non & inter pœnitentes ipsum gratiæ Guilielmus Aquitanæ consecutus est ? prius desisor Ecclesiæ, mox etiam hostis, & persecutor ? Si tergemini illi Babylonis juvenes flammis injecti minimè arserunt, an fortè arsit Afra priùs meretrix, tum continentiæ speculum, minimè profectò, Auditores, illa quidem victimam se Deo consecrandi desiderio mortua est, non tamen arsit, nec combusta est. Oleum igne bulliens nocere non poterat Joanni cuidam innocenti, novi per bene, verùm pariter ebulliens nil damni afferre poterat Bonifacio pœnitenti. Quid de celeberrima illa Maria Ægyptiaca superius laudata dicam ? nunquid & illa multoties super aquas ambulavit ? Raymundo Pennafortio haud absimilis, qui tamen semper sanctissimus erat ? an non plurimorum annorum spatio cibi omnis expers vixit, Catharinæ Senensi similis, quæ nunquam impia fuerat ? Si Irene virgo innocens Genij sui tutelaris auxilio ex carcere extracta est, nunquid idem opis & favoris Genebaldo pœnitenti Episcopo idem Angelus præstitit ? Si sanctissima Scholastica fratri suo Benedicto columbæ figurâ apparuit, nunquid

nunquid eodem schemate Maria pœnitens cognato suo Abrahamo visa est; nunquid majus erat à Crocodilo longo tempore serviri, quemadmodum Theodora de adulterio patrato pœnitens experta est, quàm aut à cervo lactari, aut Ægidium, vel ab urso coli, ut Agapitum, aut lupum habere obsecundantem, ut Norbertum, qui omnes innocentiæ meritis inclaruêre; sed longam ego hic telam texerem, si partitim & diffusiùs commemorare vellem, quòd Deus nullo privilegiorum ac gratiarum genere parcior fuerit erga pœnitentes, quàm erga sanctos, id quod Divus Gregorius perappositè indicavit dicens, æquè sapidos palato suo cineres, quàm panem fuisse. *Cinerem tanquam panem manducabam.* Mihi sanè satis est hactenus vobis demonstrâsse, noxas præteritas penes DEUM minimè obesse, quotiescunque illas animi dolor, & contritio ignis instar, terram purgantis, haud aliter quàm spinas & arbusta absumpsit, de quibus nulla porrò apud homines memoria supereſt. Si ergo nil obsunt noxæ præteritæ quid timetis amplius peccatores? quid dubitatis? certissimos enim vos facio, DEUM non minùs vos, quàm sanctissimos quosque amore complexurum, magnoque in pretio habiturum, nec quicquam ille aliàs per Ezechielem jurejurando se obstrinxisset: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua.* Si enim ex eo, quòd magni peccatores fuetitis, ad sanctitatem porrò eximiam contendete non possetis, certè præterita crimina nimiùm quantùm vobis nocerent. Erigite ergo animos, certoque vobis persuadete, locum vobis maximos inter Sanctorum relinqui, si modò eorum numero velitis accenseri.

VI. Quin potiùs è contrario vos impugno: vos enim ex eo, quòd magni peccatores fueritis, DEUM vos è Sanctorum insignium numero excluſurum arbitramini, ego ex hoc ipso, quòd tales fueritis, evinco, vos à Deo in sanctorum grandium numerum aggregandos. Dicite obsecro, multinè anni sunt, ex quibus peccatis immersi vivitis? Eja an non ita est? Ego quidem id minimè crediderim, sed demus id esse. Cur ergo existimatis tanta DEUM patientia, tantas à vobis injurias sustinuisse, tantas blasphemias in lusu, tanta in contractibus perjuria, tantam immodestiam, & petulantiam in templis, tantam duritiem erga pauperes, tantum rigorem contra dicâtas Deo Personas, quæ quidè id genus delicta sunt, quibus directè divinissima illius Persona appetitur. An non à primo scelere, quod patrastis juvenes, vitæ vobis telam abrumpere potuit? quantas indies occasiones nactus est, an fallente vestigio vos præcipitandi per devia, aut è fenestris dejiciendi, aut mergendi fluminibus, aut telis & sagittis feriendi, nec tamen fecit? sed incredibili patientia vos toleravit, imò fortunatos effecit benignitate summa? Quale obsecro hoc signum est? nunquid quòd rem grandem reciprocè à vobis exspectet? non vos tantis im-

pensis vivos conservat, ut ipsum continuò offendatis; non propterea hortorum fructus subministrat, & restaurat famelicos, non aquarum fontes propinat, & sitientes refrigerat; non collium auras mites facit, & anhelos reficit potiùs hac potissimùm ratione vos vult obstringere, ut tandem deditionem vestri facere cogamini, aut amore; aut fortitudine tantæ bonitatis expugnari, utque vos tantò majori fervore illius servitio consecretis, quantâ prius malitiâ illum offendere laborâstis. Non ergo mihi porrò objiciatis, ex eo quòd peccatis plurimis Deum lacessiveritis, meritò vos dubitare, an ulla Deo de vobis cura sit, nisi enim vos unicè cordi haberet, jam pridem sanè abrupto vitæ stamine aut cum damnatis fremere, aut frendere cum diabolis coëgisset, nec vobis hac ipsâ die ad concionem audiendam stimulos injecisset, ut vos lucrari conaretur. An nunquam forte audivistis id Deo in more positum esse, ut peccatores perfidos & perditissimos vel maximè & studiosissimè venetur? *Venit filius hominis quærere quod perierat.* Certè venator impiger ibi vel maximè immittit vertagos, ubi feram pertinacissimam latere animadvertit; Medicus peritissimus ibi artis suæ industriam locat, ubi morbus est vel maximè periculosus. Navarchus ibi suam gloriatur impendere peritiam, ubi ventorum contrariorum furiæ dominantur. Advocatus expertissimus ibi animi dotes & doctrinam adhibet, ubi de causa propè conclamatum est. Agricola exercitatus ibi operam libenter admovet, ubi tellus minùs frugifera est ad culturam pertinax. Certè miseriæ vestræ divinam misericordiam non prosternunt, verùm acuunt desideria amoris sui subtilissimum vobis excessum demonstrandi, ut quemadmodum Apostolus dixit: *ubi superabundavit delictum, ibi superabundet & gratia.* Si modò vos eidem correspondere parati sitis, sinusque pandatis ad recipienda illa gratiarum diluvia, quæ ille vobis effundere promptissimus est.

Luc. 19. 10.

VII. Minimè me latet, ex parte vestra singulari labore opus fore, maximè in principio, usque dum pravis consortijs vos subducatis, & lascivia, & ludis, & lucris, alijsque delicijs illecebrosis, quorum longo tempore usum & habitudinem induistis. Sed eia alacriter ad opus, hæc enim nova Deo erit occasio majori vos affectu excipiendi, vosque majori liberalitate & munificentiâ attrahendi. Certè filius ille prodigus, qui libertatis amore inescatus extra lares paternos seculum sibi aureum fingebat, semper Apicianis luxibus in commessationibus, convivijs, & prosperitate affluere, deprehendit tandem ex aureo illo quod sibi ipsi finxerat sæculo, nil aliud sibi esse residuum, quàm juglandium pastum. Unde dejectus, afflictus, vilis, reditum meditabatur ad domum, in qua natus est paternam, & patris pedibus supplex accedere, veniamque efflictim rogare: *Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Hoc autem sanctissimi animi propositum, non amor & charitas,

ritas, sed proprij commodi studium, famis, nuditatis, squaloris & sordium calamitas extorserant, juxta eximiam Divi Chrysologi effatum : *Fames revocat, quem saturitas exulárat.* Et tamen, ô quanto amore receptus est? debebat enimvero Pater dicere redeunti: Ah! ingrate fili! jam tandem ad Patrem redis, cùm nemo amplius rerum tuarum satagit, vah dum amicorum copiâ affluueres, & voluptatum delitijs, genitorem tuum nec salute dignatus es; merebaris proin à me repelli, eorum sumptibus sustentandus, cum quibus opes familiæ, & patrimonium dilapidâsti, merebaris paternæ domûs limine excludi, pro filio meo non haberi, imò ex oculis meis in malam crucem abigi. In hanc sanè verborum formulam videtur pater prorumpere debuisse, saltem in cautelâ filio salubre documentum; verùm nihil horum dixit genitor: potiùs exemplum pietatis à mari desumpsit, quod fluvios ad se redeuntes non objurgat, nec illis exprobrat, quamvis longis ambagibus fugitivi per orbem erraverint, non supplices fieri postulat, non magnâ morâ eorum vota suspendit, sed continuò immenso ipsos sinu, unde primò fluxerant, recipit, suorumq; quos continet thesaurorum fecit participes. Haud aliter senex optimus filium reducem, ac pœnitentem obvijs ulnis amplexus & osculatus est, strinxit, atque lachrymis perfudit; tum proferri illicò splendidissima vestimenta, præstò esse famulitium, oppiparum instrui convivium, & musicorum modulos insonare jussit; & quod maximè mirandum, annulum aureum digito inseri : *date annulum in manu ejus.* Quod ætate illa luculentissimum signum erat filij charissimi, quippe cui sigillum committeretur : jam ego in hunc modum ratiocinor. Si tantâ benignitate à Deo recipitur talis notæ filius, qui ad illum revertitur, non alia de causa, quàm quòd fame se sentiat emori, & squalore ac nuditate tabescere, quid de vobis dicam, Auditores, qui ad DEUM revertimini, eo potissimùm tempore, quo omnium commodorum ac deliciarum copiâ abundatis, dum prosperis fortunæ velis evecti, amicorum coronâ circumdati, divitijs, honoribus, ac variarum relaxationum diverticulis affluitis? totumque hoc Dei amore relinquitis? O quo affectu vos suscipiet, quâ promptitudine, quâ facilitate? an non suggeret largiter, quidquid ad eximiam vitæ & morum sanctimoniam, ad quam aspiratis, erit necessarium? dolore vos sinceriſſimo & perpetuo noxarum commissarum donabit, quod sanè nectar illud delicatum, & dulce est, à DEO per Isaiam promissum, cùm diceret : *inebriabo te lachrymâ meâ.* Margarita de Cortona olim Christum secuta est, qua de causa? quia à Patre baculo è domo fuit expulsa; Christus tamen illam non dedignatus est habere velut amicam charissimam. Paulus, cognomine simplex, se Deo consecravit, & cur hoc? quia thori consors gravissimam ei infamiam inusserat; Christus tamen non dubitavit illum in ser- *Is.16. 9.*

vorum insignium nimirum accensere. Plures alij divino servitio acceſſere, ſolo timore temporalis cujuſdam periculi, aut calamitatis impulſi, ita Arſenius ille Romanus fecit, inſidijs Arcadij impetitus, ita Ephrem Syrus, carceri mancipatus, ita Moyſes Æthiops inimicis circumdatus, ita Gerardus Clarevallenſis, in prælio ſauciatus, ita Romualdus Camaldulenſis, à Juſtitiæ miniſtris quæſitus, Deus tamen eoſdem ſingulariſſima favoris, & amoris tenerjtudine complexus eſt, eaque qua in præſentiarum gaudent, ſanctitatis fama fecit conſpicuos. Quid ergo faciet vobis? qui locupletes, liberi, felices, vegeti omnem ipſi vitam conſecratis? non tecti, aut paterni laris penuria, quo recipiam ni, quia palatia inhabitatis, non panis, victûsque defectu, quo ſuſtentemini, quia divites opum, multitudine gaudetis; prædiorumque, non infamiæ imminentis metu: cui eripiamini quia omnium exiſtimatione & honore claretis, non inimicorum timore, non mortis formidine, non improviſo ſortis adverſæ eventu, quia & fortes & armati, & fortunatiſſimi eſtis; ſed ideo ſolùm, quia divinam ſervitutem, omni caducæ, fluxæque vanitati ſpontè præponitis, ad vos ipſos vincendos, ſubjugandosque, ut per univerſam DEI Eccleſiam pulchrum illud demiſſionis miraculum, in vobis effulgeat, quod ſpiritu Prophetico indicavit Iſaias prædicens, etiam leones tandem viſum iri, qui dimiſsâ ferarum venatione abhorreant à carnibus, & palatum paleis boum inſtar, admoveant: *Leo quaſi bos comedet paleas.* Et adhuc dubitare poteſtis? an à ſe vos Deus fortè abigat? an vos coeli habeat? an vobis faveat? an vos amet? an vobis blandiatur? totum id veſtro judicio relinquo. Si vobis id poſſibile videtur; diffidite ipſi, per me licet, cùm verò ratio omnis vos in ſpem erigat, quid porrò timoris, quid ſuſpicionis, & umbræ vobis reliquum eſt, ut acquieſcere nolitis, palamque confiteri, Vos? quantumvis in præſentiarum maximos vos peccatores agnoſcatis, aptos tamen eſſe ad eximiam ſanctitatem?

VIII. O ſi ipſa vos calamitas veſtra doceret, ſpem veſtram in Deum erigere! Myſterium ſanè tremendum in divinis oraculis invenio, jam olim à Divo Hieronymo obſervatum, fuiſſe nimirum olim plerumque ſortem longè feliciorem eorum, qui ſecundogeniti fuerant, præ illis qui primogenitorum nomen inſignibant. Primogenitus erat Cain, hunc tamen favoribus Abel præceſſit. Primogenitus Iſmaël, charior tamen Iſaac, primogenitus Eſau magis dilectus Jacob. Primogenitus Ruben, gratior tamen Judas; Primogenitus Manaſſes hunc tamen Ephraim præceſſit. Primogenitus Eliab, Davide tamen poſterior, atque hunc in modum alij plures. Sed quid ego per primogenitos intelligo? Innocentes nimirum & ſanctos; (ita Theophylactus, ita Tertullianus, ita Cyprianus docuêre) bona tamen eorum venia dicere liceat, illos in Eccleſia à Deo non eſſe collocatos

catos in sublimiori gradu quàm secundogenitos, quos appello pœnitentes; quia videntur his illi potius postpositi, video sanè pro Principibus in Ecclesia haberi non Joannem Geminum, qui innocentissimi fuerant, sed Petrum perjurum, Paulum sanguinarium; sed cur istHoc? ne miseri nos pœnitente; nimiùm animis dejiciamur, si è nimis profundo iniquitatis barathro nos emersisse videamus; ô ad quantum dignitatis & excellentiæ gradum, etiam nos, si modò non desit animus, evehi possumus? ad quantum felicitatem, ad quantam fortunam? quin ipsis innocentibus meritorum cumulo antestare, nos, nos, inquam, licèt nunc inferiores gradu, illis, æquari, quin illos prætergredi possumus, & multùm illis excellere sanctitate, quemadmodum tantâ nominis sui gloriâ fecit Magdalena. Quid ergo posthac faciendum est? respirate tantisper, & acturum audietis.

PARS ALTERA.

XI. QUicunque pensiculatiùs solatium illud grande consideraverit, quo peccatores hactenus animavi, videbit sanè non in eum finem feciſse, ut quisquam eorum dictamnum sibi in Aconitum convertat, & vel minimum inde desumat argumentum, non spei ad surgendum è vitiorum cæno, sed præsumptionis ad eidem porro inhærendum. Si tamen quispiam eò deveniret insaniæ, sibi imputet miser; mihi sanè tigridis instar in eum insiliendi animus foret, ac objurgandi tamdiu, donec probè intelligeret, discrimen manifestissimum, quo prædestinati ab improbis discernuntur, illud esse, quòd illi è divinæ misericordiæ magnitudine motivum capiant de noxis suis cum fletu dolendi, isti verò ansam, easdem vehementiùs accumulandi. Aliud sanè est ad divinam misericordiam post peccatum recurrere, & longè aliud, peccare liberrimè, eò quòd ad divinam Clementiam detur recursus. Primum est DEUM velle inducere, ut veniam sceleri largiatur, alterum verò, ut crimen protegat, ac tueatur. Sed quia tantam insaniam à nullo Auditorum meorum timere possum, ad vos revertor, qui jam peccatis lassati, ad Deum regredi statuistis; ut tanto vos eidem fideliores posthac exhibeatis, quanto minùs reverentes Divinæ Majestatis fuistis. Sed quâ tandem ratione ad sanctitatis tam eximiæ fastigium vos erigetis? qui hactenus in profundo scelerum abijsse dilituistis; facile vobis persuadebitis, velle me, pededentim, deque gradu in gradum ascendatis, hodie ab his illecebris desistatis, cras ab alijs! hodie huic pravo consortio vos subducatis, cras alteri, atque adeo sensim sine sensu perfectionis clivum conscendatis; sed vestrâ pace & veniâ, alio vos ego tramite deducam. Quamdiu enim in hunc modum loquimini, nondum firmiter satisque divinæ gratiæ auxilio ifiniti didicistis, nec recordamini ad

tam

tam altum verticem superandum pedes vestros minimè sufficere, sed alas gratiæ requiri. Dico ergo vobis, si serio ad sanctitatem aspiratis, resolutione magnanima opus esse; etenim magnos peccatores inter & alios homines virtuti assuetos, vel saltem vitiosis habitibus non infectos ingens intercedit discrimen; siquidem his, quamvis gradatim & lentè procedant, tandem tamen ad perfectionem elevantur, utpote, qui non singulis passibus pravorum habituum pondere retrahuntur; magni autem peccatores, si in ascensu tam lubrico non ferantur passu concitato, protinùs retrolapsi aguntur in præceps; atque adeo si animum ad illos placet reflectere, qui è profundo criminum cæno ad eximiam sanctitatem ascenderunt, videbitis illos quasi saltu unico illuc pertigisse, quo se à principio statim vehementi impetu librârunt. Cõsiderate Pelagiam celeberrimam illam Antiochiæ peccatricem; vix animum ejus emollivit Deus, dum Nonnum Episcopum è cathedra dicentem auscultaret; cùm illicò eidem loquendi desiderio inflammata est; certùm cùm impetrare non posset, ut ad privatum alloquium admitteretur, ausa est in publica Synodo considentem accedere, & in augusto illo Patrum consessu ad pedes ejus advolvi, insuper habitis populi sarcasmis, amasiorum indignatione, rivalium dicteriis effusissimis; ibi lachrymis inundata, ac animi dolore intimè contrita, scelerum veniam rogavit. An enim multùm illam temporis insumpsisse creditis, ut primò consortia inhonesta desereret, deinde colloquijs illecebrosis abstineret, ac tandem in desertum confugeret? Vix tertia, à mutato in melius animo, dies illuxerat, cùm pretiosæ supellectilis suæ universæ, peristromatum, vestium, chori, auri, gemmarum, numero & nationibus initis, omnia ad sancti sui natatoris pedes abjecit, in pauperum turmas ad ejus libitum dispertiendi. Mox domum reversa, quamtos in mancipatu servos, servasque numeraverat, libertate donavit. Octavo subinde die tota à capite ad calcem aspero, & horrendo cilicio corpus induit, ac peregrinæ instar squalidæ Hierosolymas profecta, ibique sanctorum mysteriorum monumenta venerata, angustæ sese cellulæ inclusit, è qua non priùs egressa est, quàm felix animus ad cælos avolaret. Quid de Thaide illa Ægyptiaca memorabo? cujus vultûs Idolo, nescio plus ne an sanguinis immolatum; petijt illa ab Abbate Paphnutio, à quo ad Deũ conversa erat, trium duntaxat horarum spatium, antequam se virginum, solicitariæ vitæ studiosarum, claustro abderet, vitam porrò in continua commissarum noxarum detestatione peractura. Illas ipsas autem tres horas cui impendit? nisi, ut quidquid unquam ab Amasijs dono datum acceperat, in unum cumulum colligeret, ac in platea publica, præsente numerosâ populi coronâ, tanquam infandæ impuritatis spolium flammis exureret. Ita pariter, repentè sanctus evasit sceleratus ille Gã-

ganus,

ganus, nobilis quidem prosapiæ, sed vitæ perditissimæ Juvenis, qui virtutis semitam tam pernici pede emensus est, ut initium inter, & finem vitæ, pœnitentia famigeratissima, inter Eremitas Senenses traductæ relinquerit unius solùm anni intervallum. Ita Margarita de Cortona, ita Angela de Fulginis, subitò in sanctam mutata est; Ita Guilielmus Aquitaniæ Dux, qui scelus sibi à natura congenitum esse gloriabatur, vix dolore, & pœnitentia confusus ad Divi Bernardi pedes procidit, cùm qui lupus ceciderat, agnus surrexit, & pœnitens erectus est, qui lapsus erat persecutor. Tum quantocyùs Silvarum Spelæa quærere, ubi se irato cælo subduceret; divitias cum mendicitate, crapulas cum fame & abstinentia, jocos cum singultibus permutare, carnem quam in delicijs, illecebrisque nutriverat, stimulis, & catenis opprimere: Eia ergo peccatores, hoc unum ego à vobis in præsentiarum efflagito, ut actum magnanimo quopiam decreto, Deo, quem tam graviter offendistis, satisfacere statuatis, & id, quo bene decreveristis, executioni quam primùm mandetis. Certè divina gratia nescit moras: *nescit tarda molimina spiritus sancti gratia.* Si cor ingreditur, fulminis naturam imitatur, quod vix in nube genitum, rimam, quâ evolet, quærit, aditumque ad ingens facinus machinatur.

X. Neque vos ab hoc decreto timor retrahit fortè, ne ad mortem usque in cœpto illo, vitæ novæ, quam elegistis, generoso tenore non perduretis. Sicut enim in vestra potestate est incipere, illo, quem Deus vobis largitus est, fervore, ita pariter in vestra manu est in cæpto persistere. An verò Deus vobis deerit, postquàm ejus amore tanti momenti negotium suscepistis? an, qui vos peccatores recipit, ad se conversos repellit? cùm tamen ipsemet testetur: *& eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Ecquis fundum comparat, & ei culturam negat? quis spargit semina, & fructum non colligit? quis domum ædificat, & illam non libenter inhabitat? Hortulanum aspice, qui sterilem arborem suâ industriâ & sedulitate reduxit ad frugem? hanc sanè præ cæteris in amoribus habet, quantumvis plures aliæ, sponte sua, in pomario virescant; redit identidem ad eandem visendam, majori solicitudine custodit, liberaliùs undis irrigat, studiosè & minutim putat, & quasi oblitus aut negligens omnium aliarum plantarum, cuicumque hospiti pomarium ingredienti, hanc, inquit, aspice, hanc intuere. An Deum aliter vobiscum acturum creditis? postquam tantis ipsi sumptibus, tanta diligentia, tanta industria, tanta mediorum varietate & copia stetistis? ille, si nihil aliud in vobis, liceat, ita loqui, suos certè labores amabit, & ut appositè in rem Tertullianus scripsit: *chariorem sentiet, quem lucri fecit.* Animos ergo erigite Christiani, ego enim me vadem vobis pænes Divinam bonitatem præbebo: *Ego planè sum Divinæ misericordiæ sponsor*, dicam

Joan. 6. 37.

De pœnit.

De Plag. grand. cum Nazianzeno. Quod si tantùm animi vobis non est, ut cum Magdalena Christi pedibus advolvamini, illosque lachrymis lautos, osculis signetis, velut amoris typo, ego, ego vestris partibus perfungar, ac coram Christo prostratus dicam: scio Domine, quam plurimos bonitate tuâ abuti, nec minùs tamen illos à te patienter tolerari, alterius mentis est populus iste, qui supplex tibi accidit, ut, si quando quempiam sustines, misericordia tua ad offendendum te abutentem, à clementiæ tuæ solio non repellas ad te revertentem; quod si vel ipsa hac petitione audax nimiùm & præsumptuosus videatur populus, ego, ego pro eo pœnas dem, in me omnem iram converte, ego enim toto hoc matutino tempore, in id unum incubui, ut absque ulla culparum reprehensione, ità audaces illos facerem, ità animosos, sed nunquid hoc facere debebam? O clementia admirabilis, ô amabilitas singularis! ecce, quàm non timeam indignationem tuam? dum in totius hujus populi corona palàm confiteor, & exclamo, quòd & ego temerarius sæpiùs ausus sim, me tibi opponere, te irritare, injurijs lacessere, tuum honorem pessumire: *Peccavi, impiè egi, iniquè gessi, in omnibus justitijs tuis.* Tu verò eximiâ pietate non solùm me toleràsti, sed gratiam, ut meipsum agnoscerem, non denegasti, intra servorum, & sacerdotum tuorum numerum me admisisti, verbi tui Divini prædicatoribus aggregasti; quod si & in hoc munere tibi minimè, ut deceret, respondeam, hæc enimverò mea culpa est, ut malitiæ excessus, non bonitatis tuæ infinitæ defectus. An non ergo animos addam alijs, ut ad te revertantur? cætè suggestui me minimè admovere debebas, si tibi displicebat, à me plenis buccis misericordias tuas deprædicari. Iam enim non solùm omni gratiam tuam petenti, promptissimam à te noxarum veniam promitto, verùm insuper sancta fide recipio, eum intra amicorum tuorum numerum, quantum ipse desiderat, admittendum; illi in tentationibus opem, in laboribus solatium, in periculis tutelam, in timoribus fiduciam, in bono robur, & perseverantiam, ut quem admodum surrexit, ita & perdurent, adpromitto. Tantum est, ô Christiani, de quo vos ex hoc pulpito Apostoli fide securos facio: *qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiat.* Vos autem tanta securitate animati, seriò cogitate, quid tandem magnanimum & generosum decernere velitis amore Christi, qui ex hac Cruce, sanè nil aliud agit, quàm momentis singulis, vestri amore pati, & languere.

Baruch. 2. 12.

SER-

SERMO TRIGESIMUS TERTIVS.

DIE VENERIS POST DOMINICAM PASSIONIS.

Expedit, ut unus moriatur homo, pro populo. Joan. 11.

1. EXpóne Hierosolymæ expediat, Christum mori? ô stulta consilia, Consulcores fatui! tunc enim verò volo, ut ad me regressi, hæc loquamini, cùm camporum vestrorum planitie armis & armatis inundatâ, Romanas aquilas in muris vestris nidulari videbitis, vixq; ibi collocatas, jam ungues acuere protientes in prædam; cùm audietis lituorum, ac tubarum clangorem, fundarum ac sagittarum sibila, sauciorum & morientium singultus confusos, tunc enim verò velim mihi respondeatis an expediat? an animus tunc vobis erit dicere? *expedit.* Quando sanguinem torrentium instar currere, occisorum cadavera in tumulos & montes surgere, ædificia in ruinam prona sub pedibus fatiscere, jugulatas in oculis vestris sponsas exspirare, quando quocunque verteritis oculos horrore attonitos, bachari videbitis crudelitatem, dominari furorem, regnare mortem. Certè non dicent, *expedit*, filioli illi teneri, qui matrum famem suâ carne pascent; non dicent juvenes illi, qui triginta simul, nummis pauculis in servitutem venibunt; non dicent senes, quorum quingenti unâ die è furca suffixi pendebunt. Heu! *non expedit*, ô infelices, *non expedit*, sanè *non expedit*, nec sanctuario abominandis sordibus profanando, nec templo horribili incendio exurendo, nec altari; virorum fœminarumque, quasi agnorum & taurorum crudeliter occisorum sanguine polluendo. *Non expedit* monti olivarum truncis arborum excidendo, ut inde patibula erigantur, *non expedit*. Sacerdotio, quod authoritatem perdet; non regno, quod jurisdictionem omittet; non oraculis, quæ obmutescent; non Prophetis, qui revelationibus carebunt; non legi, quæ cadaveris instar spiritu destituetur, & assectis honore, imperio destituta, nec ritus suos, porrò jactare, nec Professores suos salvare poterit. Eia etiamnum in cælis vivit & dominatur DEUS, hic sanè novit eludere, ac confusione replere illos omnes, quicunque detestandæ & improbæ *rationi status* posthabent æquitatis sinceræ, & justitiæ

momenta, vultque exemplo manifesto perspicuum fieri omnibus, *quia non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum.* Hem bellum consilium! decernitur Christi mors, ne Romani Hierosolymæ dominentur, & ecce Romani Hierosolymæ imperant & dominantur, quia Christum occidere decretum est. Usque adeo facillimum cælo est, malignorum consilia invertere unaque demonstrare Politiam illam honestis Principijs minimè fulcitam, sed commodi proprij suggestionibus nixam artem esse, non minùs perversam, quàm inutilem, quæ cùm stabilire deberet Principatus, eosdem exterminat, dum studet locupletare familias, easdem ad incitas redigit, dum felicem reddere hominem laborat, eundem perdit. Hanc maximi momenti veritatem, hodie in medium proferam, ac demonstrabo nunquam utile esse, quod honestum non est, ut nullus ad credendum posthac stultè inducatur, impietatem utilem esse ad felicitatem.

Prov. 21. 30.

II. Cæterùm sponte vobis primò fateor, Auditores, me non absque rubore argumentum propositum in hoc theatro discutiendum assumpsisse, quasi verò Christianos inter adhuc in dubio versetur illud, quod gentilibus ac paganis adeo perspicuum erat? Quâ non vehementia Tullius Cicero in eos invectus est, qui prima doctrinæ hujus semina in mundum spargere audebant; id nimirum, quod honestum non est, utile tamen esse posse? an non illos quietis publicæ perturbatores amicitiæ pestem, stragem republicæ, virtutis exterminatores, mundi scandala appellavit? in quorum confusionem eventum quendam in medium profert, qui ad nos non minùs confundendos sufficies; Cùm olim Themistocles in Atheniensi senatu verba faceret, consilium se republicæ utilissimum habere diceret, quod tamen sicut palàm proponere non posset, ita quendam, cui id secretò confideret, assignari sibi poscebat; destinatus erat Aristides, cui proin distinctè Themistocles revelavit, quâ fraude Spartanorum alias hostium, tunc autem amicorum, naves flammis exuri possent; Redit in senatum Aristides, Patribus ingenti expectatione suspensis, & Themistoclis consilio singillatim non enarrato, id unum dixit: *Consilium Themistoclis perutile est reipublicæ, sed minime honestum.* Quid? unanimi voce, & absque ordine clamabant cuncti: hoc enimverò fieri non potest: *quod honestum non est, non potest esse utile*, atque hunc in modum antequam id audirent, repudiârunt. Adeò profundas radices in corde Senatûs fixerat illa opinio: juxta Ciceronis & Plutarchi conclusum, *ut quod justum non erat, minime putaretur esse utile.* Si ergo cæcis gentilium animis veritas hæc tam manifesta visa est, cur illam persuadere nobis adeo difficile fit, qui tot infallibilibus veritatis testimonijs illam scimus subnixam? Certè miseri illi nesciebant omnium mortalium sortem ex unius Dei nutibus pendere; profitebantur multitudinem

dinem ac discordem copiam Deorum, quorum unus virtuti faveret, alij quàm plurimi flagitia tuerentur. Quin eorum opinione crimen nullum erat, cui suus in cælis Patronus deesset. Jupiter Adulteros, fures, & latrones Mercurius, Mars sanguinarios, ebrios Bacchus, Venus luxuriosos, avaros Pluto protegebat, ut adeo eorum Adoratores aliquam veniam mereri videri possent, si judicassent vitium quandoque felix esse posse, cùm suus cuivis vitio protector esset, & publicus quidem, Deorum non nemo. Nos autem, Christiani, qui unum in mundo DEUM profitemur, & hunc ipsum uti virtutis amantem, ita inimicum sceleris juratum, an hunc unquam malignis actibus reprobisque, in partium nostrarum tutelam attrahendum putamus? an non enim à manibus ipsius omnis nostra qualiscunque prosperitas parva æquè ac magna dependet? adeo, ut absque ipsius nutu nec aura spiret in aëre, nec spira ad messem matura, flavescat in campis. Hoc sanè certissimum est: *in manu* DEI *prosperitas hominis.* Ecclesiastico teste, *bona & mala vita, & mors, paupertas & honestas à* DEO *sunt.* Quæ ergo hæc prudentia est? ad acquirendam felicitatem malè illum tractare, qui eam dispensat, & offendere graviter, qui illam solus donare potest. An hæc nobis ars, & utilis industria videtur? ad recipiendas gratias in genere contemptûs, & pro favoribus obtinendis injurias multiplicare?

III. Dicetis penes DEUM huic argumento locum non esse, cùm enim ille terrenorum bonorum contemptor sit, minimè mirum est, si illa etiam inter immeritos dispertiatur, aut curam illis partiendis, secundis potiùs, ut vocamus, causis relinquat, à quibus porrò absque respectu in illos dispensentur, qui medijs magis appositis & ad id à natura comparatis, eorum possessionem mereantur. Verùm inimverò parciùs ista: hæc enim ratiocinatio, quò blandior est impijs, tantò fallacior; operæ ergo pretium fecero, si falsitatem detegam, ac fraudem & errorem avertam. Dicite enim: an non DEUS eadem modo bona terræ semper contempsit? an non eadem ratione causis secundis semper usus est? hoc certè est extra dubium. Ego tamen certò deprehendo, ad obtinendam etiam terrenam felicitatem nihil ulli unquam profuisse, quòd impius fuerit, plurimos autem juvisse plurimùm, quòd fuerint pij. An thesis ista forsan exotica videtur? ego sanè ad eam astruendam omnium eorum, qui in mundo hactenus floruerunt, inductione uti possem, si id per temporis angustias liceret, parva è plurimis adducamus. Eia dicite, cùm inter omnes mundi familias unica, è communi totiùs orbis naufragio liberanda esset, quæ illa erat? justine cujusdam, an impij? cùm Sodomorum incendio unica erat vindicanda, quænam tandem præ omnibus erat electa? impudici cujuspiam, an casti? quis suo tempore Abrahamo locupletior, quis

Isaaco? Jacobo, Josepho? Patriarchis inter paucos sanctissimis? Josephum singulariter, quid tandem ad thronum evexit? an malitia, an innocentia? cùm ille corde intrepido violentis Dominæ blanditijs resisteret, credo minimè defuturum unum eorum, quos mundus Politicos indigitat, qui vellicatâ leviter auriculâ insusurrâsset Josephe, mentem adverte sedulò, nescio equidem, an consultum tibi sit Dominam irritare, tam divitem, tam amicam, tam potentem. Abest maritus, conclave secretum est, quis resciet? magni momenti res est, illius Dominæ gratia, quæ in omni affectu vehemens & immodica est, nec amare, nec odisse potest, nisi summè. An verò fortunæ Josephi prosternendæ perniciosius consilium suggeri poterat? Ille quidem consilio hoc contempto carceri & vinculis mancipatus est, sed nunquid per carceris portã intravit in regiam? nunquid compedes & vincula coronam ipsi fabricata sunt? Moyses ætate juvenis, si Diadema retinuisset à Pharaone impositum, Philone teste, si in Regia mansisset, si ritus gentis illius secutus fuisset; nunquã evasisse tanti populi Dux, nunquam tanti regis terror; dum autem recusavit regius esse nepos, DEUS Pharaonis factus est: *Ecce constitui te Deum Pharaonis*, Ipsam tandem promissæ terræ felicitatem, quis obtinuit? an ij fortè, qui populum concitabant, qui vitulum adorabant? qui Deum contemnebant; nec unus quidem eorum, nec unus, de sexies centenis millibus illuc pedem intulit. Quis ætate Judicũ tantas expugnavit urbes? tantos fugavit exercitus? tanta reportavit spolia? erexit trophæa? nisi Josue, Chalebus, Othoniel & Gedeon? alijque his virtute pares, qui omnes, ut Ecclesiasticus testatur, fuêre felicissimi. *Videbant omnes, quia bonum est obsequi sancto* DEO. Si autem Regum tempora & fastos placet evolvere, quis eorum reperietur, cui impietas non magis damno fuerit, quàm utilitati? an ei unum numerabitis? Si Saul virtute sceptrum adeptus est, an non scelere perdidit? Si David unquam adversam fortunam expertus est, nunquid tunc, cùm legem DEI contempsit? Quantùm Salomoni profuit, electioni illi laudatissimâ sapientiam divitijs præposuisse? bonum factum! quòd nullum iniquorum statũtarum, de quibus nobis sermo est, in consilium vocaverit; mihi enim persuasissimum est, omnes fuisse dicturos Salomoni: Rex sanctissime, considera pensiculatius, nec electionem, judicio extemporali præcipita, ad quid Regi tanta scientia? an in regno tuo unquam, aut jurium periti, aut Leguleij deerunt? si quando aut lites decidendæ sunt, aut controversiæ ventilandæ? litteræ profectò Principem non faciunt formidabilem. Tuum potiùs est, dilatare possessiones & dominia, augere census, implere ærarium; alias risui eris inimicis, te libris locupletem, pecuniâ pauperem, attramenti prælargum, parcum auri videbunt. Hoc procul dubio consilium, sit verbo venia, Politicastrorum istorum fuisset. Sed quanto præstabat, Salomonem honestatis se potius regu-

Exod. 7. 1.

regulis conformâsse, quàm iniquis utilitatis suggestionibus? Si autem lapsu temporis grandem illam regni sui felicitatem sensit imminui, quâ de causa id accidit? nunquid, quòd à Divinorum mandatorum tramite deflexerit? Totum, si placet, Elenchum eorum, qui in eadem corona successerunt, Regum Juda evolvite, & omniũ magis fortunatos deprehendetis, Ezechiam, Joathamum, Josaphatum & Josiam, sed hi ipsi virtutis, ac Justitiæ magis studiosi fuêre; isti longam vitam vixerunt, nova propugnacula erexerunt, redditus uberrimos accumulârunt, luculentis victorijs inclaruerunt. In nonnullis autem fortunæ tenor variavit, juxta morum & vitæ varietatem, quemadmodum in Asa, in Joasso, in Ozia, in Manasse videre est. Reliqui ad unum omnes tam Judæ, quàm Samariæ Reges, uti constanter flagitiosi, ita fuerunt etiam constanter infelices, ipsis rebelliones, ipsis infausta prælia, ipsis fugæ inhonoræ ipsis carceres, excidia, strages incubuerunt. Quid plura poscitis? an non clarissimum est Spiritûs Sancti oraculum capite quinto Iudithæ exaratum? *Vsque dum non peccarent in conspectu* DEI *sui, erant cum illis bona, ubicunque congressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio,* DEUS *eorũ pugnavit pro eis, & vicit, & non fuit* (advertite verba, quæ ponè sequuntur) *& non fuit, qui insultaret populo ipsi, nisi quando recessit à cultu Domini sui.* Iam ego à vobis edoceri vellem Auditores, an DEUS hac ætate, quam vivimus, eadem ratione mundum gubernet, quo Principum horum tempore gubernavit? an forte stylum mutavit? dicite alacriter, an forsan gubernandi maximas invertit? an ab animi sui decretis antiquis recessit? an fortassis tandem induxit animum ad amandum scelus, quod prius execrabatur? An fortè alius est, qui hodie mundum gubernat? an forsan gubernaculum cessit, aut cæco Casui, ut malignæ cuidam intelligentiæ? an saltem in regni socium admisit quendam Deorum falsorum? qui flagitiosorum partes tuentur? quid novi in natura accidit, quid novi? dicite: heu vel mente isthæc concipere, non dicam verbis exprimere, in audita blasphemia est! *Ego Dominus, & non mutor.* Ita DEUS per Malachiam protestatur. Sum ille, qui primò fueram. Quomodo ergo, si ita se res habet, credere possumus, ad obtinendam felicitatem plurimum referre impium esse, ac sceleratum? an non hæc arrogans temeritas est? quasi verò David non & nobis locutus esset, dum dixit, *vultus Domini super facientes mala,* non ut eos divites faciat, aut excelsos, aut honoratos, *sed ut perdat de terra memoriam eorum,* & omnes in malam crucem agat. *Malach. 3. 6.* *Psal. 33. 17.*

IV. Ne verò existimetis tantam argumentorũ vim ab uno solo populo me emendicâsse, quem DEUS singulari providentiâ gubernavit, hoc agamus, vos ex una parte Herodem impium, agnomine majorem, constituite, ex altera verò parte pientissimum Imperatorem Constantinum cognomento Magnum, ego collocabo. Utrique horum magnorum Principum, sangui-

sanguinolenta infantulorum laniena proponitur, illi ad vindicandam coronam, isti ad consequendam corporis sanitatē. Respondet Herodes, pereant innocentes, modò tutum mihi maneat sceptrum; reponit Cōstantinus, pereat mea vita, modò in mei gratiam tot infantibus non pereat vita. Vos Judices nunc appello, an magis Herodi impietas, an Justitia Constantino profuerit? Scire vultis? mentem advertite. Constantinus recusata innocentum strage corporis valetudinem jam conclamatam plenè recuperavit, & exinde sceptro tranquillè potius est: Herodes verò excidium infantum exsecutus, paulò post sceptrum amisit, horrenda tandem infirmitate consumptus. Decantatissimus est lacrymabilis finis, quo Herodes interijt: vidit deciduas sensim carnes vermibus prius scatere, quam mortuas; sensit immensos ex nervorum contractione dolores; pertulit fœtorem è putrescentibus membris intolerabilem, ut tandem miserrimæ vitæ suæ satur mortem sibi cultro accelerare conatus sit. Si Constantinus ab initio pluribus rebellionibus agitatus fuit, posteà imperium tranquillâ pace gubernavit. Si Herodes primò pace exhilaratus fuit, creberrimas posteà rebelliones perferre debuit, ut tandem in proprium filium Antipatrum conjuratione facta, veneno eum è medio tollere decrevit. Hinc cùm Constantinus vivens filios Cæsares creare poterat, Herodes illos carceri mancipare cogebatur; sed quid dico carceri mancipare? an non celebertimum illud Herodis tempore effatū invaluit: *Melius est Herodis porcum esse quàm filium?* Quo autem fundamento? eo nimirum, quòd qui enim bestijs illis indulsit vitam, ut Judæus, geminis eandē filijs eripuit, quamvis Pater. Quòd si etiam magna humanæ felicitatis pars est, amari: quemadmodum odio haberi pars ingens calamitatis. O quantum in hoc diversi erant Cōstantinus & Herodes? Quis enim statuas, arcus triumphales & trophæa commemoret Constantino in publici amoris testimoniū erecta? Aliter longè Herodi eveniebat. Hic enim cùm in perpetuæ memoriæ suæ perenne monumentum, Aquilam nescio quam auream erexisset, illa publicâ exortâ seditione solo evulsa, & in frusta comminuta est. Quin quod amplius est, & à Josepho Hebræo solerti antiquitatum Scriptore observatur, nihil Principem impium majori dolore afflixit, quàm inexplicabilis subditorum suorum de adversis, quibus torquebatur, voluptas, & gaudium, unde antequam moreretur edicto ferali universam Hebræorum nobilitatem, quam fraude totam ceperat, in mortis suæ articulo crudelissimè jussit interimi, ut saltem vi acti mortuum plangerent, qui amoris stimulo incitati, morientem lamentari recusabant. Edicite ergò, vos oro & obtestor Auditores, ad comparandā felicitatē, quam artem appositissimam existimatis? an illam, quâ Herodes in occidendis innocentibus usus est, an quam Constantinus tenuit, in ijs conservandis? Certe vel cæcū esse necesse est, qui hoc nō agnoscat, vel sanè protervū, qui veritati tam palmariæ audet refragari.

V Hoc

V. Hoc tamen parum est: an non enim omnia historiarum sacrarum monumenta docent, ad felicitatem etiam summam comparandam, plus artes innocentiæ sinceras, quàm abstrusa iniquitatis consilia valere? Tergeminos mihi Imperatores aspicite: Iovinianum, Valentinianum, & Valentem. Omnes isti, quibus quæso vijs ad imperiale solium eluctati sunt? an non illis, quas humana prudentia judicâsset nimium quantum à concepto fine devias? Singuli sanè dum privati adhuc militum Duces stipendia merebant penes impium Iulianum Apostatam, ne stultis illius imperijs porrò subessent, ab exercitu discessêre, nec multo post, qui exules fugiebant. Aulam Imperatores ingressi sunt. Quæ autem hominum prudentia, illas artes approbare poterat? quibus Imperator Honorius regnum gubernabat? Considerate obsecro, quoties barbaros multis millibus armatorum in se movere conspexerat, quid fecit? subitò hæreticis ipse bellum intulit, atque hac armorum inversione, quâ regni vires frangere videbatur, stabilivit Imperium. Quis autem non credidisset, potiùs contrarium eventurum? quid? strepitabant in concilijs Aulici, quæ hæc prudentia? quasi verò Gothi, & Hunni ex Hispanijs in nos innumerabili multitudine effusi satis virium non haberent ad devastandum totum Imperium? irritare insuper contra nos ex Africa Donatistas? quin nostri potiùs officij foret, quibuscunque medijs amicum fœdus cum ijsdem inire, si nunc inimicos agere contra nos decrevissent? quâ ergo prudentiâ illos spontè irritamus, dum illi nihil in nos hostile decernunt? Tum enimvero Religionis cura suscipienda est, cùm Reipublicæ emolumenta stabilita sunt, qui secus fecerit, & Rempublicam perdet, & Religionem minimè conservabit. In hunc sanè modum, qui à consilijs erant, ratiocinari debuisse videntur. At quàm falsò? eventibus enim prorsus contrarijs Deus docuit, tum magìs severam stare Rempublicam, cùm Religionis amore pluribus sese periculis exponit. An non enim armis invisibilibus Deus pro Honorio pugnavit? dum bis centena Gothorum & Hunnorum millia duce Radagaso in campum educta interfecit? quin quasi id parùm foret, unius anni spatio septem Imperij usurpatores Tyrannos extinxit, Alaricum, Constantium, Constantem, Maximum, Iovinum, Sebastianum, Sarum, aliosque plures, qui canum instar rabiosorum in eum insiliêre. Adeo ut eâ tempestate nobilissimum illud adagium per orbem increbesceret: *Deum & Honorium reciprocas sibi vices reddere*, Honorium in exterminandis Dei inimicis, Deum in profligandis hostibus Honorij. Si verò semel tandem imperante Honorio prævaluêre barbari, dicite, quando id accidit? An non cùm importunis suorum precibus expugnatus tam Ethnicis, quàm hæreticis liberum aliquanto tempore sectæ suæ exercitium indulsit? tunc enimvero Roma furori Gothico in prædam

cessit, cum domus ferro & flammis depopulatæ, tum turres disjectæ, tum excidium illud horrendem subsecutum est, à Divo Hieronymo amaris lachrymis deploratum, dum scripsit: *Peccatis nostris barbari fortes sunt.* Idque verissimum fuisse manifestum est; quamprimum enim Honorius pœnitentiâ ductus, sceleratis legibus abolitis, in sectarum falsarum destructionem, ac in dilatandam Religionem veram & unicam totus incubuit, protinus etiam rerum facies tota mutata est, etenim primarijs inimicorum morte sublatis, ipsimet Gothi, facti sunt Romæ defensores, qui priùs oppugnatores fuêre. Utinam per temporis angustias liceret etiam aliorum bene notorum principum fastos mihi evolvere, certus sum nullius exemplum iniquitati ansam præbiturum; eosdem enim eventus ac vicissitudines pariter in geminis Theodosijs, in Arcadio, in Justino, in Justiniano, in Mauritio & Heraclio pluribusque alijs videretis, qui tunc solùm miseri fuêre, quando religionum utilitati posthabuêre: tunc verò fortunati, quando utilitatem fecerunt religioni servire. Sed quid testimonijs hominum opus est, si divina in promptu sunt? an non enim, infelicitas in mundum per peccatum introducta est? Ita sanè Ecclesiasticus testatur: *mors, sanguis, contentio oppressiones, fames, & contritio, & flagella super iniquos creata sunt, & propter illos factus est Cataclysmus?* propter peccatum paupertas, pestes, bella, mors aliaque mala eveniunt. Quâ ergo ratione credamus opportunum medium esse peccatum ad effugiendam infelicitatem, & non potiùs ad incurrendam? O falsitatem, ô mendacium! Si reprobonum ullus è peccato prosperitatem, gloriam nominis famam traxit, id fuit eventu fortuito accidisse necesse est, exprima enim destinatione ordinationeque contrarium evenire debet; quis autem non videt, illud ut plurimùm accidere, quod primariæ ordinationi congruit, & non meré casui?

Ep. 2. ad Elvid.

Eccl. 40. 10.

VI. Dicetis hæc rationum momenta, & pulchra esse, & bona: vos tamen & sensui, & experientiæ refragari non posse. Mundo palam esse, plurimos in illo Impios felices fuisse, atque hac de causa mille calamos Dei providentiam impugnâsse, mille infremuisse linguas; illum autem, qui hæc inficias ire contendat, debere flammis tradere omnes populorum fastos, Oratorum, Declamationes, Poëtarum Satyras, quin & lamenta Prophetarum, qui identidem exclamant: *Quare via impiorum prosperatur?* Verùm, parciùs ista: vos quidem me convictum hoc vestro argumento, arbitramini: cùm tamen omnino nihil contra me evincatis. Mundus semper felicibus impijs abundavit? Hoc enim vero à veritate alienissimum est, absque comparatione enim plures impij miseri & infelices fuêre, quamvis felicitas in infelicibus, utpote valde inconveniens, magis emineret, quàm calamitas, utpote convenientissima, & per se abjecta facilè vilitate suâ involvitur. Hoc tamen

men non obstante, vultis id totum vobis interea concedam? Concedo. Quid inde contra me concluditis? ergo vitium proficuum est? ergo utilis impietas? ergo ut felix sis, juvat esse impium? hoc enim solum & unicum est, de quo vobiscum contendo. *Nego consequentiam.* Scire vultis erroris vestri originem? Ecce illam in promptu. Vos quidem existimatis tales ad felicitatem per impietatem & scelera eluctaros; id ego nego, & pernego. Sed ajo potiùs, felicitatem hanc præmium quorundam operum bonorum fuisse, quæ exercuerunt, seu Christiana illa fuerint, seu solùm moribus, & naturæ conformia. *Seminanti Justitiam, merces fidelis.* Infallibile axioma est, in proverbiorum libris exaratum. Cùm enim Deus fide issimus bonorum remunerator sit, sicuti & vindex acerrimus malorum, brevi hac & caducâ felicitate, illos remunerari voluit, quos æternis tormentis ex eorum merito destinaverat. Crudeles fuêre Gothi, sed omnis lasciviæ inimici, brutales Hunni, sed ab omnibus delicijs abhorrentes, Vandali rapaces, sed Idolorum studiosissimi Mastiges; Romani è contrario, quantumvis superstitiosi, incredibile dictu est, quàm sinceri fuerint, & liberales, recti, fideles, sobrij, magnanimi, & eorum, quos subjugârunt, amantes. In turcis insignis erga Principes obedientia commendatur, in Suecis fides erga thori consortes, atque id, quod ego de omnibus in genere affirmo, illud vos partitim singulis applicate: Hieronis, Pisistrato, Dionysio, Phalaridi, Periandro, Mario, Syllæ, alijsque quàm plurimis, qui felices aliquantisper, & juxtà impij fuêre. Fuerunt impij, non eo inficias, sed in singulis eorum locus Paremiæ fuit; *magna vitia, magnis virtutibus associari.* Deus ergo, qui pœnâ diuturnâ in eorum scelera debebat aliquando animadvertere, eorum virtutes brevi præmio mactavit, illasque remuneratus est populorum imperijs, Principum Diademate, victorijs hostium, trophæis, & thesauris, aliáve felicitate temporali, quæ nil aliud sunt, quàm panis miculæ de mensa Domini cadentes, pulveres pedum ejus, & pavimenti quisquiliæ è fenestris palatij divini projectæ. Quis porrò non videt? id, quod ego intenderam, confirmari potiùs, quàm prosterni? cùm etiam inter gentiles, si bene advertimus, ibi fuerit major felicitas, ut diffusè D. Augustinus demonstrat, ubi virtutes erant majores, si non veræ & genuinæ, saltem verosimiles, & apparentes.

VII. Nec me latet, Auditores, divino nonnunquam permissu fieri, ut ipsâ impietate adminiculante homines ad muneris illustris possessionem aut census opulentos enitantur, verùm nec in hoc casu utilis impietas appellari poterit, ut plurimum enim plus inde mali, quàm boni eveniet. *Prosperitas stultorum*, ait Salomon, *perdet illos*, non dicit, *perdit*, sed *perdet*; non enim illicò prosperitas ista effectus pessimos exerit, sed sensim ac pedetentim. ah præstolamini nonnihil, *Prov. 1. 31.*

nihil, præstolamini, inquam, & patebit, quem finem sortiatur seu dignitas obtenta innocentum oppressione, seu aurum concussionibus pauperum accumulatum. Nunquam legistis in Iobo, DEUM quandoque cum hominibus ludere, & jocari: *Adducit consiliarios in stultum finem*, non *in stultum principium*, minimè, sed *in stultum finem*. Sinite, sinite, turrim Babylonicam ædificent, sed aliquando confusione dispergentur; sinite turrim Siloe erigant; sed tandem sub ejus ruinis sepeliëntur. Hic enimverò ille error est; quo decepti quàm plurimi fortunatam judicarunt impietatem, quô Prophetæ ipsi inducti cum DEO amorosis lamentis questi sunt, ejusque Providentiam tantùm non accusârunt. Considerabant enim miselli principium, non verò cum Davide respexerunt finem: *donec intelligam in novissima eorum.* Fixerunt nimirum oculos in sublimi illo, & aureo Babyloniæ Colosso, ibique attoniti & absorpti obliti sunt illos ad pedes luteos deflectere. Audite obsecro; & veritas tandem stabiliatur.

Iob. 12. 17.

Ps. 72. 17.

VIII. Quod si post Christi natales ulli mortalium in mundo fuerunt, qui artibus iniquis ad grandia evecti sunt, fuerunt sanè Imperatores, aut si sic potiùs appellare libeat, Græciæ tyranni. Verùm an ulla fuerunt imperia fortunæ vicissitudini magis subjecta, aut scenarum tragicarum magis feracia? Nicephorus artibus traditorijs, ac perjurijs imperium usurpavit eliminatâ Irene, quæ justis illud titulis possederat; sed quo fine? continuis calamitatibus agitatus sibi ipsi opprobrium ita factus est, ut novum Pharaonem in adversis induratum se appellaret; tandem triumphatus & occisus à Bulgaris cranium suum ipsis in scyphum reliquit, unde primarij belli duces, sive in signum lætitiæ, sive in ejus, quem superaverant, contemptum, sibi mutuò propinarent. Staurazius illegitimis nuptijs, & Leo Armenus concitatis seditionibus sibi solium peperêre, sed uterque paulò pòst pœnas dedit, unus in præliis, alter ad aram trucidatus. Michael Balbus solenni in lâ suâ conjuratione è carceris angustijs ad thronum ascendit, moxque licèt catenis adhuc in collo, ac compedibus in crure sonantibus adorare se præcepit; cùm vero hac felicitate elatus auderet in thori consortem sibi adlegere virginem Deo sacram, subitò rebellis ab ipso Sclavonia defecit, dispersoque exercitu, sui impos, abominando morbo absumptus contabuit. Theophilus ex rationibus pseudo-politicis sacrarum imaginum cultum, jam omnino pessum dederat, verùm brevi, tristitiâ & rabie ob infelicem cladem sibi à Saracenis inflictam, extinctus est. Michaël tertius, quem ob crudelitatem & libidinem, novum Neronem dixêre, eliminatis tutoribus, ipsum suam matrem in exilium ejecit, et omni liber repagulo, prorsus juxta placitum regnaret, sed quanto populi odio, quantis concitationibus rebellium? à quibus tandem, dum somno gravatus, & vino ebrius ster-

teret, est interfectus. Alexander spoliavit aras, & aurum templis ereptum fisco attribuit, verùm mox in amentiam lapsus, primo principatûs anno sanguinem unà cum vita evomuit. Quid de Romano primo dicam? dolosis ille fraudibus filium adhuc infantem in solio Patriarchæ Constantinopolitani collocavit, legitimo possessore expulso; sed eodem adhuc anno ab altero filiorũ throno imperiali ipse dejectus, & in Insulam solitariam relegatus est. Romanus secundus pariter dominandi libidine correptus, Patrem veneno sustulit, sed brevi temporis intervallo, & ipse toxico propinato interijt. Michaël Paphlagonius fraudulentis artibus sese in solium intrusit, sed subitò Dæmonio correptus, à quo nec exorcismis, nec precibus, nec eleëmosynis, portò liberari potuit, Energumenus expiravit. Michaël Calephates, pulsâ, ut solus regnaret, in exilium Augustâ, mox à populo furente arreptus, primò lapidatus est, deinde oculis orbatus, tandem vivus per civitatis compita raptatus. Eandem calamitosissimam mortem Diogenes, & Andronicus subierunt, ambo in thronum cæsareum hic impudici amoris brachiis, ille diræ perfidiæ adminiculis evecti. Dicite obsecro, an felicitatis nomine digna est impietas, quâ isti in altum se extulerunt? quis adeo stultus est & amens, ut ipsis sortem suam invideat? Hanc fortunam subierunt omnes, quicunque modis iniquis emerserunt: *prosperitas stultorum perdet illos.* Nec multùm laborare opus est, in hac veritate asserenda, clamant, omnes libri, omnes ætates, omnia regna unitis sententijs, pro virtute perorant. *Iustitia elevat gentes:* Audite, an verbum sapientius è penna Salomonis egredi potuit? *Iustitia elevat gentes.* Hæc exaltat populos, hæc illos resuscitat, hæc vitam inspirat; quid autem miseros illos, & miserabiles facit? solum peccatum: *miseros autem facit populos peccatum*; quod idem ex eo confirmatur, *non roborabitur homo ex impietate*; & iterum, *in insidijs suis capientur iniqui*; & rursus: *in impietate suâ corruet impius.* & denuò: *Qui seminat iniquitatem, metet mala.* Concordat sapientia: *malignitas evertet sedes potentum.* nec abludit Ecclesiasticus, qui dignissimum illud documentum reliquit, principatus vagos esse, & in circulum rotari: *Regnum à gente in gentem transferetur.* quâ tandem de causa? *propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.* Quid ergo? an fallacissimis impietatis promissis & blanditijs ita inescati estis? ut dum illius fastigia admiramini, præcipitia minimè consideretis? Vah renuntiate, obsecro, omnibus illis dolis & fraudibus (quidquid alij in voluminibus suis, libris que pestilentissimis oblatrent) sitisq; longè certissimi, nihil unquam, quod non honestum est, utile esse posse. *Telas aranea texuerunt*, ait Isaias de hisce Dædalis iniquitatis: *Opera eorum opera inutilia, cogitationes eorum, cogitationes inutiles.* Sibi retineant solenne illud *expedit.* in malam crucem cum consiliarijs hisce inconsultissimis, nos potiùs cũ generosissimo illo Machabæo,

Prov. 12. 2. Prov. 11. 6. Prov. 10. 15. Prov. 22. 8. Sap. 5. 24 Eccl. 10. 8. Isa. 59. 5. 6. 7.

bæorum Mathatia concludamus: *propitius sit nobis* DEUS, *non est utile relinquere legem, & justitias* DEI. Promittat nobis impietas, quidquid velit: Fidem ei porrò nō damus. Nunquam sanè proficuum nobis erit posthabere rationem sensui, religionem utilitati, legem affectui, DEUM ulli. *Non est. non est nobis utile, relinquere leges, & justitias* DEI. Quid ergo tandem utile erit? Pietas. *Pietas ad omnia utilis*, teste Apostolo. Hæc enim spem certā divini favoris habet, non solùm in vita futura, quæ unicum & verū est Chri-
1. Tim. 4. 8. stianorum præmium, sed & in præsenti: *promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ.* Respiremus.

PARS ALTERA.

IX. HActenus ego vobis haud aliter sermocinatus sum, ac si ultra hinc, quam in tetris hisce vivimus vitam, nulla porrò alia supereſſet. Sed quid hoc Auditores? supereſt enim vero Paradisus, ô Chariſſimi mei! & præter hunc supereſt infernus. Nisi simus Athei, hoc fatendum est. Si ergo vitium, quamvis id minimè concedam, in mundo fortunatiſſimū esſet, anne idéo etiā utile foret appellandum? Heu nos miseros, qui tam altè cogitamus de terrenis ac transitorijs, & æterna non consideramus!
Matth. 6. 26. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* O verba digniſſima, quæ ex omnibus exedris voce sonorâ iterum, iterumque promulgentur; quin charactere trabali, in omnibus aulis & conclavibus, ne unquam visum effugiant, insculpantur. Quod si etiam injustis medijs scopum nostrum assecuti esſemus, Auditores, quid tandem foret? *Quid prodest?* Alquantuli quidem anni voluptatis, & deliciarum nostri forent, sed perdita interea æternitas tota? O si mihi hodie coram oculis vestris totum reserare infernum liceret, & videndas exponere illas æterni horroris cavernas! illos tormentorum carceres, quid non facerem. Enimvero ad unum omnes evocare vellem, illos singillatim, qui dum in terra viverent, alium præter commodum suum, DEUM non adorârunt, illosque adjuratos adigere ad respondendum, quis modò ipsis sensus sit de felicitate præterita. Ubi estis, ubi estis? Jeroboami, Tiberij, Juliani, Henrici, omnesque alij schoiæ hujus quondam discipuli? venite, egredimini, licèt flammis circumdati, serpentibus incincti, catenis onusti? nostrâ enim interest, vos contueri. Ejs quid dicitis? implevistis sanè, quidquid perversa voluntas imperavit, & dixistis: *sit fortitudo nostra lex & justitia.* Nunquid ita est? nec DEUM reveriti estis, nec hominem timuistis, sed solis intenti commodis domesticis, extorsistis illa oppressionibus pauperum, innocentum calumnijs, amicorum, proditionibus, æmulorum ruinis, populorum sanguine, & conturbatione universi. Ejs quid tandem è præteritarum voluptatum memoria emolumenti capitis? An propterea gelu vobis fortè minùs rigidum est, an flammæ

flammæ minùs voraces ? memento-te, quanti vos adoraverint in aulis, quanti vos comitati sint in compitis, quanti vobis applauserint in triumphis. Sciriſſimis vos alij penicillis pingebant in telis, alij scalpro formârunt in marmore, & nescio, plurésne quotidie in vestram felicitatem sacrificaverint vitam in prælijs, an victimæ cecidérint in aris. Tota hæc felicitas, quid prodest modò ? respondete, *quid prodest?* si reditus vobis in hunc mundum resumptis corporibus indulgeretur, ad retexendam vitæ telam, quem obsecro fortunæ tenorem eligeretis? An ad easdem regias rediretis, eadem sceptra capesseretis, eosdem thronos conscenderetis ? O DEUM immortalem ! videor mihi audire miseros, in blasphemias solutos, ululatum pro vocibus, fremitus pro verbis effundere. Quid ? exclamant infelices, quid regiæ, quid sceptra, quid throni? maledicta dies, quâ illos conscendimus, subditi, quibus imperavimus maledicti maledictũ cælum, quo exaltati sumus, silvæ, spelæa, antra, rupes, horrores, sepulchra, ubi sunt? ibi absconderemur singuli, si ad vitam redire daretur ! Ira nî fallor, miseri illi responderent & meritò : *verè mendacium possederunt, vanitatem, quæ eis non profuit* ; O miserandi ! quàm præstabat nasci servos & mancipia potiùs, quàm grandes ! *ubi sunt Principes gentium?* de quibus vobis sermo erat ? *qui dominantur bestijs terræ*, quique ut carpentis vehantur, tot equos nutriunt ? qui *in avibus cæli ludunt* ? & ut venatione fruantur, tantas canum cohortes sustentant ? *Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum.* qui ad locupletandas domos suas & familias, non horrent gemitus integris civitatibus extorquere. Ubi sunt ? ubi sunt ? exterminati sunt, ait Propheta ; *Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exsurrexerunt.* Purpuram, aurum, sceptrum reliquerunt, posteris, & ipsi inter perpetuas torquentur flammas. Ita omnibus illis evenit, qui æquis legibus non paruerunt. O nos felices, si eorum damno, & interitu saperemus. Nos autem insensati, antiquæ eorum felicitati invidemus, & ad præsentem eorum calamitatem non respicimus : *quid prodest, quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur.* An non fide certum est, nullam penitùs propositionem esse inter ruinam animæ & inter omnem alterius boni possessionem, sive throni sint, sive Tiaræ, sivè clamydes, sive sceptra, sive coronæ, sive mytræ, sive pallia, sive pedum pastorale, sive totius monarchiæ, quam vel Augustus possederat ; an non iniquum, de fide est, nullam esse proportionem inter horum bonorum omnium possessionem vel perditionem, & inter ruinam animæ ? Quâ ergo ratione felicem illam impietatem existimabimus tanta secum damna ferentem ? *Non potest ulla compendij causa consistere*, dicam liberè cum S. Eucherio, *si constet animæ intervenire dispendium.*

X. Ve-

X. Verùm dicetis mihi, Auditores, non nisi de Principibus utriusque sexûs me hodie verba fecisse, vosque, qui sermone meo indigeretis, uti fortunâ & conditione minores, ita & periculis minùs esse subjectos; vestras enim politicas artes aliò se non extendere, nisi aut ad æmulum in aula excuneandum, aut aliquem vobis parem in contractu quodam circumveniendum, nec talium noxarum ergo vobis infelicitatem cùm temporalem tum æternam timendam. O superi boni! utinam suus huic sequelæ locus esset! sed hoc enim vero pessimum est, Auditores, quòd ob rem nauci, & nihili Deum offendamus, vilipendamus ejus mandata, sanguinem conculcemus! Etiamsi ob lucrum momenti maximi illum pessumdaremus, faceremus pessimè, quis dubitet? quanto magìs, si ob rem leviſſimam, rem flocci, & nihili? nunquid enim hoc ipsum est, quod Deus Ezechielis ore deploravit, *violabant me propter pugillum hordei, & fragmen panis.* Quasi Deus paucis vellet, quid aliud hoc erat, dicere: Audi cælum, audi terra? & vos abyssi audite? Ecce, ille populus meus, tam dilectus, tot eximijs à me favoribus exornatus, à servitutis jugo duriſſimo in libertatem vindicatus, ad tantum potentiæ exaltatus; hic populus meus, hic, inquam, populus meus, ingratiſſimus acerbiſſimis in me sævijt injurijs, at ob quæ sua emolumenta? divinate! An forsitan exercitus debellati immensa spolia sibi arripuit, uti Saul. Hoc sanè tantæ mihi ignominiæ non ducerem. An principatum legitimo hærede vacantem invasit, ut Athalia? Id sanè tantam injuriam non reputarem. An civis innocui prædia, suburbana, & vineas depeculatus est, ut Achab? hoc minori mihi confusioni foret. An fortè auri avaritiâ inescatus, contabuit, ut Giez? hoc tantum mihi dedecus non inferret. Ob quod ergo commodum suum me usquè adeò offendit? ego edicam; *propter pugillum hordei & fragmen panis.* Ob rem tam nihili mihi terga verterunt, ingratiſſimi enormia contra me effutierunt mendacia, intulerunt calumnias turpiſſimas, proditiones abominabiles patrârunt; & hos ego sustineam? Ita sanè Deus olim lamentabatur. Scire vultis, quomodo plangat modò? ad hoc sufficeret, visitare plateas magìs præcipuas intrare reconditoria, lustrare officinas, inspicere mensas & trapezia & ibi animadvertere, quantæ pro modicis emolumentis noxæ lethales committantur. Quæ mendacia, quæ contentiones, non audiuntur? quæ injustitiæ, qui doli? quæ fraudes ibi non absconduntur? & Deus, qui etiam illic præsens est, æquo animo has sibi injurias ob exiguum lucellum inustas perferat? Quid? si tam acerbâ pœnâ in eos animadvertit, qui ob thesaurum integrum pejerant, an non gravius puniet perjuria unius teruntij causâ patrata? Etiam Ethnicis idem crimen, sed ex causa magni ponderis commissum, minùs grave videbatur, unde unus eorum consuevit dicere: *si violandum jus est, regni causâ violandum*

Ezech. 13. 19.

est.

est. Nunquam quidem peccare licet, ubi verò minùs illicij est, cæteris paribus, gravior culpa est; Deus enim posthaberetur tunc bono magis vili, magis exiguo, magis contemptibili. Concludamus igitur, si adeo in inferis ululabunt illi, qui Deum unius provinciæ, aut Principatûs causâ perdiderunt, quid de miseris illis fiet, qui idem damnum passi sunt, sed ob quam causam? ob turpem paucorum nummulorum usuram, ob injustum cambium, ob iniquum censum, aut alium contractum, de numero eorum fraudulentorum, qui vobis magis, quàm mihi perspecti sunt. An non præ furore infrement miseri, magis quàm aut Esau, aut Lisimachus, quorum ille primogenita, hic regnum vilissimi vendidêre? Et hæc sunt damna, hæ jacturæ, in quas proprij commodi scelerata studia involvunt magnos & parvos, & plebejos. Vos perpendite, an bonum aliquod tantis malis æquivaleat, & tunc decernite, an ut felices sitis, juvet esse impios, ac sceleratos.

SERMO TRIGESIMUS QVARTVS.

DOMINICA PALMARUM.

Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.
Matth. 21.

I. SI quid uspiam invenire est, è quo summa mortalium vanitas magis elucet, meo judicio, fastuosi honorum tituli sunt, quibus longa pompa solet adornari. Sapor Persarum Rex, cùm litteras ad Constantium Imperatorem exararet, se solis Germanum fratrem appellavit. Solimannus Turcarum Tyrannus se terræ domitorem, & dominatorem mundi indigitavit. Salamandrus Ægypti Sultanus se præfectum inferorum, & Paradisi Patronum nominavit. Quid de rege Bisnagensi? ignoto pæne Monarcha, dicam? qui tales hodie dum sibi honorum titulos arrogat, qui sine risu & cachinnis audiri non possunt. Fortunæ se bonæ sponsum vocat, magnarum Proviciarum DEUM, omnium eorum, quæcunque oculis aspicit, possessorem, omnium Idiotarum magistrum, fortissimorum quorumcunque victorem, Equitem, qui parem non habet; occasûs, meridiei & septem trionum, omniumque marium Dominum, coram quo octo mundi partes contremiscant. Tituli sanè adeò stulti, ut

ijs collati dici possint modestissimi, aut quos Attila usurpavit, *qui flagellum* DEI aut Demetrij Poliorcetis, qui expugnator urbium, aut Caij Cæsaris, qui Pater exercituum, voluit appellari. Quodsi animum advertere placet, Auditores, videbitis, mortalium superbiam semper titulos terrore plenos ambivisse, quasi fastigium gloriæ in eo consistat, ut subjungentur omnia, prosternantur, ac dejiciantur universa. Quid hodiernâ die Christus faciet, qui, cùm Hierosolymam triumphans ingreditur, etiam vult suum habere titulum, sicut alij? At quod sibi nomen vindicabit? an dici volet Terribilis, an formidabilis. O quantum à vero aberramus, si hoc vel suspicemur quidem! sed *Rex mansuetus:* hic, hic est ille titulus, quem sibi assumit; *dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* Aspicite; non ingreditur triumphali curru sublimis, nec jugales habet Tigres, ut Caligula, nec Leones, ut Marcus Antonius, nec Elephantos, ut Pompejus, nec cervos, ut Aurelianus, sed humili insidet jumento. Non petit, ut currum præcedant expugnatarum urbium imagines, aut ponè sequantur captivarum gentium catervæ; & quamvis palmas non dedignetur, illas tamen non vult, nisi olearum ramis intertextas. Agite, Auditores, si ita est, DEUM tam ferocem non habemus, quàm sibi quidam fingunt, quin ille potiùs totus mansuetus, totus pius, totus amabilis est, imò totus mansuetudo, totus pietas, totus amabilitas est. Quare videor mihi operæ pretium facturus hodie, si ad ejus me genium efformans, quàm bene mansueti titulus eidem conveniat, vobis demonstrem: *ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, quod idem est, ac compati paratior, quàm irasci, benefacere potiùs, quàm nocere. Verbo, à natura magis inclinatus ad pietatem exercendam, quàm ad infligenda supplicia. Ut tandem ex hisce præmissis sequelam deducam, inexpectatam quidem, utilem tamen illi, quicunque animum adverterit.

II. Ut verò discursum incipiam; ex quo fundamento existimatis, me vobis primò probaturum propositam veritatem? ex aliquo vobis minimè exspectato; ex eo nimirum, quòd DEUS sit potentissimus, nunquid facillime mihi conceditis, tantæ illum potentiæ Dominum esse, ut cælis ambulans contremiscere sub se faciat firmamenti Bases? ad cujus nutum mare reverens retrocedat? cujus curssores venti sint, qui per orbem terrarũ effusi Divinæ voluntatis edicta enuntient? cujus vox tonitrua? cujus gladius fulgura? sub cujus insignibus conscripti nimbi, nives, turbines ac tempestates militant? Ex hoc faustum vobis apporto nuntium, nimirum alienissimum esse à DEI genio, supplicijs in nos animadvertere: Audite, obsecro. Docet Aristoteles, cum quo Plutarchus & Seneca concordant, Ethicorum Principes; si quis pronus ad iram sit, debilitatis id indicium esse: *maximè ob imbecillita-*

tem

tem nascitur ira. Et ratio est, quia debiles contemni se facillimè existimant, si ignoscunt, timentque, nisi ipsi semet vindicent, id vilitati potiùs adscribendum, quàm clementiæ, necessitati magis, quàm Electioni. Unde palàm est, mulierem maximè iracundam esse, *non est ira, super iram mulieris*, cùm ex sua natura debilissima sit: unde & infirmi facilius concitantur in iram, quàm sani & senes præ juvenibus, & calamitosi citiùs, quàm felices; quin & inter animalia, pronissima ad morsum, si tactu lacessas, vespas esse aspides, & mures nocissimum est. Qui autem longè potentior est, alium genium habet: *quo quisque est major, magis est placabilis ira.* Ovidius cecinit, qui enim magnæ potentiæ est, vindictam in sua se novit potestate habere pro libitu; hinc sæpe illam negligit, sæpè dissimulat; nec gloriæ sibi ducit, contra inferiorem insurgere. Id quod Adrianus Imperator appositè expressit tunc, cùm jam regijs honoribus auctus, obviam haberet illum, à quo in gradu fortunæ inferiori constitutus, injuriâ passus erat; nec tamen alio modo se vindicaret, quàm unico verbo *evasisti.* Præterea *sunt leges naturæ non scriptæ litteris, sed impressa moribus*, ait D. Ambrosius, *ut leviores ad puniendum sint, qui maximâ potestate potiuntur.* Certè generosissimus quisque leonum ad catelli latratus non se dignatur demittere; & palam notum est, Cælos sublimissimos minimè nubibus exasperari, ac profundissima maria tempestatibus minùs turbari.

Jam ad rem: an non DEUM præ omnibus potentissimum esse concessistis? ergo convenit, ut supra cunctos alios pronus sit ad clementiam & pietatem. Proin uti ab ipsius genio alieniſſimum est punire & offendere, ita vel maximè proprium est condonare atque tueri. Cogitatio sanè excelsa hæc est, Auditores, sed desideratis, ut candidè aperiam, à quo illam mutuam sumpserim? dicam: ex ipsis sapientiæ oraculis capite undecimo. Ubi Sapiens ita ratiocinatur: Tu enimverò ô DEUS, humanissimus es erga omnes, tu mitis & misericors! ex hac causa, quia omnipotens es, *misereris omnium Domine, quia omnia potes*, non *quia omnia diligis*, sed quia *omnia potes.* Quòd si veritatem penitùs perscrutari lubet, cur quæso quoties culparum veniam supplices à DEO publicè efflagitamus, non confitemur ipsi tanquam bono & benigno, verùm tanquam omnia potenti? *Confiteor* DEO *Omnipotenti*, nisi, quòd eidem quodammodo in memoriam reducamus, grandis potentiæ esse, rigore abstinere: quod si alium agendi modum assumeret, nil aliud fore, quàm ut Hussæus vates advertit, contra folium à ventis dispersum aut culmum aridum paleæ per auras reptæ, belligerare: *contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris.*

Sapient. 11. 24.

Job. 13. 25.

III. Manet ergo solidissimâ non minùs, quàm excellenti ratione demonstratum, castigationes & supplicia hominum non esse juxta DEI

Genium. Sed quid in quæstionem vocare necesse est, quod in Isaiæ Oraculis verbis planis ac dilucidis, nec ulli amplius altercationi subjectis, certum est? Nuntiavit Prophetes iratum tandem populi sui delictis Dominum; *Dominus irascetur*, vix tamen hæc verba protulit, cùm illicò protestatus est, hanc quidem actionem à DEO proficisci, esse tamen contra Divinæ naturæ inclinationem: *alienum opus ab eo, peregrinum opus ab eo.* Usque adeo verum est, ut subjungit D. Hieronymus: *non est opus Domini, perdere, quos creavit, & punire peccantes, peregrinum & alienum ab eo, qui Salvator est* DEUS Creator est? Gaudium ergo de eorum interitu habere non potest, quos creavit. *Salvator est?* interitum ergo eorum non potest velle, quos debet salvare.

Isa. 28. 21.

Isaiam.

IV. Quod si ad authoritatem Prophetæ indicia placet adjungere ingenium sapientiæ, attentis illa animis auscultate, nec enim crediderim illa displicitura. Unde enim colligitur, belli Ducem, non nisi invitum munitæ cuidam urbi excidium inferre? nunquid ex eo, quòd primò eam certis sibi legibus dedendam petierit? unde infertur, medicum renitenti animo ferrum & ignes ægro applicare? nunquid ex eo, quòd primò medijs lenioribus morbi vim restringuere tentaverit? unde cruitur, hortulanum arborem quandam non nisi coactum ad ferram aut securim damnare? nunquid ex eo, quòd ad illam primo vigori restituendam, diu cultrum & culturam adhibuerit? Is sanè quicunque multo tempore suis vibus remedijs usus est, satis superque ostendit, invictum se ad supplicia induci. Jam per fidem vestram! dicite, quis unquam suavissimus tractandi modus, ad corda hominum sibi devincienda inveniri potest, quem DEUS non adhibuerit, antequam deprompti flagris manum armaret? quibus nos beneficijs non cumulat? quæ illicia non proponit, quas inspirationes non mittit? quæ exempla non exhibet? quas non præmittit invitationes? *Dulcis & rectus Dominus*, ait Psalmista, non *rectus* & *dulcis*, sed *dulcis & rectus*. Semper enim DEUS, prius dulcis est, quàm severus. Non inanem reperio discrimen geminat inter artes, ad eundem tamen finem ordinatas, piscatum, & venationem; utriusque finis est, præda: at quàm diversè? Piscator sanè pisces, aut dolarijs, aut pastillis medicatis, aut aliâ escâ gratâ & amabili decipit, tantumque abest, ut illos terreat, ut potiùs ne ipse videatur, nodis tenebras eligat ad insidias struendas; & profundo silentio nassas occultando, cooperiendoque hamos procurat, ut ipsimet in eos sese indoant; tantâque dexteritate illos circumvenit, ut etiam capti multoties, calamitatem carceris sui ignorent. Non ita venator, hic certè pedem in campum egreditur, sonoro equorum canumque strepitu circumsonans, venatorium cornu animat, & quasi bellum saltui illaturus clamore feras ad pugnam provocat, ut

ut desertis antris egrediantur ursi, è dumetis apri; hastas arripit, lanceas torquet, bombardis se opponit, móxque feras in fugam concitatas ad plagarum & indaginum confinia præstolatur, tum assilit, transfigit, sistit, illásque eum in modum laniat, ut earum sanguine stillent manus, & indumenta conspergantur. Hæc ergo, si res bene consideretur piscatorem inter & venatorem differentia est, quòd prior, ad prædam capiendam utatur modo suavi, alter violento utramque in nobis capiendis methodum DEUS adhibet. Sed quam primò? Illam sanè piscatoris, primò enim nos ad se attrahere nititur promissis, munificentiâ, favorum suorum ubertate. Si autem hæc omnia cassa sunt, tum enimverò artem contrariam Venatoris assumit, tunc nos terrefacit, tunc consternat, tunc aggreditur quodam quasi sanguinolento nos conflictu, quo nos domat & subigit. An mihi non creditis? Audite ergo, si placet, Jeremiam: *ecce ego*, inquit Deus per Propheram, *mittam eis piscatores, & piscabuntur eos, & post hæc mittam eis venatores, & venabuntur eos*, an observâstis vocem, *posthæc*, primò enim, ait DEUS, Piscatorem agam, id est, primo blanditiis utar, & humanitate; *Dulcis Dominus*, quod si verò hæc irrita sint, posthæc irascar. *rectus Dominus*, tunc venatoris partes assumam qui sanguini non parcit. Id autem ità contingere, discemus ex sacris scripturis. Primò enim DEUS septem annos integros, fertilitatis & abundantiæ Ægypto concessit, mox septennium sterile induxit; Primò florentissimum statum Davidi indulsit, mox eum pestilentiâ vexavit. Primò ærario divite ac locuplete Ezechiæ domum beavit, posteà eandem spoliari permisit. Primò domum Achab numerosâ prole ditavit, deinde illam ingenti strage subvertit. Ita ab ipsa mundi origine primos parentes, primò piscari voluit, tantâ selectissimorum fructuum copiâ, quos in paradisi terrestris pomario, largè proposuit, primò replevit eas deliciis, dotavit sapientiâ, & intellectu, primò illos ad immortalitatem destinavit; cùm autem hac suavi piscatûs industriâ prædam non fecisset, tum demum venationem adhibuit: ejecit eos è paradiso, cúmque geminos feroces vertagos in eos immisisset, laborem & dolorem, tandem cæpit. Et sanè, si veritatem eloqui volunt, quotquot uspiam sunt peccatores, fateri cogentur, ptiùs miti se modo à DEO tractatos, dein primùm severo. Quis ergo dubitet, acerbitatem ipsi displicere? unde meritò dixit Author operis imperfecti: *paratior semper est DEVS ad benefaciendum, quam ad puniendum.* Id est, ibentiùs piscatorem blandientem agit, quàm venatorem crudelem. Unde quoties in sacra pagina geminæ hæ voces uniuntur, *misericordia & justitia*, primas semper misericordia tenet: *misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam, misericordiam & veritatem quis requirat? Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine*, & multo clarius: *ad annuntiandum manè misericordiam*

Ps. 56. 5.
Ps. 60. 6.
Ps. 100. 1.
Ps. 91. 3.

tuam & veritatem tuam per nectem. Ut omnibus perſpectum ſit, ſupplicia non niſi veſperi & ſerò ventura, manè autem & ſub auroram non niſi gratias progredi.

V. Pergamus porrò quiſquis aliquid juxta inclinationem ſuam machinatur, non ſinit ſe facilè impediri ullo obice, quò minùs id exequatur, quin omnes difficultates ſuperat & contraria quævis perſtringit. DEUS autem, quàm facili de cauſa ſuſpendit pœnas, jamjam nobis infligendas? quovis excuſationis prætextu ac colore contentus eſt, & levi quacunque ratione in contrarium allatâ mitigatur. Eja ſpecimen illuſtre videamus. Sæpe DEUS populi Iſraëlitici per deſerta proficiſcentis & obdelicta enormia planè intolerabilis, exterminium decreverat, nec enim aliud in dies, quàm intemperantia ac ingluvies turpiſſima, ſeditiones execrandæ, perfidiæ, ac blaſphemiæ perſonabant. Sed Moyſes identidem ſe Divino furori ſcutum oppoſuit; at quâ ratione? futurum dicebat, ut Ægyptij audito hoc nuntio ſcandalum conciperent, murmuraréntque DEUM fraudulenter Iſraëlitas ex urbibus in deſerta, ex domibus in ſolitudines protraxiſſe, ut ibi tutò eos interi-
Exod. 32. 12. meret: *Ne quaſo dicant Ægyptij, callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra.* O Moyſes! parciùs iſta! an hæc tibi ratio æqua videtur & digna, quæ in DEI conſpectu proferatur? coram mente tam ſublimi, tam ſapiente. Quid? ne alter citra omnem rationem murmuret, quiſpiam ab officio ſuo deſiſtet? An ideo Princeps in rebelles & perfidos non animadvertet? an ideo nullus judex reum condemnabit? an ideò Belli Dux ſeditioſos non compeſcet? murmurent alij quicunque & quantumcunque; hæc ſcandala *paſſiva* nuncupantur, ad quæ, quicunque reſpicit, ne bonum quidem, ne dum grande quidpiam operabitur. Et tamen quis credat? ratio licèt tam frivola, Divino tamen furori extinguendo nunquâ non par erat. Cur hoc obſecro? an quòd fortè DEUS hæc obtrectantium dicteria magni æſtimet? Nihil minus. Murmurabant equidem multi cõtra Chriſtum, quòd Sabbatho curaret infimos: an ideo à curandis languoribus deſtitit? murmurabant, quòd Publicanos ad pœnitentiæ gratiam admitteret? an ob id quemquam excluſit? murmurabant, quòd Magdalenam exquiſitâ humanitate reciperet? an ideo illam rejecit? minimè. Sed illud diligenter obſervate! murmurationes quidem ſæpe numero DEUM rètinuiſſe, ne pœnis in reos fulminaret, nunquâ verò, ut gratias & favores ſuſpenderet. Quis porrò nõ videt, id inde ſolùm evenire, quòd quemadmodum naturâ proniſſimus eſt ad dandam gratiam, ita alieniſſimus ſit ad ſumendam vindictam. *Ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus.*

VI. Verùm quid dico? parùm foret etiâ quavis leviſſimâ oppoſitione, DEUM à caſtigando deſiſtere plus facit, dum ipſe anxiè quærit, qui ſeſe, caſtigare nolenti, interponat? *Quæſivi virum qui interponeret ſepem,* hunc verò cum minimè reperiret, ô quanto dolo-

dolore, quantâ mæstitiâ, quanto animi angore id tulit? *Vidit, quia non est vir*, ut Isaias testatur. Atque ea propter quid fecit? *Aporiatus est*, id est deliquium animi passus, *& aporiatus est, quia non est, qui occurrat*, id est, quia nō est, qui oret, ut Pagninus explicavit, *quia non est, qui intercedit*, ut septuaginta interpretati sunt. Vos ergo ex hoc judicate, an DEO placeat severitas? Certè personæ nimium iratæ gravius nil potest accidere, quàm si quis excandescenti sese opponat, quando vehementi vindictæ calore agitatur; quirunque aut arma eripere, aut continere manum libratam audet, ijsdem sanè se exponit incautus ictibus, qui in alterum destinabantur. Testis est Jonathas, Davidi, ut palàm est, in paucis charus, hic cùm Saulem Patrem furibundum contra Davidem animadverteret, muneris sui esse censuit iratū placare. Cumque mensæ accumberet, opportunā, quam sapiens Princeps vidit, occasionem, horamq; propriam nactus, in amici salutem hæc solùm verba Patri dixit: *Quare morietur? quid fecit?* Quis crederet? parùm aberat, ut ne mortem pro responso reciperet, & quamvis filius esset dilectissimus, successor & hæres regni, parùm abfuit, ne lanceâ transfossum trucidaret: *Et arripuit Saul lanceam, ut interficeret eum.* Ita sanè pariter accidit, ut Visigothi regem Ataulphum barbarè interimerent, cùm illos arma contra Romanos capta ponere juberet; ita Dani Regem suum Henricum perfidè trucidārunt, cùm inter eos pacem cum Wandalis stabilire tentaret; ut taceam plures alios, quos adducere possem. Nec, id vobis mirū videri debet: Nunquámne torrentem è montis jugo præcipitem, magnoque impetu devolutum vidistis, quomodo, ingenti undarum strepitu exterminium campis, depopulationem herbis, excidium caulis minetur? Quis omnium primò ejusdem furorem sustinet? ripa nempe illa, quæ ejusdem furori coërcendo prima objicitur; hîc enim verò prægrandi alveo intumescit, hîc spumat, hîc furit, hîc infremiscit, collectisque omnibus undarum copijs non nisi ripâ perruptâ, & aggere dissipato quiescit, longè minori strage per camporū planitiem debacchaturus, nisi ex opposito sibi obice magìs efferus & indomitus evaderet & victoris instar insolentis stragem duplicaret; idem in casu nostro accidit: Quisquis seriò irascitur, omnis fræni impatiens est, nec intercessores admittit, nec mediatores, & quemadmodum appositè dixit Seneca: *Habet iracundia hoc mali: non vult regi.* Quid ergo de DEO sentiendum, qui non solùm libentissimè admittit, qui ejus furorem mitiget, sed sollicitè inquirit, qui se opponat: *Quæsivi virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inveni.* Num dicere possumus DEO volupe esse, nos punire, aut delectari nostris supplicijs? quin potiùs fateamur necesse est, DEUM non irasci, nisi coactum: *Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus* DEUS?

VII. Bene est, dicetis, si DEUS tam mitis est, cur ergo sacra Oracula tam tru-

truculentis metaphoris utuntur, ut irā Ejus describant? an quidquam ferociùs est ursa, raptos sibi catulos persequente? & tamen DEUS. Illi ab Osea

Ose. 13. assimilatus est: *Quasi ursa raptis catulis.* An quid magis formidandum leone, qui prædæ captæ irrugit; huic tamen comparatus est ab Isaia; *Quomodo si rugiat Leo super prædam* Quid igne horribilius, torrentis instar ex ardentibus Ætnæ caminis ebulliente: & tamen huic DEUM Propheta Nahum

Nahum. 1. 6. similem esse dicit: *Indignatio ejus effusa ut ignis.* Quid turbine magis tremendum, qui strages & excidia minatur? & tamen Jeremias ait: *Ecce turbo Domini furor egrediens, procella ruens.* Quomodo ergo DEUS à supplicijs infligendis tam alienus est, si tam crudelibus symbolis ejus naturam nobis suam & indolem repræsentat? Sed ego dico vobis, inde vel maximè confirmari, Eum summè esse alienū, quod démonstrare aggredior: Dicite, quem è duobus inimicis magis formidandum, vestramque in perniciem magis jurâsse censetis? an illum, qui vitæ vestræ clam insidiatur, qui ore blando, fronte serena, & verbis melleis amicum mentitur, & ad amænam vos deambulationem Caini instar invitat: *Egrediamur foras?* an verò illum, qui feroci supercilio palàm insurgit, aperto Marte vos aggreditur, & ictum eminus intentat. Non dubito, vos ituros in sententiam S. Leonis, quòd *plus periculi est in insidiatore occulto quàm in hoste manifesto*; hic enim perveniri, declinari vel opportunè placari potest; ille autem furorem suum soleter fovet, & velut ignem cineribus contegit, ut magis vivum conservet, & incautos obruat, Si ita est, finite, Deus induat formas terribiles, & si minis sufficiant, quas adduximus, ursæ nimirum, leonis, ignis, turbinis; adjungite alias à Davide in psalmis commemoratas: imaginamini vobis, Eum currum caligine & nubibus formidandum conscendere, solem mundo eripere, tonitrua ingeminare, moves concutere, arcum intendere, sagittas expedire, & ad terrorem augendum, jàmjam fatalem ictum minari, ittent ad ejus nutū circumquaq; legiones fulminatrices, grassetur fames, vastentur campi, paupertas depopuletur familias, bella civitates devastent, pestis provincias & regiones exhauriat; quid tandem hoc strepitu intendit DEUS? Audite Davidem respondentem: *Dat metuentibus se significationem*; admonet nos nimirum, ut in tutum nos recipiamus, scuto sanctæ orationis nos tegamus, loricâ Sacramentorū muniamur, remq; suam placare studeamus: *Terret ut corrigat; admonet, ut emendet; prævenit, ut ignoscat*, ut Ambrosius advertit. Quod ergo porrò dubium superesse potest, DEUM minimè delectari vindictâ; *Qui enim vult ferire*, ait D. Augustinus, *non dicit cave!* Molites intuemini, qui castrum hostile ferro & flammis vastare moliuntur: Clandestinas ad ejus confinia insidias locant, densis silvarum umbris se abscondunt, vijs subterraneis, & admodum occultis cuniculis sibi aditum parant, assultum nocte intempestâ tentant, & ne armorum fortè fulgore prodiantur,

Serm. 9. de Quadrag.

dantur, sollicitè cavent. Nihil horum facit DEUS: vult ille urbem Jericho capere ac diruere; quid, obsecro, facit? clarâ die & sole lucente exercitum ad urbis mœnia deducit; *per diem* volantia vexilla explicat, tubis, & lituis insonat, strepitum sonorum, & clamores imperat: *Clamate & vociferamini.* Cur hoc? ne miseros cives ex improviso opprimat: *Clementia* DEI *erga homines peculiare hoc est*, ait D. Basilius, *non clam aut silenter ingerit supplicia, sed ea per comminationes præmittit, ut peccatores invitans ad pœnitentiam.* DEI ergo minæ non gaudium de nostris ærumnis, sed aversionem potiùs indicant.

VIII. Verùm quid ultra dubitamus, an non palàm videmus, Deum post minas etiam intentatas supplicium diu differre? quantum enim non moræ, quantum induciarum nobis indulget? vos igitur judicate, an gratum ipsi accidat, ferire, si fulmen adeo pigrum intorquet. Notum vobis est, Auditores in sumptuosa aliqua fabrica extruenda multùm temporis poni, multùm moræ in prima delineatione, multùm in jaciendis fundamentis, multùm in erigendis muris, multùm in ijs tegendis, multùm in ornando ædificio, multùm denique, dum manus ultima, & totius operis corona imponatur. Si autem diruenda est, modico temporis spatio absolvitur, exiguo labore, & horarum brevium intervallo prosternitur. Creditisne id etiam à Deo fieri? contrarium prorsus. Nos tardè ædificamus, citò diruimus; DEUS citò ædificat, & tardè diruit: *cùm struit, velociter struit; cùm destruit, tardè destruit*, ait D. Chrysost. si specimen desideratis, proponam: quot dierum spatio existimatis immensam hanc universi fabricam absolvisse Deum? Nemo ignorat, sex dierum impendio eandem stetisse; cùm verò postea destruere vellet, non mundum, sed civitatem unicam, eamque non de primis, non magnam, nec spatiosam, septem dies insumpsit. An meministis urbis Hierichuntinæ paulò ante memoratæ? Ite, ite, dicebat DEUS belli ducibus, circumdate eam, ac septimo tandem die demoliemini: *septimo die muri funditùs corruent.* Septimo die? Ubi est potentia tua ô Deus! exclamat Chrysostomus, ubi robur brachij tui? *mundum universum sex in diebus construis, & unam urbem septem in diebus solvis?* An non tu ipse es, qui sex dierum intervallo machinam hanc mundi vastissimam erexisti, montium juga ad nubes usque sustulisti, & valles ut abyssum depressisti? Nonne tu es, qui intra tam breve spatium mari terminum fixisti, fluminum alveos excavâsti, campos floribus vestivisti, silvas feris, & auras volucribus repleviſti, & stellas in cælo accendisti? cùm ergo toti mundo formando sex dies tibi sufficiunt, quomodo uni civitati destruendæ septem dies insumis? *mundum universum sex in diebus construis; & unam urbem septem in diebus solvis?* Nolite mirari, Auditores; demonstrare nobis voluit DEUS, quod paulò antè affirma-

De pœnit. hom. 5.

Josue 6. 6.

bam; *cùm struit, velociter struit, cùm destruit, tardè destruit.* Nobis ædificare majoris stat, quàm diruere; DEO verò pluris destruere, quàm fabricari; illud enim non nisi coactus & dolens facit, lento pede incedit, multòque plus temporis insumit, quàm potenti ejus brachio necesse
Isa. 1. 24. sit. *Heu consolabor*, audite, quomodo per Isaiam loquatur. *Heu consolabor in hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis:* quasi diceret: ergóne rem mihi tam acerbam & ingratam exequi cogor, ut occidere necesse sit inimicos meos? cur non longiores illis moras & inducias indulgere licet? forsan emendabuntur? fortè plangent, & resipiscent? O infinitam DEI nostri clementiam! an non verissimum agnoscitis, Auditores, à DEI genio nimiùm quantùm alienum esse, pænis & supplicijs in nos sævire? Ille sanè totus pius, totus amabilis, & dignissimus est titulo Regis mansueti: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.* Sed spero, neminē vestrûm futurum, qui non alteram quoque sermonis mei partem patienter sustineat; quod enim hactenus dixi, inutile vobis, & fortè perniciosum videbitur: brevem ergo quietem mihi concedite, & tum palàm fiet, quantum inde emolumenti & lucri in vos dimanet, quod vobis aut noxium, aut minùs utile videri poterat.

PARS ALTERA.

IX. QUid ergo, dicetis forsan, emolumenti ex hoc sermone in nos redundat? demus, DEUM naturâ suâ ab inferendis supplicijs alienissimum esse; quid inde? licebítne ergo nobis majori securitate & libertate peccare? Minimè, minimè, Auditores: aliam longè, eamque veriorem sequelam ego inde deduco. Ecquam illam? malum sanè gravissimum peccatum sit, necesse est; si enim, expendite diligenter, quod dico, si enim DEUS, à castigando adeò alienus & verè *Rex mansuetus*, ob noxam etiam venialem pœnas tam graves, tam publicas, ac frequentes immittit, uti novimus & experimur, necesse est, peccatum esse malum gravius, quàm mens humana assequi possit.

X. Quæ non supplicia inflixit Deus ob culpas, quæ vix culpæ nomen mereri videbantur? Ducebatur quondam Arca Domini per terras Bethsamitarum, cujus fama ob Divina responsa, quæ DEUS inde reddebat, & ob victorias ad ejus præsentiam relatas, passim celeberrima erat: universus igitur populus Arcæ videndæ desiderio excitus concurrit, quia verò lex rigidissimè sanxit, ne Laici Arcam velamine nudatam intuerentur, gravissimè DEUS temerariam hanc curiositatem castigavit. Septuaginta enim Personarum illustrium, de plebe autem, quis crederet? quinquaginta milia morte repentinâ cecidêre? Exigua sanè noxa erat Nadab & Abiu, cùm ea inadvertentia potiùs, quàm temeritate igne profano acerras & & thuribula repleverunt; & tamen ob hoc solum delictum flammarum erumpentium incendio exusti sunt. Levis culpa erat Moysis & Aaronis, cùm ex impatien-

patientia potiùs, quàm diffidentiâ pigro verbere silicem percuterent, & tamen terrâ promissâ propterea excluſi sunt. Quid de Oza dicam, Levitas inter celeberrimo? an non repentinâ morte sublatus est, cùm manum irreverenter extenderet, ut Arcam titubantem & ad lapsum inclinatam retineret? David Rex populatis auræ gloriolâ tactus, Joabo imperavit, ut populi sibi subjecti numerum iniret; & in pœnam vanitatis videre debuit, omnem illum populum sævâ contagionis lue consumi. Ezechias paris vanitatis studio abreptus, Regiæ suæ thesauros Legatis Babyloniæ vidēdos exhibuit, meruitque ijsdem, expilatâ omni Gazâ Regiâ, expoliari. Similibus exemplis non Divina solùm oracula; sed etiam Ecclesiæ fasti & annales adeo abundant, ut plura addere necesse non sit, nisi quis eruditionis popularis famam vanè affectet. Jam ego id unum percontor: unde, quæso, accidit, ut culpæ quantumvis leviſſimæ, tanta à DEO severitate puniantur? an fortè, quòd severi genij DEUS sit, velox ad supplicia, pronus ad rigorem? minimè profectò, ut demonstravi. Id unum ergo superest, ut dicamus, id peccati atrocitati esse tribuendum. Ecce ergo sermonis hujus emolumentum, ut discamus nimirum peccatum debitè æstimare, nec illud jocum aut ludum credere. Quid enim; DEUM naturâ suâ adeo mansuetum ob peccatum in tantum agi furorem, ut sua ipsemet opera dissipet, *opera manuum suarum.* Solem obfuscet, obscuret Lunam, stellas extinguat, è nubibus ignem depluat, orbem in cineres redigat, campos depopulatur, fontes obstruat, saltus extirpet, dejiciat montes, pretioſiſſimos thesauros ignibus absumat, civitates terrâ dehiscente absorbeat, nationes & populos disperdat, nec templis aut aris parcat? Et nos ad peccata rideamus, eáque quod omnino stultiſſimum est, nobis gloriæ ducamus?

XI. Sapienter D Bonaventura observavit, neminem Principum ex hostium suorum odio, proprias possessiones destruere, sed hostiles duntaxat terras depopulari, ibique ferrum, flammas, omnémque indignationem effundere: *Reges & potentes in præjudicium inimicorum depopulantur terras eorum; DEVS autem dissipat terram propriam:* tanto enim in peccatorem odio fertur, ut illius causâ etiam terras proprias, sua sanctuaria & aras, quin regiam suam & cælos ipsos destruat: quàm grande malum ergo peccatum esse necesse est?

XII. Et tamen, quæ nostra est perversitas, difficillimè ad hoc credendum induci nos patimur; unde mirum non est, si nec DEO fulminanti non dicam benigno & clementi, nos submittamus. O superbiam non ferendam! exclamat Salvianus, *plurimi pœnas peccatorum suorum perferunt, & intelligere causas peccatorum suorum nemo dignatur.* Et quando tandem ad saniorem mentem redibimus, Auditores? nimis sanè gra- *De Gubern. l. 1.*

ves & intolerabiles nos esse necesse est, cùm nec DEUS ipse, tam bonus, ceteroquin & tam benignus, nos porrò valeat sustinere. Ille peccata nobis exprobrat, sed surdis; minas intentat, sed stupidis; flagellis cædit, sed obstinatos. Quid erit tandem? ecquando tandem victas DEO manus dabimus, saltem nos expugnari patiemur, cùm amanti nos submittere detrectemus?

XIII. Nunquam in sacris paginis lego, quod de Rege Nabuchodonosore commemoratur, quin in ipso superbiæ, aut stupiditatis potiùs nostræ vivam imaginem expressam videam. Audite rem ratam & singularem: comparet in regis superbissimi conspectu Daniel Propheta, eáque Authoritate, quam & vitæ integritas, & infracta animi libertas illi conciliabat, tristissimum somnium liberè exponit, Regíque palàm denuntiat, illum solio brevi deturbandum, in bestiam deformandum, per silvas & saltus erraturum, ferarum pabulo cibandum, usque dum fastum suum exueret, Deúmque cæli terræque Dominum pronus agnosceret: *donec scias, quòd dominetur excelsus*, si autem consilium meum sequi placet: *peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Nabuchodonosor Danielis verba non aliter, ac oracula venerabatur; longâ enim experientiâ noverat, Eum prophetiæ Spiritu pollere, atque eam ob causam, velut DEO terrestri, victimas ei immolavit, & incensum adoleri jussit. Quid ergo ad tam tristem nuntium facere Regem oportuit? nunquid è throno suo præceps potiùs, quàm descendens, ad cælestis interpretis genua supplex advolvi debuit, oblatáque prout piissimè thesauris omnibus tam grave supplicium redimere? nunquid debuerat cum sacco purpuram, cum cineribus Diadema regium, fastum cum demissione commutare? vah nimiùm quantùm aberraris! si enim Theodoreto credimus, nec fastum posuit, ne dolentis animi signa præbuit, sed nova in dies impietatis argumenta dedit. Integri anni indicias ad pœnitendum ei Deus indulsit, *verùm cùm tantum spatium ei datum esset ad resipiscendum, malè desipiens tempus pœnitentiæ consumpsit.* Ecce ergo, cùm die quadam immenso tabe tumidus Regiam obambularet, suáque aulæ majestatem, ac potentiæ magnitudinem superbè jactaret, vox *de cælo ruit: tibi dicitur, Nabuchodonosor Rex, cum bestijs erit habitatio tua.* Quis unquam famosas metamorphoses Poëtarum lyris decantatas audivit, Acteonis in cervum, Cadmi in Draconem, Lycaonis in lupum, Hippomenis in leonem, in canem Hecubæ, Calistûs in Ursam? Hæc Poëtarum figmenta ad imitationem Historiæ contexta sunt, quam ego vobis commemoro. Vix vocem hanc cælitùs allapsam impius Princeps audivit, cum illicò & formam, & voluntatem, & mores sensit immutari; discerpsit vestes, pro voce humana mugitus edidit, capilli in villos abiêre, succrevêrunt ungulæ, setosi rigebant crines, pro-

Dan. 4. 22.

Dan. 4. 24.

rum humi corpus manibus pedibúsque incubuit, humanum consortium instar bestiæ fugit, ex aula in silvas se recepit, gramine & herbis pastus est, aquâ è paludibus haustâ sitim restinxit cunctísq; cæli injurijs, pruinis & nebulis, pluviæ & grandini, gelu & æstui expositus vixit. Si verò meminisse placet, Auditores, significaverat Regi Daniel, tamdiu illum in hoc miserrimæ vitæ genere perseveraturum, *Donec scias, quòd dominetur excelsus.* Undesapienter meo quidem judicio colligunt Interpretes, Cornelius præsertim, & Maldonatus non omnem illi humanitatis sensum ereptum, sed tantùm rationis relictum, ut immutatam status sui conditionem agnosceret, delicti sui pœnam apprehenderet, atque quod subinde fecit, DEO demisse submitteret. Quantum temporis arbitramini impendisse miserum, usque dum id opere compleret? An mensem unum? amplius: an geminos? amplius: & quandiu tandem expectavit? Audite, obsecro: septem annorum spatio opus erat. O Pervicaciam! ô perfidiam! ô perversitatem! quis unquam crederet, Auditores, quempiam mortalium tam pertinacem & obstinatum esse posse, usque dum sese ad DEUM convertat? Superi boni! sub flagello tam duro, tam acerbo præstolari septem annis, & tum primùm exclamare humilem ac demissum: *Glorifica Regem cæli!* an non hoc prodigium contumaciæ & portentum durities videtur? Fatendum omnino est, impium hunc Principem summè despuisse, magísque sensum bestiæ, quàm hominis retinuisse. Sed de Nobis, ô miseri peccatores, porrò quid dicam, qui sapientes nos jactitamus, & tamdiu tamen non resipiscimus? Quorsum enim tanta flagella, quæ identidem Cœlum iratum in caput & dorsum nostrum deplovit? quorsum hæc omnia? nisi ut confiteamur, *quòd dominetur excelsus!* hoc bella illa horrida, quæ nobilissimum Europæ sanguinem ad ultimam ferè guttam exhausérunt, annuntiant; hoc ingeminant onera, sub quibus ingemunt civitates; hoc clamant calamitates, quibus oppressæ jacent familiæ; hoc loquuntur populorum ruinæ, ac interitus, quos nostrà ætate dehiscens tellus absorpsit; hoc rerum omnium penuria & egestas; hoc pestilentiæ & frequentissima contagia testantur. Et quis nostrûm est, qui ex tantis supplicijs sapere didicit? quis è gravitate pœnæ culpæ magnitudinem sapienter æstimavit? *Attendi, auscultavit,* dicere liceat cum Jeremia, *Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens quid feci?* *Jerem. 8. 6.*

XIV. Ita est, ô peccatores contumaces! dominatur Excelsus, dominatur. Agite, quod libet, lubéque, nisi huic veritati subscribatis, de salute vestra actum est. Dic lascive & luxuriose! quousque duraturæ sint infirmitates tuæ, quæ virium tuarum vigorem non sine dolore depascunt, *donec sciat, quòd dominatur Excelsus*, quique, nisi matura emendatio sequatur, pejùs adhuc in te animadvertet. Dic, ambitiose! quousque linguarum maledica-

rum aculei contra te prævalituri sint? *donec scias, quòd dominatur excelsus*, qui te magìs adhuc dejiciet, & deprimet, nisi te ipsum in demissionè componas. Dic, mercator & institor inique! scire cupis, quamdiu consilia tua cassa & inutilia rationes fallaces, infausta negotiatio futura sit? dicam, dicam, *donec scias, quòd dominatur Excelsus*, tibíque certò persuasum habeas, è malo te ruiturum in peius, nisi in DEUM reverentior, benignior in pauperes, liberalior in dicatos Deo fervos efficiaris. Quid ergo tandem faciendum nobis est, ô DEUS, & Domine! dejici coram te, & humiliari, hoc porro faciendum restat, errores nostros agnoscere, tuam Justitiam adorare, & tibi similes effici, ut, qui Regis mansueti titulo gaudes, posthac secundùm benignitatis tuæ amabilissimum genium nos tractes, non secundùm furorem, ad quem nostra nos flagitia cogunt.

SERMO TRIGESIMUS QVINTVS.

DIE VENERIS SANCTO

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite & videte, si est dolor similis, sicuti dolor meus.

I. VIcistis, peccatores, vicistis! exultate in die hoc funestissimo, canite triumphum, & cum fastu vobis applaudite! En voti damnati estis, successit intentum! innocentem DEI Filium è medio tollere, affligere, & eliminare laborâstis. Eia salva res est: *Abscissus est, abscissus est de terra viventium!* Ecce enim à Golgothæ jugo redux lætum vobis nuntium fero, vosque certissimos reddo, eum præsente innumerabilis populi corona, nudum, derelictum, despectum, post trium horarum difficillimum agonem animam tandem in probrosæ Crucis trunco exhalâsse. Eia contentíne estis, ô crudeles? an vestris desideriis satisfactum est? quid porrò desideratis? an fortè ipsimet in rem præsentem venire cupitis, tam funesto spectaculo mentem satiare, ejus supplicijs oculos pascere, & contemplatione vulnerum, quæ vestra illi malitia inflixit, carnis, quam vestra libido laceravit, capitis, quod superbiæ vestræ aculeis perforatur, & labrorum, quæ lingua vestra maledica ama-

Isa. 53. 8.

amariſſimo felle potavit, vos vultis recreare? Venite ocyùs, venite; ego enim, ut gaudium veſtrum plenum ſit, vos illuc manuducam: *venite, & aſcendamus in montem Domini!* Neſcio tamen, an, ſi illuc pertigeritis, in veſtra poteſtate futurum ſit, vobiſmetipſis à lachrimis temperare. De Rege Seleuco memini me legere, cùm regno pulſus, naufragus, & nudus, in maris littore, quo illum tempeſtas ejecerat, jaceret, rebelles ſubditos, ad ſpectaculum lætiſſimos accurriſſe; cùm verò exportectum in arena, derelictum, & calamitoſum, ſine veſte, cibo, & foco, omníque deſtitutum auxilio intuerentur, verſis in commiſerationem animis, tantâ erga Principem pietate vel invitos fuiſſe commotos, ut eum à terra ſublatum in Regiam ſedem humeris ſuis deportarent, palamque oſtenderent, multa non tarò præcipiti furore barbarè ab hominibus tentari, quæ minimè auderent, ſi eorum enormitatem, ante patratum ſcelus ſatis, ſuperque agnoſcerent. Id ipſum ſanè vos hodiernâ die cum Rege veſtro facturos exiſtimo, ſi ulliùs adhuc opis à vobis recipiendæ capax foret. Verùm ille, Eheu! in ampliſſimo dolorum ſuorum Oceano non luctatur ſolùm, ſed ſubmerſus eſt, ut nihil porrò de eo præter ſolum cadaver ſpectandum ſuperſit. Quantumvis autem tygride ſæviores, aut ſilice duriores ſitis, unam ſaltem lachrymulam Ei utique non denegabitis? Quis crederet? ipſi tortores, & carnifices, qui ſuis Illum manibus peremerunt, venas ſecuerunt, lacerârunt carnes, & luxârunt oſſa, demiſſo capite deſcenderũt de monte, & repetitis ictibus pectus percuſſerunt, ut ſolent, quos facti verecundia aut pœnitentia ſubit: *revertebantur percutientes pectora ſua.* An non ergo & vos commovebimini, qui utique tortoribus mitiores eſtis? video enimverò, video jam ſuffundi oculos lacrymis, & uberem paulatim fletum ſtillare: laxate fræna gemitibus, & ſinite, ut amarus ex oculis torrens prorumpat; ſi enim unquam juſtam plangendi materiam habetis, hanc vobis ſpectaculum iſtud ſuppeditat. Quem autem eſſe creditis, qui veſtro ſcelere, ô peccatrices, & peccatores duriſſimi, interemptus eſt, quem, inquam, eſſe creditis? Si dicerem, fuiſſe juvenem, omnium venuſtiſſimum & amabiliſſimum, *ſpecioſum formâ præ filijs hominum.* in cujus fronte, reſidebat majeſtas, ſed abſque faſtu: è cujus labris ſtillabat dulcedo, ſed ſine tædio & ſatietate; ad cujus aſpectum deſertis officinis artifices, mercatores relictis negotijs, fœminæ debilitatis & ſexûs, omnes alij cibi, ſuíque obliti, per longa viarum ſpatia accurrebant; qui omnibus, ſalutem & ſolatium, nemini damnum aut moleſtiam intulit: verbo qui fuit *totus deſiderabilis*; an non intima vobis commoveri viſcera experiremini, quamvis nec affinitatis, nec neceſſitudinis, nec gratitudinis vinculo Eidem eſſetis devincti? Sed, heu! nequaquam Ille perſona tam vilis eſt, ſed eſt Pater veſter, Creator veſter, ſervator veſter, & quod hiſce omnibus majus eſt, Deus veſter, cujus bene-

Luca 23. 48.

Pſ. 44. 3.

Cant. 5. 16.

beneficio recepistis auram, quam spiravit, solem, quo illuminamini, terram, quâ nutrimini, animam, quâ informamini. An non ergo justa vobis dolendi causa est, si cogitatis, vos ei vicem tam acerbam rependisse? Quin Ego vos ab omni debito commiserationis absolverem, si morte vulgari perfunctus esset: verùm illa omnium probrosissima & crudelissima fuit; & necdum in lachrymas & planctus abitis? quot vulneribus & plagis transfossum corpus hiat, tot linguis vobis acclamat: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus!* Quasi diceret: heu crudeles & barbari! ut quid transitis, nec ullo compatientis oculi ictu dignamini. Sistite tantisper gressum, & si quem mortalium pares pœnas sustinuisse videbitis, eja, per me licebit iter prosequimini, nec ullas à vobis lachrymas exspecto, quos tamen tam prodigè aliàs profunditis, jam super colla fallacis proci, jam super tumbam amici vel heri: quòd si dolores omni alio dolore graviores, deprehendetis, ficrine potest, ô Christiani, ut nec pium quidem suspirium in supremum morientis solatium mittatis? Hoc enimvero est, Auditores, quod Redemptoris nomine hodie à vobis efflagito: suspendite tamen tantisper lachrymas, dum palàm fecero an ullus unquam mortalium ob dolorũ & tormentorum, quæ passus est, vehementiam Christo possit æquiparari: *si est dolor similis, sicut dolor Christi.* Id ubi demonstravero, nolite mihi cum Davide dicere. *Potum nobis dabis in lachrymis in mensura*; ad tantam enim dolorum, & noxarum excessum omnis mensura est nimiùm avara & parca: statuatur modus & mensura lamentis, in morte Filij Unigeniti, in morte sponsæ paucis amatæ, in morte charissimorum amicorum, modus autem plangendi mortem Dei hominis, est plangere absque modo: sed quæ erit virga illa, quæ, renovato Moysis miraculo, è durissimis hominì cordis petris tantum possit aquæ extorquere? Virga illa est lignum Crucis Augustissimum! ad illud ergo, antequam dicere exordear, oculos, mentem & preces nostras convertamus, & unanimi voce exclamemus, *da nobis aquam!* salsam, inquam, & amarissimam, quæ ex afflicto hominis corde scaturire potest. Receperint sanè Hebræi per Virgam, quæ Tui figura & imago fuit, aquam mellis instar dulcissimam, *de petra mellis saturabis eos*; nos absynthio & fele tinctam desideramus, qualis hodie sitienti DEO oblata est: Hæc nobis dies tristitiæ, acerbitatis & amaritudinis est, *omnis anima, omnis, anima de die isto per figuram dictum est, omnis anima, quæ non afflicta fuerit die hac, peribit de populo suo!* Tu effice, ut in tanti támque justi doloris testimonium in uberes planctus ac fletus solvamur, ut illa nobis verba applicari possint: *Quo fonte manavit ista, fluant perennes lachrymæ, si virga pœnitentiæ, cordis rigorem conteret.* Amen.

PARS PRIMA.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.

II. NOn me latet, Auditores, plurimos alios gravissima quæque sustinuisse; pleruntque tamen deprehendemus, dum corpus affligeretur, animum à cruciatibus fuisse immunem, aut dum pateretur animus, corpus liberum fuisse. Christus in utroque est passus, ut adeo meritò per antonomasiam *Vir dolorum* appelletur: si enim animum illius considero, omnes certè malorum furiæ, timores, & tœdia, anxietates & dolores, desolationes & gemitus in eum conjurârunt: si verò corpus inspicio, nullam omnino ejus partem invenio, quæ suo careat tormento: quod simplici quidem, sed formidabili dictione expressit propheta dicens: *attritus est propter scelera nostra.* Oculi pugnorum ictibus tumidi, genæ colaphis lividæ, fauces siti aridæ, labra felle infecta, tempora spinis perfossa, manus, pedesque clavis perforati, brachia funibus, venarum & arteriarum meatus nervis arctè constricti, collum catenarum pondere curvatum, humeri gravissimo Crucis pondere fracti, nervi atrocissimâ in Cruce extensione distorti erant; in horrenda flagellorum tempestate supra dorsum Ejus effusâ, nec lateribus, nec lumbis, nec ventri, nec genubus, nec pectori parcebatur, totumque corpus unicum esse vulnus videbatur: *vidimus eum, & non erat aspectus.* Isa. 53. 2 Nec tamen velim credatis, me in hac dolorum congerie rei summam constituere, cùm etiam in alijs hæc tormenta nonpauciora fortè fuerint, nec minùs acerba: minori tamen doloris sensu tolerari poterant à quovis alio, quàm à Christo, cùm concors omnium sit opinio, Christi corpus ob summam humorum temperiem, & organorum singularem perfectionem, fuisse delicatissimum optimè dispositum, atque adeo tactûs sensusque tenerrimi; omnia enim, quæ Deus supra naturæ vires operatur, in suo genere perfectissima sunt; ut patet universali inductione: sic manna divinâ virtute Hebræis paratum gustûs sapidissimi fuit; vinum in nuptijs Canæ prodigiosè genitum, generosum fuit ac suave; panis, quo Christus in deserto famelicos pavit, ex mente interpretum sapidissimus fuit, Si ergo hæc opera, licèt conditione & gradu longè inferiora, summam tamen in ordine suo perfectionem acceperunt, quia Divinæ artis & Magisterij veluti specimen quoddam esse debebant; quis dubiter, summam Sacratissimi Christi Corporis perfectionem fuisse, quod in virgineis visceribus Dei manu efformatum

formatum est, ut animæ inter omnes possibiles perfectissimæ, pulcherrimæ, & nobilissimæ domicilium præberet: confirmat hoc D. Thomas, qui ex eo, quod Christi Corpus actione supernaturali formatum est, arguit, fuisse perfectius omni alio, quòd fit actione naturali, *quæ enim per miraculum fiunt*, ait, *sunt aliis potiora*. Perpendite ergo, quàm vivaces fuerint Christi sensus ad omnes suas functiones; quàm tener & acutus fuerit tactus flagellorum, quanta gustûs acrimonia in potu fellis & absynthij; quantum tormentum odoratûs ex fœtentissimis militum sputis & salivâ. Accedit, Christi corpus, at docent Viri doctrinâ & sanctitate conspicui, in prima sui formatione ad patiendum singulariter fuisse aptatum, quod in nostri corporis generatione natura facere non solet: quamvis enim & nos innumerabilibus doloribus, molestijs ac morti obnoxij simus, eum tamen in finem conditi non sumus; imò, ut ab his malis immunes essemus, DEUS nobis in Paradiso voluptatis tale alimenti genus, tam aptam climatis temperiem, tam benignos stellarum influxus, tantamque aëris cæliq́ue salubritatem paravit, ut omnis omnino doloris expertes nos redderet & immortales: *Creavit Deus hominem inexterminabilem*. Nec in ipso inferno diabolos inter ac damnatos inveniemus ullam creaturam, ex primaria DEI intentione efformatam ad patiendum, præter solum Christi corpus, qui eo duntaxat fine humanam carnem induit, ut nostrî amore moreretur: *Venit, ut daret animam suam redemptionem pro multis*. Ideo Christi corpus ita formatum est, ut in illud, velut vas capacissimum, totum dolorum mare ad infinita hominum peccata abluenda derivaretur, eumq́ue in finem ad omnem doloris sensum summa aptitudo collata est, quæ vel à sanguine subtilissimo, vel spirituum delicatissimo vigore, vel carnis suavitate ac teneritudine poterat oriri. Nec caret hæc opinio sacræ scripturæ authoritate, nam sicut Psalmista in Christi personâ dicit: *Sacrificium, & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi*, ad demonstrandam obedientiam, quâ Christus passionem accepit, ita Apostolus de illo dicit: *Hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptâsti mihi*, ut Christi ad patiendum aptitudinem denotaret. Dic ergo, ô delicatissima JESU mei Cane, quis tibi doloris sensus erat, cùm impetuosus ille plagarum turbo uno ictu impetu in Te effunderetur, ut nec anima quidē Tui portio, aut ab ictuum sævitiâ, aut à vulnerum immanitate fuerit intacta? Unica sæpe spina plantæ pedis incauti infixa, adolescentes teneros, aut matronas delicatas in illatabiles clamores coëgit, quin & leones ipsos doloris vehementiâ in furias egit, & rugitus expressit: quid ergo in Te, Servator mi, septuaginta duæ spinæ fecerint, non calloso pedi, sed ipsi cranio, temporibus, ac cerebro infixæ, ubi vel levissima plaga lethalis est? quid in te effecerint clavi per subtilissimas musculorū fibras adactique flagellorum ictus, quibus viscera, & intestina detecta sunt? fuerint ergo abo-

3. p. q. 46 a. 6. in C.

Sap. 2. 23.

Matt. 20. 28.

Psal. 39. 7.

aliorum tormenta temporis morâ & diuturnitate productiora ; id enimverò non contendo : sed, intensionem doloris si spectes, in nullo alio, quàm in Christo, acerbiora & graviora invenies.

III. Verùm dicite Christiani, an in ullo unquam, qui passus est, diuturniora fuerint tormenta ? Nemo sanè sibi persuadeat, Christi passionem intra eam duntaxat temporis moram arctari, quo intra tortorum manus tenebatur : ah hîc potiùs patiendi finis erat, quàm principium. A primo conceptionis momento futurorum tormentorum scena horrida Christi animo aperta est, juxta illud Davidis : Psal. 37. *Dolor meus in conspectu meo semper*; nec id in genere duntaxat, & sub confusâ quadam imagine, sed distinctissimè & ad omnes usque minutias. Vidit ille singillatim plagarum, colaphorum, distorsionum, ictuum ac violentorum impulsuum numerum, & auctores illorum ; vidit, quot spinis crudelissimè transfigendus esset, quot sputis deformandus, quot subsannandus ludibrijs, quot crudelitatis modis torquendus, ita quidem, ut Christo æquè, imò magis doluerit, tormenta ista eminus contemplari, quàm nobis dolore solet, illa præsentia intueri ; nobis enim, si gravis delicti causâ carceri mancipamur, etiam convictis & confessis etiamnum spes affulget, aut fugâ evâdendi, aut libertatem pecunijs redimendi, adhuc in Magnatis cujusdam intercessione confidimus, qui se pro nobis interponat, quem admodum pœcillator ille Ægyptius in Josephi gratiam fecit, aut si tandem nil aliud spei supereſt, saltem judicem precibus ad pietatem, aut ministros promissis ad misericordiam flectere speramus ; Christo autem perfectissimè perspectum erat, quidquid necesse fuit evenire : Iesus *autem sciebat omnia, quæ ventura erant super eo*, ut probè D. Ioannes observavit : quæ ergo Christi angustia fuerunt, cùm palàm notum sit, fuisse nō neminem, qui ad solam mortis denuntiationem subitò caneſceret ; alium, qui deliquium animî pateretur ; alium, qui omnino expiraret ; aliū, qui alio ferali eventu doceret, quam vim habeat vel sola imminentis mali apprehensio. Ego sanè minimè miror, Christum nunquam risisse, & de se dicere potuisse : *Totâ die contristatus ingrediebar*, & *defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus*. Perpendite, quæso, an unquam lætari potuisset Rex ille Balthasar, improvisis pugionum ictibus in lecto suo trucidatus, si à prima pueritia nudos semper pugiones oculis suis obversari vidisset, sua inter præcordia olim mergendos ? O miserum Sisaram, si clavum illum semper oculis præsentem habuisset, quo ad torrentem Cison caput sibi erat perforandum ! Miserum Abimelechum, si semper intueri coactus fuisset saxum illud, quo illi, dum turrim Thebeam subiret, cerebrum elisum est. Christus autem verè dicere potuit : *Dolor meus in conspectu meo semper*, omnino *semper* ; & vigilanti, & dormienti, & sedenti, & ambulanti, semper passio coràm & presens obversabatur : hinc toties lamentabiles illas

Joan. 18 4.

Psal. 37. 7.

Psal. 30. 11.

Ps. 55. 3 voces ingeminavit : *Conculcaverunt*
Psal. 87. 18. *me inimici mei tota die : totâ die cir-*
Ps. 101. 9. *cumdederunt me ; totâ die exprobra-*
bant mihi ; totâ die verba mea execra-
Ps. 16. 6. *bantur : fui flagellatus totâ die.* Quid
Psal. 72. 14. enim ? anne Christi flagellatio inte-
Ibid. gram diem duravit? imò diem vix at-
tigit, erat enim diluculo : *Castigatio*
mea in matutinis. Quid ergo his ver-
borum formulis Christus aliud insi-
nuavit, quàm quòd omnibus diebus
vitæ suæ in imaginatione & spiritu
passus sit omnes illas pœnas, quas po-
stea in Corpore suo verè pertulit? un-
de multorum Patrum opinio est, quòd
illa animi deliquia, illi tremores, tædia
& conflictus, quos in horto expertus
est, non fuerint Christo insoliti, sed
frequentes & usitati, & quidem in
tanta intensione, ut semper sanguineo
sudore manâsset, nisi altissimo suo,
quo pollebat, dominio illum conti-
nuisset. An non hæc tormenti, Marty-
rij mortisque prolixæ species videtur,
triginta annis tormenta & mortem
præstolari? Nihil adhuc dixi de trisli-
tia illa, sensuque acerbo, quem in
Christo continuò excitârunt, tot Di-
vinæ Majestati illatæ injuriæ, & gra-
vissimæ calamitates, quæ genus hu-
manum propterea exspectabant. Fuit
quondam ex toto mortalium genere
electus Noë, ut fragili in ligno univer-
sale diluviũ evitaret, ac mare illud im-
mensum securus trajiceret, in quo
omne reliquum hominum genus tri-
stissimo naufragio perijt; & tamen sa-
cræ paginæ testantur, DEUM ipsum
manu propriâ fenestram Arcæ clau-
Gen. 7. 17 sisse : *Et inclusit eum Dominus defora;*
ut non spectaculi, ut ait D. Hieron.
mus : *ut non spectaculi tristis aspectu*
Noemus magis cruciaretur. Solus Jesus
erat, cui omnes aditus & portæ mœsti
relinquebantur apertæ, ut ante tempus
stragem charissimorum suorum intue-
retur, nec oculum in ullam partem
posset defigere, ubi non lachrymarum,
sanguinis, mortis, & quæ morte acer-
biora sunt, materiem inveniret. Si ex
sola Lazari sepultura tanta turbati ani-
mi signa dedit, ut in suspiria, singul-
tus, & fremitus cum præsentium ad-
miratione erumperet, *Infremuit spiri-*
tu; quid quæso fecerit, cùm tot Mart-
rum carnificinas, qui DEI amore sut
jugulati aut discerpti, aut igne absum-
ti sunt, tot Anachoretarum rigores, tot
afflictorum calamitates, tot pauperum
miserias, tot fidelium excidia, ab hæ-
reticis, & gentilibus illata, tot piorũ per-
secutiones, tot denique supplicia, quæ
in Inferno multi damnatorum millia-
nes sustinent, pro quibus ille non mi-
nùs, quàm pro Electis Sanguinem
fundere, & in crucis trabe pendere
debebat, contemplaretur? meritò ergo
incomparabilis illius dolor dici potest;
non est dolor similis sicut dolor Chri-
sti ille enim non suos solùm dolores,
sed dolores cæteris omnibus homi-
bus communes, velut proprios sustu-
nuit : *Verè languores nostros ipse tuli,*
verè dolores nostros ipse portavit!

IV. Ut verò passionem hanc oc-
cultam, quam toto vitæ decursu
diebus carnis suæ tulit, præterea
nosque unicè ad illam, quæ hujus
diei propria & manifesta est, refer-
gamus : edicite, an unquam

rit, contra quem omnis conditionis, ſtatûs ac ordinis Perſonæ, ut gradu differentes, ita impietate concordes conjuraverint? Non neminem perſonæ Eccleſiaſticæ perſecutæ ſunt, ſed Laici protexerunt; alium Laici inſectati ſunt, ſed clerus tuebatur; contra alium plebs furioſa inſurrexit, ſed Principem defenſorem nactus eſt; in alium ſæviebant populares ac conterranei, ſed ab exteris receptus eſt. Atque hæc ut plurimum inter homines viget aut ſtudiorum & affectuum diverſitas, aut contentionis æmulatio, ut vix ſit invenire miſerum, qui ob id non hoc ipſo patronum inveniat, quin alios adverſarios experiatur. Elias eo ipſo tempore, quo Achabi perſecutionem paſſus eſt, viduam invenit, quæ illum & lare & victu adjuvit; David à proprio ſuo Rege ejectus, à Rege extero ſuſceptus eſt; Jephte à fratribus in exilium actus, vagos quoſdam & incerti laris homines invenit, qui ei adhærerent; Jeremiam, cùm ſuimet populares perſequerentur, Æthyops quidam ope & auxilio adjuvit; Suſanna, cùm à geminis ſenibus calumniam ſuſtineret, à juvene quodam vindicata eſt. Ita innumeros in medium proferre poſſem; ſed regula tam vulgaris in ſolo Chriſto fefellit; ad eum enim affligendum, conſenſu prorſus mirando, conſpiravêre, & gentiles & Judæi, Romani ac Barbari, plebs & nobilitas, Sacerdotes & Laici, Judices ac milites, ſenes pariter & juvenes, ſimplices & aſtuti, docti & ignorantes; id quod ipſe expreſſit, cùm diceret, in ſuam perniciem canes & tauros, animalia naturâ ſuâ adeo diverſa operam junxiſſe: *circumdederunt me canes multi, tauri pingues obſederunt me!* Pſ. 21. 13. Verùm quis dolor, videre ſe in tanta omnium abominatione conſtitutum, mortemque ſuam concordi diſcordis ceteroquin populi voto expeti? certè barbaries portento ſimilis videri debuit, vel unicum hominem in toto terrarum orbe reperiri, qui Chriſtum odiſſet: *ſtemus ſimul, qui eſt adverſarius meus, accedat ad me.* Iſ. 30. 8. An fortè Principes? verùm quantam non reverentiam Chriſtus illis exhibuit, dum ſuis ſanctiſſimè edixit, ut omnem illis honorem deferrent, tributa ſolverent, ad omnem modeſtiam, pacem & concordiam ſubditi ſe componerent, omniaque Principibus ſuis officia & obſequia redderent. Forſitan ſacerdotes? ſed ad quantum illefaſtigium eorum poteſtatem extulit? An fortè Phariſæi? verùm quàm fervidè obedientiam eorum juſſis præſtandam commendavit? An publicani? verùm an non palàm notum eſt, quantopere illis Chriſtus, etiam cum exiſtimationis ſuæ diſpendio faverit? Nec ſanè plebs eum odiſſe poterat, cùm totum ſe ejuſdem utilitati impenderit, rudes docendo, ſolando afflictos, infirmos ſanitati reſtituendo & famelicos paſcendo. Nec avari de Nobilium numero odij cauſam habebant, cùm eorum opibus minimè inhiaret; ſed nec ambitioſi, ad quorum honores non aſpiravit; nec literati, quorum applauſus nunquam

ambivit. Cùm ei fisteretur femina, adulterij rea, an non subitò modum invenit, eam in libertatem asserendi? Cùm infame scortum ad ejus se pedes advolveret, an non promptissimè illud absolvit? ad summam: nunquid longè æquiùs Jobo gloriari poterat, se pedem claudo, oculum cæco, ducem erranti, panem famelico, Patrem orphano, vitam mortuo fuisse? Grande ergo prodigium erat, invenire vel unum hominem, qui se Christi inimicum profiteretur: *stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me.* Cogitate ergo, quantùm Christo doluerit, tot hominum millia omnis conditionis ac statûs in caput, & vitam suam
Ps. 68. 5. conspirâsse: *multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis!* O portentum! ad necandos gravissimorum scelerum reos, vix pretio conductus carnifex haberi potest, cum quivis horreat, ministerio tam diro manus admovere, maximè cum id sole claro, in plateis publicis, ac numeroso hominum conspectu exercendum est; & tamen, cum mors Christo inferenda decernebatur, si B. Mathildi fides est, tantus carnificum numerus erat, ut ad quingentos excresceret, cum omnes certatim eorum numero intrudi potius, quàm accenseri allaborarent, idque tantâ contentione ac studio, velut si quivis occisi Christi gloriam ac decus ab alio sibi eripi metueret. Non dubito, etiamnum vobis, nec immeritò horrere animum, cum in memoriam revocatis, non ita multis abhinc annis, in tantam temeritatem subditos insurrexisse, ut in amplissimo Londinensis urbis foro Regi suo Carolo impiâ securi caput demeterent: verum hi personati comparuêre, nec unquam sperabant, facti sui æquitatem quæsitis rationum coloribus ita palliari posse, quin executioni saltem eos puderet. Nihil horum Christi interfectores fecêre: sed libertinè, sine ullo horrore aut respectu, & impudentissimè comparuerunt: *exuerunt caput*: nisi dicere libeat, eos tunc vel maximè personam suam dissimulasse, & larvam induisse, cum gestu, voce, oculis & immani furore diabolos potius, quàm homines sese exhiberent: *deglutiamus eos, sicut infernus viventem!* An non existimatis, ex horum numero fuisse non paucos, qui singulares à Christo favores & beneficia obtinuêre? quidam haud dubiè manûs aridæ usum à Christo quondam receperunt, quam modò ad vellendos impiè capillos extendunt; alij contractos pedes miraculo sibi à Christo restitutos expertí sunt, nunc calces illi illidunt; alij linguam in Christi ludibrium imprudenter exerunt, cujus vinculum non ita pridem Christo prodigiosè solvit; alius, qui Christi beneficio vitam receperit, jam benefactoris sui oculos obnubit; alius, qui ipsi vitam debet, nunc vitæ authorem in Calvariæ verticem & Crucem rapit; atque adeo omnes cum summa ingratitudinis notâ abusi sunt gratijs, quas paulò ante à Christo liberaliter obtinuêre. Hæc sanè Virorum san-

sanctorum contemplatio est, putantque, Christum id expressisse, cum dixit: *retribuebant mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.* Fateor tamen, me huic opinioni, quantumvis communi minimè subscripturum, nisi viderem, quòd aliquis ex charissimis discipulis, atque intimis Christi amicis, *homo unanimis*, tragediæ usque adeo funestæ primam telam sit orsus; *Et magnificavit super eum supplantationem.* O sortem Redemptoris mei dolendam.

V. An non hoc solum sufficeret, ut summâ ipsum compassione dignum censeremus? Non me latet, similem calamitatem alijs etiam evenisse: Cæsarem Brutus, Sardanapalum Arbaces, Gandaulem Giges, omnium, quos habebant, amicissimi prodiderunt. Verùm quis unquam Regum illorum proditorem suum ad tam sublimem conditionem elevavit, ut Christus Judam? è plebeja, sordida, & centonibus consutâ fortunâ, eum in numerum duodecim Senatorum adlegit, qui maximum totius mundi Principatum, & operâ suâ stabilire, & consilio regere debebant. Destinabat illi adorationes populi, Sacerdotum obsequia, templorum & altarium magnificentiam; amplissimam illi potestatem in naturam concessit, subjecit morbos, mortem tributariam ei fecit, totum inferni fastum ejus nutui obedire coëgit, & ne ullam suæ de illo existimationis aut fiduciæ demonstrationem omitteret, tenuis etiam, quod habebat, peculij sui dispensatorem & eleëmosynarium constituit; ad pedes ejus vilissimi instar servi procubuit, illos magnâ animi demissione abluit, magnâ teneritudine dissuaviatus est, nullisque amicitiæ signis satis contentus, tandem inventione amotis inauditâ, se totum illi, Corpus nimirum & Sanguinem suum, Humanam Divinamque simul substantiam sub Panis ac Vini specie intimè communicavit: quis, unquam principum ad tantam excellentiam proditorem suum elevavit? Considerandum præterea neminem istorum unquam fuisse proditum, nisi cum ingenti proditoris emolumento: Brutus Cæsarem tradidit, sed ex ambitione vindicandi patriæ libertatem; Arbaces Sardanapalum, sed ut Medorum Imperium occuparet; Giges Gandaulem, ut Dominum Lydiæ sibi vendicaret. Judas autem cur Christum tradidit? aures obturate, ó fideles! ne scelus hoc audiatis: pro triginta argenteis! *constituerunt illi triginta argenteos.* Verùm erravi; nec illud quidem pretium proditor respexit; an non enim notum est, quòd eum publicè venalem exposuerit, amplâ illâ ac indeterminatâ proclamatione: *Quid vultis mihi dare, & Ego eum vobis tradam?* cumque vel tantillum offerretur, acquievit illicò, & licèt avarissimus esset, non contradixit, non contendit, non vilitati pretij obnuntiavit, cùm faciliè potuisset reponere, olim in Samaria sub Rege Joram caput asini

Matth. 26. 10.

Matth. 26. 15.

ni pluris stetisse : verùm protinus in contractum stipulatâ manu consensit, minoris etiam Christum haud invitè venditurus, ut palàm faceret, se præter vendentium morem non tam lucrum suum spectare, quàm mercem ementibus consignare. An unquam viliùs & probrosiùs res ulla venûm exponitur ? an non vitulo & jumento major honor habetur ? quis enim quovis oblato pretio contentus esse solet ? an non magìs emptores difficiles sunt ad offerendum, quod petitur ? nunquid quotidie videmus, litigari ac contendi de pretio hordei, fæni, & olerum, ut in rebus etiam vilissimis vendendis vel unum nummulum ultra sortem communem extorqueamus : *Supponamus stateras dòlosas*. dicebant nequam illi apud Prophetam Amos, *supponamus stateras dolosas* ; sed quorsum tandem nequitiæ tam subtiles ? *ut quisquilias frumenti vendamus.* Tanta libido est, lucrari vendendo. Christus verò ad primam triginta nummorum oblationem ultrò addictus est : an non perspicuè apparet, eum ex livore & odio venditum fuisse ?

Amos. 8. 5.

VI. Sed quid dixi ? pejora longè, magisque insolita in Christi venditione acciderunt : novi equidem, etiam Josephum à perfidis fratribus ex odio & livore venditum : summum tamen video in hic venditione discrimen ; Josephus enim è cisterna quidem sua extractus est, ut Ismaëlitis mercatoribus venderetur ; inde mancipij instar ligatus, Dromedarijs impositus, & in Ægyptum abductus est ; illud tamen calamitatis solatium habuit, quòd venditus quidem sit, sed ideo solùm, ne cogeretur mori : *melius est, ut venumdetur*, ait Judas, sed Judas melior ac mitior, *melius est*, ut tunica Ejus tingatur hâc sanguine, quàm proprio cruore. Tum enimverò magìs miserabilis fuisset Joseph, si venditus esset, ut moreretur ; sed ab hac injuria usque adeo inhumanâ liber fuit. Hæc nempe arcana inter omnes homines illi soli reservata est, qui *Filius hominis* appellabitur : *Filius hominis tradetur, ut crucifigatur.* An non id verissimum est, Auditores ? quotquot enim pœnæ conflictus & prælia venditi sunt, mortem venditione redemerunt ; unde & leges docent, *servos*, peraccommodè & benigno vocabulo dictos à *servando*, quia venditione vitam servabant, atque ideo in proposito dictum est, *in servum venundatus est Joseph* : hunc enim vendere, fuit servare. Sed longè aliter cum Christo actum est ; hic enim venditus est instar bestiæ ad macellum destinatæ : & hæc injuria an non meritò nos percellat ? Vah Juda, Juda, traditor sacrilege ! necdum penetras, quid sit, Dei Filium ex fine tam sathanico vendidisse ? in quantam non desperationem, in quas non furias ibis, cùm sceleris hujus enormitatem agnosces ? Tum enimverò æs omne, quod iniquissimè pertâsti, perlibenter expenderes ad emendam carnificis operam, qui te in pœnam mactaret ; sed non obtinebis : tu tibi carnifex & tortor eris ; neque id te affligat, quia neminem

te ipso huic muneri aptiorem invenies Ad restim, ad restim! homini enim tam perfido spes nulla porrò superest pietatis: *Hac dicit Dominus*, ait Deus per Prophetam Amos, *super tribus sceleribus Israel, & super quatuor non convertam eum, pro eo quòd vendiderit pro argento justum.* Vos autem inter hæc quid dicitis? an non Jesu nostri sors pessima, & iniquissima vobis videtur? O ignominiam! ô injuriam! ô iniquitatem!

VII. Nec tamen velim vobis persuadeatis, proditionis hujus injuriam hic sistere: latet sanè aliud quiddam, quod Christo longè graviùs doluit. Et quid illud? fuit, ni fallor, infamia illa, quæ ex Proditoris persona in Christum resultabat; an non enim ille Discipulus erat è Christi schola recens egressus? felix sanè educatio & præclara institutio, trium annorum spatio, curáque tam solerti nil aliud efformâsse, quàm avarum Euclionem, ac perfidum latronem! Miseri illi, quos memoravi, Principes impudentissimè quidem traditi sunt, sed à subditis, servis, aut amicis; non tamen à Discipulis, quorum mores formabant, nec à Discipulis charis, quibus confidebant: certè hæc calamitas non probrosa minùs est quàm noxia; qui enim à discipulo traditur, commiserationem sperare non potest, præsertim à rudi & crudâ plebeculâ; quidquid enim discipulus graviùs delinquit, magistro parùm apto ad instruendū, suspectæ ejus doctrinæ, & institutioni parùm sinceræ tribuitur, & infaustus unius discipuli eventus, toti illico scholæ maculam & notam facit. Graviſſimum igitur illud scandalum, & ignominia, quæ ex improbi Judæ facinore etiam in probos dimanavit, hæc enimverò, si mea me non fallit opinio, acutissimo doloris sensu Christum sauciavit, quem ex D. Hilarij mente expressit, cùm dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, ob Judæ scilicet perfidiam & prævaricationem. Certè cùm vel obiter ejus mentionem faceret, *turbatus est spiritus, & protestatus est*, nullam sibi delicti hujus culpam adscribi posse; protestatus est, ut Lorinus interpretatur, *omnia se, quæ corrigendo discipulo apta erant, feciſſe.* Hoc denique scandalum erat, quod malevolorum in Christum linguas solvit, ob hoc triumphabant æmuli, trepidârunt Christi fautores, & dissipati sunt sequaces; si enim tam indignè de Christo sensit discipulus in paucis dilectus, *homo unanimis*, & intimâ miraculorum ejus notitiâ instructus, conscius sanctitatis ejus & sapientiæ; quid ab illis sperandum erat, quibus hæc omnia minùs perspecta erant? Ne, quæso, ad id porro explicandum me cogite, Auditores, aut si tantopere id scire desideratis, modicam, mihi priùs tantisper respirandi moram indulgete; aliàs enim vires me deficient ad ea, quæ supersunt, declaranda, antequam Calvariæ verticem attingam.

Matth. 26. 38.

In psal. 40. v. 7.

PARS ALTERA.

VIII. SI scire cupitis, Auditores, quanti Christum fecerint illi, qui Judâ minùs eum agnoscebant, considerate probra & injurias, quibus ad sic dicta Justitiæ tribunalia affectus est, atque inde vilissimam, quam de ipso conceperant, æstimationem colligite. Et ubi, obsecro, mos unquam obtinuit, ut Iustitiæ ministri manus injiciant homini, & sanctitatis famâ, & populorum veneratione conspicuo, nisi gravissimorum delictorum suspicione gravato? fuit quidem carceri mancipatus Iosephus non sine ingenti injuria; sed in attentati adulterij argumentum Iosephi chlamys apud fœminam inventa est: *in argumentum fidei retentum pallium ostendit*, atque adeo, vulgatâ jam delicti famâ, & præviâ necessariâ accusatione ad rei incarcerationem perventum est. Cùm autem Christo vincula injicerentur, quæ accusationes, quæ præjudicia, quæ infamia, quod delicti saltem probabile argumentum præcessit? binis antè diebus acclamationibus publicis cæli Prophetes, & veritatis præco proclamatus est, omnis populus in ejus occursum effusus est, & virentibus olivarum ramis, ac festivis canticorum triumphalium hymnis apotheosin ipsi adornavit, *Benedictus, qui venit in nomine Domini*: cur ergo in tanti applausûs fastigio illum latronis instar carceri mancipare? quasi verò infallibilis delicti indicium foret, constantissimâ Sanctitatis opinione pollere, *Ecce mundus totus post eum abiit*; tota ergo captivitatis causa erat, mundum totum habere sequacem.

Gen. 39. 16.

Ioan. 12. 19.

IX. Verùm modum insolitum, quo ipsi vincula injecta sunt, nonnihil considerate: si enim satellites & ministri in hortum Gethsemane ablegati, non reum, cujus adhùc etiamnum causa pendebat, sed convictum jam latronem & sicarium aggressi essent, an pejoribus magisque indignis modis eum habere potuissent? certè officij ipsorum solum erat, cautè illum ducere, & judici fideliter sistere: cur ergo illum per terram bestiæ instar ad macellum destinatæ raptant? *Sicut ovis ad occisionem ducetur*; cur pugnis obtundunt? cur calcibus illisis feriunt? cur violenter impellunt ac trudunt? cur baculis & fustibus cædunt? hoc suæ carnificis officium erat, non minùs ministri. Quid autem Iustitiæ magis potest esse adversum? omnium enim gentium leges requirunt, ut non primùm processus fiat, & tum demum pœna infligatur: quâ ergo ratione, quo jure Christo soli, primò supplicia, & tum primùm Iuris processus adhibetur? Heu nimium vere cum Isaia mihi licet exclamare: *expectavi, ut faceret judicium, & ecce iniquitas, justitiam, & ecce clamor!* Certè alteri legi in Christi causâ locus non erat, quàm odio publico, & furori populari; Iidem in hoc judicio

judicio erant Actor & Iudex, accusatores & fiscales, æmuli ac testes, cumque in alijs judicijs ea testimonia non admittantur, ut valida, quæ non sunt manûs propriæ subscriptione firmata, nec publico juramento roborata, in hoc legitimæ probationis vim obtinet omnis vox, & clamor confusus? fides plena adhibetur plebi vilissimæ, infami, perjuræ, sacrilegæ, livore ac invidiâ corruptæ, atque adeo omni jure ad ferendum testimonium inhabili, & inidoneæ: *insurrexerunt in me testes iniqui.*

X. Sed utique Iesu Christo tandem licebit, se defendere, causam suam agere & in medium proferre excusationis suæ momenta. Omnino. Inter primos Quæstionis articulos erat, ut rationem reddat de discipulis, & de doctrina sua; vix autem cœpit labra aperire, & responsum summa cum modestia, ac verborum compendio reddere, satellitum unus excussissimum illi pugnum inflixit: *unus ministrorum astans dedit alapam IESV.* O intolerandam judicij iniquitatem! si enim audire renuunt, cur interrogant, cur auscultare detrectant? Iustitia, ô cæli, Iustitia! Rex enim vester non judicum duntaxat minoris ordinis, sed & satellitum vilissimorum arrogantiâ iniquissimè obruitur: non ampliùs est quæstio de vita ejus & libertate; hoc enim porrò sperari non potest: sed id unum petitur, ut si damnandus sit, ea saltem Christi ratio habeatur, quæ latronum, & adulterorum: cui enim horum unquam ab ullo tribunali negatum est, ut vel simplici verbulo se defenderet? *Nunquid lex judicat hominem, nisi priùs audiverit ab ipso?* ait S. Ioannes; nunquid omnibus reis licet, & temporis moram ad respondendum poscere, & causæ advocatum ad defensionem quærere: Christo non solùm non loqui, cùm necesse judicabit, permittatur, sed nec respondere, cùm fuerit interrogatus? Quid ergo illi iniquos inter Iudices faciendum est? an tacere debebit, & obmutescere? & iteratò, licèt interrogatus, ne hiscere quidem audebit, *sicut homo non habens in ore suo redargutiones?* Bene ergo est, taceat: sed heu miseram Christi conditionem! si taceat, stultus censetur, ejusque silentium aut intellectûs hebetudini, aut frontis proteriviæ, aut animi vilitati adscribitur, nec desunt, qui illud tacitam delictorum confessionem interpretentur. Quæ ergo hæc judicij forma est, in qua reus & prohibetur loqui, & punitur, cùm tacet? Edicite, Auditores! qui Historiarum, ac rerum gestarum notitia polletis, an ullum unquam reum crudele magìs ac iniquum tribunal expertum esse legistis? Cùm nautæ sortis beneficio Ionam periculosę illius tempestatis, quæ omnes in præsentaneum vitæ discrimen adduxerat, reum esse intelligerent, inauditum tamen, in mare demergere minimè sunt ausi, sed legitimum ex juris præscripto processum, & accusatum, licèt in præsenti naufragij periculo minùs opportunum, examen instituêre: *Quod opus tuum, quæ terra tua, quo ex populo tu es?* cumque

Ioan. 5. 1.

Ps. 37. 15.

Iona 1.

etiam damnandus esset, à sententia tamdiu abstinuêre, eum ore proprio confitentem reum haberent: *propter me tempestas hæc grandis venit super vos!* Usque adeo, ut acutè notat S. Joan. Chrysostomus, etiam barbaris indignum videbatur, in condemnatione judicij formam negligere, tametsi interea cælum tonaret, sævirent Austri, spumarent undæ, & in extremo omnes naufragij discrimine versarentur. *Sed & hi Nautæ*, ait, *quamvis barbari, eum, qui in judiciis optimus est, ordinem imitantur, & id quidem tanto pavore, tot fluctibus, tantâ in ipsos circumstante procellâ.* Quod ergo grande delictum JESU mei erat, ut solus ipse hoc beneficio indignus haberetur, & quamvis nulla in judicij celeritate utilitas, nec ullum in mora periculum foret, nullum penitus illi legis adminiculum servaretur, quod vel inter tempestates rebelli & refractario Prophetæ concessum est, nec respondendi facultas daretur, quin & ipsum silentium in partem culpæ traheretur? *Nonne dissimulavi, nonne silui, nonne tacui?* dicere meritò poterat, *& venit super me indignatio!*

Jonæ 1. 12.

Hom. 1. de pœnitent.

Job. 3. 26

XI. Necdum tamen injuriæ apicem attigi, iniquissimam nimirum latæ in Christum sententiæ formulam: probè mihi perspectum est, innocentes quàm plurimos ad diversa supplicia, exilium, confiscationem bonorum, carcerem, furcam, & ad venena damnatos, nec id solùm errore inculpabili, sed ex odio & perversissima malignitate. Ita ab Atheniensibus Socrates & Aristides, Camillus & Scipio à Romanis, ab Herode Mariamne, Thraseas à Nerone, Mezius à Domitiano, Boëthius à Theodorico iniquè condemnati sunt, sed quid hoc? Omnes quidem isti fuêre innocentes, sed nullus eorum ut innocens condemnatus est. Hæc enim vero est injustitiæ inauditæ impudentia incredibilis & portentosa, quâ extremus Christi, Ejusque pretiosissimæ vitæ contemptus demonstrabatur, qui verè factus est eorum risus & opprobrium, quorum summa gloria erat *opprobrium hominum.* Habent homines insitum ferè horrorem, vitam vilissimis etiam animalibus adimendi, si minimè nociva sint, sed mansueta ac modesta; quàm vilis ergo fuerit Christi vita, necesse est, cùm iniquissimus Judex in immensi populi corona fateretur, eam quidem justè eripi illi non posse, velle se tamen illum ad mortem ex officio condemnare: audite, obsecro, judicialem sententiam, à Pilato palàm & disertè & quod magis admirandum est, pro tribunali sedente promulgatam: *Nullam causam mortis in eo invenio! nullam causam mortis in eo invenio!* Vivat ergo Christus tranquillè, & vinculis solutus discedat; hæc enim verò ex hisce *præmissis* legitima, & ab omnibus exspectata *consequentia* foret. Verùm enim verò, ô insolentiam Iudicis impudentissimam! sequelam prorsus contrariam intulit, Tradatur ergo, ait, in manus carnificum, rapiatur in Calvariæ verticem, è crucis patibulo suspendatur: *Et ad-*

judica-

judicavit fieri petitionem ipsorum. Quid ergo opis Christo commiseratione dignissimo superesse poterat apud illud tribunal, ubi non solùm satis non erat, esse innocentissimum, sed nec innocentem apparere, & innocentiam liquido constare. Nec quicquam sanè suprà dolui, nullum Christo fuisse advocatum, qui causæ ipsius patrocinaretur; an enim plus desiderare potuisset, si ad illum defendendum surrexissent Hortensij, ac Ciceriones Romani, Isocrates, & Demosthenes ad innocentiam ejus palàm contestandam. Hoc enim verò unicum erat, quod ab Oratorum maximo poterat exspectare. Hæc autem innocentia Judici perspectissima erat: *sciebat enim, quòd per invidiam tradidissent eum: Nihil invenio causæ in hoc homine: Nullam invenio causam in homine isto: Quid enim mali fecit?* Id tamen totum, exemplo hactenus inaudito, ad eum à morte liberandum minimè sufficiebat.

XII. Quin hæc potiùs unica causa erat, mortem ipsi crudelem inferendi. Auscultate, obsecro, considerationes admirandas non minùs, quàm verissimas: si Christus rei instar condemnatus esset, supplicium delicto conveniens sustinuisset, juxta legis mandatum: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.* Si ergo blasphemiæ ipsum convicissent, Nabothi instar lapidibus fuerat obruendus: si homicidij, jugulandus cum Ioabo: si perduellionis, plectendus capite cum Siba, & sic de cæteris. Nec facilè ex arbitrio Iudicis supplicia hæc immutari poterant, cùm perspicuum esset, certo cuivis delicto certam per leges pænam esse taxatam. Cùm autem Christus nullius criminis reus declaratus sit, quid consequitur? id unum sanè, licuisse Iudici, nullum in tormentis modum, nec legem, nec terminum servare, sed in eum effundere, quidquid flagrorum, spinarum, furcarum, ludibriorum, contemptuum, fellis, & absynthij, aceti, & quorumvis tormentorum poterat excogitari, atque in manu & potestate cujusvis tortorum ac carnificum esse, pro uniuscujusque libitu tormenta augere, multiplicare, & extendere. An unquam de ullo reorum audivistis, fuisse illum in tortorum manus traditum, ut pro libitu suo in eum animadverterent? Quod genus delicti usque adeò novum est, cui pæna tam insolita decreta sit? quæ leges id unquam permisêre, quæ regiones, quæ ætates, qui populi? In Christum solùm, nisi fallor, potestas hæc arbitraria, tam iniqua, tam traditoria est exercita: *IESUM verò tradidit voluntati eorum.* Luc. 23. 25.

XIII. Sed forsan Christus humanos tortores nactus est, qui executionis moderatione sententiam iniquissimè latam mitigârunt? Vobis id relinquo judicandum: hi quidem ut plurimùm erga reum dolentes magìs, quàm severos exhibere sese solent, quin & officij, quo inviti funguntur, veniam à

reo petunt, nec ullum facilè periculum est, ut supplicij decreti qualitatem aggravent, quin enses & secures exacuunt, ut ictus lethalis majori velocitate & minori sensu doloris succedat, restim ungunt, ut opus breviori morâ conficiant: adversùs Christum autem, quâ pietate processerint iniqui illi tortores, auscultate Christiani, & cohorrescite. Per legem cautum erat, ne si quis ad flagella damnaretur, quadraginta ictuum numerum rei supplicium excederet: *Quadragenarium numerum non excedant*: quòd si quis vel semel ultra hunc numerum cæderetur, perpetuæ infamiæ notam passus est, atque omnis honorati muneris incapax habebatur; unde quoties Iudæi flagellis in Paulum sæviebant, id quod quinquies factum est, studiosè cavebant, ut potiùs unâ minùs plagarum infligeretur: plagæ autem Christo inflictæ non solum quadraginarij, sed etiam inaudito exemplo millenarij numerum excedebant, ut gravissimæ ac perpetuæ infamiæ notâ apud omnes laboraret: impiissimus Judex nec flagellorum modum, nec cædentium numerum, nec supplicij moram determinavit, ut decuit, sed hæc omnia tortorum judicio ac discretioni barbaræ reliquit: *Voluntati eorum*. Ecce ergo, quid temerarij hi fecerint! Novi identidem & recentes succedebant fatigatis, nunc virgis, nunc nervis bubulis, nunc funibus, nunc catenis armati; ruperunt venas, denudârunt ossa, artusque omnes crudelitate summâ conscinderunt, & cùm caro pœnâ flagellanda non superesset, *super dolorem vulnerum addiderunt*, seque mutuò animârunt, ut vulnera vulneribus, plagas plagis adjicerent, & in ipsa etiam viscera grassarentur. Superi! quod tandem genus hominum hoc erat? quæ rupes caucasea eos genuit? quâ tigride lactati sunt? fierine potuit, ut ad conspectum corporis nudi, candidissimi, immaculati & puri, flagella manibus non elaberentur, langueret omnis brachiorum vigor, & lacertorum sensus stupesceret? Etsi non DEUS, qualis tamen erat, sed homo duntaxat fuisset! an non eximia corporis forma, cui parem mundus non vidit, animos eorum ad teneritudinem inflectere debuisset? illi tamen commoveri se passi non sunt, sed quemadmodum nec florum pulchritudo, nec fructuum amœnitas contiguis nubibus par est, ne aut horum topiaria, aut prata grandine flagellent, ita nec Christi pulchritudo, quantumvis Divina, barbaros illos poterat retinere, Ita accidit, ut, cùm caput sacratissimum solum in tanta plagarum & currentis sanguinis procella manseret intactum, in illius etiam supplicium conspiraverint, & propriâ authoritate, ac inconsulto etiam Iudice, coronam pungentissimis spinis exasperatam violenter sacro vertici impresserint, quasi verò in tan-

Deut. 25. 3.

Theophylact. in 2. Corinth. 11.

ta

ta silvarum copia non haberet Palæstina pro Christo aliam magis decentem magisque honorificam; móxque velatis oculis, velut scenico Regi turmatim circumfusi, hic injectis faciem sputis deformavit, hic colaphis genas percussit, ille barbam inhumanissimè evulsit: cumque etiam diritissimis tortoribus in more positum sit, pœnarum instrumenta à reorum oculis abscondere, isti tamen nihil similis pietatis Christo exhibuêre; nôstis enim, ipsummet fuisse coactum, crucem humeris sois imponere, eámque non Isaaci instar, ligna sua horâ dei jam serâ, per semitas solitarias, & procul ab hominum conspectu portantis, sed clarâ die, per mediam Hierosolymam, prævijs tubicinibus, stipantibus ad latera tympanis, & immensâ populi coronâ circumfusâ ad locum supplicij deferre. Eò ubi perventum, minimè sanè contenti erant, vestibus suis indutum è crucis trunco suspendere, sed ad ignominiæ incrementum, penitus denudârunt, innovatis violentâ vestium avulsione laceri ac saucij corporis vulneribus, quibus vestes sanguine & sanie concretæ adhærébant. Inde supra crucem supinè sternunt, tenerrima membra distendunt, manus pedesque adactis per repetitos mallei ictus clavis perforant, ac postea (ignoscite properanti, ne corda vobis, nisi narrationem accelerem, dolore rumpantur) inter barbaros clamores, ad quos sol ipse, tam crudele facinus detestatus, profugit, Regem gloriæ furiosi simul & hilares in altum levârunt, & ex infami signo spectandum proposuerunt, idque, si diem consideres, maximè solenni, si locum, probrosissimo, si situm, maximè sublimi ac conspicuo, si modum, summè intolerabili; cùm enim ex legis mandato funibus de cruce rei suspenderentur, cum Christo clavis ferreis, iisque obtusi acuminis ad vulnus sensumque doloris exasperandum usi sunt. Eja tortores, quibus crudelitate pares non vidit orbis terrarum, exerite omnem, quam concepistis, iram, exsatiate furorem vestrum; sed cur, obsecro, in medio duorum latronum eum suspenditis? hoc certè non Iudicis mandatum, sed carnificum inventum erat, qui, insolitâ authoritatis sibi arrogatæ licentiâ, suæ in Christo torquendo libidini indulserunt: *fecerunt in eo, quæcunque voluerunt.* Sed qua de causa id fecerunt crudeles? dicam: animadverterunt quippe mortalium pessimi, Christum in prolixo tormentorum & passionis suæ decursu, de nullo unquam conquestum, nisi cùm vincula eidem in horto injecturi, fustibus, hastis & lanceis armati, velut ad capiendum latronem properarent: *Tanquam ad Latronem existis cum gladibus & fustibus comprehendere me.* Matth. 26. 55. Eja, dicebant mutuò, summè illi dolet, latronis instar tractari, ergo, ut latronem, ut latronem decet, tractemus. Itaque haud contenti,

tenti, latronem ipsi Barrabam præposuisse, geminis insuper stipatum latronibus, ad mortem rapuêre, ac intra latrones medium in cruce suspendere: tanta carnificum rabies erat, & tam insanum desiderium, ut acerbissimo doloris sensu Christum torquerent: *Morte turpissimâ condemnemus eum.* Hoc unum illi contendebant, ut ab omnibus Rex esse crederetur, sed non nisi Rex latronum. Crux ipsa se solâ quidem turpissimum supplicij genus est, unde Tullius Cicero *indignum truncum*, Livius verò *truncum infamem* appellat; D. Augustinus ait: *illâ morte nihil est pejus, in omni genere mortium*: quid ergo, si tot insuper infamiæ appendicibus augeatur? Pendebat è trunco illo nudus Redemptor, confertissimi populi oculis expositus, loco alto ac eminente, ut prorsus credam, tormentorum omnium diritissimum confusionem illam fuisse: *gravissima omnium pœnarum pudor*, ait D. Chrysostomus; unde & hujus solius mentionem facit Apostolus, dum ait, *proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contemptâ.* Quid enim! an non Christus mala plurima contempsit, ut crucem amplecteretur? Contempsit sanè angustias animi, sprevit funes, vincula, flagella, clavos, derelictionem, amarorem, agonem; hic tamen suppliciorum contemptus generosæ Christi patientiæ non fuit præcipuus effectus: majus his omnibus fuit, contemnere confusionem; quemadmodum igitur, si multorum hostium victorem Davidem laudare cupio, satis est exprimere principalem, eumque Gigantis victorem appellare, ita pariter de Christo in cruce triumphante dicendum est, eum triumphâsse, *confusione contemptâ*, hæc enim confusio identidem oculis ejus obversabatur, veluti superatu difficillima: *Tota die verecundia mea contra me est*, Hanc sæpiùs æterno Patri velut sibi gravissimam repræsentavit, *Operuit confusio faciem meam; quoniam sustinui propter te opprobrium: confusio faciei meæ cooperuit me*; hanc à DEO solo condignè concipi, & ... tis comprehendi posse affirmat: *scis improperium meum & confusionem meam & reverentiam meam.* Hoc tandem erat, de quo Ieremias ait: *Saturabitur opprobriis.* Nunquàm sanè dictum est, Christum doloribus, plagis, aut ictibus saturandum, quin omnes credunt, eundem majorum & plurium tormentorum sitientem mortuum esse, quamvis mari sanguineo totus immaretur: *Sitio, sitio!* sed unius confusionis satur mortuus est; usque adeò suprema erat, & summa dolorum: *Saturabitur opprobriis.*

Sapient. 2. 30.

Epist. 110.

Tract. 30 *in Ioan.*

Ad Heb. 12. 2.

XIV. Dicite modò, Auditores, quis unquam hominum fuerit, cujus passio non fuerit mitior, magisque tolerabilis hac Christi passione, quantumvis & Anthropophagorum festos, & Lestrigonum annales evolvatis. Ego sanè, si hodiernâ die, non dicam ad tigres aut serpentes, sed ad truncos & silices verba feciſſem, ... affe-

affectûs teneritudine eos rupissem, aut emolliissem, neque id novum eis foret. Nescio tamen de quot, quantisque vestrûm affirmare possim, vel unicam me lachrymulam expressisse; quin animadverto potiûs, vos animo immoto, siccis oculis, & fronte intrepidâ me auscultare, quasi nihil eorum, quæ dixi, in animos vestros penetraverit. Neque id admiror; hoc enim expectabam. Hoc sanè ultimum colophonem doloribus, injurijs, & ignominijs Jesu mei imponit, neminem inveniri, qui eidem compatiatur: *sustinui, quisimul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni?* Certè Iobo in fimeto suo non deerant tergemini amici, qui calamitatis, & nuditatis ejus adspectu commoti, scissis vestimentis septem dierum & noctium spatio unâ cum ipso jacebant humi; ululantes præ dolore, & in summi luctûs testimonium, pulvere comas conspersi. Cùm Cato minor è rostris detractus, Cæsaris jussu in carceres & vincula conjiceretur, Senatus Romanus universus, coram quo tunc perorabat, calamitati ejus indoluit, eumque mœstus comitatus est. Cùm Dionysius tyrannus regno exul à Timoleonte solum vertere cogeretur, tota, cùm appulisset littori, urbs Corinthus obviam egressa, & stupore attonita, lachrymantibus oculis iniquæ ejus sorti compassa est. Tu autem, Redemptor mi, quem tandem habuisti, qui vel verbulo te solaretur, vel ullum humanitatis signum exhiberet? Ah videor mihi te videre languentem, ac gyratis in orbem oculis dicentem: *Circumspexi, & non erat auxiliator!* Etiam è dilectissimis discipulis unus te tradidit, alius negavit, ille aufugit; ipse Pater Cælestis, velut tui oblitus, curam omnem deposuisse, teque tortorum potestati reliquisse videtur. Mater quidem tua dolentissima pauculis, quas eadem pietas movit, mulieribus stipata te subsequitur: sed quid miseræ istæ in tuum favorem tandem poterunt? *mulieres*, & *mulieres* quidem *à longe aspicientes?* inter lictorum & satellitum ferocem ac petulantem turmam, in medio plebis te irridentis, carnificum te torquentium, militum tibi insultantium, sacerdotum, scribarum, ac Pharisæorum te blasphemantium? *Et prætereuntes blasphemabant eum moventes capita sua.* Is.63.5. Marci 15. 40. Matth. 27.39.

XV. Verûm quid mirum est Auditores, crudeles illos vivo tam parûm compassos, qui nec mortuo quidem pepercerunt? Etiam cadaveri ferocientes insultant, & quidem in oculis genitricis: an major barbaries vel cogitari possit? Planxit sanè Cato, cùm Romanorum cadavera aspiceret, contra quos arma moverat; lachrymatus est Titus, cùm Judæorum corpora intueretur, in quos tanta strage desævijt; Alexander ipse Macedo, qui tantis sumptibus, sudoribus, laboribusque Darium è medio tollere laboraverat, Plut. in Cat. Joseph. de bell. Jud. l.7.c.24.

cùm corpus tandem exanime, & exsangue videret, à lachrymis sibi temperare haud poterat, quin propriâ ex humeris detractâ chlamyde involutum operuit, usque dum decenti tumulo conderetur. Carissimo autem corpori JESU mei, quamvis omnino lacerato, plagis subacto & saucio, adactâ lancea transfodiuntur
Sab. l. 4. Jo. 19. 34 costæ, & pectus aperitur: *unus militum lanceâ latus ejus aperuit.* Quæ rabies hæc, quis furor, quæ impietas erat? *Illudere mortuo?* Ita enim
In Joan. hom. 88. Chrysostomus ait, *illudere mortuo, quam ipsum crucu supplicium, longè pejus est.* Me certè spiritus & vires deficiunt, ad tantam barbariem porrò exaggerandam: Tu illam Sol obscurate deplora, vos cæli tonantes, vos tumuli aperti, vos petræ scissæ, vos montes concussi, vos maria tumultuantia, vos flumina cursum sistentia, vosque creaturæ sensûs expertes, clamore, gemitu, & fremitu dolorem vestrum testamini; nisi enim vos plangatis, nescio unde lachrymas tumbæ JESU mei affundam. An viduas forsitan ad lugendum invitabo? Sed illæ omnes lachrymas suas maritis unicè dilectis se consecrâsse respondent. An fortè juvenculas? Sed & ille lachrymas omnes amasijs suis, quos toto corde depereunt, addixisse fatentur. Matres autem afflictissimæ alteri tumbæ illachrymari posse negant, quàm quæ amissos filios tegunt. Vestrum ergo est, ô rupes, ô saxa, ô speluncæ, vestrum est, plangere, nisi funebres Christi exequias omni compassionis honore destitui velitis: ego certè, nisi fallor, palàm demonstravi, Christi morti nullam unquam fuisse similem: *Non est, non est dolor similis, sicut dolor* CHRISTI.

PARS ALTERA.

XVI. NOllem sanè, totum animi fructum, qui è dolentis Servatoris nostri passione colligitur, inter lachrymas & planctum stare; id enim ex naturali affectu, sensuque pietatis, qua quivis alienæ calamitati indolere solet, oriri posset: neque etiam eum in modum, quo agnello jugulato tenerè compatimur, mors Christi plangenda est. Vellem potiùs, ut contriti animi dolor cum verecundo pudore in nobis excitaretur, ex consideratione summæ nostræ erga illum ingratitudinis, qui tanta nostrî amore est passus. D. Paulus Apostolus ad Romanos magni momenti sententiam scripsit, quæ quia intellectu difficilis est operæ pretium est, ut in nostram utilitatem declaretur: ait ille, unicum Patrem Verbum incarnatum proposuisse mundo, *propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Quòd enim Christus morte suâ Misericordiam & Iustitiam simul mundo palam fecerit, id enimvero probè adequor: manifestavit ille justitiam pri-

tij rigore, quod ad mancipij redemptionem impendit ; manifestavit Misericordiam amoris excessu, quo se pro perfido & perduelli in mortem obtulit. Cur autem Apostolus dixit, mortuum esse Christum in remissionem præcedentium peccatorum, non verò eorum, quæ futura sunt ? *propter remissionem præcedentium delictorum* : an non enim in cruce pro nobis obtulit pretium, omnibus Dei offensis ad perfectam æqualitatem compensandis sufficiens, etiamsi mortalium numerus infinitus foret, aut mundus æternùm duraret ? Id sanè verissimum est : cur ergo Apostolus non est usus verbis magis illimitatis, quibus non præteritum duntaxat & actuale, sed futurum & possibile tempus complecteretur ? Non me latet responsum, quod à Pererio commendatur, scilicet quòd cùm secundùm naturam impossibile sit, effectum causâ suâ priorem esse, capi non potuerit, quomodo peccata ante Christi adventum commissa, virtute sanguinis nondum effusi, jam deleta fuerint intuitu pretij nondum soluti ; atque ideo Apostolus, qui animis gentilium implantare debebat difficillimas fidei veritates, specialem mentionem fecerit eorum peccatorum, quorum remissio aut minùs nota, aut intellectu imperceptibilis videbatur, qualis erat remissio præcedentium peccatorum. Sed ultra hanc expositionem literalem placet adjungere moralem, & mysticam, non solùm à Salmerone, & Sasbouto, verùm & ab alijs præstantissimis interpretibus approbatam, qui dicunt, Apostolum expressè scripsisse : *propter remissionem præcedentium, & non sequentium delictorum*, ne credere possemus, ulla porrò ampliùs peccata futura : cùm enim Apostolus Cor Jesu Christi amore inflammatissimum, & reverentiam sacratissimæ passioni summam, atque unâ divini sanguinis æstimationem inexplicabilem haberet, capere non potuit, quâ ratione ullus hominum, post tam acerbæ passionis pretiosum lytrum, peccare ampliùs possit. Satis ergo esse censuit, si meminisset præcedentium peccatorum ; de sequentibus enim id scribere, superfluum judicabat : *Dum præterita peccata solùm recenset, indicat quodammodo, peccati statum præteriisse.*

Salmer. disp. 28. ad Epist. ad Rom. 3 Adam. Sasib. in Epist. ad Rom. 3. Corn. à Lap.

Ben. Justin. in hunc loc.

XVII. Et sanè quis unquam credidisset, nisi experientia docuisset, contrarium, reperiri porrò posse hominem tam impium, tam indocilem ac inhumanum, qui, cùm fide certum teneat, Dei filium ob peccata nostra occisum, illud tamen in cordis sui sinu fovere, Christique carnificem hospitio suo amicè excipere velit : hoc sanè tantæ inhumanitatis prodigium est, ut, nisi frequentissimè fieri videremus, non solùm crederetur monstro simile, sed omnino fabulosum, commentitium ac impossibile. Et tamen, horret animus dicere, infinitus quasi eorum

numerus est, qui non solùm divinis offensis gaudent, sed illis etiam pascuntur, suosque omnes redditus, facultates & opes inde colligunt. Unde enim tot Comici lascivi vivunt, tot notarij fraudulenti, tot venales sicarij, tot meretrices prostitutæ, tot lenones impuri? unde, inquam, hi omnes vivunt, nisi ex in-
Os. 4. 8. jurijs, quæ DEO inferuntur? *Peccata populi comedunt*; hoc enimverò eorum patrimonium, eorum summa capitalis, hi eorum fundi sunt, adeo, ut si in mundo non essent, qui DEUM porrò offendere vellent, hi omnes brevi tempore ad inciras redigerentur. Egredimini in compita & publicas plateas, & dicite, cujus sit nomen illud, quod in momenta singula maledicitur, nisi nomen divinum? quisquis insanum cordis sui furorem expectorare cupit, injurias in DEUM evomit, quisquis fidem mendacio cupit astruere, DEUM in testem invocat, quisquis nugari, ludere, ridere, jocari desiderat, DEUM risuum suorum & cachinnorum objectum assumit, adeo ut hac ætate insulsi sint joci, insipidi lepores, & scurrilitates absurdæ, nisi simul divinus honor laceretur: *Nec putatur gaudium tanti esse*, liceat Salviani
Lib. 6. de Provid. verba apponere, *nisi* DEI *in se habeat injuriam.* Quin ipse Sanguis Christi, redemptionis nostræ pretium, an non omnibus quisquilijs & luto platearum vilior habetur? non solum à Nobilitate, sed & à plebe infima calcatur, à fæce navigiorum & triremium mancipijs, ab aratoribus, sulcosque per arva ducentibus, à vilissimis mercium propolis & lictatoribus, mediastinis stabuli, à servis & pueris officinarum, à cauponibus & tabernarijs blasphematur, adeo quidem, vestrâ tamen pace & veniâ dixerim, Auditores, ut nemo per publicas plateas possit incidere, quin totus horrore percellatur; tanta est irreverentia, quâ à nonnullis ad tertium quodvis verbulum Sanguis Christi contemeratur, aut ut melius eloquar, profanatur, conculcaturque, quasi verò tam largè illum CHRISTUS effluere voluerit, ut sortus inde confici possit; *ut ponat illum*, verba sunt Isaiæ, *ut ponat illum, in conculcationem, quasi lucum platearum.*

XVIII. Ah DEUS meus! quid pro hominibus adeo ingratis & discolis crucifigi voluisti? Ignosce audaciæ meæ! zelus enim honoris tui, hæc mihi verba extorquet: *si filius* DEI *es, descende de cruce*; *si Filius* DEI *es, descende de cruce!* Quid enim in cruce facis, Filij Dei! an ideo sanguineo torrente manas, ut minùs æstimêris? quis iste fructus est, quod emolumentum; quæ utilitas in sanguine tuo? Ah *descende!* Ita enimverò, *descende de cruce!* quid enim ab hominibus porrò speras? an fortè, ut ipsi te æstiment & magni faciant? ah certas, & nimiùm quantum decipiris! Te enim omni stulto desi-

derio,

derio, & cuivis leviſſimæ voluptati, omni ſtimulo honoris & vanitatis poſtponent : quod ſi forſitan in comparationem venias cum ſcorto & meretrice (ah nolo dicere, ne publico te dedecori exponam) noli tibi nimiùm tribuere & blandiri, causâ cades, & poſtponêris : olim triginta denarijs venditus es; modò, eheu ! non deerunt Chriſtiani, qui te triginta ſolidis tradent ; tam parvi enim æſtimaris, ut ſi in publico mercatu venalis proſtares, minoris frumento, oleo ulvâ paſsâ, alijsque rebus viliſſimis vendereris. Fruſtra Oſeæ verbis, lamentaberis, quòd populus tuus *diligat vinacia uvarum* ; lamentari enim & plangere te ſinet, quantùm libuerit, modò illi commodis ſuis fruantur. Et tu his inſuper habitis, etiamnum è cruce pendes ? Ah *deſcende, deſcende de cruce* ! tametſi enim, *pro bono forſitan quis audeat mori*, ut Apoſtolus dicit, ſed pro gente ingrata, perfida, impia, injurijs infeſtâ, quis poſſit mori ? Verùm enimverò, cui ego hæc ingemino ? Dico nempe id Deo, qui tametſi ſatis id agnoſcat, diſſimulat tamen, ſeque cruciari patitur, ac torqueri eorum ipſorum amore, qui eum tam parvi æſtimant, nec ſolùm moritur *propter remiſſionem præcedentium delictorum*, ſed quod magis admirandum eſt, etiam in remiſſionem futurorum. Cùm autem ipſe taceat, ego ſaltem apud vos illius partes ſuſcipiam, vobisque ſupplex accidere, vos adjurare non deſiſtam, ut tandem ſaturati offenſis præteritis à futuris abſtineatis.

XIX. Verùm quâ tandem ratione id meliùs præſtabo, quàm ob oculos veſtros tremendum illud ſpectaculum ponendo, in cujus præſentia hodiernâ die cœlum inhorruit, tellus tremuit, & univerſa natura turbata eſt. Eja ergo populе amate ! ſi mihi non credis, quòd Chriſtus tui amore tanta pertulerit, tuiſmet oculis eundem aſpice ; an non ſummum ardentiſſimi amoris apicem Divina tibi bonitas attigiſſe videtur ? Ecce *vita tua*, non amplius *quaſi pendens ante te*, ut tot antè ſæculis proDeuter. 28. 66. miſſum eſt, ſed *verè pendens ante te*. Edic, quid porrò expetis à Deo pro te crucifixo, pro te lacerato, pro te integro ſanguinis diluvio inundante ? Ediſſere, num ſummo amoris exceſſui aliquid adhuc addi poſſe credas. Quod ſi tuo etiam judicio nihil porrò deſiderari poſſe agnoſcas, æquo ſaltem animo lamentantem auſculta : *Populе meus*, ſic enim ille te verbis D. Bernardi alloquitur, *populе meus quid cauſa eſt, quòd inimico meo veſtróque libet potiùs ſervire, quàm mihi* ? Eja reſponde, populе fidelis & dilectiſſime ! quid cauſæ eſt, quòd magis inimico tuo, meoque ſervias, quàm mihi ? An ille creavit te, ſicut ego te creavi ? an conſervavit,

ut ego te conservavi ? an necessarium tibi victum subministravit, ut Ego ? *si parva hæc videntur ingratis, certè non ille, sed ego redemi vos* ! Edicite, obsecro, quis omnia bona sua in vestri gratiam profudit ? Ego, an sathanas ? sathanas an Ego ? respondete : *non ille, non ille, sed ego redemi vos* ! Novi, quanti mihi steterint animæ vestræ, quantùm sustinuerim, quantum vestri amore expenderim. An parum id vobis videtur ? sit sanè leviſſimum ; assentiar vobis : verum an tanta amore vestri fecit inimicus meus ? quòd si tantundem ille præstitit, per me licet, terga mihi vertite, illius partibus adhærere ; si autem perdius, & pernox in vestram solùm perniciem incumbit, *quid causæ est, quid causæ est, quòd inimico meo, vestróque libet potiùs servire, quàm mihi* ? Eja, enarret ille itinera vestri causâ susceptа, vigilias enumeret ad vos docendos continuatas, sudores exaggeret in vestrum solatium sparsos, narret impioperia in vestri emolumentum exantlata, ostendat transfossum caput, membra distorta, manus clavis perforatas, hians è vulnere & apertum pectus, ut ego palàm exhibeo. *Ah non ille, non ille, sed Ego redemi vos* ! In eo solo forsitan erravi, quòd, cùm alij percontari primùm soleant, an is, quem ab hostili ferro redimere cogitant, servire sibi velit, ac tum primùm necessarium pro eo lytrum persolvant, ego autem priùs vos redemerim, ac postea primùm percontatus sim, an servire mihi velitis : *Revertere ad me, quoniam redemi te* ! Ah Christiani ! necdum vobis commoventur, imò rumpuntur viscera, dum hæc vobis à Redemptore vestro auditis exprobrari ? Enimverò dignissimi essetis, quos ille penitus detestaretur, earumque noxarum veniam negaret, quibus eum offendere ausi estis, postquam illum è Cruce pendentem vidistis. Verùm hic ultimus tandem insatiabilis amoris excessus fuit, ut omnium offensarum præteritarum, & futurarum veniam liberalissimè vobis concederet : *dimitte illis* ! Hac enim deprecationis formulâ usus est, nullâ factâ exceptione.

XV. Venia ergo, & indulgentia plenissima vobis conceditur, o Peccatores, gravissimorum licèt delictorum rei ! modò ea cum sensu dolentis animi sensu detestemini. Venia vobis lusoribus ob blasphemias, quas effudistis ; venia vobis mercatoribus ob tot perjuria, quæ fecistis ; venia vobis libidinosis ob effrenis vestræ lasciviæ turpitudinem, cui immersi estis ; vobis quoque detractoribus, & vindictæ cupidis ; vobis homicidis, & sicarijs : ne porrò dubitetis, omnia peccata plenissimè vobis condonantur : & quid dico, condonantur ? non est hæc satis propria loquendi formula : aptius plenariam hanc noxarum veniam expressit

pressit Propheta Nathan, cum Davidem delicti sui pœnitentem: & in amaras solutas lachrymas, dicentem audivit: *peccavi Domino*, illicò subjunxit, *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* Non dixit, Dominus remisit, delevit, condonavit tibi peccatum tuum, sed *transtulit*, quia gravissimum noxarum onus ex humeris nostris in Christi humeros
Is. 53. translatum est: *posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrûm.* Populemi! *Dominus transtulit peccatum tuum à te.* Gaude & exulta, etsi dies ista non nisi pijs planctibus destinata sit. Peccata tua in humeris Domini tui sunt, *onus Domini*; Ille ex teneritimo, quo te complectitur, amore sua fecit peccata tua; pro te vult pati, pro te cruciari: tibi interea Eo lugente ridere licet, si libet: sed quis tam inhumanus & ingratus erit? Nondum est tempus ridendi, moriendum prius est, moriendum. *Recedite à me, amarè flebo, nolite inmumbere, ut consolemini me!* Ego sanè nolo porrò vivere, Deus meus,
Gal. 2. nisi vivam, ut amem te! *Charitas Christi urget nos, ut, qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est.* Quid? an ego mihi porrò vivam, ne dicam inimico meo pessimo? Egóne vivam desiderijs meis? ego voluptatibus? hoc enimverò Superi avertant! Quin mori potius eligo, aut, si non moriar, saltem ejus sol m amore vivere, qui pro me mortuus est; Illi laborare, illi ludare, totam illi vitam & vires impendere: *anima mea illi vivet*, *Ps. 21. 30* *anima mea illi vivet!* An non & vos Christiani, Christo soli vivere eligitis? quid porrò præstolamini? Eja venite, & durissimo Crucis lectulo advoluti id ipsum palàm protestemini, veniam petite, misericordiam implorate, aut si placet, finitè vices vestras ego suppleam, & omnium vestrûm nomine perorem.

XXI. Deus Majestatis æternæ! ecce nos omnes mortis tuæ reos agnoscimus, & profitemur! quid opus est dissimulare? culpa enimverò nostra est, sed multò, sed multò magis Divini tui in nos amoris, qui te rigido Crucis trunco affixit? si enim amor tuus permisisset, ut omnes in infernum detruderemur, sicut summo jure merebamur, tum nulli pro te clavi, nulla flagella, nulli funes, nulla ignominia, sed sola, & pura gloria fuisset. Tantíne tibi erat salus hominum miserrimorum, perfidorum, & perduellium, ut pretio tam eximio compararetur, pretio Sanguinis tui? O charitatem infinitam! ô amorem incomparabilem! Si mentes Angelicæ hac primùm die orbem terrarum intrarent, & nec tui nec nostri notitiam aliunde haberent, ô quantum deciperentur! certè longè majorum de nobis æstimationem conciperent, quam de te ipso, dum te nostrî causâ mori viderent. Id saltem nobis gratiæ indulge Domine, ut tanto amori respondeamus. Pereat barbarus ille, pereat, qui te non amat!

1. Cor. 16 22. amat ! *Si quis non amat Dominum noſtrum* JESUM *Chriſtum , anathema ſit* ! E conſortio hominum expellatur , qui te non amat , cum feris habitet , & intra furias Acherontis ardeat ! Inter homines , pro quibus mortuus es , porrò non vivat , qui non decrevit , tibi ſoli vivere ! Quid ergo amplius expectatur. Si quis hoc nondum ſtatuit , decernat illicò ; qui illud ſirmè propoſuit , confirmet , & de novo conteſtetur. Tu verò Domine Deus, dignos nos fac tuâ benedictione , quam omnibus pariter apprecor , omnibus impertior novæ vitæ hoc momento auſpicandæ felix initium, in nomine Patris, ut vigorem addat, Filij , ut nos illuſtret , Spiritus Sancti, ut nos inflammet. Amen.

SERMO

SERMO TRIGESIMUS SEXTUS.

DIE SOLENNI PASCHATIS.

Oportet corruptibile hoc inducere incorruptionem, & mortale hoc inducere immortalitatem.
2. ad Cor. 5.

I. INter omnes, quas gentes & populi secuti sunt, Religiones, quâ veteres, quâ modernas, nullam, si Christianam solam excipias reperire est, quæ non singulari studio carni faveret; singulæ enim admiserunt quaslibet corporis voluptates honestas, plurimæ etiam inhonestas, Sola nostra Religio tam rigidam semper ac difficilem se carni exhibuit, ut meritò non nisi in odium carnis & persecutionem nata credi possit. Vix illa in mundo apparuit, cùm stricto ocyus acutissimo gladio, bellum, bellum, ait, hoc enim solum hominibus annuntio. Quicunque me sibi amicam desiderat, nullam mihi molliciei, nullam deliciarum, nullam quietis & otij faciat mentionem, palàm enim protestor, in hunc finem me in mundum non venisse. *Non veni pacem mittere, sed gladium.* Mox ordinatè ac distinctè legum suarum formulam promulgat. Vos; inquit, qui quàm plurimas hactenus thori consortes vobis adjunxistis, præter unam solã, quam vobis indulgeo, dimittite universas, atque hanc ipsam ad desiderium prolis legitimæ, non verò ad effrænis abusum libidinis adhibere. Quod si verò gratiam meam, & favores singulares inire placet, etiam huic grandi, vos ipsos propagandi privilegio à natura concesso, haud grave vobis accidat renuntiare. Omnem sensuum voluptatem, quæ brutis communis est, sponte vestrâ repudiate: quod si verò caro recalcitret, mihi obsecundare; commoda illi paupertate voluntaria subtrahite; victum frequenti abstinentia minuite; somnum importunis vigilijs intercidite; id si necdum sufficiat, ejusdem audaciam flagris etiam sanguinis retundite. Si quam uspiam Ægyptus horridam silvam continet, intra illius horrores meo vos consilio abscondite, tum enim verò charissimi mihi eritis, si aliam præter scopulos & sepulchra domum non habeatis, ibi pro

socijs vobis offero indomitas feras, pro victu amaras radices, pro potu aquas insipidas, pro tegumento setas pungentes, pro lecto acutissima testarum fragmenta, quia verò probè scio, vobis non obstante morum & vitæ innocentiâ plurimos adversarios minimè defuturos, qui vos à cultu meo intentis viribus avocare perpetuò laborabunt; studiosè cavete, ne me ullis aut precibus aut promissis, aut minis inducti deseratis; quòd si quis ad fidem mihi juratam perfidè negandam vos impellat, velim, ut promptissimè carnem vestram ad lanienam, nervos ad tormenta, ossa ad serras, dentes ad forcipes, oculos ad subulas, collum ad enses, & secures offeratis. Exhibebunt hinc vobis ardentes rogos, hos illicò acceptate; inde stagna gelu & glacie adstricta, in hæc prompti vos immergite; nec unquam vos, aut præcipitiorum barathra, aut ferarum fames, aut rotarum, tormenta, aut sagittarum acumina, aut rubentes igni craticulæ absterreant, ut earum metu, vel uni, quod vos docui, dogmati renuntieris. Hæc publica legum intimatio est, quam jam inde à primordio fides nostra sui sequacibus instillavit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Ecce auditores, quî placent ista? anne vobis animus est mandandi hæc executioni? Videor mihi ad hæc nuntia, vos videre animo turbatos ac mutos, ut nec hiscere quidem præ pavore sustineatis. Sed ecce animos erigite alacres; jam enim vulneri Panacæa paratur, & Aconito vicinum solet in pratis germinare Antidotum. Illa enim ipsissima lex, quæ corpus jubet odio haberi, malè tractari, flagris cædi, & suspendi etiam, si opus sit, cum Christi corpore è crucis trunco: illa, inquam, ipsissima est, quæ illud nobis restituere parat, ut Christo hodie restitutum fuit, ex lacero integrum, ex infirmo sanum, splendens ex livido, ex caduco immortale, ex patiente doloris expers, adeo ut grani instar sub terra marcidi emoriatur, sed ut reviviscat; putrescat, sed ut reflorcat; perdatur, sed ut in messe longè pulchrius, vegetiusque, quàm unquam erat, resurgat. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Erit ergo hodie muneris mei, succinctè vobis demonstrare, quàm æquum sit, ut in partem præmij veniat in paradiso corpus, quod tantam dolorum partem sustinuit in mundo; ut certi sitis, si sacratissima hoc quadraginta dierum spatio multùm in carne passi estis, jejunijs, abstinentijs, asperitatibus, vos quoque in eadem carne, sed gloriosa, æterna in cœlis gaudia percepturos.

Matth. 10. 23.

II. Pyrrhus in Epiro celeberrimus belli Dux, cùm se à militibus aquilam honorificè appellari audiret, ob celeritatem, qua solitus erat repente superveniré, confligere, debellare: Ego quidem, ô milites, inquit, aquila sum, vos vero alæ meæ estis, quibus ad excelsa enitor. Quod Duci sunt milites, id ipsum, ni fallor, dicere potest anima, sibi esse membra corporis, esse nimirum alas, quibus in obsequium

quium perpetuò occupatis anima seipsam in statum sublimiorem extollit. Si enim verum eloqui placet, quæ tandem vel levissima operatio est, quâ anima absque corporis adminiculo perfungi nunc posset? nec vocem formare articulatam, nec pedem figere, nec ullam mente cogitationem concipere potest. Si afflicta dolorem vult exprimere? lachrimas & suspiria à corpore mutuat; si gavisa cupit gaudia sua explicare? risus & tripudia à corpore accipit. Frustra ipsi tot stellæ lucent in firmamento, si corpus oculos non indulgeat ad easdem conuendas. Corpori debet omnem, quem à ciborum gustu recipit saporem; omnem, quem auribus bibit, sonorum ac concentuum Harmoniam; omnem fragrantiam ab odoriferis; omne gaudium à lusibus; omnem requiem à somnis: utque totum cum Tertulliano in compendium redigamus: *Quem natura usum, quem mundi fructum, quem Elementorum saporem non per carnem anima depascitur?* Vobis ergo considerandum relinquo, quo amoris affectu anima corpus prosequatur, à quo brevissimo temporis spatio tam utilia recipit obsequia: certè tam arcto fraterni amoris vinculo eidem copulatur, ut nihil magis, quàm ejusdem damna timeat, nil potiùs desideret, quàm ejusdem emolumenta. Hinc quàm ægrè inducerentur anima ad corpus spontè subjiciendum tam gravibus difficultatibus, quæ nostra Religio vel docet, vel præcipit, vel consulit, si non etiam in illud aliquis fructus redundaret? Magnanimum quendam belli ducem considerate: hic certè non est contentus, prædâ victoriæque laureâ, quam præliando consecutus est, solus potiri; verùm vult præmij partem patiter dispertiri in eos, qui cuniculos egerunt; & in eos, qui primi in mœnia eluctati sunt; & in eos, qui turmarum ordines direxerunt; & in eos, qui incedentem exercitum duxerunt; & in eos tandem pedites, qui ad sarcinas & impedimenta remanserunt custodes. Ita sanè David fecit, cùm mediocris etiamnum dignitatis Ducem ageret; movit is quadam die sexcentis suorum stipatus in turmam quandam Amalecitarum: qui terras suas supellectilis expilatione, armentorum spolijs, fœminarum & infantium raptu devastaverant; ad torrentis crepidinem delatus ducentos suorum ita defatigatos, ut fluvium trajicere non possent, ad illius littora reliquit; cum reliquis verò quadringentis, superato alacriter torrente, hostem recenti adhuc victoriâ elatum, ac palantem improvisò invasit, obruit, dissolvit, fugavit, profligavit, omni rursum prædâ recuperatâ, Jamque eam victores se solos inter partiri decreverant, cum David: minimè verò, inquit, id fiat, ô milites! quantumvis enim partem prædæ vestram vobis libenter concedam, ubi tamen remanet sua pars illis, qui lassi ad torrentis ripam perstitêre? quid? reponebant illi: ignavis illis & nauci hominibus partem prædæ? quæ enim illis spoliorum portio debetur? qui dum calor pugnæ ferveret, inter

arborum umbras, & murmurantium undarum tepores delituerunt? Ego autem, respondit David, sic & non aliter fieri præcipio; atque ab eo tempore edicto publico sanxit, quod dein apud Hebræos inviolabili lege stabilitum est, ut ex omni præda hostibus erepta, pars æqualis cederet ijs, qui in prælio conflixerunt, & pars æqualis ijs, qui ad exercitus impedimenta remanserunt: *Æqua pars descendentis in prælium, & permanentis ad sarcinas.* Jam ego hunc in modum discurro: si rationi congruum est, ut pars præmij etiam illi cedat, qui conflictûs tempore nil aliud egit, quàm custodiam impedimentorum in tentorijs derelictorum, quia & hic comparandæ victoriæ quadantenus cooperatus est; an non pariter æquum est illum præmiari, qui vulnera recepit? qui sparsit sanguinem? qui membra mutila retulit? qui vitam exposuit, & dedit? an nõ autem hæc omnia corpori incumbunt, sive pro fide, sive pro Justitia decertemus? corporis sanè, non animæ sunt illa vulnera, quæ enses & lanceæ infligunt; corporis est ille sanguis, qui substratam tellurem irrigat; corporis sunt membra illa abscissa, quæ satiant leopardos; corporis est vita illa, quæ morti immolatur; & præmij expers corpus sit? certè si res ita se haberet, animus à corpore tantum non auderet expetere, atque adeo perpauci forent, qui Religionem vel ad Judicum tribunalia defenderent, vel illam in carceribus retinerent, vel perpetuo commodorum suorum dispendio ejusdem emolumenta procurarent. Bene ergo, justeque decrevit Deus, ut & corpus unà cum anima æternis præmijs mactetur, quodque in labore fuit conjunctum, etiam in præmio percipiendo non separetur. *Oportet, oportet, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Cur autem oportet? Si Nazianzeno assentiri placet, quia æquum est, & rationi consentaneum, *Vt cùm anima cognatam carnem reperit, eam quoq; ad gloriæ cœlestis beneditatem secum admittat, & jucunditatis suas cum ipsa communicet, quæ aruinarum particeps fuit.*

1. Reg. 30. 24.

III. Hinc ego ampliorem dicendi campum nactus, sic porrò sermonem prosequor. Notum vobis est, Auditores, nos ob singularem, quæ è sensibus dependemus, necessitatem, majori moveri ab objectis sensibilibus, quàm spiritualibus & abstractis. Examinate, si lubet majorem hominum partem, etiam non trivialium, videbitis sæpe ipsos plerumque minimè comprehendere posse, quomodo tandem tantam voluptatem in litterarum studio invenire sit, ut nonnulli sese sponte includant, intra musæi angustias cum mortuis cõversentur, renuntient lusui, venationes dedignentur, obliviscantur cibi potusque, & si fortè de Phæacho tantæ famæ scriptore dici audiant, eum, licèt fame bene exercitatum, nihilominus oppiparum convivium, quod illi in Phæacia adornabatur, ideo reliquisse, ut elegantissimè confictas Homeri lucubrationes evolveret; id totum risu & cachinnis explodunt, velut verborum jactantiam, ut dictu

dictu facilem, ita difficilem expugnatu. Hoc posito, dicite obsecro, quâ ratione Deus à tanta hominum etiâ rudissimorum, & disciplinæ expertium multitudine obtinere potuisset, ut sui amore sponte suâ corporeorum, sese bonorum voluptate privarent? qualia sunt divitiarum splendor, commodi proprij abundantia, illecebrarum copia; si eorum loco præmia ipsis promisisset qualitate quidem sublimia, à sensibus tamen non comprehensibilia? Ignosce magne Deus, si penitiùs in hanc materiam audeam dicendo penetrare; minimè me latet, Beatitudinem, qua in cœlis beati quietissimè fruuntur, esse visionem vultûs tui remoto omni velamine, & distinctam notitiam arcanorum tuorum; Tu ergo oculis hisce meis concedas, ut ad felicitatem tuam quòndam te contueri possint, quando aliud bonum non curabo. Tum enimvero mens mea & cogitationes vasto illo magnitudinis immensæ oceano absorptæ, ubi non invenerint nec littus, ad quod appellant, nec fundum, in quo firmebitur, plenam mihi facultatem relinquent, jucundo hoc voluptatis æternæ naufragio me submergendi. Admirabor ibi ternarium Personarum ineffabilem, qui quamvis numerum addat, Essentiam tamen non multiplicat: contemplabor tantas relationum formas, nulla tamen subordinationis dependentiâ imperfectas; tantos oppositionum terminos ab omni discordiæ periculo remotos, Primum videbo, qui secundi Principium est, nec illum tamen præcedit, agnoscam secundum, qui à primo ducit originem, nec tamen ab eo dependet: intuebor tertium, qui à primo & secundo procedit, nec tamen secundi frater est, nec primi filius. Ibi intelligam, qui fieri possit, ut in Deo perennis inveniatur fæcunditas, cùm tamen non nisi unicum filium possit generare; qua ratione fœcundia perfecta sit, cùm tamen non nisi unicum Verbum possit exprimere. Circa illa verò quæ ex Divinis scripturarum Oraculis hîc didici, ibi intelligam, quomodo Deum pœniteat, nec tamen ille voluntatem mutet; quomodo iræscatur, nec tamen impugnetur; quomodo contristetur, nec tamen affligatur, quomodo proficiscatur, nec tamen mutet locum? quomodo totam universi molem uno digito sustineat, nec tamen sentiat onus; quomodo provideat omnibus & singulis actu unico, nec tædio afficiatur; quomodo liberalissimus sit, sed sine damno? liber ex toto, at sine mutatione, intelligens omnium absque recepta specie; ubique præsens, sed omnis loci expers; antiquissimus dierum, sed absque tempore; novissimus omnium, sed sine initio. Hoc enim verò, non eo inficias, bonorum omnium summum erit, quod me, si dignus efficiar, æternùm fortunatum efficiet ac felicem. Sed quid vos ad ista auditores? video hîc non neminem somno indulgentem, alterum ad somnum se disponentem, nec desunt in devoto fœmineo sexu, quæ censoriâ armatæ virgulâ se continere porrò non possunt, quin intra semetipsas dicant, me nimis alta

tentare. Nec sanè id mihi mirum accidit, qui ea ipsa bona, de quibus vobiscum differo, minimè comprehendo. Infantis instar agglomeratis vocibus balbutio, quò magis ob suam oppositionem admirandis, eò minùs à me ob suam profunditatem intellectis. Ponite ergò, aliam Deum felicitatem in cœlis non proposuisse servis suis, quàm hancce omnium maxi-

1. Cor. 2. 9. mam: quàm *oculus non vidit*, quam auris *non audivit*, heu! timeo sanè, ne dicant quàm plurimi, se illam minimi

Num. 21. 5. facere: *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*, propterea se cum Hebræis nolle propter cœlestem manna relinquere sturnos & coturnices, seu quod idem est, pro bono nimiùm quantùm à sensibus remoto, atque ipsi intellectui imperceptibili nolle se tot alia bona, quæ perspicua sunt, ac sensu palpabilia deserere. Quid ergo fecit errorum nostrorum patientissimus Deus? debilitati nostræ sese accommodavit; atque ea paravit in cœlis, quæ non solùm corporeis æquivalerent, sed & qualitate forent similia, adeò ut hæ quoque manus, hæ aures, hæ nares, hoc palatum, hi oculi, proprijs suis illecebris perfruentur, ut innato cuivis desiderio fieret satis. *Oportet, oportet, corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Id quod probè advertit beatus Laurentius Justinianus, cùm

Lib. de discip. & perfect. monastic. scriptum posteritati relinqueret, quòd *caro spiritualis effecta*, nihilominus tamen *per omnes sensus suos multimodis exuberabit deliciis.*

IV. Hac ipsa de causa inexcusabiles penès Deum fiunt omnes illi, qui æterna salute privantur. Quid enim? dicite, amabo, Christiani! quid mihi opponetis, si ad reportandam de vobismetipsis victoriam vos adhorter? ut ijs nimirum voluptatibus renuntietis, quas laxatis habenis vestris sensibus indulgetis? an vos tequere, an resistere poteritis? posset equidem, non eo inficias, durum vobis videri, illo aures vestras solatio privare, quod percipiunt ex vocum muliebrium harmonijs, quibus crebrò personant aut theatra vestra, aut vestræ vigiliæ: si omni simili illecebrâ posthac carendum foret. Verum dum ego vos securos reddo, eodem voluptatis genere vos fruituros, modo prorsus perfectiore, ac sensus suavissimè mulcente, nec brevis duntaxat horulæ spatio, sed totâ remi æternitate, ubi ad nutum promptissimos habebitis cœlestes musicos, persolutos Choraulas, & instrumenta paratissima; cur usque adeò molestum vobis accidat, id solatij genus, non dicam perdere, sed foliùm differre? An non sæpiùs audivistis? primum sonum chelis, plectro à manu angelica percussæ, animum Divi Francisci Seraphici febricitantis in profundissimæ voluptatis & gaudij torrente adeò submersisse, ut ruptis animi aggeribus, etiam in corpus regurgitaverit, adeò quidem, ut omnes morbi licèt contumacis reliquias momento temporis absterserit, nullo vel debilitatis, vel doloris signo relicto. Hac ipsissima voluptate

te etiam vestræ aures gaudebunt, non tamen ut Franciſci, momentaneâ & fugaci, ſed permanente & ſtabili. An non ergò illius amore, quamdiu vita ſupereſt, omni mundanæ vanitatis harmoniæ renuntiabitis? Vos quoque gaſtrimargi & epulones, minimè velim illâ voluptate æternùm privemini, quam in tanta ſapidiſſimorum ciborum varietate guſtatis; ſed id unum cupio, ut tantiſper præſtolemini, usque dum cœleſtis illa menſa adornetur, de qua dum raptim, & primis labris guſtâſſet Abbas Salvius, cibos omnes morales hiud aliter, quàm Aconita Tartari comedebat. Nec animus mihi eſt, ô Juvenes, ut æternùm illi delectationi renuntietis, quâ gaudetis modò, dum illecebroſam formæ cujusdam pulchritudinem contuemini, parvulas à vobis deſidetio inducias, usque dum ad illa ſpecioſiſſima conſortia introducamini, quibus cùm per viſiones tantùm quondam Abbas Silvanus gaviſus eſſet, omnem faciem humanam larvæ inſtar diabolicæ exhorruit. Quid quæſo ad hæc reſpondere poteſtis? an enim aliud à vobis exigo, quàm ut idipſum obtineatis, quod modò tam avidè exardetis? Hæc enim vero genuina perſuadendi forma eſt, ad idipſum vos exhortari, quod ipſimet anhelatis: *Vera ratio perſuadendi eſt, cùm id poſcitur, ut impetremus à vobis, quod concupiſcitis*, dicebat quondam & perbene D. Eucherius. An non enim ſolatijs corporeis vos ſatiare cupitis? & ego volo, ut iisdem ſatiemini; hoc ſolo diſcrimine, quod vos impuriſſimas illas delicias velitis, ego verò puriſſimas, vos defectivas, ego perfectas, vos breves, ego æternas. *Hoc quod exiguum amatu, & inſinuamus, ut ametis æternum.* Id unum me inter & vos diſcriminis intereſt, quòd, ubi vos id quod minùs eſt, expoſcitis, ego offeram, quod eſt amplius. An id vobis adhuc negligendum videtur?

V. Id equidem non negaverim, expectandas etiamnum paulisper delicias illas, quas vobis adpromitto; *Patientia vobis neceſſaria eſt*, dicebat Apoſtolus, *ut reportetis promiſſionem.* Si verò cambium longè magis proficuum eſt, tametſi tardiùs non nihil reddatur, quis illud acceptare renuit? Ponite, quæſo, vinitorem ad initium menſis Auguſti, cùm uva etiamnum parvula eſt, & acerba guſtatu, vindemiam auſpicari, ut cellas quàmprimùm vino repletas obtineat. Ponite illum congregare vindemiatores, diſpertiri cultellos & falculas, truncare botros, implere corbes, & gementibus torcularibus muſtum cogere, quid quæſo ad hæc diceretis? An ſtultam hanc celeritatem, & inſanam avaritiam probaretis? nunquid clamaretis potiùs? Abſtine manus, ſiſte greſſum inconſultiſſime & bonorum tuorum prodige œconome! nunquid melius eſt, vinum paulò tardiùs recondere, quando nimirum erit dulce & generoſum, quàm illud citiùs quidem inferre celliarijs; ſed acerbum, immite, ac immaturum, atque adeo proximum corruptioni? Id ipſum diceretis hortulano, poma necdum matura decerpere

Ad Hebr. 10. 36.

cerpere paranti, diceretis messori, spicas nondum flavescentes falce secanti, id ipsum venatori, silvas & saltus nondum feris habitatos importunis clamoribus pervaganti. An non idem de vobis mihi dicere liceat? qui in hac præsenti vita, tanto cum dispendio illas voluptates anticipatò vultis decerpere, quas tanto vestro emolumento futuræ vitæ servare deberetis? Ut enim acutissimè dixit Philo Hebræus: *Oblectamenta præsentis vitæ, quid sunt, nisi furta delectationum vitæ futuræ?* Si ergo ita se res habet, respondete, obsecro, Christiani mei! An non Deus, cùm etiam corpori suâ præmia reservet, illudque in partem gloriæ, quali hodiernâ die Christi corpus dotatum est, admittat, an non, inquam, omnem excusationi locum eidem sustulit, quando spiritui se submittere, rationi cedere, in Christi gratiam se subjugare detrectat? Quin ego dico vobis, omnem excusationis locum etiam illi ademptum, quicunque ignavus, non dicam corporis castigationem, sed vel mortem timet, quique non summis votis expetit illud, quod terribilium omnium terribilissimum hactenus vocabatur. Quia tamen vela turgida diutiùs orationis cursui expandere, nil aliud esset, quàm aurâ benignitatis vestræ hactenus mihi concessa abuti, sinite, ut in alto adhuc mari fluctuans, anchoras jaciam, eo duntaxat fine, ut in favorem pauperum, larga piscatio instituatur, tum enim verò navim continenti advertere allaborabimus.

PARS ALTERA.

EX hoc ergo perspicuum videtur, neminē nostrûm excusari posse, qui cum Redemptore in vitam meliorem sibi novit aliquando resurgendum, & nihilominus non solùm mortem, sed & sensuum afflictionem timet. Fortissimus Cato, cùm jam jam expirantem videret Romanæ Reipublicæ libertatem, morte celeriori vitam finire decrevit, ut palam faceret, neutrum alteri superstitem esse posse, nec Catonem libertati emortuę, nec libertatem extincto Catoni; lethalem ergo pugionis ictum ea sibi manu inflixit, quam ad id usque temporis omni sanguine puram servavit: accurrerunt illicò ad eum continendum multi, qui ferrum quidem è manibus eripere, plagamque hiantem obducere potuêre, audaciam autem ejus retundere non potuêre, cùm enim sibi solus tandem relictus esset Cato, collegit supremas, quæ supererant, vires, & iratus, quantum priùs Cæsari, tantundem sibi ipsi, quòd primo ictu sibi animam elidere nescivisset, rupit omnes, quæ vulnus ligabant, fascias, suumque spiritum, rerum omnium, etiam sui ipsius contemptorem non lento exitu dimisit è corpore, sed ultimo in actu protrusit: *Non emisit, sed ejecit.* Stulta hæc erat temeritas, non negaverim, nec mihi eam hîc velut encomijs dignam, proponere animus est; novi enim peræquè impium esse, in naturæ despectum mori, quàm vivere. Quod si verò è

Seneca

Seneca percontemini, quis tantam Catonis animo fortitudinem, & brachio robur dederit, ut morti insultaret, eandem provocando: dicet ille, totũ id inde proveniſſe, quòd librum illum eximium cui phædoni nomen, evolverit, ubi Plato humanæ animæ immortalitatem demonſtrat. *Ferrum fecit, ut mori poſſet: Plato, ut vellet.* Cùm enim perſuaſum ſibi haberet, animam unà cum corpore emori non poſſe; facile exiſtimavit, partis unius jacturam pati, maximè cum brevi in captivitatem Cæſaris redigendus, vitam ſibi vel ad pedes carnificis amittendam, vel dono ab inimico retinendam videret. Jam mihi velim reſpondeatis ſi unica hæc cogitatio tantos Catoni animos addidit, quid futurum fuiſſe exiſtimatis, ſi firma fide tenuiſſet, nec alteram hîc partem verè perdendam ſed in terra depoſiti inſtar derelictam, & pulchriorem, magisque vegetam, quàm fuerat, quadam die recipiendã? quid verò, an non maximum robur illi acceſſiſſet, ſi etiam corpori eandem obventuram immortalitatem, gloriam, & felicitatem, quam ſoli animæ attribuerat, credidiſſet? Hoc autem totum, quantum eſt, nos nobismetipſis promittere poſſumus, maximè dum Jeſum noſtrum hac die à morte redivivum intuemur; & adhuc timeamus, non dico provocare mortem, cùm Deus eam retardat, ſed illam acceptare, cùm Deus illam immittit? O ignaviam! ô animi vilitatem! Non me latet, ſæpe numero Solis eclypſes vos magnâ voluptate ſpectâſſe; hinc ſi perſpecta vobis eſſet animorum confuſio, quæ certõs inter eosque rudes Peruvij populos ſole deficiente exoritur, certè in ſtuporem raperemini. Subitò enim tantus fœmineum intra ſexum planctus & mæſtitia, tam concors, tam vehemens, & univerſalis inſonat, quaſi æternum ſolis mundo exilium immineret. Veſtes dilacerant, evellunt comam, genas unguibus ſauciant, utque iram illam, quam in cœlis accenſam credunt, nonnihil mitigent, acutis piſcium ſpinis ſibi venas incidunt, largo ſanguinis profluvio undique emanante. Nos autem ad hæc omnia riſu ſolvimur, nec eclyſibus utcunque raris & inſolitis terremur, aut turbamur, quin potiùs, ut eandem penſiculatiùs obſervemus, vaſa aquis plena depromimus, atque ibi veluti in lacu ſpeculari, tantò limpidiore, quantò minùs agitato, ſingillatim, fideli reflexione, omnem earum motum, principia, declinationes, progreſſus, & decrementa conſideramus, aliosque certatim & magno numero ad eandem theoriam invitamus, ut pari nobiſcum audaciâ, tam pulchri vultûs deliquia & languores contemplentur. Unde quæſo tanta animi ſecuritas? quia nimirum longâ cæleſtium regreſſuum experientiâ docti, brevi temporis intervallo obſcuratos planetæ ſplendores reſtituendos poſtliminiò, illosque abſconditos tantùm, non verò extinctos eſſe, cognovimus. Idipſum per mortem corporibus noſtris ſcimus accidere, & adhuc gentilium more timeamus, qui nec æternæ vitæ, nec corporùm anaſtaſis ſpem ullam habent?

1. *Thess.* 4. 13. bent ? *& contristabimur, sicut & cæteri, qui spem non habent ?*

VII. Hæc sanè vilitas animi prorsus inexcusabilis foret, maximè cùm hac ætate videamus, imbelles fœminas, & infantes teneros pudori sibi ducere, vultum & præsentiam mortis cujuscunque formidandæ, vel minimè expavescere : quin crucibus affixi lætos hymnos cecinêre, ut Vitus & Mammes, adolescentuli ætate amabiles ; aut inter incendia triumphales choræas duxêre, ut Apollonia & Lucia, virgines innocentes ; ut nihil dicam de Laurentio, etiam in ignita sartagine jocante, & carnes igni assatas in lautum prandium voracibus tyrannis suis offerente. *Ne lateris inimica mea super me.* Ecce justos verbis illis appositissimis à Michæa Propheta doctos, & morti insultantes : *Ne lateris inimica mea super me.* Eia mors superba, triumphum de me velut subjugato age. *Consurgam, cùm sedero in tenebris*, postquam in profunda sepulchri umbrâ mortuus brevi tempore jacuero, resurgam vivus. *Dominus lux mea est :* an non enim scio, quòd Dominus sol meus erit, qui mihi vitâ restituet ? *Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei.* Feram, utpote peccator, justam ejus indignationem, resolutus in cineres. Sed hoc quamdiu ? *donec causam meam judicet.* Ad usque judicij diem, non ultra ; & tunc quid erit ? *Educet me in lucem, educet me in lucem.* O gaudium, ô jubilum, ô triumphum ! *Educet me in lucem* ; tum enimvero è sepulchri tenebris protrahar, ut fruar luce, non jam ampliùs caducus, sed immortalis ; *& videbo justitiam ejus*, intuebor, quàm justus sit Deus, quippe qui corpus sui amore passum præmio tam condigno donabit. Quis ergo sapientissimum Dei nostri decretum non admiretur ? qui non solùm animæ propriam in cœlis immortalitatem, propriamque beatitudinem decrevit, sed ad eandem gloriæ participationem etiam corpus voluit admittere ? atque ideo, hodiernâ triumphalis anastasis die illud Christo restituit, ad spes nostras animandas. Si id ipsum nobis adpromittit, potest sanè fides à nobis exigere, quidquid demum placuerit. Patiatur caducum corpus, subjugetur, supprimatur, attenuetur, & modis magis horridis destruatur. O felix illud & beatum ! Namque crudelitatis genus non est, è granarij quiete semina depromere, & illa aquis, ventis, gelu, pruinis, æstui, & ardoribus, cunctisque camporum injurijs exponere, cùm id ipsum frumentum, quod sub terra marcescat, & emoritur, illud ipsum, inquam, frumentum debeat revirescere, ac reflorere, nec sanè reflorere posset, nisi sub terræ gremio prius emarcuisset.

Mich. 7. v. 8. & seq.

SERMO

SERMO TRIGESIMUS SEPTIMUS.

DIE LUNÆ POST PASCHA.

Sperabamus, quia ipse erat redempturus Israel, & nunc tertia Dies est hodie, quòd hæc facta sint. Luc. 24.

I. TImet, quisquis amat? nunquid id verissimum est, Auditores? quin ita timet, quisquis amat, ut nimium timeat: ad omne dubium etiam improbabile palpitat, ad omne periculum etiam levissimum expavescit: *Res est solliciti plena timoris amor.* Nollem tamen vos mihi indignari, si candore nimis ingenuo meum vobis timorem detegam, qui matutino hoc tempore cor meum occupavit. Metuo enimvero, ne fortè brevi à sancto illo vitæ tenore deflectatis, quem sacro hoc tempore animosè concepistis. Ne vos hoc ostendat, auditores; timor enim iste meus non oritur ex gravitate periculi, quod videam, nec ab exigua existimatione, quam de vestra pietate, de vestra fortitudine, de vestra prudentia habeam; sed si vestrâ licet veniâ loqui, ex amore nimio. Quamvis, ut verum fatear, nec periculum tam leve est, nec adeo incertum, ut operæ pretium non sit, illud prævenire. An non enim auribus percepistis, quod in Evangelij contextu prælectum est, de geminis illis celebratissimis peregrinis in Emaus? Hi quidem, quis ibit inficias? primò satis fideles erant, fidemque integram Christi sermonibus præbebant, indubitatâ resurrectionis ejus spe conceptâ; *Sperabamus, quia ipse erat redempturus Israël.* Luc. 24. 21. Cùm autem jam tertiæ diei serus vesper ingrueret, absque eo ut Christum viderent, quid fecêre miseri? inceperunt vacillare, quin diffidere ac tandem omnino fide labi, usque adeo, ut Christo necessitatem imposuerint, eos criminandi, ut incredulos iisque velut mente captis exprobrandi: *O stulti & tardi corde ad credendũ!* Luc. 24. Adeo vel modicum sufficit, humano 25. animo à bonis propositis avertendo. Quis porrò me securum faciat Auditores, antequam crastinus vesper immineat, id est diei tertiæ crepusculum, ne de vobis etiam non nemo animum mutet, & inversâ priori voluntate, fidem Christo datam non servet? quis mihi promittat, neminem vestrûm antiquas praxes & dolos exercitum? neminem in pristina lusuum

consortia sese ingesturum, neminem mores antiquos, quos tantum priùs detestabatur, rursus assumpturum? Hac ergo die id unum vobis decrevi demonstrare, ne constantiæ vestræ nimiùm confidatis, idque eam tantùm ob causam, ut tantò firmiùs in ea stabiliamini. Faciles ergo aures à vobis expeto, quas ille meretur, qui in id unum semper incubuit, ut, quod vobis proficuum esset, proponeret, insuper habito omni alio applausu (uti ex omnibus sermonibus vobis perspicuum est) præterquam illo solo, qui fortè potuit illi oriri ex eo, quòd vestris commodis sinceriſſimè studuerit, &, quod vobis saluberrimum potest accidere, unicè persuadere allaboraverit.

II. Et primò quidem minimè vobis negaverim, Auditores, hanc novam vivendi formam ad virtutis amussim correctam, ab initio difficilem vobis, & acerbam futuram: antiquæ enim vobis blandientur illecebræ, animi affectus rebelles insurgent, propterea violentia vobismetipsis erit inferenda, ut perseveretis. Sed edicite! quanto temporis spatio vobismetipsis erit vis inferenda? nunquid annis antegris, longoque, qui vobis etiamnum supereſt, temporis decursu; usque dum ad vitæ terminum pertingatis? Deum bonum! & quid tandem foret, Auditores, si mors illa quam vobis procul dissitam & ipsa longinquitate distantiæ obscuram imaginamini, vicinissima domui vestræ immineret, vosque interea ex perseverandi impatientia vel pauculis adhuc mensibus in cæpto vitæ statu tam sapientiæ conformi, tam moderato, coronam perseverantibus promissam perderetis? Nescio, an unquam mente perceperitis observationem illam, quæ, quotiescunque animo meo incidit, parùm abest, quin ex oculis pietatis lacrimas exprimat. Præstolati sunt miseri Israëlitæ Moysen in monte degentem magnâ longanimitate, nec minimo indicio aut animi rebelis, aut voluntatis in divino timore mutantis edito, cùm tandem tædio moræ nimiùm diuturnæ correpti, fastidire cœperunt, & Moysen, aut sui penitus oblitum, aut saltem diutiſſimè moraturum, aut non amplius omninò reversurum arbitrati, novum sibi ducem eligere decreverunt, utque illum faciliùs ad voluntatis suæ arbitrium inflecterent, minimè dedignati sunt vitulo se subjicere exaro fuso: *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum.* Jamque alacres molestum morum dissolutione, pietatem labibus, religionem avitam Idololatriâ commutaverant, cùm ecce repentè Moyses supervenit, qui ad spectaculum tam indignum zelo implacabili æstuans, tabulas legis illico saxo elisas confringit, Aaronem increpat, simulacrum igni dissolvit, toraque tribu Leviticâ sibi adjunctâ, fulguris instar per media multitudinis inermis & attonitæ castra desæviens, strage horrendam indiscriminatim edit, viginti tribus circiter hominum millibus interfectis, macello tandem magno

magis horrido, quantò magis violento. Quæro nunc ex vobis Auditores, quot dies eos Moysen præstolando impendisse creditis? Certè non nisi triginta quinque circiter, juxta doctissimi Abulensis commentationes, adeo ut si eâdem patientiâ animi adhuc quinque dies adjecissent, tot enim ille diebus reditum distulit, certè nec crimen tam detestabile commisissent, nec macellum tam sanguinolentum sustinuissent. Et vos ad magnam compassionem non movet tanta infelicis populi calamitas, ob paucorum dierum inconstantiam tantis se malis involventis? O infelicitatem inexplicabilem! O casum acerbissimum, & inexpectatum! jam tandem assequor verissimum esse, quod in divinis proverbiorum oraculis legitur, illum, qui impatientiâ vincitur, non nisi stultissima decernere: *Impatiens operabitur stultitiam, Prov. 19. Impatiens exaltat stultitiam.* An non enim in hoc facto perspicuè apparuit? Jam quid si par infelicitas vobis quoque immineret? Vos mortem longè à vobis dissitam existimatis, atque adeo correpti tœdio, intra vos ipsos dicitis: quid faciam? tantísne annis in tali vitæ norma porrò persistam? tantísne annis absque omni vindictæ solatio? tantísne annis absque omni sensus voluptate? tantísne annis sine ullo verbulo licentioso? quis possit tamdiu resistere? Nunquid dilectissimi mei, nunquid in hunc modum ratiocinamini? an non autem accidere posset, ut rationes hæ, quas extenditis ad plures annos, fortè nec ad paucos menses, nec ad paucas hebdomades, imò nec ad paucos dies pertingant? forsan mors jam appropinquat, jam rotat ferrum, jam ictum librat, jamjam vitam eripit? & vos ob tempus tam exiguum animis conciditis? *Væ ijs, qui perdiderunt sustinentiam, & dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.* Ita enim inconstantibus Ecclesiasticus minatur. *Væ ijs, væ ijs!* Quid ergo foret ô Christiani, si numero infelicium horum accenseremini, derivatâ in humeros vestros eorum calamitate? O quos in singultus, & fremitus torâ retrò æternitate solveremini, ac horis singulis, in inferno positi, & impatientibus illis Israelitis aggregati exclamaretis; Heu! quinque dierum causâ, quinque dierum causâ, quos sustinere renuimus, in hunc locum detrusi sumus, & tam exigui temporis impatientia omnium sæculorum pœnis solvenda est. *Eccles. 2. 56.*

III. Verùm dicamus ampliùs, & permittamus, vitam vestram in integra adhuc ætatum spatia extendendam, quos vobis & ætas florida, & virium robur ac vigor adpromittunt. Nostísne causam, cur adeo difficile vobis accidat, morum innocentiam conservare? quia nempe semper cum ijsdem vobis difficultatibus luctandum esse existimatis, quas in præsentiarum experimini. Hoc autem à veritate prorsus alienum est. Certè diebus singulis præsens difficultas minuetur, & quemadmodum ad solis ortum nebulæ fugiunt, & ad ignis præsentiam fumus evanescit, ita & in

vobis divinâ adminiculante gratiâ ex animo vestro disparebunt angustiæ, anxietates, & affectus inordinati, qui modò illum tam spissè obscurant. Quis vestrûm non meminit Samsonis, tam infaustè in Philistæorum manus illapsi? Erat sanè spectaculum commiseratione dignum, videre, hominem tam fortem esse ludibrium plebis tam abjectæ: clausus carcere, vinculis gravis permittere debebat se ab inimicis suis utroque lumine orbari; subindè jumenti instar molæ applicitus, circumstantem densissimam puerorum petulantium, senum invidorum, & fœminarum impudentium, omnium certatim insultantium turbam, tolerare; ad hoc flagra, quasi ignavus, ab illo ludibria tanquam cæcus substinere cogebatur; nec unquam illi à misero discedebant, nisi inflictis pugnis, impactis calcibus & colaphis, probè genio suo crudeli litâssent. O Samson, Samson! ubi erat virtus illa, quæ te prius adeo formidandum effecerat? Vis, inquam illa, qua rudentes circumpositos rumpebas, ut stipulam paleæ ad *ignis odorem* dissolutam? Ubi nervus ille virium, quo civitatis portas æneas, è cardinibus avulsas, humerisque impositas auferebas, quasi penicillo in tela depictas? an non tu eras, qui cum ipsis leonibus singulari certamine luctabaris, eos manu inermi comprimebas & suffocabas, & eorum cadavera apibus in prædam relinquebas? Nunquid tu eras, qui populos integros in fugam convertebas? qui integros exercitus debellabas? cur ergo catelli isti latratu suo in præsentiarum illudunt tibi, nec animus tibi supereſt eos coërcendi? Vah præstolamini paulisper auditores, præstolamini, & actutum videbitis, quid Samsone futurum sit. Jam enim misellum detonsis capillis, in quibus omne robur resederat, contuemini; non ita porrò erit, hi enim postliminio succrescent, tum enim vero robustiorem illum, quàm unquam, columnas geminas brachijs concutientem videbitis, diruentem ædificia, excitantem ruinas, ita ut majorem stragem attonitis Philistæis moriens illaturus sit, quàm vivus intulerat. An non id eventus docuit, auditores? Ita pariter vobis eventurum creditote. Jam enim capilli vobis & comæ truncatæ sunt, id est, consortantis divini Spiritûs gratia est satis limitata; quid mirum, si à sensibus corporis vestri instar mancipiorum tractemini? Si dæmonia vos larvis turpissimis infestent? Si tentationes non sine ingenti molestia in vos insiliant? quid tum postea? tempus & morae gratiæ indulgete, usque dum crescat & augeatur, tum enim vero ejusdem vim & effectus videbitis. Restituetur vobis omne illud robur, quod quondam in baptismo recepistis; reviviscet fides, spes revirescet, accedetur charitas, ut omnia complectar verbo: *Insiliet in vos spiritus Domini*. Tum sanè tam intrepidos vos experiemini, tam animosos, ut nullo nec mortis quidem terrore hinc concutiendi. Ad hæc, quis ignorat, omne principium difficilius accidere incipienti, quàm progressum? Etiam

Etiam tauris & bobus durum accidit, primò se jugo subdere, grave equis frænocoerceri, camelis ferendo oneri se submittere; sic & artes cantandi, saltandi, scribendi, sculpendi, acu pingendi in primordio difficiles sunt Tyroni; qui militiæ nomen dedit, ad primos assultus expaveſcit, qui rei nauticæ, primis navigationibus nauseam patitur, qui terrestre iter peragit, primis peregrinationibus lassatur: quid ergo mirum, si idipsum vobis etiam vitam Christianam viventibus accidat? Hac de causa acutè observavit Philo Hebræus, primas aquas, quæ Israëlitis in deserto occurrebant, amaras fuisse: quibus subinde tam dulces & delicioſæ succesſerunt, ut etiam melli invidiam nominis fecerint. Illas ergo difficultates, quæ in divino vobis servitio occurrunt, minimè pensi habetote: hæ enim sunt principiorum onera cunctis communia; omnibus peræquè durum accidit ab initio, carnem tepagulis coërcere, custodire linguam, iræ frænos imponere, superbiam subjugare. Si parum patientiæ adjeceritis, hæc omnia levia fient & delicioſa, ut admiratione vestrimet capti, cum Divo Augustino dicturi sitis: *O quàm suáve mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum?* O quale gaudium, quæ pax, quæ securitas! certè nunquam animo concepissem, usque adeo facilè accidere, omni pravæ voluptati Dei amore renuntiare, *ut, quæ modò amittere metus erat, jam dimittere gaudium ferat.* Demus ergo, vobis in præsenti laborioſum accidere, in vitia quondam vobis tam familiaria nõ relabi; nec propterea animis cadendum est, sive enim moriamini, sive vitam porrò producatis, brevis erit labor. *Vsque in tempus, usque in tempus*, verba Dei sunt infallibilia, qui mentiri nequit, *usque in tempus sustinebit patiens*, & quid inde? *& posteà redditio jucunditatis.* Eccleſ. 1. 9.

IV. Quanquam, an non videtis, excusationem hanc à vobis hactenus allatam, sive vera sit, sive veritatis velamen, nil aliud concludere, quàm contra vos æternæ damnationis sententiam? auscultate jam, & mentem bene advertite; si, ut propriâ vestrâ confeſſione palam est, tam durum vobis accidit, in vitia non relabi: quantò difficiliùs accidet, à lapsu resurgere? nunquid enim tunc magis debiles, languidi, & vitibus animi magis exhausti eritis? an non pravæ habitudines sument incrementa, & perfidæ inclinationes fient pejores? Idem igitur ferè est, ad peccandum relabi, quod est damnari. Huic sanè, nî fallor, argumento vis tanta ineſt, ut nihil illi porrò opponere possitis. Ut timen adhuc magis convincamini, considerandum vobis est, quòd relabendo in peccatum, non solùm quantum in vobis est, ad statum præsentem regredi difficillimum vobis futurum sit, eritis enim semper magis magisque proſtrati; sed crescet etiam difficultas exparte dæmonis, & simul ex parte Dei. Id quod dæmonem attinet, vivâ vobis similitudine, nec minùs efficaci demonstrabo.

V. Eve-

V. Eveniet nonnunquam, ut Nobilis Christianus, à Turca Algierij in captivitatem redigatur, atque ibi diligentiâ non tam severâ, quàm discretâ, & perhumanâ, in vinculis custodiatur. Arripit ille occasionem opportunam, & custodibus die quadam non adeo sollicitis, aut sagacibus, quid facit miser? rumpit vincula, frangit seras, & à carcere ad mare profugit, ibique invento navigio sese asserit in libertatem. O factum bene! quod si autem tam stolidus sit, ut rursùs suâ culpâ à barbaris intercipiatur & furibundis eorum reddatur unguibus, è quibus paulò antè elapsus est, quali custodiæ, cui eum carceri creditis mancipandum? Caverna certè & specus horridissima, quam unquam Africanæ Latomiæ habuerint, ipsi obtinget. Compedes cruribus, catenæ collo, vincula brachijs injicientur? si primò ipsi indulgebatur, ad auram liberam respirare, jam nec solis jubar porrò videbit; si primò permissum erat, liberiori passu incedere, jam nec jacere amplius concedetur. Utque miser vires deperdat, minùsque aptus fiat ad fugam ultra tentandam, diebus singulis longâ inediâ macerabitur, labore durissimo ac quotidiano, rigidoque fustuario subigetur. In hunc prorsus modum vos tractabit diabolus. Jam olim ejusdem mancipia eratis, sed cùm vel minori curâ vos custodiret, aut majores vobis animi essent, feliciter è manibus ejus elapsi estis. Nunquid ita est, Auditores? quid ergo faciet, si in potestatem ejus iterum redigamini? dicam vobis Jeremiæ verbis: *Vt non egrediamini, aggravabit compedes vestras*, duplicabit catenas, funes funibus addet, & solerti oculo locum, quo è manibus ejus evasistis, observans, *Circumædificabit adversùm vos*, omnes aditus obstruet, omnem exitum admoto obice coercebit, nec angustâ quidem rimâ relictâ, qua cælum contueamini; si quondam ad frugem conversi estis libelli cujusdam pij lectione, jam ille solertissimè vigilabit, ne alij codices in manùs vestras perveniant, quàm qui obscœnis amoribus, & fabularum turpium commentis scatent. Si verò concionibus sacris ad frugem animi rediistis, vos profanis negotijs implicitos avertet; si sodalitatum frequentatione, vos pravis consortijs involutos separabit; si inspirationibus internis, vos in tumultus mundanæ conversationis conjiciet, quos inter divina vox audiri porrò vix poterit. Ad summam, omni arte & industriâ laborabit hostis maligne, ne posthâc è manibus ejus elabamini. *Circumædificabit adversùm vos, ut non egrediamini, aggravabit compedes vestras.* Cavete ergo ò Christiani, si enim ejus potestati denuò subjiciamini, actum est de vobis; cauti ambulate & providi, nec enim in hisce periculis jocandum est.

VI. Et hoc quidem, quantum dæmonem concernit. Quod autem ex parte Dei est, quis ignorat, quòd relabendo in peccata, minorem posthac eorum auxiliorum spem habere possitis, quæ ille prius suggessit, ut

posse-

possetis resurgere? Dicite enim, quâ ratione DEUS vobis porrò confidat? cùm toties tamque turpiter ei fidem fregeritis, & post toties iteratas protestationes promissionesque eum imposterum non offendendi nihilominus identidem pejùs, quàm unquam antè in ejus offensam recideritis? Hoccine sit honorati instar viri agere? Judas, ut promissis staret Jacobo factis, de Benjamino restituendo, qui captivus in Ægypto tenebatur, se ipsum ad carceres & vincula obtulit. Josue, ut fidem Gabaonitis datam servaret, queis fœdere amicitiæ colligatus erat, magnum prælii discrimen adivit. Regulus, quantumvis gentilis, ut Carthaginensibus fidem de suo reditu datam, si lytri summa non persolveretur, servaret, atrocissimæ morti se exponere non dubitavit, nudo corpore ab œmulis intrusus in dolium tertatis cuspidibus exasperatum. Vos autem ad fidem DEO servandam nihil pati omnino? nec sensuum frænare desideria? nec furoris impetus reprimere? Hæccine fides est, hæc sinceritas, hic animi ingenui candor? *Irrisor est, non pœnitens*, ait magnus præsul Augustinus, *qui adhuc agit, quod pœnituit, & peccata non minuit, sed multiplicat.* Hoc enimverò est Deum subsannare, DEO illudere; hoc nihil aliud est, quàm illum vilissimi instar & ignavi homuncionis, mendicabuli aut cerdonis tractare; cui, etiamsi abjectissimus sit, palam tamen perfidi esse non sustinetis. Præterea per relapsum in peccatum ingratitudinis vitio vos obstringitis maximè enormi, quam ab ullo mortalium possit designari, contemnendo nimirum gratiam divinam post primum peccatum vobis restitutam. Vos ergo ob hanc causam terra illa estis, quàm Apostolus *terram reprobam* indigitavit, quæ cùm à cælis rore liberali perfusa sit, *sæpe venientem supra se bibens imbrem*, herbarum speratarum loco tribulos producit & spinas, *profert tribulos*, nec aliud ob id quàm ignem meretur, *cujus consummatio in combustionem.* Accedit grave scandalum, quo alios pervertitis impudentiâ sordidissimâ, quam demonstratis, vos è numero eorum esse, qui veluti canes ad vomitum redeunt, ob id DEO abominabiles: *Canis reversus ad vomitum suum*, divo Petro testante, & sacræ paginæ proverbiis, *Canis, qui revertitur ad vomitum.* Quis autem hoc nomine appellatur? nostis perbene: *Imprudens, qui iterat stultitiam suam.* Anne igitur putatis, posse vos DEUM denuò offendere, & offendendo irritare, sine manifesto periculo interitûs; Heu si ita foret, numquam profectò tam claris verbis Princeps Ecclesiæ pronuntiasset: *Melius erat iis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.*

Ad Heb. 6. 8.

2. Petr. 1. Prov. 26. 11.

2 Petr. 2. 22.

VII. Verùm quid opus est, tanta rationum momenta congerere, cùm vel unica probè intellecta reliquis omnibus antecellat? vellem ergo, ut attentis illam animis auscultaretis, quamvis enim illa haud levi vobis consternationi esse possit, erit tamen

unà & utilis, nec mihi magis cordi est, jucundum vobis sermonibus meis esse, quàm utilem ac proficuum. Palam est, res omnes hominum à Deo, certo pondere, numero & mensura esse dispositas, juxta sapientiæ oraculum: *Omnia in mensura & numero, & pondere dispositisti*: adeo ut non solum constitutus sit certus animarum in mundo succedentium numerus, sed annumerati quoque actus eorum singuli, cogitationes, & passus; nec periculum est, ut in re vel minima præfixus iste numerus transcendatur. Hinc consequitur, pariter determinâsse Deum, quantum peccatorum numerum à nobis commissorum æquo velit animo tolerare. Hoc ergo completo numero necesse est, ut si vel unicum superaddamus, vel vitæ nobis telam improvisò abrumpat, vel rationis usum eripiat, atque adeo certæ damnationi expositos relinquat. Audite Divum Augustinum, cujus hactenus vobis ore locutus sum: *Illud sentire nos convenit, tamdiu unumquemque à DEI patientia sustineri, quamdiu nondum suorum peccatorum terminum, finemque compleverit, quo consummato eum illico percuti, nec ullam illi veniam jam reservari.* Nec sanè efficacia ad id probandum Scripturarum testimonia deficiunt, ex ijs collecta, quæ DEUS primò Amorrhæis, mox Pentapolitis, tandem Pharisæis prædixit. Sed his dissimulatis, id quod maximè perspicuum est, apponam: Multoties Israëlitæ in deserto peccaverant, cùm murmuratione, aç desperatione, tum etiam oblocutione & Idolomaniâ, nihilominus tamen, cùm Pœnas à nonnullis expeteret, semper tamen veniam aliis dedit, quamdiu miseri à conspectu terræ promissæ aberant; sed cùm rursum auderent peccare, ut priùs, contra Deum murmurando, quòd se ex Ægypto abduxisset; tum enimverò indignatus Dominus, quamdiu, inquit Moisi, injurias populi hujus mihi illatas patiar? Perdam universos peste, evellam, exterminabo, in nihilum redigam: *Usquequò detrahet mihi populus iste? Feriam igitur eum pestilentiâ, atque consumam:* cùm autem Moyses vehementer in eorum salutem incumberet, annuit tandem Deus roganti, hac tamen conditione, ut omnibus illis, qui post exitum ex Ægypto nati erant, aut paulò prius, veniam indulgeret, iis autem minimè, qui ætate jam provectâ egressi erant; hos enim omni misericordiâ porrò indignos censuit. Jam ego causam mihi velim memoretis, cur tantâ Deus erga eos inæqualitate usus sit, audite obsecro, quæ illa fuerit. Quia nimirum isti jam decies Deum irritaverant: *Tentaverunt me jam per decem vices.* Moriantur ergo omnes, moriantur! itaque minutim habebat Deus lapsus eorum singulos in numerato, quibus veniam largiri decreverat. O si infelices illi, cùm nonum peccatum attingerent, qui ultimus veniæ terminus erat amicum prudentem & sincerum nacti essent, qui opportuno tempore acclamâsset; sistite miseri, satis est, superque: nec porrò peccando progredimini, post hoc enim peccatum de-

Sap. 11. 21.

De vita Christiana c. 3.

re-

venia vobis danda conclamatum est. O quanto illos beneficio sibi obtrinxisset! Verumenimvero, quis hoc scire poterat? incertus enim est numerus iste & varius, nec una cum omnibus lex observatur; huic enim minus, plus illi dimittitur. Unde Deus, qui ad decimum usque peccatum Israelitis indulgere veniam decreverat, rigore longè strictiori erga habitatores Damasci, Gazæ, Tyri, & Edom utebatur, quâ de causa? audite, quæso, quid Deus illis per Prophetam Amos voluerit annuntiari: *Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum; super tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non convertam eum; super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non convertam eum. Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor non convertam eum.* Quod sanè, si verum eloqui placet, haud aliud est, quàm commisso quarto peccato veniam illos porrò nullam sperare posse: ita ad litteram pro meo scopo aptissimè interpretantur Theodoretus, Remigius, Haimonius, Dionysius, Lyranus, aliique plures S. Hieronymi summi interpretis sequaces. Hac doctrina suppositâ, quæ solida est, & bene fundata, venite Christiani mei, mihique respondete: notumne vobis est peccatum illud, è quo noviſſimè resurrexistis, non esse ultimum, quod è judiciorum suorum, & decretorum abyſſo Deus statuit, cui veniam largiatur? aut forsitan certi estis de contrario? Sed quid dixi certi? anne aliquod saltem indicium vobis est, aut vel modica indicij scintilla? quin potius cùm Deus vos hucusque toleraverit, non solùm ut Judæos decem vicibus, sed viginti, triginta, aut fortè centenis, veritati certè magis consentaneum est, vos in præsentiarum puniendos à Deo, quàm ultra sustinendos. Et vos nihilominus in lapsum inclinatis? ego sanè, mihi credite, vestri amore totus palpito, totus tremo, si vel mente concipio periculum, in quo versamini. Forsitan enim peccatum illud, quod patrare animus est, forsan illud ipsissimum est, cui porrò venia non concedetur; non quòd peccator quilibet, benè hoc percipite, non quòd peccator quilibet, quamdiu vitâ gaudet, & libertatis arbitrio, non semper possit se emendare, hoc enim sincera Theologia nos docet; sed quòd, cùm cumulum determinatum peccatorum, quibus venia danda taxata est, impleverit, dein uno novo superaddito scelere *illico percutiatur*, hoc est, quòd aut repentinâ morte decedat, aut rationis usu privetur, aut saltem efficacibus auxiliis destituatur, sine quibus tamen non contingit ullum salvari. Quid ergò inserti pessimè fluctuatis? quin potiùs clavus figendus est: *Clavos tuos consolida*, an non Deus clarissimè par Isaiam inclamat? non enim hæc materia est diuturnæ consultationis, nec tanto discrimini salus æterna exponenda est, ob caducam & brevem voluptatem, aut vindictæ aut commodi proprij, aut amoris lascivi, aut vanitatis. Omni conatu laborandum est, ut vim vobismetipsis inferatis, cùmque per divinæ misericordiæ adminiculum feliciter è servitute peccati

Amos 1.

Isa. 54. 2.

ti in libertatem asserti fitis, decernere oportet firmiter, ne iterum in eandem, quocunque demum dispendio, recidatis. Pereant bona fortunæ, & honoris, pereant amici, pereat ipsa, si necesse sit, vita. Mori potiùs, quàm iterum peccare, mori potiùs, potiùs mori. *Agonizare pro anima tua.* Hem quàm benè dicat Ecclesiasticus: *Agonizare pro anima tua.* Si hoc satis non est, etiam mori non renue, & *usque ad mortem certa pro justitia.*

Eccles. 4. 33.

VIII. O quanto gaudio vestri causâ cœlum affluxit, cùm sacris hisce diebus firmo proposito decrevistis, ad illum redire Dominum, quem priùs malitiosè deseruistis? cùm alacres è penatibus vestris egressi, in templum concessistis, sacroque tribunali admoti, in genua cernui, ad pedes Sacerdotis, Dei vices gerentis, vos advolvistis, præmissoque è cordis intimo, brevi suspirio, percusso pectore, demissis oculis, interno animi dolore pleni dixistis: *Pater peccavi!* O quantum tunc erat angelicarum mentium tripudium! quæ gaudia, quanti triumphi, quæ divos cœlites inter exultatio? quæ congratulationes affectuosæ, Virgini Matri protectrici vestræ Mariæ, illicò factæ sunt? Christo Servatori, Deo Patri vestro! id vobis scire sufficiat, omnes sanctos tantam in cælis lætitiam non hausisse ex justis, quantam ex singulis vestrûm ceperunt. Vos autem, qui tantâ cœlum voluptate replêstis, illam iterum vultis eripere? quemadmodum ille faceret, qui divite dono vos hodie remuneraretur, & cras pœnitentiâ ductus, idem repeteret. O quæ inhumanitas, quæ morum cruditas? quid enim id aliud est, teste Sapiente, quàm se penitus exosum reddere; *Hodie fœneratur quis, & cras expetit, odibilis est.* Parùm aberat, quin dicerem, satius fuisse, divos cœlites non lactâsse spe illâ, qua vos recuperâsse credebant, felicis locios æternitatis, si tam citò illos rursus affligere decrevistis, convertendo in luctum citharam eorum, cantus in lacrimas, honorem ipsis exhibitum, in injuram magis acerbam: *Va filij desertores!* inclamarem vobis, si ita esset, indignabundus cum Isaia: *Va filij desertores!* ita fidem infringitis? *ut addatis peccatum super peccatum.* Considerate obsecro, jam enim geminorum Dominorum feciſtis periculum, Christi, & Diaboli, jam huic, jam illi servitutem servistis, ut tandem utriusque perfectam comparaveritis notitiam? si ergo, postquam diabolo renuntiâstis, & ad Christi partes accessistis, jam Christo deserto, ad dæmonium revertamini, quid tandem eveniet? an non hoc est apertissimis signis ostendere, meliorem vobis videri servitutem diaboli, magis illam vobis cordi esse, magisque utilem? *Comparationem videtur egisse, qui utrumque cognoverit*, verba sunt Tertulliani horrore plena, *& judicatur, pronuntiâsse eum meliorem, cujus se rursum esse maluerit.* Volne Deo tam bono tantum dedecus inurere? Ah Christiani, per Sanguinem illum, vestri amore sparsum, vobisque tam salutarem, per Sanguinem

nem illum vos oro & obtestor, ut ne id faciatis. Mori potiùs, potiùs mori! sin secus feceritis, ò miseros vos & infelices? *Væ filij desertores!* clamabo iterum, quæ hæc est temeritas? DEUM relinquere pro diabolo, DEUM relinquere pro diabolo? O injuriam horrendam! quid enim aliud è servitute inferorum in vos redundabit, præter odia & rancores? *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam, quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?* State potius, inclamat Apostolus, fortes & animosi. *State & nolite iterum jugo servitutis contineri.* Sumite animos, & estote fortes. Cælum universum vobis assistere, paratum est, si modò vos fidelitatem eidem spondeatis; minimè dubitate, ejusdem patrocinio plura vos posse, quàm credatis. Quotquot ibi sunt, longè graviores pugnas sustinuerunt, quàm vobis forsitan imminebunt. Hic ferrâ diffissus, hic lapidibus obrutus, hic flammis exustus, hic rupibus absconsus, hic in cavernis marcidus; hic portentosis jejunijs, hic cilicijs, hic catenis, ac carnificinis alijs atrocissimis omnia membra sua afflixit; & tamen hæc tanta divini Numinis favore non sine facilitate fecerunt; an vos id, quod tantò minùs est, eâdem ope fulti non poteritis, hoc est, non peccare porrò lethaliter? Quin tandem ergo stabilite propositum, & cum fidelissimo Jobo Deo dicite: Tuus esse, ô Domine! decrevi firmiter, tuus sum, tuus ero. *Justificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram.* E mundo potiùs me elimina, si diem forsitan illucescere videris, ubi tuus ampliùs non erò.

PARS ALTERA.

MInimè dubius hæreo, Auditores, apprimè vos intellixisse, quanta nobis incumbat necessitas in peccatum posthac non incidendi. Si enim pisces semel ab hamo liberi, & cervi è laqueis extricati cautiores posthac sunt, ne rursus in eos illabantur; cur id ipsum non faciamus & nos, quos natura ratione atque adeo cautelâ longè majore dotavit? nil ergo amplius residuum est, quàm ut praxin eorum à quodam edoceamur, ut ea, quæ dicta sunt, faciliùs executioni mandemus. Non dubitate: suggerit illam D. Chrysostomus, quâ meo quidem judicio, aut magis apposita, aut usu magis probata dari non potest; illa est, occasiones procul evitare, neque solùm gravium noxarum, de quo, si etiamnum meministis, sermone integro disseruimus, verùm etiam levium, quin & illarum, quæ vel à longè ad malum vos inducere possent, adeo, ut si quondam assueti eratis effræni carnis licentiæ, nunc etiam à levitatibus non omnino lascivis abstineatis, si usum contraxistis colloquiorum turpium, posthac etiam à facetijs non usque adeo immodestis vobis temperetis, si crapulis & alijs intemperantiis litastis, IX.

etiam à deliciis non omni ex parte prohibitis vos contineatis. Pari ratione etiam de alijs vitijs differite, quorum antea consuetudinem habuistis. *Hom. 16. ad pop.* *Hæc maximè securitatis erit occasio*, audite verba Sancti propria, *non tantùm peccata fugere, verum etiam, quæ videntur indifferentia quidem esse, seu media, ad peccata verò nos supplantant. Vis pudicus esse? fuge etiam petulantem aspectum; vis à verbis turpibus abesse? fuge etiam risum solutum. Vis ebrietate separari? fuge delicias, & lautas mensas, & vinum radicitùs extirpa.*

Respondebitis mihi, ni fallor, ab amicis non nisi ea, quæ honesta & congrua sunt, exigi debere, tantum autem à vobis petere, quantum hactenus dictum est, nil aliud esse reipsâ, quam vos ad vitæ genus non solùm laboriosum, sed & insupportabile condemnare. Sufficere sanè, nec id parum esse à criminibus & peccatis gravibus abstinere, ultra hæc vos obligare, ut & à delicijs, nec prohibitis, nec turpibus, sed indifferentibus vobis temperetis, hoc enimverò nimium videri. Nimium? Vah quid audio Auditores? os comprimite, nec enim in hunc modum loquendo intelligere videmini, ad quantum vos obliget pœnitentiæ status, in quo in præsentiarum versamini. Quid enim, si à vobis postulassem, aliorum more, jejunia asperrima? flagellationes sanguineas? hirsuta cilicia? silentia absque dispensatione? vigilias diuturnas? an & hoc nimium appellare vobis animus esset? perpendite, quæso, an nimium sit, si vos illecebris etiam non illicitis privetis, cùm toties vos turpibus & illicitis, ne dicam, palàm scandalosis pollueritis? certè alia mens Davidi erat, cùm quondam siti ardens, frigidam de cisterna Bethleem anhelaret: ô quantâ aviditate illum, cùm allata esset, aspexit, arripuit, & labris, paucis tractibus exhausturus, admovit? sed momento temporis mutato animo, aquam effudit in terram, ita, ut nec guttulam degustaret, eamque Domino sacrificavit: *Noluit bibere, sed libavit eam Domino.* Iam notum vobis est, quâ de causâ id fecerit? respondebit Divus Papa Gregorius; recordabatur nimirum eo temporis articulo David illarum voluptatum, quibus se se annis elapsis cum Bethsabæa inguligitaverat, atque illa profundo horrore perculsus, nimis audax ac temerarium fore judicavit, etiam licitis voluptatibus indulgere illum, qui animum in turpes ac inhonestas effuderat, *& quia illicita se perpetrâsse meminerat, contra semetipsum jam rigidus, voluit etiam à licitis abstinere.* An igitur res magni operis vobis videtur, si memores voluptatum, quibus in Dei despectum multoties vos immersistis, illis etiam vos ejusdem amore privetis, quæ tametsi licitæ sint, non tamen peræque securissimæ sunt, qualia sunt convivia, choreæ, comœdiæ, libelli amorosi, profana colloquia? Ah Domini mei, minimè velim credatis, eundem peccatori pœnitenti, & ad frugem recèns converso sufficere fervorem, qui innocenti quondam congruebat, In

In hujus exemplum ſcripturæ ſacræ nos edocent, Iſraëlitas poſt calamitoſam captivitatem exantlatam, Hieroſolymam reduces, in cultu divino multò fuiſſe exactiores, ut Beda obſervavit; Machabæos pariter, poſtquam à vili fuga reverſi, novos ſumpſerunt animos, longè audaciores fuiſſe in ſpernendis vitæ periculis, ut Bachiarius notavit; prætereo alios, quos hic commemorare longum foret; nolim ergo poſthac mihi dicatis, nimium me à vobis exigere, dum id peto, ut occaſiones peccandi etiam leves fugiatis; major enim à vobis in præſenti, quem vivitis, ſtatu vitæ perfectio poſtulatur.

XI. Verum linquamus iſta, aliud ego reſponſum vobis, & quidem minimè exſpectatum dare paratus ſum. Volo omnino, ut ab occaſionibus peccandi etiam leviculis, ut dixi, abſtineatis, nec tamen id ob mortificationem veſtram, ſed commodi potiùs veſtri, & utilitatis ergò. Multò enim difficilius vobis eſſet, paſſioni minùs ordinatæ parùm concedere, & multum negare, quàm negare prorſus omnia. Declaro mentem. Movet Divus Chryſoſtomus dubium quoddam, certis fortè quibuſdam Juvenibus formæ muliebris abſque ſatietate admiratoribus, intellectu non ingratum: qua de cauſa Chriſtus, cùm in lege nova, præcepta nobis ab antiqua lege propoſita, ſuâ authoritate confirmaret, verbis adeo ſerijs aſpectum laſcivum, condemnaverit. An non enim ſatis fuiſſet, adulteria, ſtupra & fornicationes prohibere? cur ergo etiam de obtutibus uſque adeo ſolicitus fuit, qui tamen ex ſeipſis in nullius damnum redundant? Ad hoc, reſponſum dat Sanctus dignum ingenio ſuo, hoc eſt, divinum. Ait enim, Chriſtum hac ratione faciliorem ad cœlum viam complanâſſe. Fingite enim, licitum exiſtimari aſpectum talem libidinoſum, de quo loquebamur, quanto difficilius erit, poſt illum non retinere in animo amabilem viſæ formæ imaginem, illâ non rapi, non inflammari, non cedere aſſultui, quem illico rebelles ſenſus movent, ut ab intuitu ad fornicationes, ad ſtupra & adulteria proruamus? minus certè difficile nobis accidiſſet, ab ipſo primo intuitu abſtinere omnino; cuivis enim facile eſt, non intueri, ſi modò aut vertat vultum, aut palpebram demittat, aut mentem aliò diſtrahat; minimè verò eadem facilitas eſt, reſiſtere illis aſſultibus, qui aſpectum jam factum conſequuntur? ad hos enim reprimendos, vigore plus quàm humano opus eſt, virtute ſummâ, qualem vel ſancti ipſi ſibi adpromittere minimè audent; hac de cauſa concludit Chryſoſtomus: ***propterea & Chriſtus cum ſupplicio mulctavit, qui mulierem impudico aſpectu fuerit contuitus, ut majore labore nos liberaret.*** Minùs enim difficile eſt, ignem prævertere, ne in campo culmis & paleis pleno accendatur, quàm eundem rurſus extinguere, cum jam ſtipulas attigit, & flamma impetuosè dilatata, pleno incendio debacchatur. Jam ad propoſitum redeamus. Si vobis animus eſt, ab

Hom. 12 in Epiſt. ad Rom.

ab illis vos excesibus cum facilitate quadam continere, in quos affectus vestri incompositi, & malè frenati vos compulêre, quomodi id efficietis Christiani? si nempe nec in modica parte, intelligite quæso, si nec in modica parte, inquam, eisdem assentiamini. Si enim in modico illis satisfacitis, mihi credite, parvo temporis intervallo illis etiam in multo assentiri cogemini.

XII. Verumenimverò, quid sibi vult dolor ille nonnullorum, ob difficultatem non relabendi, quem jam à peccatis redivivi experiuntur! Credo sanè difficultatem esse maximam, si domi vestræ fomenta libidinis continuò retinetis, si, ubicunque oculus figitur, nil aliud in cubili vestro aut conclavi aspicit, quàm picturas lascivas, dedecorosa impuritatis trophæa, si sensibus vestris nec modicas etiam illecebras negare animus est, si ubi dormiendum, non nisi mollissimas plumas exposcitis, ubi comedendum, non nisi lautitias exquisitas, ubi bibendum, non nisi falerna generosissima; si tantus in vobis luxus est, ut vos fœminarum instar comatis, exornetisque; si illorum identidem conversatione utamini, qui omnem ex animo pietatem, è vultu verecundiam eliminârunt; si nunquam sermocinamini, nisi discursus adhibeatis in narrationibus licentiosos, in proverbiis impudentes, in desideriis, quæ exprimunt, projectos; si omnis membrorum compositio, gestus & actus, omnes motus & verba, nil aliud sunt quàm calcaria, vos ad peccandum instigantia: qui fieri potest, ut dum resistere tentationibus decernitis, difficultates maximas, tormentis, aut agoni pares non experiamini? idque quod ego, exempli causâ, de peccatis sensuum, & carnis dixi, vos ad quævis alia vitia, quibus natura prava affluvit, servatâ proportione extendite. Si nimirum proclivis es ad vindictam, & fundendum sanguinem, legem tibi ipsi statue, iram vix conceptam aut genitam in ipsis natalibus extinguendi & suffocandi; dissimulare enim in primordio verbum mordax & pungens, quantumvis molestum, tolerabile tamen accidit, si autem verbis accensa jam rixa æstuat, quàm difficile accidet, è flagranti te incendio rursum evolvere? Tu verò qui immoderatus in lusum proruis, tibi ipsi impera, ut etiam invitatus, ad convivicula & lusuum domos non compareas. Resistere ab initio pravo illi, & dissolutis moribus socio, tibi durum videbitur, tolerandum tamen: verùm si rursum consortium cum illo ineas, quomodo à crimine te extricabis? Dedit natura avibus alas, auditores, sed cui fini? an ut virgulis viscatis aut laqueis se se expediant, postquam jam illis se induêre? minimè gentium. Sed ut illos evitent; hos enim priùs effugere facilis negotii est, sed se se illis evolvere, ô quantis alarum everberationibus, quanto labore, quot concussionibus opus est, irritis tamen. Id ipsum, si Chrysostomo credimus, vobis accidet: bona documenta, & *maxima*, honesta proposita, sensus pii, alarum instar vobis servient, non ut

ut è filis ac retibus per universum orbem à dæmonibus extensis vos extricemini, sed ne unquam in ea illabamini. Si enim semel intraveritis, difficillimum erit, volatu tam generoso fortique eniti, ut ex iis eluctemini. *Sed quantumcunque resilieritis, capti eritis.* Ejà ergo, hæc hodiernâ die praxis nostra sit divinissima, quam, ne relabamur ampliùs, addiscamus, evitare nimirum occasiones peccandi etiam leves & exiguas, fugere laqueos: *Qui cavet laqueos, securus erit.* Si autem id, quod nostrarum partium est, probè adimpleverimus, Deo cætera, spe freti, relinquamus; quamvis enim donum perseverantiæ finalis sit gratuitum, Deus tamen, qui tantæ bonitatis est, non dedignabitur nobis quoque eandem clementer indulgere. *Prov.* 11.15.

SERMO TRIGESIMUS OCTAVUS.

DIE MARTIS POST PASCHA.

Pax vobis, ego sum, nolite timere. Luc. 24.

VIx hominem reperire est, tam crasso, ac multiplici errori obnoxium, qui talia ac tanta esse censet universa, quanta apparent, & rerum, quæ sub aspectum veniunt, naturas, non nisi ab externa specie censet, æstimatque. Nocte serenâ oculos in cœlum sublevat rudis pastorculus, qui nullo unquam Astrolabio, aut quadrante Mathematico magnitudinem, distantiam, vel ordinem stellarum dimensus est, illasque cum Luna comparatas risu superbo omnes contemnit, velut minora duntaxat lumina, quæ majori famulantur. Et tamen hoc nimium quantum à vero alienum est, cùm non sit ulla in firmamento stella, quamvis appareat minima, quæ non centies & ultra Lunam magnitudine superet. Quodsi eidem dicatis, easdem stellas, quæ ipsi infimæ esse notæ videntur, toties orbe terrarum majores esse, ut ejusdem magnitudinem, aliæ viginti, aliæ quinquaginta, centenis, aliæ & quindenis vicibus complectantur, ô quàm difficilem ille vobis fidem adhibebit? Existimabit insuper, nonnullas illarum, quæ rapidissimâ velocitate moventur, firmas in cælis hærere, alias verò,

quæ in ſphæris à ſe mutuò maximè diſtantibus rotantur, omnino contiguas eſſe : eodem apparentiæ errore deceptus, genuinos cenſebit eos eſſe colores, quibus ſæpenumero adornatam Iridem videt ; credet cœlum die ſudâ ac ſerenâ vero colore cæruleo depictum, auram æſtivo tempore ſub ſeram veſperam, vero igne rubere : nec minorem ab aquis errandi materiem capiet ; jurabit remum ſub undis incurvari, nec unquam navigio vectus ſulcabit mare, quin conjectis in continentem oculis, & volare ripas ac littora, ſaltuſque & ſilvas diſcurrere arbitretur ; adeo errori obnoxius eſt, qui res non alias, quàm quæ, & quantæ videntur, eſſe exiſtimat, & illorum numero accenſeri cupit, quibus juxta D. Auguſtini effatum, *tota regula intelligendi eſt conſuetudo cernendi.* Sed quid ad hoc palam faciendum argumentis aliunde petitis utor ? Cùm matutino hoc tempore, Apoſtoli Chriſtum cænaculum clauſis intrantem januis aſpicerent, plagas pedum, pectoris, & manuum exhibentem, tali horrore compulſi ſunt, ut non niſi fugam meditarentur, velut ad ſpectrum & phantaſma horridum attoniti, quod utut ore pacem afferret, reapſe tamen mortem, aut mala neſcio quæ aut quanta videri poſſet intentare, *Conturbati & conterriti exiſtimabant ſe ſpiritum videre.* Cùm verò ſubindè animati, figuram apparentem penſiculatiùs examinarent, omnino ab eo, quod ſibi imaginabantur, differentem invenerunt, & lætitiâ penitus ſuperfuſi ; *mirabantur pra gaudio.* Nec unquam ſatis contemplari poterant ipſiſſima vulnera, ſalutis ſuæ fauſtiſſima pignora, quæ priùs velut mœſtiſſimos calamitatis nuntios eximeſcebant. Hunc credite errorem eſſe plurimorum de Chriſtianis, qui cùm judicium de vita ſpirituali ferendum eſt, non niſi ea, quæ exteriores in ſenſus veniunt, ſolent conſulere, ac imaginem ejuſdem tam horridam ſibi fingunt & odioſam, ut idem eſſe exiſtiment, Chriſti partibus adhærere, quàm mortis faucibus appropinquare ; credunt, nulli porrò voluptati, nulli gaudio, nulli lætitiæ, nulli ſolatio locum eſſe, atque ideo à Divino conſortio, & converſatione cum Deo, timidi aufugiunt, qui tamen ſub timoris exuviis, pacis auſpicia abſcondit : *Pax vobis, ego ſum, nolite timere.* Diſcite ergo errorem, quolcunque hactenus inanis iſte error poſſedit, meiſque verbis mentem advertite, dum coronidis loco vobis demonſtro, vitam ſpiritualem, quæ miſeriis plena, & calamitatibus vobis omnigenis obnoxia videtur, gaudiorum & deliciarum ſummè feracem eſſe.

Luc. 24. 37.

ibid.

II. Et primò quidem probè mihi perſpectum eſt, nonnullos veſtrûm ſibi perſuadere, fieri aliter non poſſe, quàm ut homo vitæ auſteritatis & religioſæ amans ſit miſerrimus : non enim ſolùm privatus eſt omnibus iis deliciis, quæ & innocentes videntur, & ſinceræ, ſed variis etiam gravibuſque calamitatibus ſubjectus eſt : quid enim, dicitis, vita pia & devota tandem eſt, niſi loqui parùm, & multùm plangere ? rideri ab omnibus, & habe-

haberi ludibrio? victûs inopiam, infirmitatem corporis, honoris dispendia, damna proprii commodi tolerare? an non hoc infelicissimum vitæ genus est? Enimverò, Auditores, vehementissimum obicem in sermonis principio mihi opponitis, qui mihi insuperabilis scopuli instar objicitur, ut ne è portu egrediar. Sed ecce! tantum abest, ut his absterreat à dicendi proposito, vel has, quas dicitis miserias, proprias vitæ sanctioris denegem, ut etiam ultro vobis concedam, Personas pias & spirituales non solùm mala hæc, plus justo à vobis amplificata, pati frequentissimè, sed pati sponte suâ ac voluntariè, adeo quidem, ut cùm ipsa domi suæ non occurrunt, foris, & unde unde ab ipsis magno studio inquirantur; dicitis, illos tolerare injurias; pluta ego dico, injurias non tolerant modò, cùm inferuntur, sed & procurant, ut inferantur, Simonis exemplo, qui stultum se & mente captum fingebat, ut majoribus ludibriis exponeretur. Dicitis, illos paupertate affligi, addo ego, quòd sponte illi inhient, studiosè illam sectentur, ut olim Franciscus, qui omnino nudus comparuit, ut penuriam asperiorem indueret. Dicitis, eos infirmitatibus opprimi; ego autem addo amplius, quòd eas, quantum licet, sponte foveant, ad D. Bernardi imitationem, qui, ut corporis valetudine caduca magis ac debili laboraret, sibi eremos, cæli & auræ gravitate insalubres in sedem elegit. An non ipsimet vidistis, quomodo jejuniis sese emacient, affligant ciliciis, catenis dilanient, & prolixis vigiliis consumant, cùm tamen facile iis esset, hæc omnia missa facere. Anne ideo eos miseros appellabitis? minimè profectò, respondet magnus Præsul Salvianus; *Nemo aliorum sensu miser est, sed suo; & ideo non possunt cujusquam falso judicio esse miseri, qui sunt verè suâ conscientiâ beati.* Cùm ergo justi tantâ aviditate similes calamitates perquirant, tantis dispendiis terram aspectu horridam & inamabilem, solum sterile & spinosum sibi comparent, necessariò concludendum est, magnum ibi thesaurum, eumque nobis incognitum delitescere. Sed qualis ille? interna nimirum animi solatia, eaque limpidissima, familiaris illa & plusquam amica necessitudo, quâ Deus etiam in hac vita cum electis utitur, & illud cum fœnore remuneratur, quod ejus amore identidem toleratur. Quid enim? an Deum fortè ideo tam durè servos suos in hac vita habere creditis Auditores, sicut quorundam fert opinio, ut mercedem omnem, & promissum centuplum in alteram vitam differat? O vos delusos, deceptosque! præmia certè manu liberali Deus in illos effundet, ut bene observavit D. Bernardus, quin caduca terræ præmia, ut sunt divitiarum, applausuum, laudum, & vanitatis conferat, non tamen ob id omittet, etiam in hac vita cœlestem gloriam veris gaudiis antevertere. An non enim etiam militibus in prælio certantibus liberale præmium post victoriam promittitur? Hoc tamen insuper habito etiam conflictûs tempore con- *Lib. de providentia.*

gruum stipendium subministratur : an non agricolis sua post messem merces asseritur ? quibus tamen etiam messis tempore conveniens sustentatio non denegatur : *Nimirum & operariis hujus sæculi*, ait sanctus : *solet cibus in opere, & merces in fine dari.* Id ipsum credite Deum facturum : Ille sanè in vita futura præmium grande nobis parat, nec tamen ob id etiam in hac vita condecenti nos stipendio defraudet. Promisit quondam DEUS Israëlitis terram lacte & melle manantem, omnique ubertate & rerum copia affluentem, nihilominus tamen, quantis lautitiis & quàm opiparè illos etiam in deserto habuit ? Certè Deus illis meritò dicere potuisset : in præsentiarum alite vos ipsos, & famem pellite meliori, quo poteritis modo, sufficiant vobis radices amaræ & labruscæ sylvestres, quas affatim solitudo & nemora subministrabunt, omnis herba vobis in pabulum cedet, veniet autem tempus, quo & fructus suavissimi & carnes sapidissimæ splendidè epulaturis suppetent & apponentur, tum enimverò vindemiam semper fœcundam, campos frugibus refertos, & oliveta matura, ac pascua semper virentia habebitis : sylvæ & saltus undique ferinâ exquisitissimâ abundantes vos circumdabunt, vos alluent maria lectissimis piscibus referta. Ne ergò grave vobis accidat præsentem famem pati. Ita sanè Deus ipsis dicere poterat, nec dixit tamen : verùm de iis vel in deserto providit lautitiis, eosque paravit cibos, quos vix alius in opulenta civitate pro splendido & opiparo convivio apposuerit. *Pluviam voluntariam segregavit Deus hæreditati suæ.* Novas ipsis instruxit epulas, cibos indulsit, Ægypti penui ac promptuariis penitus ignotos, quosque nec in ipsis culinis Pharaonis ad eam diem fuit reperire, utque non tantùm necessitati, sed & ad palatum, & delicias usque eis provideret, in modica mannæ buccella, artificio prorsus mirabili, quidquid uspiam saporis est, recondidit. Mutet ergo sententiam, quicunque vestrùm stultè sibi persuadet, ex eo, quòd Deus convivas in cœlo suos torrente voluptatis lætiet, eis modò non nisi amara apponere. Ego enim dico vobis, quid in hac quoque vita abundantissimam ipsis copiam deliciarum, selectarum, & absconditarum subministret : *Manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit.*

Serm. Ecce nos reliquimus omnia.

III. Id unum modò perquirendum est, an deliciæ istæ verè tales sint, ut mundanis anteferent, quemadmodum deliciæ Israëlitis in deserto cœlitus datæ, illas superabant, quibus in civitate Egypti fruebantur. Facilè autem ab hac veritate convicti eritis, si modò ad diversam earum voluptatum conditionem attenderitis, quæ propriæ esse solent, tum iis, qui mundo deserviunt, tum iis, qui susdeque habitis terrenis solùm ad cœlestia aspirant ; cùm enim, ut probè vobis perspectum est, illorum voluptates corporis sint, horum verò animi

animi, minimè dubium est, animi delicias multùm corporeis antecellere. Quod si effatum hoc hominis foret sanctitate conspicui, aut virtutis partibus singulariter addicti, posset fortisan aut falsitatis argui, aut minus æquus, in propria nempe causa, videri judex. Verùm mens hæc & sententia est ipsorum Gentilium, Plutarchi, Senecæ, Platonis & Aristotelis, qui ut palam omnibus notum est, humanam beatitudinem non in actionibus sensuum animalibus, sed in operationibus intellectus ac rationis constituerunt. Nec ego id evincere laboro rationum momentis, innumeris ac indubitatis, sed solum experientiam in argumenti locum advocabo. Quis vestrûm Auditores, non multoties auribus percepit singulare illud gaudium Archimedis, magni nominis Philosophi, cùm quondam balneum ad corpus abluendum ingressus esset, atque unico temporis momento, & illo quidem, quo minimè speraverat, certam quandam demonstrationem, licèt mechanicam tantùm, inveniisset, quam longis speculationibus nequicquam indagaverat, tantum sanè gaudium suo superfundi animo sensit, ut illicò è balneo avolans potiùs, quàm egressus, delirantis instar aut extatici, cursu domum versùs concitato, quanto maximo clamore poterat, illud ingeminaret: *Reperi, reperi.* Adeo & sibi satisfecerat, & applaudebat, ut velut alienus à sensibus, etiam nudo corpori velamen injicere obliviscceretur. Jam venite, subjungit appositè Plutarchus, cùm rem sanè parodoxam enarrâsset, venite, ac producite in medium Apicium quendam è gulosissimis mortalium, qui unquam in mundo helluati sunt, qui, posteaquam ventrem infarsit aut sturnis sapidissimis, aut pinguissimis phasianis, tam lætus & alacer è mensa surrexerit, ac præ excessu gaudii sonorâ voce exclamaverit: *Voravi, voravi.* Dicite mihi Polienum quendam è maximè lascivis ac libidinosis, quos historiarum monumenta exhibent, qui post omnem honestatem inter saturnalia maximè obscœna, aut dissolutissima Lupercalia prostitutam, pari gaudio & lætitiâ affluens, è lupercalibus egressus, eadem quasi extasi correptus, exclamaverit: *amavi, amavi.* Certè hoc de nullo legitur, ait Philosophorum acutissimus: *Nec verò audivimus, vel gulosissimum quemquam, clamare: voravi; nec lascivissimum: amavi: cùm quidem & sint & fuerint innumeri intemperantes.* Quis ergo hinc non colligit, quantum omnibus corporis voluptatibus præstent puriores animi deliciæ? Potens enimverò & magni ponderis animadversio hæc est, si enim tantam dulcedinem experitur animus in contemplatione veritatis & caducæ & naturalis, quæ tamen omnium sensuum voluptati multum antestat, dicite obsecro, qualis erit ea voluptas, quæ in contemplatione veritatis cujusdam divinæ & æternæ in animum redundabit? & quisnam par erit explicando teneros illos cordis

Libros non posse suaviter vivi secundùm Epicurum.

devoti sensus, & voluptates limpidissimas ejus, qui solùm se Deo impendit cognoscendo? quis, inquam, satis explicet? *Beatus populus, qui scit jubilationem*; Ego sanè conscius imperfectionis meæ, experientiæ propriæ testimonium adducere non ausim: sed audio Bernardum pro me attestantem: *Revera illud solum & verum est gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore percipitur; & quod, cùm possederis, nemo tollet à te; cui comparata omnis aliunde jucunditas mœror est, omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum est, omne decorum fœdum est, omne postremò, quodcunque delectare possit, molestum est.* An non enim omnium creaturarum perfectionem Deus modo eminenti in se continet? Ita sanè: nec enim dare posset coloribus pulchritudinem oculis tam amicam, nec cibis dulcedinem tam gratam palato, nec sonis harmoniam auribus tam acceptam, nec mollitiem corpori tam amatam tactui, nec floribus fragrantiam odoratui tam suavem: quis porro non videt, animam internè fruentem DEO suo, omnibus illis bonis in eodem perfectissimè conjunctis gaudere, quæ extra Deum non nisi imperfectè inveniret, in tanta objectorum varietate, & numero diffusa? tantoque voluptatem esse vehementiorem, quantò bonum illud, quod in præsentiarum delectat, magis secum ipso unitum, in se collectum, restrictum, atque conjunctum est: ad quod fortassis alluserit David, quando ad venam aquæ viventis anhelavit: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te DEVS.* Quid? si cervi instar, siti accensus æstuabat, nunquid poterat illam aquarum rivulis extinguere? Minimè sanè auditores: hæc enim voluptas peculiaris non est; sed è fonte bibere, hæc tandem voluptas sitientibus optatissima est. Hac de causa accidit, ut, quoties à divinæ magnitudinis contemplatione sancti desistunt, ingentem concipiant nauseam ac fastidium eorum, quæ & sensus oblectare, & corpori quoquo modo grata solent accidere. Hinc quidam illorum claudebant oculos, ne ullam posthac caducam pulchritudinem intuerentur, ut de Silvano quodam Monacho Cassianus testatur. Alii obturabant aures, ne audirent porrò inania mortalium vota, quod de Serapione Abbate Palladius memorat: alii induci haud poterant, ut vel famelici cibum admitterent, quemadmodum de Diva Catharina Senensi notissimum est; alios autem sensu omninò carere dixisses, cùm asperrimæ ferri cuspides vulnera quidem, non verò dolorem inferre, & sanguinem non gemitus viderentur elicere, quod Dominico Loricato accidit, alii graveolentiam fœtidissimorum cadaverum, & purulentum marcorem, ut ut studio admoverent nares, minimè sentiebant, quod Jacobo pœnitenti evenit. Non me latet, ad tanta singulos peræquè aspirare non posse, hoc tamen non impedit, quò minùs & nos ad fontis tam largi, tam benefici

Ps. 88. 16.

Epist. 114.

beneficî scaturiginem admoti sperare possimus, pro vasculi nostri proportione, abundantiam congruæ voluptatis: *dilata os tuum, & implebo illud.*

IV. Certè si nullam aliam, saltem illam voluptatem sperare licebit, quæ in quovis animo verè spirituali altissimam illam pacem excitat, quam conscientiæ appellamus: *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum.* Hanc qui possidet, cui porrò invidebit? Fruantur sanè impii voluptatibus suis, quantumcunque libuerit, subdolis & fallacibus, certè nunquam sincerâ voluptate gaudebunt, nisi cordis tranquillitatem obtineant; hæc autem quomodo ab impiis sperari poterit? nunquid enim in mundo nihil quietum est, quamdiu motu agitatur? saxum aspicite, tum demum quiescit, quando moveri desinit: nec in moralibus quidem aliter evenire agnoscimus, nec enim medicus quietus est, nisi valetudine ægro ex integro restitutâ, qui finis unicus operationis est, & terminus motûs, ad id usque semper in agitatione est, venit, redit, studet, præcipit, scribit, explorat arteriam, linguam examinat, observat oculos, jam hoc, mox illud pharmacum dictat, somnum noctis, quietem diei, interdiu explorat, appetitum in cibo, gustum in potu perscrutatur; reddità autem perfectâ sanitate, tum enimverò quiescere se posse profitetur, nec illam ampliùs domum frequentat, nec suos illuc oblegat, jam finem suum consecutus. Hoc suppositio, dicite obsecro, Auditores, quis finis hominis est? nonne beatitudo? nunquam ergo nisi obtentâ illâ quietus erit, & finis sui possessione beatus. Impii verò ô quantum à fine hoc remoti sunt? *Vnusquisque in via sua erraverunt*, ait Isaias: hic enim unanimi omnium sapientum consensu, non nisi in Deo reperiri potest. Impii autem quid agunt? jam eam in divitiis quærunt; verum illæ respondent: non sumus beatitudo, hæc enim bonum est, sub *ratione finis* amabile, nos autem sub *ratione medii* tantum. Mox in divitiis inventâ minimè quiete, ad honores moventur, & illi reponunt: non sumus beatitudo; hæc enim bonum est securum, mutationis & vicissitudinis expers, nos verò infinitis varietatibus obnoxii; aliò tendite, si beati esse desideratis: sic & in honoribus minimè quieti, in cibos & pastum proruunt; hi verò respondent, nulla in nobis beatitudo residet, hæc enim bonum est homini proprium, nos verò bonum etiam bestiis commune; aliò gressum convertite, si plenè contenti esse exposcitis. Tum illi è culinis & penu digressi, in lusus involant, in cantus & theatra, in circos & torneamenta, in amores illicitos, sed idem ab omnibus responsum obtinent, beatitudinem non nisi in bono perfecto, stabili, summo, & universali inveniendam, quod non nisi DEO convenit. Quid tandem accidit? id sanè solùm, quòd peccatores perpetuò vivant inquieti, cùm motu continuo agitentur; pro eo enim, quòd rectà versus

Isa. 47. 15.

DEUM

DEUM moveri deberent, qui finis hominis est, illi semitâ prorsus contrariâ moventur erga creaturam, jam hanc, jam illam. *Impii in circuitu ambulant*, regio Propheta testante; semper in gyro rotantur. O quàm longè alium in modum personis spiritualibus usuvenit, Auditores? illæ enim recto in DEUM tramite tendunt, juxta illud Isaiæ: *Semita justi recta est, callis justi rectus*; hinc illi soli quietem obtinent, qui soli ad finis sui possessionem pertingunt. Quamvis autem in hac vita finis iste perfectè possideri haud possit, nec, quod ritè consequitur, beatitudo ex integro obtineri, si tamen in hujus vitæ decursu aliquid beatitudinis à quopiam participari potest, si quis gaudio & lætitiæ locus, certè penès justos est, hi enim sunt DEO vincinio-res. *Hymnus omnibus sanctis ejus*, cui enim alteri! *populo appropinquanti sibi.*

Ps. 119.

Isa. 26. 6.

Ps. 148. 14.

V. Nec quisquam se porrò fatiget opponendo, vitam spiritualem auferam prorsus, horridam ac tristem esse, quamvis enim talis appareat, minimè tamen talis est, nec sensus vestri, ut vos arbitramini, fidele testimonium præstare poterunt? quin potiùs notumne vobis est, quid hac super re eveniat? id sanè quod Moysi accidit. Palam vobis est, Viro huic inclyto DEUM in vertice montis Sina apparuisse, ad dandam ipsi proprio oraculo Legem, quam populo suo promulgari volebat: verùm enim vero quàm terribili apparatu eidem apparuit? videbantur sanè omnes tempestates è domicilio nubium evocatæ, & ex abyssis in montis illius jugo ad generalem armorum lustrationem convenisse: prælii locus aër erat, qui, ut conflictum magis feralem & formidabilem redderet, in solis præsentis despectum tam spissam agglomeravit noctem, quam non nisi per intervalla, quasi accensæ faces, & ardentia funalia, fulgetra interpolabant: erat quidem intermixtus nonnullus lucis fulgor, verùm lucis tam formidandæ, quæ ipsas tenebras desiderabiles, & noctem redderet amabilem, respondebant reciprocè ex omni parte, harmoniâ tremendâ, interlabentia tonitrua, tubarum strepitu intermixta, & lituorum clangori rursus tonitrua succedebant; scire sanè minimè poteras, an hæc signa forent, ad prælium incitantia, an parendo receptui destinata, quin potius videre poteras ad majorem confusionem excitandam, eodem momento, quo fulguta micabant, associari cum fulgetro tonitru, & eodem tempore, quo tonitrua crepabat, fulminis ictum avolare; fumabat mons totus, sciissuris distinctus, quas in visceribus fulminum ictus efformabant, igoemque vomendo, & vibrando flammas, credidisses, cœlum totum funestissimo brevi incendio exurendum. Vos, quæso & obtestor, ipsimet judicate, quid ad tale spectaculum aut faciendum populo fuerit, aut decendum; stabat ille intra suos ordines & turmas, juxta Dei mandatum dispo-

dispositus in circuitu, audiebat fragores, prælii discrimen aspexerat, & in medio periculi sciverat Ducem suum contineri; sed quale quæso judicium formare poterat? erant confusè immixtæ fœminæ, adolescentes & infantuli, ac viri ipsi, uti intellectu rudes & crudi, ita nil aliud cogitare poterant, quàm jam jam actum esse de Moyse: Heu! clamare poterat fœminarum nonnulla, cùm libratum fulmen præcipitari videret, hoc enimverò est, quod rectà Moysen feriet, hoc habet: respondere poterat altera, visâ flammâ & vapore, hæc sanè est, quæ celerrimè Moysen absumet; qui enim fieri possit, dicere poterant inter se promiscuè, ut tanta fumi agglomeratio illi faucium meatum non suffocaverit? temerarius ille profectò fuit, qui in tantam altitudinem ausus est eluctari, poterat sanè nobiscum, ut alii, manere ad pedem montis, & excusationem prætexere penès Deum, non posse se in tantam sublimitatem eniti. In hunc sanè modum consternatus ille populus ratiocinari poterat: quin reipsâ experior, cùm tantas motas necteret Moyses, ab omnibus sententiâ unanimi pro mortuo habitum, atque hanc ob causam Aaroni supplices accesserunt, ut alios sibi Deos quæreret, magis placidos & mansuetos, cùm DEUS ille terribilis ac tremendus Ducem suum interemerit: 31. *Putantes Moyses esse mortuum, ad Aaron accesserunt, petentes sibi DEOS fieri.* In hunc modum diffusè Abulensis. Verum ô quantum hi omnes à vero aberrârunt, Auditores? certè nec inter Alcinoi hortos, aut umbras amœnas Thessaliæ, majores deliciæ fuerunt illis, quas inter hosce belli motus, & Ætnæ sacratioris incendia Moyses experiebatur; ille enim in medio tempestatis jucundâ DEI conversatione gaudebat, & cibi minimè indigus, ac quietis expers, perdius ac pernox, pulcherrimam DEI faciem contemplabatur, nec ullo unquam tonitru interturbatâ quiete, nec oculis fulgetro hebetatis, nec ullo fulmine tam audaci, ut vel fimbriam vestimenti contingeret, quin potiùs, si Abulensi credimus, omnis ille horribilis apparatus, non erat justum prælium, sed umbratilis tantùm fictusque conflictus, nec enim vel verus ignis, aut veræ erant ruinæ è fulminum ictibus exortæ. Ecce Auditores! pulcherrimam imaginem eorum, quæ hac die probare intendimus: certè vita hominum spiritui vacantium per montem Sinai figurata est, qui ibi commorantibus jucundus erat, iis verò, qui de longè aspiciunt, formidabilis. Rudis autem populus, qui præter id, quod apparet, nil pensi habet, compatitur miseris illis, qui sua quidem opinione nimiùm altè volunt eniti; ô quanto meliùs inquit, facerent, si ad pedem montis, in quo perfectio habitat, consisterent, nec ad supremum illius verticem aspirarent; quid enim ibi inveniri possit, nisi spiritûs cum carne conflictus, & appetitûs cum ratione? Hæc autem inter prælia, si

In cap. 19. Exod. q. 11.

diu durent, qui fieri potest, ut non perdatur vita? timent enim, omnem pœnitentiam, quam justi sponte suscipiunt, ictum sibi esse lethalem, qui si vitam non omnino elidat, saltem illam saucier, utque olim Hebræi dicebant: *Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur*: ita & ipsi dicunt, relinquamus, cuicunque placuerit, tantam cum DEO familiaritatem, nos autem, si vitam vivere tranquillam, nec intra pericula & labores mori cupimus, procul nos abstineamus. *Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur, non, non loquatur nobis Dominus.* Heu discursus pariter & iniqui, & deceptorii? non solùm, qui Moysis personam agunt, non moriuntur, nec patiuntur quidpiam, verùm animo suavissimo nectare inebriato, nec cibum curant, nec quietem appetunt, sed dies noctesque amabilissimis cum DEO colloquiis transigendo, rident & nihili faciunt terrores illos apparentes, quibus aliorum vul-
Ps. 118. 165. tus impallescunt. *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis, non, non est illis scandalum*, ut rudis populus arbitratur. Nos autem non solùm timeamus montis illius verticem conscendere, sed cum ignavis illis procul consistamus, *qui pavore con-*
Exod. 20. 18. *cussi steterunt procul*? An mentem ergò non corrigemus, nec umbras superabimus spiritu confortato? an tam turpiter nobis imponi patiemur turbinum ac tempestatum figurâ, cassâ & evanidâ? O imprudentiam! ô debilitatem, ô vilitatem!

VI. Decrevit quondam, ex composito se ipsum contra mortem animare Seneca, & quo tandem argumento id effecisse existimatis? certè non alio, quàm quod nos in præsentiarum tractamus. Statuit sibi ob oculos mortem, specie, quâ exhiberi potest, horridissimâ, dirâ, superbissimâque, illique faciem obvertens, quin & fronte contemptim fronti adversæ calvariæ admotâ: Frustra, inquiebat hac, tuâ me specie territare intendis, ad quid enim enses producis & secures? ad quid flagella & equuleos? ad quid accincta vadis barbarorum carnificum famulitio, quorum hic sagittis, ille catenis, hic uncis, ille torcipibus, hic clavis, ille funibus, instructus est? nequicquam sanè intento mihi digito rogos & incendia ostentas, quibus me in cineres redigas, nequicquam voragines horrendas, in quas me præcipitem agas, pone quæso, larvam, novi te perbene: *Tolle istam pompam, sub qua lates, & stultos territas, mors es, quam nuper servus meus & ancilla contempsit.* Absiste, quæso, cum istis terrorum & terriculamentorum machinis, ab ululatu, stridoribus & lamentis abstine, an enim aliud præter dolorem inferre mihi poteris? atqui cum hoc ipso decertantem podagricum intueor, & superantem; cum hoc ipso certare video saucium illum, timoris omnis expertem; cum eodem confligere febricitantem illum ac sustinentem; cur ergò solus ego à dolore vilissimè dejicior? qui,

qui, quantumvis fortè gravior sit, supremus tamen est & ultimus? Hos animos, Auditores, sibi ipsi Ethnicus addidit ad contemnendum illud, quod horribilium omnium horridissimum est, mortem videlicet, & sanè, si verum eloqui placet, hac consideratione animatus, eò pertigit, ut, cùm mortis nuntium ab ingrato discipulo Nerone inferendæ inaudiisset, nec colorem vultûs mutaverit, nec impalluerit, aut turbatus sit, sed ipse amicos, ipse domesticos, ipse plangentem thori consortem confortaverit, & in ipso supremo mortis articulo, cùm jam apertis & incisis venis copiosus sanguis defluereret, in ipso balneo positus nobilissima moralis doctrinæ dogmata multis amanuensibus dictaverit, ut inter ipsissima sapientiæ documenta expiraret, inter quæ vixerat. Cur ergo à tanto magistro doctrinam tam proficuam non addiscimus? Nos enim, an non ad solum nomen & figuram vitæ spiritualis toti expavescimus, quæ ob oculos nostros apparatu tam ferali pœnitentia, dolorum, & asperitatis obversatur? Bene est, *illud ante omnia meminerimus, demere rebus tumultum, & videre, quid in re quaque sit, sciemus, nihil esse in istis terribile nisi ipsum timorem.* Quid ergo terrorem vobis injicit in vita spirituali, Auditores? forsan solitudo illa, & segregatio, quâ vobis posthac conveniet, à lusibus publicis, & iis, quæ vel ultimæ plebi sunt communia, abstinere? sed hæc ipsa solitudo est, quam tot Deo sacrati viri in claustris, tot virgines in Partheno-nibus, tanti Eremitæ in montium latebris profitentur! Nihilne unquam de Romualdo audivistis, qui septem annos continuo silentio transegit? nihil de Rudolpho, qui in eodem sedecim annis integris perduravit? si isti potuerunt id, quod longè gravius est, cur vos non possitis id quod minus & levius est? vobis enim lege nullâ à familiari hominum consortio interdicitur, sed à vano duntaxat, & scandaloso. Quid vobis terrorem incutit? An orandi studium? sed huic tantâ facilitate vacabant Antonii, & Arsenii, ut, cùm ad solis occasum eandem auspicarentur, etiam à nascente sole in illa deprehensi sint. Quid vos terrefacit? an eleemosynæ largitio! sed hanc tantâ liberalitate dispertiti sunt, & Petrus mercator, & Paulinus Episcopus, ut, cùm aliorum amore bona omnia vendidissent, eorundem amore etiam se ipsos vænum exposuerint. Sed forsan pœnitentiæ opera vos pavidos reddunt, vitæ spirituali tam familiaria? vos autem cùm & viribus debiles, & corporis constitutione molli ac tenerâ sitis, tantum animi non habetis, ut usque adeo asperè in vosmetipsos animadvertatis? Sed quis tenerior Genovefa Parisiensi, Asellâ Romanâ, Magdalenâ de Pazzis, Hedwige, Theresiâ, Isabellâ, quæ è corpore suo macellum fecerunt rigidissimum? Nec etiam opus est, ut ad injiciendam vobis formidinem vita spiritualis

proferat, aut centones vetulos, aut aquas insipidas, aut hirsuta cilicia, aut stimulos ad sanguinem usque pungentes. Auferat illa omnem horroris apparatum, cineres, funes, spinas, catenas, lachrimas, pallorem, nuditatem, contemptus, & morbos, seque ipsam, qualis est, repræsentet. *Tollat, tollat istam pompam, sub qua latet, & viles territat.* Hæc enim, hæc vita spiritûs est à quamplurimis constanter exercita. Talium exemplorum vulgatâ notitiâ fasti & annales scatent. Omnis ætas, sexus, conditio, omnis populus & natio, ea jactat quamplurima, & nos eorum numero accenseri haud possimus? quid enim tandem in illis erat, an non ex eadem creta & luto, ex eadem carne formati sumus? Si modò velimus, eædem consolationes & nobis paratæ sunt, quarum adminiculo hi omnes tanta sustinuerunt:

Job. 15. 21. *Nunquid grande est, ut consoletur te DEVS?* Jobus ingeminat. Easdem sanè delicias: eandem mercedem, & nos sperare possumus: eâdem charitate operari, quod cordi amanti adeò facile accidit, quàm durum & laboriosum esse, animo amoris experti videtur. Quis ergo porrò nos contineat, ne exclamemus: Vale munde? valete deliciæ & vanitates? illi vos servate, qui aliud præter vos bonum ignorat; nobis certè pax posthac non erit ampliùs cum carne subdola & fallaci, quæ sub amicitiæ schemate hostilitates perfidas contra nos tanto liberiùs exercet. Bellum, bellum exposcimus, sed bellum utile, honestum, jucundum; stultus sanè est, qui delectabile esse existimat, stipendia sub signis sathanæ mereri, omnis boni nostri inimici, quique intolerabile autumat, sub DEI vexillis militare; qui nostræ felicitatis est avidissimus.

PARS ALTERA.

VII. SEd ecce! Auditores mei, tot utrinque in termino junctos ego quidem non sine labore dicendi, vos autem non absque tædio auscultandi ad metam spectaris. Quid porrò supereſt, nisi ut ego veniam deprecer ob partes meas & munus hoc in loco malè obitum, vos autem quod erratum est, benevole indulgeatis? Verùm quidem est, illos tantùm errores vitio vertendos, qui è libero voluntatis arbitrio oriuntur, non verò, quos ex ingenio tantis laboribus impari procedere necesse est. Certè animus mihi erat serviendi vobis sinceriſſimus, neque alium sibi deposcebat & Auditorum meorum sapientia, & officij mihi impositi cognitas, graviſque dicendi hoc è loco gestu provincia, nec minùs etiam benevolentiæ vestræ affectus, quam unanimes mihi exhibuistis. Sed quid tandem? certè rarò accidit, ut res desiderijs respondeant, & in me id quoque accesit, quod, cùm virtute, quæ sacratum DEO hominem decet, destitutus sim, totusque gelu algeam, è glacie cordis mei tantum fervoris extorquere haud potuerim, ad vos condignè inflammandos.

Quan-

Quantumvis tamen Sermones mei rudes fuerint, & frigidi, ac indiserti, plurimisque obnoxii defectibus, nil tamen oberat, quò minus ipsa divini verbi efficacia, boni quidpiam in animis vestris operaretur. Illa sanè, quantò simplicior, tantò fortior, robusta satis esse debebat ad dejicienda vitia & peccata, & pietatem in justorum cordibus confirmandam. Verumenimvero, Auditores, quid tandem dicitis? quem fructum è tot sermonibus Evangelicis collegistis? quid utilitatis, quid profectû ex ore vilissimi servorum suorum Christus vobis suggesit? certè haud parùm vos inde traxisse utilitatis existimo, si in hac morum integritate deinceps perduretis, quam jam inde à principio concepistis: ut autem ad hanc faciliùs pertingatis, quid porrò possum adjungere? Id unum sanè, ut sæpenumero perpendatis, quàm brevis vita sit, quàm incerta mors, quamque inæstimabile vos in cœlis præmium maneat, merces laboris vestri & operum bonorum. Ita est, Auditores mei, hoc pro solatio in animis vestris mnemosynon conservate, quod digressurus à vobis statui relinquere, velut supremum pignus & arrham affectûs mei, quo vos cupio reddere immortales, ut nimirum memoriæ vestræ insculptum firmiter teneatis, quantæ bonitatis sit ille Dominus, cui servitutem uni servitis: *Quam bonus Deus his, qui recto sunt corde.* Dominus certè amore dignissimus, qui numeratos tenet singillatim omnes passus vestros, quos ejus gratiâ figitis, omnes lachrimas, omnem elemosynam, omne suspirium, omnem precationem, omnem pœnitentiam, omnemque vel levissimam victoriam, quam ejus amore à sensibus vestris refertis, gloriam illam ipsissimam, quâ ipse gaudet, vestram faciet: *qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Et ô superi? quæ tandem erit consolatio vestra, cùm brevi dolore, illius amore, in vita hac perfunctos, ipse vos in mortis articulo, ridente vultu, excipiet, & aspectu amabili omnia, quæ fecistis, opera bona vobis ob oculos ponendo, jam à vobis aut vilipensa, aut oblivioni data, à se autem fidelissimè conservata, vos inter beatorum cælitum concentus, & Angelicarum mentium applausus in Paradisum deducet, absterlis manu propriâ lacrimis vestris, cùm nec gemitus porrò, nec luctus, nec planctus in vobis apparebunt: *Et non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec dolor erit ultra*, sed risus æternus, voluptas æterna, vita æterna, æterna sanitas, pulchritudo æterna, æterna sapientia, thesauri æterni, æterna felicitas. O charitatem infinitam! O amorem ineffabilem? quis ad perseverandum in tam benigni Domini servitiis seipsum non animet, qui copiosissimè nos remunerari paratus est, & pro actibus gratuitis recipiet cuncta illa obsequia, quæ tamen sunt justitiæ debita. Hoc vellem vos Justos considerare.

Apoc. 3.

Apoc. 12. 4.

VIII. Quodsi verò in hoc consessu vestro immixtus forsitan peccator foret, velut inter flores Aconi-

tum aut napellus, sive lolium dolosum in frumento, quid ultimò tandem miseris istis à me dicendum existimatis? an invehar in illos, illos confundam, & indomitam eis cordis duritiem exprobrem? minimè sanè, sed per JESU Christi viscera & amorem eos obtestabor, ne animam suam tam vilem ducant, ut ob voluptatem momentaneam, caducum commodum, vel affectum brutalem, continuo damnationis æternæ periculo expositi, vitam degant. Perpendant potiùs, quàm doloriferæ accident flammæ illæ luce carentes, noctes illæ, auroræ ortu destitutæ, stridores illi absque animi requie, planctus & lamenta absque solatio, carceres sine exitu, tormenta sine fine, & tortores omnis pietatis expertes. Quodsi verò animam suam nauci faciunt, supplex accidam, ut saltem sacratissimo illi Sanguini parcant, pro ipsis effuso, & Carni illi eorum amore dilaniatæ, ac Corpori lacero. Ah necesse est, peccatores, tandem in vos effundere affectum terrore plenum, quem diu jam clausum animo continui. Primò tamen successum brevem quidem, sed rarum & insolitum auscultate? Puella quædam honesta & ingenua, diu à proco infestata, omnem tentavit industriam, eum à se repellendi: rogavit, admonuit, minas immiscuit, nequicquam omnia; tandem consilium arripuit, tantò magis audax, quantò minùs expectatum; cùm enim improvisò advenientem juvenem aspiceret, vultum pallore, velut ad conspectum viperæ induit, cùmque in ea animi consternatione, & cogitationum conflictu modum se tuendi nesciret, Christi è cruce pendentis imaginem, grandem ac devotam, quam in cubili tenebat, arripuit, penicique cursu ad ostium cubiculi dolata in portæ limine transversam collocavit, mox ardenti vultu, aspectu horrido, & voce plusquàm fœmineâ exclamavit: Adesdum scelerate, adesdum, satia animum, sed ecce, quò tibi transeundum sit; antequam ad me pertingas, calcandus tibi Christus est. Si animus tibi suppetit, Sacrosancta illius membra conculcandi, tum enimvero patiar profanari mea. Stetit ad vocem hanc attonitus Juvenis, nescio an rei novitate defixus, an pudore & verecundiâ confusus, vultuque in mille colores mutato, coram Christi crucifixi icone prostratus, plus oculis, quam linguâ locutus, planctu diffluxit & lachrimis, temeritati suæ indoluit, ad pœnas debitas se sponte obtulit, emendationem spopondit. Ego sanè, Peccatores, ut vos à peccato deterrerem, quadraginta hisce Sermonibus, omni studio & industriâ, quæ in mentem venire poterant, elaboravi. Jam rationum momentis in medium allatis vos admonui, jam interpositâ authoritate vobis consilia dedi, jam confortavi exemplis, jam minis terrui, jam invitavi promissis, jam flexis genibus obtestatus sum, & supplex accidi; si his omnibus insuper habitis, nonnemo in hac Basilica invèniretur, qui audaci omnium, quæ audivit, contemptu secum statuisset, è templo

plo egressus iisdem, quibus priùs assueverat, peccatis se se involvere, video id unum mihi decernendum, quod in summis malis fieri assolet, ut media nimirum extrema arripiam, unde sanè dubito, an porrò me continere possim, quin laudatæ virginis exemplum imiter, & sacratissimam hanc Christi è cruce pendentis imaginem templi liminibus superimponam, omnique alio exitu clauso, & aditu negato, totus animo exardescens, & unâ lachrimis perfusus exclamem: Quid ultra præstolamini? exite miseri, antiquæ enim consuetudines vestræ vos urgent, & incitant. Exite, vestri enim contubernales, ad impura colloquia terminanda vos alliciunt: exite, qui enim vobis correspondent, ad contractus iniquos executioni mandandos vos invitant. Sed si eundum est, non nisi hâc viâ eundum est. Aspicite membra hæc languentia, hasce plagas profundas, & vulnera; hæc conculcetis oportet, si in antiquam redire silvam statuetitis. Hîc ille Christus est, quem cùm palàm offenditis, tum enimverò utplurimum summam gaudii & voluptatis vestræ vobis attigisse videmini. Ecce jacet ante oculos vestros, ad libitum involate, terite calcibus; premite, conculcate, manus habet clavis affixas, impotes ad vos castigandos, linguam mutam & silentem, frustra metuitis, ne sentiat. Progredimini alacres? ille pœnis suis inter hæc vestras voluptates expiabit; vos plumis mollibus indormietis, ille in duro crucis trunco animam aget; vos floribus coronabitis caput, ille acutos inter spinarum aculeos expirabit; vos inter amplexus amatos tempus falletis & horas, has ille cum supremo agone colluctans singillatim numerabit. Statuite, quod vobis libuerit, cum corpore hoc miserando, jam enim, ut ore proprio Christus fatetur, opprobrium populorum factus est, linguarum omnium scopus, & abjectio plebis. *Conculcaverunt me inimici mei tota die.* Si ego ô Christiani, in hunc modum novum & inauditum hac die ultimâ loquerer, an usque adeo termerarium quempiam inveniri posse existimatis, qui mihi ad talia invitanti acquiesceret, qui in Crucifixi imaginem animosus insiliret, utque porrò posset peccare, eundem minimè dubitaret conculcare? Et sanè, Deum immortalem! hanc ipsissimam injuriam, crudelissimi peccatores, ille identidem à vobis sustinet; vos enim, teste Apostolo, illi estis, *qui filium DEI conculcatis*, vos, *qui sanguinem testamenti pollutum ducitis*, vos, *qui spiritui gratiæ contumeliam facitis*, dum sponte ac deliberatè post tot sermones, & conciones auditas, peccare pergitis: *voluntariè peccantes*, mentem quæso advertite: *voluntariè peccantes, post acceptam notitiam veritatis.* Ps. 55. 3. Ad Heb. 10. 29.

IX. Verùm, quò me impetus avehit, ut loci, in quo loquor, obliviscar? credam sanè, in Templo hoc nullos ampliùs peccatores inveniri, aut

aut si quidam sint, pœnitentes esse non obstinatos. Tuarum partium est, Servator Amatissime! injectis in colla ipsorum brachiis Patris instar amantissimi, resipiscentes filios amplecti, illos sinu stringere, genis admovere, ad osculum admittere, aut si nimiùm fortè videtur, saltem tuam ipsis benedictionem haud denegare: Ps. 3. 7. *Super Populum tuum sit benedictio tua.* Jam enim longo tempore nec absque incommodo, magna cum reverentia eandem præstolantur; ne porrò differ eorum desideriis facere satis: ego enim vadem me offero, & polliceor eosdem haud esse indignos; Illi enim sunt, qui huc accurrerunt ad percipiendum aviditate tantâ verbum tuum, & depositis negotiis domesticis, curas dedignati profanas, diebus singulis huc convolârunt sanctissimâ tuâ doctrinâ imbuendi. Illi sunt, qui æquo animo dicentis inopiam, & ruditatem sustinuerunt, & curtam oratoris supplectilem facultatemque, satis superque contestati, quanti facerent doctrinam tuam pretiosissimam, dum eandem è labris hominis tam vilis, oratoris tam indiserti, quodque caput est, peccatoris adeo calamitosi, qualem Tu me esse nôsti, susceperunt. Fac ergo, defluat in finum eorum benedictio tua locupletissima & uberrima, quam merentur, illaque ab utraque manu tua profecta, dextrâ peræquè ac sinistrâ: *de rore cœli, & de pinguedine terræ.* Benedic ipsis, domibus eorum, campis & agris, & quidquid demum in hoc mundo possident. Vos autem, Auditores mei, quos omni reverentiâ complector, pace fruamini in corde Jesu, in quo supremum vos relinquo: *& pax DEI, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Corda vestra*, ut nunquam avertamini, *intelligentias vestras*, ut ab ea veritate, quæ etiam cooperante inculto oratoris indiserti sermone in vos derivata est, nunquam porrò separemini, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

NB. Sequentes gemini sermones ad numerum quadragenarium complendum, cùm diem tabilem sacro verni jejunii tempore non habeant, hic ad calcem separatim annexi sunt.

SERMO

SERMO TRIGESIMUS NONUS

IN FESTO SANCTI IOSEPHI.

Ioseph autem vir ejus, cùm esset Iustus. Matth. 1.

Mulieris bonæ beatus vir. Eccles. 26.

NEmo sanè hominum à magnis Principibus & tanto studio inquireretur, & inventus majori haberetur in pretio, quàm excellens, & eximius encomiastes si eum pro meritis æstimare, ac pariter consequi possent: Famigeratus ille Macedo, Alexander, cui nihil ampliùs supererat vel ad fortitudinem sublime, quod exequi, vel ad fortunam prosperum, quod æmulari posset, infelicem se tamen existimabat, quòd Homero careret, nec erubuit lachrimis suis Achillis tumulum aspergere, non æmulatione meritorum ejus & rerum gestarum, sed unicâ Encomiastis, quem sortitus erat, invidiâ correptus. Nec solus ille simili ambitione laboravit; certè Spartani, cùm in campum contra hostes egrederentur, minimè dignati sunt, sese Marti commendare, Heroi tam bellicoso; Musis tamen sacrificia litabant, fœminis imbellibus: indicare eâ te cupiebant, tantum se suis viribus & animis tribuere, ut ad victoriam DEI patrocinantis auxilio minimè uterentur quidem, indigere se tamen Musarum alumno & encomiaste, qui dignum victoribus tantis epinicium posset canere. Ita Marius Rusticanus blanditus est Blozio, Pompejus magnus suis sumptibus aluit Theophanem, Decius Brutus Accio favit, eâ solùm spe lactati, quòd immortales in eorum voluminibus essent supervicturi, quòdque sanè admirationem meterur, locupletis cujusdam juvenis, cui Varo nomen, memini, ita referente Philostrato, qui condiscipulis suis sæpenumero pecunias ad usuram elocavit, hac tamen conditione, ut, si in Academia publicè declamare sibi contingeret, quasi admiratione moti, in publicas acclamationes & applausus erumperent, & è sedilibus assurgentes, elevatis palpebris exclamarent: Euge belle! Euge benè! nec posthac ullo solvendi censûs debito tenerentur. Tanti fit ab hominibus non spontaneus duntaxat, verùm & emendicatus encomiastes. Hoc si ita est, quo ergo erit in pretio DEI ipsiusmet Encomiastis elogium? ille sanè, qui solus omnium, nec affectu ullo duci aut

vult aut potest, ut aliquid ultra merita deprædicet, nec ob vilitatem mentiri, nec ob ignorantiam decipi valet. Verum paucis profectò tanta sors obtigit, negari tamen minimè potest, inter primos istorum S. Josephum numerari posse, ad cujus laudes audiendas majori hodie lætitiâ & sollicitudine accurristis, quàm si ad vestramet encomia auscultanda vos invitassem. Non à me tamen, verùm ab æterna veritate, succincto uniùs verbi compendio, insignem Panegyrin refert, dum per Antonomasiam, ut quondam fidelis Abraham, pius David, Daniel prudens, Moyses mansuetus audiit, ita ille *Justus* appellatur. *Joseph autem cùm esset Justus.* Quid porrò hoc justi nomen significat? quid complectitur? quid dignitatis, & excellentiæ continet? loquatur ille, qui in explicandis scripturæ sacræ oraculis Doctoris maximi laureâ insignitus est, loquatur, inquam, Hieronymus, dignissimus sane, cui fides ab omnibus integra attribuatur: *Josephum vocari justum attendito.* Verûm quâ de causa? quove merito? *propter omnium virtutum perfectam possessionem.* Quid autem de homine majus, ampliusque dici potest, quàm illum omnem virtutem, & perfectè quidem possidere? an non hoc Elogium sublime juxtâ & summum vobis esse videtur? non ergo, quasi adhuc dubitemus de eo, quod certum est, Josephum nimirum Justum fuisse, sed ut videamus, an talis Justus dicendus sit, Sanctus ille, excelsus & eminens, qualem adducta Divi Hieronymi commentatio describit, in præsentiarum solidis rationum momentis considerabimus, ad quam nimirum perfectionis excellentiam, & gradum D. Josephus erectus sit, aut suâ ipse operâ evaserit. Cùm verò de rebus, ab eo gestis, dum viveret, pauca admodum, de beata verò ejusdem morte nihil posteritatis memoriæ sacri annales reliquerint, quid nobis faciendum est? Certè de meritorum ejus magnitudine ex eo solùm ratiocinandum erit, quid cuivis perspectum est; palam autem est unicuique Sponsum Virginis fuisse: *Vir ejus.* Talem Eum appellant singuli, reverentur omnes, an non ergo hoc ipsum maximam in eo perfectionem arguit, cùm ipse talis sit? manifestandum igitur supereſt, Josephum Sponsum illum longè fortunatissimum fuisse inter omnes, cui non absque invidia Ecclesiasticus acclamavit: *Mulieris bonæ beatus vir.*

II. Fuit ergo Josephus Mariæ Virginis Sponsus, *mulieris bonæ.* Vel ut loquamur meliùs: mulieris optimæ. Sed quid hoc: nolite quæso decipi, non enim Josephus Sponsus Virginis erat, aut casu fortuito, aut fortè fortunâ obtingens, aut improvidè ab eadem acceptus, ut quondam stultus mos Lacedæmonum erat, sed singulari Dei providentiâ, eidem in sponsum assignatus, atque adeo juxta omnes rationis regulas attributus: convenie-bat ergo, illum non solùm nobilitate prosapiæ, quæ verè regia erat, sed moribus etiam & indole, genio, & corporis compositione præ cunctis aliis virgini magis assimilari, cùm palàm notum sit, primò omnium inter sponsos æqua-

æqualitatem desiderari. Unde ego haud malè conjicio, non usque adeo à vero alienum esse, quod præclari Doctores affirmârunt, fuisse illum ab utero materno Sanctitate dotatum; quamvis enim de hoc irrefragabilis veritas non habeatur, nihilominus non absque solido fundamento conjici potest, de eo, qui Sponsus Virginis futurus erat, fuisse illum præ omnibus maximè similem, & conformem illi, cui assignabatur. Si enim secus foret, nullum porrò dubium esset, & Jeremiam & Joannem Baptistam similiores Virgini fuisse, cùm uterque priùs sanctus, quàm in lucem hanc fuerit editus, nec satis intelligi posset, quâ de causa geminis hisce talis obtigerit prærogativa, quorum, ut manifestum est, uterque Christi Propheta erat, ille quidem procul & è longinquo, hic autem præsens & proximus, idipsum tamen privilegii negaretur illi, qui non tantùm Christi Tubicen aut prodromus erat, ut illi fuerant, sed ejusdem Custos, Nutritius, Præfectus & Pater, si non naturâ & veritate, appropriatione saltem & apparentiâ. Doctrina eximia Divi Thomæ est, quanto aliquid Principio suo vicinius est, tanto prærogativas illius & proprietates amplius participare; ita splendor soli proximus magis effulgurat, & calor igni vicinissimus magis exæstuat, sicque vos ipsi nostis, aquam, quam hauritis, eò magis limpidam, pellucidam, ac chrystallo similiorem esse, quo fonti suo, ac primæ scaturigini vicinior accedit. *Puriùs ex ipso fonte petuntur aqua.* Hæc cùm ita sint, quid porrò suspicamini, Josephum, qui & affinitatis vinculo, & officij dignitate tam propinquus erat omnis sanctitatis fonti universali, aut minorem plenitudinem, aut perfectionem longè inferiorem ab eodem participâsse, quàm illi, qui à prima scaturigine longius distabant? Quis enim, si unam Virginem excipias, familiarius cum Christo egit, Josepho? quis illum frequentiùs intra brachia complexus est? quis arctiùs strinxit sinu? quis pressiùs collo admovit? quis sæpius dissuaviatus est, eidemque blanditus? quis ejus præsentiâ fruitus, & contubernalem & nutritium egit? quis titulo meliori dicere potuit, Tu meus es?

III. Dixi, meliori titulo: quamvis enim probè sciam, Josephum nullam penitus cooperationem aut concursum ad æterni Verbi temporalem generationem præstitisse, nihilominus tamen, cùm verè maritus esset illius, quæ Christum genuit, certè consequitur, si mea me non fallit opinio, posse omni rigore à Josepho dici, Christum suum esse. Audite me Jurisconsulti: nec enim ego vos civilium institutionum tam rudes, neque vestris in legibus tam parum versatos credidetim, ut nesciatis, ad hoc ut vestrûm quilibet fructûs cujuspiam verè Dominus sit, minimè necesse esse, aut illum vel seminasse, aut insitione inoculasse, aut plantâsse, aut quovis alio modo ad ejusdem progerminationem concurrisse, sed satis esse eundem in proprio fundo natum. *In suo solo:* modò enim in vestro solo nascatur, sive tellus fertilitate spontaneâ eum progeret. *Instit. de rerum divis.*

germinare faciat, seu cœlum producat miraculosè, semper cum veritate, vestrum dicere potestis. An non ita est? Hoc posito, repeto: probè mihi perspectum esse, Josephum non concurrisse ad fructus illius productionem, qui palmari miraculo in Mariæ utero germinavit, quæ terra virgo erat, sed dicite, an non ille soli hujus, & fundi Dominus erat? Erat enimvero; in hoc enim, si Apostolo credimus, matrimonii essentia consistit: *ut mulier non habeat sui corporis potestatem, sed vir, & similiter vir non habeat sui corporis potestatem, sed mulier.* Quamvis consensu mutuo, pars utraque hac potestate possit non uti. Si ergo fundus iste, in quo fructus generatus est, de quo loquimur, verè Josephi fuit, certè consequitur, posse fructum talem proprio loquendi rigore suum dici: si ergo Josephus illi, qui omnis sanctitatis origo est, ac principium, tam strictè conjunctus atque unitus fuit, ut illum suum agnoscere, suum vocare possit, & illo velut suo frui, cui vero simile videri possit, Josepho minùs obvenisse ab eo, quem omni jure suum dicebat, plùs verò eis, ad quos nullo dominij titulo thesaurus hic spectabat. Quis enim unquam inventus est montis integri fossilis Dominus, & tamen auri penuria præ omnibus laboravit? quis in sua potestate fontem habuit, & aquæ nihilominus indigentissimus fuit? quis integrum possedit emporium, & tamen mercibus caruit? Hoc si verum esse inveneritis, & ego dicam, posse Josephum in manu sua omnis Sanctitatis Largitorem tenere, & tamen præ cunctis aliis carere sanctitate.

1. Cor. 7. 4.

IV. Ex hoc ergo principio sanè pulcherrimo non absque solida verisimilitudine deducitur, non solùm illum, quod unicè probare animus erat, in utero materno sanctificatum, sed & postea stabilitum in gratia, atque ab omni iniquitate præ omni alio mortalium alienum, dicamus audacter, neminem hominum in terra hac Josepho sanctiorem fuisse. Quid? neminem sanctiorem? forsan nonnullorum aures, aut anxias, aut delicatas, aut debiles offendi? quasi verò temeritatis notam mereatur is, qui in medium profert, ac ea ad se invicem comparat, quæ certare de magnitudine possint, arguique magis debeat quàm astronomi, qui sententiâ de varia stellarum inter se collatarum magnitudine ferunt. Verùm sit ita, quid vultis ergo à me fieri? an ut dicta revocem, & palinodiam canam? canam sanè: Erravi igitur, erravi dicendo: neminem Josepho sanctiorem fuisse, debebam dicere, Josephum sanctiorem fuisse quovis alio, exceptâ, quod semper intelligendum est, unicâ sua consorte. Quodsi hoc dicere, temerarium judicatis, temeritatis arguite Gersonem celeberrimum Parisiorum Cancellarium, temerarium judicate Bernardinum de Busto, temerarium Joannem Carthagenam, temerarium Isidorum Isolanum, temerarium Suarezium, cujus tamen suffragium Academiæ integræ potest æquiparari. Sed forsan ille verbis obscuris & ambiguis utitur? Ipsummet audite:

cite: *Non existimo temerarium, neque improbabile, sed pium potiùs & verisimile, si quis fortasse opinetur, Sanctum Josephum reliquos omnes in gratia ac beatitudine antecellere, quia ex scriptura nihil est, quod repugnet.* Nec velim vobis persuadeatis, tantum virum aut errore calami, aut fervoris impetu quodam hanc scripto tulisse sententiam, nec æquâ satis judicij trutinâ ponderâsse dictum illud celebre, quod vos jam tacitè animo volvitis, ut eidem opponatis, prævidit enim hæc omnia perbene, quantum verò præsens effatum attinet, inter alia responsa peracutè notavit, quòd inter exemptiones odiosas, qualis & illa videtur: *non surrexit major*: nunquam rigore legis illi comprehendantur, qui ratione sublimissimæ dignitatis semper intelliguntur exempti, & excepti, nisi contrarij specialis mentio adjungatur. Quis autem inficias iverit, in casu nostro talem facillimè credendum Josephum, velut illum, *quem constituit Dominus super familiam suam.* At quam illam? Principalem nimirum & primariam, quæque absque medio ad obsequium unionis Hypostaticæ ordinabatur: *Constituit suæ matris solatium, constituit suæ carnis nutritium, constituit denique*, Bernardo teste, *constituit solam in terris magni consilij coadjutorem fidissimum.* His ergo Authorum tam gravium fundamentis innixus, eorumque authoritate animatus repeto denuo, perquam probabile esse Sancto Josepho neminem alium sanctimoniâ præcelluisse, sed illum potiùs eorundem cuicunque, nec id solum ob adducta rationum momenta, sed ob illas quoque magis splendidas, succoque pleniores causas, quas vobis, si mentem placet advertere, proponam.

V. Probè vobis notum est, ex æquo requiri, ut thori consors neminem majori amore prosequatur, quàm maritum, de nullo alio majori assiduitate cogitet, pro nullo preces fundat ferventiores, estque omnino conjugalis amoris perfectioni consentaneum, ut marito tantum felicitatis & fortunæ optet, quantum sibi ipsi; si ergo hoc vos inter accidit, quis vel animo concipere possit, Mariam huic debito non integrè ac ex abundanti satisfeciisse? An non enim Joseph summo illam amore ac reverentia est prosecutus? suos illi labores, suos illi sudores dicavit, an non mille se periculis ejus amore exposuit? certè nil aliud ipsis deerat, quàm quòd continuò apum instar in uno viverent alveari, omni corporis commercio inter eos intercedente destituti, intacti semper & illibati. Hoc tamen pias Virginis in sponsum Virgineum flammas augere visum est, non restinguere, hinc enim clariùs perspiciebat, se à consorte suo amari, non concupiscentiæ carnalis, sed cælestis cujusdam benevolentiæ affectu. Satis enim illi erat ulmum imitari, quæ viti jungitur ob id solum, ut matrimonij onera sustentet, non verò ut fructum ejusdem recipiat. Ego sanè hac de causa firmissimè credo, Mariam erga neminem mortalium, amore adeò intenso, sincero, ac cordiali flagrâsse,

quàm Josephum ; quantas ergo pro ipso preces fuderit ? quantum illi gratiæ obtinuerit, quantum impetraverit gloriæ ? quod quidem bonum est præ cunctis aliis amanti desiderabile. Artemisia amorem suum erga consortem Mausolum nobiliori monumento testatum relinqui non posse censuit, quàm si ejus memoriæ Pyramidem erigeret, totiûs orbis miraculum. Sulpitia Lentulo suo amorem testata est, exilio voluntario ejus causâ suscepto. Chilonides amore Theopompi duro se carceri mancipavit. Portia Bruto suo amorem contestata est ardentes deglutiendo carbones. Iphicratæa, ut Mitridati ostenderet vim amoris sui longè maximam, fœminini sexus oblita truncatis manu masculâ pulcherrimis cincinnis, tractandis equis, hastis vibrandis assuevit, illumque animosè conflictus inter & prælia insecuta est. Si ergo illæ ipsæ fœminæ, quæ minùs tamen Virgine nostrâ sponsos suos amarunt, amore eorundem, tam fortia aut agere, aut pati tanta non dubitârunt, quid Maria fecerit, quæ omnibus antecelluit amore ? an quidpiam, quod suarum erat partium, omiserit, quale erat, se pro ipso interponere, ac Deo supplicem fieri, ut omni virtutum splendore ac cumulo adornaretur ? Certè Ecclesiasticus haud parùm mulierem carpit, muneris in hoc implendi immemorem aut incuriam : *Mulier, quæ non beatificat virum suum.*

Plin. l. 36. c. 5.
Plutarc. in Dionys.
Polien. l. 8.
Val. Max l. 4 c. 6.
Eccles. 25. 32.

VI. Quanquam nec hunc etiam affectum consequi virgini difficile accidit : nescio, quæ vis & efficacia sanctimoniæ mulieris insit, ut scipiâ in maritum etiam discolum transfundatur : *Vir infidelis, sanctificatus est per mulierem fidelem*, Divo Paulo testante : id sanè, nisi crederem superfluum, quamplurimis vobis, iisque eximiis exemplis demonstrarem, ut palam est in Theodelinda erga Agilulphum Longobardorum, in Ingonda erga Hermenegildum Gothorum, in Clotilde ergà Clodoveæum Francorum Regem, aliisque quàm plurimis prosapiæ minùs Illustris, ut in Cæcilia, quæ Christi Martyrem sponsum suum Valerianum reddidit, aut in Belgida, quæ Monachum fecit virum suum Ulsonem. Quis ergo posthac dubitet, sanctitatem Mariæ, tam eximiam, tam grandem, tam superabundantem non etiam in cor Josephi piissimè transfusam, cùm ille supernaturâ & mirâ animi propensione in id ferretur, longè magis, quàm nubes rorida ad recipiendam solis imaginem ? Certum est, obrutum simplicem & improvisum Personæ virtutes, & à nobis æstimatæ, nonnunquam acres admodum ad sui imitationem stimulos in nobis excitare. Hac de causa, de Sancto Luciano in fastis vitæ ejus rem miram legimus, eum mirum solo vultu gentiles ad fidem convertisse, quod alii editis miraculis præstitêre, adeo quidem, ut quoties eidem Maximinus Imperator loqueretur, antequam ad mortem illum condemnatet, non nisi interpositis geminos inter vultus cortinâ, pro Athenienſium more, ubi agendum erat cum

cum reis capite damnatis, id præstiterit, id veritus, ne solo aspectu Luciani, velut pio fascino ad Christi fidem amplectendam etiam nolens inclinaretur. Nec solùm justorum aspectui, sed & eorum statuis, simulachris & imaginibus, tanta sæpissimè vis inest, ut minimè mirum videri debeat, tantum olim in Dei Ecclesia ab inferis & dæmonibus, contra sacras Cœlitum imagines bellum excitatum, cùm solo earum aspectu, quàm plurimi, tantum fervoris conciperent, ut hic ultrò ad martyrium curreret, ille ad pœnitentiam moveretur, hic ad dolorum tolerantiam, ille ad altos non minùs arduos actus virtutum stimularetur; verbo ad supremum sanctitatis apicem adspirarent, conceptis ex solo Cœlitum aut Imaginum aspectu iis flammis, quæ ad suprema quæque sectanda ignavos incenderent. Certè Divus Joannes Chrysostomus solâ D. Pauli aspectâ imagine ferventissimo zelo accendebatur, S. Gregorius Nyssenus ex effigie veteris Abrahami totus dulcissimo pietatis affectu diffluebat, singulariter tamen Beatissimæ Virginis Icones in humanis animis admirandos effectus suscitare palàm est, jam convertendo protervos, jam tepidos & algentes inflammando, jam animos suggerendo tentatis, ac in Sanctorum cordibus ardentissimos charitatis æstus, aut Religionis, honestatis, mortificationis, pudoris ac verecundiæ, & fidei igniculos excitando, uti inter alios de se ipso D. Bernardinus testatur, splendor ingens magnæ illius familiæ S. Francisci, cujus Seraphinos terra veneratur. Qui ergo fervores, & quæ flamma, & scintillæ charitatis, quæ incendia, qui amoris Vesuvii, in animo Josephi excitari debebant, dum perdius & pernox obversantem ob oculos contemplabatur non emortuam imaginem, sed vivam Mariæ personam, cùm illa aut loquenti auscultaret, aut loqueretur auscultanti eam, quocunque eundum erat, comitaretur; una utrique cohabitanti domus, una utrique eidem mensæ assidenti victùs ratio, ita ut mutuâ, quæ conjuges inter solet intercedere, usi necessitudine non observare modò cuncta quæ in oculos veniebant, sed & in intimos penè animi recessus possent penetrare. An non credendum est, ex occasione tam commoda, & opportuna, Josephum in virtute eò progressum, quo majorum aut posterorum nullus evaserit? quis enim est, qui vel in æmulatione virtutum, vel imitatione exemplorum, vel premendis Mariæ vestigiis gloriari possit, se sponso ejus sanctissimo præcelluisse?

VII. Verùm ultra progrediamur: *Nubentem Regina, consequens est, Regem fieri.* Hæc enim, quantum ego comprehendere possum; lex universalis sit oportet, in qua nulli exceptioni, ad ætatem usque nostram, in ulla natione aut seculo locus patebat. Quamvis enim, ut communi omnium ore loquamur, vanum sit credere, mulieris nobilitatem subitò in virum transfundi, cùm omnium judicio mulier à viro, non vir à muliere nobilitatis decus trahat, atque adeo generis splendorem deperdat illa mulier, quæ plebejo

plebejo jungitur, nec viciſſim creatur nobilis plebeius, qui fœminæ Nobili copulatur, nihilominus tamen huic regulæ locus minimè patet, quotiescunque mulier, aut matrona prægrandi dignitatis titulo pollet, multoque minus, ſi illa ſtatûs ampliſſimi Domina eſt, aut abſoluto regimine fruitur, tunc enimverò, ſi Baldo & præſtantiſſimis Juriſconſultis fides adhibenda eſt, maritus conditionem mulieris ſequitur, non viciſſim mulier fortunam mariti. Quiſquis ergo reginæ ſponſus eſt, tametſi paſtor, aut bubſequa, Regem induit, omneſque titulos ac theſauros participat, ſorti & fortunæ regiæ annexos. Hac de cauſa, quod Jus imperij Marcianus habuit, quàm quòd Pulcheriæ ſponſus eſſet, quamvis pacto mutuo inviolabilis Virginitatis? Quid juris ejuſdem erat Anaſtaſio, niſi quod Ariannæ maritus eſſet? Quid Paphlagonio, niſi quod Zoen duxiſſet, quarum ſingulæ Auguſtarum titulo clarebant. Jam ego ſcire pervelim, Auditores, an ullus veſtrûm aut in controverſiam ducat, aut revocet in dubium, Sanctorum omnium Reginam Mariam eſſe? ſi tam iniquus inter vos judex eſſet, non tantùm Epiphanius quidam, aut Baſilius, aut Bernardus eum mendacii argueret, verùm quævis anus aut vetula, quæ choris integris conſonantibus hodie cantatûm fuiſſe meminerit: *Regina Sanctorum omnium, ora pro nobis.* Si ergo Maria inter omnes cælites Regina eſt; convenit ſanè juxta univerſaliſſimam regulam pauló antè datam, Sanctorum omnium Regem Joſephum eſſe; ſi ergo Rex eſt, quomodo ullo Sanctorum minor eſſe poterit, quorum ſe regem eſſe meminit? qui fortitudine Rex eſt, omnes alios virium robore ſuperet, neceſſe eſt; qui ſapientiâ Rex, omnibus neceſſariò ſapientiâ debet antecellere; qui pulchritudine Rex, omnibus neceſſariò præſtare formâ debet? cur ergo non & ſanctitate major ſit omnium, qui rex ſanctorum eſt? Sufficiat igitur dicere, Auditores, magnum Joſephum ſponſum Virginis ideo fuiſſe, ut veriſimilitudine nimiùm quantùm ſolidâ & efficaci demonſtretur, omnem virtutis cumulum & plenitudinem in illo fuiſſe aggregatam; *Mulieris bonæ beatus vir.* Id quod multò ampliùs elucéſcit, ſi attentis animis titulos illos admirandos ponderemus, ob quos Virgini fuit deſponſatus.

Baldus in cap ſignificavit. column. 1. Reſcript. & alij apud Tiraquellũ de Nobil. c. 18.

Sigonius l. 13 de Imp. Occid. & Baronius in Annal.

VIII. Fuit ergo eidem Virgini in ſponſum datus, non ut eſſet violator, quantumvis juſtiſſimus, ſed cuſtos fidelis illius pudicitiæ & integritatis virginalis, quam in ipſa inveniebat; quæ ergo, hoc poſito, continentia, quæ puritas, quis candor eidem conveniebat, ad ſeveritatem tanti debiti neceſſarius! Nonnullorum opinio eſt, fuiſſe in illo aut extinctum omnino, aut ſopitum omnem fomitem carnis, quamvis id alii negent. Sed parum hoc intereſt, ſi in ipſo virtus animæ corporis privilegio æquivalebat. Certum enim eſt, Virginem ſemper ratione cum Joſepho ſuo vivere potuiſſe, ut Lunæ ſimilis fieret, quæ ſexaginta propè ſæculorum experientiâ novit, quòd, tametſi ſoli, juxta

externam apparentiam in amoribus sit, ab eodem blandis oculis aspiciatur, splendoribus adornetur & luce, nullum tamen periculum sit, ut ab illo tangatur. Ita pariter Josepho plenè confidens Virgo, poterat cum illo comparere in publico, poterat cum eo morari clam, & in occulto, noctu diuque, conclavi clauso & aperto, in omni loco, aut populi frequentiâ celebri aut solitario, illique absque sollicitudine etiam minima cohabitare. Quam altis ergo radicibus virtus illa in corde Josephi defixa fuerit, quæ in conversatione tam familiâri & domestica, illæsam semper Virginitatem Mariæ esse voluit, illam dico Virginitatem tam nobilem & excellentem præ omni alia, tamque in sese zelosam, ut omnino quondam turbaretur, cùm vel semel etiam cum Angelo sola tractaret, humanâ formâ conspicuo. Ad alia quod attinet, custodienda illi erat hæc virginitas, tantâ arte & industriâ, ut omnes juxta ea, quæ foris patent, oppositum judicarent, ne partus Mariæ Sanctissimus illegitimus crederetur, & ob id ipsum aut Matris honor & vita, aut filij existimatio & autoritas in discrimen adduceretur. Quantâ ergo prudentiâ in negotio tam arduo dotatus esse debebat Josephus, quantâ cautelâ & circumspectione ? quàm maturi ipsum judicii, quàm perspicacis & providæ mentis eum esse oportuit, ut eo modo cum Virgine ageret, ut se unà maritum sponsæ amantissimum exhiberet, debito illam honore prosequeretur. Certè satis est, talem evasisse Josephum, ut dæmonem ipsum deciperet, quemadmodum expressis verbis Sanctus Leo, Ambrosius, Basilius, Bernardus, Hieronymus, Damascenus aliique plurimi, magnum in hoc Ignatium martyrem secuti affirmârunt, ex quorum omnium doctrina constat, malignum inimicum longo temporis intervallo Christum pro legitimo Josephi filio, sicut & plebs judicabat, habuisse. Hoc si à nobis ob authoritatem tantorum Doctorum concedendum est, vobis judicandum relinquo, quanta illius Sapientia fuerit, qui vafrum adeò, & versipellem arbitrum elusit, & summo impostori imposuit. Ex hoc ergo ad longè ampliora eruenda assurgo; video enim me hodiernâ die illi similem esse, qui berillos piscatur, hic, si vel unicum capit, certo quasi pignore accepto, securus spei est, longè plures à se reti concludendos. Si enim Josephus omni studio in id incumbere debuit, ut verus Christi Pater crederetur, etiam Christus reciprocè aliquod in eo studium collocare debuit, ut verus Josephi filius haberetur. Verùm, quid ex hoc consequitur ? id sanè, Christum formam Josepho simillimam assumere debuisse, nimirum eam faciem, eam carnis figuram & colorem, ea lineamenta, eos gestus & vultûs aspectum, eum gressum, & eandem corporis compositionem, cùm adeo ex natura filiis proprium sit, genitoribus assimilari, ut ob id etiam eorum imagines appellentur, Ecclesiastico teste, *in filiis suis cognoscitur vir*: Adeo ut Lybiæ populi, inter quos

Apud Suarez. in 3 p. q. 29. in Comm. a. 1.

Eccl. 10. 11.

mutua uxorum communicatio in usu erat, cùm prolem cuivis propriam vellent assignare, & curæ posthac paternæ committere, aliud, si Polybio credimus, non fecerint, quàm ut accuratè perquirerent, cujusnam formam vultu referret, ut de dubio prolis genitore sententiam ferrent. Quantis ergo honoribus Dilectum sibi Josephum DEUS affecit, dum humanæ carnis formam induturus, Josephi lineamenta cunctis aliis antepositi, utque magis velut filius patrem præ se ferret, ac repræsentaret, similis illi, & alter Joseph videri volebat. Conveniebat sanè, etiam exteriori formâ Josephum altissimam sanctitatem spirare, adeo ut dignitas in ipso humanâ major, ac decor quidam Angelicus, & Majestas DEO quodam mortali minimè indigna ac indecens resplenderet.

L. 2. c. 1.

IX. Verùm quid dico? hæc enim dona vulgaria sunt, & leves gratiæ, si cum iis, quas in medium afferre animus est, in comparationem veniant. Silete cæli! silete? Ponite ô venti, & attoniti auscultate ô Angeli! quotquot estis, cujuscunque tandem Hierarchiæ, quod nisi fides præciperet, credi non posset. Deus ille, à quo legem suscipiunt creaturæ omnes, ratione dotatæ, & ejusdem expertes, ille orbium, & sphærarum cælestium Dominus, ille sortis & fortunæ moderator, ille cui principatus subjacent, & cum reverentia parent, *sub quo curvantur, qui portant orbem*, hic DEUS ipse, ut filius Josephi appareret, eidem voluit obedire, ejusdem disciplinæ domesticæ subjici, ac gubernationi paternæ, & quasi suimet impos esset, nec aptus ad se regendum, se ejus potestati submisit: *Et erat subditus illis.* Hinc ratiocinamini, quàm excelsi genii & nobilis, & quarum dotum esse debuerit ille, qui ad gubernationem Dei hominis electus est. Acutè dixit Philo, sicut qui bruta gubernat, brutis altior sit necesse est, ita qui hominibus moderatur, excelsior homine. Qui ergo non soli, & puro homini, sed Deo moderatur, quem illum esse conveniebat? Cælum Josepho infantulum Jesum consignavit, ut illum insidiis, quas administri Regis impii struxerant, subduceret, ut illum à periculis in regione extera occurrentibus tutum redderet, ut ei se socium, per aspera itinerum, per ignota solitudinum, per spissa umbrarum præberet, ut illi de victu, vestituque, habitatione, lecto, & suppellectile provideret, atque quavis datâ occasione in quavis calamitate, quam nec meritorum suorum excellentiam, nec personæ dignitatem pensi habendo, dum carnem induit, subire decrevit, tutorem ac curatorem benevolum ageret. An non ad tanti muneris excellentiam, cui etiam Seraphinorum charitas haud sufficiebat, cælum hominem hunc dignissimum elegisse videbitur? dum ex tanta mortalium massa & numero, solum Josephum elegit, ipsique soli confidit.

Iob. 9. 13.

X. Et sanè impositio sibi munere tam bene functus est Josephus, in gubernando non solùm, verùm & custodiendo infante Deo, ut ipsi cum veri-

tate

tate dicere posset: Tu mihi vitam debes. Quamvis enim vitam ipsi non dederit, nihilominus tamen matris instar eandem conservavit, contra illos, qui jam ferrum & enses strinxerant, ad eam eripiendam. Quis autem ignorat, tanti esse servare vitam, quanti dare? nisi forsan ampliùs sit; dare enim vitam opus naturæ est, at servare illam industriæ. Verùm, quidquid sit: certè homo ille, cui Deus vitam debebat, grandibus à Deo privilegijs dotatus esse debebat, Deoque propinquus, ac cum excessu quodam Deo in paucis charus: *Qui custos est*, ait Salomon, *qui custos est Domini sui, glorificabitur.* Si enim hanc solam ob causam, uti palàm est, Mardochæus ad honores regios ab Assuero evectus est, tantæ potentiæ Monarchâ, an non & in JESU Christi Monarchia, ad eosdem exaltatum esse credam Josephum? Ita enimvero, & ampliùs quidem? Mardochæus sanè unicum suæ fidei dederat specimen, dum insidias vitæ Domini structas detexit, Joseph autem fidelitati laborem superaddidit, dum non solum insidias ab Angelo revelatas detexit, sed insuper rarâ prudentiâ eisdem evitavit, elusit, & irritas reddidit, ac nullas. Ex quo mihi iterum verisimile videtur, eundem in cæli gloria primis honoribus perfrui, sibi ex pluribus titulis debitis, adeo ut cedat quidem Virgini, suæ consorti, verùm de reliquo, & ipse thronum possideat, ipse teneat solium, ipse sceptrum gerat, ipse coronâ fulgeat, regis instar, soli regum regi subjectus.

XI. Verùm quis hoc porrò miretur? cùm supra communem mortalium conditionem in tantum Josephus evectus sit, ut majora & sentire & loqui, quàm de quovis alio, de ipso conveniat, eumque in quamplurimis à vulgata & universali loquendi formula eximere necesse sit. Omnes sanè cæteri homines, postquam Deo fecerint, quidquid suarum erat virium, tandem ingenuè fateri debent, *cùm feceritis omnia, dicite servi inutiles sumus.* Deo enim nemo verè utilis esse potest: *Quid prodest DEO, justus fueris?* dicebat quondam ille Jobi amicus. Tametsi enim victimas DEO immolemus, famem Dei pecudibus nostris non satiamus; tametsi thure illi & acerrâ litemus, Deus odoramentis illis nostris & aromatibus non afficitur, cùm enim nullâ re indigeat, nihil illi penitùs conferre possumus. Verùm ô prodigia inaudita? conformiter his regulis sententiam de Josepho ferre nullus ausit. Ille enim non solùm Deo dicere potest, se servum illi utilem fuisse, verùm & necessarium, dum suo labore & industriâ id effecit, ne per vias publicas eleemosynis cogendis mendicus oberraret; ipse effecit, ne Deus Homo fame moreretur, ne gelu & frigore algeret, ne nuditate erubesceret, verbo in omni, quam homo pati poterat, necessitate, prompto illi auxilio opitulatus est. Insonet ergo, insonet, inquam, tuba illa suprema, promulgetur judicium universale; aperiatur tribunal illud grande, adunentur justi, concurrant rei, Judex ipse compareat, & quantum iratus reprobis, tantum Electis amabilis ac gratiosus eosdem consolans alloquatur:

Job. 22. 3.

Luc. 17. 10.

fame laborabam, vos me paviſtis; ſiti ardebam, vos potu me refrigeraſtis; peregrinus eram, vos me collegiſtis; nudus eram, vos veſtimenta præbuiſtis. Ad hæc ſanè dicta oculos erigent Juſti, rei novitate attoniti, ac coacti reſpondebunt: Noli ô Domine, noli ô Deus in hunc modum loqui, quamvis enim magno amore Te fuerimus complexi, heu miſeri nos, ubi unquam occaſionem nacti ſumus, tantam erga te pietatem exercendi? quando enim te famentem vidimus, ut cibo tibi ſuccurrere liceret? quando ſitientem, ut potu reſtaurare? quando peregrinum, ut intra Penates recipere! quando nudum, ut veſte contegere? Certè ad vindicandi oraculi ſui veritatem, ſi id, quod eſt, eloqui placet, nil aliud Chriſtus reſpondere poterit, quàm quidquid in pauperes & egenos à nobis collatum eſt, illud à ſe velut ſibi collatum reputari: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Verùm ſi de Joſephò ſermo eſt, minimè ſanè ad haſce interpretationes recurrendum eſt; Ille enim propriè & verè affirmare, ac aſſerere poterit: *eſurivi, & dediſti mihi manducare, ſitivi, & dediſti mihi bibere, hoſpes eram & collegiſti me, nudus & cooperuiſti me.* Anne ad hæc vel obſtupeſcere poterit Joſephus rei novitate attonitus, aut præmodeſtia tergiverſari? quin potiùs Judici ſuo, quondam exiſtimato filio ſuo, dicere poterit? Meminiſtin, cùm tener infantulus vix luſtrum vitæ tuæ adjeciſſes, te unà cum matre tua, ex Ægypto in Palæſtinam reduxi? O quoties per viam te fame languentem animadverti; ego autem panis penuriâ laborans, ſaltusque ac ſilvas ingreſſus è ſilveſtri trunco fructum excuſſi ad Te paſcendum: O quoties inter illos ardores, te ſiti anhelantem agnovi! & ego à fluminum crepidine remotus, montium juga conſcendi, venamque undarum gelidam interrupium ſaxoſa ſcaturientem, ad te reſtaurandum inveni: Laſſus eras ſæpenumero, & itinerum diuturnitate debilis, vix greſſui promovendo ſufficiens: & ego memini, quòd te in ulnos pondus amabile receptum, longo viarum tractu brachijs portaverim, nec unquam expeditior mihi videbar ingredi, aut inceſſu leviori, quàm cùm tam ſuave onus ſuccollarem: ſæpius, cùm in patenti campo non nos obrueret, memini me pro te ſolo ſollicitum, è veſtibus meis parvulum tibi ſtruere tentorium, ubi tutus delitеſceres; intra ſemitarum anfractus periculoſos, nonnunquam latrones occurrerunt, cùm de te ſolo anxius, intra denſa virgultorum dumeta te abſcondi, ne perderem. O quoties *vidi te eſurientem, & pavi te, vidi te ſitientem, & potavi te? vidi te hoſpitem & peregrinum, & collegi te*; & licet Tu ille eras, qui & aviculis pennas multicolores, & mollem gregibus lanam ſubminiſtras, nihilominus tamen *vidi te nudum*, & pannis meis te cooperui. Hæc omnia optimo titulo Joſephus Chriſto reſpondere poterit; ſi ergo tantam tamque grandem mercedem recipient, qui Chriſto ſub pauperum perſona opitulati ſunt, quanto magis

magis ille, qui propriæ ipsius personæ subvenit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ*, manifestum est, *mercedem Prophetæ accipiet. Qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.* An non ergo & ille, qui recipit Deum in nomine Dei, mercedem DEI accipiet? hoc est mercedem, quæ respondeat excellentiæ & dignitati hospitis, quem recepit. Verùm, quamvis hæc omnia extra dubium posita sint, inficias sanè non poterit ire Joseph, omnem suam gloriam sitam in eo potissimum fuisse, quòd Virginis sponsus fuerit: *mulieris bona beatus vir.* Hinc ille occasionem nactus est, Patris affectum Christo exhibendi, & ab eodem reciproca accipiendi obsequia filio consentanea; hoc illum ad tantam felicitatem, ad tanta promovit merita, ad tantos honores, ut & ille de Virgine verè dicere possit, *venerunt mihi omnia bona pariter cum illa.* Si ergo Josephus cæteris cælitibus à nobis haud inferior, sed excelsior omnibus, ut plurimorum mens est, habeatur, id, nisi fallor minimè ipsis injuriæ vertitur, verteretur autem Virgini, si mea me non decipit opinio, si oppositam partem tueremur. Quis enim honor esset Reginæ, si ejusdem subditi, Reginæ sponsum dignitate antecellerent? & non potiùs sponsus Reginæ subditos & Vasallos? quin si Christus ipse non dedignatus est, Josephum sibi ipsi anteponere, dum se eidem non una duntaxat die, sed triginta annorum spatio subjecit, subditi instar, servi instar, tironis instar, in officina Magistri sui constituti: *Obediente Domino* (omni rigore veritatis) *Obediente Domino voci hominis.* Omnis ille, quicunque ulli cælitum Josephum postponit, mentem primò ad id, quod facit, advertat, & postea, quid hac in parte tenendum sit? statuat, ac decernat.

PARS ALTERA.

XII. UNum adhuc fortasse dubium in animis vestris superesse posse videtur, quod vobis succinctè & breviter eximendum est: si enim Divus Josephus inter cælites tam illustris, tam eximius, tam sublimis est, quin omnium, ut dicebatur, antesignanus & Coriphæus, cur ergo Ecclesia festam illius lucem non iis acclamationibus & applausibus celebravit, qui præsuppositis tantis ipsius meritis debebantur? cur illum minori potiùs cultu venerata est, quam cælitum plurimos, haud paulò ipso inferiores? adeo, ut longo temporis intervallo nec divini officij consuetum de illo pensum recitaverit, nec cælestis sacrificii Lyturgiam in ipsius honorem obtulerit, imò pauculis ab hinc annis, festam illius diem ritu publico præceperit celebrari? Placetne, Auditores mei, ut causam in compendium redactam verbo dem unico? dabo. Hoc totum ea solùm de causa factum est, quod Divus Josephus inter Cælites tam Illustris fuerit, tam eximius, tam sublimis, cunctisque aliis, meritorum gloriâ, qua-

lem supra diximus, felicissimè superior. Video, hoc vobis mirum videri & insolitum; sed advertite animos, rem declarabo. Erant in Dei Ecclesia jam inde à primordio maligni quidam, quos inter caput erat hæresiarcha Cerinthus, qui, ut gloriæ DEI humanam naturam induti detraheret, docuerunt, Christum è carnali copula progenitum, atque adeo, uti verus erat Mariæ filius, ita pariter & Josephi fuisse, blasphemia, ut palàm videtis, horrenda! Ad hanc confutandam necessarium erat Ecclesiæ, omni labore & industria adhibitâ eniti. Cùm verò animadverteret, si magnum Josepho inter populos pretium & nomen faceret, haud aliter fore, quàm scelestis illis ansam & tela subministrare, quibus & catholicam veritatem impeterent, & suos tuerentur errores, dum eos inter simplicium turbam, quasi colore obducto inaurarent, & fide digniores facerent; quid fecit sapientissima? contrariam penitus partem arripuit, exigua de Josepho existimatione monstratâ, & opinione vulgari, multis illum exteriori apparentia postposuit, qui tamen, si meritorum cumulum aspicias, pares illi esse haud poterant. Hæc sanè rara illa prudentia erat, quæ necessariò ab Ecclesia ad conservandum illibatum Christi honorem adhibebatur. Unde nolim ego hîc loci imitari nonneminem è Neotericis, de cætero haud ignobilem, qui ad Josephum conversus totius mundi nomine veniam ab ipso deprecatus est, ob exiguam æstimationem, quam tanto ætatum ac seculorum cursu de ipso habuerat. Hoc ego, inquam, haud fecerim, Auditores; novi enim sæpe sæpiùs res magnas diu incognitas delituisse, maximè vulgo, & incultæ plebi, adeo ut sol ipse Planetarum omnium maximus, non modico tempore, haud parùm minor illo, qui erat, habitus fuerit, cùm Empedocles eundem unius pedis longitudine dimensus sit: nec me latet, etiam in oceano orientali non omnes simul divitias, & thesauros cuivis notos fuisse, nec pretiosorum lapidum naturas, ac proprietates, nec electissimarum herbarum virtutes. Verùm minimè opus habeo ad hæc effugia eluctari; Ecclesia enim à Deo specialissimo lumine in cunctis operibus dirigitur & gubernatur: unde ego crediderim, si debitus honor, qualis in præsentiarum confertur, non fuit à populis Josepho collatus, id enimvero providentiam fuisse, consilium, & autem, non verò negligentiam aut discordiam, quam publicâ veniæ petitione necesse sit deprecari.

Stephan. Bintti de S. Ioseph c. 2.

XIII. Jam verò cùm ad stuporem usque plena veritas velut in lucentissimo meridie patescat, error foret omni excusatione indignissimus, eumdem non honorare, nec ullum porrò periculum est, ne obsequia eidem attributa Christi honorem & gloriam, aut inumbrent, aut obfuscent. Si ergo ita est, dicite Auditores, quis vestrûm est, qui in charissimorum patronorum suorum Catalogum non velit primo loco Josephum adlegere? scile-

reliquis sanctis, quis enim hoc negaverit? grandis penes DEUM stat authoritas, sed tandem hi omnes petunt & supplicant, non verò imperant, aut præcipiunt; Josephus verò in statu tam excellenti positus est, ut quemadmodum audacter Gerson affirmat, non impetret tantùm, sed & imperet; *non impetrat, sed imperat*: nec credendum est, Christum etiamnum in cœlo filialem illum, si ita loqui fas est, erga Josephum amorem exuisse, illamque filii observantiam, quam in terris existens eidem exhibebat; quis ergo porrò dubitet, ejus patrocinia à Christo ut mandata paterna susceptum iri, ac ut talia propitio, & prompto annutu adimplenda, *obediente*, (ut quondam in terris, ita non minùs in cœlis) *obediente Domino voci hominis*. Omnes ergo, omnes illum in protectorem eligant, ingenti fiduciâ freti, eum titulis sufficientissimis instructum ad salvandos omnes. Hunc eligant Sacerdotes, ut addiscant, quantâ deceat reverentiâ DEI filium quotidie intra manus tenere. Hunc eligant conjugio ligati, ut tandem pacem & malaciam intra zelotypiæ tumultus inveniant. Hunc eligiant Virgines, ut corporis integritatem custodiant. Hunc peregrini, ut Ducem itineris fidelem nanciscantur. Hunc artifices, opificesque, hunc pauperes & egeni, hunc Nobiles & Illustres sortis injuriâ ad vilem conditionem redacti; hunc Patres eligant, ut filios dirigere, hunc heri ac Domini, ut familias gubernare doceantur. Hunc Principes ipsi, ut subjectos feliciter regant populos, etiam grandes & potentes: sed præ omnibus hunc eligant moribundi, felicis & suavis unà agonis cupidi, qui ob id singulariter nomina sua dederunt sodalitati illi tam salubri, *de bona morte*, quam hodie tam florentem inter vos intueor. Mortuus est Josephus assistente ad dexteram Jesu, ad lævam Maria, Jesus & Maria proprio ore animam ejus Deo commendabant, Jesus & Maria oculos manu propriâ clauserunt; quod si ille, uti fide dignissimum est, solo divini amoris excessu, & loquens quidem animam reddidit, quæ alia verba velut suprema moriens habuisse credendus est, quàm illa dulcissima: *IESV & MARIA*! O nos fortunatos? si & nobis impetret privilegium tam fortunatum! Ita est Auditores, hoc ab illo constantibus votis efflagitemus, nec porrò dubii hæreamus, si enim à nobis talis, qualis est, haberi voluerit, poterit in mortis nostræ articulo secum in cubile nostrum, Jesum & Mariam adducere, ut illos intuentes, & ad illos anhelantes, etiam velut amoris deliquio resoluti, intra sinus eorum & brachia expiremus, expiremus, inquam, suavitate cælesti, quam vobis, quotquot estis exopto, *in osculo Domini*, Amen.

SERMO

SERMO QUADRAGESIMUS.

IN FESTO BEATISSIMÆ VIRGINIS AB ANGELO SALUTATÆ.

Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud DEVM Luc. 1.

I. INter maxima mundi gaudia, & voluptates non postrema est, perdita invenire: hac de causa mulier illa Evangelica, cùm amissam domi drachmam invenisset, adeo lætata est, & exultavit, ut viciniam propè totam clamoribus & rumore excitârit, invitârit amicas, convocârit notas, & vicinas; cumque omnes ad parem secum lætitiam & bonæ sortis gratulationem incitâsset: *congratulamini mihi*, inquiebat? at qua de causa? *quia inveni drachmam meam*. Si mulier hæc vilis unius drachmæ gratiâ, paucorum solidorum ignobili monetâ, in tanta prorupit gaudia, quid non feciisset, si gemmam illam grandis pretii invenisset, quam Policrates Samiorum Rex Stoicâ vanitate in mare projecit, ut hac spontaneâ quidem, sed molestâ jacturâ, immodicum voluptatis ac lætitiæ sensum, quem ex fortunæ & felicitatis suæ magnitudine concepit, temperaret, suumque animum, æquis veluti doloris & gaudii ponderibus utrinque suspensum in rationis æquilibrio teneret. Si rem justa lance ponderemus, Auditores, gemma certè pretiosior, in toto, quàm latè patet orbe fingi non potest, gratiâ divinâ, si omnes etiam Indiæ Amethysti, aut Æthiopiæ adamantes, aut Schytiæ Smaragdi, aut Carbunculi Garamantidis, aut Arabiæ Topazii, aut Jaspides Ægypti, aut quotquot demum uniones ac berillos mare Persicum tulit, unirentur. Hæc quondam è genere humano perdita, vah à quot & quantis incassum, nec sine planctu, & lachrimis quæsita fuit? sed quæ DEI gratia est, tandem sors bona eandem inveniendi, post plurimorum sæculorum decursum, mulieri obtigit. Verùm cui mulieri? nunquid illi prudenti, illi sapienti, omnisque illius infortunii restauratrici, quod toti mundo ob unius fœminæ lapsum incubuit? de hac sanè liberrimè dici potest; *invenit gratiam apud Deum*. Quemadmodum opportunè ait Ludolphus: *Gratiam, quam Eva perdidit, Maria invenit.* Sed cur hoc dicitur, *quam Eva perdidit*? ô quanto enim ampliorem gratiam invenit Maria, gratiâ illâ, quam incau-

ta perdidit Eva? nec enim vel linguâ explicari, vel mente concipi potest, quantùm sibi Deus in Virginis anima complacuerit. Placuit quidem, nec immeritò, Assuero Esther, placuit Davidi Sunamitis, Jacobo Rachel, Elimelecho Noëmi, Boozo Ruth, Anna Elcanæ, verùm enimverò, quid tota illa gratia est, quam fœminæ hæ famâ nominis clarissimæ penes homines obtinuerunt, si comparentur cum illa, quam præ omnibus penes DEUM Virgo invenit? Vestrâ ergo veniâ Auditores hodiernâ die ex destinato id evincam, ut demonstrem vobis, quousque excellentiæ, intimus ille Christi Amor, quo Virginem exarserat, pertigerit, nec enim vel majus Virgini obsequium, vel chatum magis, aut honorificum præstare posse mihi videor, quàm si ostendero, solam illam fuisse, quæ verè *invenit gratiam coram oculis Domini.*

II. Verùm ut à capite exordiamur, quòd majus argumentum, amoris Christi erga Virginem eximii adduci potest, quàm quòd Illam elegerit in Matrem? Ingens sanè, si vultis advertere, discrimen Christum inter & alium quemcunque mortalium intercedit; non enim in nostra potestate est, Matrem nobis eligere, omnis enim; quantaquanta est potentia nostra, ad id solùm se extendit, quòd nos subsequitur, minimè verò ad id, quod nos antecedit: potuit Alexander matri suæ Olympiæ, summos honores decernere, potuit illam locupletare, adaugere obsequia, extruere palatia, & vel moribundus à Regni proceribus exposcere, ut illam Apotheosi publicâ immortalitati consecrarent; poterat illi destinare templa, & aras, & conquirere Adoratores, non tamen conferre illi poterat honorem præ omnibus maximè eximium, qualis erat, matrem esse Alexandri. Non ita se res habet cum Christo. Hic enim solus inter mortales potuit matri suæ grande hoc privilegium, summamque gloriam conferre, ut esset mater sua. Dicite ergo, an non immensi erga Mariam amoris argumentum est, cùm ex liberrimo Christi arbitrio penderet, inter omnes mulieres eligere lectissimam, charissimamque, non respexisse illum nec Saram, nec Jahelem, nec Annam, nec Juditham, sed ex ipsius solùm Mariæ visceribus præ cunctis aliis natales suos ducere decrevisse: *Elegit eam ex omni carne.* Verùm nil dixi hactenus: in hoc ipso tamen advertite subtilitatem quandam amoris, quæ vos in stuporem dabit & admirationem. Elegit Christus, ut diximus, Mariam in Matrem, hoc enimverò verissimum est: nec tamen aliter illam in Matrem elegit, quàm prævio ejusdem consensu, conceptis verbis expresso. Quin hac de causa ad illam Gabrielem Archangelum ablegavit, ipsiusque responsum præstolatus est? hac de causa temporis moras sustinuit, & modo

invisibili, solliciti instar atque summè anxii amantis, ad cordis ejus ostia pulsavit, mille eam blanditiis inescans. & sui faciens amoris securam: *Aperi mihi*, dicebat, *soror mea, aperi mihi, amica mea, columba mea, immaculata mea.* Cur quæso usque adeo se se demisit? an non pro libera voluntatis suæ potentia omnes, si quæ fuissent, adamantinas fores perrumpere, ac sinum illum pro libitu ingredi, ibique carnem assumere potuisset, quin id virgo adverteret, antè quàm repugnandi locus ampliùs non superesset? Poterat enim vero, nec ullum est dubium, si Guilielmo Abbati credimus; ipse enim est, de quo regius Psaltes canit: *portas æneas contrivit, vectes ferreos confregit.* Verùm tametsi posset, noluit tamen; sed ad fores stetit pulsans, rogansque: verbo: *noluit carnem sumere de ea, non dante illâ.* Cur hoc obsecro, Auditores, cur hoc? Vultis, dicam vobis audacter? dicam sanè: volebat ille amoris sui speciem exhibere Virgini, sed subtilissimam ac nunquam hactenus visam, nec auditam, ut illi ob hoc ipsum obligatus esset, propter quod Virginem suam habebat debitricem. Certè Princeps qui violentiâ & armis propugnaculum, quod desiderat, sibi subjicit, & expugnat, minimè eorum debitor est, qui se illi submittunt, quin ipse est, qui deditis leges ponit, etiam severas, ipse est, qui præscribit conditiones, etiam graves: non tamen ita se res habet penes illum, qui ex mero incolarum amore in munimenti cujusdam Dominium admittitur. Hic enim se palàm profitetur obligatum illi, à quo Castellum recipit, nec conditiones præscribit, sed acceptat. Verùm ad propositum revertamur. Si violenter in Virginis uterum, tantis sæculorum spatiis desideratum introivisset Christus, certè Virgini minimè fuisset obstrictus, quippe qui suo robori, jure adscripsisset vi occupatam sedem. Quid ergo fecit Deus incarnandus? voluit, non vi extorquere deditionem loci postulati, sed ut ultro cæderet, quo videlicet pluribus titulis obstringeretur matri de se optimè meritæ. Nec videri ea propter vobis velim audaciùs, quàm par sit, de Deo & sentire, & loqui. Audite Methodium illustrissimum Christi Martyrem, de quo sanè dubium est, an atramento, an potiùs sanguine suo veritati huic subscripserit: *Euge, euge*, ita de DEI Matre loquitur: *Euge, euge, quæ tibi obnoxium habes illum, qui omnibus fœneratur: Omnes namque Deo debitores cùm simus, tibi ipse est debitor.* Quid modò dicitis, Auditores? an non ostendit Christus, se Virginem amare, dum erga illam amore adeo tenero & intenso ferri se comprobavit?

Cant. 5. 12.

Poterat dilectus non aperiente ipsà introire in Virginalem uterum.

In 5. Cãt. Ps. 106.

In 2. c. Cant.

III. Sed quid mirum? ponite enim ex una parte, quidquid excelsum, grande, & splendidum est in Ecclesia; ponite Abrahamum adeo fidelem, Josephum constantem, pium Davidem, Jobum patientem, Danielem inviolatum? ponite Apostolus, qui Christo velut triumphum adornaturi integros adducunt populos, à se Idololatriæ subductos,

Roma-

Romanos, Græcos, Persas, Arabas, Parthos, Scythas, Indianos; adducite tot invictissimos Anachoretas Christi amore vivos sepultos in cavernis terræ; ponite tot innocentissimas Virgines ab ipso electas, ut à tenera ætate se se claustrorum carceribus manciparent; ponite turbam immensam Martyrum, truculentissimis necibus Christi causâ interemptorum, Laurentios in craticula, Vincentios in carasta. Jacobos in crucibus, Ignatios inter Leones, Clementes in furnis & fornaculis ardentibus; ponite Principes Christi amore sceptra calcantes, & coronas à majoribus acceptas; ponite Sponsas ejusdem amore omnes illecebras maritalis thori repudiantes, adducite singulos, ponite Augustinos, Dominicos, Franciscos, Bernardos, Norbertos, Romualdos, Brunones, unâ cum omni prole numerosissima, quam unquam Christo genuerunt; Ex parte altera ponite Sanctissimam Virginem solam, illis omnibus una Deipara præponderabit, & majoris à Christo sola æstimabitur, quàm universa Ecclesia Christiana. Hæc est doctrina expressis verbis tradita, quam Doctissimus Suarez tuetur, *DEVS*, inquit, *plus amat solam Virginem, quàm reliquos Sanctos omnes.* Quod idem est ac si dixisset Videte, quantæ sint in firmamento stellæ: *Numera stellas, si potes.* His tamen omnibus plus amat Lunam Sol Divinus, adeo sui plenam. Hanc eandem sententiam secuti sunt inter antiquos piissimus Anselmus, hanc tuebatur D. Bonaventura, ac D. Bernardinus, qui ut doctrinæ consequentiam observent, absque ulla difficultate subjungunt, Christum è cælo in terras descendisse, longè magis ad redimendam matrem suam solam, eique gloriam suam communicandam, quàm ad redimendum residuum, quantumvis amplissimum, totius generis humani. An non multum hoc vobis esse videtur Auditores? De fortissimo illo juvene Coriolano memoriæ prodidit Plutarchus, quod cum diebus singulis novis honoribus ob rerum gestarum magnitudinem afficeretur, novosque titulos ac trophæa reportaret, nullâ tamen re magis gavisus sit, quàm quòd sciret, plurimum ex his sibi delatis honoribus gaudij in Matrem suam Volumniam redundâsse, atque ubi alij velut invictorum operum suorum & gloriæ coronidem sibi proponebant laurum, quæ non sine Majestate frontem incingeret, aut applausum à populo excitatum, aut statuam à Senatu decretam, iste plus ultra progressus hanc ipsam gloriam, velut filius Nobilis; in alium finem priori longè sublimiorem direxit, in matris nimirum voluptatem, matris gaudium, exinde concipiendum: *Cæteris quidem finis virtutis erat gloria, huic autem gloriæ finis materna existebat latitia.* Plutarc. in Coriolano. Nescio equidem, an idem de Christo dici possit; scio perbene. Christum gloriam suam velut divinum quid, ad finem minùs dignum ordinare non potuisse, hic enim ordo fuisset omni ordine carens: de cætero verò certò vobis persuadete, hanc ipsissimam gloriam

riam eidem tam charam, vel ex hoc tamen fuisse charissimam, ob eam felicitatem, quàm inde in matrem redundare videbat. Propter ipsam se de peccati tyrannide triumphasse gaudebat, ne illa ejusdem insultus experiri cogeretur. Ob idipsum se stimulum carnis suppressisse, ac enervâsse lætabatur, ne illa eidem esset obnoxia; applaudebat sibi, quòd ritu triumphantis cælorum regnum occupâsset, ut nempe cæli Reginam creare suam Matrem posset. In hunc finem perappositè cadunt verba illa proverbiorum octavo. *Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens, & delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore.* Quæ verba, ut palam est, à cunctis interpretibus, etiam in sensu proprio Virgini tribuuntur, ut denotarent, jam inde à primordio, cùm DEUS mundum creare, non dicam redimere decerneret, jam Virginem menti suæ præsentem habuisse, ejus sibi ideam præfixisse, ejus coram spectâsse imaginem, cujus gratiâ singulariter mundum creabat. Et sanè mirabile est, quòd septuaginta Interpretes in hunc modum loquentem Virginem inducant: *Ego eram, cui adgaudebat ipse.* Et ob quam lætabatur Deus, cùm tanto gaudio & adeo levi brachio, subsequentium operum mutuâ successione mundum conderet quasi lusûs & joci gratiâ. *Ludens in orbe terrarum.* Et verò ô nobilem hanc interpretationem Auditores! produxit Deus solem, *& adgaudebat.* Cogitabat enim, hunc olim pallium regale auro suo purissimo Virgini efformaturum. Produxit Lunam: *& adgaudebat.* Cogitabat enim, hanc quondam argentea hâc tersissimaque luce Virginis pedes exornaturam. Produxit stellas: *& adgaudebat.* Sciverat enim, his Virginem velut orbis universi Imperatricem quondam coronandam. Ita pariter cum tellurem plantis ornaret, Cedris, Cypressis, Oleis, Palmis, Platanis: *adgaudebat.* Amoris gaudio perfusus, *adgaudebat*; mente enim versabat hæc omnia quondam incomparabilium Mariæ virtutum symbola futura, ac corporis ejus integritatem, sublimitatem spiritûs, benignitatem animi, triumphorum gloriam, & protectioni securitatem designatura. *Adgaudebat.* Cùm undarum affluxu fœcundaret aquas, quia fœcunda pariter debebat esse illa, quæ mare gratiarum est. *Adgaudebat*, quoties intima montium venis pretiosis ditabat, ita enim pariter locuples illa esse debebat, quæ est omnis perfectionis aurifodina. Verbo, si, quidquid creavit Deus, ei gaudio fuit & lætitiæ, totum fiebat in eum finem, ut subinde in Mariæ honorem redundaret. Quàm incomparabilis igitur hic amor erat? quantum Mariæ pretium, quanta voluptas, quanta existimatio? creâsse mundum universum magis soliùs Virginis amore, quàm omnium pariter aliarum creaturarum, quæ tam splendidæ sunt, tamque sublimes? & tamen: *propter hanc, propter hanc*: verba sunt D. Bernardi: *propter hanc factus est mundus factus est.*

Prov. 8.

Salazar in Prov. c. 8.

IV. Hinc vobis imaginemini, quid-

quidquid perfectionis in rebus creatis, etiam pulcherrimis partitim dispersum erat, fuisse in virgine velut grandi primogenita congregatum. *Primogenita ante omnem creaturam.* In virgine, inquam, id omne collectum fuit, & adunatum, tali tamen ratione, ut etiam ipsæ communes perfectiones non communi, ut ita loquar, sed singulari modo ab illa possessæ sint. Ecce enim, quàm cautè simul ac appositè de ea locutus sit Ecclesiasticus? cùm illam per arborum symbola superiùs allata adumbraret? vocavit illam Cedrum, sed adjunxit, *de Libano*; vocavit Cypressum, sed addidit, *in Sion*; appellavit Palmam, sed annexuit, *in Cades*; indigitavit Olivam, sed speciosam & de pulcherrimis, quæ florent in campis; dixit Platanum, sed ex altissimis, quæ ad aquarum crepidines & fluminum littora excrescunt; eodem modo illam appellavit Myrrham, Cinnamomum, & Balsamum, sed Myrrham electam, Cinnamomum odoriferum, Balsamum non mixtum, ut illam etiam inter ea, quæ selecta sunt, selectissimam esse demonstraret. Ex hoc sanè minimè decipior circa illud, quod denotatur acutissimè, quoties de Maria perhibetur, partem optimam illam elegisse; non enim sensus est, illam ubique elegisse id tantùm, quod est optimum, hoc enim parum foret, sed etiam de optimo optimam partem. Id quod est, non solùm ex prærogativis plurimis Mariam possidere meliores, sed etiam de melioribus id, quod optimum est, pro se accepisse, & quidquid in iis defectuosum erat, reliquisse, apum more, quæ in florido quodam hortulo non solùm Cytiso, & Thymo, & Saturejæ, & Serpillo, & Amaraco sese affigunt, relictis vilioribus herbis & plantis, sed & ex illis, quibus insident, non aliud sibi attrahunt, quàm succum nobilissimum, & humorem maximè delicatum. Consideremus id quæso pensiculatiùs; ex hoc enim singulariter patebit, quantis inter omnes creaturas DEO placuerit, Mariam Matrem suam privilegiis & favoribus prosequi, ac adornare. Fuit illa, neque dubium est, tenera quondam infantula, verùm quod proprium ætatis illius foret, habuit nihil, nisi formæ amabilis decus, innocentiam & candorem, partem sanè optimam, nihil autem ex eo, quod defectuosum est, nimirum judicium immaturum, & rationis expers; illa enim etiam in utero materno fuit rationis usu prædita, summâ prudentiâ, sapientiâ admirandâ, cujus adminiculo supremæ illi gratiæ cooperaretur, quâ in primo conceptionis articulo à DEO fuit dotata. Virgo erat, verùm ita tantùm, ut à virginitate incorruptionem solam elegerit, *optimam partem elegit*, ex illa autem nec sterilitatis ignominiam, nec solitudinis mœstitiam participârit. Mater erat, sed de Matris conditione ac dignitate nil sibi, nisi quod supremum erat & summum, vendicavit, *optimam partem elegit.* Absque eo tamen, ut vel uteri fastidiis, vel partûs immunditiis esset obnoxia.

Vultu fuit, & formâ longè pulcherrimâ, præ omnibus quas unquam admirabundus è cælis sol aspexit: *Pulcherrima inter mulieres.* Sed qualis hæc pulchritudo erat? talis sanè quæ à nullo unquam lascivè poterat concupisci, quin potiùs, ut eximiorum Patrum sensus est, omnem ex aspicientis animo libidinis afflatum, aut quodvis impudicum phantasma momento temporis fugavit, velut à vinea recens florente serpentes & viperæ fugantur. Ex vita activa, *optimam partem elegit.* Id nimirum quod in ea meritorium est, relicto eo, quod inquietum ac turbulentum. Ex contemplativâ, *optimam partem elegit*, in eo enim tota erat, ut Deo soli corde, & mente adhæreret, procul animum à tumultu sæculi, & molestâ rerum mundanarum curâ adstraheret, quin tamen ea propter iners otium vitamque sedentariam sectaretur. Ex ipsa tandem morte quid in se derivavit Virgo? num dolores, quibus corpus excruciare? num angustias, quibus animum solet perstringere? minimè profectò, verùm & in morte optimam partem elegit; nihil enim in morte, nisi quod in illa bonum est, experta fuerat, nimirum exilij hujus finem, ac terminum, de cætero verò corpus ipsum demortuum ab insultu tyranni illius liberum fuit, omnisque expers corruptionis. Quis ergo porrò negaverit, amorem, quo Christus matrem suam sanctissimam complexus est, summum sanè & intimum fuisse? dum ejus amore publicis à se latis legibus derogavit, & inaudito privilegio eam non solùm cælestibus donis, ac raris voluit dotibus excellentem, sed & voluit, ut sola & unica Phœnicis instar ijs gauderet prærogativis, insigniretur ornamentis, quæ extra Mariam, fruitra quæsiveris: *Vna est perfecta mea, una est.*

Cant. 6.

S Ambr. l. de Inst. Virg. c. 7.

Alii a. apud Suarez 3. p. tom. 2. disp. 7. sect. 2.

V. Verùm quid dico, an fortè mensuram privilegiorum Mariæ colligere desideratis? illa est, quam ipsa notam fecit, dum de se diceret: Fecit *mihi magna qui potens est.* Quæ sanè non alia est, quàm ipsa Dei omnipotentia. *Mensura privilegiorum Virginis est* (audite Suarezium, tam cautum alias, tam circumspectum in verbis omnibus) *mensura privilegiorum Virginis est potentia Dei.* Quid? potentia Dei? ita enim vero, *Potentia Dei, Dei potentia.* Quid porrò quæritis? Verum an non hoc dicendo, à mente aberro? quanta enim, Auditores, quanta, inquam, mensura est, omnipotentia divina? nunquid absque omni modo, & limite, sine exceptione, ubique omni termino, absque fine? Talem ergo concludite, aut ne abfimilem dici aliquatenus posse Mariæ Virginis magnitudinem, pæne infinitam. Sæpius animi gratiâ mecum ipso perpendi, si & ego dum sacri oratoris munus obeo, genio velem meo indulgere, ac in sermone quodam Virginem Deiparam rei cuipiam, ad incrementum gloriæ suæ, conferre, certè illam viti præ aliis æquiparare placeret. Verùm qua de causa? an fortè ob modestiam incomparabilem plantæ hujus, quæ cum

cùm inter cæteras plurimùm excellat, nihilominus tamen amat vel maximè delpici, forma & vultu tam vili, & neglectâ, ut à nullo sanè Principe ipsi in horto vel modica terræ portio ad aliqualem pompam facilè indulgeatur. An fortè ob puritatem, qua tellurem palustrem, & uliginosam, velut sibi difformem dedignatur? An ex eo, quod ad alta aspiret, utpote quæ colles & monticulos apricos, velut sibi consentaneos adamat? an ob pretium fructûs, quem producit? an fortè ob copiam, ob fragrantiam, ob succi vigorem? Ut ut hisce rationibus plurimùm tribuam, Auditores, longè tamen magis ad propositum nostrum id facit, quòd, ut ipsi observaveritis, plantæ reliquæ omnes certum magnitudinis terminum, ac determinatam sibi proceritatem habeant, ultra quam ut plurimùm sese non extollunt, quod & videre est in pomo aureo, in pyro, in amygdalo, in pomo communi, verùm id viti minimè proprium. *Vitis nullo fine crescit*, si Plinio de vite scribenti fides est. Nullam illa habet staturam sibi, ut ita dicam, genuinam, sed in altum repit, ad mensuram ejus arboris, cui innectitur, adeo, ut si vel populo, vel ulmo adjungitur, populi, vel ulmi supremum adæquet apicem, quòd si palmæ altissimæ, ut legere me mimini moris esse in Palæstina, usque ad summum verticem palmites suos animosa extendit, & pampinos, & malleolos, ut bello spectaculo intermixtas dactilis uvas ex alto pendentes videre sit. Ecce ergo, quo titulo Virginem desiderem viti æquiparatam, ex eo nempe, quòd metâ careat, quam transgredi non possit, nec, quod aliis plantis proprium est, præfixam altitudinis determinatæ mensuram habeat, adeo ut plus ultra illi non detur assurgere, verum illi se acclinando conformat, à qua sustinetur, adeo ut ubi in Canticis de illa scriptum legimus: *Quæ est illa quæ ascendit de deserto delicijs affluens, innixa supra dilectum suum*, Divus Ambrosius, licet alio sensu interpretatus sit, accommodè tamen ad propositum nostrum dixerit: *Quæ est hæc, quæ ascendit de deserto, ita ut inhæreat DEI Verbo, & ascendat, sicut vitis propago, in superiora se subrigens.* Cæterum dubium non est, fulcimentum tale, cui virgo innititur, esse planè infinitum, cùm tandem aliud non sit, quàm Christus ipse. Ex hoc igitur eruite, sine absono, vix non infinitam vocari posse illius perfectionem, cujus ille basis & fulcrum est. Quis ergo ob hoc ipsum sufficiens sit exponendis in medium iis elogiis, quibus sancti Patres pænè omnes Virginem Matrem condecorant. Lubeat audire D. Augustinum: *Altior cælo est, de qua loquimur, profundior abysso.* Audite Andream Cretensem: *Excepto solo Deo est omnibus altior.* Audite Epiphanium Constantiensem: *Solo Deo excepto cunctis superior extitit.* Audite Anselmum: Archi-Episcopum Cantuariensem: *Hoc solum de sancta Virgine prædicari, quòd Dei Mater est, excedit omnem altitudinem, quæ post Deum dici, vel cogi-*

Lib. de Isaac.

Serm. 35. de SS. De Dormit. Deipara apud Surium 15. Aug.

De Laud. Deiparæ apud Sur.

cogitare poteſt. Audite S. Ephrem Syrum : *Sanctior Seraphim, Sanctior Cherubim, & nullâ comparatione cæteris eſt omnibus ſuperis exercitibus glorioſior.* Quid de S. Petro Damiano dicam? is jubet nos altiùs mente aſſurgere, quàm per humani intellectûs imbecillitatem liceat, cùm de Virgine ſic loquitur: *Attende Seraphim, attende & videbis, quidquid majus eſt, minus eſſe Virgine, ſolùmque opificem opus iſtud ſupergredi.* Ita Divus Chryſoſtomus, Iſidorus, Ildephonſus, Bonaventura, quoties de Virgine ſermo erat, iis loquendi formulis uſi ſunt, ut eam cum exceſſu ſanctam, incomparabilem, immenſam, & incomprehenſibilem appellarent. Ac D. Bernardus, tam alta, inquit, tam excelſa eſt perfectio Virginis, ut ſolus illam Deus aſſequi poſſit: *Tanta eſt perfectio Virginis, ut ſoli Deo cognoſcenda reſervetur.* Quantus ergo, quàmque rarus amor erat Auditores, qui DEUM movit, ut in tantum Virginem elevaret faſtigium, ut quaſi ſimilis ipſi credi poſſe videatur. Verùm non erat amor inauditus, non erat incredibilis ad eam uſque horam, niſi aliunde conſtaret, gloriam divini hujus Salomonis ex eo non imminui, quod Matri thronum ceſſerit ſuo vix inferiorem; ſemper enim firmum manet ac ſtabile, thronum Chriſti meritis, & perſonæ dignitati deberi, Mariæ verò thronum gratuito favori adſcribendum. Et tamen amplius adhuc ſupereſt: Chriſtus enim, quaſi nos docere vellet, quidquid honoris Matri defertur, cum fœnore ingenti redundare in honorantis lucrum. *Sicut qui theſaurizat*, verba ſunt Eccleſiaſtici, *ſicut qui theſaurizat, ita & qui honorificat matrem ſuam*, eum ſe matri exhibuit, ut videretur in nonnullis ſaltem, eam ſibi ipſi præferre.

Serm. 1. de Conceptione.

VI. Celebre eſt, dictum illud audax Divi Anſelmi affirmantis, multas gratias faciliùs obtineri ſolo dulciſſimo Mariæ nomine invocato, quàm ipſo JESU nomine, quamvis hoc ipſa ſua mentione ſalutem afferat: *Velocior eſt nonnunquam ſalus memorato nomine Mariæ, quam invocato nomine Domini IESV.* Nec deeſt, qui exiſtimet, ſi virgines illæ fatuæ, quæ irritis toties precibus oraverunt ſponſum, non tamen exoraverunt, ut aperiret, inclamando identidem in aures uſque, *Domine, Domine*, ad ſponſam converſæ, etiam eidem ſupplices accediſſent, ut vaſi ſui compotes fierent, futurum fuiſſe, ut repulſam adeo ſeveram ſortitæ non ſuſtinerent. Verùm quidquid ſit, quod mea parùm intereſt, id ſanè certum eſt, conſtitutam à Chriſto Matrem ſuam ſanctiſſimam, ut patronam Eccleſiæ immediatam ageret, gratias fidelibus divideret, quotcunque à cœlo petere illi poſſent, aut ſperare, adeo ut magis quaſi neceſſarium videatur ad Mariæ thronum confugere, ut abſque mora exaudiamur, quàm ad ipſum thronum Divinæ Majeſtatis. Neſcio an veſtrûm quiſpiam rationem mihi actum reddere poſſit, cur in omni fere opere,

opere ac labore, qui vel à medicis vel agricolis, vel à gente nautica, aut Oratoribus, aut à quibus vis alijs hisce similibus suscipitur, usque adeo magni faciant homines, propitiam sibi Lunam habere, nec tanti curent aut Jovem, aut Saturnum, aut Mercurium, aut Venerem, aut Martem, nec ipsũ, si verum fateri lubet, Solem. Si pharmaca & potiones medicæ præscribendæ sunt, Luna observatur; si semina terræ mandanda sunt, Luna cõsulitur; si putandæ vites, Luna observatur; si arbores cædendæ, Luna observatur; si oceani fluctus sulcandi, Luna observatur; si tondendi greges, Luna observatur. Quid amplius? ipse Ecclesiasticus asserit: *Luna in omnibus, in tempore suo.* Qui sensus vocum harum genuinus ac litteralis est. Cur quæso istud? An non enim Sol planeta nobilior Lunâ est, ut alios prætereamus; an non virtutis magis universalis, & vivificæ, ac efficacis, vigorisque magis masculi? Hoc quidem verum est, sed unà sciendum, nec à sole nec ab ullo Planetarum in terram influxum ullum immediatum descendere, sed ut Astrologorum peritissimi affirmant, omnes primò recipi in Luna, quæ illos subinde, prout directi sunt, nunc huc nunc illuc transfundit, illosque alterandi in eorum effluxu ac dirigendi ingenti virtute pollet. Ecce modo, nisi fallor, vivacissimo expressam virtutem ac authoritatem Virgini communicatam. Sol Christus est, Planeta universalissimus, & omnis vitæ fons. *Sol illuminans per omnia.* Ecclesiastico teste, reliqui Cælitum, ut in libro Judicum legimus: *Stellæ manentes in ordine suo.* *Jud. 5. 20.* Quasi tot Planetæ singulares, qui stabili modo varijs hominum conditionibus præsident, hic Jovis instar Regnantibus, ille instar Saturni litteratis, hic facundis instar Mercurij, ille Veneris instar conjugibus, hic Martis instar militiæ alumnis. Virgo autem absque omni dubio Lunæ partes agit, talem enim illam agnoscit Ecclesia, dum ait: *Sicut Luna*, sed *perfecta in æternum*, hoc est, nunquam imminuta, nunquam deficiens, semper plenissima, & talis à Patribus celebratur ratione pulchritudinis & candoris, nec non dignationis & demissionis, nullus enim Planetarum est, qui tam familiaris & vicinus terræ accedat, quàm Lunæ: *Sidus terris familiarissimum.* *Ps. 88. 38.* *Plinius l. 2. c. 9.* Non solùm ob solatium auxiliumque, quod nobis confert, non solùm in nocte tribulationis, tentationis, & culpæ, verùm etiam ob celeritatem, quâ longè citiùs & celeriùs omni alio in mundi commodum, & emolumentum cursum suum absolvit. Jam verò mentem advertite: quantæ gratiæ ab alijs Cælitibus, quin ab ipso Christo ad mortales descendunt, omnes priùs per manus magnæ hujus mediatricis, (Virginem intelligo) transeant necesse est, ipsa sanè est, quæ ut Luna illas in nos transmittit, adeo ut Mariam præ cæteris in negotio quolibet propitiam nobis reddere deceat: *Luna in omnibus in tempore suo.* Maria in periculis corporis, Maria in angustijs animi, Maria in vitiorum extirpatione,

ne, Maria in virtutum consecutione, Maria in omnibus, quæ utilia & salubria sunt. *Luna in omnibus. Luna in omnibus.* An mihi fortè non creditis? Bernardum apertiùs loquentem auscultate: *Si quid spei in nobis est*, ait: *si quid salutis, ab ea noverimus redundare, quæ ascendit deliciis affluens. Hæc enim voluntas Domini est, totum habere nos voluit per Mariam.* Intellexistis: *Totum, totum*, nec ullus hic ulli exceptioni locus est; *Totum habere nos voluit per Mariam.* Ut autem veritatem effati hujus perspicuè agnoscatis, placétne beneficam hanc Lunam videre, quasi unitam Iovi, sed non injusto, sceptra aliis donantem? Ab illa sanè sceptrum accepit Leo, & Stephanus. Aut veluti Saturno junctam, sed non maligno, elargiri sapientiam? ab illa sapientiam accepit Albertus Magnus, & Suarezius. Vultísnè videre eandem Mercurio junctam, sed non mendaci, dare Eloquentiam; ab illa facundiam accepit Bernardinus, Bernardus. Vultis junctam Veneri, sed non obscœnæ, indulgere prolem? ab illa prolem exoravit Blanca, & Engardis. Velut unitam Marti, sed non crudeli, dare triumphos? ab illa triumphos accepit Heraclius & Narses. Tandem veluti unitam soli dare vitam omnibus, non solùm temporalem, sed & æternam? ab illa vitam habuit Theophilus, habuit Germanus, habuit Carolus, S. Brigidæ frater, aliíque plures absque numero, qui vel è faucibus abyssi erepti, clarissimè nos docuerunt, sine auxesi ulla aut Hyperbole virginem dixisse, *qui me inverierit inveniet vitam & hauriet salutem à Domino. Inveniet vitam*, quæ tamen proprium Solis donum est; *& hauriet*, me opitulante, *salutem à Domino.* Prov. 8. 35.

VII. O ergo amorem Christi erga virginem Matrem sanè ineffabilem! qui tanto semper eam honore prosequi voluit. Cedat huic Cæsaris amor erga suam Aureliam, amor Attali in Apolloniam, Artaxerxis erga suam Parisatidem, & Clotarij erga Clotildem, ac ipsius Salomonis erga Matrem suam Bethsabæam, quamvis enim verissimum sit, Salomonem, cùm primò illam ad se accedentem videret, jam in throno positum, eidem assurrexisse, eam reveritum esse, locásse, & honoris ergo dextrum ei latus cessisse, ut supra meminimus, in throno simili, throno sibi proprio, nihilominus tamen primam ipsi gratiam, quam petierat, crudelissimè negavit, cùm eodem vespere truncari caput præcepit illi ipsi Adoniæ, pro quo Mater primo mane supplex accesserat, cùm tamen à Christo filio veri amantissimo repulsam Mater nunquam ferat ullius rei postulatæ: usque adeo verum est, Virginem esse, *qui invenit gratiam.*

PARS ALTERA.

SI ergo Christus tanti Matrem æstimat, ut à nobis demonstratum est, si tanto illam amore prosequitur, vos inde concludite, quantum illi placeat omne obsequium Matri præstitum. Verùm

Verùm quid dixi, quantum illi placeat? quin potiùs nil ardentius desiderat, nil majori munificentiâ & humanitate remuneratur; ideo enim potentiam usque adeo illimitatam eidem communicavit, ut in quavis omnino necessitate ad eandem liceat recurrere. Cur ergo eandem non ideo saltem amemus, ut amor nobis summè proficuus, & utilissimus sit? Et ô nos fortunatos, si, ut antè dicebam, in omni necessitate ejusdem amore in nostrum commodum & utilitatem utamur.

IX. Insigne sanè documentum nobis in Evangelio suo Christus proposuit, quod quamvis aliquatenus sit clarissimum, aliunde tamen omnino incognitum est, & abstrusum: nec aliud est, quàm quo nos jubet, simplices esse, ut columbas, & prudentes sicut serpentes: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Quòd enim columbarum instar simplices esse nos deceat, id enimverò facile est intellectu. Verùm quid sibi vult, astutum esse, sagacem & prudentem serpentis instar? Divi Chrysostomi opinio est, serpentem, ubi eum hostis insequitur, aut clavâ instat, aut jaculo insidiatur, tum enim verò in id unum incumbere, ut sui partê magis nobilem in tuto collocet, caput nimirum, sic & nostrarum partium esse, ut Christum defendamus: *Caput corporis Ecclesiæ.* Ut eum Apostolus ad Colossenses appellat. Pereant fortunæ bona, pereat quodcunque demum. Si S. Gregorium percontemur, docet ille, quemadmodum serpenti proprium est, verno tempore antiquam pellem & exuvias ponere, novamque induere, ita & nobis mores nostros reformandos esse, & innovandos. Si sanctum Basilium perquirimus, putat ille, quemadmodum serpentis mos est, hyberno tempore profundas ingredi cavernas, ibique delitescere, ita & nobis quandoque humana consortia & conversationem fugiendam. Mens S. Ambrosij est, quemadmodum serpens, cùm sitim restincturus fonti vicinus accedit, omne priùs in crepidine venenum evomit, quod in faucibus continet, ita & nobis antequam sacrâ Synaxi reficiamur, omne scelerum virus ex intimo cordis ejiciendum. Sunt sanè explicationes istæ optimæ & eximiæ, quis inficias iverit? Ego verò, si per viros adeo illustres mihi liceat, quod sentio exponere, id unum hìc dicam, quòd si verè prudentiam serpentis imitari velimus, in omni occasione nobis ad Mariam recurrendum sit. An nova hæc interpretatio vobis mira forsitan, aut insolita videtur, & parùm ad rem apposita? Sed mentem advertite, & illam peræquè sapientem judicabitis. Si unquam serpens astutiam prodidit, *callidior cunctis animantibus terræ*, dicite, obsecro, quandónam id fuerit? an non, si verum eloqui placet, in Paradiso? Intravit ille hortum hunc, ad subruendum & pervertendum Adamum, hoc enim solum & unicum intenderat: verùm ille primò ratiocinari cœperat, in hunc modum. Si primò omnium virum *Genes. 3. v. 1.*

aggrediar, ille sanè utpote natura fortissimus, generosus & audax repulsam dabit: consultius ergo est, fœminæ priùs insidiari; hæc enim animum facilè mobilem sortita est, & cor molle, hanc ergo si vicero, facilè illa cooperante virum prosternam. Ita sanè astutissimus sermocinatus est, & successit dolus, eo modo, quo ingenti nostro cum damno priùs ratiocinabatur: *Serpentis prudentiam, malignantis consilij ordine Genesis docuit*, verba sunt ingeniosa S. Hilarij, *primùm enim animum sexûs mollioris aggressus est.* Si ergo & nobis placet DEUM in vota nostra attrahere, eumque flectere, &, si ita loqui fas est, eum invertere quodammodo, & seducere, serpentem imitemur, hoc est, ad mulierem primò accedamus: *Animum sexûs mollioris aggrediamur.* Eamus ad Mariam, hæc enim tota amor est, tota dulcis, tota flexilis est, & benigna, *spiritus meus super mel dulcis*, ut de se ipsa penes Ecclesiasticum profitetur; Quis enim dubitat, quin nobis eam facillimè devincire possimus, & illâ mediante JESUM ipsum? *mulier viri pretiosam animam capit.* Credite Salomoni. Quis enim nostrûm est, qui Peccatores miserrimi sumus, qui absque medio Christum accedere præsumat, nec rebellis instar, aut perduellis, repulsam metuat? toties ipsum subsannavimus, ipsum tradidimus proditoriè, toties ipsi fidem fregimus, quâ datâ meliora eramus polliciti; quomodo ergo ipsius gratiam rursus inibimus, nisi Matrona hæc amabilissima suam interponat auctoritatem? Hæc sanè prudentia Mardochæi erat, Estheris opera uti, cùm Assuerum populo indignantem mitigare studeret. Hæc fuit prudentia Joab, Thecuitis opera uti, cùm iram Davidicam in filium ardentem vellet placare. Hæc fuit prudentia Philistæorum, adhibere Dalilam de Thamna, cùm è Samsone extorquere vellent propositi in nuptiali convivio Problematis solutionem. Hæc ergò etiam nostra sit prudentia, Auditores, in omni necessitate Mariæ opera uti. *Mulier* enim, ut audivimus, *mulier viri pretiosam animam capit.* Hac ergo eximiæ pietatis methodo utamini velim Auditores, ut nunquam à DEO vel grandem vel exiguam gratiam efflagitetis, nisi illam per Mariæ merita petatis. Semper & ubique Jesu Christo sinûm illum purissimum proponite, in quo humanam carnem induit, lac illud exhibete, quo nutritus est, lachrymas illas, quæ divinum vultum humectârunt, nec dubitate preces vestras exaudiendas. *Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus*, ita propria experientia sapientissimus Bernardus nos edocet, *quia Maria filium non potest.* Si cupimus sanitatem, *per Mariam quæramus.* Si Sapientiam, *per Mariam quæramus.* Si divitias, *per Mariam quæramus.* Si solatia, *per Mariam quæramus*: Si super omnia divinam gratiam, *per Mariam quæramus.* Quæramus gratiam, ô Peccatores charissimi, quæramus gratiam, hisce pœnitentiæ diebus, *& per Mariam quæramus.* Hæc enim fortunatissima illa mulier est, quæ, ut ab initio

In Matt. 10.

Prov. 6. 26.

tio diximus, gemmam tam pretiosam invenit, qualis est divina gratia. Cuinam enim eam invenit, nisi nobis, quondam sceleratis, quondam perfidis? Ad illam ergo, ad illam accedamus, illamque audacter petamus, nec enim illam negare poterit. O Mater dilecta, non te latet, quicunque invenerit rem quampiam pretiosam, quæcunque illa sit, severis legibus teneri ad rem domino restituendam. Quis autem gratiam perdidit? an tu forsitan, quæ semper fuisti illius ditissima, atque plena? *Grátia plena*? minimè sanè. Nos infelices eam perdidimus, Tu verò, cum eam invenetis, *inveníst gratiam.* Convenit ergo illam nobis restituere, hoc enim illud bonum est, pro quo hodie, die tam fausta Tibi supplicamus. Non à te argentum, non aurum, nec terrenam felicitatem postulamus, quamvis nobis probè constet, etiam penes te esse hæc munera clientibus elargiri; unicam à Te petimus divinam gratiam, nosque in grati animi pignus, ob tantum bonum, si tamen tibi placebit id nobis restituere, mentes precabimur Angelicas, ut tibi grates referant, omnesque Cælites, atque ut cælum universum alijs vocibus non resonet per sæcula, quàm solis his: Gratiarum actio illi, quæ gratiam invenit. Amen.

INDEX RERUM MEMORABILIUM,

Quæ in singulis sermonibus continentur.

A.

Abigail

QUa ratione Davidem furibundum contra Nabalem placaverit. Sermone 24. num. 6.

Abraham

Grandis contemptor Sermonum vulgi. serm. 8. n. 4. Ejusdem in sacrificio fervor. serm. 32. n. 3. Ejusdem suavitas, dum Epuloni loqueretur. serm. 22. n. 2,

Adrianus Imperator

Quantum Imperij perdiderit ex timore superstitioso. serm. 1. n. 8. Injurias sibi quondam communis sortis homini illatas vindicare verecundatus est. serm. 34. n. 1.

Agrippina Imperatrix

Quam stultè amaverit Neronem, & quantum ob id pœnituerit. serm. 13. n. 6.

Alexander Magnus

Quare à Romanis in Deorum numerum adscriptus sit. serm. 20. n. 10. Quousque honoris matrem efferre potuerit. serm. 40. n. 2. Quantum à suis fuerit amatus. serm. 18. num. 3.

Alphonsus Rex Neapolitanus

Admonitus à S. Francisco de Paula ob duritiem erga subditos. serm. 22. num. 12.

S. Ambrosius

Quanta arte & industria dignitates & prælatus fugerit. serm. 8. num. 8.

Amici, Mundi

Quàm infideles sint. serm. 2. num. 2. &c. quàm iniquè eorum amore Deus offendatur. ibid. n. 11. &c.

Amicitia Divina

Quanto melior sit humana. serm. 2.

Amor

Inter omnes affectus difficillimè absconditur. serm. 27. n. 1. Amor divinus erga homines quàm semper sit ad benefaciendum promptus. serm. 17. n. 2. quanta ingratitudine à nobis rependatur. serm. 7. tunc summus est, cùm in tribulationibus & adversis odij speciem assumit. serm. 17.

Amor hominum erga Deum, qualem timorem excludat. serm. 6. num. 3.

Amor

Amor carnalis quantæ sit abominationis. serm. 15. n. 7.

Anastasius Imperator

Immaturè mortuus ob impietatem, serm. 1. n. 4.

Angeli

Quantum amore justorum faciant. serm. 28. n. 9. quam illibenter eorum custodes sint, qui in peccatis vivunt. serm. 28. n. 9. serm. 4. n. 10. Quantum indignentur ob Irreverentias in templis commissas, serm. 23. n. 9.

Anima

Quantum ex natura corpus adamet. serm. 36. num. 2. Anima propria nunquam debet periculis & fortunæ exponi. serm. 1. n. 7. Sed summâ potius curâ custoditi. ser. 7. n. 4. Quam parvi à quam pluribus æstimetur. ser. 7. n. 2. &c. ser. 1 n. 9. Ex quam exiguo ejusdem salus & interitus dependeat. ser. 21. Ejusdem ruina non potest nisi nobis solis attribui. serm. 31. Animæ aliorum quantum à nobis mererentur, si earum pulchritudo agnosceretur. ser. 18. n. 2. Quam gratum Deo sit, eorum saluti se impendere, quàm justum & proficuum. ser. 18. n. 2. 3. 4. 5. 6. Unusquisque id facere potest juxta suam conditionem. n. 7. Ad hoc tamen vel maximè teneri Pastores animarum. n. 8. Quam grave peccatum sit illas ad malum allicere. ser. 8. n. 7. serm. 29.

Animalia

Quam bene à natura ordinata ad educationem prolis suæ. serm. 25. n. 2. Quàm grata sint erga suos Benefactores. serm. 17. n. 2. Quantis honoribus ab Ethnicis exculta. n. 8. serm. 6. n. 1. Quantum obsequij præstiterint homini in innocentia constituto. serm. 27. n. 8.

S. Antonius Abbas

Similis in pluribus erat D. Ignatio Lojolæ serm. 21. n. 4. Quomodo fuerit conversus. ibid.

Apparentia.

Quam malè juxta illam judicetur. serm. 38. n. 1. maximè in ijs quæ spectant ad gaudia impiorum. ser. 27. n. 11. serm. 24 n. 9 & ad mæstitiam bonorum. serm. 38, n. 2. 5. 6.

Aspectus

Quantum justorum aspectus valeat ad commovendos homines in bonum. serm. 39. n. 6.

Curiosi quantum damni attulerint Dinæ. serm. 16. n. 4. serm. 35. n. 6.

Quàm severâ pœnitentiâ puniti ab Eusebio monacho. serm. 21. n. 7.

Aspectus lascivi, curtantâ sollicitudine prohibiti. serm. 36. n. 11.

Quantum illos ipse S. Hieronymus timuerit. serm. 16. n. 2.

Absalon

Quam postea longè gravius peccaverit fratre suo, cui adeo parùm compassus erat. serm. 9. n. 6.

Avari

Quàm facilè damnentur. serm. 22. n. 3. Quàm rabiosi futuri sint in die Judicij. n. 11.

Quàm falsè se excusent circa dandas Eleemosynas. n. 4. 5. 6. & in persolutione mercedis. n. 4. à legibus ex

ex natura sunt condemnati. n.1.

B.

Basilius Imperator.

Ingratissimus erga illum, qui eum à morte salvavit. serm.17.n.5.

Beatitudo.

In terra hac obtineri non potest, sed in solo DEO. serm.38. n.4.

Beneficentia

Est virtus generi humano acceptissima. serm.22.n.6.

Beneficia.

Deus longè majora nobis beneficia confert, quàm homines. serm.17. n.5. 6. & modo longè humaniori ea confert. serm.2.n.5.

Summam indignitatem esse, divina beneficia malefactis, & offensis compensare. serm.17.

Bona Mundi

Quàm fallacia sint, serm.30.n.3. &c.

C.

Cainus

Magis punitus ob peccata in proximum, quàm ob peccata directè in Deum commissa. serm. 3. n. 4. Quanto cum timore homicidium patraverit. serm.12.n.4. Scelus illius invidia fuit, pejus omnibus alijs. serm.26.n.2.

Calumnia

Pro Deo generosè exantlatæ, quanti sint meriti. serm.8. n.4.

Carceres

A pœnitentibus tolerati, describuntur, de quibus Clymacus refert, documentum pro ijs, qui nimiùm facilem sibi salutem imaginantur. serm.7.n.8.

Carnifices

Quantam crudelitatem erga Christum exercuerint. serm.35.n.14.

Cato

Quo motivo inductus tam generosè mortem contempserit.

Cæli

Quantum admirationis sint causaturi in anima beata, dum illos peragrabit itura ad gloriam. serm.10.n.2. 3.4.5.6.7.

Compassio

Vel maximè alienis defectibus habenda est, & tam parùm habetur. serm.19.n.6.& 8.

Quàm parùm erga Christum fuerit exhibita in doloribus suis. serm. 25.n.14.

Confessio

In articulo mortis per nutus facta, remedium extremum est, cui nemo debet salutem suam credere. serm. 11.n.4.

Confessarij

Eligendi sunt magna circumspectione. serm.5.n.6.

Confusio

Est propria pœna hominum, non verò brutorum. serm.5.n.1.

Videtur esse gravissima pœna illarum, quas Christus sustinuit in passione. serm.35.n.15.

Quanta futura sit reproborum in die judicij. serm.5.toto.

Conſcientia

Conſcientiæ bonæ gaudium grande, ſerm. 27. n. 11. ſerm. 38. n. 4.

Conſcientia mala, quod ſit mendax, ſerm. 36. n. 1. &c. ſer. 27. n. 11. &c.

Conſcientia bona quantum afferat ſolatij, ſerm. 27. n. 11. ſer. 38. n. 4.

Conſcientia mala quantum affligat, ſerm. 27. n. 11. 12. ſerm. 24. n. 2. 3. 4.

Maximè in articulo mortis, n. 5. &c.

Converſatio

Libera ſit inter homines ſtatu & ſexu diſſentes, quòd periculoſa ſit, ſerm. 16. n. 6.

Converſio

Non debet differri ad ultimum vitæ articulum, ſer. 11. toto. ſerm. 7. n. 4.

Omnis celeritate facienda eſt, ſerm. 1. n. 6. ſerm. 32. n. 9.

Eorum converſionis remedium eſt verbum Dei, ſer. 4. n. 8.

Cooperatio

Neceſſaria eſt ad ſalutem, ſerm. 16. n. 4. ſer. 31. n. 8.

Corpus

Quid charum animæ, ſer. 36. n. 2.

Cum merito unà cum anima in cœlo præmiandum ſit, ſer. 39.

Corpus Chriſti quòd in genere ſuo pefectius fuerit omni alio, ſer. 35. n. 2.

Cum ex omnibus eam ſolum ob cauſam à Deo productum eſt; ut pati poſſit, ibid.

Corpus mulieris vanæ raptum à Diabolo, ſer. 23. n. 12.

Correctio

Cum Principibus ob eorum peccata & delicta audaciter facienda eſt, ſer. 22. n. 12. ſerm. 23. n. 6. ſer. 15. n. 9.

Correctio fraterna videtur præceptum eſſe factu facillimum, & tamen omnium minime adimpletur, ſer. 18. n. 1.

Non debet negligi ex eo, quod nulla videatur adeſſe ejuſdem obligatio gravis ſerm. 18.

Mitis ut plurimum correctio facienda eſt, non auſtera. ſer. 29. n. 2.

Creaturæ

Quæ nocent, majorem habent potentiam in impios, quam in juſtos, ſer. 28. n. 8.

Semper prompræ ſunt ad vindicandas injurias creatori factas, ibid. & ſerm. 29. n. 4.

Omnes in ſuo genere habent auxilia ſufficientia ſecundùm genus ſuum, ſerm. 31. n. 5.

Chriſtiani

Soli ſunt, qui aperta fronte legem ſuam profiteri non verecundantur, ſer. 20. n. 11.

Et tamen illi ſoli legem veram habent, ſerm. 20.

Quam magis inexcuſabiles futuri ſint Ethnicis, ſi non ſalventur, ſer. 31. n. 6.

In extremo judicio à multis Gentilium accuſabuntur, ſer. 5. n. 6.

Chriſtus

Inter omnes homines amicus optimus eſt, ſer. 2. n. 4.

Modeſtus in beneficijs, n. 5.

Quod ſincerus & rectus in remunerando, n. 8.

Quòd in ſe amabilis, ſer. 35. n. 1.

Quam amabilis erga omnes, n. 4.

Quod fuerit complexionis delicatæ, n. 2.

Omnes homines doloribus toleratis ſuperavit, ſer. 3.

Pœnas omnibus alijs debitas in ſe recepit, n. 20.

Exiguam compaſſionem expertus eſt in ſuis doloribus, n. 4.

Et etiamnum per exigua ipso exhibetur dolorum compensatio. n.7.&c.
Æqualiter mortuus est pro omnibus tam prædestinatis, quàm præscitis, serm.31. n.4.
Qua de causa dicatur mortuus esse pro peccatis Passionem suam antecedentibus, non verò consequentibus, serm.35.n.16.
Quantum desideret salvare animas, ser. 18. n.3.
Vilipenditur ab hominibus ob res levissimas, serm.33.n.10.ser.35.n.18.
Quam formidabilis futurus sit impijs in die judicij, ser.5.n.5.
Quàm amabili vultu aspecturus sit illos maximè, qui erant liberales & Eleemosynarij, serm.2. n.9.ser.22.n.10.
Demonstratur Christus esse Deus, serm.10. atque adeo ipse solus veram dedisse legem, ibid.

Crux

Existimata fuit supplicium omnium gravissimum, ser. 35.n.13.

D.

Damnati

Omni solatio privati in pœnis suis, ser. 14.
Id quod in morte malum est, per omnia sæcula experientur, non verò id quod bonum est, n.3.
Seipsos mutuo summo odio persequuntur, n.5.
Quantum ipsis tormentum futurum sit rabies contra Dæmones, n. 6.
Et invidia quàm habent erga Beatos, n.7.8.
Ab hisce conspecti, non solum in pœnis suis derelinquentur, sed etiam irridebuntur, n.8.
Quanto numero ad inferos præcipitentur. n.9.
Nec tamen ideo pœnas sentiunt minores ob multitudinem easdem sustinen. n.5.

Damnatio

Nostra non potest alteri, quòd nobis sis adscribi, serm.3.
Quantis laboribus sæpius ab impijs rata sit, n.9.&c.
Quantum ab omni homine timenda 7.n.7.8.9. serm.26.n.4.5.
Maximè verò ab illis, qui alienæ nis causa sunt, serm.8.n.7. serm. 6.7.
Ex quam exiguo nonnunquam depe serm.21.

Delicia

Et voluptates carnales quantum sint nabiles, ser.6.n.7.
Corporeæ magis sensum vulgò quàm spirituales, ser.36.n.3.
In Paradiso non deerunt, sed erunt perfectæ, n.4 & 5.
Spirituales longè superant corporea nales, serm.38. n.3. & 4.

Deus

Magis Pater noster est, quovis alio magis nos amat, ser.3.n.3.
Quanta media adhibeat ad nos salvan 4. &c.
Quàm promptus sit etiam post pec nos recipere denuò, nobisque favor 21.n.4 &c.
Quod ex natura sua magis pronus quàm ad pœnam, serm.14.
Quamvis offensus primò omnium cogitat, serm.1.
Quod fidelior amicus sit, quàm hom serm. 2.
Facilior est ad condonandas injurias rectè illatas, quàm nobis, serm. serm.19.n.8.

...tissimus est in manifestandis peccatis nostris occultis, n.6.

...ollimè præ omnibus alijs ipsi satisfit, serm. 17. n. 7.

...hil utilitatis & emolumenti à nobis accipere potest, sed obsequi tantùm, ibid. serm. 39.n. 10.

...omni dono gratissimum illi est, si animas ad eum adducamus, serm. 18. n.5.

...ntui nequit, serm.31.n.2. Nec impossibilia imperare, n.5.

...mundo ab ijs magis offenditur, quibus majora beneficia confert, ser.17.n.2.&c.

...entia sua omne bonum confert, serm. 28.n.3.

...tribulationibus exercet, quos amat, serm.27.

...do etiam ipsos peccatores exaudiat, serm.28.n.10.

...vis etiam ab his offendatur, n.12.&c. & serm.7. & serm. 35.n. 16.17.

...d Deus culpam nullam habeat in perditione impiorum, serm.31.

...m grande malum sit, Deum perdere, serm.18.

...m æquum & justum sit ipsius aspectum desiderare, serm.26. n.9.

...habet longas manus, ubique nos potest contingere, serm.5.n.10.

...m facilè ipsi sit, superbiam nostram recondere, n.6.

...magis timendus est, quanto tardius punit, n.5.& 6.

...ri oderit peccatum, ser.34.n.9.10.11.

...in Gloria à beatis absque velamine visus, quantum conferat solatium, ser.10.n. 10.11. serm.39.n.3.

...in inferno ostendere debet parem se justitiam exercere erga damnatos illi misericordiæ, quam eisdem in terris exhibuit, serm.4. n.2.&c.

Non tantum damnatis non compatitur in pœnis eorum, sed ut justissimum est, deridet, n.8.

diffidentia

Erga Deum, est causa summorum delictorum, serm.7.n.6.

Dij

Cur à gentilibus & Ethnicis Dij magis viles amati sint, quam Nobiles, serm.6.n.1

Dæmonium.

A Diabolo discere debemus, quanti pretij sit anima nostra, serm.7.n.1.& 6.

Quantum Diabolus laboret, ut fructum verbi divini impediat, serm.4.n.7.

Maximè verò, ut lucretur in morte peccatorem, serm.11.n.5.

Quanto artificio nitatur homines ad malum inducere, serm.24.n.1.

Quam exigua esca illos alliciat, serm.1.n.10

Non potest nos ad peccandum cogere, sed tantum allicere, serm.31.n.7.

Majori studio eos custodiunt diaboli, qui semel è manibus eorum elapsi, iterum relabuntur, serm.37.n.5.

Quantum horrorem solo vultu suo damnatis injecturi sint, serm.14.n.6.

Maximè illis insultabunt, qui in hac vita nil magis curarunt quam hæredes suos divites relinquere, serm.13.n.6.

Cur Diabolus Evam tentaturus formam serpentis assumpserit, serm.28.n.8.

Cur hæc virum primò non tentaverit, sed mulierem potiùs, serm.40.n.9.

Dina.

Quanti steterit illi sua curiositas, serm.16.n. 4.serm. 25.n.6.

Divitiæ

Magnæ, semper sunt periculum grande animæ, serm.13.n.8.

Maximè si sint iniquè partæ, ibid.

Si tales ſunt, non ferunt ætatem, n.2.3.4.

Divites

Superflua largiti pauperibus debent, ſer.22. n.1.& 2. &c.

Quantum fructum tam in hac, quam in altera vita Eleemoſyna conferat. n.6.

Quòd ſtulti ſint divites, dum ſuos magis amant, quam ſeipſos, ſer.13.n.6.7.9.

Sæpius ex illis expenſis plus opprobrij quam honoris recipiunt, ſer.21.n.6.

Divinitas

Quantum expetita & concupita ab hominibus, ſer.20.n. 2.ſer.27.n.6.

S. Dominicus

Quantæ demiſſionis fuerit in tanta ſanctitate, ſer. 15.n.8.

Donum

Superbum donum Rex Itanſura Regi Dario miſerit. ſer.5.n.10.

Donum funeſtum, à ſtatuta quadam Regi Scotorum Cheneto oblatum, ſer.30.n.3.

Donum opprobrioſum Boleslao Regi Poloniæ, & cuidam alteri Magnati Ignavo oblatum, ſer. 5.n.6.

Donum in damnum Donatoris adhibitum, ſer. 17. n.4.

E.

Eccleſia

In quanto reſpectu ac honore habenda ſit, ſer.23.

Quare Eccleſiæ in mundo à Deo inſtitutæ ſint, n.5.

Quanta in veneratione habitæ ab antiquis Chriſtianis, n 6.

In quam modica habeantur à modernis, n. 8.4.

Etiam à barbaris in veneratione tenebantur, n. 9.

Differentia inter Arcam Noë & Eccleſias, ſer. 4. n. 10.

Eccleſiaſtici

Magis tenentur ad dandam Eleemoſ[illegible] quam Laici, ſer.22.n. 10.

Quanta conſideratione uti debeant, [illegible] animarum ſibi ipſis volunt impon[illegible] 18. n.8.

Ecclipſes

Quam diverſum de ijs judicium form[illegible] cti & indocti, ſer.36.n.6.

Educatio

Summam ſecum obligationem trah[illegible] rum educatio, ſer.25.

Quantum nihilominus negligatur, n.[illegible]

Eleemoſyna

Ex præcepto eſt. Quouſque ſe præ[illegible] hoc extendat, ſer. 22. n.1.2.

Quantum conducat etiam ad tempor[illegible] 6. 7. 8.

Et ad ſpirituale. n.9.10.11.

Cur à Deo præmium recipiat, n.10.

Eleemoſyna animæ facta prævalet [illegible] tum, quæ corpori fit, ſer.18.n.5.

Eleemoſynarij

Verâ arte præ omnibus divitibus [illegible] quâ gloriari poſſint, ſer.22.n.6.7.[illegible]

Quantum in die judicij honorandi [illegible] 11. & ſer. 2. n.9.

Exemplum

Bonum quantam vim habeat, ſer.18.[illegible]

Maximè inter conjugatos, ſer.39.n.6.

Exemplo bono pravum & malum [illegible] ciendum eſſe, ſer.12.n.9.

Exempla varia

Amicitiæ falſæ, ſer.2.n.4.

Amoris inordinati erga filios, ſer.13.[illegible]

Exemplum amoris prudentis, ſer.13.[illegible]

Amoris ſancti, ſer.25.n.7.

Angelorum, qui juſtis ſervitia præ[illegible] ſerm.18.n.9.ſer.15.n.9.

Exemplum fortitudinis in superandis tentationibus, ser. 38. n. 8. serm. 28. n. 13.
Avaritiæ à Deo punitæ, ser. 13. n. 3. 8. serm. 22. n. 8.
Audaciæ in periculis, ser. 1. n. 3. ser. 11. n. 6.
Exitus luctuosi, ser. 30. n. 5. ser. 6. n. 5. serm. 33 n. 8. ser. 9. n. 7.
Compassionis erga miseros, ser. 35. n. 1. 14.
Confusionis & pudoris intolerabilis, ser. 5. n. 2. 3. 4. 5. 6. ser. 13. n. 2.
Conversionis per vim verbi Divini, ser. 4. n. 8 & 10. ser. 32. n. 9.
Perlectionem libri spiritualis, ser. 21. n. 3. 4.
Pro alias exiguas causas, ser. 21. n. 4. ser. 32. n. 7.
Cooperationis necessariæ ad gratiam, ser. 16. n. 4. ser. 31 n. 8.
Correctionis Audacis, ser. 15. n. 9. ser. 28. n. 1. ser. 22. n. 12. serm. 24. n. 6. ser. 16. n. 1. serm. 29. n. 2.
Crudelitatis ab hominibus inventæ, ser. 14. n. 2.
Dissimulationis in sinistris eventibus, ser. 19. n. 2.
Divinitatis affectatæ, ser. 20. n. 2. ser. 27. n. 6.
Educationis optimæ, ser. 25. n. 7.
Pudoris & Erubescentiæ in peccato, ser. 12. n. 4. 5.
Pœnis extremæ, ser. 5. n. 7.
Pœnarum punitarum eo quòd hæredes locupletare voluerint, ser. 13. n. 3.
Fidelitatis erga Belli duces, ser. 18. n. 3.
Fidelitatis in promissis, ser. 37. n. 6.
Ethnicorum ad confusionem Christianorum, ser. 5. n. 6 ser. 13. n. 2.
Justorum persecutiones passorum, ser. 8. n. 3. 4. 5. ser. 29. n. 1.
Justorum in occasione cadentium, serm. 16 n. 3. & in prosperitate, serm. 17. n. 3. serm. 1. n. 6.
Justorum, quos Deus favoribus replevit ob virtutem eorum, ser. 13. n. 9. ser. 16. n. 4. ser. 33. n. 3. & 5.
Justorum, qui in articulo mortis consternati sunt, ser. 7. n. 8.
Justorum qui respectus humanos superârunt, serm. 8. n. 1. 4. 5. 6.
Gratitudinis in bestijs, ser. 17. n. 2. in hominibus, ser. 17. n. 6. in ipsis bestijs erga bestias, ser. 17. n. 8.
Impœnitentiæ finalis, ser. 13. n. 8. ser. 11. n. 9. ser. 23. n. 12. ser. 19. n. 8.
Incredulitatis à Deo punitæ, ser. 15. n. 1. 2. 9.
Ingratitudinis Monstrosæ erga homines, serm. 17. n. 5. & erga Deum, serm. 17. n. 9.
Legum stultarum ab antiquis latarum, ser. 20. n. 4.
Martyrum fortissimorum serm. 20. n. 7. ser. 28. n. 13. ser. 36. n. 7.
Conjugum Maritos suos singulariter amantium, ser. 36. n. 5.
Murmuratorum à Deo punitorum, ser. 19. n. 7. 8.
Mortis, ex levi causa ortæ, ser. 6. n. 4. 5.
Mortis malæ, serm. 1. n. 4. 5. ser. 1. n. 3. serm. 14. n. 9. ser. 15. n. 9. ser. 11. n. 9. serm. 13. n. 8. ser. 23. n. 12. serm. 19. n. 8.
Mortis improvisæ, ser. 1. n. 4. 5. ser. 6. n. 5. serm. 15 n. 9. ser. 19. n. 7. ser. 3.
Mortis Religiosæ, ser. 26. n. 11.
Mortis luctuosæ & tragicæ, ser. 9. n. 7. serm. 30. n. 5.
Stulti odij, serm. 3. n. 3.
Odij intra Patrem & Filium damnatum, serm. 13. n. 8.
Peccatorum à furia malæ conscientiæ agitatorum, serm. 24. n. 3.

Peccatorum quos Deus deprehendit, cum minimè expectarent, serm. 6. n. 7.
Pœnitentiæ falsæ, serm. 11. n. 4.
Pœnitentiæ publicæ, serm. 11. n. 4. serm. 23. n. 6.
Pœnitentiæ severæ ob leves causas, serm. 21. n. 7.
Pœnitentium quos Deus remuneratus est, serm. 32. n. 5.
Veniæ magnanimiter concessæ, serm. 31. n. 5. & 10.
Pietatis erga defunctos, serm. 9. n. 8.
Concionatorum, quos diabolus variis modis turbavit, serm. 4. n. 7.
Dignitatum Ecclesiasticarum & prælaturæ quam sancti fugerunt, serm. 18. n. 8.
Felicitatis, ex adversis ortæ, serm. 11. n. 7. aut levibus accidentibus, serm. 21. n. 2.
Reverentiæ erga Templa, ser. 23. n. 6. 7. 8.
In humanitatis detestandæ, ser. 9. n. 6. 7.
Stultæ superbiæ in prosperitate, serm. 27. n. 6.
Superbiæ in titulis, serm. 34. n. 1.
Superborum à Deo punitorum, serm. 12. n. 5. serm. 34. n. 13.
Tentationum rejectarum, serm. 2. n. 12. serm. 8. n. 6. ser. 28. n. 3. ser. 38. n. 8.
Timiditatis inter pericula, serm. 1. n. 8. 11. ser. 16. n. 1. ser. 30. n. 10. ser. 26. n. 1.
Exemplum eorum qui traditione inducti sunt in ruinam, ser. 3. n. 1. 3. & quidem à suis charissimis, serm. 35. n. 5. aut à mundana felicitate, serm. 30. n. 5.
Tribulationum cum serena animi jucunditate toleratarum, serm. 27. n. 1.
Vitiorum grandium magnis virtutibus conjunctorum, serm. 33. n. 9.

Æternitas

Quomodo damnatorum pœnas omni solatio destitutas faciat, serm. 14. n. 3. 4.

Eusebius Monachus

Quam severè puniverit unicum alicui curiosum, serm. 21. n. 7.

Exprobratio

Christi erga peccatorem moribundum 24. n. 8.
Christi judicis erga Deum, serm. 5. n.
Christi in cruce erga Christianum, ejus amorem adigi non potest, serm. n. 19.

F.

Fames

Quantum possit efficere, serm. 4. n.
Fames verbi Dei quanti momenti 9. 10.
Quam nihilominus rara sit, n. 1. 2.

Familia

Iniquis medijs auctæ & amplificatæ ferunt ætatem, ser. 13. n. 2. 3. 4.
Sunt causa damnationis illi qui eas tione facit potentes, n. 5. &c.
Et ipsæ damnationi sunt pervia, n. 8.
Qua ratione familiæ è paupertate sint, n. 9. 10. serm. 22. n. 7. 8.

Fides

Christiana sola vera est, serm. 20.

Fidelitas

Quam rara sit inter homines, serm.
Quanta verò in Deo, ibid.

Fervor

Fervor spiritus quanto magis necessarius in pœnitentibus, quam in innocentibus, serm. 3. 7. n. 10.

Filij

Quam malè educentur, serm. 25. n. 4. struantur. n. 5.
Tales evadunt, quales volunt genitores.
Non debere à genitoribus nimiam fidi, nisi singularem curam adhibere ijs quibus filios committunt, serm.

Quam filij ut plurimum ingenio & indole genitores imitentur, serm. 39. n. 8.
Quantum lucrentur filij, si præcipuè colant matrem, serm. 40. n. 5.

Filius Prodigus

Quam amabili modo à patre exceptus sit, quamvis proprij commodi causa reverteretur, serm. 32. n. 5.
Primo fuit vestitus, quam pastus, ser. 19. n. 9

S. Franc. de Paula

Quomodo regem Alphonsum Neapolitanum admonuerit ob duritiem in subditos exercitam, serm. 22. n. 12.

Fraudatio

Mercedis quam grande malum ex seipso, serm. 22. n. 12. quam nocivum, n. 13.

Fuga

Fuga occasionum quam necessaria sit ad præservandum se à malo, serm. 16. serm. 37. n. 10. 11. 12.

Flagella Dei

Deus illa intentat, ob id solum, ne feriat, serm. 15. n. 5. ser. 34. n. 7.
Quam gravia fuerint ætate nostrâ, serm. 15. n. 3.
Semper à peccatoribus alteri causæ attribuuntur, quam peccatis eorum, n. 4. 5.
Nunc sæpe incubuerunt hominibus, cum minimè expectabantur, serm. 6. n. 6.
Non sufficiunt, ad nos emendandos, serm. 15. n. 4. 5. serm. 6. serm. 34. n. 12. 13. 15.
Quia sæpe Dei flagellis pejores simus, serm. 15. n. 6.

Furari

Animas Christo maximè sacrilegum est, serm. 29. n. 6. Obligat ad propriam, restitutionem, serm. 17. n. 6. 7.

G.

Gentiles

Cur ut plurimum in more positum habuerint stupidos Deos adorare, serm. 6. n. 1.
Quantum ab antiquo tempore honorem mortuis suis habuerint, serm. 9. n. 8.
Quantum nonnulli eorum modestiam in templis & delubris suis ostenderint, serm. 23. n. 3.
Multi eorum in extremo judicio confundent Christianos, ser. 5. n. 6.
Et condemnabunt illos accusando, non verò judicando, n. 7.

Gratitudo

Est virtus etiam à belluis demonstrata, ser. 17. n. 2.
Sed ab hominibus magis erga homines, quam erga Deum ostenditur, n. 6. 7. 8.
Quamvis facilius sit Deum illa contentum reddere quam homines, n. 7.
Quantam gratitudinem etiam bestiæ nonnunquam ostenderint, n. 8.

Gratia Divina

Robur longè validius confert, quam natura ser. 32. n. 12.
Quam admirandas faciat mutationes, serm. 32. n. 2. 3. &c.
Sufficiens gratia nunquam ulli negatur, ser. 31. n. 5. &c. ser. 32. n. 14. &c.
Copiosam gratiam habent Christiani, serm. 3. n 6.
Non semper ille, qui melior est, majorem gratiam habet, n. 7.
Si gratia non sit efficax, nobis attribuendum est, ibid.

H.

Habitus

Consuetudo illa, quam habent impij, ut nimium confidant in misericordia divina, non tantum in articulo mortis spem non facit faciliorem, sed longè difficiliorem, ser. 24. n. 7.

Hebræi

Cur in Ægypto à Deo adeo humiliati sint, ser. 26. n. 3.

Quo jure in egressu ex Ægypto spoliaverint Ægyptios, serm. 27. n. 13.

Quàm amanter ipsos Deus in deserto tractaverit, ser. 38. n. 2.

Quanti ipsis steterit in constantia paucorum dierum, quæ Moysen è Monte reducem nolebant expectare, serm. 37. n. 2.

Quam distorta Judicia formaverint de Moyse Cæli tempestatibus & fulminibus in mortis vertice involuto, ser. 38. n. 5.

Cur in conspectu terræ promissæ tam severè à Deo puniti sint, & non potius in alio loco, ser. 37. n. 7.

Quantum ipsis fors prospera nimium nocuerit illosque deceperit, ser. 7. n. 3.

Omnes in virtute felices erant, in vitio vero infelices, ser. 33. n. 2.

Quanto luctu & mœstitia quodam tempore anniversarium diem celebraverint perditæ Hierosolymæ, serm. 28. n. 6.

S. Hieronymus

Quantum exemplo suo confundere possit Justos nimium audaces, serm. 16. n. 3. ser. 7. n. 7.

Hypocrisis

Vitium est, quod ex natura sua non fert ætatem. ser. 12. n. 11.

Magis hodie rara est, quam vitium oppositum, ibid. & n. 1.

Honestum

Et utile eodem passu ambulare debent, serm. 33. n. 2.

Honor Humanus.

Non obtinetur vindictâ, ser. 3. n. 5.

Honori divino semper postponendus, n. 8.

I.

Iacob

Qua ratione se opposuerit insultibus [illegible] irati, quos metuebat, ser. 7. n. 4.

Quam carò ipsi steterit nimia Incl[illegible] erga filiam nimis curiosam, serm. n. 6.

Iericho

Expugnata est à Josue modis prorsus [illegible] litis & inconsuetis, ser. 34 n. 7.

Diruta fuit, cùm minimè crederetur, [illegible] n. 6.

Cur intra spatium septem dierum, [illegible] citius, ser. 34. n. 8.

Impudentia Sancta

Quàm laudabilis sit, ser. 9. n. 1.

Iniqua quàm detestabilis & damnos[illegible] 12. n. 1. 6.

Ieroboam.

Ad quos Excessus ab iniqua sua [illegible] politicâ prudentiâ inductus sit, serm. n. 9.

IESVS

Quantam virtutem grandi suo nomine monstraverit, ser. 20. n. 10.

Ionas.

Qui reus erat, solus inter omnes [illegible] tempestate obdormivit, serm. 15. n. 7.

Nec tamen prius in mare projectus est, [illegible] prævio accurrato juris processu, serm. n. 10.

S. Iosephus

Quantæ debuerit fuisse perfectionis [illegible] sponsus sanctissimæ Virginis erat, [illegible] 39.

Quantum gloriæ in Extremo Judicio [illegible] habiturus sit, n. 10.

Cur in Ecclesia tanto temporis [illegible] non fuerit exaltatus, n. 11.

Quàm meritò ab unoquoque in patronum adlegendus sit, n. 12.

S. Ignatius

In multis similis fuit magno sancto Antonio Abbati, ser. 21. n. 4.

Qua ratione fuerit conversus, ibid.

Imagines

Sacræ, quantam vim habeant, ad commovendos animos ad virtutem, serm. 39. n. 6.

Impœnitentia finalis

Iniqui cujusdam divitis pecunias accumulantis, ser. 13. n. 8.

Ubi concubinarij, serm. 23. n. 12.

Publici cujusdam murmuratoris, serm. 19. n. 8.

Quam facilè illi immineat, qui pœnitentiam in extremum articulum differt, serm. 11. & serm. 1. n. 5. 11. serm. 7. n. 4.

Inconstantia

In bono, quanti stet illi, qui eandem incurrit, ser. 37. n. 2. ser. 24. n. 5.

In omnibus usque ad ultimum articulum timendum esse, ser. 19 n. 6. ser. 26. n. 5.

Inhumanitas

Odiosa generi humano, ser. 9. n. 6.

Infernus

Quam horrendus sit, cum locus sit etiam parvæ malitiæ, ser. 14.

Injustitiæ

Quantæ fuerint erga Christum in ejus passione commissæ, ser. 35. n. 8. &c.

Ingratitudo

Hujus qui malum pro bono reddit, etiam bestijs abominabilis est, ser. 17. n. 2.

Et tamen hanc innumeri erga Deum exercent, n. 2. 3. &c.

Quam detestabile sit hoc peccatum. n. 5.

R. P. Segneri Quadragesimale.

Quæ causa sit, cur nihilominus tam frequens sit, n. 9.

Inimicitiæ

Quantum præjudicium illi afferant, qui hac in parte reus est, ser. 3. n. 2. &c.

In aliquibus non sunt inimicitiæ extinctæ sed sopitæ tantum, n. 9.

Omnes inimicitiæ pariter Deo consignandæ & donandæ sunt, n. 10. 11.

Inter esse seu commodum proprium

Dissolvit etiam strictissimas amicitias, serm. 2. n. 6.

Invectiva

Contra illos, qui veniam inimicis nolunt concedere, ser. 3. in fine.

Contra peccatores obstinatos, serm. 14. in fine.

Contra profanatores Templorum, ser. 23. n. 10.

Contra illos, qui Deo animas furantur, serm. 39. n. 6. 7.

Contra eos, qui in sua duritie perseverant post tot conciones, ser. 38. n. 8.

Invidia

Qualis sit inter omnes magis atrox & abominabilis, ser. 29. n. 3.

Quantum damnatos torqueat, serm. 4. n. 7. 8.

Ira

Quam inconsiderata sit, ser. 3. n. 2. &c.

Est passio quæ excœcat, ser. 3. n. 2. 3.

Irati

Quantum ijs indignentur, à quibus continentur, ser. 31. n. 6.

S. Isacius Monachus

Quam audacter & animosè impium Valentem Imperatorem corripuerit, serm. 15. n. 9.

Iuventus

Quam benè & sedulò educanda sit, serm. 55.
Quam nihilominus malè educetur, & instruatur, n.4.5.
Quàm grave scelus sit illam ad malum incitare. ibid.

Iudas

Quantum lapsu suo confusionis in Christo excitaverit, ser.35.n.7.
Quantam illi injuriam proditione sua intulerit n.5.ac venditione impiâ.n.6.

Iudicia

Non debere tantum ab apparentia externa dirigi ser.38.n.1.
Maximè in ijs,quæ spectant ad lætitiam & gaudium impiorum,ser.27.n.11.ser.24. n.1.&c.& ad mœstitiam bonorum; ser. 38.n.2.5 6.

Iudicium temerarium

Frequentius est,in ijs qui malitiosi sunt,ser. 19.n.6.

Iudicium Vniversale

Ad quantam confusionem & dedecus peccatorum instituendum sit, ser.5.
Et ad quantam justorum gloriam,n.7.ser.8. n.5.
A Gentibus habitum fuit pro fabula, ser.5. n.9.
Non potest ab ullo effugi, n.10.

Impij

Cur sint quandoque Deo permittente felices,ser.27.n. 11.ser.33.n.6.
Nunquam tamen contenti esse possunt,ser. 27.n.11.ser. 24.ser.38.n.4.
Præ omnibus alijs morti exposîti sunt ante tempus,ser.1.n.4.
Etiam morti improvisæ,n.5.

Iusti

Quamdiu in vita sunt, nunquam de [illegible] debent præsumere, ser.19.n.6.ser. n.5.
Usque ad ultimum articulum occid[illegible] periculosas fugere debent,ser.16.n. 37.n. 10.&c.
Quomodo se ad perseverantiam [illegible] debeant, serm. 37. n. 2.&c.ser. n.7.
Quanta humanitate etiam in hoc mun[illegible] Deo tractentur, ser.38.n.2 3.
Quàm multò sint peccatoribus felic[illegible] ser. 33.
Quàm longè alia ratione à Deo tribu[illegible] nibus exerceantur,ser.37.n.11.
Aut huic mundo ante tempus subdu[illegible] ser.26.n.4.
Eo usque sæpius pervenire, ut difficil[illegible] sis accidat vitium, quam virtus exi[illegible] tium, ser.32.n.3.
Non possunt jucundè vivere:nisi pa[illegible] ser.38.n.2.
Magis studeant placare Deum, quam[illegible] lum minus offendant, ser.15.n.7.
In eorum gratiam Deus ut plurimum [illegible] pios in terra tolerat, ser.29.n.4.
Et nihilominus ab impijs persecution[illegible] tiuntur, ser.8.n.2.
Et ad malum alliciuntur, ser.29.n.1.
Nec tamen ob hoc animis cadere d[illegible] ser.8.n.3.4.&c.
Quanta gloria in Die Judicij perfe[illegible] suos sibi subjectos sint intuituri, [illegible] 7.ser.8.n.5.
Solus eorum aspectus ingenti vi p[illegible] commovendos animos ad virtutem, [illegible] 39.n.6.

Iustitia Divina

Quanto tardior est, tanto magis timenda, ser. 6. n. 5. &c.
Quam facilis ipsi sit vindicta, ser. 6.
Obligatur manifestare in inferno potentiam suam, ser. 14. n. 2.
Quomodo illa etiam in hac terra manifestetur, ser. 15. ser. 34. n. 10. 11. 12. 13.

L.

Ladulaus Bohemiæ Rex

Mundanam felicitatem quam dolosam expertus sit, ser. 30. n. 5.

Lex Evangelica

Quam sapiens, sancte & probata sit, ser. 20. n. 4. &c.
Ordinata est, ut faciliorem faciat legem naturalem, quondam à Deo datam, ser. 16. n. 5.

Leges

Scitæ antiquorum sapientum, ser. 20. n. 4.
Quarum leges mundi Divinis legibus sint contrariæ, ser. 3. n. 7. &c.

Libertas

In actionibus & conversatione, quam sit damnosa, ser. 16. n. 6.

Lybia

Cur tam ferax monstrorum, serm. 16. n. 6.

Libido

Quàm grave malum, & quàm parum æstimatum, ser. 6. n. 7.
Ob illam præcipuè venit diluvium. ibid.
Eam homines exercuerunt etiam in præsentia maximorum Dei suppliciorum, ser. 15. n. 7.
Quibus principijs oriatur, ser. 36. n. 6.

Libri

Boni, multis occasio fuerunt ad Deum perveniendi, ser. 21. n. 3. 4.
Cato cum Platonem legeret, ad contemptum mortis animatus est, ser. 36. n. 6.

Ludovicus

II. Crassus nomine Galliæ Rex in morte ostendit, quid etiam à Principibus in illo articulo magnifiat, ser. 26. n. 11.

Luna

Singulariter electa est ad explicandam authoritatem Mariæ Virginis in dandis beneficijs.

M.

Magdalena

Quàm benignè & humanè à Christo recepta sit, ser. 22. n. 1.

Maria Virgo

Quàm expulso amoris gradu à Christo amata sit, ser. 40.
Cur ab illa consensus petitus sit in Verbi incarnationem, n. 2.
Ejusdem privilegia inter alias puras creaturas, n. 4.
Ipsius Excellentia & Celsitudo, n. 5.
Illius Authoritas, n. 6.
Quam proficuum sit illam habere advocatam, n. 8. 9.

Martyres

Christiani, quàm bene probent veritatem legis à Christo datæ, serm. 20. n. 7. 8.
Quàm animosè mortem contempserint, n. 7. serm. 36. n. 7.

Matrimonium

Quomodo oſtendatur indiſſolubile eſſe ex natura, ſer. 25. n. 2.

Mauritius Imperator

Quàm ſeverè punitus ſit ob duritiem erga miſeros exercitam, ſer. 9. n. 7.

Sapienter elegit, potius in hac vita caſtigari, quàm in futura, ibid.

Merces

Operariorum defraudata, quàm grande ſcelus, ſer. 27. n. 12. & quàm nocivum, n. 13.

Minæ.

Minæ divinæ, indicium ſunt miſericordiæ divinæ, ſerm. 15. n. 2. ſerm. 34. num. 7. &c.

Quàm parvi fiant à peccatoribus, ſerm. 15. &c.

Quòd hic contemptus divinarum interminationum malè ipſis ſuccedat, ibid. & ſer. 6. n. 6. & 7.

Miracula

Nunquam debere prætendi miracula abſque neceſſitate, nec in ſtatu naturæ, nec in ſtatu gratiæ, ſer. 16. n. 4.

Miſericordia

Divina, quàm benigna ſit ad recipiendos peccatores ad pœnitentiam confugientes, ſer. 32.

Quod libentius Deus Miſericordiam exerceat quàm Juſtitiam, ſerm. 34. ſerm. 31. n. 3.

Non tamen ſemper æquali modo nobis ſuccurrit, ſer. 11. n. 6.

Nec tamen miſericordia Divina teneatur impedire, ne ille malè moriatur, qui malè vixit, ſed potius permittere n. 6. 7.

A miſericordia Divina procedunt minæ illæ tam terribiles & formidandæ, ſer. 15. n. 2. ſer. 34. n. 7.

Mulier Conjugata

Sæpe conjuges vim magnam habent ad maritos ſanctificandos, ſer. 39. n. 6.

Quantum obligatæ ſint ad eoſdem ſanctificandos, n. 5.

Sive nobilitatem ipſis apportent, ſive n. 7.

Mulier

Quantam potentiam habeat, ad [illegible] dum cor viri, ſer. 40. n. 9. & [illegible] ſanctificandum, ſer. 39. n. 6.

Cur ante virum in Paradiſo terrestri [illegible] tentata, ſer. 40. n. 9.

In quo caſu nobilitatem ſuam [illegible] in maritum ignobilem, ſer. 39. n. 7.

Mundus

Convictus eſt nequam & [illegible] ſer. 30.

Magis illum honorat, à quo minimè [illegible] tur, n. 7.

Graviora onera imponit, quàm Chriſtus 8. 9.

Si deſeri ex toto non poteſt, quamvis cum ipſo commorandum ſit, n. [illegible] nunquam plene ſatiare poteſt, ſemper habet defectum. ſer. 10. n. 1.

Murmuratores

Quantum illis noceant, de quibus [illegible] quuntur, ſer. 19. n. 2.

Etiam illis cum quibus murmurant, n. [illegible] & 4.

Et ſibi ipſis vel maximè, n. 5.

Uſitatum ipſorum artificium, ut [illegible] reantur, quale ſit, n. 5.

Ut plurimum mala morte moriuntur, n. [illegible]

Mors

Quàm facilè cuivis immineat, ſer. [illegible] 6. ſer. 6. n. 4. 5. ſer. 21. n. 3.

In omni actione veluti Consiliarium habendam esse. serm.26.n.10.n.12.
Quàm superstitiosè à nonnullis timeatur. serm.1.n.8.serm.26.n.2.
Timendam esse meritò à peccatoribus, non verò à Justis. n.1.2.&c.
Ob quas rationes & motiva etiam ab Ethnicis contempta sit.serm.38.n.6.serm.36 n.6.
Mors respondet æqualiter vitæ bonæ, & malæ. serm.1.n.11.
Mors Justorum celer, melior est vitâ longâ.serm.26.n.4. &c.
Quantæ ipsis consolationi sit. n.7.
Si æquo animo acceptatur, quanti sit meriti. n.6.
Ad perseverandum in bono, præstat eam tibi imaginari præsentem. serm.37.n.2.
Quam singulari beneficio nonnunquam acceleretur ad Justorum præservationem. serm.26.n.4.5.
Post Christi Resurrectionem longè facilius contemnitur. serm.36.n.6.
Mors peccatoribus quoties ob scelera acceleretur.serm.1.n.4.&c.
Mors esset summum solatium damnatorum. serm.14.n.3.
Mors subitanea longè frequentior est in impijs, quam in Justis. serm.1.n.5.

Mortui

In quanta veneratione fuerint antiquis. serm.9.n.8.

Mortificatio

Non eripit voluptates corporeas, sed eas tantum differt, fœnore recipiendas. serm.26.n.4.5.
Quàm propria sit Religioni Christianæ. n.1.

Moyses

In quam diverso statu vixerit in monte Sinai existens, ab eo quem sibi populus imaginatus est.serm.38.n.5.
Quàm severè punitus sit ob leve peccatum, quia erat publicum.ser.12.n.6.

Monstra

Qua de causa frequentiora sint in Lybia. serm.16.

N.

Nabuchodonosor

Tandem suos contemptores plus omnibus honoravit, juxta mundi stylum. serm.30. n.7.
Cum in feræ figuram mutaretur, quanto tempore opus fuerit ad restitutionem & agnitionem sui ipsius. serm.34.n.3.

Nero

Repræsentatur aspiciens Romam ardentem illique illudens. serm.14.n.8.

Nobilitas

An à muliere possit in virum transfundi. serm.39.n.7.

Noë

Triumphator eorum, à quibus erat illusus, quantum debeat animare bonos, ab impijs contemptos. serm.8.n.5.

O.

Occasiones

Occasiones malæ, quantam vim habeant, ad inducendum ad malum.serm.16.
Neminem inter illas virtuti propriæ confidere posse. n.4.
Nec Gratiæ Divinæ. n.4.

Differentia inter occasiones voluntarias, & involuntarias, n. 4. 5.
Quàm sollicitè fuerint prohibitæ à Deo tam in lege veteri, quàm nova, n. 5.
A pluribus tamen omni studio quæruntur, ad liberatis ostensionem, n. 6.
Ad præservandum se facilius à peccato, necessarium esse etiam parvas occasiones ad malum fugere, serm. 37. n. 8. &c.

Odium

Odium nos eo inducit, ut nobis ipsis noceamus, ut eo fortius inimico noceamus, serm. 3. n. 3.
Pejus est odium occultum, quàm manifestum, serm. 35. n. 7.

Operarij

Negata mercede aut solutione non factâ non debere insuper acerbis verbis exasperari, serm. 22. n. 2.
Quantam lamentationibus suis ab irato Deo possint obtinere, n. 13.
Quam rationi consentaneum sit ipsis satisfacere, n. 24.

Oratio

Etiam à peccatoribus facta, quando aliquid valeat & exaudiatur, serm. 28. n. 10.

P.

Parentes

Quàm stricte teneantur benè educare filios suos, serm. 15.
Quam malè nihilominus eos educent, n. 4. &c.
Gravissimè ob hoc à Deo puniti, n. 5. 6.

S. Paulus Simplex

Quam diversâ formâ viderit peccatorem templum intrantem ab ea, quâ egressus est, serm. 4. n. 10.

Paradisus

Ex eo solùm demonstratur, quanta sit futura gloria animæ, & gaudium in ipso paradisi ingressu, serm. 10.
Quàm stultè paradisus perdatur ab hominibus ob bona terrena & temporalia, n. 12. 13.
Absque labore obtineri non potest, n. 3. n. 2. serm. 21. n. 7.

Parallelum

Comparatio inter Cainum Abelis interfectorem, & Romulum Remi fratricidam, serm. 29. n. 5.
Inter Dinam & Juditham, serm. 16. n. 4.
Inter S. Antonium Abbatem, & S. Ignatium Lojolam, serm. 21. n. 4.
Inter Herodem qui occidit infantes ad libertatem sceptri sui, & Constantinum qui renuit illos occidere, ad vitam sibi servandam, serm. 33. n. 4.
Inter Christum & omnes alios homines circa magnitudinem & excessum dolorum ac passionum, serm. 35.
Inter Piscatorem, & Venatorem, serm. 4. n. 4.
Inter unam eandemque familiam tempore nuptiarum & tempore exequiarum funeralium, serm. 27. n. 7.
Inter felicitatem itineris per mare, & miserationes itineris per terram, n. 8.
Inter Martyres Christi, & illos falsos legislatores, qui sibi martyrium arrogant, serm. 20. n. 7.
Inter leges à mundo impositas, & leges à Christo latas, serm. 30. n. 8.

Passio

Quam charum fuerit Sanctis pati, serm. 9. n. 2.
Quam multi peccatores longè plus viderent ut pereant, quam pati deceret ad hoc ut salvi fiant, serm. 31. n. 8.

Paßio Christi

Fuisse prorsus incomparabilem, serm. 35.

Qua ratione possit Christo rependi, n. 16. &c.

Pastores

Animarum, quòd sincerè teneantur earundem salutem procurare, serm. 18. n. 8.

Pharao

Quam incredulus ad minas divinas, serm. 15. n. 4.

Quam insensatus in malis, serm. 11. n. 2.

Quantum punius fuerit propter oppressionem mercenariorum, serm. 22. n. 13.

Fuit figura mundi, propter similitudinem illius modi & rationis, qua tractat servientes sibi, serm. 30. n. 7.

Peccatum

Quantum damni peccatori inferat, ser. 28.

Cum tamen tam parvi æstimetur, n. 2.

Quantum illud Deus oderit, serm. 3. 4. n. 9. 10. 11.

Causa tantarum pœnarum est, quibus seculum nostrum à Deo castigatur, serm. 15. n. 1.

Est ruina Principatuum, serm. 33. n. 8. 9.

Proprium ipsius est vitam abbreviare, serm. 1. n. 4.

Etiam repentinè & improviso. n. 5.

Quantum tormenti afferat conscientiæ, serm. 24.

Et quantum timorem, n. 3. serm. 12. n. 4.

In vita contemptum tanto magis terret in morte. serm. 24. n. 5. 7. 8.

Videtur esse impossibile post Christi mortem, serm. 35. n. 16.

Et tamen omni passu frequentissimum est, n. 17. & serm. 23. n. 5.

Peccatum publicum longè difficilius tolerat à Deo, quàm secretum, licet hoc gravius sit, serm. 12. n. 6.

Quantum crimen sit de peccato adhuc gloriari, serm. 12.

Si condonatum est, nocere porrò non potest, serm. 32. n. 4.

Quanto magis condonatum est tempore præterito, tanto minus concludendum est, tempore futuro condonandum, serm. 6. n. 5.

Certus numerus præfixus est, post, quod non est porrò venia, & numerus iste peccatorum modò major est, modò minor, serm. 37. n. 7.

Quantum pudoris illaturum sit tempore divini & extremi judicij. serm. 5.

Quam ob causam hoc tempore tantum non injiciat pudoris. n. 4.

Quàm minus difficile accidat, à peccato se præservare, quàm ab eo rursus, postquàm patratum est, se liberare, serm. 37. n. 11. 12.

Peccatum Veniale

Quàm sensim & pededentim ad interitum deducat, serm. 21.

Quàm severè à Deo puniatur, serm. 34. n. 10.

Quàm sancti timuerint peccata venialia, serm. 21. n. 7.

Quantum deceat illa fugere, ut tanto facilius graviora & mortalia evitemus, ser. 37. n. 9. 10. 11. 12.

Peccatores

Quàm parvi æstiment animam propriam, serm. 7. ser. 1. n. 9. & ser. 10. n. 13.

Quàm temerarij sint stando in peccato mortali vel unico temporis momento, serm. 1.

Et quanto magis, si non vereantur stare in illo longiori tempore, n. 11.

Ut plurimum ita moriuntur, sicut vixerunt. ibid.

quàm

Quam audaces sint, quod sese contra Deum opponant, serm. 6.
Tanto magis Deum timere debent in futurum, quanto magis à Deo tolerati sunt tempore præterito, n. 5. 6.
Quanto sese periculo exponant differendo conversionem suam usque ad mortem, serm. 7. n. 4. serm. 11. & serm. 24. n. 7.
Deum ut canem tractare solent, n. 8.
Perditissimi sunt, si cum impudentia peccant, serm. 12.
Quanto magis in vita præsumptuosi sunt, tanto magis timent in morte, serm. 24. n. 7. 8.
In morte deceptiones & fraudes suas agnoscunt, serm. 26. n. 10.
Verum sæpe absque fructu, ser. 24. n. 7. 8.
Damnantur, quia volunt damnari, serm. 3.
Plus laborant ut damnentur, quam laborare deberent ut salventur. n. 9. &c. serm. 30. n. 8.
Deridentur sæpius Concionatores, ob minas quas intentant, serm. 6. n. 6. 7.
Quam increduli sint ad castigationes divinas. serm. 15.
Quantum morarum nectant ad sui conversionem, serm. 34. n. 13. 14.
Et quantum fiant pejores, serm. 5. n. 7.
Ingens prodigium esse videre illos in peccatis ridentes. serm. 28.
Magis præ omnibus alijs subjecti sunt, ut offendantur ab ijs creaturis, quæ nocere possunt, n. 8. & serm. 33. n. 4.
Sunt etiam pervij morti acceleratæ, serm. 1. n. 4.
Et improvisæ quidem, n. 5.
Minus protecti ab angelis suis custodibus, n. 9.
Minus exauditi à Deo, n. 10.
Nec laudare quidem Deum possunt. ibid.
In statu peccati nihil possunt facere meritorij. n. 5. 10.
Quantam sibi ipsis nocent dum [illegible] multos socios quærunt. serm. [illegible] serm. 29. n. 4.
Cur quandoque permittente Deo [illegible] sint & prosperi. serm. 33. n. 6.
Non debent felices judicari ob apparentiam externam. serm. 24. n. 1. serm. 27. [illegible]
Non possunt verâ pace gaudere. ser. [illegible]
Quia summis conscientiæ stimulis agitantur. serm. 24. & serm. 27. n. 11. &c.
Præcipuè in articulo mortis. serm. [illegible]
Quam turpiter confundendi sint in judicij. serm. 5.
Unum solum peccatorem posse [illegible] iram Dei provocare supra plurimos [illegible] storum. serm. 28. n. 4.
Etiam peccatores, si modò velint, possunt magnam sanctitatem pertingere. &c.

Pœnitentes

Æquè illis Deus ac innocentibus [illegible] serm. 32. n. 5. 8.
Non debent contenti esse, solo illo bono quod ante peccatum fecissent. ser. 27. [illegible]
Quàm grave periculum subeant, si in tum peccati revertantur. n. 2. 4. 5. 6.

Pœnitentia

Potest nos ad altissimum quemque sanctitatis gradum extollere. ser. 32.
Non posse absque evidenti periculo mortis articulum differri. serm. [illegible] serm. 7. n. 4.
Imò quàm certissimè faciendam esse. serm. 1. n. 6. serm. 32. n. 9.

Pœnitentia Corporalis

Quem in finem in Ecclesia instituta. serm. 9. n. 11.
Quàm magis sæcularibus, quàm Regi conveniat. n. 11. 12.

Quàm severa fuerit in aliquibus, serm. 4. n.4.
Et quàm severa etiam in minimis culpis. ser.21.n.9.&c.

Perditio

Si nostra est à nobis solis oritur, nobisque adscribenda est, ser.31.
Quanto studio nonnulli illam sibi ipsis procurent.n.9.

Periculum

Peccandi pericula, quantum unicuique vitanda sint.ser.16.& ser.37.n.9.
Quàm sint continua, quamdiu vita durat, ser.26.n.5.

Persecutores

Qui Christum persecuti sunt, Christi virtutem probârunt, ser. 20.n.8.
Qui persequuntur justos, quantum metuere debeant, se damnandos. serm. 8.n. 7.ser. 29.

Perseverantia

Cum quanto studio, usque ad extremum vitæ in bono perseverandum sit. serm.37.
Nemo sibi superbe potest perseverantiam promittere.serm.9.n.7.
Illum autem cum fundamento sperare potest si id facit, quod decet.serm.32.n.10.
Quibus medijs facilius obtineatur.serm.36. n.9. &c.serm.6.

Planctus

Hebræorum in anniversario Hierosolymæ perditæ.serm.26.n.6.

Parva res & exigua

Sunt sæpè principia rerum maximarum, in omni genere. serm.21.n.2.&c.

Pietas

Ars utilis est ad obtinenda non solum bona cœlestia, sed & terrena.serm.33.
Sola vim habet ad reddendum cor tranquillum. serm.4.n.9.

Pictura

Si lascivæ sunt, quanto cum periculo in domibus Christianorum detineantur serm. 16.n.5.

Politica

Impiorum quam sit infelix.serm.33.ad quæ scelera inducat.serm.7.n.9.
In omni statu illa salutaris, quæ est sancta, serm. 33.

Pauperes

Omnem suam summam capitalem habent in eo, quod divitibus est superfluum.serm. 22.n.2.
Quantum nihilominus tamen à divitibus non solùm sint derelicti, sed & oppressi. n.12.&c.

Prædestinatio

A quàm exiguo nonnunquam dependens in sua executione.serm.11.Illius causam non aliter inquirendam esse, quàm pro nostra capacitate. serm.31.n.1.
Quibus principijs circa hanc inniti debeamus, ut quieti simus. ibid.

Prælati

Ad bonum publicum præ cunctis alijs serviunt virtuosi. serm.2.n.10.11.

Prælatura

Quantum debeant ab hominibus etiam eximijs evitari.serm.8.n.8.

Præsentia

Objecti, quantam vim habeat ad movendum. serm.6.n.2.
Justorum præsentia, quam sit salutaris.serm. 39. n. 6.

Principatus

Unde trahantur in ruinam. serm. 33. n. 8.9.

Principes

Quibus artibus uti debeant, ut felicitatem

ſtatuum ſuorum promoveant & conſervent. ſerm. 33.
Quantam obligationem habeant ad promovendos virtuoſos. ſerm. 12. n. 10. 11.

Principia

Rerum principia ſemper ſunt difficiliora quàm eorum progreſſus. ſerm. 37. n. 3.
Quamvis in ſeſe exigua ſint, poſſunt tamen progenerare res maximas, ſerm. 21. n. 2.

Promiſſa

Quam diverſo modo impleantur à Deo & ab hominibus. ſerm. 2. n. 2.
Quàm fideliter à quibuſdam ſervata ſint hominibus ſibi ſimilibus ſer. 37. n. 16.
Quanto magis illa conveniat ſervare Deo. ibid. & n. 8.

Proſperitas

Rationem eripit vulgò. ſerm. 27. n. 6.
Quàm potens ſit ad pervertendum omnem etiam juſtum, ſer. 27. n. 3.
Incautos in perditionem ſolet adducere. ſer. 27 n. 9. ſer. 33. n. 7. 8.
Impiorum felicitas tantùm eſt apparens. ſer. 27. n. 11. &c.
Eſt infidelis, & inſtabilis. ſer. 39 n. 3. &c.
Qua de cauſa Impijs nonnunquam permittatur etiam excelſa felicitas. ſerm. 27. n. 11. & ſerm. 33. n. 6.
Ad illam obtinendam, an vitium & virtus magis adjuvet, ſerm. 32.
Non eſt magis communis impijs, ſed magis in ipſis obſervatur. n. 6.

Proximus

Unuſquiſque alterius ſalutem pro modo ſuo procurare debet. ſerm. 18. n. 7.
Sed ille maximè qui proximum ſcandalizavit. n. 6.
Et ille cujus officij & muneris eſt. n. 8.

Puella

Quædam laſciva, exigit ab amaſia ſua num, ne porrò ſupervivere cogatur nominię ex partu jam jam immaturo cuturæ. ſerm. 5. n. 3.
Puellæ honeſtæ exemplum, quæ modo mio rejecit è cubili ſuo Juvenem tem. ſerm. 38. n. 8.

Purgatorium

Fuit figuratum in piſcina probatica. ſer n. 1.
At ociſſimum eſt in pœnis ſuis, ſive ſive damni, n. 2. 3. 4.
Quantum ſupplicij mereatur ille, qui ſuccurrerit animabus. n. 6. 7.
Maximè cum id facillimum ſit. n. 7. & ſtiſſimum n. 7. 8.
& utiliſſimum. n. 9.
Quid nobis faciendum ſit, ne in illo cuſtuti opem alienam inclamare debeamus etiam incaſſum & irrito. n. 10. &c.

Q.

Quies

Non poſſe illam à peccatoribus obtinetantùm à juſtis. ſer. 38. n. 4. ſer. 37.

R.

Ratio ſtatûs

Ad quàm turpes & graves exceſſus ſerm. 7. n. 7.
Quibus regulis & legibus innixi debet ſit ſalutaris. ſerm. 33.

Recidivus

Quàm periculoſius Peccatori ſit quàm primò peccare. ſer. 37. n. 4.
Quam injurioſum ſit Deo relabi. n. 8.
Quibus modis à relapſu præſervandi n. 9. 10. & ſerm. 16.

Religio
Sola Christiana vera est. serm. 20.
Prima omnium fuit, quæ legibus publicis docuit corpus persequi & castigare. serm. 3. n. 1.
Verum etiam prima: quæ illud in verum statum restituere laboravit. ibid.
Reprobi
Suam damnationem nulli alteri, quàm sibi ipsis adscribere debere. serm. 31.
Restitutio
Fimæ quàm difficilis sit. serm. 19. n. 1.
Restitutio bonorum fortunæ, salus est familiarum. serm. 13. n. 1. &c.
Restitutio animarum, quæ Christo sublatæ sunt quanti sit momenti. serm. 18. n. 1. 7.
Quomodo hæc in praxi exhibenda sit. ibid.
Remorsus
Conscientiæ, quàm sit pœna Peccatorum terribilis. serm. 24.
Maximè in morte, n. 5.
Est maxima omnium tribulatio. n. 3. & serm. 27. n. 10.
Reputatio
Pretextus frivolus est, ad palliandam vindictam. serm. 3. n. 5.
Illam ad Dei honorem impendere quanti sit meriti. serm. 8. n. 4.
Honorem negligere difficilius est, quàm fortunæ bona. serm. 19. n. 7.
Risus
Quam peccatores dedeceat. serm. 28. n. 1.
Respectus
Humani, quanta fortitudine superandi sint. serm. 8. Eorum victoria veram virtutem demonstrat. n. 4.
Ad quanta mala inducant. n. 6.
Quis magis obligatus sit, eosdem vincere. ser. 12. n. 6.
Responsio
Sapiens, cujusdam militis gregarij ad Joabum à quo reprehensus fuit, quod Absolonem è quercu pendentem non interemerit. serm. 1. n. 12.
Cujusdam Barbari ad belli Ducem, à quo Perduellionis accusabatur. serm. 6. n. 4.
Concionatoris cujusdam ad quendam Principem suas ei delicias exhibentem. serm. 9. n. 2.
Eusebij monachi, ad quendam, qui ob severam ejusdem pœnitentiam scandalizabatur. serm. 21. n. 7.
Ludovici Crassi, ad illum qui ei illachrimatus est, cùm videret ad tantam demissionem redactum in mortis articulo. serm. 26. n. 11.
Cujusdam Capitanei ad Regem, qui magis recreationibus animum intenderat, quàm gubernationi statûs. serm. 28. n. 1.
S. Polycarpi, ad Proconsulem eum incitantem, ut vel semel nomen Christi blasphemaret. serm. 28. n. 13.
Nenoschanis Juvenis nobilissimi, ad illum, qui eundem irridebat, quòd chartis ludere nollet. serm. 8. n. 6.
Resurrectio
Corporum, quantos nobis animos addere debeat ad mortificationem. ser. 6. n. 4. 5.
Et ad mortis contemptum. n. 6. 7.

S.

Sacrificia
A Deo in lege antiqua petita, quia longè faciliora ijs, quæ inter gentiles erant consueta. serm. 8. n. 7.
Salus
Æterna negotium summi periculi est. ser. 7. n. 7. 8.
Ex quàm parvo dependeat, serm. 21.
Deus non est in causa, si eam non obtineamus, serm. 31.

Quanta securitate in illa procedendum sit. Serm. 1. n. 7. serm. 7. n. 4. 5. 6. serm. 10. n. 3.

Obtineri absque labore non potest. ser. 10. n. 7.

Sanitas

Quanti inter humana bona facienda sit. ser. 6. n. 4.

Quam facile à Deo nobis eripi possit. ibidem.

Samson

Deceptus à felicitate, qua plurima prius pericula superaverat. serm. 11. n. 6.

Quantum robur acceperit, cum ipsi capilli recrescerent. serm. 37. n. 3.

Saul

A Parva malitia præcipitatus est in perditionem. serm. 21. n. 5.

In quantis angustijs fuerit in articulo mortis. ser. 24. n. 5.

Et tamen salutem non est consecutus. n. 7.

Scandala

Quantum Deo displiceant. serm. 12. n. 6. &c. serm. 29. n. 6. &c.

Quomodo debeant resarciri. serm. 2. n. 9. serm. 18. n. 6.

Quomodo impedienda sint, serm. 12. n. 10. 11.

Sunt tentationibus Diabolicis pejora, serm. 29. n. 6.

Seducere

Bonos, quam grave peccatum. serm. 8. n. 7. serm. 29.

Et tamen sæpissimè accidit. n. 8.

Seneca

Ex quibus motivis se animaverit ad mortem contemnendam. serm. 38. n. 6.

Sensus

Quam facilè decipiantur. serm. 38. n. 7. non possunt nobis esse regula, in negotijs spiritualis, n. 2. 3. &c.

Serpens

Quam fuerit amore dignus in statu innocentiæ, nihilque nocuerit, serm. 28. n.

Cur tam severè à Deo punitus, ob malum cujus ille culpam non habeat. serm. n. 5.

Qualem prudentiam in serpente Christus laudaverit. serm. 40. n. 9.

Sollicitudo

In negotijs tractandis per quæ signum creat. serm. 7. n. 2. 3. &c.

Ut plurimum majorem esse in negotijs temporalibus, quàm æternis, serm. n. 4. serm. 5. n. 6. serm. 7. n. 4. ser. 10. n. 5. 12. n. 11. ser. 31. n. 9.

Deberet tamen in his, longe major esse, quam in illis. serm. 7. n. 6. ser. 1. n. 9.

Status

Quantum studeat quisque statum proximi exaltare. serm. 22. n. 5.

Quomodo id honestè fieri possit. n. 6. 7. 8.

Non debere id fieri solutionibus mendacij pernegatis. n. 12.

Quantum ad statum exaltandum magistri ducant artes honestæ, quàm virtutes.

Suenon Rex Daniæ

Rarum pœnitentiæ publicæ exemplum. ser. 23. n. 6.

Superbi

A Deo variè puniti. serm. 12. n. 5.

Superfluum

In divitijs debetur pauperibus. serm. 22. n. 1. 2. &c.

Quid sit superfluum. n. 4.

Superiores

Quantum laborare debeant pro salute subditorum. serm. 8. n. 8.

Quantum obligati sint, ut non nisi virtuosos promoveant. serm. 12. n. 10. 11.

Socij mali

Quantum damnationis æternæ periculum subeant, in seducendis bonis ad peccatum. serm. 8. n. 7. serm. 29.

Quam iniquum & impudens sit in sociorum gratiam peccare. serm. 2. n. 12. 13.

Sociorum peccantium multitudo, non imminuit culpam in terra. serm. 29. n. 4.

Socij in inferno pœnam. serm. 14. n. 5.

T.

Temeritas

Summa est in peccatoribus, qui se audent Deo opponere serm. 6.

Etiam si vel per momentum peccato mortali inhæreant. serm. 1. serm. 28. num. 7. 8. &c.

Longè magis est habitualiter illi immorari. serm. 1. n. 1.

Periculosius est conversionem in mortis articulum differre. serm. 11. n. 3. 4. &c. serm. 7. n. 4.

Temporalia

Quando ut plurimum majoris fiant quàm æterna. serm. 1. n. 8. serm. 5 n. 9. serm. 7. n. 4 serm. 10. n. 13. serm. 12. n. 11. serm. 31. n. 9.

Tentatores

Rejecti timidè. serm. 2. n. 11.

Rejecti animosè. serm. 12. serm. 8. n. 6. serm. 28. n. 13. serm. 38. n. 8.

Tentationes

Humanæ pejores sunt Diabolicis. serm. 29. n. 6.

Timor

An major sit inter homines, quàm audacia. serm. 1. n. 2.

Timor non peccandi debet esse etiam in perfectis. serm. 16. n. 3. &c.

Etiam Sancti de Salute sua timuerunt & ejus timoris signa dederunt. serm. 8. n. 8.

Tituli

Superbi hominum. serm. 34. n. 1.

Quales illi sint, quos maximè ambiunt homines. Ibidem.

Tobias

Senex, Prototypon patris prudentis. serm. 13. n. 10.

Juvenis Tobias non putabatur securus satis, etiam in manu Angeli. serm. 7. n. 6.

Traditor

Nunquam detegi & manifestari solet absque præmio. serm. 31. n. 1.

Et talis traditor mundus est. serm. 30.

Tribulatio

Quantus favor Dei sit, tribulari. serm. 27.

Etiamsi favor Dei non esset, deberet tamen libenter acceptari, quia de manu Dei venit. n. 2.

A Deo immittitur in mensura. n. 10.

Maxima omnium tribulatio est, quam peccator sibi ipsi facit, peccando. n. 11. serm. 24. n. 9.

V.

Valens Imperator

Quam caro ipso steterit obstinatio contra minas Dei. serm. 15. n. 9.

S. Wenceslaus

Quam benignus fuerit & misericors erga perfidum fratrem suum Boleslaum. serm. 3. n. 5.

Vindicta

Magis nocet facienti illam, quam patienti. serm. 3.

Non justificatur, aut excusatur per hoc quod fiat ad conservandam reputationem. n. 5. & 6.

Quam injuriosa sit honori divino. n. 4. 8.

Venditio

Christi, quam insolita fuerit & sacrilega. ser. 35. n. 5. 6.

Verbum Dei

Quam parum à Christianis ametur. serm. 4. n. 1. &c.

Quantas persecutiones patiatur à Dæmone. n. 7.

Quam necessarium sit ad salutem. n. 8.

Et quam efficax. n. 8. 10.

Deridetur à peccatoribus. serm. 6. n. 7.

Venia inimicis danda

Utilior est illi qui dat, quam qui recipit. ser. 3. n. 2.

Quanti momenti sit illam dare. Ibidem.

Non præjudicat honori & reputationi humanæ. n. 5.

Venia à Deo data, quam diversa sit ab illa, quam dant homines. ser. 32. n. 4. 5.

Quam dare veniam longe magis sit opus animarum nobilium, quam vilium. serm. 34.

Virtus

Nunquam apud Deum præmio caret. serm. 33. n. 6.

Bonus odor est bonis, malus odor malis. serm. 29. n. 2.

Progressu temporis semper fit facilior. serm. 32. n. 3. serm. 37. n. 3.

Quam grave salus sit, virtutem persequi. ser. 8. n. 7. serm. 29.

Vita

Nullum humana vita gaudium habet: quod sit integrum, sed semper turbidum est. serm. 10. n. 1.

Quare tam misera à Deo facta sit. serm. n. 3.

Quantis periculis subjecta sit, ne cia. ciat. serm. 1. n. 2. 3. 6. serm. 6. n. 4. 1. n. 3.

Etiam periculis peccandi. serm. 26. n.

Sæpius abbreviatur in pœnam peccati 1. n. 4. &c.

Etiam aliquando ad præservationem n. 5.

Vita Spiritualis non est dolorifera, extrinsecè apparet, sed voluptuosa 38 Difficilior in initio, quam in pro su. serm. 32. n. 3. serm. 37. n. 3.

Vitæ

Ex quo pretio & prærogativa Symbo sit Beatissimæ Virg. Mariæ, serm.

Vitium

Non est medium utile ad felicitatem temporalem. serm. 33.

Ut plurimum Pudoris tantum est cori. serm. 12. n. 2. 3. 4. 5.

Quam grave crimen sit de vitio ser. 12.

Z.

Zelus

Animarum quam justus sit, & quam & proficuus. serm. 8.

Universalis sit necesse est erga unumquemque in gradu suo. n. 7.

Quam tamen illi magis necessarius sit, ex officio & munere incumbit. n. 8.

Zelus divinæ gloriæ proprius est Religionis Christianæ. serm. 20. n. 6.

FINIS.



P. SEGNERI
Conciones [illegible]
item
Instructio
Poenitentis
Confessarii et
Parochi.
[illegible]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN


UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

P. SEGNERI
Conciones Quadrimales
item
Instructio
Poenitentis
Confessarii et
Parochi.
T. I.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN


UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

P. SEGNERI
Conciones Quadrimestres
item
Instructio
Poenitentis
Confessarii et
Parochi.
T. I.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

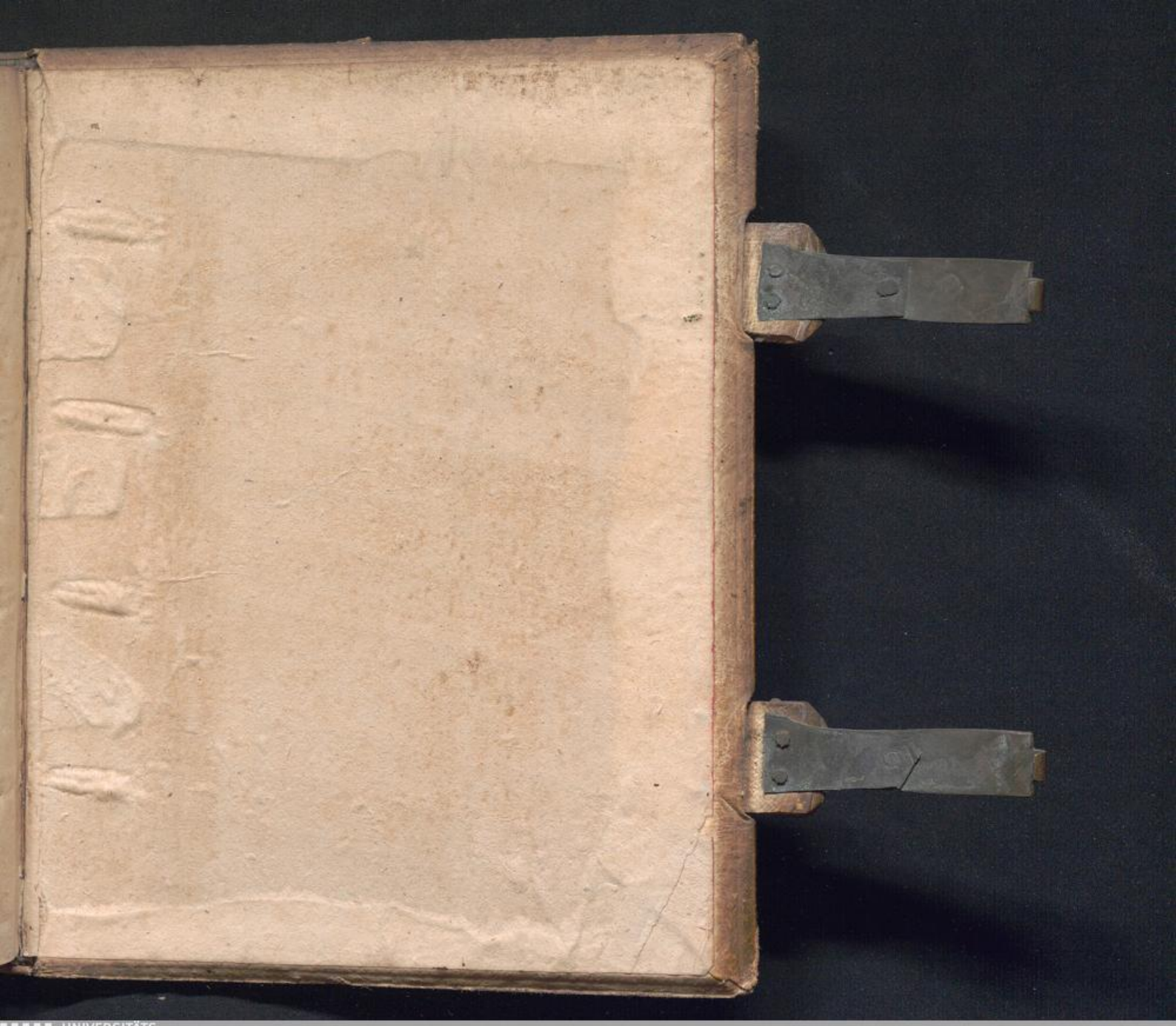
UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SEGNERI
Conciones Sponsales
item
Instructio
Poenitentis
Confessarii et
Parochi
IVI

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN